

**ΥΠΟΕΡΓΟ: ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ» (ΚΩΔ. ΟΠΣ 5200050) ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 16711 ΤΟΥ
ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
**ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ –
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Κωδικός εκπαιδευτικού υλικού:

Κωδικός Πιστοποίησης προγράμματος: 989

**ΥΠΟΕΡΓΟ: ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ» (ΚΩΔ. ΟΠΣ 5200050) ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ 16711 ΤΟΥ
ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
**ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ –
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ**

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μέλη Ομάδας

Συντονίστρια: Ελένη-Γεωργία Ντίνου Υπεύθυνη Σπουδών και Έρευνας ΙΝΕΠ

Συγγραφείς:

Κωνσταντίνος Τζανετόπουλος, Προϊστάμενος Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου, Υπουργείο Ανάπτυξης

Παναγιώτης Σπάθαρης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Διαχείρισης Διαγωνιστικών Διαδικασιών, Υπουργείο Ανάπτυξης

Μαρία Κυλιντηρέα, Στέλεχος Τμήματος Νομικής Υποστήριξης Δημοσίων Συμβάσεων, Υπουργείο Ανάπτυξης

Μαρία Παναγοηλιοπούλου, Προϊσταμένη Τμήματος Ελέγχου Αιτημάτων Διαπραγμάτευσης της Διεύθυνσης Ελέγχου, Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ)

Ευσταθία Μαραγκού, Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό - Νομικός, Τμήμα Γνωμοδοτήσεων, Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ)

Αθανάσιος Πανταζής, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Διαχείρισης, Ανάπτυξης και Υποστήριξης ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Μαρία Γουλιέλμου, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Διαχείρισης Έργων, Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (ΕΚΑΠΥ)

Αξιολογητές

Σωτήριος Αναγνωστόπουλος Γενικός Γραμματέας Εμπορίου

Γεώργιος Κυρίτσης Προϊστάμενος Τμήματος Μελετών της Ενιαίας Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων

Περιεχόμενα

Ευρετήριο πινάκων	11
Ευρετήριο εικόνων	12
Ευρετήριο συντομογραφιών	16
1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	20
1.1 Εισαγωγή	20
1.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	20
1.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	20
1.1.3 Σύντομη Περιγραφή	21
1.2 Ιστορική αναδρομή.....	22
1.3 Ισχύον Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών	26
1.4 Ισχύον Εθνικό πλαίσιο για την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών	29
1.5 Συνοπτική αναφορά ως προς την ύπαρξη των, ενωσιακής προέλευσης, Κοινών - Γενικών κανόνων εκτέλεσης, για όλα τα είδη δημοσίων συμβάσεων	32
1.6 Συνοπτική αναφορά ως προς την ύπαρξη Ειδικών κανόνων Εκτέλεσης, εθνικής προέλευσης, διακριτών ανά είδος δημόσιας σύμβασης	33
1.7 Πρώτη προσέγγιση των Ειδικών κανόνων εκτέλεσης για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών.....	34
1.7.1 Κοινοί Ειδικοί Κανόνες Εκτέλεσης για προμήθειες – υπηρεσίες	34
1.7.2 Διακριτοί Ειδικοί Κανόνες Εκτέλεσης για προμήθειες ή υπηρεσίες.....	35
2 ΕΝΑΡΞΗ – ΔΙΑΡΚΕΙΑ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ. Η ΕΓΓΥΗΣΗ ΚΑΛΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ – Η ΕΓΓΥΗΣΗ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗΣ	36
2.1 Εισαγωγή	36
2.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	36
2.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	36
2.1.3 Σύντομη Περιγραφή	37
2.2 Χρονικό σημείο έναρξης της εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας.....	37
2.3 Διάκριση μεταξύ χρονικών σημείων ανάθεσης της σύμβασης, υπογραφής του συμφωνητικού και έναρξης εκτέλεσης της σύμβασης.....	38
2.4 Διάρκεια εκτέλεσης μιας σύμβασης προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών	43

2.5	Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης και η εγγύηση προκαταβολής (Περιεχόμενο, διάρκεια ισχύος και προϋποθέσεις επιστροφής)	48
2.5.1	Εγγύηση καλής εκτέλεσης.....	49
2.5.2	Εγγύηση προκαταβολής	52
2.5.3	Έκδοση Εγγυητικής Επιστολής.....	53
2.6	Μελέτη Περίπτωσης.....	55
3	Η ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	57
3.1	Εισαγωγή.....	57
3.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	57
3.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	57
3.1.3	Σύντομη Περιγραφή	58
3.2	Η εφαρμοστέα νομοθεσία και οι όροι εκτέλεσης, στο πλαίσιο των Γενικών Κανόνων Εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας.....	58
3.3	Η υποχρεωτική συμπερίληψη όρων εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης	61
3.3.1	Ειδικοί όροι για συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή φύλαξης.....	65
3.3.2	Ειδικοί όροι για συμβάσεις προμηθειών προϊόντων του ν. 2939/2001	67
3.4	Δυνητική συμπερίληψη άλλων ειδικών όρων εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης	69
3.5	Περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης ως προς το στάδιο της εκτέλεσης της προμήθειας/υπηρεσίας	72
3.5.1	Παραδείγματα ειδικών όρων εκτέλεσης που μπορούν να συμπεριληφθούν στα έγγραφα της σύμβασης.....	80
4	Η ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	83
4.1	Εισαγωγή.....	83
4.1.1	Σκοπός.....	84
4.1.2	Προσδοκώμενα αποτελέσματα.....	84
4.1.3	Σύντομη περιγραφή.....	85
4.2	Η υπεργολαβία ως γενικός κανόνας εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας.....	86
4.2.1	Νομική φύση υπεργολαβίας.....	90
4.2.2	Διάκριση υπεργολαβίας από τη στήριξη στις ικανότητες τρίτων και από υποκατάσταση τρίτου.....	98
4.2.2.1	Αποδεικτικά μέσα.....	108
4.2.2.1	Υποκατάσταση.....	110
4.2.4	Διάκριση υπεργολάβου από προμηθευτή στο πλαίσιο δημόσιας σύμβασης.....	111
4.3	Υποχρεώσεις του αναδόχου.....	112
4.4	Επαλήθευση λόγων αποκλεισμού.....	115
4.5	Δυνατότητα πρόβλεψης στα έγγραφα της σύμβασης της απευθείας πληρωμής του υπεργολάβου από την αναθέτουσα αρχή	117

4.6	Παραδείγματα υπεργολαβίας στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών	118
4.6.1	Παράδειγμα υπεργολαβίας σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών.....	118
4.6.2	Παραδείγματα υπεργολαβίας σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας	122
5	Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥΣ.....	130
5.1	Εισαγωγή.....	130
5.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	130
5.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	131
5.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	132
5.2	Η τροποποίηση σύμβασης, ως Γενικός Κανόνας Εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας.....	133
5.3	Προβλεπόμενες περιπτώσεις τροποποίησης μιας σύμβασης.....	146
5.3.1	Τροποποιήσεις προβλεπόμενες σε ρητές ρήτρες αναθεώρησης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης, περιλαμβανομένων ρητρών αναθεώρησης τιμών ή προαίρεσης	147
5.3.2	Τροποποιήσεις για συμπληρωματικά έργα, υπηρεσίες ή αγαθά από τον αρχικό ανάδοχο	157
5.3.3	Τροποποιήσεις κατόπιν απρόβλεπτων περιστάσεων.....	167
5.3.4	Τροποποιήσεις μέσω υποκατάστασης του αναδόχου.....	174
5.4	Υποχρέωση δημοσιότητας – γνωστοποίησης σε ενωσιακό ή /και εθνικό επίπεδο..	182
6	Η ΟΥΣΙΩΔΗΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΜΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ – ΣΥΝΗΘΗ ΣΦΑΛΜΑΤΑ	186
6.1	Εισαγωγή.....	186
6.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	186
6.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	187
6.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	187
6.2	Έννοια ουσιώδους τροποποίησης μιας σύμβασης.....	188
6.2.1	Τροποποιήσεις που, ανεξαρτήτως αξίας, δεν είναι ουσιώδεις.....	200
6.2.2	Ήσσονος αξίας τροποποιήσεις, ως περίπτωση μη ουσιώδους τροποποίησης.....	201
6.3	Αιτιολογημένη προηγούμενη γνώμη αρμοδίου οργάνου για την τροποποίηση σύμβασης.....	204
6.4	Συνήθη σφάλματα.....	211
7	ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ. ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΚΟΜΙΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ.....	220
7.1	Εισαγωγή.....	220
7.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	220
7.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	221
7.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	221

7.2	Τροποποιήσεις συμβάσεων που υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου	227
7.3	Προσκομιζόμενα Στοιχεία στο Ελεγκτικό Συνέδριο	239
8	ΤΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	255
8.1	Εισαγωγή	255
8.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	255
8.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	255
8.1.3	Σύντομη Περιγραφή	256
8.2	Γνωμοδοτικά Όργανα στο στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών	257
8.2.1	Αμιγής Γνωμοδότηση.....	258
8.2.2	Επιτροπές Παρακολούθησης και Παραλαβής.....	263
8.2.2.1	Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής.....	263
8.2.2.2	Δευτεροβάθμια Επιτροπή παραλαβής.....	270
8.2.3	Επιτροπές Παραλαβής συμβάσεων υπηρεσιών.....	272
8.2.4	Επιτροπές Αξιολόγησης ενστάσεων-προσφυγών κατά την εκτέλεση.....	273
8.2.5	Η Επιτροπή Διενέργειας διαγωνισμού/αξιολόγησης.....	277
8.2.6	Άλλες ειδικές επιτροπές κατά την εκτέλεση	278
8.3	Τρόπος συγκρότησης.....	281
8.3.1	Αμεροληψία των μελών του συλλογικού οργάνου	287
8.4	Σύνθεση και λειτουργία	291
8.4.1	Αναπλήρωση	292
8.4.2	Ημερήσια Διάταξη.....	293
8.4.3	Συνεδριάσεις (άρ. 14 παρ. 10, 12 – 13 ΚΔΔ).....	294
8.4.4	Αποφάσεις	295
8.5	Αρμόδιες υπηρεσίες / οργανωτικές, ως γνωμοδοτικά όργανα στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης υπηρεσιών ή Επιτροπή παρακολούθησης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας (άρθρο 216)	297
8.6	Μελέτη Περίπτωσης.....	299
9	ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΠΑΡΑΤΑΣΗ - ΜΕΤΑΘΕΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ - ΚΥΡΩΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	302
9.1	Εισαγωγή	302
9.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	302
9.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	303
9.1.3	Σύντομη Περιγραφή	303
9.2	Παράταση και μετάθεση του συμβατικού χρόνου παράδοσης αγαθών.....	303
9.3	Παραλαβή – Απόρριψη Υλικών	310
9.3.1	Εισαγωγή.....	310

9.3.2	Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής/ Πρωτόκολλο Απόρριψης.....	311
9.3.3	Επιστροφή υλικών που απορρίφθηκαν.....	314
9.3.4	Ποιοτικός έλεγχος των υλικών κατά την παραλαβή τους	315
9.3.4.1	Παραλαβή κατόπιν μόνον μακροσκοπικής εξέτασης	315
9.3.4.2	Έλεγχος βάσει χημικής ή μηχανικής εξέτασης (εργαστηριακή).....	318
9.3.4.3	Παραλαβή με πρακτική δοκιμασία	320
9.3.4.4	Παραλαβή με όλους ή με όσους από τους παραπάνω τρόπους χρειάζεται, ανάλογα με το προς προμήθεια υλικό ή και με οποιονδήποτε άλλο ενδεικνυόμενο τρόπο, εφόσον ο τρόπος αυτός προβλέπεται από τη σύμβαση	320
9.3.4.5	Αντιρρήσεις του αναδόχου της σύμβασης ως προς τα αποτελέσματα των ποιοτικών ελέγχων του αντικειμένου της σύμβασης.....	323
9.3.4.6	Αντιρρήσεις του αναδόχου της σύμβασης ως προς τα αποτελέσματα των εργαστηριακών ελέγχων του αντικειμένου της σύμβασης.....	324
9.3.5	Χρόνος παραλαβής υλικών	325
9.3.6	Παραλαβή συμβάσεων προμηθειών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118 (30.000,00 ευρώ) του ν. 4412/2016	326
9.4	Μεταφορά και Ασφάλιση	326
9.4.1	Ποιοτικός έλεγχος στο εξωτερικό	330
9.5	Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας.....	332
10	ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ – ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΡΗΤΡΕΣ – ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....	333
10.1	Εισαγωγή.....	333
10.1.1	Σκοπός διδακτικής ενότητας.....	334
10.1.2	Προσδοκώμενα αποτελέσματα	334
10.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	335
10.2	Συνοπτική αναφορά στις βασικές υποχρεώσεις / στα βασικά δικαιώματα του παρόχου υπηρεσιών.....	336
10.2.1	Υποχρεώσεις αναδόχου.....	336
10.2.2	Δικαιώματα	342
10.3	Παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας.....	343
10.4	Μελέτες Περίπτωσης.....	345
10.4.1	Μελέτη Περίπτωσης	345
10.5	Προϋποθέσεις παράτασης της διάρκειας της σύμβασης υπηρεσίας.....	346
10.6	Υπαιτιότητα του αναδόχου	347
10.6.1	Τι πραγματικά συνιστά ανωτέρα βία;	347
10.7	Αξιολόγηση των λόγων και των προσκομιζόμενων αποδεικτικών μέσων	351
10.7.1	Μελέτη Περίπτωσης (υπηρεσία).....	357
10.8	Κυρώσεις-Ποινικές ρήτρες.....	358
10.8.1	Μελέτη περίπτωσης	362

10.9	Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής υπηρεσίας	363
10.9.1	Μελέτη περίπτωσης	366
10.10	Απόρριψη και αντικατάσταση παραδοτέου	367
10.11	Αυτοδίκαιη παραλαβή	368
11	Η ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΙΜΗΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	369
11.1	Εισαγωγή	369
11.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας	370
11.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	370
11.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	371
11.2	Θεσμικό πλαίσιο	371
11.3	Διάρκεια σύμβασης.....	372
11.4	Περιορισμοί άρθρου 132	372
11.5	Σαφείς, ακριβείς και ρητές ρήτρες αναθεώρησης τιμών (παρ. 9.α του άρθρου 53 του ν. 4412/16).....	375
11.6	Συνθήκες που θα πρέπει να πληρούνται αθροιστικά κατά τον χρόνο παράδοσης των αγαθών προκειμένου να εφαρμοστεί η αναπροσαρμογή της τιμής της σύμβασης	376
11.7	Εκπρόθεσμη παράδοση - Προκαταβολές	378
11.8	Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα).....	380
11.9	Λοιπά θέματα εφαρμογής της ρήτρας αναθεώρησης των τιμών	384
11.9.1	Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα)	386
11.10	Συμφωνίες πλαίσιο προμήθειας αγαθών.....	388
11.10.1	Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα σε συμφωνία πλαίσιο προμήθειας αγαθών) 390	
11.11	Λοιπές περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων προμήθειας αγαθών που εφαρμόζεται ρήτρα αναπροσαρμογής τιμών	392
11.12	Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών	394
11.12.1	Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών πλην καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων	394
11.12.2	Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων 395	
11.12.2.1	Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα σε δημόσια σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαριότητας)	396
11.12.3	Υπό εκτέλεση συμβάσεις/συμφωνίες πλαίσιο προμηθειών	397
11.12.4	Εκκρεμείς διαγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης και υπό εκτέλεση συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης.....	398
11.12.5	Λοιπά γενικά θέματα σχετικά με την αναπροσαρμογή της τιμής	399
12	Η ΑΝΩΜΑΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ ΩΣ ΕΚΠΤΩΤΟΥ – ΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ – ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.....	401
12.1	Εισαγωγή	401

12.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας	401
12.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	402
12.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	403
12.2	Η ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας 403	
12.3	Κήρυξη αναδόχου ως εκπτώτου σε συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών.....	407
12.3.1	Εισαγωγή.....	407
12.3.2	Περιπτώσεις	409
12.3.3	Προϋποθέσεις:.....	418
12.3.4	Παρεπόμενες νόμιμες κυρώσεις.....	422
12.3.4.1	Ειδικά ο καταλογισμός του διαφέροντος	426
12.3.5	Απαιτούμενες ενέργειες μετά την κήρυξη εκπτώτου	429
12.3.6	Δυνητικές ενέργειες μετά την κήρυξη εκπτώτου	431
12.3.7	Η περίπτωση της υπαιτιότητας του αναδόχου	433
12.3.8	Η περίπτωση της υπαιτιότητας της αναθέτουσας αρχής.....	436
12.3.9	Η περίπτωση συνδρομής ανωτέρας βίας – Η έννοια της ανωτέρας βίας κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών.....	441
12.3.9.1	Η έννοια της ανωτέρας βίας στη θεωρία και τη νομολογία	442
12.3.9.2	Άρθρο 204 - Η Ανωτέρα βία στο πλαίσιο του Ν. 4412/2016.....	447
12.3.10	Προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία	448
12.3.11	Σώρευση κυρώσεων στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας: 453	
12.4	Περιπτώσεις λύσης της σύμβασης πριν την ολοκλήρωσή της	454
12.4.1	Εισαγωγή.....	454
12.4.2	Το δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, ως Γενικός Κανόνας Εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας – Περιπτωσιολογία.....	455
12.4.2.1	Δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής.....	456
12.4.2.2	Η περίπτωση υποχρεωτικής καταγγελίας της δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών καθαριότητας ή/και φύλαξης κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής	460
12.4.3	Η μονομερής λύση της δημόσιας σύμβασης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, σε άλλες περιπτώσεις (Προϋποθέσεις - Αιτιολόγηση).....	462
12.4.4	Η μονομερής λύση της δημόσιας σύμβασης, εκ μέρους του αναδόχου.....	465
12.4.5	Η σύμπτωση βούλησης των αντισυμβαλλομένων	466
12.4.6	Η περίπτωση της απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης 467	
13	Η ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	475
13.1	Εισαγωγή	475
13.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας	476
13.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	477

13.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	477
13.2	Διοικητική επίλυση διαφορών κατά την εκτέλεση - Διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών.....	478
13.2.1	Προϋποθέσεις – Τηρούμενες Διαδικασίες – Προθεσμίες.....	479
13.2.2	Έννομες Συνέπειες.....	487
13.3	Δικαστική επίλυση διαφορών κατά την εκτέλεση - Παρεχόμενη δικαστική προστασία (Προϋποθέσεις - Τηρούμενες Διαδικασίες - Προθεσμίες – Έννομες συνέπειες).....	488
13.3.1	Η κύρια δικαστική προστασία.....	488
13.3.1.1	Εισαγωγή.....	488
13.3.1.2	Δικαιοδοσία και αρμοδιότητα.....	489
13.3.1.3	Η προηγούμενη τήρηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 Ν. 4412/2016 ενδικοφανούς διαδικασίας.....	490
13.3.1.4	Το εισαγωγικό ένδικο βοήθημα: προσφυγή ή αγωγή.....	492
13.3.1.5	Ίδιοι λόγοι της προσφυγής ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου με τους λόγους που υποβλήθηκαν στην προηγηθείσα ενδικοφανή προδικασία του άρθρου 205 Ν. 4412/2016:	495
13.3.1.6	Διαδικασία για την εξέταση του ενδίκου βοηθήματος ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου.....	498
13.3.1.7	Η άσκηση αίτησης αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και η παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας στην εν λόγω περίπτωση	499
13.3.2	Η προσωρινή δικαστική προστασία εν γένει	501
13.3.2.1	Προσωρινή δικαστική προστασία επί άσκησης προσφυγής ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου.....	501
13.3.2.2	Προσωρινή δικαστική προστασία επί άσκησης αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.....	502
13.3.3	Αποζημίωση για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις κατά την εκτέλεση της σύμβασης.....	502
14	ΤΡΟΠΟΙ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΜΗ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΠΛΗΡΩΜΗΣ. ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	507
14.1	Εισαγωγή.....	507
14.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας	509
14.1.2	Προσδωκόμενα Αποτελέσματα.....	509
14.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	509
14.2	Τρόπος πληρωμής - απαιτούμενα δικαιολογητικά για πληρωμή αναδόχου.....	510
14.2.1	Τρόπος πληρωμής.....	510
14.2.2	Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα υπολογισμού τόκων επί της προκαταβολής).....	513
14.3	Δικαιολογητικά πληρωμής αναδόχου σε δημόσιες συμβάσεις αγαθών	515
14.3.1	Πρωτόκολλα που απαιτούνται αναλόγως του τρόπου παραλαβής των υλικών, σύμφωνα με το άρθρο 208 περί παραλαβής υλικών.	515
14.3.2	Πρωτόκολλο Παραλαβής με παρατηρήσεις (άρθρο 208 «Παραλαβή υλικών»).....	517
14.4	Δικαιολογητικά πληρωμής αναδόχου σε δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών.....	518

14.4.1	Πρωτόκολλο παραλαβής χωρίς παρατηρήσεις.....	519
14.4.2	Πρωτόκολλο παραλαβής με παρατηρήσεις (άρθρο 219 Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής υπηρεσιών).....	519
14.5	ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ.....	522
14.5.1	Έντυπη Διακίνηση Δικαιολογητικών Δαπανών (πληρωμής).....	522
14.5.2	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (παράδειγμα κατάστασης δαπάνης).....	523
14.5.3	Ηλεκτρονική Διακίνηση Δικαιολογητικών Δαπανών (πληρωμής).....	526
14.5.4	Λοιπές διατάξεις Δημοσίου Λογιστικού.....	528
14.5.4.1	Έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης.....	528
14.5.4.2	Απόφαση Ανάλιψης Υποχρέωσης - Πολυετής Υποχρεώσεις.....	530
14.6	Υποχρεώσεις ως προς τον χρόνο πληρωμής του αναδόχου.....	533
14.6.1	Προθεσμίες πληρωμής δημοσίων συμβάσεων προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών 534	
14.6.2	Συνέπειες καθυστέρησης πληρωμών.....	536
15	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ.....	536
15.1	Εισαγωγή.....	536
15.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	537
15.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	538
15.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	539
15.2	Ορισμός Ηλεκτρονικού Τιμολογίου (ΗΤ).....	539
15.3	Υποχρεώσεις αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και οικονομικών φορέων, στην έκδοση, παραλαβή και διακίνηση ηλεκτρονικών τιμολογίων, στις δημόσιες συμβάσεις αγαθών υπηρεσιών και έργων.....	543
15.3.1	Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα).....	545
15.4	Κατηγορίες συμβάσεων που εξαιρούνται της υποχρεωτικής ηλεκτρονικής τιμολόγησης, συμπεριλαμβανομένων των κατηγοριών συμβάσεων που εξαιρέθηκαν με τις διατάξεις του ν. 5104/2024.....	546
15.5	Απαιτούμενες ενέργειες αναθετουσών αρχών /αναθετόντων φορέων για την ηλεκτρονική τιμολόγηση (Εγκύκλιος οικ.42465 ΕΞ 2022/30-03-2022 παρ. Δ. ΑΔΑ: 6ΠΠΨΗ-4Ω1).....	547
15.6	«Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων».....	550
15.7	«Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων».....	552
15.7.1	Διακίνηση Ηλεκτρονικού Τιμολογίου.....	553
15.7.2	Διαχείριση ηλεκτρονικών τιμολογίων όταν πηγή χρηματοδότησης της σύμβασης είναι είτε ο τακτικός προϋπολογισμός είτε οι προϋπολογισμοί των φορέων... ..	555
15.7.2.1	Καταστάσεις Ηλεκτρονικού τιμολογίου.....	555
15.7.2.2	Αναζήτηση – Επεξεργασία - Έλεγχος, Η.Τ.....	557
15.7.3	Διαχείριση ηλεκτρονικών τιμολογίων όταν πηγή χρηματοδότησης της σύμβασης είναι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.).....	567
15.8	Παροχή διευκρινίσεων- portal.....	569

16	ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	570
16.1	Εισαγωγή	570
16.1.1	Σκοπός.....	570
16.1.2	Προσδοκώμενα αποτελέσματα	571
16.1.3	Σύντομη περιγραφή.....	571
16.2	Δημοσιότητα σε εθνικό επίπεδο	573
16.2.1	Θεσμικό πλαίσιο	573
16.2.1.1	Γενικοί θεσμικοί κανόνες του ΚΗΜΔΗΣ	575
16.2.1.2	Καταχωριστέες πράξεις Συμβάσεων	582
16.2.1.3	Καταχωριστέες πράξεις Εντολών Πληρωμής	586
16.2.2	Πρακτική εφαρμογή.....	588
16.2.2.1	Επιχειρησιακές πτυχές και εξοικείωση με το ΚΗΜΔΗΣ.....	588
16.2.2.2	Μελέτη περίπτωσης: Πρακτική καταχώριση συναφθείσας σύμβασης καθώς και τροποποίησή της.....	599
16.2.2.3	Μελέτη περίπτωσης: Πρακτική καταχώριση εντολής πληρωμής	611
16.3	Δημοσιότητα σε ενωσιακό επίπεδο	621
16.3.1	Θεσμικό πλαίσιο	621
16.3.1.1	Γενικοί κανόνες για προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις	621
16.3.1.2	Ειδικοί κανόνες για γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης	623
16.3.1.3	Πληροφορίες γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης	625
16.3.1.4	Πληροφορίες γνωστοποίησης τροποποίησης συναφθείσας σύμβασης.....	628
16.3.2	Πρακτική εφαρμογή.....	629
16.3.2.1	Επιχειρησιακές πτυχές και εξοικείωση με eNotices2/TED2.....	629
16.3.2.2	Μελέτη περίπτωσης: Πρακτική συμπλήρωση eForm γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης	643
17	Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ).....	667
17.1	Εισαγωγή	667
17.1.1	Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας	667
17.1.2	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	667
17.1.3	Σύντομη Περιγραφή.....	668
17.2	Η τεχνική της συμφωνίας πλαίσιο και των τρόπων ανάθεσής της - Θεσμικό πλαίσιο	669
17.2.1	Χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού.....	674
17.2.2	Με προκήρυξη νέου επαναδιαγωνισμού.....	688
17.3	Σχεδιασμός και υλοποίηση διαδικασίας εκτέλεσης της συμφωνίας πλαίσιο.....	702
17.4	Εκτέλεση συμφωνίας πλαίσιο από Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών.....	709
17.5	Υπαγωγή εκτελεστικών συμβάσεων στον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.....	719
18	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	725
18.1	Ελληνική Βιβλιογραφία.....	725

18.2	Κανονιστικό Πλαίσιο.....	725
18.3	Έγγραφα της ΕΕ	729
18.4	Λοιπά Κείμενα αναφοράς (π.χ. δημοσιεύματα, ετήσιες εκθέσεις του ΣτΠ).....	730

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1:	Ευρετήριο ελληνόγλωσσων συντομογραφιών.....	16
Πίνακας 2:	Ευρετήριο ξενόγλωσσων συντομογραφιών.....	17
Πίνακας 3 -	Οδηγίες σχετικές με τις δημόσιες συμβάσεις	28
Πίνακας 4-	Εθνικό Νομικό Πλαίσιο για Δημόσιες Συμβάσεις	31
Πίνακας 5 –	Αντιστοιχία κοινών – γενικών κανόνων εκτέλεσης Βιβλίου I και Βιβλίου II του Ν. 4412/2016 με τις διατάξεις των Οδηγιών	33
Πίνακας 6-	Οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης και σύναψη σύμβασης μετά από διαγωνιστική διαδικασία	41
Πίνακας 7-	Σύναψη σύμβασης μετά από διαδικασία απευθείας ανάθεσης.....	43
Πίνακας 8	Τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου σύμφωνα με την αριθμ. ΦΓ8/38154 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού συνεδρίου.	245
Πίνακας 9 -	Τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου σύμφωνα με το αριθμ. 62610/13.11.2023 έγγραφο του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.....	246
Πίνακας 10 :	Καταχωριστές πράξεις ή αποφάσεις στο ΚΗΜΔΗΣ	579
Πίνακας 11 :	Λίστα eForms της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.....	632
Πίνακας 12 -	Αποτύπωση των συμφωνιών πλαίσιο και των εκτελεστικών συμβάσεων της ΕΚΑΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης.....	711

Ευρετήριο εικόνων

Εικόνα 1 - Οι προϋποθέσεις τροποποίησης σύμβασης για απρόβλεπτες περιστάσεις.	167
Εικόνα 2 - Οι περιπτώσεις υποκατάστασης αναδόχου που καθιστούν επιτρεπτή την τροποποίηση σύμβασης εξ' αυτών των λόγων.....	176
Εικόνα 3 – Ηλεκτρονικό Τιμολόγιο xml.....	541
Εικόνα 4 - Δημιουργία νέας εξουσιοδότησης από Διαχειριστή Αναθέτουσας Αρχής.	559
Εικόνα 5 – Οθόνη αναζητήσεων	560
Εικόνα 6 - Άνοιγμα Τιμολογίου - επεξεργασία από Χρήστη.....	562
Εικόνα 7 «Επεξεργασία από υπάλληλο».....	563
Εικόνα 8 : Καταχωριστέες πράξεις και αποφάσεις στο ΚΗΜΔΗΣ	578
Εικόνα 9 : Αρχική οθόνη Διαδικτυακή Πύλη Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων – «Προμηθεύς».....	589
Εικόνα 10 : Οθόνη σύνδεσης (login) ΚΗΜΔΗΣ.....	589
Εικόνα 11 : Οθόνη ελεύθερης αναζήτησης καταχωρισμένων Συμβάσεων (συμφωνητικών) στο ΚΗΜΔΗΣ	590
Εικόνα 12 : Υπο-μενού «Συμβάσεις» – Επιλογή «Αναζήτηση».....	590
Εικόνα 13 : Οθόνη αναζήτησης καταχωρισμένων «Συμβάσεων»	591
Εικόνα 14 : Οθόνη αποτελεσμάτων αναζήτησης «Συμβάσεων»	592
Εικόνα 15 : Δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης καταχωρισμένης σύμβασης (συμφωνητικού).....	593
Εικόνα 16 : Υπο-μενού «Εντολές Πληρωμών» – Επιλογή «Αναζήτηση».....	594
Εικόνα 17 : Οθόνη αναζήτησης καταχωρισμένων «Εντολών Πληρωμής»	595
Εικόνα 18 : Οθόνη αποτελεσμάτων αναζήτησης «Εντολών Πληρωμών».....	596
Εικόνα 19 : Δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης καταχωρισμένης εντολής πληρωμής.....	597
Εικόνα 20 : Υπο-μενού "Συμβάσεις"	599
Εικόνα 21 : Ενδιάμεση οθόνη συσχέτισης καταχώρισης "Κατακύρωσης/Ανάθεσης" με "Σύμβασης" μέσω ΑΔΑΜ.....	600
Εικόνα 22 : Δευτερεύον μενού καταχώρισης "Σύμβασης"	601
Εικόνα 23 : «Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης».....	602
Εικόνα 24 : «Σχετικοί ΑΔΑ Σύμβασης» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης».....	602
Εικόνα 25 : «Χρηματοδοτήσεις» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»	603
Εικόνα 26: «Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης».....	603
Εικόνα 27 : «Στοιχεία συμβαλλόμενων φορέων» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»	604
Εικόνα 28 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - Αντικείμενο 1	605

Εικόνα 29 : Επιμέρους καρτέλα προσδιορισμού πρόσθετου CPV ανά αντικείμενο....	606
Εικόνα 30 : Οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών προσδιορισμού των CPV ανά αντικείμενο	606
Εικόνα 31 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - Αντικείμενο 2	607
Εικόνα 32 : Οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών προσδιορισμού αντικειμένων...	608
Εικόνα 33 : «Αριθμός Προκήρυξης» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης».....	608
Εικόνα 34 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - αρχική.....	609
Εικόνα 35 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - ενδιάμεση.....	609
Εικόνα 36 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - τελική.....	609
Εικόνα 37 : Αποτύπωση ΑΔΑΜ καταχώρισης σύμβασης σε σχετικό έγγραφο συμφωνητικού	610
Εικόνα 38 : Υπο-μενού "Εντολές Πληρωμών"	611
Εικόνα 39 : Ενδιάμεση οθόνη συσχέτισης καταχώρισης "Σύμβασης" με "Εντολή Πληρωμής" μέσω ΑΔΑΜ.....	612
Εικόνα 40 : Δευτερεύον μενού καταχώρισης "Εντολής Πληρωμής"	613
Εικόνα 41 : «Σχετικός ΑΔΑ Απόφασης Εντολής Πληρωμής» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής»	613
Εικόνα 42 : «Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής».....	614
Εικόνα 43: «Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής»	615
Εικόνα 44 : «Χρηματοδοτήσεις» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής».....	616
Εικόνα 45 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής» - Αντικείμενο 1	617
Εικόνα 46 : Επιμέρους καρτέλα προσδιορισμού πρόσθετου CPV ανά αντικείμενο....	617
Εικόνα 47 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Εντολή Πληρωμής» - Διαγραφή Αντικειμένου 2	618
Εικόνα 48 : Οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών προσδιορισμού αντικειμένων – Διαγραφή Αντικειμένου 2	618
Εικόνα 49 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - αρχική.....	619
Εικόνα 50 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - ενδιάμεση.....	619
Εικόνα 51 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - τελική.....	620

Εικόνα 52 : Αποτύπωση ΑΔΑΜ καταχώρισης εντολής πληρωμής σε έγγραφο πράξης ή απόφασης.....	620
Εικόνα 53 : SIMAP (fr.: système d'information pour les marchés publics).....	630
Εικόνα 54 : Επιχειρησιακές επιλογές υλοποίησης eSender	638
Εικόνα 55 : Αρχική οθόνη ιστοτόπου SIMAP/TED	640
Εικόνα 56 : Οθόνη σύνδεσης eNotices2.....	641
Εικόνα 57 : Ευρετήριο διευθύνσεων – αρχική οθόνη	644
Εικόνα 58 : Δημιουργία νέας διεύθυνσης (νέου οργανισμού) στο Ευρετήριο.....	645
Εικόνα 59 : Στοιχεία ενότητας «Οργανισμός (GR-Company)» στο «Ευρετήριο διευθύνσεων».....	645
Εικόνα 60 : Στοιχεία ενότητας «Διεύθυνση (GR-Company-Address)» στο «Ευρετήριο διευθύνσεων».....	646
Εικόνα 61 : Στοιχεία ενότητας «Πρόσωπο επικοινωνίας (GR-Company-Contact)» στο «Ευρετήριο διευθύνσεων».....	647
Εικόνα 62 : Αναζήτηση δημοσιευμένης προκήρυξης στη λειτουργική ενότητα "Οι προκηρύξεις μου" του eNotices2.....	648
Εικόνα 63 : Μενού ενεργειών επί δημοσιευμένης προκήρυξης.....	648
Εικόνα 64 : Παράθυρο διαλόγου «συνέχιση της διαδικασίας» με γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης	649
Εικόνα 65 : Μενού ηλεκτρονικού εντύπου με «Ενότητες» και «Οργανισμούς»	650
Εικόνα 66 : Ενότητα και μενού διαχείρισης «Οργανισμών»	651
Εικόνα 67 : Παράθυρο διαλόγου για επιλογή «Οργανισμού» από «Ευρετήριο διευθύνσεων».....	651
Εικόνα 68 : Καρτέλα «Οργανισμοί» μετά την προσθήκη ενός συμμετέχοντα Οικονομικού Φορέα	652
Εικόνα 69 : Συμπλήρωση καρτέλας «Πραγματικός δικαιούχος»	653
Εικόνα 70 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα» της ενότητας «Αποτέλεσμα».....	654
Εικόνα 71 : Υπο-καρτέλα «Προσφέροντες» της ενότητας «Αποτέλεσμα»	655
Εικόνα 72 : Υπο-καρτέλα «Συμβάσεις» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - Στοιχεία σύμβασης.....	656
Εικόνα 73 : Υπο-καρτέλα «Συμβάσεις» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - Στοιχεία συμβασιολογημένης προσφοράς.....	656
Εικόνα 74 : Υπο-καρτέλα «Συμβάσεις» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - Στοιχεία (συγ)χρηματοδότησης σύμβασης	657
Εικόνα 75 : Υπο-καρτέλα «Προσφορές» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στοιχεία προσφοράς αναδόχου	658
Εικόνα 76 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στοιχεία κατακύρωσης	659

Εικόνα 77 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - συσχέτιση προσφορών και σύμβασης με την κατακύρωση	659
Εικόνα 78 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - φορέας πληρωμής/χρηματοδότησης και αξίες προσφορών	660
Εικόνα 79 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στατιστικά επί προδικαστικών προσφυγών	661
Εικόνα 80 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στατιστικά επί υποβληθεισών προσφορών.....	662
Εικόνα 81 : Μενού ενεργειών για «Επικύρωση» και «Υποβολή προκήρυξης»	663
Εικόνα 82: Ενότητα προκήρυξης «Τροποποίηση»	666

Ευρετήριο συντομογραφιών

Πίνακας 1: Ευρετήριο ελληνόγλωσσων συντομογραφιών

Συντομογραφία	Περιγραφή
ΑΑ	Αναθέτουσα Αρχή
α/α	αύξων αριθμός
ΑΕΙΠΠ	Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (νυν ΕΑΔΗΣΥ)
ΑΑΗΤ	Αναθέτουσα Αρχή (εγγεγραμμένη στο Μητρώο) Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης
ΑΠΕΔ	Αρχή Πιστοποίησης Ελληνικού Δημοσίου
ΑΦ	Αναθέτων Φορέας
ΓΓΠΣΨΔ	Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης
ΔΣ	Δημόσια Σύμβαση
ΔΣΑ	Δυναμικό Σύστημα Αγορών
ΕΑΑΔΗΣΥ	Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (νυν ΕΑΔΗΣΥ)
ΕΑΔΗΣΥ	Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (νέος φορέας σε συνέχεια της συγχώνευσης των ΕΑΑΔΗΣΥ και ΑΕΙΠΠ)
ΕΒΔΔΗΣΥ	Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων
ΕΔ	Επιτροπή Διαγωνισμού (διενέργειας διαγωνισμού και αξιολόγησης προσφορών)
ΕΔΗΤ	Εφαρμογή Διάθεσης Ηλεκτρονικών Τιμολογίων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΕΕΣ	Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης
eΕΕΕΣ	Δομημένη ηλεκτρονική εκδοχή του ΕΕΕΣ σε μορφότυπο XML
ΕΚ	Εκτελεστικός Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΚΑΑ	Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών
ΕΚΝ	Ενιαίο Κυβερνητικό Νέφος (GCloud)

ΕΣΗΔΗΣ ΔΕ	Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων για Δημόσια Έργα
ΕΣΗΔΗΣ Π&Υ	Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων για Προμήθειες και Υπηρεσίες
ΕΨΠ	Ενιαία Ψηφιακή Πύλη της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr)
ΗΤ	Ηλεκτρονική Τιμολόγηση
ΜΑΡΚ	Μοναδικός Αριθμός Καταχώρισης (σήμανση ενός ΗΤ στο myDATA)
Ν.	Νόμος
ΚΑΑ	Κεντρική Αρχή Αγορών
ΚΕΔ	Κέντρο Διαλειτουργικότητας
ΚΗΜΔΗΣ	Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΟΠΣΔΠ	ΟΠΣ Δημοσιονομικής Πολιτικής
ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ	ΟΠΣ Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων
ΟΦ	Οικονομικός Φορέας
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
εΠΔΕ	Πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης και πληρωμών του ΠΔΕ
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΨΗΔ	Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης
ΦΕΚ	Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Πίνακας 2: Ευρετήριο ξενόγλωσσων συντομογραφιών

Συντομογραφία	Περιγραφή
CPV	Κοινό Λεξιλόγιο για τις Δημόσιες Συμβάσεις (Common

	Procurement Vocabulary)
DOC/DOCX	Μορφότυπος ηλεκτρονικού αρχείου κειμένου (Microsoft Word)
DSS	Digital Signature Services (Υπηρεσίες Ψηφιακών Υπογραφών) της ΕΕ
eCertis	Επιγραμμικό Αποθετήριο Πιστοποιητικών της ΕΕ
EDM	Exchange Data Model (Μοντέλο Ανταλλαγής Δεδομένων)
EFTA	Η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) (αγγλικά: European Free Trade Association - EFTA) με μέλη τις χώρες Ελβετία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία
eIDAS	electronic IDentification, Authentication, and trust Services Regulation (Εκτελεστικός Κανονισμός 910/2014 της ΕΕ)
eSender	Ηλεκτρονική πιστοποιημένη πλατφόρμα για σύνταξη και αποστολή δημοσιεύσεων στο Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Δημόσιες Συμβάσεις.
ESPD	European Single Public Procurement Document – (Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης – ΕΕΕΣ)
ETSI	European Telecommunications Standards Institute (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τηλεπικοινωνιακών Προτύπων)
EXE	Μορφότυπος εκτελέσιμου (executable) ηλεκτρονικού αρχείου, ήτοι εφαρμογές ή προγράμματα.
GDPR	Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων (General Data Protection Regulation)
GUI	Γραφική Διεπαφή Χρήστη (Graphical User Interface) – Αποτελεί το σύνολο των γραφικών στοιχείων μιας ηλεκτρονικής εφαρμογής που διατίθεται στο χρήστη για διάδραση.
HTML	Γλώσσα Σήμανσης Υπερκειμένου (HyperText Markup Language) και βασικός μορφότυπος ηλεκτρονικών αρχείων του Παγκόσμιου Ιστού
NUTS	Ονοματολογία Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων (γαλλικά:

	Nomenclature d' Unités Territoriales Statistiques) της ΕΕ
OpenPEPPOL	Μη κερδοσκοπικός οργανισμός διακυβέρνησης του PEPPOL
PDF	Μορφότυπος ηλεκτρονικού αρχείου κειμένου Portable Document Format
PEPPOL	Διεθνές Πλαίσιο Διαλειτουργικότητας για τη δημιουργία και εφαρμογή ενός ομοσπονδιακού/κατανεμημένου συστήματος ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων
PKI	Υποδομή Δημοσίου Κλειδιού (Public Key Infrastructure)
PO	Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης (Publication Office)
PPT/PPTX	Μορφότυπος ηλεκτρονικών αρχείων παρουσιάσεων (Microsoft PowerPoint)
Prezi	Ειδική διαδικτυακή εφαρμογή σύνταξης και διαχείρισης ηλεκτρονικών παρουσιάσεων.
QR code	Γραμμωτός κώδικας οπτικής αναγνώρισης πληροφοριών δύο διαστάσεων και «ταχείας απόκρισης» (quick response)
Rfi	Πρόσκληση για εκδήλωση ενδιαφέροντος ή/και υποβολή πληροφοριών/δικαιολογητικών (Request for Information) – ανταγωνιστική διαδικασία με σκοπό την προεπιλογή
RfQ/RfP	Πρόσκληση για υποβολή δεσμευτικής προσφοράς (Request for Quotation / Proposal) – ανταγωνιστική διαδικασία με σκοπό τη σύναψη σύμβασης
TED	Tenders Electronic Daily (Ηλεκτρονικό Συμπλήρωμα στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Δημόσιες Συμβάσεις)
URL	Ενιαίος Εντοπιστής Πόρων αποτυπώνει την ηλεκτρονική διεύθυνση πόρου στον Παγκόσμιο Ιστό – (Uniform Resource Locator)
vs.	Σε συνάρτηση με, σε σύγκριση με, σε αντίθεση με
WWW	Παγκόσμιος Ιστός

XLS/XLSX	Μορφότυπος ηλεκτρονικού αρχείου λογιστικών φύλλων (Microsoft Excel)
XML	Μορφότυπος ηλεκτρονικού αρχείου μηχανογραφικά δομημένης πληροφορίας eXtended Markup Language
ZIP	Μορφότυπος ηλεκτρονικού αρχείου που περιλαμβάνει αρχεία και φακέλους σε συμπιεσμένη μορφή

1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

1.1 Εισαγωγή

1.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Ο σκοπός του κεφαλαίου είναι η περιγραφή της ιστορικής εξέλιξης του νομοθετικού πλαισίου για την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, η διευκρίνιση της προέλευσης και της στόχευσης των σχετικών ρυθμίσεων και η περιγραφή της συστηματικής οργάνωσης της νομοθετικής ύλης.

1.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του παρόντος κεφαλαίου, οι επιμορφωνόμενοι θα είναι σε θέση:

- να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το προϊσχύσαν, όπως και το ισχύον ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο για την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών
- να διακρίνουν τους, ενωσιακής προέλευσης, Κοινούς - Γενικούς κανόνες εκτέλεσης που εφαρμόζονται σε όλα τα είδη δημοσίων συμβάσεων

- να αντιληφθούν την ύπαρξη Ειδικών Κανόνων Εκτέλεσης, εθνικής προέλευσης, συμπληρωματικών ως προς τους Γενικούς Κανόνες Εκτέλεσης, που εφαρμόζονται διακριτά για κάθε είδος δημόσιας σύμβασης και
- να αναγνωρίσουν τους Ειδικούς Κανόνες Εκτέλεσης, εθνικής προέλευσης, που εφαρμόζονται συγκεκριμένα για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, κοινούς για προμήθειες - υπηρεσίες, όπως και διακριτούς μεταξύ τους.

1.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν μια από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής μεγέθυνσης και της απασχόλησης. Έτσι, πολύ νωρίς, αποτέλεσαν αντικείμενο ρύθμισης σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη από το 1971 υιοθέτησε ένα τυπικό δίκαιο δημοσίων συμβάσεων με στόχο την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών και άξονα την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και την ενίσχυση του παγκόσμιου εμπορίου. Η εμπειρία από την προηγούμενη υιοθέτηση και εφαρμογή τριών γενιών Οδηγιών (βλ. στην επόμενη Ενότητα) κατέληξε στην υιοθέτηση ενός πιο ενιαίου και εσωτερικά συνεκτικού πλαισίου, όπως αποτυπώνεται στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ. Στο εθνικό δίκαιο, η ενσωμάτωση των Οδηγιών έγινε με τον Ν.4412/2016, ο οποίος αντικατέστησε και κατήργησε κατά γενικό τρόπο, αλλά και ρητά τις προηγούμενες διατάξεις που ενέπιπταν στο ρυθμιστικό του πεδίο, ενοποιώντας, απλουστεύοντας και διευκρινίζοντας το ισχύον νομικό πλαίσιο στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Η ρυθμιστική παρέμβαση του ενωσιακού, ιδίως, νομοθέτη αφορά κατά βάση στις διαδικασίες ανάθεσης και λιγότερο στην εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, καθώς στις Οδηγίες του 2014 έχουν συμπεριληφθεί για πρώτη φορά διατάξεις εκτέλεσης, οι οποίες αποτελούν, ουσιαστικά απόρροια της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου της Ένωσης. Ειδικότερα, στα άρθρα 130 – 133 του Ν.4412/2016 προβλέπονται οι κοινοί γενικοί κανόνες εκτέλεσης για όλα τα είδη σύμβασης, που αντιστοιχούν και ενσωματώνουν τα άρθρα 70- 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ. Οι ειδικοί κανόνες εκτέλεσης, οι οποίοι αποτελούν αμιγώς εθνικές διατάξεις, είναι διακριτοί ανά είδος δημόσιας σύμβασης και προβλέπονται στα άρθρα

200 -220 για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, εκ των οποίων τα άρθρα 200 - 205Α αναφέρονται σε κοινές διατάξεις για συμβάσεις προμήθειας αγαθών και υπηρεσιών, τα άρθρα 206- 215 σε ειδικές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας αγαθών και τα άρθρα 216 -220 σε ειδικές διατάξεις για την εκτέλεση υπηρεσιών.

1.2 Ιστορική αναδρομή

Με τον όρο «δημόσιες συμβάσεις» νοείται η διαδικασία για την προμήθεια προϊόντων, παροχή υπηρεσιών ή την εκτέλεση έργων που διενεργείται από φορείς του δημοσίου, μέσω ανοικτών και ανταγωνιστικών διαδικασιών, προκειμένου να διασφαλιστούν η τόσο η παρεχόμενη ποιότητα, όσο και μια καλή σχέση ποιότητας/τιμής. Το ποσό που δαπανάται στις παραπάνω διαδικασίες ανέρχεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο ανέρχεται ετησίως περίπου τα 2 τρισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 14% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου αλλά και χάρη στη δυναμική τους να επηρεάζουν τη λειτουργία του κράτους και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του προς τους πολίτες, οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής μεγέθυνσης και της απασχόλησης. Έτσι, πολύ νωρίς, αποτέλεσαν αντικείμενο ρυθμιστικής επέμβασης σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και για την αντιμετώπιση των συνεπειών του, το διεθνές δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, ως τμήμα του διεθνούς οικονομικού δικαίου, σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφώθηκε από διεθνείς οργανισμούς, βασιζόμενο σε

διεθνείς συμφωνίες. Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτό έπαιξαν ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), η Παγκόσμια Τράπεζα, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου (UNCITRAL), η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD) και η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT). Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σήμερα, αποτελεί μέλος της Συμφωνίας περί Κρατικών Συμβάσεων (Government Procurement Agreement - GPA) του ΠΟΕ¹.

Ακολουθώντας τη γενικότερη τάση για την υιοθέτηση κανόνων αναφορικά με τις δημόσιες συμβάσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη από το 1971², υιοθέτησε ένα τυπικό δίκαιο δημοσίων συμβάσεων, με στόχο την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών και άξονα την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και την ενίσχυση του παγκόσμιου εμπορίου. Οι Οδηγίες της δεκαετίας του 1970³, δημιούργησαν ένα ρυθμιστικό σύστημα που αντικαταστάθηκε, μετά την εμπειρία της εικοσαετούς εφαρμογής του, από τις Οδηγίες

¹Ως συνέπεια του Γύρου Διαπραγματεύσεων του Τόκιο, εντός της GATT, υπογράφηκε το 1979 η πρώτη συμφωνία για τις δημόσιες συμβάσεις (“Tokyo Round Code on Government Procurement”), η οποία τροποποιήθηκε το 1986. Μετά από διαπραγματεύσεις για τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της συμφωνία, στο πλαίσιο του γύρου του Μαρρακές υπογράφηκε η GPA 1994 και άρχισε να ισχύει στις 01.01.1995 μαζί με την ίδρυση του ΠΟΕ. Η GPA τροποποιήθηκε ξανά το 2011 και άρχισε να ισχύει από το 2012 για τα προϋπάρχοντα μέλη. Για τα καινούρια μέλη, δόθηκε περισσότερος χρόνος στη διαδικασία υιοθέτησης, με την Ελβετία να είναι το τελευταίο κράτος μέλος που κατέθεσε την υιοθέτησή της το 2020 (World Trade Organization).

² Με τη μορφή των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

³ Η Οδηγία 71/305/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 26ης Ιουλίου 1971 περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων, όπως κατά καιρούς τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, *ΕΕ L 185 της 16.8.1971, σ. 5 έως 14 (DE, FR, IT, NL)*, *Ελληνική ειδική έκδοση: Κεφάλαιο 17 τόμος 001 σ. 7 – 16* και η Οδηγία 77/62/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1976 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης των συμβάσεων κρατικών προμηθειών, *ΕΕ αριθ. L 13 της 15. 1. 1977, σ. 1*.

της δεύτερης γενιάς⁴, προκειμένου να συντονιστούν οι ρυθμίσεις στα δύο παραπάνω αντικείμενα και να συμπληρωθούν⁵ προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά, ως χώρος χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσα στον οποίο είναι εξασφαλισμένη η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων και για την κάλυψη του τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Με τη σειρά της, η δεύτερη γενιά Οδηγιών αντικαταστάθηκε από την τρίτη γενιά Οδηγιών του 2004, την ενιαία Οδηγία 2004/18/ΕΚ για τα δημόσια έργα, τις προμήθειες και τις υπηρεσίες⁶ και την Οδηγία 2004/17/ΕΚ για τις προμήθειες των οργανισμών κοινής ωφέλειας⁷, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών με τις

⁴ Οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Ιουνίου 1993 περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 199 της 09/08/1993 σ. 0054 – 0083* και Οδηγία 93/36/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Ιουνίου 1993 περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 199 της 09/08/1993 σ. 0001 – 0053*.

⁵ Οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, *ΕΕ L 395 της 30.12.1989, σ. 33 έως 35 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT)*, Οδηγία 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 1992 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 076 της 23/03/1992 σ. 0014 – 0020*, Οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992 για το συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 209 της 24/07/1992 σ. 0001 – 0024* και Οδηγία 93/38/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Ιουνίου 1993 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 199 της 9.8.1993, p. 84–138*.

⁶ Οδηγία 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 2004 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, *ΕΕ L 134 της 30/04/2004, σ. 114 έως 240 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV)*.

⁷ Οδηγία 2004/17/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών, *(ΕΕ L 134 της 30/04/2004 σ. 0001 – 0113)*.

διατάξεις για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών και δημοσίων έργων και προκειμένου να εκπληρωθούν τα αιτήματα απλούστευσης και εκσυγχρονισμού εκ μέρους των αναθετουσών αρχών και των οικονομικών φορέων. Μέσω αυτών, επιχειρήθηκε η απλοποίηση του ρυθμιστικού πεδίου⁸ στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και η παροχή ενός συνεκτικού πλαισίου για τη διεξαγωγή των διαδικασιών με χρήση ηλεκτρονικών μέσων και με ανοιχτό, διαφανή τρόπο, χωρίς διακρίσεις. Η Οδηγία 2004/18/EK εισήγαγε και καινοτομίες, όπως οι τεχνικές της «συμφωνίας-πλαίσιο» και του «δυναμικού συστήματος αγορών».

Στο εθνικό μας δίκαιο οι Οδηγίες 2004/17/EK και 2004/18/EK μεταφέρθηκαν με τα ΠΔ. 59/2007, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε⁹ και ΠΔ 60/2007 αντίστοιχα¹⁰, σε αντικατάσταση του τότε Κανονισμού Προμηθειών του Δημοσίου¹¹, ενώ παράλληλα και συμπληρωματικά ίσχυαν διάφορα εθνικά νομοθετήματα¹². Η βασική αλλαγή στο μέχρι τότε ισχύον εθνικό ρυθμιστικό πλαίσιο, η οποία επήλθε με το Π.Δ. 118/2007, ήταν η δυνατότητα υποβολής προσφοράς με υπεύθυνη δήλωση χωρίς την υποχρέωση ταυτόχρονης υποβολής των απαιτούμενων δικαιολογητικών, παρά μόνο εκ των

⁸ Με την ενσωμάτωση της Οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο καταργήθηκαν η Οδηγία 92/50/ΕΟΚ, εξαιρέσει του άρθρου 41 και οι Οδηγίες 93/36/ΕΟΚ και 93/37/ΕΟΚ.

⁹ ΠΔ 59/2007 για την προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/17/EK «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, ΦΕΚ Α' 63/2007.

¹⁰ ΠΔ 60/2007 για την Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/18/EK «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2005/51/EK της Επιτροπής και την Οδηγία 2005/75/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2005, (τ. ΦΕΚ Α' 64/2007).

¹¹ ΠΔ 394/1996, Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου (Κ.Π. Δ.), (τ. Α' 266).

¹² [1] Ενδεικτικά το ΠΔ 118/2007 για τον Κανονισμό Προμηθειών του Δημοσίου και ο Ν.2286/1995 για τις προμήθειες του δημοσίου τομέα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων.

υστέρων, μετά την αξιολόγηση των προσφορών και μόνο από τον προσωρινό ανάδοχο, γεγονός που είχε ουσιαστικό αντίκτυπο στον υπολογισμό των προθεσμιών υποβολής.

1.3 Ισχύον Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών

Με τη μεταρρύθμιση των Οδηγιών του 2014, μια δεκαετία μετά την υιοθέτηση της τρίτης γενιάς Οδηγιών, κύριος στόχος ήταν η βελτίωση του νομικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων με άξονα την απλούστευση και την ευελιξία του, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις, όπως και να επιτραπεί η στρατηγική χρήση τους για την έμμεση επίτευξη κοινωνικών, περιβαλλοντικών και άλλων στόχων δημόσιας πολιτικής. Επίσης, ενισχύθηκαν οι απαιτήσεις διαφάνειας και ακεραιότητας, με στόχο την καταπολέμηση της διαφθοράς και της απάτης.

Η νέα δέσμη Οδηγιών για τις δημόσιες συμβάσεις αποτελείται από την Οδηγία 2014/24/ΕΕ σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες (κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ) και την Οδηγία 2014/25/ΕΕ σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ), καθώς και μια νέα οδηγία για τις συμβάσεις παραχώρησης (Οδηγία 2014/23/ΕΕ)¹³, η οποία διασφαλίζει ότι όλοι οι οικονομικοί παράγοντες στην ΕΕ θα έχουν αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις

¹³ Οι συμβάσεις παραχώρησης δεν αποτελούν αντικείμενο του παρόντος.

πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ και παρέχοντας μεγαλύτερη βεβαιότητα όσον αφορά τις ισχύουσες νομικές διατάξεις.

Παράλληλα, τον Απρίλιο του 2012, η Επιτροπή ενέκρινε μια στρατηγική για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις¹⁴, με στόχο την επίτευξη της πλήρους καθιέρωσής τους έως τα μέσα του 2016, που συμπληρώθηκε με την Οδηγία 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων¹⁵.

Στις 3 Οκτωβρίου 2017, η Επιτροπή εξέδωσε τις εξής δύο ανακοινώσεις: «Να γίνουν οι δημόσιες συμβάσεις προμηθειών αποτελεσματικές μέσα στην Ευρώπη και για την Ευρώπη» και «Στήριξη των επενδύσεων μέσα από προαιρετική εκ των προτέρων αξιολόγηση των πτυχών των μεγάλων έργων υποδομής που άπτονται των δημοσίων συμβάσεων». Αποσκοπώντας στην περαιτέρω βελτίωση των ευρωπαϊκών δημοσίων συμβάσεων (δέσμη μέτρων στρατηγικής για τις δημόσιες συμβάσεις), δημοσίευσε επίσης μια σύσταση με τίτλο «Για την επαγγελματοποίηση του τομέα των δημοσίων συμβάσεων – Δημιουργία δομής για την επαγγελματοποίηση των δημοσίων συμβάσεων»¹⁶.

¹⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Στρατηγική για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις (Βρυξέλλες, 20.4.2012, COM(2012) 179 final).

¹⁵ Οδηγία 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων, *ΕΕ L 133 της 6.5.2014, σ. 1 έως 11 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)*.

¹⁶ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2024)

Παρακάτω, ακολουθεί ένας συνοπτικός πίνακας διαχρονικής εξέλιξης της υιοθέτησης των ευρωπαϊκών Οδηγιών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων:

Πίνακας 3 - Οδηγίες σχετικές με τις δημόσιες συμβάσεις

Ρυθμιστικό Αντικείμενο	1^η γενιά Οδηγιών	2^η γενιά Οδηγιών	3^η γενιά Οδηγιών	4^η γενιά Οδηγιών
Δημόσια έργα	Οδηγία 71/305/ΕΟΚ	Οδηγία 93/37/ΕΟΚ	Οδηγία 2004/18/ΕΚ	Οδηγία 2014/24/ΕΕ
Κρατικές Προμήθειες	Οδηγία 77/62/ΕΟΚ	Οδηγία 93/36/ΕΟΚ		
Υπηρεσίες	-	Οδηγία 92/50/ΕΟΚ		
Τομείς ύδατος, ενέργειας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών	-	Οδηγία 93/38/ΕΟΚ	Οδηγία 2004/17/ΕΚ	Οδηγία 2014/25/ΕΕ
Συμβάσεις παραχώρησης έργων και υπηρεσιών	-	-	-	Οδηγία 2014/23/ΕΕ
Διαδικασίες προσφυγής - τομείς ύδατος, ενέργειας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών	-	Οδηγία 92/13/ΕΟΚ	Σε ισχύ, τροποποίηση με Οδηγία 2007/66/ΕΚ και τα άρθρα 46 και 47 της Οδηγίας 2014/23/ΕΕ	
Διαδικασίες προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων	-	Οδηγία 89/665/ΕΟΚ		

1.4 Ισχύον Εθνικό πλαίσιο για την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών

Οι νέες οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ τέθηκαν σε ισχύ τον Απρίλιο του 2014¹⁷ με προθεσμία μεταφοράς στις εθνικές έννομες τάξεις για τα τότε κράτη μέλη της ΕΕ μέχρι τον Απρίλιο του 2016. Η μεταφορά των Οδηγιών στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών μπορεί να καθυστέρησε¹⁸, ωστόσο, κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, για το διάστημα από την έναρξη ισχύος τους μέχρι και τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς τους, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να τις εφαρμόζουν, υποχρεούνται, όμως να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο το επιδιωκόμενο από τις οδηγίες αποτέλεσμα¹⁹.

Στο εθνικό μας δικαιικό σύστημα, οι Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ μεταφέρθηκαν με τον Ν.4412/2016 (Α'147), ο οποίος αντικατέστησε και κατήργησε κατά γενικό τρόπο (άρ. 378), αλλά και ρητά με απαρίθμηση (άρ. 377) τις προηγούμενες διατάξεις που ενέπιπταν στο ρυθμιστικό του πεδίο, ενοποιώντας, απλουστεύοντας και διευκρινίζοντας το ισχύον νομικό πλαίσιο στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Έτσι, ενδεικτικά, καταργήθηκαν τα ΠΔ 59/2007 και 60/2007, τα οποία είχαν ενσωματώσει τις

¹⁷ Από 17.04.2014 για τις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ (κλασική οδηγία) και την 2014/23/ΕΕ (παραχωρήσεις έργων και υπηρεσιών) και από 18.04.2024 για την Οδηγία 2024/25/ΕΕ (επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας), με περίοδο μεταφοράς που έληξε στις 18.04.2016.

¹⁸ Στις περιπτώσεις της Αυστρίας, του Λουξεμβούργου, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, οι εν λόγω Οδηγίες δεν μεταφέρθηκαν στις εθνικές έννομες τάξεις μέχρι το 2018, βλ. (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2023).

¹⁹ Γέροντας, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, - Ανάθεση – Εκτέλεση – Δικαστική Προστασία, Εκδόσεις Σάκκουλα 2024, σ. 14, όπου και η αναφορά στη νομολογία του ΔΕΚ (1997)

καταργηθείσες Οδηγίες 2004/18/ΕΚ και 2004/17/ΕΚ αντίστοιχα, ο Ν. 3369/2008²⁰ και ο Ν. 3316/2005²¹ που ρύθμιζαν ζητήματα ανάθεσης συμβάσεων έργων και ανάθεσης μελετών (εκτός των διατάξεων για τα μητρώα), ο του Ν. 2286/1995 (εκτός των διατάξεων για το Ενιαίο Πρόγραμμα Προμηθειών του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας έτους 2014 και προηγούμενων ετών), το ΠΔ 118/2007 (Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου, εκτός των διατάξεων για τις διοικητικές προσφυγές κατά το στάδιο ανάθεσης της σύμβασης που εξακολουθούν να εφαρμόζονται αναλόγως), οι διατάξεις των άρθρων 133 και 134 του Ν. 4270/2014 που αφορούσαν ζητήματα ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων²², οι υπουργικές αποφάσεις για τα χρηματικά όρια για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων προμηθειών, υπηρεσιών και έργων με απευθείας ανάθεση ή συνοπτικές διαδικασίες (πρόχειρο διαγωνισμό), καθώς και οι κανονισμοί ανάθεσης και εκτέλεσης προμηθειών, υπηρεσιών και έργων διαφόρων φορέων, που ρύθμιζαν ζητήματα ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, οι διατάξεις των νόμων, με τις οποίες δίδεται η εξουσιοδότηση για την έκδοση των εν λόγω Κανονισμών, αλλά και κάθε άλλη νομοθετική διάταξη που εξουσιοδοτούσε για την έκδοση πράξεων κανονιστικής ισχύος για θέματα που ρύθμιζαν τη σύναψη και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων που ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του

²⁰ Ν. 3669/2008, Κύρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας κατασκευής δημόσιων έργων (τ. Α' 116).

²¹ Ν. 3316/2005, Ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις. (τ. Α' 42).

²² Ν. 4270/2014, Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις (τ. Α' 143).

Ν.4412/2016, που συνέβαλαν και συντηρούσαν τον κατακερματισμό και την πολυνομία του εθνικού νομικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων²³.

Εκτεταμένης έκτασης αναμόρφωση του Ν. 4412/2016 επήλθε με τον Ν. 4782/2021²⁴, του οποίου βασικοί σκοποί ήταν η απλοποίηση και διασαφήνιση των διατάξεων, η μείωση της γραφειοκρατίας, η αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης, η επέκταση και αξιοποίηση νέων ηλεκτρονικών εργαλείων (e-procurement), η αύξηση της συμμετοχής των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων και η αντιμετώπιση παθογενειών, όπως το ζήτημα των υπερβολικά χαμηλών προσφορών και η υπερβολική προσκόλληση στην τυπικότητα έναντι της ουσίας των προσφορών²⁵.

Πίνακας 4- Εθνικό Νομικό Πλαίσιο για Δημόσιες Συμβάσεις

Ρυθμιστικό Αντικείμενο	Εθνική Ρύθμιση	Μεταφορά των Οδηγιών 3 ^{ης} γενιάς	Μεταφορά των Οδηγιών 4 ^{ης} γενιάς
Δημόσια έργα	ΠΔ 394/1996	ΠΔ 60/2007	Ν.4412/2016
Κρατικές Προμήθειες		(+ΠΔ 118/2007	

²³ Αιτιολογική Έκθεση του Ν.4412/2016, σελ. 76.

²⁴ Ν. 4782/2021 "Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους το μείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία. (Α 36/9.3.2021)

²⁵ Αιτιολογική Έκθεση του Ν.4782/2021, σελ. 358.

Υπηρεσίες		και N.2286/1995)	
Τομείς ύδατος, ενέργειας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών	ΠΔ 57/2000	ΠΔ 59/2007	
Διαδικασίες προσφυγής στους τομείς ύδατος, ενέργειας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών	N.2854/2000		
Διαδικασίες προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων	N.2522/1997	N.3886/2010	
Συμβάσεις παραχώρησης υπηρεσιών και έργων	-	-	N.4413/2016

1.5 Συνοπτική αναφορά ως προς την ύπαρξη των, ενωσιακής προέλευσης, Κοινών - Γενικών κανόνων εκτέλεσης, για όλα τα είδη δημοσίων συμβάσεων

Η ρυθμιστική έμφαση του ενωσιακού νομοθέτη δόθηκε κατά βάση στις διαδικασίες ανάθεσης και λιγότερο στην εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων. Από τα 94 άρθρα της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ που διαρθρώνονται σε πέντε τίτλους και κεφάλαια, μόνο τα 4 άρθρα του κεφαλαίου IV του τίτλου II αυτής αναφέρονται ρητώς στην εκτέλεση της σύμβασης και αντίστοιχα 4 άρθρα της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ. Ωστόσο το γεγονός αυτό της αποσπασματικής ρύθμισης του αντικειμένου της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων δεν αίρει την ενωσιακή προέλευση των διατάξεων του Ν.4412/2016, οι οποίες μετέφεραν και ενσωμάτωσαν σχεδόν αυτούσια τις ενωσιακές ρυθμίσεις των άρθρων 70 – 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, για τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης, την

υπεργολαβία, την τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους και τη λύση συμβάσεων στο εθνικό μας δίκαιο, κατ' αντιστοιχία στα άρθρα 130 -133, τα οποία αποτελούν κατά βάση τους κοινούς γενικούς κανόνες εκτέλεσης για όλα τα είδη δημοσίων συμβάσεων, όπως αντίστοιχα τα άρθρα 335- 338 του Ν.4412/2016 ενσωματώνουν και μεταφέρουν στο εθνικό μας δίκαιο τις αντίστοιχες ρυθμίσεις της των άρθρων 87 – 90 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ.

Πίνακας 5 – Αντιστοιχία κοινών – γενικών κανόνων εκτέλεσης Βιβλίου Ι και Βιβλίου ΙΙ του Ν. 4412/2016 με τις διατάξεις των Οδηγιών

Αντικείμενο ρύθμισης	Άρθρα Βιβλίου Ι	Άρθρα Βιβλίου ΙΙ
Συμβατικό πλαίσιο - Εφαρμοστέα νομοθεσία	Άρθρο 129	Άρθρο 334
Όροι εκτέλεσης της σύμβασης	Άρθρο 130 (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)	Άρθρο 335 (άρθρο 87 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)
Υπεργολαβία	Άρθρο 131 (άρθρο 71 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)	Άρθρο 336 (άρθρο 88 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)
Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους	Άρθρο 132 (άρθρο 72 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)	Άρθρο 337 (άρθρο 89 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)
Δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης	Άρθρο 133 (άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)	Άρθρο 338 (άρθρο 90 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1.6 Συνοπτική αναφορά ως προς την ύπαρξη Ειδικών κανόνων Εκτέλεσης, εθνικής προέλευσης, διακριτών ανά είδος δημόσιας σύμβασης

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 4-8 του Ν.4412/2016, οι διατάξεις του οποίου αποτελούν ενσωμάτωση ενωσιακών Οδηγιών, πέραν των ανωτέρω κοινών άρθρων, ενωσιακής προέλευσης, η νομοθετική ύλη, αναφορικά με τις διατάξεις της εκτέλεσης, περιλαμβάνει και διατάξεις αμιγώς εθνικής προέλευσης και έχει διαρθρωθεί, ανά κατηγορία είδους σύμβασης, όπως προβλέπεται στις περιπτώσεις α' και β' της

παραγράφου 2 (έργο, προμήθεια, υπηρεσία, μελέτη, κλπ.), έτσι ώστε οι ειδικές αυτές διατάξεις να εφαρμόζονται συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του Μέρους Β΄ του Βιβλίου Ι (άρθρα 129 έως 133, προκειμένου για αναθέτουσες αρχές) και του Μέρους Β΄ του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 335 έως 338, προκειμένου για αναθέτοντες φορείς).

Ειδικότερα ως προς τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών ισχύουν τα ακόλουθα:

Η εκτέλεση των συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 200 έως 220, όπου σε τρία τμήματα προβλέπονται κοινές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών (άρθρα 200 – 205Α, Τμήμα Ι), ειδικές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας αγαθών (άρθρα 206 – 215, Τμήμα ΙΙ) και ειδικές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων παροχής υπηρεσιών (άρθρα 216 – 220, Τμήμα ΙΙΙ).

1.7 Πρώτη προσέγγιση των Ειδικών κανόνων εκτέλεσης για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών

Σε συνέχεια των παραπάνω, το νομοθετικό πλαίσιο των ειδικών κανόνων εκτέλεσης για προμήθειες και υπηρεσίες, φαίνεται ότι διαρθρώνεται σε δύο υποσύνολα διατάξεων, όπου στο πρώτο περιέχονται οι κοινές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών (Τμήμα Ι), ενώ παράλληλα, στο δεύτερο περιέχονται οι ειδικοί κανόνες εκτέλεσης συμβάσεων προμήθειας αγαθών (Τμήμα ΙΙ) και παροχής υπηρεσιών (Τμήμα ΙΙΙ).

1.7.1 Κοινός Ειδικός Κανόνας Εκτέλεσης για προμήθειες – υπηρεσίες

Οι κοινές ειδικές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών περιέχουν ρυθμίσεις για τον τρόπο πληρωμής και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την πληρωμή του αναδόχου (άρθρο 200), την προηγούμενη γνώμη για την τροποποίηση σύμβασης (άρθρο 201), την ολοκλήρωση εκτέλεσης σύμβασης

(άρθρο 202), την κήρυξη αναδόχου ως εκπτώτου (άρθρο 203), την ανωτέρα βία (άρθρο 204), τις διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των συμβάσεων (άρθρο 205) και τη δικαστική Επίλυση Διαφορών (άρθρο 205Α).

1.7.2 Διακριτοί Ειδικοί Κανόνες Εκτέλεσης για προμήθειες ή υπηρεσίες

Οι ειδικοί κανόνες εκτέλεσης διαρθρώνονται σε δύο τμήματα, με βάση το υπό ανάθεση είδος (προμήθεια ή υπηρεσία).

Ειδικότερα, στο Τμήμα II του ν. 4412/2016, περιέχονται ειδικές διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας αγαθών και πιο συγκεκριμένα, για τον χρόνο παράδοσης των υλικών (άρθρο 206), τις κυρώσεις για την εκπρόθεσμη παράδοση προμήθειας (άρθρο 207), την παραλαβή των υλικών (άρθρο 208), το χρόνο παραλαβής υλικών (άρθρο 209), τη ναύλωση – ασφάλιση (άρθρο 210), την ανακοίνωση φόρτωσης (άρθρο 211), τον ποιοτικό έλεγχο στο εξωτερικό (άρθρο 212), την απόρριψη συμβατικών υλικών και την αντικατάσταση (άρθρο 213), τα δείγματα – τη δειγματοληψία – τις εργαστηριακές εξετάσεις (άρθρο 214) και την εγγυημένη λειτουργία προμήθειας (άρθρο 215).

Στο Τμήμα III, περιέχονται ειδικότερες διατάξεις για την εκτέλεση συμβάσεων παροχής υπηρεσιών και συγκεκριμένα για την παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας (άρθρο 216), για τη διάρκεια σύμβασης παροχής υπηρεσίας (άρθρο 217), για τις ποινικές ρήτρες (άρθρο 218), για την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής υπηρεσιών (άρθρο 219) και για την απόρριψη παραδοτέου και την αντικατάσταση (άρθρο 220).

2 ΕΝΑΡΞΗ – ΔΙΑΡΚΕΙΑ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ. Η ΕΓΓΥΗΣΗ ΚΑΛΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ – Η ΕΓΓΥΗΣΗ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗΣ

2.1 Εισαγωγή

2.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Ο σκοπός του κεφαλαίου είναι η περιγραφή των χρονικών ορόσημων της έναρξης, της διάρκειας και της ολοκλήρωσης της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, καθώς και η περιγραφή των κανόνων που αφορούν στις εγγυήσεις καλής εκτέλεσης και προκαταβολής.

2.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του παρόντος κεφαλαίου, οι επιμορφωόμενοι θα είναι σε θέση:

- να κατανοήσουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, προκειμένου να εξελιχθεί ομαλά και να ολοκληρωθεί η εκτέλεση μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας
- να γνωρίζουν τον χρόνο κατά τον οποίο αρχίζει να εκτελείται η δημόσια σύμβαση, όπως και τις ειδικότερες διακρίσεις μεταξύ χρονικών σημείων ανάθεσης της σύμβασης, υπογραφής του συμφωνητικού και έναρξης εκτέλεσης αυτής.
- να αναγνωρίζουν τη διάρκεια εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας και
- να κατανοήσουν τους κανόνες που διέπουν τις εγγυήσεις καλής εκτέλεσης, όπως και προκαταβολής, μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας.

2.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Η δημόσια σύμβαση διέρχεται από τρία βασικά στάδια, την προετοιμασία, την ανάθεση και την εκτέλεση, ωστόσο η διάκριση ανάμεσα στα στάδια αυτά δεν είναι πάντα ευχερής. Η διαδικασία της ανάθεσης ολοκληρώνεται, σύμφωνα με το άρθρο 105 του Ν.4412/2016 με την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, ενώ μετά εκκινεί το στάδιο κατάρτισης του συμφωνητικού, ως στάδιο έναρξης της εκτέλεσης της σύμβασης, όπως προκύπτει και από τη χρονική σύνδεση με τα οριζόμενα για τη διάρκεια της σύμβασης, κατά τα άρθρα 206 και 217 του Ν.4412/2016. Ακολουθεί νομολογιακή αντιμετώπιση του ζητήματος. Στη συνέχεια γίνεται περιγραφή των κανόνων αναφορικά με τις εγγυήσεις καλής εκτέλεσης και προκαταβολής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 72 του Ν.4412/2016.

2.2 Χρονικό σημείο έναρξης της εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας

Στον κύκλο ζωής μιας δημόσιας σύμβασης είναι διακριτά τρία βασικά στάδια: η προετοιμασία – σχεδιασμός, η διαδικασία ανάθεσης - σύναψής της, και η εκτέλεσή της. Όπως η αποστολή της προκήρυξης στην Εφημερίδα της ΕΕ (για συμβάσεις άνω των ορίων) ή η δημοσίευση της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ (για συμβάσεις κάτω των ορίων), σύμφωνα με τα άρθρα 61 και 120 του Ν.4412/2016, είναι το ορόσημο εκείνο που διακρίνει το στάδιο της προετοιμασίας – σχεδιασμού από το στάδιο της διαδικασίας σύναψης– ανάθεσης της σύμβασης, που περιλαμβάνει την υποβολή των προσφορών, τον έλεγχο και αξιολόγησή τους, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην προκήρυξη, με σκοπό την ανάδειξη του αναδόχου, αντίστοιχα η σύναψη της σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 105 παρ. 4 και 5 και 118 παρ. 3 είναι το ορόσημο που διακρίνει το στάδιο της ανάθεσης από το στάδιο της εκτέλεσής της σύμβασης, όπου ιδρύεται ο συμβατικός δεσμός και αναλαμβάνει ο ανάδοχος να εκπληρώσει τις συμβατικές υποχρεώσεις, όπως περιγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό.

2.3 Διάκριση μεταξύ χρονικών σημείων ανάθεσης της σύμβασης, υπογραφής του συμφωνητικού και έναρξης εκτέλεσης της σύμβασης

Στάδιο Ανάθεσης (σύναψης της σύμβασης)

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 105²⁶ του Ν.4412/2016, μετά την ολοκλήρωση του σταδίου του ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής και της αξιολόγησης των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή εκδίδει την απόφαση κατακύρωσης της σύμβασης στον προσωρινό ανάδοχο, την οποία κοινοποιεί μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε όλους τους οικονομικούς φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, εκτός αυτών που αποκλείστηκαν οριστικά από τη διαδικασία αξιολόγησης, λόγω της μη προσήκουσας προσκόμισης εγγύησης συμμετοχής, όπως προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 72, με κάθε πρόσφορο τρόπο. Η κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης μαζί με αντίγραφο των πρακτικών γίνεται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, εφόσον η διαδικασία ανάθεσης διενεργείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

Η σύναψη, ωστόσο, της σύμβασης δεν επέρχεται μέχρι να καταστεί η απόφαση κατακύρωσης οριστική, υπό τις προϋποθέσεις της παρ. 3 του άρ. 105. Ειδικότερα, απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α) κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε όλους τους οικονομικούς

²⁶ Το άρθρο 105 είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 107 του Ν.4497/2017, (τ. Α' 171) και το άρθρο 43 παρ. 13 του Ν.4605/2019, (τ. Α' 52), αντικαταστάθηκε με το άρθρο 45 του Ν.4782/2021, (τ. Α' 36), με έναρξη ισχύος από 01.06.2021.

φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, κατά τα παραπάνω, εκτός από τους οριστικώς αποκλεισθέντες²⁷ και ιδίως, όσους αποκλείστηκαν οριστικά δυνάμει της παρ. 1 του άρθρου 72, με κάθε πρόσφορο τρόπο.

β) πάροδος άπρακτης της προθεσμίας άσκησης προδικαστικής προσφυγής ή πάροδος άπρακτης της προθεσμίας άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της ΕΑΔΗΣΥ, σε περίπτωση άσκησης προδικαστικής προσφυγής και έκδοση απόφασης επί της αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της ΕΑΔΗΣΥ, σε περίπτωση άσκησης αίτησης αναστολής, με την επιφύλαξη της χορήγησης προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με τα οριζόμενα τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 372, περί δικαστικής προστασίας στο πεδίο που προηγείται της σύναψης της σύμβασης,

γ) επιτυχής ολοκλήρωση του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο²⁸, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του Ν.4700/2020 (Α' 127), εφόσον απαιτείται, και

δ) υποβολή υπεύθυνης δήλωσης περί μη συνδρομής οψιγενών μεταβολών στο πρόσωπο του προσωρινού αναδόχου, σύμφωνα με το άρθρο 79Α, περί υπογραφής Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, στην περίπτωση του προσυμβατικού ελέγχου ή της άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης.

Στάδιο Κατάρτισης Σύμβασης

Μετά από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης κατά τα ανωτέρω, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον ανάδοχο να προσέλθει για την υπογραφή του

²⁷ ΕΣ Τμ. VI 527/2020.

²⁸ ΔΕΦΙωαΝ. 103/2022

συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της έγγραφης ειδικής πρόσκλησης. **Η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της πρόσκλησης προς υπογραφή του συμφωνητικού στον ανάδοχο.**

Ειδική ρύθμιση προβλέπεται για τις συμβάσεις που ανατίθενται, σύμφωνα με την παρ. 4 και την περ. α' της παρ. 5 του άρθρου 39 του Ν.4412/2016 και βασίζονται σε συμφωνία πλαίσιο στη διαδικασία ανάθεσης της οποίας οι προσφορές υποβλήθηκαν με τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων του άρθρου 35, και η εκτέλεσή της γίνεται με χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων του άρθρου 35 του ίδιου νόμου, για τις συμβάσεις που συνάπτονται στο πλαίσιο Δυναμικού Συστήματος Αγορών σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 35, καθώς και για τις συμβάσεις του άρθρου 118Α του ίδιου νόμου, οι οποίες θεωρούνται συναφθείσες με την κοινοποίηση εντολής αγοράς, που ισοδυναμεί με απόφαση ανάθεσης, από την αναθέτουσα αρχή στον ανάδοχο. Στην περίπτωση αυτή η εντολή αγοράς επέχει θέση εγγράφου συμφωνητικού με την έννοια του άρθρου 130 του Ν.4270/2014 (Α' 143).

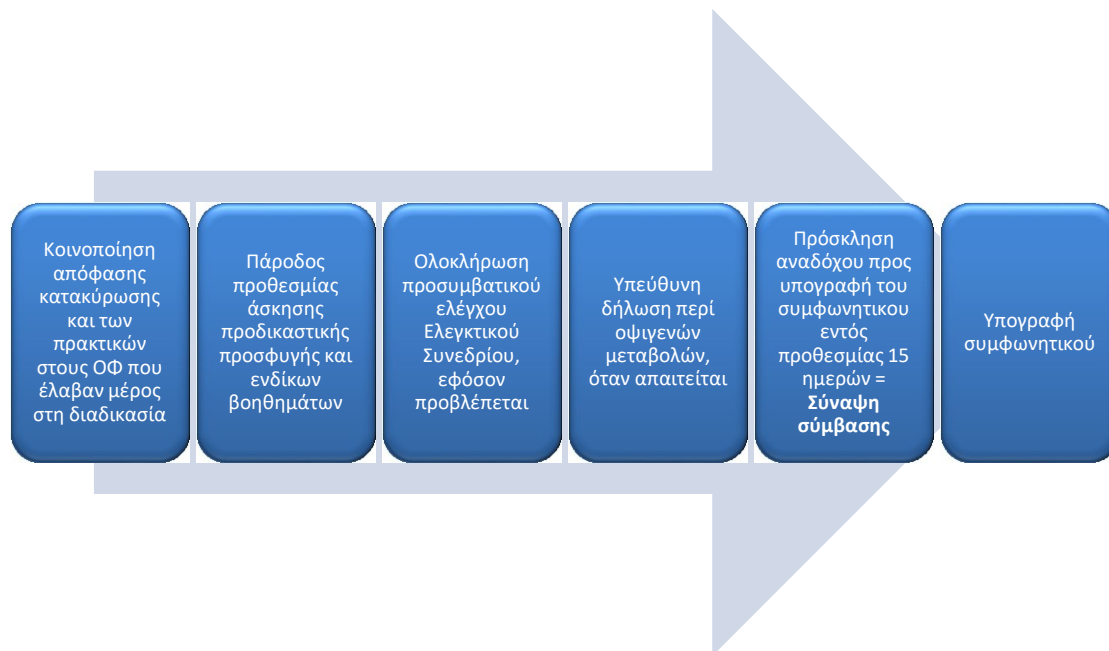
Σε περίπτωση που ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, με την επιφύλαξη αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, κηρύσσεται έκπτωτος και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, ενώ παράλληλα, ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Αν δεν προσέλθει κανένας από τους προσφέροντες, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται, σύμφωνα με την περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 106, οπότε η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αναζητήσει και αποζημίωση, ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ για τις διαπραγματεύσεις.

Αν η αναθέτουσα αρχή δεν απευθύνει προς τον προσωρινό ανάδοχο έγγραφη πρόσκληση προς υπογραφή του συμφωνητικού εντός χρονικού διαστήματος εξήντα (60) ημερών από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, με την επιφύλαξη της ύπαρξης επιτακτικού λόγου δημόσιου συμφέροντος ή αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, ο ανάδοχος δικαιούται να απέχει από την υπογραφή του συμφωνητικού,

χωρίς να εκπέσει η εγγύηση συμμετοχής του, και να αναζητήσει αποζημίωση ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ, για τις διαπραγματεύσεις.

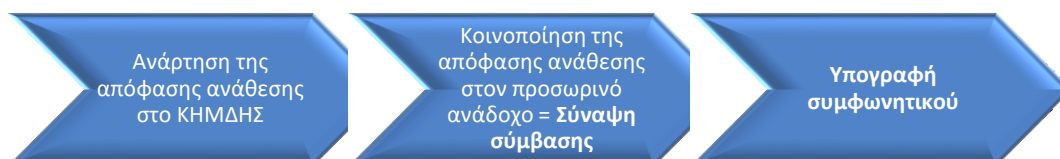
Παρακάτω ακολουθεί ένας πίνακας προϋποθέσεων και βημάτων οριστικοποίησης της απόφασης κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης:

Πίνακας 6- Οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης και σύναψη σύμβασης μετά από διαγωνιστική διαδικασία

Αντίθετα, στις περιπτώσεις όπου η σύμβαση ανατίθεται κατόπιν διαδικασίας απευθείας ανάθεσης, η αναθέτουσα αρχή δημοσιεύει την απόφαση ανάθεσης στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 38 και την κοινοποιεί στον οικονομικό φορέα. Η παράλειψη εκπλήρωσης της υποχρέωσης αυτής καθιστά τη σύμβαση αυτοδικαίως άκυρη. Με την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης η σύμβαση θεωρείται, ότι έχει συναφθεί και η υπογραφή του σχετικού συμφωνητικού έχει αποδεικτικό χαρακτήρα. Υπογραφή συμφωνητικού δεν απαιτείται για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία που υπερβαίνει το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου 105 και για συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που αφορούν σε ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή/και ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), που δεν υπερβαίνουν το ποσό των δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ.

Πίνακας 7- Σύναψη σύμβασης μετά από διαδικασία απευθείας ανάθεσης

2.4 Διάρκεια εκτέλεσης μιας σύμβασης προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών

Σε συνέχεια των παραπάνω, διάκριση θα πρέπει να γίνει ανάμεσα στο στάδιο της κατάρτισης της σύμβασης κατά πλάσμα δικαίου, ως στάδιο της εκτέλεσης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 105 παρ. 5 του Ν.4412/2016 και την έναρξη υλοποίησης της σύμβασης.

Πράγματι, μετά την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης και την πρόσκληση του αναδόχου να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα, κατά πλάσμα δικαίου, χωρίς να αναμένεται η υπογραφή του συμφωνητικού από τον ανάδοχο, το οποίο και έχει αποδεικτικό και μόνο χαρακτήρα, καθώς στον ανάδοχο που δεν θα προσέλθει εγκαίρως για υπογραφή επιφυλάσσεται η αντιμετώπιση αντισυμβαλλομένου, με την επιβολή των ποινών της έκπτωσης και της κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής συμμετοχής, ενώ δεν αποκλείεται και αποζημίωση από τις διαπραγματεύσεις κατ' άρθρο 197 – 198 ΑΚ.

Ταυτόχρονα, η διάρκεια μιας (δημόσιας) σύμβασης εκτείνεται από τη σύναψή της, σύμφωνα με τα παραπάνω μέχρι την ολοκλήρωσή της, ανάλογα με το είδος της

σύμβασης. Αναφορικά με το ακριβές σημείο έναρξης της σύμβασης, η απάντηση προκύπτει από τα 206 και 217 του Ν.4412/2016, σύμφωνα με τα οποία ο προμηθευτής υποχρεούται να παραδίδει το υλικό μέσα στα χρονικά όρια και τον τρόπο που ορίζει η σύμβαση, ενώ ως συνολική διάρκεια της σύμβασης παροχής υπηρεσιών, νοείται το χρονικό διάστημα που ορίζεται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό, το οποίο αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής του συμφωνητικού ή από την ημερομηνία που ορίζεται σε αυτό και λήγει είτε σε δήλη ημερομηνία ή προθεσμία είτε, εφόσον υπάρχουν ενδιάμεσα επιμέρους παραδοτέα, με την υποβολή του τελευταίου παραδοτέου στον χρόνο που ορίζεται στο συμφωνητικό.

Κατόπιν των ανωτέρω, φαίνεται ότι η υπογραφή του συμφωνητικού έχει και άλλες, πέρα από την αποδεικτική ισχύ, συνέπειες, με την έννοια ότι η χρονική διάρκεια της σύμβασης και οι όροι εκτέλεσής της ορίζονται με αναφορά σε αυτό, σύμφωνα με τα άρθρα 206 για το χρόνο παράδοσης των υλικών και 217 του Ν.4412/2016. Έτσι, θα μπορούσε να συναχθεί ότι ναι μεν η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα, από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης για την υπογραφή του συμφωνητικού, η δυνατότητα, όμως, έναρξης υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, με την έννοια της παροχής από τον ανάδοχο του αντικειμένου της προμήθειας ή της υπηρεσίας, κατά τα περιγραφόμενα στη σύμβαση, με τέτοιο τρόπο και σε χρόνο που να δημιουργεί για την αναθέτουσα αρχή ή τον φορέα που εκτελεί τη σύμβαση υποχρέωση αποδοχής τους, κατά κανόνα εκκινεί από την υπογραφή του συμφωνητικού ή από την ορισθείσα σε αυτό ημερομηνία. Δεν αποκλείεται, ωστόσο, η ίδια η αναθέτουσα αρχή να απαιτήσει την υλοποίηση συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου από το χρονικό σημείο της σύναψης της σύμβασης, (π.χ. σε συμβάσεις άνω και κάτω των ορίων από την αποστολή της πρόσκλησης για την υπογραφή του συμφωνητικού), εφόσον έχει ρητώς προβλεφθεί εξ αρχής στα έγγραφα της σύμβασης, ιδίως σε περιπτώσεις στις οποίες συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος, για την άμεση παράδοση των σχετικών προϊόντων ή την παροχή των σχετικών υπηρεσιών πριν από την υπογραφή του συμφωνητικού (π.χ. εκτέλεση υπηρεσιών καθαριότητας σε νοσοκομείο, για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας).

Προκειμένου δε για την ολοκλήρωση συμβάσεων προμηθειών – υπηρεσιών, στο άρθρο 202 του Ν.4412/2016, προβλέπονται οι προϋποθέσεις ολοκλήρωσης της εκτέλεσης της σύμβασης, οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά:

α) Παράδοση ολόκληρης της συμβατικής ποσότητας του προμηθευόμενου υλικού ή παροχή του συνόλου των συμβατικών υπηρεσιών Σε περίπτωση διαιρετού υλικού ή διαιρετής υπηρεσίας, η ποσότητα που υπολείπεται της πρέπει να είναι τέτοια ώστε κρίνεται ως ασήμαντο/-η από το αρμόδιο όργανο. Στην περίπτωση της σύμβασης παροχής υπηρεσιών πρέπει επιπλέον να έχει παρέλθει η καταληκτική ημερομηνία για την περαίωση της σύμβασης που έχει τεθεί στην διακήρυξη.

β) Οριστική ποσοτική και ποιοτική παραλαβή των υλικών και των υπηρεσιών που παραδόθηκαν.

γ) Αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος, αφού προηγουμένως επιβλήθηκαν κυρώσεις ή εκπτώσεις και

δ) Εκπλήρωση και των λοιπών συμβατικών υποχρεώσεων και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη και αποδέσμευση των σχετικών εγγυήσεων κατά τα προβλεπόμενα από τη σύμβαση.

Επίσης, η διάρκεια της σύμβασης παροχής υπηρεσιών μπορεί να παρατείνεται μέχρι το 50% αυτής, ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη της διάρκειάς της, σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου. Αν λήξει η συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος.

Αντίστοιχα, ισχύουν για τη δυνατότητα παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης των υλικών μιας σύμβασης προμήθειας, ο οποίος μπορεί να παρατείνεται υπό τις σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 206 του ν. 4412/2016, και ειδικότερα, εφόσον: α) τηρούνται οι όροι της διάταξης του άρθρου 132 για την τροποποίηση των συμβάσεων

κατά τη διάρκειά τους, β) έχει εκδοθεί αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής μετά από γνωμοδότηση αρμοδίου συλλογικού οργάνου είτε με πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής και εφόσον συμφωνεί ο προμηθευτής είτε ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή το οποίο υποβάλλεται υποχρεωτικά πριν από τη λήξη του συμβατικού χρόνου και γ) το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι ίσο ή μικρότερο από τον αρχικό συμβατικό χρόνο παράδοσης. Επίσης, με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου συλλογικού οργάνου, ο συμβατικός χρόνος φόρτωσης - παράδοσης των υλικών μπορεί να μετατίθεται, μόνο όμως όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας ή άλλοι ιδιαίτερος σοβαροί λόγοι, που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών, οπότε και δεν επιβάλλονται κυρώσεις.

Νομολογιακή Αντιμετώπιση του Χρονικού Προσδιορισμού της Έναρξης Εκτέλεσης

Συναφής με τον παραπάνω προβληματισμό σε σχέση με το ακριβές σημείο έναρξης του σταδίου της εκτέλεσης είναι και ο σχετικός με τη δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων του Βιβλίου IV για την παροχή έννομης προστασίας κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων. Συγκεκριμένα, με δεδομένο ότι το άρθρο 345 του Ν.4412/2016 για το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών αναφέρεται σε διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης και τροποποίησης των συμβάσεων του Ν.4412/2016, τηρουμένων των προϋποθέσεων ελάχιστης εκτιμώμενης αξίας, ανά είδος διαδικασίας

ανάθεσης²⁹, κατά βάση, προκειμένου μια διαφορά να υπαχθεί στην εν λόγω έννομη προστασία, απαιτείται να έχει ανακύψει αποκλειστικά στο στάδιο της διαδικασίας που προηγείται της σύναψης της δημόσιας σύμβασης, αλλιώς, ενδεχομένως αφορά διαφορά από την εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης. Σχετικά, έχει κριθεί ότι το έγγραφο του αναθέτοντα φορέα με το οποίο γνωστοποιείται στο μειοδότη η ανάθεση της σύμβασης και καλείται να υποβάλει σχετικά στοιχεία για την υπογραφή της, δεν αποτελεί πράξη της διαδικασίας που προηγείται της σύναψης της σύμβασης, αλλά πράξη που ανήκει στο διακριτό στάδιο της κατάρτισης της σύμβασης, το οποίο ακολουθεί την ολοκλήρωση της προσυμβατικής διαδικασίας και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 345 του Ν.4412/2016. Επομένως, το παραπάνω έγγραφο δεν υπόκειται παραδεκτώς σε προσβολή με προδικαστική προσφυγή και ένδικα βοηθήματα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των άρθρων 345 επ³⁰.

²⁹ Στο άρθρο 345 του Ν.4412/2016, ορίζεται ότι «Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 345 έως 374) εφαρμόζονται στις διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης και τροποποίησης συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των ορίων των άρθρων 118 και 328 περί απευθείας ανάθεσης, και των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ για τις συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας των άρθρων 119 και 329».

³⁰ Βλ. ΑΕΠΠ 17/2017 ΣΤ' Κλιμ. (σκ. 3), 160/2017 3ο Κλιμ. (σκ. 7), 161/2017 3ο Κλιμ. (σκ. 7), 171/2017 3ο Κλιμ. (σκ. 6), 98/2017 6ο Κλιμ. (σκ. 1, 3), 141/2017 2ο Κλιμ. (σκ. 1).

2.5 Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης και η εγγύηση προκαταβολής (Περιεχόμενο, διάρκεια ισχύος και προϋποθέσεις επιστροφής)

Οι διατάξεις που διέπουν τη σύναψη και την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων υποχρεώνουν τον ανάδοχο να παράσχει εξασφάλιση προς την αναθέτουσα αρχή ότι θα εκπληρώσει τόσο τις προσυμβατικές, όσο και τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Το πιο συνηθισμένο μέσο παροχής εξασφάλισης είναι η εγγυητική επιστολή τράπεζας ή άλλου χρηματοπιστωτικού οργανισμού³¹.

Στο άρθρο 72 του Ν.4412/2016³², υπό τον τίτλο «Εγγυήσεις» διακρίνονται τρία είδη εγγυητικής επιστολής: α. Η εγγυητική επιστολή συμμετοχής (άρ. 72 του Ν.4412/2016) που ενδέχεται να απαιτείται στο στάδιο πριν την ανάθεση της σύμβασης από τους οικονομικούς φορείς, προκειμένου να συμμετάσχουν στη διαδικασία της ανάθεσης της σύμβασης, β. Η εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης της σύμβασης (άρ. 72 παρ. 4 του Ν.4412/2016), γ. Η εγγυητική επιστολή προκαταβολής (άρ. 72 παρ. 7 του Ν.4412/2016), που συνιστούν εγγυοδοσία μεταξύ της διοίκησης και του αναδόχου που παρέχεται μετά την κατακύρωση της σύμβασης και δ. την εγγυητική επιστολή καλής λειτουργίας.

Στα πλαίσια του παρόντος, θα ακολουθήσει ανάλυση μόνο για τις εγγυητικές επιστολές καλής εκτέλεσης και προκαταβολής:

³¹ ΕΣ Τμ. VI 1876/2017.

³² Το άρθρο 72 αντικαταστάθηκε ως έχει σήμερα με το άρθρο 21 του Ν.4782/2021 (τ. Α'36).

2.5.1 Εγγύηση καλής εκτέλεσης

Σύμφωνα με το άρθρο 72, οι αναθέτουσες αρχές ζητούν από τον ανάδοχο της σύμβασης να παράσχει, μέχρι και την υπογραφή του συμφωνητικού, «εγγύηση καλής εκτέλεσης», ανεξαρτήτως διαδικασίας ανάθεσης. Εγγύηση καλής εκτέλεσης απαιτείται και στην περίπτωση εκτελεστικής σύμβασης που ανατίθεται, δυνάμει ισχύουσας συμφωνίας πλαίσιο.

Εξαιρέση στο γενικό κανόνα αποτελούν οι συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή κατώτερης του ποσού των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, στις οποίες η εγγύηση καλής εκτέλεσης είναι προαιρετική για τις αναθέτουσες αρχές, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στα έγγραφα της σύμβασης. Στην περίπτωση που, μετά τον υπολογισμό τυχόν προσφερόμενης έκπτωσης από τον ανάδοχο, προκύψει σύμβαση αξίας ίσης ή κατώτερης των 30.000€ χωρίς Φ.Π.Α., η αναθέτουσα αρχή μπορεί να μην απαιτεί την προσκόμιση εγγύησης καλής εκτέλεσης.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης καλείται να καλύψει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την εφαρμογή όλων των όρων της σύμβασης, καθώς και κάθε απαίτηση της αναθέτουσας αρχής έναντι του αναδόχου. Επίσης, η εγγύηση καλής εκτέλεσης ενδέχεται να κληθεί να καλύψει κατά τη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής, και τα έξοδα επανεξέτασης υλικού σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής, όπως καταλογίζονται με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου, εναλλακτικά με την έκπτωσή τους από το ποσό πληρωμής του προμηθευτή ή μέσω του δημοσίου ταμείου με βεβαίωση (άρθρο 208 παρ. 5 του Ν.4412/2016).

Ποσοστό

Το ύψος της εγγύησης καλής εκτέλεσης που ζητείται από τον ανάδοχο υπολογίζεται σε ποσοστό ύψους τέσσερα τοις εκατό (4%) επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης ή του τμήματος της σύμβασης προμήθειας και τις υπηρεσίες στο οποίο αφορά, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης³³.

Σε περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά τη διάρκειά της, η οποία (τροποποίηση) συνεπάγεται την αύξηση της συμβατικής αξίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 132, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να απαιτεί από τον ανάδοχο τη συμπλήρωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης με την κατάθεση συμπληρωματικής εγγύησης αντίστοιχου ποσοστού³⁴ μέχρι και την υπογραφή της τροποποιημένης σύμβασης.

³³ Αναφορικά με τον κρίσιμο χρόνο υπολογισμού του ύψους της εγγύησης καλής εκτέλεσης, εξαρτάται από το χρόνο έναρξης της διαδικασίας ανάθεσης, ο οποίος είναι ο χρόνος δημοσίευσης της προκήρυξης σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 61 του Ν.4412/2016. Έτσι, το Ελεγκτικό Συνέδριο στην με αριθμ. 197/2022 ΕΣ (Τμήμα VII) απόφασή του έκρινε ότι ο η αναθέτουσα αρχή, ζητώντας από τον ανάδοχο της σύμβασης να παράσχει «εγγύηση καλής εκτέλεσης», σε ποσοστό επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης ή του τμήματος της σύμβασης, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης εφαρμόζει τη διάταξη του άρθρου 72, όπως ίσχυε κατά το χρόνο της εκτέλεσης, που όμως είναι δυσμενέστερος για τον ανάδοχο, αφού κατά τη δημοσίευση ίσχυε το προηγούμενο καθεστώς, το οποίο και περιλήφθηκε και στη διακήρυξη που οδηγούσε σε υπολογισμό χαμηλότερου ύψους εγγύησης καλής εκτέλεσης σε σχέση με τη νεότερη διάταξη. Ως εκ τούτου, ήταν αντίθετος με τις εφαρμοστέες εν προκειμένω ευνοϊκότερες διατάξεις του άρθρου 72 του Ν.4412/2016, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο δημοσίευσης της διακήρυξης, ο οποίος και έπρεπε να εφαρμοστεί για τον υπολογισμό της εγγύησης.

³⁴ Το ύψος της συμπληρωματικής εγγύησης καλής λειτουργίας ανέρχεται σε ποσοστό τέσσερα τοις εκατό (4%) για τις προμήθειες και υπηρεσίες επί του ποσού της αύξησης της αξίας της σύμβασης (άρ. 72 παρ. 4 υποπάρ. δ).

Προκειμένου για συμφωνίες πλαίσιο, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τον ανάδοχο εγγύηση, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι μηδέν και πέντε δέκατα τοις εκατό (0,5%) επί της συνολικής αξίας της συμφωνίας πλαίσιο ή του τμήματος της συμφωνίας πλαίσιο που του έχει ανατεθεί.

Ωστόσο, προκειμένου να ανατεθεί σύμβαση δυνάμει ισχύουσας συμφωνίας πλαίσιο (εκτελεστική σύμβαση), η αναθέτουσα αρχή που αναθέτει τη σύμβαση οφείλει να απαιτήσει από τον ανάδοχο να καταθέσει εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης αυτής, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 4 του άρθρου 72.

Χρόνος

Για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον συμβατικό χρόνο φόρτωσης ή παράδοσης, για το διάστημα που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης.

Κατάπτωση

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής στην περίπτωση παραβίασης των συμβατικών όρων από τον ανάδοχο.

Επιστροφή

Οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης επιστρέφονται στο σύνολό τους μετά από την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικειμένου της σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 208 και 209 για τις προμήθειες και το άρθρο 219 για τις υπηρεσίες. Η εγγύηση καλής εκτέλεσης επί συμφωνιών πλαίσιο, επιστρέφεται στο σύνολό της μετά από τη λήξη της ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο ή των παρατάσεων της.

Εάν στο πρωτόκολλο οριστικής και ποσοτικής παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η επιστροφή της εγγύησης καλής εκτέλεσης γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου. Αν τα αγαθά ή οι υπηρεσίες είναι διαιρετά και η παράδοση γίνεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, τμηματικά, η εγγύηση καλής εκτέλεσης αποδεσμεύεται

σταδιακά, κατά το ποσό που αναλογεί στην αξία του μέρους της ποσότητας των αγαθών ή του τμήματος της υπηρεσίας που παραλήφθηκε οριστικά. Για τη σταδιακή αποδέσμευσή τους απαιτείται προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Εάν στο πρωτόκολλο παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η παραπάνω σταδιακή αποδέσμευση γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου.

2.5.2 Εγγύηση προκαταβολής

Σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 72 (παρ. 7 και 8) του Ν.4412/2016, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τον ανάδοχο «εγγύηση προκαταβολής» στην περίπτωση που θα χορηγήσουν σε αυτόν προκαταβολή. Η προκαταβολή απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί για δαπάνες που δεν σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με το αντικείμενο της σύμβασης.

Ποσό της Εγγύησης

Το ποσό της εγγύησης προκαταβολής προβλέπεται ότι είναι ίσο με αυτό της προκαταβολής. Η χορηγούμενη προκαταβολή είναι έντοκη από την ημερομηνία καταβολής της στον ανάδοχο και επιβαρύνεται με επιτόκιο, το ύψος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών

Χρόνος Χορήγησης

Η προκαταβολή και η εγγύηση προκαταβολής μπορούν να χορηγούνται τμηματικά, εφόσον αυτό ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης.

Επιστροφή και απόσβεση

Η απόσβεση της προκαταβολής και η επιστροφή της εγγύησης προκαταβολής πραγματοποιούνται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 72 του Ν.4412/2016 και τους όρους των εγγράφων της σύμβασης.

Η εγγύηση προκαταβολής επιστρέφεται μετά από την οριστική ποσοτική και ποιοτική παραλαβή των αγαθών ή των υπηρεσιών. Εάν όμως στο πρωτόκολλο οριστικής και ποσοτικής παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η επιστροφή των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης και προκαταβολής γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου. Αν τα αγαθά ή οι υπηρεσίες είναι διαιρετά και η παράδοση γίνεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, τμηματικά, οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης και προκαταβολής αποδεδειγμένα σταδιακά, κατά το ποσό που αναλογεί στην αξία του μέρους της ποσότητας των αγαθών ή του τμήματος της υπηρεσίας που παραλήφθηκε οριστικά. Για τη σταδιακή αποδέσμευσή τους απαιτείται προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Εάν στο πρωτόκολλο παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η παραπάνω σταδιακή αποδέσμευση γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου.

2.5.3 Έκδοση Εγγυητικής Επιστολής

Στο άρθρο 72, περιέχονται επίσης κάποιοι κοινοί κανόνες, αναφορικά με τις εγγυήσεις που περιγράφονται σε αυτό. Οι εγγυήσεις των παρ. 1 έως 10 του άρθρου 72 του Ν.4412/2016 εκδίδονται από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ή ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά την έννοια των περ. β' και γ' της παρ. 1 του άρθρου 14 του Ν.4364/2016 (Α' 13) που λειτουργούν νόμιμα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή στα κράτη μέρη της ΣΔΣ και έχουν το δικαίωμα αυτό. Μπορούν, επίσης, να εκδίδονται από το Τ.Μ.Ε.Δ.Ε. ή να παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με παρακατάθεση σε αυτό του αντίστοιχου χρηματικού ποσού. Αν συσταθεί παρακαταθήκη με γραμμάτιο παρακατάθεσης χρεογράφων στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τα τοκομερίδια ή μερίσματα που λήγουν κατά τη διάρκεια της εγγύησης επιστρέφονται μετά από τη λήξη τους στον υπέρ ου η εγγύηση οικονομικό φορέα.

Στο υποχρεωτικό περιεχόμενο των εγγυήσεων περιλαμβάνονται κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) η ημερομηνία έκδοσης,
- β) ο εκδότης,
- γ) η αναθέτουσα αρχή προς την οποία απευθύνονται,
- δ) ο αριθμός της εγγύησης,
- ε) το ποσό που καλύπτει η εγγύηση,
- στ) η πλήρης επωνυμία, ο Α.Φ.Μ. και η διεύθυνση του οικονομικού φορέα υπέρ του οποίου εκδίδεται η εγγύηση,
- ζ) οι όροι ότι: αα) η εγγύηση παρέχεται ανέκκλητα και ανεπιφύλακτα, ο δε εκδότης παραιτείται του δικαιώματος της διαιρέσεως και της διζήσεως, εκτός των περιπτώσεων των εγγυήσεων που παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και ββ) ότι σε περίπτωση κατάπτωσης αυτής, το ποσό της κατάπτωσης υπόκειται σε τέλος χαρτοσήμου,
- η) τα στοιχεία της διακήρυξης ή της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών του διαγωνισμού,
- θ) η ημερομηνία λήξης ή ο χρόνος ισχύος της εγγύησης,
- ι) η ανάληψη υποχρέωσης από τον εκδότη της εγγύησης να καταβάλει το ποσό της εγγύησης ολικά ή μερικά εντός πέντε (5) ημερών μετά από απλή έγγραφη ειδοποίηση εκείνου προς τον οποίο απευθύνεται και
 - ια) στην περίπτωση των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης και προκαταβολής, ο αριθμός και ο τίτλο της σύμβασης.

Η αναθέτουσα αρχή επικοινωνεί με τους φορείς που φέρονται να έχουν εκδώσει τις εγγυητικές επιστολές, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά τους.

2.6 Μελέτη Περίπτωσης

Κατόπιν της διενέργειας ανοικτού ηλεκτρονικού διαγωνισμού για τη σύναψη συμφωνίας πλαίσιο διάρκειας ενός (1) έτους για την προμήθεια 800.000 δεσμίδων των 500 φύλλων φωτοαντιγραφικού χαρτιού (μεγέθους Α4), CPV 30197643-5 για την κάλυψη αναγκών φορέων του Δημοσίου, συνολικής εκτιμώμενης αξίας 3.000.000 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., εκδόθηκε στις 22.07.2024 η απόφαση κατακύρωσης της αναθέτουσας αρχής για την κατακύρωση της συμφωνίας - πλαίσιο για την προμήθεια της παραπάνω ποσότητας, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στη διακήρυξη, στον αναδειχθέντα προσωρινό ανάδοχο. Την απόφαση κατακύρωσης κοινοποίησε η αναθέτουσα αρχή στις 23.07.2024, μέσω ΕΣΗΔΗΣ, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, στους οικονομικούς φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, πλην ενός (1) οικονομικού φορέα που είχε αποκλειστεί οριστικά από τη διαγωνιστική διαδικασία, οπότε η απόφαση κατέστη οριστική. Μετά την ολοκλήρωση και του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, προσκλήθηκε ο προσωρινός ανάδοχος να υποβάλλει υπεύθυνη δήλωση περί μη επέλευσης στο πρόσωπό του οψιγενών μεταβολών, την οποία και προσκόμισε στις 15.01.2025. Στη συνέχεια, ο ανάδοχος προσκλήθηκε εκ νέου στις 17.01.2025 να προσέλθει στην έδρα της αναθέτουσας αρχής προς υπογραφή της συμφωνίας - πλαίσιο και την προσκόμιση της εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης της συμφωνίας - πλαίσιο, εντός προθεσμίας 10 ημερών.

1. Σε τι ποσό θα ανέρχεται η εγγύησης καλής εκτέλεσης που οφείλει να προσκομίσει ο ανάδοχος στην περίπτωση αυτή; Θα ήταν διαφορετική η απάντηση, αν επρόκειτο για την υπογραφή εκτελεστικής σύμβασης επί της συμφωνίας - πλαίσιο;
2. Ο ανάδοχος δεν προσήλθε εγκαίρως για την υπογραφή του σχετικού συμφωνητικού της συμφωνίας πλαίσιο. Θα άλλαζε η απάντηση ο ανάδοχος αν είχε ενημερώσει την αναθέτουσα αρχή ότι δεν δύνατο να προσέλθει εγκαίρως για την

υπογραφή του συμφωνητικού εντός της ταχθείσας προθεσμίας, καθώς είχε αποκλειστεί στην οικία του, λόγω χιονόπτωσης που εμπόδιζε τη μετακίνησή του;

Απάντηση

1. Σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 72 του ν. 4412/2016, η εγγύηση καλής εκτέλεσης συμφωνίας - πλαίσιο, ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι μηδέν και πέντε δέκατα τοις εκατό (0,5%) επί της συνολικής αξίας της συμφωνίας πλαίσιο ή του τμήματος της συμφωνίας πλαίσιο που του έχει ανατεθεί, εφόσον προβλέπεται στο κείμενο της διακήρυξης. Επομένως, εν προκειμένω, ο ανάδοχος οφείλει να προσκομίσει εγγυητική επιστολή αξίας τεσσάρων χιλιάδων ($800.000 \times 0,5\% = 4.000$) ευρώ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη σχετική διακήρυξη. Αν όμως επρόκειτο για εγγύηση καλής εκτέλεσης επί εκτελεστικής σύμβασης της συμφωνίας - πλαίσιο, τότε εφαρμοστέα θα ήταν η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 72 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με την οποία, οι αναθέτουσες αρχές ζητούν από τον ανάδοχο της σύμβασης να παράσχει «εγγύηση καλής εκτέλεσης», σε ποσοστό τέσσερα τοις εκατό (4%) επί της εκτιμώμενης αξίας της εκτελεστικής σύμβασης, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης. Επομένως, εάν η εκτελεστική σύμβαση ήταν αξίας 800.000 ευρώ, ο ανάδοχος θα έπρεπε να προσκομίσει εγγυητική επιστολή αξίας τριάντα δύο χιλιάδων ($800.000 \times 4\% = 32.000$) ευρώ, σε διαφορετική περίπτωση, ο σχετικός υπολογισμός θα γινόταν ανάλογα με την αξία της κάθε επιμέρους εκτελεστικής σύμβασης.

2. Σύμφωνα με το άρθρο 105 του ν. 4412/2016, εάν ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση της αναθέτουσας αρχής, με την επιφύλαξη αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Ενώ, αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την

υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται, σύμφωνα με την περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 106 και η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αναζητήσει και αποζημίωση από τις διαπραγματεύσεις, δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ.

3 Η ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

3.1 Εισαγωγή

3.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Ο σκοπός του κεφαλαίου είναι η επιμόρφωση του προσωπικού των αναθετουσών αρχών αναφορικά με την εφαρμοστέα νομοθεσία και τους όρους εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών και η συστηματική παρουσίαση των σχετικών διατάξεων.

3.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του παρόντος κεφαλαίου, οι επιμορφωνόμενοι θα είναι σε θέση:

- αναγνωρίζουν και να εφαρμόσουν τις αρμόζουσες, κατά περίπτωση, διατάξεις ως προς την εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας
- κατανοούν τους όρους εκτέλεσης που, με βάση την οικεία νομοθεσία, υποχρεούνται να συμπεριλάβουν στα έγγραφα της σύμβασης,
- να προλαμβάνουν τη συνδρομή των συνεπειών μη τήρησης των σχετικών υποχρεώσεων
- να εφαρμόζουν και άλλους, δυνητικά προβλεπόμενους, ειδικούς όρους εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης, τηρώντας τις απαιτούμενες προϋποθέσεις

- να αντιλαμβάνονται τη χρησιμότητα και το εύρος των προβλεπόμενων ειδικών όρων εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης.

3.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται περιγραφή της εφαρμοστέας νομοθεσίας και των γενικών κανόνων εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας. Περιγράφονται οι γενικοί κανόνες εκτέλεσης των άρθρων 129 - 133 του Ν.4412/2016, με παραδείγματα από τη νομολογία και παρατίθενται ορισμένοι ενδεικτικοί ειδικοί όροι εκτέλεσης σύμβασης.

3.2 Η εφαρμοστέα νομοθεσία και οι όροι εκτέλεσης, στο πλαίσιο των Γενικών Κανόνων Εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας

Σύμφωνα με το άρθρο 129 Ν.4412/2016, κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι του Ν.4412/2016, εφαρμόζονται: α) οι διατάξεις του Ν.4412/2016, β) οι όροι της σύμβασης και γ) συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας.

Αναφορικά με το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, αυτή διέπεται καταρχάς από τις διατάξεις του ν. 4412/2016 (άρθρα 129 – 133 και 200 – 220), όπως αυτές αναφέρθηκαν σε προηγούμενες Ενότητες, καθώς και από τους όρους της σύμβασης, όπως διατυπώνονται στο συμφωνητικό και στα λοιπά έγγραφα της σύμβασης, τα οποία αποτελούν καταρχήν το κανονιστικό πλαίσιο της σύμβασης.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, εφαρμόζεται και ο Αστικός Κώδικας και ιδίως, οι διατάξεις του που αποτυπώνουν γενικές αρχές του δικαίου, όπως ενδεικτικά, του άρθρου 173 για την ερμηνεία της δήλωσης, με την οποία αναζητείται η αληθινή βούληση χωρίς προσήλωση στις λέξεις, του άρθρου 200 για την ερμηνεία συμβάσεων, οι οποίες πρέπει να ερμηνεύονται όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και

τα συναλλακτικά ήθη, των άρθρων 197- 198 για την ευθύνη από τις διαπραγματεύσεις, κατά τη διάρκεια των οποίων τα μέρη οφείλουν αμοιβαία να συμπεριφέρονται σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, υποχρεούμενα άλλως, σε αποζημίωση, του άρθρου 281 για την απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων, του άρθρου 288, σύμφωνα με το οποίο ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη, του άρθρου 388 για την απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών, σύμφωνα με το οποίο, αν τα περιστατικά στα οποία κυρίως, ενόψει της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, τα μέρη στήριζαν τη σύναψη αμοτεροβαρούς σύμβασης, μεταβλήθηκαν ύστερα, από λόγους που ήταν έκτακτοι και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν, και από τη μεταβολή αυτή η παροχή του οφειλέτη, ενόψει και της αντιπαροχής, έγινε υπέρμετρα επαχθής, το δικαστήριο μπορεί κατά την κρίση του με αίτηση του οφειλέτη να την αναγάγει στο μέτρο που αρμόζει. Οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα βρίσκουν εφαρμογή σε πλούσια νομολογία, στον βαθμό που από τις διατάξεις αυτές αποδίδονται γενικές αρχές του δικαίου και αποτυπώνεται και εξειδικεύεται η γενική αρχή της καλής πίστης, εφαρμοζόμενες «*συμπληρωματικά στις διοικητικές συμβάσεις, και δη στις περιπτώσεις που το ανακύπτων ζήτημα δεν αντιμετωπίζεται από τις ειδικές για την εκτέλεση των συμβάσεων αυτών διατάξεις βλ. ΣΤΕ 1039/2018, 1597/2016, 1066/2014, 4430/2013, 3006/2013, 708/2010, 2508/2008...*»

Ειδικότερα, γίνεται πάγια δεκτό ότι η γενική ρήτρα του άρθρ. 288 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη είναι αναγκαστικού δικαίου και

συνεπώς δεν επιτρέπεται παραίτηση απ' αυτή, είτε ρητή είτε σιωπηρή, λειτουργεί δε συμπληρωματικά, όπως παραπάνω, αλλά ενίοτε, εξαιρετικά, δρα και διορθωτικά, στις περιπτώσεις που εξαιτίας ειδικών συνθηκών μεταβλήθηκαν οι προϋποθέσεις εκπλήρωσης των συμβατικών παροχών στο συμφωνημένο μέτρο και έγιναν δυσβάστακτες για τον οφειλέτη ή το δανειστή, δίνοντας τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να προβαίνει σε αναπροσαρμογή των εκατέρωθεν υποχρεώσεων και δικαιωμάτων προκειμένου να επανέλθει η μεταξύ τους ισορροπία και δικαιοσύνη³⁵.

Γενικά, με τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης θεσπίζονται συγκεκριμένες απαιτήσεις για την εκτέλεση της σύμβασης. Αντίθετα από τα κριτήρια ανάθεσης της σύμβασης που αποτελούν τη βάση για συγκριτική αξιολόγηση της ποιότητας των προσφορών, οι όροι εκτέλεσης της σύμβασης είναι προκαθορισμένες και αντικειμενικές απαιτήσεις οι οποίες δεν επηρεάζουν την αξιολόγηση των προσφορών. Οι όροι εκτέλεσης μιας σύμβασης θα πρέπει να μην εισάγουν άμεσα ή έμμεσα διακρίσεις και να σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης, το οποίο περιλαμβάνει όλους τους παράγοντες που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη διαδικασία παραγωγής, παροχής ή εμπορίας. Στους όρους εκτέλεσης περιλαμβάνονται όροι που αφορούν στη διαδικασία εκτέλεσης της σύμβασης, αλλά όχι οι απαιτήσεις που σχετίζονται με γενική εταιρική πολιτική. Οι όροι εκτέλεσης μιας σύμβασης θα πρέπει να αναφέρονται στη γνωστοποίηση προκήρυξης

³⁵ Αντί άλλων, βλ. Ε. Φωτοπούλου, δυνατότητα αναπροσαρμογής του συμβατικού ανταλλάγματος στις Δημόσιες Συμβάσεις -χωρίς την ανάγκη προσφυγής στη διαδικασία της εκ νέου σύναξης σύμβασης- στην περίπτωση της μεταγενέστερης, μετά τη σύναξή τους, νομοθετικής αύξησης του κατώτατου μισθού και ημερομισθίου για τους υπαλλήλους και τους εργατοτεχνίτες όλης της χώρας – Η ρήτρα του άρθρου ΑΚ 288 εφαρμόζεται και στις διοικητικές συμβάσεις, 12.08.2019, όπου και σχετική νομολογία.

σύμβασης, στην προκαταρκτική προκήρυξη που χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού ή στα έγγραφα της σύμβασης.

3.3 Η υποχρεωτική συμπερίληψη όρων εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης

Επιστρέφοντας στο σύνηθες κανονιστικό πλαίσιο της εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης, το οποίο κατά τα ανωτέρω και στο νόμο οριζόμενα προσδιορίζεται καταρχήν από τα έγγραφα της σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να συμπεριλαμβάνουν στα έγγραφα της σύμβασης όρους εκτέλεσης, οι οποίοι υποχρεωτικά προβλέπονται στις διατάξεις του ν. 4412/2016.

Στο πλαίσιο αυτό, οφείλουν, καταρχάς, να επιβάλλουν την εφαρμογή των γενικών αρχών των δημοσίων συμβάσεων στα έγγραφα της σύμβασης, όπως αποτυπώνονται στα άρθρα 18 και 130 του νόμου.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 130³⁶ του Ν.4412/2016, υπό τον τίτλο «Όροι εκτέλεσης της σύμβασης», το οποίο αποτελεί μεταφορά του άρθρου 70 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, διατυπώνεται ρητά η υποχρέωση των αναθετουσών αρχών να επιβάλλουν ως όρους στον ανάδοχο την τήρηση των υποχρεώσεων στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, τις συλλογικές συμβάσεις ή τις

³⁶³⁶ Η παρ. 1 του άρθρου 130 του Ν.4412/2016 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 22 του Ν.4496/2017, (τ. Α' 170).

διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α΄.

Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από διεθνείς συμφωνίες, που έχουν επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη και περιληφθεί στο Παράρτημα Χ θα πρέπει να εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης, σύμφωνα με την οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου κατά τρόπο που εξασφαλίζει ίση μεταχείριση και δεν εισάγει διακρίσεις, άμεσα ή έμμεσα, κατά οικονομικών φορέων και εργαζομένων από άλλα κράτη μέλη. Οι υποχρεώσεις διεθνούς δικαίου που επιβάλλονται στον ανάδοχο προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις εργασίας για τη συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος³⁷, το δικαίωμα οργάνωσης και συλλογικής διαπραγματεύσεως³⁸, την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας³⁹, την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας⁴⁰, την κατάργηση της παιδικής εργασίας⁴¹, τη διάκριση στην απασχόληση και στο επάγγελμα⁴², την ισότητα αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών που ασκούν

³⁷ Ν.4204/1961 (ΦΕΚ 174/Α) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος»

³⁸ Ν. 4205/1961 (ΦΕΚ 164/Α) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργάνωσης και συλλογικής διαπραγματεύσεως».

³⁹ Ν. 2079/1952 (ΦΕΚ 108/Α) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 29 «Περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας» για την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.

⁴⁰ Ν. Δ. 4221/1961 (ΦΕΚ 173/Α) Περί κυρώσεως της υπ' αριθ. 105 Διεθνούς Συμβάσεως «περί καταργήσεως της αναγκαστικής εργασίας».

⁴¹ Ν. 1182/1981 (ΦΕΚ 193/Α) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 138 «Περί του κατώτατου ορίου εισόδου εις την απασχόλησιν» για την κατάργηση της παιδικής εργασίας.

⁴² Ν. 1424/1984 (ΦΕΚ 29/Α) "Για την επικύρωση της 111 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας για τη διάκριση στην απασχόληση και στο επάγγελμα".

εργασία ίσης αξίας⁴³, την κατάργηση της παιδικής εργασίας⁴⁴, διεθνείς ρυθμίσεις για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος⁴⁵, τον έλεγχο των διασυνοριακών κινήσεων επικίνδυνων αποβλήτων και της επεξεργασίας τους⁴⁶, τους Έμμοιους Οργανικούς Ρύπους (Persistent Organic Pollutants- POPs)⁴⁷, ορισμένα επικίνδυνα χημικά προϊόντα και φυτοφάρμακα⁴⁸.

Η συγκεκριμένη υποχρέωση σεβασμού των γενικών αρχών του άρ. 18 και 130 του Ν.4412/2016 επιβάλλεται ρητά στους οικονομικούς φορείς, αρχικά, και στον ανάδοχο, στη συνέχεια, λόγω της ενδεδειγμένης ένταξης περιβαλλοντικών, κοινωνικών και εργασιακών απαιτήσεων στις διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων και προκειμένου οι αναθέτουσες αρχές να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις αυτές του δικαίου που ισχύουν στον τόπο

⁴³ Ν. 46/1975 (ΦΕΚ 105/Α) "Περί κυρώσεως της ψηφισθείσης εν Γενεύη κατά το έτος 1951 υπ' αριθ. 100 Διεθνούς Σύμβασεως Εργασίας περί ισότητος της αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων διεργασίαν ίσης αξίας".

⁴⁴ Ν. 2918/2001 (ΦΕΚ 119/Α) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 182 «Για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών και την άμεση δράση με σκοπό την εξάλειψή τους» σχετικά με την κατάργηση της παιδικής εργασίας.

⁴⁵ Ν. 1818/88 (ΦΕΚ 253/Α) "Κύρωση της Σύμβασης της Βιέννης του 1985 για την προστασία της στοιβάδας του όζοντος και του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ του 1987 για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος.

⁴⁶ Ν. 2203/1994 (ΦΕΚ 58/Α) - "Κύρωση της Σύμβασης της Βασιλείας για τον έλεγχο των διασυνοριακών κινήσεων επικίνδυνων αποβλήτων και της επεξεργασίας τους".

⁴⁷ Ν. 3447/2006 (ΦΕΚ 52/Α) - "Κύρωση της Σύμβασης της Στοκχόλμης για τους Έμμοιους Οργανικούς Ρύπους (Persistent Organic Pollutants- POPs)".

⁴⁸ Σύμβαση σχετικά με τη διαδικασία συναίνεσης μετά από ενημέρωση όσον αφορά ορισμένα επικίνδυνα χημικά προϊόντα και φυτοφάρμακα στο διεθνές εμπόριο (UNEP/FAO) (σύμβαση ΣΜΕ], Ρότερνταμ, 10 Σεπτεμβρίου 1998 και τα τρία σχετικά περιφερειακά πρωτόκολλα. (ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 689/2008 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Ιουνίου 2008 σχετικά με τις εξαγωγές και εισαγωγές επικίνδυνων χημικών αγαθών)

εκτέλεσης⁴⁹ των συμβάσεων και απορρέουν από νόμους, κανονισμούς, διατάγματα και αποφάσεις, σε εθνικού και ενωσιακού και διεθνούς επιπέδου, χωρίς ωστόσο να εμποδίζεται η εφαρμογή ευνοϊκότερων όρων και συνθηκών απασχόλησης για τους εργαζόμενους⁵⁰.

Η υποχρέωση του άρθρου 130 των αναθετουσών αρχών για τη διατύπωση των σχετικών όρων στα έγγραφα της σύμβασης αντιστοιχεί στην υποχρέωση του άρθρου 18 των οικονομικών φορέων για τήρηση των σχετικών υποχρεώσεων, η οποία ισχύει αυτοδικαίως από το νόμο, ενώ μάλιστα προβλέπεται ότι η τήρησή τους ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.

Η μη συμμόρφωση προς τις σχετικές υποχρεώσεις στο στάδιο της ανάθεσης μπορεί να θεωρηθεί σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα του συγκεκριμένου οικονομικού φορέα, δυνάμενο να επιφέρει τον αποκλεισμό του από τη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης. Στο στάδιο της εκτέλεσης, επιφέρει κυρώσεις στον ανάδοχο, π.χ. ποινικές ρήτρες που έχει προβλέψει η αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης και μπορεί να αποτελεί λόγο κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, σύμφωνα με το άρθρο 203 παρ. 1 β του Ν.4412/2016, για την περίπτωση που δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη σύμβαση ή/και δεν συμμορφώθηκε με τις σχετικές γραπτές εντολές

⁴⁹ Ως τόπος εκτέλεσης για τις υπηρεσίες θεωρείται ο τόπος εκτέλεσης των χαρακτηριστικών επιδόσεων. Για υπηρεσίες παρεχόμενες από απόσταση, όπως αυτές που παρέχονται από τηλεφωνικά κέντρα, ως τόπος εκτέλεσης θα πρέπει να θεωρείται ο τόπος φυσικής εκτέλεσής τους, ανεξαρτήτως του τόπου και των κρατών μελών για τα οποία προορίζονται.

⁵⁰ Σκέψη 37 της αιτιολογικής έκθεσης του Ν.4412/2016.

της υπηρεσίας, που είναι σύμφωνες με τη σύμβαση ή τις κείμενες διατάξεις, εντός του συμφωνημένου χρόνου εκτέλεσης της σύμβασης.

3.3.1 Ειδικοί όροι για συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή φύλαξης

Ειδικά, στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή φύλαξης, σύμφωνα με το άρθρο 130 παρ. 1 περ. α, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, επί ποινή ακυρότητας της σύμβασης και ακύρωσης της σχετικής δαπάνης, να περιλαμβάνει ειδικό όρο για την εφαρμογή των διατάξεων της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας περί υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων και πρόληψης του επαγγελματικού κινδύνου, καθώς και να ζητά από τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης (εργολάβοι) να αναφέρουν στην προσφορά τους, εκτός των άλλων, τα εξής:

- α) Τον αριθμό των εργαζομένων που θα απασχοληθούν στο έργο.
- β) Τις ημέρες και τις ώρες εργασίας.
- γ) Τη συλλογική σύμβαση εργασίας στην οποία τυχόν υπάγονται οι εργαζόμενοι.
- δ) Το ύψος του προϋπολογισμένου ποσού που αφορά τις πάσης φύσεως νόμιμες αποδοχές αυτών των εργαζομένων.
- ε) Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών με βάση τα προϋπολογισθέντα ποσά και

στ) Τα τετραγωνικά μέτρα καθαρισμού ανά άτομο, όταν πρόκειται για καθαρισμό χώρων, όπως αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 68 του Ν. 3863/2010⁵¹.

Από τη συνδυαστική ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 68 του Ν.3863/2010 και των άρθρων 92 παρ. 5α και 130 του Ν.4412/2016 προκύπτει, ότι τα παραπάνω στοιχεία του νόμου είναι και υποχρεωτικά στοιχεία της προσφοράς και των αιτήσεων συμμετοχής των υποψηφίων οικονομικών φορέων κατά την διαδικασία ανάθεσης συμβάσεων παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης και μάλιστα, ανεξάρτητα από το είδος της διαδικασίας που επιλέγεται και επί ποινή αποκλεισμού τους από τη διαδικασία. Την τήρηση των στοιχείων αυτών και όρων ο νομοθέτης απαιτεί καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης, σε περίπτωση δε της παράβασης οποιουδήποτε εξ αυτών, η σύμβαση καταγγέλλεται από την αναθέτουσα αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 133 του ν. 4412/2016, σε συνδυασμό με την παρ. 5 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010⁵². Εξάλλου, η διάταξη αυτή, όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του νόμου, αποβλέπει αφενός στη διασφάλιση των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, στον εντοπισμό της αδήλωτης εργασίας και στην αντιμετώπισή της και αφετέρου στην παροχή δυνατότητας στις επιτροπές αξιολόγησης προσφορών να αξιολογούν με επαρκή στοιχεία τις προσφορές και να μην

⁵¹ Ν. 3863/2010, «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (Α'115)

⁵² ΝΣΚ Γνμδ 86/2022, ΝΣΚ Ολομ. 106/2019.

παρατηρείται το φαινόμενο το συνολικό ποσό της προσφοράς να είναι μικρότερο του μισθολογικού κόστους⁵³.

3.3.2 Ειδικοί όροι για συμβάσεις προμηθειών προϊόντων του ν. 2939/2001

Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 130 του Ν.4412/2016, προβλέπεται ότι «Ειδικά στις συμβάσεις προμηθειών προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.2939/2001⁵⁴, περιλαμβάνεται ο όρος ότι ο ανάδοχος υποχρεούται κατά την υπογραφή της σύμβασης και καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης να τηρεί τις υποχρεώσεις των παραγράφων 2 και 11 του άρθρου 4β ή και της παρ. 1 του άρθρου 12 ή και της παρ. 1 του άρθρου 16 του Ν.2939/2001. Η τήρηση των υποχρεώσεων ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή μέσω του αρχείου δημοσιοποίησης εγγεγραμμένων παραγωγών στο Εθνικό Μητρώο Παραγωγών (ΕΜΠΑ) που τηρείται στην ηλεκτρονική σελίδα του

⁵³ ΔΕΦΚομοτηνής 6/2024, όπου το Δικαστήριο διατύπωσε την άποψη ότι, «σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας, που διέπει το σύνολο της διοικητικής δράσης, κάθε διακήρυξη δημόσιου διαγωνισμού πρέπει, ακόμη και αν ελλείπει σχετική ρήτρα, να ερμηνεύεται ως επιβάλλουσα στους οικονομικούς φορείς να τηρούν, κατά τη διαμόρφωση της προσφοράς τους, τις κείμενες διατάξεις, μεταξύ των οποίων προέχουσα θέση έχουν οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας περί της κατώτερης νόμιμης αμοιβής της εργασίας και της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης. Αντίθετη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία - ελλείψει σχετικής ρήτρας στη διακήρυξη- οι διαγωνιζόμενοι θα μπορούσαν να διαμορφώνουν την προσφορά τους και κάτω του ελαχίστου κατά νόμον εργατικού κόστους, ο δε έλεγχος του στοιχείου αυτού δεν θα γινόταν κατά την κατάθεση των προσφορών αλλά μετά τη σύναψη της σχετικής σύμβασης, δεν παραβιάζει μόνο την αρχή της νομιμότητας της διοικητικής δράσεως, αλλά δημιουργεί και συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού, προσκρούοντας για το λόγο αυτό και στις αρχές της ισότητας των διαγωνιζομένων και της διαφάνειας της διαδικασίας (ΕπΑν ΣΤΕ 1100/2010 σκ.7, 986/2010, σκ.8, 58/2009 σκ.8, 791/2008 σκ.6, 840/2008 σκ.6, 1172/2008 σ.6). Περαιτέρω, οικονομική προσφορά, που δεν καλύπτει το ελάχιστο κατά νόμο εργατικό και ασφαλιστικό κόστος για την παροχή των προς ανάθεση υπηρεσιών, αποκλείεται από τον διαγωνισμό (Σ.τ.Ε 2282/2021 σκ. 9, 602/2021 σκ.6, ΣΤΕ ΕΑ 285/2020 σκ.11, 288/2020 σκ. 12, 198/2013 σκ.7)»

⁵⁴ Ν. 2939/2001, «Συσκευασίες και την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων - Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (Ε.Ο.Ε.Δ.Σ.Α.Π.) και άλλες διατάξεις», (τ. Α'179).

Ε.Ο.Α.Ν. εντός της προθεσμίας της παραγράφου 4 του άρθρου 105 και αποτελεί προϋπόθεση για την υπογραφή του συμφωνητικού, στο οποίο γίνεται υποχρεωτικά μνεία του αριθμού ΕΜΠΑ του υπόχρεου παραγωγού. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων του προηγούμενου εδαφίου έχει τις συνέπειες της παραγράφου 5 του άρθρου 105. Οι όροι αυτοί αναφέρονται ήδη στα έγγραφα της σύμβασης.

Ο Ν. 2939/2001 για τις συσκευασίες και την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων - Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (Ε.Ο.Ε.Δ.Σ.Α.Π.) και άλλες διατάξεις καταργήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 93 του Ν.4819/2010, με ισχύ από την 23.07.2021, από τον οποίο και αντικαταστάθηκε. Έτσι, στις συμβάσεις προμηθειών προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.4819/2021, ο αντίστοιχος ειδικός όρος είναι ο ακόλουθος: *«ο ανάδοχος υποχρεούται κατά την υπογραφή της σύμβασης και καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης να τηρεί τις υποχρεώσεις των παραγράφων 1, 4 και 5 του άρθρου 11 του Ν.4819/2021, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 11 του Ν.4819/2021. Η τήρηση των υποχρεώσεων ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή μέσω του αρχείου δημοσιοποίησης εγγεγραμμένων παραγωγών στο Εθνικό Μητρώο Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (ΕΜΠΑ) που τηρείται στην ηλεκτρονική σελίδα του Ε.Ο.Α.Ν. εντός της προθεσμίας του άρθρου 105 του Ν.4412/2016 και αποτελεί προϋπόθεση για την υπογραφή του συμφωνητικού, στο οποίο γίνεται υποχρεωτικά μνεία του αριθμού ΕΜΠΑ*

του υπόχρεου παραγωγού. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων της παρούσας παραγράφου έχει τις συνέπειες της παραγράφου 7 του άρθρου 105 του Ν.4412/2016»⁵⁵.

3.4 Δυνητική συμπερίληψη άλλων ειδικών όρων εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 130 του Ν 4412/2016, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν και άλλους ειδικούς όρους σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης, κατά την έννοια της παρ. 8 του άρθρου 86 και επισημαίνονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στα έγγραφα της σύμβασης. Οι εν λόγω όροι μπορούν να περιλαμβάνουν οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές παραμέτρους ή παραμέτρους που αφορούν την καινοτομία και την απασχόληση.

Σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 86, εν προκειμένω οι ειδικοί όροι θεωρούνται ότι συνδέονται με το αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης, εφόσον συνδέονται με τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που θα παρασχεθούν στο πλαίσιο της σύμβασης σε σχέση με οποιαδήποτε πτυχή της και σε οποιοδήποτε από τα στάδια του κύκλου ζωής της, περιλαμβανομένων και των παραγόντων που εμπλέκονται:

α) στη συγκεκριμένη διαδικασία παραγωγής, διάθεσης ή εμπορίας των εν λόγω έργων, αγαθών ή υπηρεσιών ή

⁵⁵ Πρβλ. και σχετικό όρο 4.3.2 στο Υπόδειγμα διακήρυξης προμηθειών ΕΑΔΗΣΥ (Επικαιροποίηση 12/6/23), στη διεύθυνση <https://www.eadhsy.gr/index.php/m-protypa-docs/promithies-docs>

β) στη συγκεκριμένη διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής της, έστω και αν οι εν λόγω παράγοντες δεν αποτελούν μέρος της υλικής υπόστασής της.

Έτσι, μέσω των ειδικών όρων εκτέλεσης της σύμβασης, επιτρέπεται η προσθήκη ρητρών για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης προς συλλογικές συμβάσεις, που συμμορφώνονται με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵⁶ ή άλλων ρητρών και μέτρων απαραίτητων για την προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, των χρηστών ηθών, της υγείας, της ζωής των ανθρώπων και των ζώων ή για τη διατήρηση των φυτών, ή και άλλων περιβαλλοντικών μέτρων, ιδίως με βασικό σκοπό την αειφόρο ανάπτυξη, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα είναι σύμφωνα προς τη ΣΛΕΕ.

Η σύμβαση μπορεί να περιέχει όρους εκτέλεσης που να αφορούν τις κοινωνικές πτυχές της διαδικασίας παραγωγής των αγαθών ή των υπηρεσιών που πρόκειται να παρασχεθούν. Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, τα κριτήρια και οι όροι αυτοί «θα πρέπει να εφαρμόζονται σύμφωνα με την οδηγία 96/71/ΕΚ σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, όπως τα κατώτατα όρια αποδοχών, όπως την ερμήνευσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο που δημιουργεί άμεσες ή έμμεσες διακρίσεις εις βάρος οικονομικών φορέων από άλλα κράτη μέλη ή από τρίτες χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη ΣΔΠ ή σε συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών, όπου είναι συμβαλλόμενο μέρος η Ένωση..., οι όροι εκτέλεσης μιας σύμβασης μπορούν επίσης να αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της εφαρμογής μέτρων για την προαγωγή της ισότητας γυναικών και ανδρών στην εργασία, την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών

⁵⁶ Σκέψη 37 της αιτιολογικής έκθεσης Ν. 4412/2016

στην αγορά εργασίας, την εξισορρόπηση εργασίας και ιδιωτικής ζωής, την προστασία του περιβάλλοντος ή της καλής διαβίωσης των ζώων και την επί της ουσίας συμμόρφωση προς τις θεμελιώδεις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) και την πρόσληψη περισσότερων μειονεκτούντων ατόμων από εκείνα που απαιτούνται βάσεις της εθνικής νομοθεσίας...Αντικείμενο των όρων εκτέλεσης της σύμβασης μπορεί είναι μέτρα που προσβλέπουν στην προστασία της υγείας του προσωπικού που συμμετέχει στη διαδικασία παραγωγής, στη διευκόλυνση της κοινωνικής ενσωμάτωσης μειονεκτούντων ατόμων ή μελών ευάλωτων ομάδων μεταξύ των ατόμων στα οποία έχει ανατεθεί η εκτέλεση της σύμβασης, ή με αντικείμενο τις δεξιότητες που απαιτούνται για την εν λόγω σύμβαση, υπό την προϋπόθεση ότι αφορούν αγαθά ή υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν βάσει της σύμβασης. Για παράδειγμα μπορεί να αναφέρονται στην απασχόληση μακροχρόνια ανέργων ή στην υλοποίηση μέτρων κατάρτισης για ανέργους ή νέους κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της προς ανάθεση σύμβασης⁵⁷».

Οι κοινωνικές παράμετροι αφορούν κυρίως⁵⁸:

- α) την απασχόληση εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν.4019/2011 (Α' 216),
- β) τη διευκόλυνση της κοινωνικής ή/και εργασιακής ένταξης ατόμων που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού,
- γ) την καταπολέμηση των διακρίσεων ή/και

⁵⁷ Αιτιολογικές σκέψεις 65 και 66 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.

⁵⁸ Βλ. παρ. 3 του άρθρου 130 του Ν. 4412/2016.

δ) την προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Αντίθετα, έχει κριθεί, για παράδειγμα, ότι δεν είναι νόμιμος ούτε ως όρος συμμετοχής, ούτε ως ειδικός όρος εκτέλεσης σύμβασης όρος που υποχρεώνει τον ανάδοχο «να δηλώσει στην τεχνική προσφορά του την ύπαρξη έδρας ή υποκαταστήματος της εταιρείας στην ευρύτερη περιοχή της έδρας της αναθέτουσας αρχής, που θα αποδεικνύεται με την προσκόμιση κατάλληλου εγγράφου από αρμόδια Δ.Ο.Υ», ως υπέρμετρα δεσμευτικός όρος που εισάγει έμμεσα διάκριση με βάση τον τόπο εγκατάστασης, δεδομένου ότι δεν σχετίζεται με το αντικείμενο της σύμβασης, «αφού οι υπηρεσίες καθαριότητας προφανώς παρέχονται στους χώρους της αναθέτουσας αρχής, όπως τους προσδιορίζει στη διακήρυξη, ενώ η έδρα ή το υποκατάστημα του αναδόχου δεν περιλαμβάνονται σε αυτούς και γενικά στον τόπο εκτέλεσης του αντικειμένου», ενώ πρόσθετα, δεν θεωρήθηκε αναγκαίος για την εκτέλεση του αντικειμένου, δεδομένου ότι η αναθέτουσα αρχή μπορούσε να διασφαλίσει την εξυπηρέτηση των ανωτέρω σκοπών της με λιγότερο επαχθή μέσα⁵⁹.

3.5 Περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης ως προς το στάδιο της εκτέλεσης της προμήθειας/υπηρεσίας

Στο άρθρο 2 παρ. 1 περ. 42 του Ν.4412/2016, γίνεται διάκριση ανάμεσα στον όρο «συμφωνητικό», με τον οποίο εννοείται η γραπτή συμφωνία μεταξύ της αναθέτουσας

⁵⁹ ΕΣ 2439/2020 (Τμήμα VII).

αρχής⁶⁰ και του αναδόχου και του τεχνικού όρου των «εγγράφων της σύμβασης» ο οποίος συγκεντρωτικά αναφέρεται ως σύνολο σε όλα τα σχετικά έγγραφα που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της σύμβασης.

Πιο συγκεκριμένα, στην περ. 14 του παραπάνω άρθρου, με τον όρο «έγγραφο διαδικασίας σύναψης της σύμβασης» ή «έγγραφο της σύμβασης» γίνεται αναφορά σε κάθε έγγραφο που παρέχει ή στο οποίο παραπέμπει η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας προκειμένου να περιγράψει ή να προσδιορίσει τα στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης, συμπεριλαμβανομένης της προκήρυξης σύμβασης των άρθρων 63 και 293, της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62, της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης του άρθρου 291, αν χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, των τεχνικών προδιαγραφών, του περιγραφικού εγγράφου, των προτεινόμενων όρων της σύμβασης, των υποδειγμάτων για την προσκόμιση των εγγράφων από τους υποψηφίους και τους προσφέροντες, των πληροφοριών σχετικά με τις γενικές και ειδικές υποχρεώσεις και τυχόν πρόσθετων εγγράφων. Στην ίδια έννοια περιλαμβάνονται και η διακήρυξη ή η πρόσκληση σε διαπραγμάτευση στις οποίες αναφέρονται όλοι οι ειδικοί και γενικοί όροι σύναψης και εκτέλεσης της σύμβασης, το Ενιαίο Ευρωπαϊκό Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), οι συμπληρωματικές πληροφορίες που παρέχει η αναθέτουσα αρχή δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 67 και της παρ. 2 του άρθρου 297, το σχέδιο της σύμβασης μετά των παραρτημάτων αυτής και η τεχνική συγγραφή υποχρεώσεων που περιλαμβάνει και τις εφαρμοστέες τεχνικές προδιαγραφές. Συνεπώς, ο νομικός όρος «έγγραφα της σύμβασης» είναι ευρύτερος, όπου

⁶⁰ Η ή αναθέτοντος φορέα ή της Κεντρικής Αρχής Αγορών του άρθρου 41 του Ν.4412/2016.

περιλαμβάνεται και το σχέδιο του συμφωνητικού μεταξύ αναθέτουσας αρχής και αναδόχου.

Αν και το περιεχόμενο του συμφωνητικού δεν ρυθμίζεται συγκεκριμένα στον ν.4412/2016, στο άρθρο 53 του νόμου αυτού, υπό τον τίτλο Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης, απαριθμούνται ενδεικτικά, τα ελάχιστα στοιχεία που πρέπει να περιέχουν. Επίσης, τίθενται και κάποιοι γενικοί κανόνες αναφορικά με τη σύνταξή τους, ενώ εξουσιοδοτείται η Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ) για την έκδοση προτύπων ή υποδειγμάτων εγγράφων σύμβασης⁶¹ (άρ. 53 παρ. 5):

- Οι όροι των εγγράφων της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρτιων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών (άρ. 53 παρ. 1).
- Τα έγγραφα της σύμβασης συντάσσονται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα και προαιρετικά και σε άλλες γλώσσες, συνολικά ή μερικά. Σε περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ των τμημάτων των εγγράφων της σύμβασης που έχουν συνταχθεί σε περισσότερες γλώσσες, επικρατεί η ελληνική έκδοση (άρ. 53 παρ. 3).
- Οι αναθέτουσες αρχές δεν επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς δαπάνη για τη λήψη των εγγράφων της σύμβασης, πλην της δαπάνης που αντιστοιχεί στο κόστος αναπαραγωγής τους και της ταχυδρομικής αποστολής τους (άρ. 53 παρ. 4).

⁶¹ Κατά παραπομπή στην περ. ε' της παρ. 2 του άρθρου 2 του Ν.4013/2011 (Α' 204), περί αρμοδιοτήτων της ΕΑΑΔΗΣΥ, με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρ. 53 του Ν.4412/2016 σχετικά με την αρμοδιότητα του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

Αναφορικά με το περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης, ως προς το ειδικότερο στάδιο της εκτέλεσης⁶², αναφέρονται, ενδεικτικά⁶³, τα παρακάτω:

2. Τα έγγραφα της σύμβασης περιέχουν, ιδίως:

- την επωνυμία, τον αριθμό φορολογικού μητρώου της αναθέτουσας αρχής και τον κωδικό της αναθέτουσας αρχής ή αναθέτοντος φορέα, που αφορά στην ηλεκτρονική τιμολόγηση, όπως αυτός προσδιορίζεται στον επίσημο ιστότοπο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ.) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης,
- την ακριβή περιγραφή του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, οποιαδήποτε δικαιώματα προαίρεσης, καθώς και τον χρόνο άσκησής τους, με αναφορά στους όρους και τις προδιαγραφές της διακήρυξης και τα παραρτήματα αυτής, αναφορικά με τα τμήματα της σύμβασης που κατακυρώθηκαν στον ανάδοχο και την τυχόν επιπρόσθετη ποσότητα αγαθών σε ποσοστό επί της εκατό επί της αρχικής ποσότητας, κατ' άρθρο 105 του Ν.4412/2016,

⁶² Με την εξαίρεση επομένως της προκήρυξης σύμβασης του άρθρου 63 και της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62 του Ν.4412/2016, σε περίπτωση που η τελευταία χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, οι οποίες σε κάθε περίπτωση αφορούν το στάδιο της ανάθεσης.

⁶³ Για την απαρίθμηση των ενδεικτικών στοιχείων των εγγράφων της σύμβασης στο στάδιο της εκτέλεσης, λήφθηκε υπόψη το άρθρο 53 του Ν.4412/2016 σε συνδυασμό με το Επικαιροποιημένο Σχέδιο Συμφωνητικού Προμηθειών (12.06.2023) και το Επικαιροποιημένο Σχέδιο Συμφωνητικού Παροχής Υπηρεσιών (16.02.2024) της ΕΑΔΗΣΥ, <https://www.eadhsy.gr/index.php/m-protypa-docs/promithies-docs>.

- τη διάρκεια της σύμβασης και τους χρόνους παράδοσης ή σταδιακής παράδοσης ή τις τμηματικές / ενδιάμεσες προθεσμίες, τη δυνατότητα και τις προϋποθέσεις παράτασης του συμβατικού χρόνου,
- το είδος της διαδικασίας ανάθεσης, ιδίως τον αριθμό της διακήρυξης με τον αριθμό ανάρτησής της στο ΚΗΜΔΗΣ (αριθμός ΑΔΑΜ), την απόφαση κατακύρωσης με τον αριθμό ανάρτησής της στο ΚΗΜΔΗΣ, την ειδική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής προς τον ανάδοχο για υπογραφή του (προς υπογραφή) συμφωνητικού και την ημερομηνία κοινοποίησής της σε αυτόν, την υπεύθυνη δήλωση του Αναδόχου περί μη οψιγενών μεταβολών του άρθρου 105 του Ν.4412/2016⁶⁴, την υπεύθυνη δήλωση του αναδόχου ότι δεν έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση σε βάρος του⁶⁵,
- όρο σχετικά με τα έγγραφα της σύμβασης που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του συμφωνητικού, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 περιπτ. 42 του Ν.4412/2016 (κυρίως η διακήρυξη με τα Παραρτήματα της και οι τεχνικές προδιαγραφές, αν τυχόν δεν είναι ενσωματωμένες στο τεύχος της διακήρυξης),
- την προσφορά του Αναδόχου,

⁶⁴ Η εν λόγω υπεύθυνη δήλωση υποβάλλεται μόνο σε περίπτωση διενεργηθέντος προσυμβατικού ελέγχου ή ασκηθείσας προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 105 του Ν.4412/2016.

⁶⁵ Η εν λόγω υπεύθυνη δήλωση αφορά μόνο σε συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω των 1.000.000 ευρώ και υποβάλλεται, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ΚΥΑ των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας με αριθμ. 20977/23-8-2007 (Β' 1673) «Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του Ν.3310/2005, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.3414/2005».

- την πηγή χρηματοδότησης και τον τρόπο πληρωμής⁶⁶,
- το τίμημα, τον τρόπο υπολογισμού του, τους όρους αμοιβής του αναδόχου, συνολικά ή ανά τιμή μονάδας, τους επιβαλλόμενους φόρους και κρατήσεις ή άλλες επιβαρύνσεις, τυχόν άλλους ειδικούς όρους πληρωμής, τη διαδικασία και τα σχετικά παραδοτέα για την πληρωμή του (πχ έκδοση τιμολογίου), τις σχετικές προθεσμίες και τις συνέπειες υπέρβασής τους τόσο για τον ανάδοχο, όσο και για την αναθέτουσα αρχή.
- την παροχή εγγύησης καλής λειτουργίας, επί συμβάσεων προμηθειών, καθώς και τα στοιχεία αυτής, εφόσον απαιτείται,
- τις προϋποθέσεις αναπροσαρμογής του τιμήματος μετά από την κατακύρωση, εφόσον απαιτείται τέτοιος όρος, σύμφωνα και με την παρ. 10, σε συμβάσεις προμηθειών, συμβατικής διάρκειας μεγαλύτερης των δώδεκα (12) μηνών.
- τις απαιτούμενες εγγυήσεις, τον τύπο, τα ποσοστά, τον χρόνο υποβολής τους, τους σχετικούς όρους τους και το σκοπό τους, ή και άλλες εξασφαλίσεις, εφόσον ζητούνται⁶⁷,

⁶⁶ Στην περίπτωση που πηγή χρηματοδότησης είναι ο τακτικός προϋπολογισμός, τον αριθμό και τη χρονολογία της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης, εφόσον η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει το τρέχον οικονομικό έτος, τον αριθμό καταχώρισής της στα λογιστικά βιβλία του οικείου φορέα, καθώς και τον αριθμό της απόφασης έγκρισης της πολυετούς ανάληψης σε περίπτωση που η δαπάνη εκτείνεται σε περισσότερα του ενός οικονομικά έτη, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 4 του άρθρου 4 του π.δ. 80/2016 (Α' 145), περί διαδικασίας για την έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης. Στην περίπτωση που πηγή χρηματοδότησης είναι το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων, τη Συλλογική Απόφαση Ένταξης και τον ενάρθρο. Στην περίπτωση που συνάπτεται συμφωνία - πλαίσιο οι πληροφορίες της παρούσας περίπτωσης περιέχονται μόνο στις εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτής. Στην περίπτωση που χρησιμοποιείται δυναμικό σύστημα αγορών, οι πληροφορίες της παρούσας περίπτωσης αφορούν μόνο τις συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτού.

- τα τεχνικά χαρακτηριστικά (προδιαγραφές), την ποσότητα και την περιγραφή των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων, τον τρόπο της εκτέλεσης του ελέγχου και της διασφάλισης της ποιότητας, την προθεσμία για την εκτέλεση της σύμβασης, τον τόπο και χρόνο εκτέλεσης, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά, ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης,
- τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης, ιδίως το χρόνο και τον τόπο παράδοσης και παραλαβής των υλικών ή των υπηρεσιών, τις σχετικές προθεσμίες παράδοσης ή εκτέλεσης και τις συνέπειες υπέρβασής τους, τον τρόπο ελέγχου των παραδιδόμενων υλικών ή υπηρεσιών ή παραδοτέων, το σχετικό κόστος, τη δυνατότητα επανεξέτασης απορριπτέων υλικών ή παραδοτέων και τη δυνατότητα παραλαβής τους με έκπτωση επί του τιμήματος, την αυτοδίκαιη παραλαβή, τη σταδιακή παράδοση διαιρετών υλικών και τη συνακόλουθη σταδιακή αποδέσμευση των εγγυητικών επιστολών καλής εκτέλεσης και προκαταβολής, όπου προβλέπεται,
- την πρόβλεψη για υπεργολαβία, τυχόν μη επιτρεπτή ανάθεση μέρους της σύμβασης σε υπεργολάβο, το όνομα και τα στοιχεία των γνωστών υπεργολάβων, την επαλήθευση των λόγων αποκλεισμού, την αλληλέγγυα ευθύνη του αναδόχου και του υπεργολάβου για την καταβολή αποδοχών και ασφαλιστικών εισφορών, σε συμβάσεις καθαριότητας και φύλαξης κατά το άρθρο 68 παρ. 4 του Ν.3863/2010,

⁶⁷ Τα στοιχεία του εκδότη αυτής (τράπεζα, πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα ή ασφαλιστική επιχείρησης), το ποσό και το σκοπό αυτής (για την καλή εκτέλεση του συμφωνητικού ή για την προκαταβολή του συμβατικού τιμήματος, εφόσον προβλέπεται προκαταβολή, καθώς και τον σχετικό όρο της διακήρυξης.

- την περιγραφή των εξόδων και την επιβάρυνση των μερών (πχ ναύλωσης, ασφάλισης, ελέγχου στο εξωτερικό, δειγματοληψίας)
- τις προϋποθέσεις για την τροποποίηση της σύμβασης κατά τη διάρκειά της, χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης, με αναφορά και στις σχετικές προβλέψεις της διακήρυξης,
- τις συνέπειες στην εκτέλεση από τη συνδρομή γεγονότων ανωτέρας βίας, καθώς και τη διαδικασία και τον τρόπο απόδειξης περί συνδρομής της,
- τις προϋποθέσεις για την κήρυξή του αναδόχου ως έκπτωτου και την επιβολή άλλων κυρώσεων, τις επιπτώσεις από τη διαπίστωση παραβάσεων της νομοθεσίας για την αδήλωτη εργασία, την παράνομη απασχόληση αλλοδαπών ή παραβάσεις της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας από ελεγκτικούς μηχανισμούς του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) και του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που μπορεί να οδηγήσει σε υποχρεωτική καταγγελία της σύμβασης από την αναθέτουσα αρχή και στην κήρυξη του αναδόχου έκπτωτου,
- τη δυνατότητα μονομερούς λύσης της σύμβασης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής,
- τυχόν ειδικούς όρους της εκτέλεσης της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 130 του Ν.4412/2016, ειδικά για τις συμβάσεις προμηθειών προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.4819/2021
- την υποχρέωση αναφοράς των στοιχείων των περ. α – στ της παρ. 1 του άρθρου 68 του Ν.3863/2010 για συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας, κατά τα παραπάνω,

καθώς και όρο για τις συνέπειες της διαπίστωσης της παραβίασης των όρων του άρθρου 68 του Ν.3863/2010 και των διατάξεων της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας περί υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων και πρόληψης του επαγγελματικού κινδύνου,

- άλλους ειδικούς όρους που επιβάλλονται στον ανάδοχο από τη νομοθεσία που διέπει την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης⁶⁸.

- το εφαρμοστέο δίκαιο και τον τρόπο επιδίωξης ένδικης προστασίας με αναφορά στην έννομη προδικασία των άρθρων 205 - 205Α του Ν.4412/2016.

3.5.1 Παραδείγματα ειδικών όρων εκτέλεσης που μπορούν να συμπεριληφθούν στα έγγραφα της σύμβασης

Παρακάτω ακολουθούν κάποια ενδεικτικά παραδείγματα ειδικών όρων εκτέλεσης που μπορούν να συμπεριληφθούν στα έγγραφα της σύμβασης:

1. Όρος για τη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων των αντισυμβαλλόμενων μερών⁶⁹, αναφορικά με την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την

⁶⁸ Για παράδειγμα, στο πλαίσιο διαδικασίας σύναξης δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών διαχείρισης αποβλήτων, η υποχρέωση του οικονομικού φορέα που επιθυμεί να μεταφέρει απόβλητα από ένα κράτος μέλος προς άλλο κράτος να διαθέτει, σύμφωνα ιδίως με το άρθρο 2, σημείο 35, και το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ) 1013/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2006, για τις μεταφορές αποβλήτων, τη συγκατάθεση των αρμόδιων αρχών των κρατών τα οποία αφορά η μεταφορά συνιστά όρο εκτέλεσης της σύμβασης. Υπόθεση C-295/2020 (9^ο τμήμα), Προδικαστική παραπομπή.

εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων / General Data Protection Regulation – GDPR) και του Ν.4624/2019⁷⁰.

2. Όρος καλόπιστης συμπεριφοράς για τη συμπεριφορά του αναδόχου κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης⁷¹, με την οποία ο ανάδοχος δεσμεύεται ότι σε όλα τα στάδια που προηγήθηκαν της κατακύρωσης της σύμβασης δεν ενήργησε αθέμιτα, παράνομα ή καταχρηστικά και ότι θα εξακολουθήσει να ενεργεί κατ' αυτόν τον τρόπο κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης και μετά τη λήξη της.

3. Γεωγραφικός περιορισμός εγκατάστασης, ως ειδικός όρος εκτέλεσης της σύμβασης. Από τη διαφορετική αποστολή και λειτουργία των κριτηρίων συμμετοχής σε σχέση με τους ειδικούς όρους εκτέλεσης της σύμβασης και εφόσον μια τέτοια πρόβλεψη γεωγραφικής εγκατάστασης συνδέεται αντικειμενικά με την εκτέλεση της σύμβασης και κρίνεται αναγκαία για την καλύτερη εξυπηρέτησή της, μπορεί να τίθεται γεωγραφικός περιορισμός, χωρίς να περιορίζει τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, σε σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαριότητας μπορεί να τεθεί όρος ως προς τον τόπο

⁶⁹ Βλ. Όρο 19 από το Επικαιροποιημένο Σχέδιο Συμφωνητικού Προμηθειών (12.06.2023) της ΕΑΔΗΣΥ, <https://www.eaadhsy.gr/index.php/m-protypa-docs/promithies-docs>

⁷⁰ Ν. 4624/2019, Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις, (τ. Α' 137).

⁷¹ Βλ. προτεινόμενη Ρήτρα Ακεραιότητας της ΕΑΔΗΣΥ, που προτείνεται να επισυνάπτεται στο συμφωνητικό, <https://www.eaadhsy.gr/index.php/m-protypa-docs/promithies-docs>.

εγκατάστασης των συνεργείων του αναδόχου εντός των γεωγραφικών ορίων του νομού των εγκαταστάσεων της αναθέτουσας αρχής, ανεξαρτήτως του τόπου όπου εδρεύει η επιχείρηση του αναδόχου, με σκοπό τη μείωση των νεκρών χρόνων καθώς και τον περιορισμό των δαπανών (εργατοώρες, καύσιμα, φθορές κ.λπ.)⁷².

4. Χρόνος παροχής υπηρεσίας. Η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα, εφόσον αυτό συνδέεται με την εκτέλεση της σύμβασης να προσδιορίζει ειδικότερα το χρόνο εκτέλεσης της σύμβασης, σε καθημερινή βάση, τις εργάσιμες ημέρες και ώρες ή με άλλο υποδεικνύόμενο τρόπο⁷³.

5. Άλλες υποχρεώσεις του αναδόχου. Στους ειδικούς όρους εκτέλεσης της σύμβασης μπορούν να προβλέπονται και άλλες υποχρεώσεις του αναδόχου αναφορικά με τον τρόπο εκτέλεσης της σύμβασης, σε σχέση με τον εξοπλισμό⁷⁴ ή με το προσωπικό που

⁷² Πρβλ. Γνώμη Δ102/2020 ΕΑΑΔΗΣΥ, προκειμένου για σύμβαση συντήρησης και επισκευής μηχανημάτων έργου, Δ82/2020 ΕΑΑΔΗΣΥ, προκειμένου για σύμβαση προμήθειας καυσίμων, αντίθετα ΕΣ 2439/2020 (Τμήμα Ζ), προκειμένου για σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαριότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων και του προαύλιου χώρου της αναθέτουσας αρχής.

⁷³ Πρβλ. ΔΕφΑθηνών 2386/2024 σκ. 8, όπου προβλέφθηκε ότι «Ο ανάδοχος έχει την υποχρέωση να λειτουργεί τον χώρο του εστιατορίου της και το κυλικείο της, καθημερινά, όπως ορίζεται στο εκάστοτε ετήσιο ημερολόγιο παραγωγής» και σκ. 12. «Ο ανάδοχος υποχρεούται να προσφέρει καθημερινά τα είδη κυλικείου στον χώρο του κυλικείου ...καθημερινά από Δευτέρα έως Παρασκευή ώρα 06:45 έως 07:15 και 11:00 έως 13:30, εκτός των επίσημων αργιών και των διακοπών προσωπικού/αργιών Η (αναθέτουσα αρχή) έχει το δικαίωμα να ελέγχει μέσω των αρμοδίων οργάνων της, την πιστή εφαρμογή του ωραρίου λειτουργίας του κυλικείου. Απαγορεύεται η παραμονή του προσωπικού της (αναθέτουσας αρχής) στον χώρο του εστιατορίου/κυλικείου από τις 07:30 έως τις 11:00. Ο ανάδοχος οφείλει να μεριμνά για τη μη παραμονή του προσωπικού της ΕΑΒ στον χώρο του εστιατορίου/κυλικείου από τις 07:30 έως τις 11:00.», προκειμένου επί διαγωνισμού παροχής υπηρεσιών σίτισης και λειτουργίας κυλικείου.

⁷⁴ Για παράδειγμα, βλ. ΔΕφ Αθηνών 2386/2024, σκ. 30 «ο ανάδοχος απαιτείται με δικές του δαπάνες να αναβαθμίζει/ανακαινίσει και να συμπληρώσει/συντηρήσει τον εξοπλισμό (ήτοι μηχανολογικό εξοπλισμό, ψυγεία, θερμοθάλαμοι, ερμάρια, σκεύη, τραπέζια, καθίσματα, πιάτα, ποτήρια, μαχαιροπίρουνα, κ.λ.π., καθώς και όλους τους χώρους εστίασης/σίτισης της ΕΑΒ (ήτοι: κεντρικός χώρος εστιατορίου -αίθουσα VIP - κεντρικό κυλικείο - κτ. 20, αίθουσα VIP - κτ.10, αίθουσα συμβουλίων - κτ.10, κουζίνα - κτ.10, δυνητικά

θα χρησιμοποιήσει για την εκτέλεση της σύμβασης, καθώς και την ανάληψη του σχετικού κόστους (πχ. υποχρέωση παροχής στολών εργασίας στο προσωπικό, με ευθύνη και δαπάνη του αναδόχου, τη μεταφορά του προσωπικού, κλπ).

4 Η ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

4.1 Εισαγωγή

Η υπεργολαβία συνιστά την, εκ μέρους αναδόχου, ανάθεση της υλοποίησής συγκεκριμένων εργασιών ή μέρους ή της σύμβασης σε έναν ή περισσότερους τρίτους οικονομικούς φορείς (μη συμβαλλόμενα μέρη της δημόσιας σύμβασης) που δεν συνδέονται με νομικό δεσμό με την αναθέτουσα αρχή, έναντι της οποίας μόνος υπεύθυνος, για το/τα τμήμα/τα σύμβασης που εκτελείται/-ούνται υπεργολαβικά παραμένει ο ανάδοχος εργολάβος.

Με τις διατάξεις των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ εισήχθησαν για πρώτη φορά, σε ενωσιακό επίπεδο, διατάξεις που διέπουν τις υπεργολαβίες, επιδιώκοντας

μικρό κυλικείο του κτ.101), ώστε να διασφαλίζεται η επιτυχής και απρόσκοπτη παροχή των ζητούμενων υπηρεσιών, σύμφωνα με τα ζητούμενα πρότυπα πιστοποίησης. Ο εξοπλισμός που θα διατεθεί από τον ανάδοχο απαιτείται να είναι επαρκής, σε άριστη κατάσταση. [...] Ο ανάδοχος απαιτείται να εγκαταστήσει και να συντηρεί όλο το ειδικό λογισμικό/εξοπλισμό και αντίστοιχο αριθμό από έξι (6) μέχρι οκτώ (8) ταμεία για την πλήρη αυτοματοποιημένη λειτουργία των συναλλαγών (money free) . Το κόστος έκδοσης των σχετικών ηλεκτρονικών καρτών σίτισης καθώς και όλα τα διαχειριστικά κόστη (έκδοση κάρτας, φόρτιση κ.λ.π.) αποτελούν ευθύνη και δαπάνη του αναδόχου... ».

αφενός την ενίσχυση του ανταγωνισμού και τη διευκόλυνση συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγορά των δημοσίων συμβάσεων, που λόγω του μεγέθους τους, τούτο δεν θα ήταν καταρχήν εφικτό, αφετέρου την τήρηση των αρχών της διαφάνειας στην αλυσίδα της υπεργολαβίας, καθώς και τη διασφάλιση του εννόμου συμφέροντος της αναθέτουσας αρχής για την ορθή και αποτελεσματική εκτέλεση του αντικειμένου της ανατεθείσας σύμβασης, μέσω της θέσπισης πλέον αυστηρών μέτρων ελέγχου και εποπτείας των υπεργολάβων με σκοπό τη συμμόρφωση αυτών, κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, στις απορρέουσες από το περιβαλλοντικό, κοινωνικοασφαλιστικό και εργατικό δίκαιο υποχρεώσεις.

4.1.1 Σκοπός

Το παρόν κεφάλαιο του εκπαιδευτικού υλικού εκπονήθηκε με σκοπό την επιμόρφωση των υπαλλήλων και στελεχών των Αναθετουσών Αρχών (ΑΑ) / Αναθετόντων Φορέων (ΑΦ) και Κεντρικών Αρχών Αγορών (ΚΑΑ) που ασχολούνται με το στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων και ειδικότερα με την πρόβλεψη υπεργολαβίας σε δημόσιες συμβάσεις, προκειμένου για την ορθή εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου καθώς και τη γνώση των υποχρεώσεων των αναδόχων και των απαιτούμενων αποδεικτών μέσων.

4.1.2 Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του κεφαλαίου αυτού είναι οι επιμορφούμενοι/ες να είναι σε θέση να:

- κατανοήσουν την έννοια και τις περιπτώσεις της υπεργολαβίας στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών
- συσχετίσουν και διακρίνουν την υπεργολαβία από άλλες έννοιες που ενυπάρχουν στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων και με τις οποίες συχνά συγχέεται (στήριξη στις ικανότητες τρίτων, υποκατάσταση τρίτου, προμηθευτής στο πλαίσιο δημόσιας σύμβασης)

- αναγνωρίζουν τις υποχρεώσεις που υπέχει ο ανάδοχος έναντι της αναθέτουσας αρχής, όταν χρησιμοποιεί υπεργολάβους, σε συσχετισμό και με την - σε προγενέστερο χρόνο - υποχρέωσή του για αναγραφή στην προσφορά του τμήματος της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπεργολαβικά σε τρίτους, καθώς και τους προτεινόμενους από αυτόν υπεργολάβους
- επαληθεύουν τη συνδρομή λόγων αποκλεισμού στο πρόσωπο των υπεργολάβων, όπως και εντοπίζουν τις περιπτώσεις στις οποίες είναι υποχρεωμένοι ή όχι να προβαίνουν στην εν λόγω επαλήθευση
- κατανοήσουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την ενεργοποίηση της δυνατότητας πρόβλεψης στα έγγραφα της σύμβασης της απευθείας πληρωμής του υπεργολάβου από την αναθέτουσα αρχή, όπως και υπό ποιους όρους/σε ποιες περιπτώσεις ενδείκνυται να εφαρμοστεί
- να κατανοήσουν τις περιπτώσεις και το εύρος της υπεργολαβίας στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, και κατά την εκτέλεση συμβάσεων παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης

4.1.3 Σύντομη περιγραφή

- Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου κεφαλαίου περιλαμβάνει:
- μία επισκόπηση της έννοιας της υπεργολαβίας
- τα άρθρα του ν. 4412/2016 στα οποία ρυθμίζεται η υπεργολαβία
- τις υποχρεώσεις του αναδόχου
- την υποκατάσταση τρίτου
- τη διαφορά υπεργολάβου από στήριξη στις ικανότητες τρίτου
- τη δυνατότητα απευθείας πληρωμής του υπεργολάβου
- την επαλήθευση για τους λόγους αποκλεισμού υπεργολάβου
- τα αποδεικτικά μέσα καταλληλότητας, οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας, τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, προτύπων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης
- ενδεικτική νομολογία

- σχετικά παραδείγματα για περιπτώσεις υπεργολαβίας σε υπηρεσίες

4.2 Η υπεργολαβία ως γενικός κανόνας εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας

Στα έγγραφα της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή ζητάει από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του **τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει** (αρ. 58 ν. 4412/2016).

Η υπεργολαβία συνιστά την, εκ μέρους του αναδόχου, ανάθεση της υλοποίησης συγκεκριμένων εργασιών ή μέρους του έργου σε ένα ή περισσότερα μη συμβαλλόμενα μέρη, που δεν συνδέονται με νομικό δεσμό με την αναθέτουσα αρχή, έναντι της οποίας μόνος υπεύθυνος για το/τα τμήμα/τα σύμβασης που εκτελείται/ νται υπεργολαβικά, παραμένει ο ανάδοχος⁷⁵.

Οι περιορισμοί που επιβάλλονται στη δυνατότητα χρήσης υπεργολαβιών, από τα κράτη μέλη, δικαιολογούνται κατά το μέτρο που επιδιώκουν θεμιτό σκοπό γενικού συμφέροντος και κατά το μέτρο που τηρούν την αρχή της αναλογικότητας, εφόσον είναι πρόσφοροι για την επίτευξη του σκοπού αυτού και δεν βαίνουν πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, διασφαλίζοντας και σταθμίζοντας, ταυτόχρονα, το επιδιωκόμενο με την Οδηγία πρακτικό αποτέλεσμα του

⁷⁵ Βλ. Απόστολος Γέροντας, «Δίκαιο Δημόσιων Συμβάσεων Ανάθεση-εκτέλεση -δικαστική προστασία», εκδόσεις Σάκκουλα, 2024, σελ.323.

ανοίγματος της αγοράς στον ανταγωνισμό και της προσέλκυσης και συμμετοχής μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων ως υπεργολάβων⁷⁶.

Με αυτή την αφετηρία εναρμονίζεται με τις διατάξεις της Οδηγίας, η θέσπιση της υποχρέωσης των προσφερόντων να γνωστοποιούν το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται ενδεχομένως να αναθέσουν σε υπεργολάβους, καθώς και τα στοιχεία των υπεργολάβων, προκειμένου η αναθέτουσα αρχή να ελέγξει και να επαληθεύσει τις ικανότητές τους, απαγορεύοντας ενδεχομένως, κατά περίπτωση την χρήση υπεργολαβιών για συγκεκριμένα τμήματα της σύμβασης, που κρίνονται ουσιώδη, για τη διασφάλιση του θεμιτού σκοπού της ορθής εκτέλεσης της σύμβασης⁷⁷, καθώς και της αποτροπής της συμμετοχής στην εκτέλεση της σύμβασης οικονομικών φορέων που στερούνται αξιοπιστίας ή σχετίζονται με αποδοκιμαστές από το δίκαιο και τα χρηστά ήθη πράξεις⁷⁸.

⁷⁶ ΔΔΕ αποφ. της 27.11.2019, C-402/2018, σκ.18. Για την απαγόρευση της ανάθεσης υπηρεσιών σε υπεργολάβους, ΣτΕ 136/2023. Κατά τον Π. Δέγλερη οπ. Παρ. σταθερή αρχή του ενωσιακού δικαίου παραμένει η υπεργολαβία ως αγορακεντρικό εργαλείο που επιτρέπει τη χωρίς περιορισμούς ανάπτυξη αλλά και τη διευκόλυνση της συμμετοχής μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις (σελ.343), ΔΔΕ απόφ. της 5.4.2017, C-298/15.

⁷⁷ ΔΔΕ αποφ. Της 27.10.2016, C-292/2015, της 18.3.2004, C-314/01. Το ΔΔΕ επιχειρεί να αναδείξει την υπεργολαβία σαν μηχανισμό που κρίνεται σημαντική για τη λειτουργία της δημόσιας σύμβασης, επιδιώκοντας παράλληλα να εξισορροπήσει τα σχετικά για τη λειτουργία της δημόσιας σύμβασης, επιδιώκοντας παράλληλα να εξισορροπήσει τα σχετικά δικαιώματα διασφάλισης και διαφάνειας στην εκτέλεση του έργου, Π.Δέγλερης, οπ. Παρ. 348 επ., ο οποίος περαιτέρω επισημαίνει ότι με αφετηρία το άρθρο 71 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ διασφαλίζεται η διαφάνεια στη συνολική αλυσίδα της υπεργολαβίας ώστε η αναθέτουσα αρχή να γνωρίζει ποιες επιχειρήσεις παρέχουν υπηρεσίες σε κτήριο εντός αυτών και σε υποομές και χώρους, όπως δημαρχεία, δημοτικά σχολεία κτλ για τους οποίους είναι υπεύθυνη ή ασκεί την άμεση εποπτεία (σελ. 350).

⁷⁸ ΔΔΕ C-402/2018.

Περαιτέρω κρίθηκε ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν αποκλείει εθνική ρύθμιση που προβλέπει ότι η διαπίστωση παράβασης από υπεργολάβο μετά την ανάθεση της σύμβασης δεν συνεπάγεται τον αποκλεισμό του αναδόχου, αλλά μόνο την αντικατάσταση του υπεργολάβου⁷⁹. Το ΔΔΕ έκρινε ότι δεν αντίκειται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης, η δυνατότητα της αντικατάστασης του υπεργολάβου στο πρόσωπο του οποίου διαπιστώθηκε λόγος αποκλεισμού μετά την ανάθεση της σύμβασης, εφόσον όμως όλοι οι διαγωνιζόμενοι υποβλήθηκαν σε πανομοιότυπο και επί ίσοις όροις έλεγχο κατά το στάδιο της διαδικασίας ανάθεσης της σύμβασης, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν είναι νόμιμος, ο αυτόματος αποκλεισμός του προσφέροντος οικονομικού φορέα, εφόσον διαπιστωθεί λόγος αποκλεισμού σε κάποιον από τους αναφερόμενους στην προσφορά του υπεργολάβου.

Παράλειψη δήλωση υπεργολαβίας συνιστά ουσιώδη παράλειψη κατά τη συμπλήρωση του ΕΕΕΣ και όχι απλώς ελλιπή ή λανθασμένη συμπλήρωση αυτού, με συνέπεια να μη συντρέχει νόμιμος λόγος πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής προς συμπλήρωση του ΕΕΕΣ κατ' άρθρο 102 του ν. 4412/2016, δεδομένου ότι μία τέτοια συμπλήρωση θα συνιστούσε ουσιώδη αλλοίωση της προσφοράς⁸⁰. Η πρόσφατη νομολογία του ΔΔΕ⁸¹ δέχτηκε ότι το άρθρο 63 παρ. 1 της οδηγίας 2024/24/ΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στον αποκλεισμό προσφέροντας από την διαδικασία σύναψης σύμβασης για το λόγο ότι δεν έχει ορίσει υπεργολάβο, στον οποίο προτίθεται να αναθέσει την εκτέλεση υποχρεώσεων που απορρέουν από ειδικές ρυθμίσεις που ισχύουν για τις σχετικές με την

⁷⁹ ΔΔΕ αποφ. της 30.1.2020, C-395/2018.

⁸⁰ ΔΕΑ 1384/2022, ΔΕΑ 1342/2020

⁸¹ ΔΔΕ αποφ. της 26.1.2023, C-403/2021. Για την έννοια του υπεργολάβου, ΑΠ570/2007, 119/2013, ΣτΕ 1612/2022.

επίμαχη σύμβαση δραστηριότητες και δεν προβλέπονται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, όταν ο εν λόγω προσφέρων διευκρίνισε στην προσφορά του ότι θα εκπληρώσει τις εν λόγω υποχρεώσεις στηριζόμενες στις δυνατότητες άλλου φορέα, χωρίς ωστόσο να συνδέεται με τον φορέα αυτόν με σύμβαση υπεργολαβίας⁸².

Εξάλλου, υιοθετώντας τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 63 της οδηγίας 2014/24 ότι, στην περίπτωση συμβάσεων έργων, συμβάσεων υπηρεσιών και εργασιών τοποθέτησης και εγκατάστασης στο πλαίσιο σύμβασης προμηθειών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν την εκτέλεση ορισμένων κρίσιμων καθηκόντων απευθείας από τον ίδιο τον προσφέροντα ή, σε περίπτωση που η προσφορά υποβάλλεται από ένωση οικονομικών φορέων, από έναν από τους συμμετέχοντες στην ένωση αυτή.

Η συγκεκριμένη διάταξη, μολονότι επιτρέπει πλέον ρητώς την επιβολή περιορισμών στην υπεργολαβία κατά το στάδιο της εξέτασης και της επιλογής των προσφορών, οι περιορισμοί αυτοί επιτρέπονται μόνο στον βαθμό που αφορούν επακριβώς καθορισμένα καθήκοντα, τα οποία θεωρούνται «κρίσιμα» για την εκτέλεση της σύμβασης⁸³. Έτσι, σε διαγωνισμό με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ασφαλούς ταχυμεταφοράς, από και προς τις Υπηρεσίες παραλαβής δικαιολογητικών, των εντύπων ασφαλείας (διαβατήρια, κλπ), που εκδίδονται ή εκτυπώνονται από τις Διευθύνσεις Διαβατηρίων & Εγγράφων Ασφαλείας, καθώς και των δικαιολογητικών αυτών, έγινε δεκτό ότι, ενόψει της

⁸² Βλ. Απόστολος Γέροντας, «Δίκαιο Δημόσιων Συμβάσεων Ανάθεση-εκτέλεση -δικαστική προστασία», εκδόσεις Σάκκουλα, 2024, σελ. 325.

⁸³ Δημόσιες Συμβάσεις -Ν 4412/2016 Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή, Ευαγγελία Ελισάβετ Κουκουλουμπινη, Ηλίας Μάζος. Ιωάννης Κίτσος

σπουδαιότητας του διακυβευόμενου έννομου αγαθού (προστασία των προσωπικών δεδομένων των πολιτών) και των, ως εκ τούτου, αυξημένων απαιτήσεων ασφαλείας κατά την εκτέλεση της ελεγχόμενης υπηρεσίας, παρίσταται δικαιολογημένη η προβλεπόμενη με τη διακήρυξη εξαίρεση ανάθεσης υπό μορφή υπεργολαβίας του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης (διακίνηση των ειδικών κιβωτίων περιέχοντα τα έντυπα ασφαλείας και τα δικαιολογητικά αυτών) και η απαίτηση υλοποίησης αυτού από τον ίδιο τον ανάδοχο, προκειμένου να διασφαλίζεται η προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης χωρίς εκτεταμένη εμπλοκή τρίτων που δεν έχουν πρωτογενή συμβατική ευθύνη και δεν φέρουν τον ίδιο επιχειρηματικό κίνδυνο με τον ανάδοχο⁸⁴.

4.2.1 Νομική φύση υπεργολαβίας

Ως υπεργολαβία ορίζεται η σύμβαση με την οποία ο εργολάβος (δηλαδή στο πλαίσιο δημοσίων συμβάσεων, ο ανάδοχος) αναθέτει με αμοιβή την εκτέλεση ορισμένων εργασιών σε τρίτο, ο οποίος δεν συνδέεται με νομικό δεσμό με τον εργοδότη (δηλαδή στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων, την αναθέτουσα αρχή/τον αναθέτοντα φορέα), έναντι του οποίου μόνος υπεύθυνος για τις εκτελούμενες από τον υπεργολάβο εργασίες παραμένει ο εργολάβος.

Ως υπεργολαβία ορίζεται η εξ επαχθούς αιτίας σύμβαση μίσθωσης έργου, δια της οποίας ο ανάδοχος σύμβασης αναλαμβάνει νομικές δεσμεύσεις έναντι άλλων νομικών ή φυσικών προσώπων, μη συνδεόμενων με τον εργοδότη (σε περίπτωση δημόσιων

⁸⁴ ΕλΣυν.Ζ'Κλιμ. 243/2017.

συμβάσεων της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντα φορέα) με νομικό δεσμό και με σκοπό την εκτέλεση μέρους της σύμβασης⁸⁵.

Ο ανάδοχος παραμένει μόνος υπεύθυνος για το εκτελούμενο από τον υπεργολάβο μέρος⁸⁶. Η συμβατική σχέση μεταξύ υπεργολάβου και εργολάβου (ήτοι στο πλαίσιο δημοσίων συμβάσεων ο ανάδοχος) διέπεται από τα άρθρα 681 επομ. ΑΚ⁸⁷.

Για αυτούς τους λόγους, κι επειδή ο υπεργολάβος δεν αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος στη δημόσια σύμβαση, αλλά σε μια διακριτή, αμιγώς ιδιωτική σύμβαση, με τον ανάδοχο, η κύρια ευθύνη για το τμήμα της σύμβασης που εκτελείται υπεργολαβικά παραμένει στον κύριο ανάδοχο, κατά του οποίου θα στραφεί η αναθέτουσα αρχή για τυχόν πλημμελή εκτέλεση της υπεργολαβίας.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, με την υποβολή της προσφοράς του, ο υποψήφιος οικονομικός φορέας, σε περίπτωση που αναθέσει την εκτέλεση ορισμένων εργασιών σε υπεργολάβο, οφείλει να αναφέρει : α) το τμήμα της σύμβασης που αφορά η υπεργολαβία και β) τους προτεινόμενους υπεργολάβους. Με μόνη την απλή αναφορά των συγκεκριμένων στοιχείων, πληρούνται οι απαιτήσεις των εν λόγω διατάξεων και η προσφορά θεωρείται επαρκής και ορισμένη (όσον αφορά το ζήτημα της υπεργολαβίας), χωρίς να απαιτείται περαιτέρω ανάλυση ως προς τις υπηρεσίες του υπεργολάβου. Επισημαίνεται ότι ο όρος «τμήμα» της σύμβασης του άρθρου 58 ν. 4412/2016 δεν ταυτίζεται με την έννοια της υποδιαίρεσης των συμβάσεων σε τμήματα κατ' άρθρο 59

⁸⁵ ΑΕΠΠ 362/2020, ΑΠ 139/2014, 2146/2014, 119/2013, 570/2007, ΟλΣτΕ 971/1998.

⁸⁶ Α.Π. 570/2007, Ολ. ΣτΕ 971/1998.

⁸⁷ Κατευθυντήρια οδηγία 10/2015 ΕΑΔΗΣΥ

ν. 4412/2016, διότι άλλωστε υπεργολαβία νοείται και είναι επιτρεπτή σε όλες τις συμβάσεις και όχι μόνο σε αυτές που διαιρούνται σε αυτοτελή χωριστά τμήματα. Συνεπώς, η ανάθεση «τμήματος» της σύμβασης σε υπεργολάβους έχει την έννοια ότι ένας τρίτος οικονομικός φορέας (ο υπεργολάβος) αναλαμβάνει να εκτελέσει ένα μέρος ή άλλως ένα ποσοστό των προμηθειών/υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και που αναλαμβάνει καταρχήν να εκτελέσει ο ανάδοχος. Γι' αυτό, άλλωστε, στο ΕΕΕΣ που καλούνται να συμπληρώσουν οι διαγωνιζόμενοι, στο Τμήμα Γ' «Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα» αναφέρεται ότι «Ο οικονομικός φορέας προτίθεται, ενδεχομένως, να αναθέσει σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας το ακόλουθο μέρος (δηλαδή ποσοστό) της σύμβασης...». Εν όψει των ανωτέρω, η υποχρέωση του υποψηφίου να αναφέρει το «τμήμα» της σύμβασης για το οποίο θα γίνει υπεργολαβία ικανοποιείται με την αναφορά του μέρους ή άλλως του ποσοστού της σύμβασης που θα αναλάβει ο υπεργολάβος, εφόσον και στη Διακήρυξη δεν υπάρχει κάποια άλλη απαίτηση.

Η υπεργολαβία διακρίνεται επίσης από την υποκατάσταση τρίτου, η οποία νοείται ως η μεταβίβαση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του εργολάβου από εργολαβική σύμβαση σε τρίτον, όσον αφορά το όλον ή το μέρος του αναληφθέντος έργου, κατά τρόπον ώστε να υπεισέρχεται ο τρίτος στην μεταξύ εργοδότη και εργολάβου σχέση⁸⁸. Ως τρίτος νοείται το πρόσωπο, το οποίο αν και δεν μετείχε στο διαγωνισμό, στον οποίο

⁸⁸ Α.Π. 119/2013, 570/2007, ΕλΣυν VI 2118/2013.

αναδείχθηκε ανάδοχος, εντούτοις εκχωρήθηκε σε αυτόν η σύμβαση από τον ανάδοχο, σύμφωνα με τους κανόνες της ειδικής διαδοχής του αστικού και εμπορικού δικαίου⁸⁹.

Η υποκατάσταση⁹⁰, ως μεταβίβαση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αναδόχου από τη σύμβαση με τον εργοδότη σε τρίτον, μεταβάλλει τα πρόσωπα των συμβαλλομένων, αναπτύσσοντας συμβατικό δεσμό μεταξύ υποκατάστατου και εργοδότη, καθιερώνει ευθύνη του υποκατάστατου ομού μετά του αναδόχου έναντι του εργοδότη (εάν δε λάβει χώρα υποκατάσταση με απαλλαγή από την ευθύνη του αναδόχου), αφορά μέρος (μερική υποκατάσταση) ή το σύνολο του έργου και συντελείται στο στάδιο εκτελέσεως αυτού, ήτοι αυτό που ακολουθεί την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ εργοδότη και αναδόχου και όχι κατά το στάδιο που προηγείται της κατακύρωσης του διαγωνισμού⁹¹. Αντιθέτως, ως προελέχθη, η σύμβαση της υπεργολαβίας, δυνάμενη να συναφθεί είτε προ της κατακύρωσης του διαγωνισμού είτε κατά την εκτέλεσή του (πλην της υποχρεωτικής υπεργολαβίας), αφορά στην ανάθεση συγκεκριμένων και ρητώς προσδιορισμένων εργασιών σε τρίτον, βοηθό εκπλήρωσης, ο οποίος δεν αποκτά κανένα συμβατικό δεσμό με την αναθέτουσα αρχή – εργοδότη, με συνέπεια να παραμένει ο ανάδοχος μοναδικός και αποκλειστικός υπεύθυνος έναντι του εργοδότη από την υπεργολαβική σύμβαση, για τις εκτελούμενες από τον υπεργολάβο εργασίες. Υπό την ως άνω έννοια έχει κριθεί πως κατάρτιση συμφωνητικού μεταξύ

⁸⁹ Κατευθυντήρια οδηγία 10/2015 ΕΑΔΗΣΥ

⁹⁰ Άρθρο 65 Ν. 3669/2008 (ΚΛΕ). Προ του Ν. 2940/2001, η υπεργολαβία θεωρούνταν, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 6 Ν. 1418/1984, ως έμμεση, υποκατάσταση, δηλαδή μεταβίβαση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του εργολάβου από την εργολαβική σύμβαση σε τρίτον, κατά τρόπον ώστε να υπεισέρχεται ο τρίτος στην μεταξύ εργοδότη και εργολάβου σχέση βλ. Χρ. Μητκίδης, “Η σύμβαση εκτέλεσης δημοσίου έργου με τις πρόσφατες τροποποιήσεις του Ν. 4070/2012”, 2012

⁹¹ ΣτΕ 3562/2010 για την υποκατάσταση μέλους κοινοπραξίας, “Πρακτικό Οδηγό για τον έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο τν Δημοσίων Συμβάσεων: Υποκατάσταση αναδόχου”, Γ. Μαραγκού – Β. Πέππα

αναδόχου και τρίτου, με το οποίο συμφωνήθηκε η ανάθεση ολόκληρου του έργου αντί του συνόλου της αμοιβής που θα ελάμβανε ο ανάδοχος από τον εργοδότη και όχι ορισμένων εργασιών του εκτελούμενου έργου, με περαιτέρω συμφωνία να καταβάλει ο τρίτος στον ανάδοχο ποσοστό επί των ακαθαρίστων εσόδων υπό μορφή αμοιβής του αναδόχου, δεν αποτελεί συμφωνητικό υπεργολαβίας αλλά υποκατάστασης τρίτου⁹².

Η βασική διάκριση της υπεργολαβίας από τη δάνεια εμπειρία έγκειται στο γεγονός ότι ο «δανειζόμενος» εξακολουθεί να είναι εκείνος που θα εκτελέσει τη σύμβαση, κάνοντας χρήση των πόρων/μέσων που δανείζεται από τρίτους κατά την εκτέλεση αυτής, ενώ στην υπεργολαβία το ανατεθέν τμήμα της σύμβασης που αναλαμβάνει ο υπεργολάβος εκτελείται από τον τελευταίο, υπό τους όρους της σύμβασης που συνάπτει ο ανάδοχος με τον υπεργολάβο⁹³.

Το ενωσιακό δίκαιο περιέλαβε διατάξεις σχετικά με την υπεργολαβία στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, προς το σκοπό ενίσχυσης του ανταγωνισμού καθώς και παροχής κινήτρου για τη συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όπως προκύπτει από το σημείο 32 του Προοιμίου της Οδηγίας 2004/18, στο οποίο αναφέρεται πως *“προκειμένου να ευνοηθεί η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις, συνιστάται να συμπεριληφθούν διατάξεις σχετικά με την υπεργολαβία”*⁹⁴.

⁹² ΑΠ 119/2013.

⁹³ ΣτΕ ΕΑ 405/2013, 409/2013, 410/2013, 415/2013

⁹⁴ Δ. Ράικος, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελίδα 617. Σε ο,τι αφορά στην κριτική της αποτελεσματικότητας της υπεργολαβικής ανάθεσης μέρους δημόσιας

Στο εθνικό δίκαιο οι διατάξεις της Οδηγίας 2004/18 ενσωματώθηκαν με το Π.Δ. 60/2007. Ειδικότερα, οι σχετικές με την υπεργολαβία διατάξεις μεταφέρθηκαν στην εθνική έννομη τάξη με το άρθρο 41 ΠΔ 60/2007⁹⁵, στο οποίο αναφέρεται πως “Στη συγγραφή υποχρεώσεων, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί ή μπορεί να υποχρεώνεται από ένα κράτος μέλος να ζητήσει από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει. Η εκδήλωση τέτοιας πρόθεσης δεν αίρει την ευθύνη του κύριου οικονομικού φορέα”. Πανομοιότυπη είναι η ρύθμιση σχετικά με την υπεργολαβία στο άρθρο 29 του ΠΔ 59/2007, με το οποίο προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/17⁹⁶.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε διατάξεις περί υπεργολαβίας εισήχθησαν και με τις οδηγίες συντονισμού διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων 2014/24 και 2014/25, οι οποίες αντικατέστησαν τις προηγούμενες Οδηγίες. Οι προβλέψεις για την υπεργολαβία στο πλαίσιο των διατάξεων των νέων Οδηγιών είναι εκτενέστερες και πληρέστερες των οικείων διατάξεων των Οδηγιών 2004/18 και 2004/17 ενώ, όπως προκύπτει από το κείμενο των διατάξεων και της προρρηθείσας αιτιολογικής σκέψης της Οδηγίας, αυτές αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, στην ενίσχυση τόσο της συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις όσο και της διαφάνειας στην αλυσίδα της

σύμβασης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ως τρόπο ενίσχυσης των επιχειρήσεων αυτών, βλ. Χρ. Μητκίδης, “Συμβάσεις Δημοσίων Έργων”, 2009 σελ. 434 και Al. Sanchez Graells “Public Procurement and the EU Competition Rules”, Bloomsbury Pbl, 2011, σελ. 290 επομ.

⁹⁵ Άρθρο 25 της Οδηγίας 2004/18 “Υπεργολαβίες”

⁹⁶ Άρθρο 37 περί υπεργολαβίας, της Οδηγίας 2004/17 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 2004 περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (εξαιρούμενοι τομείς).

υπεργολαβίας. Επιπλέον, περιλαμβάνονται για πρώτη φορά προβλέψεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, - στη ρύθμιση του τρόπου πληρωμής των υπεργολάβων, -στη δυνατότητα επέκτασης της υποχρέωσης ενημέρωσης ως προς τους υπεργολάβους, διευρύνοντας ουσιαστικά την υποχρέωση διαφάνειας που διέπει τις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων - στην παροχή δυνατότητας λήψης ενδεδειγμένων μέτρων προς το σκοπό να καταστούν πιο αυστηροί οι κανόνες που υποχρεώνουν στην τήρηση από πλευράς υπεργολάβων κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων υποχρεώσεων στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπιστεί με το ενωσιακό δίκαιο, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις⁹⁷.

Συγκεκριμένα οι διατάξεις της οδηγίας 2014/24 σχετικά με τις υπεργολαβίες μεταφέρθηκαν στο εθνικό δίκαιο με τις οικείες διατάξεις του Ν 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (Α'147). Ειδικότερα, στο άρθρο 58 του νόμου αυτού, το οποίο έχει έρεισμα στο άρθρο 71 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, ορίζεται ότι στα έγγραφα της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή ζητάει από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει.

Περαιτέρω, στο άρθρο 131 του ίδιου νόμου προβλέπεται: Ι) η δυνατότητα των αναθετουσών αρχών να προβλέπουν στα έγγραφα της σύμβασης ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή

⁹⁷ Κατευθυντήρα οδηγία ΕΑΔΗΣΥ 10/2015

καταβάλλει απευθείας στον υπεργολάβο την αμοιβή του για την εκτέλεση προμήθειας, υπηρεσίας ή έργου, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο, στη δε περίπτωση αυτή καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα ή οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στον κύριο ανάδοχο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές, καθώς και οι ρυθμίσεις που αφορούν αυτόν τον τρόπο πληρωμής, χωρίς κατά τα λοιπά να αίρεται η ευθύνη του κύριου αναδόχου, II) η υποχρέωση του κυρίου αναδόχου να αναφέρει στην αναθέτουσα αρχή, μετά την ανάθεση της σύμβασης και το αργότερο κατά την έναρξη εκτέλεσής της, το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων, οι οποίοι συμμετέχουν σε συμβάσεις έργων και υπηρεσιών που πρόκειται να παρασχεθούν σε εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής, όπως και η υποχρέωση αυτού (κύριου αναδόχου) να γνωστοποιεί στην αναθέτουσα αρχή κάθε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με τον υπεργολάβο, τον οποίο ο κύριος ανάδοχος χρησιμοποιεί στη συνέχεια στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες, η δε ως άνω υποχρέωση γνωστοποίησης των στοιχείων των υπεργολάβων στην αναθέτουσα αρχή επεκτείνεται και στις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, πλην όσων αφορούν υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν στις εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής ή στους προμηθευτές που συμμετέχουν σε συμβάσεις έργων ή υπηρεσιών, καθώς και στους υπεργολάβους των υπεργολάβων του κύριου αναδόχου και σε κάθε περαιτέρω εργολάβο μεταξύ όσων περιλαμβάνονται στην αλυσίδα υπεργολαβίας, III) προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι υπεργολάβοι κατά την εκτέλεση της σύμβασης τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπιστεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου (άρθρο 18), οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, σύμφωνα με τα άρθρα 79 έως 81 του Ν 4412/2016, να επαληθεύσουν τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74 του ίδιου νόμου.

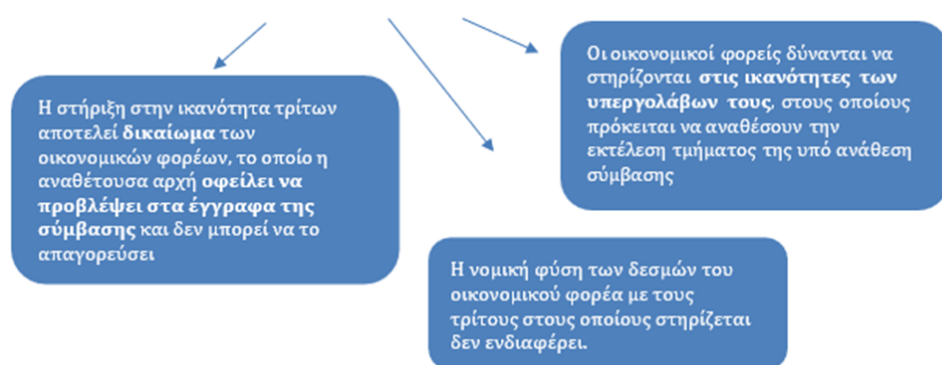
Σε περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή : α) απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού του και β) μπορεί να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν δυνητικοί λόγοι αποκλεισμού του. Ωστόσο, εάν το (α) τμήμα (τα) της σύμβασης, το (α) οποίο (α) ο κύριος ανάδοχος είχε αναφέρει στην προσφορά του ή κατά την έναρξη εκτέλεσης της σύμβασης ή κατά τη διάρκεια αυτής, ότι προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, υπερβαίνει το ποσοστό 30% της συνολικής αξίας της σύμβασης, τότε η αναθέτουσα αρχή επαληθεύει υποχρεωτικά τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74 του Ν 4412/2016 και απαιτεί υποχρεωτικά από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού του. Για την επαλήθευση των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, οι απαιτούμενες πληροφορίες συνοδεύονται από υπεύθυνες δηλώσεις και των υπεργολάβων σύμφωνα με το άρθρο 79 του Ν 4412/2016 (ΕΕΕΣ και συνοδευτική υπεύθυνη δήλωση), ενώ όταν οι υπεργολάβοι παρουσιάζονται μετά την ανάθεση της σύμβασης, αντί της υπεύθυνης δήλωσης, προσκομίζουν τα πιστοποιητικά και τα λοιπά σχετικά δικαιολογητικά.

4.2.2 Διάκριση υπεργολαβίας από τη στήριξη στις ικανότητες τρίτων και από υποκατάσταση τρίτου

Οι οικονομικοί φορείς δύνανται, δυνάμει του άρθρου 78 του ν. 4412/2016, να επικαλούνται τους τεχνικούς και χρηματοοικονομικούς πόρους και μέσα τρίτων οικονομικών φορέων για να αποδείξουν ότι πληρούν:

- τα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας ή/και
- τα κριτήρια της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας

Προς τον σκοπό αυτό, οι οικονομικοί φορείς πρέπει να αποδεικνύουν ότι πράγματι διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των φορέων στην **ικανότητα των οποίων** στηρίζονται, ανεξαρτήτως της έννομης σχέσης που συνδέει τους οικονομικούς φορείς με τους τρίτους.

Στήριξη στην ικανότητα τρίτων

Υπό τους ίδιους όρους, μία ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 19, μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες των συμμετεχόντων στην ένωση ή άλλων φορέων.

Ιδίως όσον αφορά τα κριτήρια επαγγελματικής ικανότητας που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που ορίζονται στην περίπτωση στ' του Μέρους II του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016, ή με τη σχετική επαγγελματική εμπειρία, οι οικονομικοί φορείς, μπορούν να στηρίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων, μόνον εάν οι τελευταίοι θα εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες (άρθρο 78 παρ. 1).

Όταν, δε, οι υποψήφιοι οικονομικοί φορείς στηρίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων όσον αφορά το κριτήριο της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτεί οι οικονομικοί φορείς και οι τρίτοι στους οποίους στηρίζονται να είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης (άρθρο 78 παρ. 1).

Πάντως, ειδικά για την περίπτωση των συμβάσεων υπηρεσιών ή στην περίπτωση εργασιών τοποθέτησης και εγκατάστασης στο πλαίσιο σύμβασης προμηθειών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν την εκτέλεση ορισμένων κρίσιμων καθηκόντων απευθείας από τον ίδιο τον προσφέροντα ή, αν η προσφορά υποβάλλεται από ένωση οικονομικών φορέων, από έναν από τους συμμετέχοντες στην ένωση αυτή (άρθρο 78 παρ. 2).

Όταν οι υποψήφιοι οικονομικοί φορείς στηρίζονται στις ικανότητες τρίτων για την πλήρωση των σχετικών κριτηρίων επιλογής, οι αναθέτουσες αρχές ελέγχουν αν πράγματι οι οικονομικοί φορείς πληρούν τα κριτήρια επιλογής και ότι δεν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού των άρθρων 73 και 74 του ν. 4412/2016 και όσων άλλων προβλέπονται στα έγγραφα της σύμβασης (άρθρο 78 παρ. 1), σύμφωνα με την κείμενη ενωσιακή και εθνική νομοθεσία.

Προς τον σκοπό αυτό επιβάλλεται στους τρίτους φορείς στους οποίους στηρίζονται οι υποψήφιοι οικονομικοί φορείς να υποβάλλουν ξεχωριστό έντυπο Ε.Ε.Ε.Σ., στο οποίο θα δηλώνεται υπεύθυνα ότι πληρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής και τα σχετικά κριτήρια στα οποία παρέχουν στήριξη στον υποψήφιο οικονομικό φορέα και ότι δεν συντρέχουν στο πρόσωπό τους λόγοι αποκλεισμού από τη συγκεκριμένη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης.

Στην περίπτωση που ο τρίτος οικονομικός φορέας στην ικανότητα του οποίου στηρίζεται ο υποψήφιος οικονομικός φορέας δεν πληροί το σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί ή δύναται να απαιτήσει την αντικατάστασή του εντός τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης της πρόσκλησης στον υποψήφιο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τα

ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 78. Ο φορέας με τον οποίο αντικαθίσταται ο φορέας του προηγούμενου εδαφίου δεν επιτρέπεται να αντικατασταθεί εκ νέου.

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με νομολογία του Δ.Ε.Ε., η αναθέτουσα αρχή, πριν απαιτήσει από τον υποψήφιο οικονομικό φορέα την αντικατάσταση του τρίτου στην ικανότητα του οποίου προτίθεται να στηριχθεί λόγω του ότι εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις του άρθρου 57 παρ. 1 και 4 της Οδηγίας 2014/24 (άρθρο 73 παρ. 1 και 4 του ν. 4412/2016), οφείλει να παράσχει στον υποψήφιο οικονομικό φορέα τη δυνατότητα να παρουσιάσει τα επανορθωτικά μέτρα που τυχόν έλαβε για τη θεραπεία της διαπιστωθείσας πλημμέλειας και να αποδείξει ότι ο τρίτος οικονομικός φορέας μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστος⁹⁸.

Περαιτέρω, η νομική σύνδεση των δύο οικονομικών φορέων, ήτοι του προσφέροντος και του τρίτου παρέχοντος στήριξη, καθώς και τα αποδεικτικά μέσα, τα οποία δύναται να προσκομίσει ο υποψήφιος οικονομικός φορέας για να αποδείξει ότι ο τρίτος παρέχων στήριξη έχει τη δυνατότητα να διαθέσει τους αναγκαίους πόρους και δεν εξειδικεύονται στις κείμενες διατάξεις.

Κατά συνέπεια, η αναθέτουσα αρχή δύναται να προβλέψει στα έγγραφα της σύμβασης τα αποδεικτικά μέσα που πρέπει να προσκομίσει ο υποψήφιος οικονομικός φορέας προς

⁹⁸ Βλ. ΔΕΕ απόφαση της 3ης.06.2021, C-210/20 Rad Service Srl Unipersonale et al.

απόδειξη ότι τα αναγκαία μέσα και οι τεχνικοί ή/και χρηματοοικονομικοί πόροι, βρίσκονται στη διάθεσή του.⁹⁹

Η, δε, έννομη σχέση προσδιορίζεται, κατά διακριτική ευχέρεια, από τους δύο αυτούς οικονομικούς φορείς και δεν απασχολεί την αναθέτουσα αρχή η φύση του νομικού δεσμού του προσφέροντος και του τρίτου παρέχοντος στήριξη, αλλά αρκεί να αποδεικνύεται η συνεργασία μεταξύ των δύο οικονομικών φορέων και να διασφαλίζεται ότι οι πόροι που δανείζει ο τρίτος οικονομικός φορέας θα είναι πράγματι στη διάθεση του προσφέροντα κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης.

Οι αναθέτουσες αρχές ελέγχουν ότι ο τρίτος στον οποίο στηρίζεται ο προσφέρων:

- έχει υποβάλλει **ξεχωριστό Ε.Ε.Ε.Σ.** ως δικαιολογητικό συμμετοχής,
- πληροί τις **προϋποθέσεις συμμετοχής** και τα **κριτήρια επιλογής** για τα οποία παρέχει στήριξη,
- δε συντρέχουν **λόγοι αποκλεισμού** (π.χ. άρθρα 73 και 74 του ν. 4412/2016),
- έχει υποβάλλει τη **σχετική έγγραφη δέσμευση** για την διάθεση των αναγκαίων πόρων προς τον προσφέροντα.

Έλεγχος συμμετοχής στον οποίο στηρίζεται ο προσφέρων

Η αναθέτουσα αρχή οφείλει να μερμηνήσει ώστε η αντικατάσταση του τρίτου παρέχοντος στήριξη οικονομικού φορέα να μην καταλήξει σε ουσιώδη τροποποίηση της προσφοράς του υποψήφιου οικονομικού φορέα.

Ο παρέχων στήριξη τρίτος οικονομικός φορέας παραμένει τρίτος έναντι της αναθέτουσας αρχής:

- δεν συμβάλλεται μαζί της
- δεν είναι υπόλογος σε αυτήν

⁹⁹ Βλ. και σχετικούς όρους στα Υποδείγματα Διακηρύξεων της ΕΑΔΗΣΥ στην παρ. Β9 του άρθρου 2.2.9.2 «Αποδεικτικά Μέσα», όπου προβλέπονται ενδεικτικά τα σχετικά αποδεικτικά μέσα.

Αντικατάσταση του τρίτου οικονομικού φορέα

Οι υποψήφιοι οικονομικοί φορείς δύνανται να αναθέσουν υπό τη μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους την ανάθεση τμήματος ή τμημάτων της σύμβασης (άρθρο 58 ν. 4412/2016).

Η υπεργολαβία διακρίνεται από την στήριξη σε ικανότητα τρίτου στο γεγονός ότι στην υπεργολαβία το ανατεθέν τμήμα της σύμβασης που αναλαμβάνει ο υπεργολάβος εκτελείται από τον τελευταίο, ενώ στην στήριξη σε ικανότητα τρίτου ο ανάδοχος εξακολουθεί να είναι αυτός που θα εκτελέσει τη σύμβαση, κάνοντας χρήση των πόρων και μέσων που διατίθενται από τον παρέχοντα στήριξη τρίτο.

Οι υποψήφιοι οικονομικοί φορείς που προτίθενται να αναθέσουν τμήμα της σύμβασης υπό τη μορφή υπεργολαβίας υποχρεούνται να δηλώσουν στο ΕΕΕΣ που θα υποβάλλουν τόσο το τμήμα της σύμβασης (ποσοστό της σύμβασης), όσο και τα στοιχεία του τρίτου οικονομικού φορέα, στον οποίο προτίθενται να αναθέσουν την εκτέλεση του τμήματος της σύμβασης.

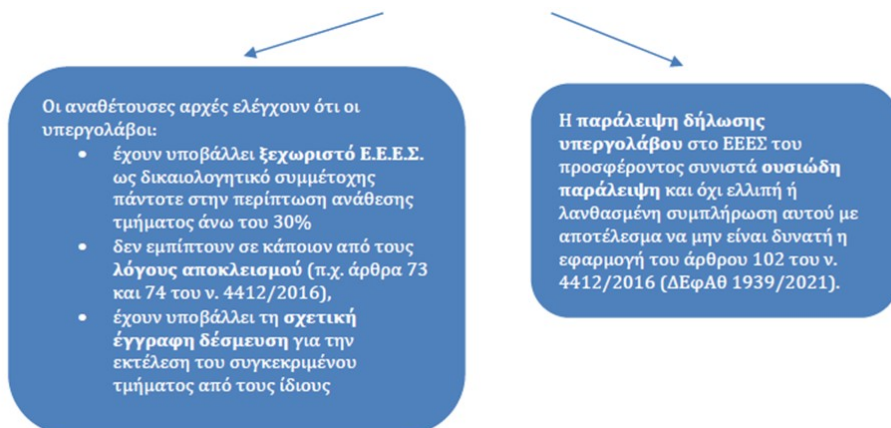
Εάν το/τα τμήμα/τμήματα της σύμβασης που ανατίθεται σε υπεργολάβο υπερβαίνει/ουν το 30% της συνολικής αξίας της σύμβασης, υποβάλλεται ξεχωριστό Ε.Ε.Ε.Σ. από τον υπεργολάβο και η αναθέτουσα αρχή ελέγχει υποχρεωτικά ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού των άρθρων 73 και 74 του ν. 4412/2016 (131 παρ. 7 εδ α του ν. 4412/2016) στο πρόσωπο του/ των υπεργολάβου/ ων.

Πάντως, η αναθέτουσα αρχή δύναται να προβλέψει σχετικό όρο στα έγγραφα της σύμβασης και για την περίπτωση ανάθεσης τμήματος υπεργολαβίας ποσοστού μικρότερου του 30%. Έχει, μάλιστα κριθεί ότι η αναθέτουσα αρχή δύναται να επιτρέψει τον περιορισμό της αναθέσεως ουσιωδών τμημάτων της συμβάσεως σε υπεργολάβους. Τούτο δικαιολογείται από το έννομο συμφέρον της αναθέτουσας αρχής να διασφαλίσει ότι η δημόσια σύμβαση θα εκτελεστεί κατά τρόπο ουσιαστικό και ορθό¹⁰⁰.

Όπως και στην περίπτωση της στήριξης στην ικανότητα τρίτου, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να απαιτήσει ή μπορεί να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, εφόσον συντρέχουν στο πρόσωπό του λόγοι αποκλεισμού, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 131 παρ. 5 και 6 του ν. 4412/2016.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προβλέπουν, στα έγγραφα της σύμβασης ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή καταβάλλει απευθείας στον υπεργολάβο την αμοιβή του για την εκτέλεση προμήθειας ή υπηρεσίας δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο. Στην περίπτωση αυτή, στα έγγραφα της σύμβασης καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα ή οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στον κύριο ανάδοχο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές, καθώς και οι ρυθμίσεις που αφορούν αυτόν τον τρόπο πληρωμής (άρθρο 131 παρ. 2 του ν. 4412/2016).

¹⁰⁰ Βλ. ΔΕΕ Απόφαση στην υπόθεση C-406/14, Απόφαση Siemens και ARGE Telekom (C-314/01, EU:C:2004:159, σκέψη 45) και Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Geelhoed L. A. στην υπόθεση Siemens και ARGE Telekom (C-314/01, EU:C:2003:628, σημείο 82).

Έλεγχος αναθέτουσας αρχής για υπεργολάβους¹⁰¹

Συχνά γίνεται σύγχυση μεταξύ τρίτου οικονομικού φορέα και υπεργολάβου αναφορικά με τους τίτλους σπουδών, τα επαγγελματικά προσόντα και την επαγγελματική εμπειρία.

Η έννοια του τρίτου οικονομικού φορέα συνέχεται με την δυνατότητα του προσφέροντα οικονομικού φορέα να στηρίζεται στις ικανότητες του τρίτου, είτε σε ότι αφορά στην οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, είτε σε ότι αφορά στην τεχνική και επαγγελματική ικανότητα.

¹⁰¹ Ενδεικτικά αναφέρεται η αποφ. ΔΕφΑθ 1939/2021 ως μορφή προσέγγισης του θέματος και όχι ως παγιωμένη νομολογία.

Αντίθετα, το βασικό χαρακτηριστικό του υπεργολάβου είναι ότι αναλαμβάνει να εκτελέσει ο ίδιος ένα τμήμα της σύμβασης, η εκτέλεση της οποίας έχει ανατεθεί καταρχήν στον ανάδοχο και άρα συμφωνία υπεργολαβίας υφίσταται όταν ο ανάδοχος συμφωνεί με τρίτον οικονομικό φορέα ότι ο τελευταίος θα εκτελέσει/υλοποιήσει ένα τμήμα του συμβατικού αντικειμένου.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί το ζήτημα που απασχολεί τη θεωρία και τη νομολογία αναφορικά με το κατά πόσο ο οικονομικός φορέας που δανείζει τεχνική και επαγγελματική ικανότητα ως προς τους τίτλους σπουδών, τα επαγγελματικά προσόντα και την επαγγελματική εμπειρία, και ο οποίος πρέπει να εκτελέσει τις εργασίες ή τις υπηρεσίες, για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες, καθίσταται υποχρεωτικά και υπεργολάβος.

Επί του ζητήματος αυτού, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ¹⁰², αλλά και του Ελεγκτικού Συνεδρίου¹⁰³, έχει κριθεί ότι η υπεργολαβία δεν μπορεί να επιβληθεί από την αναθέτουσα αρχή¹⁰⁴, αλλά αποτελεί έναν από τους τρόπους με τους οποίους ο οικονομικός φορέας μπορεί να στηριχθεί στις ικανότητες άλλων φορέων προκειμένου οι τελευταίοι να εκτελέσουν μέρος της σύμβασης.

Κατά την ανωτέρω νομολογία, ένας οικονομικός φορέας δεν επιτρέπεται να αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης λόγω μη ορισμού υπεργολάβου,

¹⁰² Βλ. απόφαση της 26ης.1.2023, στην υπόθεση C-403/21, SC NV Construct SRL κατά Județul Timiș.

¹⁰³ Βλ. ΕΣ VII 883/2023, 1159/2023,1638/2023.

¹⁰⁴ Βλ. απόφαση SC NV Construct SRL σκ. 74.

στον οποίον προτίθεται να αναθέσει την εκτέλεση συγκεκριμένων υποχρεώσεων, εφόσον διευκρίνισε στην προσφορά του ότι θα εκπληρώσει τις εν λόγω υποχρεώσεις στηριζόμενος στις δυνατότητες άλλου φορέα, χωρίς, ωστόσο, να συνδέεται με τον φορέα αυτόν με σύμβαση υπεργολαβίας. Κατά συνέπεια, ο οικονομικός φορέας που δανείζει τεχνική και επαγγελματική ικανότητα δεν αποτελεί κατ' ανάγκη και υπεργολάβο.

Το ζήτημα αυτό έχει αχθεί προς κρίση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικράτειας, στο πλαίσιο της πρότυπης δίκης του άρθρου 1 του του ν.3900/2010 και εκδόθηκε η απόφαση 1412/2024 του ΣτΕ (Τμήμα Δ' Επταμελής Σύνθεση), με την οποία κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η υπεργολαβία δεν συνιστά τον μοναδικό τρόπο με τον οποίο δύναται να συμμετάσχει ένας τρίτος οικονομικός φορέας για την εκτέλεση μιας δημόσιας σύμβασης.

Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο απεφάνθη επί διαγωνιστικής διαδικασίας για την επιλογή αναδόχου ανακατασκευής των οδών ενός Δήμου. Στον διαγωνισμό συμμετείχαν τέσσερις προσφέροντες και η αναθέτουσα αρχή κατακύρωσε τη σύμβαση στον προσφέροντα με τη μεγαλύτερη έκπτωση επί του προϋπολογισμού. Ένας από τους συμμετέχοντες στον διαγωνισμό προσέβαλε την απόφαση κατακύρωσης, υποστηρίζοντας ότι ο προσωρινός ανάδοχος ναι μεν δήλωσε στο ΕΕΕΣ ότι θα βασιστεί σε τρίτο οικονομικό φορέα για την κάλυψη του κριτηρίου επαγγελματικής ικανότητας, αλλά δεν τον δήλωσε και ως υπεργολάβο ούτε προσδιόρισε το τμήμα της σύμβασης που θα επρόκειτο να αναθέσει σε αυτόν, ως όφειλε, επικαλούμενος σχετική απόφαση του ΣτΕ.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι τρίτοι φορείς, επί των οποίων βασίζεται ο οικονομικός φορέας που υποβάλλει την προσφορά όσον αφορά τους τίτλους σπουδών, τα επαγγελματικά προσόντα ή την επαγγελματική εμπειρία, και οι οποίοι πρέπει να εκτελέσουν τις εργασίες ή υπηρεσίες που απαιτούν συγκεκριμένα προσόντα και ικανότητες, δεν καθίστανται αναγκαίως και υπεργολάβοι. Συνεπώς, η μη δήλωσή τους

ως υπεργολάβων στο ΕΕΕΣ του προσφέροντος δεν συνεπάγεται τον αποκλεισμό του προσφέροντος.

Σημειωτέον ότι η εν λόγω απόφαση δεν διευκρινίζει τι είδους νομική μορφή δύναται να έχει η συνεργασία των οικονομικών φορέων, τούτο, όμως, εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε περίπτωσης. Ενδεικτικά, θα μπορούσε να είναι μια συμφωνία με εταιρεία που δανείζει προσωπικό της, χωρίς, ωστόσο, η τελευταία να εκτελεί τη σύμβαση, οπότε στην περίπτωση αυτή δεν θεωρείται υπεργολάβος ή μια συμφωνία με την οποία ο τρίτος οικονομικός ορίζεται τεχνικός σύμβουλος του αναδόχου (σε περίπτωση δανεισμού επαγγελματικής εμπειρίας) και του παρέχει συμβουλές και υποστήριξη για την άρτια εκτέλεση της σύμβασης, την οποία, ωστόσο θα εκτελεί ο ανάδοχος και όχι ο τρίτος.

4.2.2.1 Αποδεικτικά μέσα

Για την επαλήθευση των λόγων αποκλεισμού στο πρόσωπο των υπεργολάβων, στις περιπτώσεις που οι τελευταίοι ελέγχονται υποχρεωτικά (για ποσοστά υπεργολαβίας άνω του 30%) ή κατά τη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής (για ποσοστά υπεργολαβίας μικρότερα του 30%), τα αποδεικτικά μέσα που προσκομίζονται είναι τα εξής:

Εφόσον δηλωθεί η υπεργολαβία εξ αρχής στο ΕΕΕΣ, από τον προσφέροντα οικονομικό φορέα, οι απαιτούμενες πληροφορίες συνοδεύονται από τις υπεύθυνες δηλώσεις (ΕΕΕΣ) και των υπεργολάβων, σύμφωνα με το άρθρο 79.

Ωστόσο, όταν οι υπεργολάβοι παρουσιάζονται μετά την ανάθεση της σύμβασης, προσκομίζουν τα πιστοποιητικά και λοιπά σχετικά δικαιολογητικά για την απόδειξη της μη συνδρομής των λόγων αποκλεισμού αντί της υπεύθυνης δήλωσης. (άρθρο 131 παρ. 7).

Το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) καταρτίζεται βάσει του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος 2 του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ)

2016/7 της Επιτροπής της 5ης Ιανουαρίου 2016 για την καθιέρωση του τυποποιημένου εντύπου για το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας (L 3), και παρέχεται αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή, μέσω της ηλεκτρονικής υπηρεσίας <https://espd.eprocurement.gov.gr/>.

Επισημαίνονται τα εξής στοιχεία:

Υποχρεωτική χρήση ΕΕΕΣ για όλες τις διαδικασίες ανάθεσης, πλην της απευθείας ανάθεσης και των περιπτώσεων διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση που προβλέπονται στο άρθρο 32Α του ν. 4412/2016.

Υποβολή αυτού ως προκαταρκτική απόδειξη στο στάδιο υποβολής προσφορών/αιτήσεων συμμετοχής (ουσιώδες δικαιολογητικό συμμετοχής).

Ανακριβής ή αναληθής δήλωση ή απόκρυψη πληροφοριών στο ΕΕΕΣ αποτελούν αυτοτελείς λόγους απόρριψης της προσφοράς.

Δυνατότητα υποβολής συμπληρωματικής υπεύθυνης δήλωσης για διευκρινίσεις επί του ΕΕΕΣ.

Δυνατότητα υπογραφής ΕΕΕΣ καθ' όλη τη διάρκεια υποβολής των προσφορών.

Υποβολή του ΕΕΕΣ από τον τρίτο παρέχοντα στήριξη οικονομικό φορέα.

Υποβολή του ΕΕΕΣ από τον υπεργολάβο, εφόσον ο ανάδοχος προτίθεται να αναθέσει σε υπεργολάβους συνολικά τμήμα σύμβασης άνω του 30%, καθώς και σε περιπτώσεις που η αναθέτουσα αρχή αποφασίσει να επαληθεύσει τη μη συνδρομή λόγων αποκλεισμού και για ποσοστά υπεργολαβίας μικρότερα του 30%.

Υποβολή του ΕΕΕΣ χωριστά από κάθε μέλος της ένωσης οικονομικών φορέων.

Υπογραφή του ΕΕΕΣ από τον εκπρόσωπο του οικονομικού φορέα, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 79Α.

Διατηρείται το δικαίωμα της αναθέτουσας αρχής να ζητήσει από τους υποψήφιους οικονομικούς φορείς, σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, να υποβάλουν όλα ή ορισμένα δικαιολογητικά, όταν αυτό απαιτείται για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας.

Το δικαίωμα συμμετοχής, καθώς και οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής ελέγχονται σε **τρία χρονικά σημεία** (άρθρο 104 παρ. 1):
α. κατά την υποβολή της προσφοράς,
β. κατά την υποβολή των δικαιολογητικών κατακύρωσης και μόνο για τον προσωρινό ανάδοχο και
γ. κατά τη σύναψη της σύμβασης και μόνο για τον οριστικό ανάδοχο.

Υποχρέωση προσκόμισης δικαιολογητικών

4.2.2.1 Υποκατάσταση

Η υπεργολαβία διακρίνεται από την υποκατάσταση του αναδόχου, καθόσον με την τελευταία μεταβιβάζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εργολάβου από την εργολαβική σύμβαση σε τρίτον, όσον αφορά το όλον ή μέρος της σύμβασης, κατά τρόπο ώστε να υπεισέρχεται ο τρίτος στη μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του αναδόχου σχέση. Στην περίπτωση αυτή, ο υποκατάστατος του αναδόχου επέχει στο εξής θέση αναδόχου. Η υποκατάσταση του αναδόχου χωρεί μετά την ανάθεση της σύμβασης και κατά την εκτέλεση αυτής και επιτρέπεται μόνο στις ρητά οριζόμενες περιπτώσεις που προβλέπονται στην περ. δ της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

Αντίθετα, η ανάθεση υπεργολαβίας δύναται να λάβει χώρα, είτε κατά το στάδιο της ανάθεσης της σύμβασης είτε κατά την εκτέλεση της σύμβασης, ενώ σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για την υποκατάσταση αναδόχου, ενθαρρύνεται από το ενωσιακό δίκαιο, καθόσον συμβάλλει στην ενίσχυση του ανταγωνισμού και στη συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγορά των δημοσίων συμβάσεων.

Η αντικατάσταση του αντισυμβαλλόμενου αναδόχου με νέο ανάδοχο, κατά κανόνα, θεωρείται ως τροποποίηση ενός από τους ουσιώδεις όρους της σχετικής δημόσιας σύμβασης, και γι' αυτό, κατ' αρχήν δεν επιτρέπεται, διότι, ως προς τον υποκατάστατο, δεν κρίθηκε από την αναθέτουσα αρχή ότι πληρούσε όλους τους προβλεπόμενους

όρους παραδεκτής συμμετοχής, ενώ η ενδεχόμενη συμμετοχή του θα μπορούσε να είχε ως αποτέλεσμα την αποδοχή της συμμετοχής στη διαδικασία άλλων διαγωνιζομένων από εκείνους που έγιναν αρχικώς δεκτοί και, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να οδηγήσει σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης, στις οποίες στηρίζεται η υποχρέωση ανταγωνισμού μεταξύ των υποψηφίων, που ενδεχομένως ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στη διαδικασία ανάθεσης.

Μόνο κατ' εξαίρεση και υπό προϋποθέσεις, μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη και να επιτραπεί, εφόσον ο νέος ανάδοχος πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής και υπό τις συγκεκριμένες κάθε φορά περιστάσεις προκύπτει ότι δεν άγεται σε παραβίαση η ίση μεταχείριση των διαγωνιζομένων ή των ενδιαφερομένων να συμμετάσχουν στο διαγωνισμό. Στην οδηγία 2014/24/ΕΕ, η υποκατάσταση του αρχικού αναδόχου με νέο και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες τούτο είναι επιτρεπτό, περιλαμβάνεται ρητά πλέον, ως μία από τις ρυθμιζόμενες περιπτώσεις τροποποίησης των συμβάσεων, κατά τη διάρκειά τους, χωρίς την εκκίνηση νέας διαδικασίας ανάθεσης, στην περ. δ της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

4.2.4 Διάκριση υπεργολάβου από προμηθευτή στο πλαίσιο δημόσιας σύμβασης

Ο υπεργολάβος διακρίνεται από τον προμηθευτή δημόσιας σύμβασης, καθώς ο υπεργολάβος αναλαμβάνει να υλοποιήσει - εκτελέσει μέρος του αντικειμένου της υπό

ανάθεση σύμβασης, ενώ ο προμηθευτής αναλαμβάνει να παράσχει – διαθέσει συγκεκριμένο/α αγαθό/ά στο εν λόγω πλαίσιο¹⁰⁵.

Το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρ 4 του άρθρου 131 του ν. 4412/2016, στα οποία προβλέπεται: « Στις περιπτώσεις των συμβάσεων έργων και όσον αφορά τις υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν σε εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής, μετά την ανάθεση της σύμβασης και το αργότερο κατά την έναρξη της εκτέλεσής της, ο κύριος ανάδοχος υποχρεούται να αναφέρει στην αναθέτουσα αρχή το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι συμμετέχουν στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ο κύριος ανάδοχος υποχρεούται να γνωστοποιεί στην αναθέτουσα αρχή κάθε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με κάθε νέο υπεργολάβο, τον οποίο ο κύριος ανάδοχος χρησιμοποιεί εν συνεχεία στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες δεν ισχύει για τους προμηθευτές.

4.3 Υποχρεώσεις του αναδόχου

Με το άρθρο 71 της οδηγίας 2014/24 (άρθρο 131 του ν. 4412/2016) θεσπίζονται περαιτέρω ρυθμίσεις ως προς τις υπεργολαβίες, οι οποίες συνίστανται στην αυστηροποίηση του πλαισίου ελέγχου συμμόρφωσης των υπεργολάβων σε υποχρεώσεις που απορρέουν από την περιβαλλοντική, κοινωνικοασφαλιστική και εργατική

¹⁰⁵ Κατευθυντήρια οδηγία 10/2015 ΕΑΔΗΣΥ

νομοθεσία, στην ενίσχυση της διαφάνειας στην αλυσίδα της υπεργολαβίας, καθώς και στη δυνατότητα διενέργειας απευθείας πληρωμών από τις αναθέτουσες αρχές στους υπεργολάβους.

Έτσι στη παρ.5 του άρθρου 71 της οδηγίας 2014/24 (άρθρο 131 του ν. 4412/2016), προβλέπεται ότι στις περιπτώσεις των συμβάσεων έργων και όσον αφορά τις υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν σε εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής, μετά την ανάθεση της σύμβασης και το αργότερο κατά την έναρξη της εκτέλεσής της, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον κύριο εργολάβο (ανάδοχο) να της αναφέρει την επωνυμία, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νομικούς εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ενώ η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον κύριο εργολάβο (ανάδοχο) να της κοινοποιεί οποιαδήποτε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις υποχρεωτικές πληροφορίες σχετικά με τυχόν νέους υπεργολάβους, τους οποίους ο κύριος εργολάβος (ανάδοχος) χρησιμοποιεί εν συνεχεία στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες.

Οι ανωτέρω υποχρεώσεις μπορούν κατά τη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής να επεκταθούν: α) και στις συμβάσεις προμηθειών, στις συμβάσεις υπηρεσιών, πλην όσων αφορούν υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν στις εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής ή στους προμηθευτές που συμμετέχουν σε συμβάσεις έργων ή υπηρεσιών, και β) στους υπεργολάβους των υπεργολάβων του κύριου εργολάβου και ούτω καθ' εξής στην αλυσίδα υπεργολαβίας.

Με τις ρυθμίσεις αυτές ενισχύεται η διαφάνεια την αλυσίδα της υπεργολαβίας, καθώς θα είναι δυνατή η παροχή στις αναθέτουσες αρχές πληροφόρησης σχετικά με αυτούς που είναι παρόντες στα εργοτάξια, στα οποία εκτελούνται εργασίες, ή σχετικά με το ποιες επιχειρήσεις παρέχουν υπηρεσίες σε κτίρια, ή εντός αυτών, και σε υποδομές ή χώρους, όπως δημαρχεία, δημοτικά, αθλητικές εγκαταστάσεις, λιμένες ή αυτοκινητοδρόμους, για τους οποίους είναι υπεύθυνες ή επί των οποίων έχουν άμεση εποπτεία οι αναθέτουσες αρχές.

Περαιτέρω, ο ανάδοχος δεν απαλλάσσεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις και ευθύνες λόγω ανάθεσης της εκτέλεσης τμήματος/τμημάτων της σύμβασης σε υπεργολάβους. Η τήρηση των υποχρεώσεων της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016 από υπεργολάβους δεν αίρει την ευθύνη του κυρίου αναδόχου.

Κατά την υπογραφή της σύμβασης ο κύριος ανάδοχος υποχρεούται να αναφέρει στην αναθέτουσα αρχή το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι συμμετέχουν στην εκτέλεση αυτής, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Επιπλέον, υποχρεούται να γνωστοποιεί στην αναθέτουσα αρχή κάθε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με κάθε νέο υπεργολάβο, τον οποίο ο κύριος ανάδοχος χρησιμοποιεί εν συνεχεία στην εν λόγω σύμβαση, προσκομίζοντας τα σχετικά συμφωνητικά/δηλώσεις συνεργασίας.

Σε περίπτωση διακοπής της συνεργασίας του αναδόχου με υπεργολάβο/ υπεργολάβους της σύμβασης, αυτός υποχρεούται σε άμεση γνωστοποίηση της διακοπής αυτής στην αναθέτουσα αρχή, οφείλει δε να διασφαλίσει την ομαλή εκτέλεση του τμήματος/ των τμημάτων της σύμβασης είτε από τον ίδιο, είτε από νέο υπεργολάβο τον οποίο θα γνωστοποιήσει στην αναθέτουσα αρχή κατά την ως άνω διαδικασία.

Στις συμβάσεις καθαριότητας και φύλαξης προβλέπεται ότι, πέραν της ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής για την ανάθεση μέρους αυτής σε υπεργολάβο, ο ανάδοχος και ο

υπεργολάβος ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, έναντι των εργαζομένων για την καταβολή των πάσης φύσεως αποδοχών και ασφαλιστικών εισφορών¹⁰⁶.

Ο υπεργολάβος λαμβάνει γνώση της ενδεχόμενης ρήτρας ακεραιότητας, η οποία περιλαμβάνεται στη σύμβαση, και δεσμεύεται να τηρήσει τις υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή.¹⁰⁷ Η ως άνω δέσμευση περιέρχεται στην αναθέτουσα αρχή με ευθύνη του αναδόχου.

Σε περίπτωση που ο ανάδοχος έχει στηριχθεί στις ικανότητες του υπεργολάβου όσον αφορά τη χρηματοοικονομική επάρκεια-τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σχετικής διακήρυξης, προβλέπονται στη σύμβαση όροι σχετικά με τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις αντικατάστασής του.

4.4 Επαλήθευση λόγων αποκλεισμού

Περαιτέρω, με την ενσωμάτωση της οδηγίας 2014/24 θεσπίζονται ρυθμίσεις ως προς την υποχρέωση των υπεργολάβων συμμόρφωσης σε υποχρεώσεις που απορρέουν από την περιβαλλοντική, κοινωνικοασφαλιστική και εργατική νομοθεσία. Έτσι, κατά το οριζόμενο στην περίπτ. β' της παρ. 6 του άρθρου 71 αυτής (άρθρο 131 του ν. 4412/2016), οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, σύμφωνα με τα άρθρα 59 (άρθρο 79 του ν. 4412/2016), 60 (άρθρο 80 του ν. 4412/2016) και 61(άρθρο 81 του ν. 4412/2016), να επαληθεύσουν ή να υποχρεωθούν από το κράτος μέλος να επαληθεύσουν αν

¹⁰⁶ Βλ. άρθρο 68 Ν 3863/2010

¹⁰⁷ Βλ. και σχετικό όρο στα Υποδείγματα Διακηρύξεων της ΕΑΔΗΣΥ στο άρθρο 4.3.2.

συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού υπεργολάβων σύμφωνα με το άρθρο 57 (άρθρα 73, 74 του ν 4412/2016).

Η αναθέτουσα αρχή επαληθεύει υποχρεωτικά τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, εφόσον το(α) τμήμα(τα) της σύμβασης, το(α) οποίο(α) ο ανάδοχος προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, υπερβαίνουν σφαιρικά το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης.

Επιπλέον, προκειμένου να μην αθετούνται οι υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016, δύναται να επαληθεύσει τους ως άνω λόγους και για τμήμα ή τμήματα της σύμβασης που υπολείπονται του ως άνω ποσοστού.

Όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού στο πρόσωπο του υπεργολάβου, απαιτεί ή μπορεί να απαιτήσει την αντικατάστασή του, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στις παρ. 5 και 6 του άρθρου 131 του ν. 4412/2016.

Με τις εν λόγω ρυθμίσεις επιχειρείται η συνοχή του ρυθμιστικού πλαισίου με τις διατάξεις που ισχύουν για τους κύριους εργολάβους (αναδόχους), αναφορικά με τη συνδρομή λόγων υποχρεωτικού ή δυνητικού αποκλεισμού αυτών από τη διαγωνιστική διαδικασία, καθιστώντας πιο αυστηρή την τήρηση εκ μέρους των υπεργολάβων, κατά την εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων, των υποχρεώσεων που απορρέουν από την περιβαλλοντική, κοινωνικοασφαλιστική και εργατική νομοθεσία, που προβλέπονται στο δίκαιο της Ένωσης, στα εθνικά δίκαια, σε συλλογικές συμβάσεις ή στις διατάξεις του διεθνούς δικαίου.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η επαλήθευση των λόγων αποκλεισμού στο πρόσωπο των υπεργολάβων υλοποιείται:

α) Με την υποβολή διακριτού ΕΕΕΣ κατά την υποβολή της προσφοράς, εάν εξαρχής δηλωθεί υπεργολαβία, και με την προσκόμιση των αποδεικτικών μέσων του άρθρου 80 και για τον υπεργολάβο στο στάδιο της κατακύρωσης, μαζί με τα δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου.

β) Με την προσκόμιση απευθείας των σχετικών αποδεικτικών μέσων του άρθρου 80 για τον υπεργολάβο, όταν η υπεργολαβία γνωστοποιηθεί για πρώτη φορά στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης.

Στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας δηλώνει στην προσφορά του ότι θα κάνει χρήση υπεργολάβων, στις ικανότητες των οποίων δεν στηρίζεται, προσκομίζεται υπεύθυνη δήλωση του προσφέροντος με αναφορά του τμήματος της σύμβασης το οποίο προτίθεται να αναθέσει σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας και υπεύθυνη δήλωση των υπεργολάβων ότι αποδέχονται την εκτέλεση του συγκεκριμένου τμήματος της σύμβασης.

4.5 Δυνατότητα πρόβλεψης στα έγγραφα της σύμβασης της απευθείας πληρωμής του υπεργολάβου από την αναθέτουσα αρχή

Περαιτέρω, μια άλλη σημαντική ρύθμιση που εισάγεται με την οδηγία 2014/24 αφορά τη δυνατότητα απευθείας πληρωμής των υπεργολάβων, μέτρο το οποίο συμβάλλει στην ενίσχυση της οικονομικής βιωσιμότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Ειδικότερα σύμφωνα με τη παρ. 3 του άρθρου 71 της οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή μεταφέρει τις οφειλόμενες πληρωμές απευθείας στον υπεργολάβο για τις υπηρεσίες, τις προμήθειες ή τα έργα που παρείχε στον οικονομικό φορέα στον οποίο ανατέθηκε η δημόσια σύμβαση (κύριο εργολάβο).

Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν κατάλληλους μηχανισμούς που επιτρέπουν στον κύριο εργολάβο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές, ενώ σύμφωνα με την παρ. 7 του ίδιου άρθρου, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν κανόνες για απευθείας πληρωμές στους υπεργολάβους, χωρίς να υποχρεούνται αυτοί να το ζητήσουν.

Συγκεκριμένα στο άρθρο 131 παρ. 2 του ν. 4412/2016 προβλέπεται η δυνατότητα των αναθετουσών αρχών να προβλέπουν στα έγγραφα της σύμβασης ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή καταβάλλει απευθείας στον υπεργολάβο την αμοιβή του για την εκτέλεση προμήθειας ή υπηρεσίας, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο, στη δε περίπτωση αυτή καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα ή οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στον κύριο ανάδοχο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές της αναθέτουσας αρχής προς τον υπεργολάβο, καθώς και οι ρυθμίσεις που αφορούν αυτόν τον τρόπο πληρωμής, χωρίς, κατά τα λοιπά, να αίρεται η ευθύνη του κύριου αναδόχου.

4.6 Παραδείγματα υπεργολαβίας στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών

4.6.1 Παράδειγμα υπεργολαβίας σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών

Κάτωθι αναφέρεται παράδειγμα υπεργολαβίας στην υπηρεσία μεταφοράς και αποθήκευσης εμβολίων:

Σύμβαση Συμφωνία Πλαίσιο της αναθέτουσας Αρχήςγια την παροχή υπηρεσιών με τίτλο: «ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΕΜΒΟΛΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΟΝΟΪΟΥ COVID-19 ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΛΩΣΙΜΩΝ ΤΟΥΣ ΟΜΑΔΑ 1. ΥΠΟ-ΟΜΑΔΑ 1.2: ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΦΥΛΑΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΜΒΟΛΙΩΝ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ CPV: 33651600-4 63121100-4 60100000-9, συνολική αξία 588.000€ πλέον ΦΠΑ.

Σημειώνεται όπως έχει ήδη προαναφερθεί ότι στις περιπτώσεις υπεργολαβίας συμπληρώνεται ξεχωριστό ΕΕΕΣ και από τον ανάδοχο και από τον υπεργολάβο. Κάτωθι παρατίθενται στιγμιότυπα από το ΕΕΕΣ του υπεργολάβου για την μεταφορά και αποθήκευση εμβολίων της ως άνω συμφωνίας- πλαίσιο.

που αποδίδεται στον φάκελο
από την αναθέτουσα αρχή ή
τον αναθέτοντα φορέα (εάν
υπάρχει):

Μέρος II: Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα

A: Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα

Επωνυμία:

Όδός και αριθμός:
Ταχ. κωδ.:
Πόλη:
Χώρα:
Αρχικός ή αρμόδιος
επικοινωνίας:
Ηλ. ταχυμείο:
Τηλέφωνο:
φσξ:

Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) / Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ) 2

Α.Φ.Μ., εφόσον υπάρχει:
Δικτυακός τόπος (εφόσον
υπάρχει):

Ο οικονομικός φορέας είναι κατά κύριο λόγο ή αποκλειστικά υπαλλήλων:

Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης ΕΕΕΣ υπεργολάβου

Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) / Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ)

Μέρος Ι: Πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και την αναθέτουσα αρχή ή τον αναθέτοντα φορέα

Στοιχεία της δημοσίευσης

Για διαδικασίες σύναψης σύμβασης για τις οποίες έχει δημοσιευτεί προκήρυξη διαγωνισμού στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι πληροφορίες που απαιτούνται στο Μέρος Ι ανακτώνται αυτόματα, υπό την προϋπόθεση ότι έχει χρησιμοποιηθεί η ηλεκτρονική υπηρεσία ΕΕΕΣ/ΤΕΥΔ για τη συμπλήρωση του ΕΕΕΣ/ΤΕΥΔ. Παράτρεται η σχετική ανακοίνωση που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Προσωρινός αριθμός προκήρυξης στην ΕΕ: αριθμός [], ημερομηνία [], σελίδα []
Αριθμός προκήρυξης στην ΕΕ: []

Εάν δεν έχει δημοσιευθεί προκήρυξη διαγωνισμού στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αν δεν υπάρχει υποχρέωση δημοσίευσης εκεί, η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας θα πρέπει να συμπληρώσει πληροφορίες με τις οποίες θα είναι δυνατή η οδοντομετρική ταυτοποίηση της διαδικασίας σύναψης σύμβασης (π.χ. παραπομπή σε δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο)

Μέρος ΙΙ πληροφορίες σχετικά με τον υπεργολάβο

Ο οικονομικός φορέας συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης σύμβασης από κοινού με άλλους:

Απάντηση:

Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

Όχι

Τμήματα που συμμετάσχει ο ΟΦ

Κατά περίπτωση, αναφορά του τμήματος ή των τμημάτων για τα οποία ο οικονομικός φορέας επιθυμεί να υποβάλει προσφορά.

Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) / Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ) 3

Απάντηση:

Η [] σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες διανομής (Ομάδα 2 Υπο-ομάδα 2.2 Α /Α 4) για το σύνολο των περιοχών πλην Αμμουλιανής, Αγίου Όρους και Σαμοθράκης (επισυνάπτεται υπεύθυνη δήλωση), είναι υπεργολάβος και πάροχος δάνειας εμπειρίας, τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, στήριζεται δε η ανάδοχος στις ικανότητές της ως τρίτος κατά την παρ. 2.2.9 της διακήρυξης, δεν συντρέχουν δε οι λόγοι αποκλεισμού της παρ. 2.2.3 και πληροί τα κριτήρια επιλογής της παρ. 2.2.5.

Δήλωση Υπεργολάβου στο ΕΕΕΣ

Κάτωθι παρατίθεται απόσπασμα από την τεχνική προσφορά του αναδόχου στην οποία αναφέρει την υπεργολαβία. Συγκεκριμένα:

«Ο Ανάδοχος με την παρούσα προσφορά δηλώνει ότι το τμήμα που αφορά στην διανομή των εμβολίων στις περιφέρειες και ειδικότερα ο προγραμματισμός των

δρομολογίων και η άμεση ενημέρωση των αρμόδιων φορέων μέσω συστήματος διεπαφής για τις ώρες αναχώρηση καθώς και για τις εκτιμώμενες ώρες παράδοσης σε κάθε σημείο, η προετοιμασία του οχήματος αποστολής και η φόρτωση των συσκευασιών σε αυτό, η μεταφορά και η παράδοση των συσκευασιών σε κάθε σημείο που έχει υποδείξει ο Φορέας, θα το αναθέσει ως **στήριξη στην ικανότητα τρίτων υπεργολαβία σε τρίτο φορέα**, ήτοι την Ανώνυμη Εταιρεία με την επωνυμία «.....» και το διακριτικό τίτλο «.....», που εδρεύει στον και επί της....., με Α.Φ.Μ. Δ.Ο.Υ.

Και στην περίπτωση του τμήματος της διανομής που ανατίθεται στον ανωτέρω τρίτο, ο Ανάδοχοςκαι ο φορέας **είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης**. Επίσης, κατ' εξαίρεση των ανωτέρω, ο Ανάδοχος δηλώνει ότι θα συνεργαστεί με κάθε είδους προσωπικό, που θα του διατεθεί προς υποβοήθηση εκτέλεσης των υπηρεσιών από το, το κόστος του οποίου προσωπικού θα αναληφθεί από το, και για το προσωπικό αυτό ο Ανάδοχος ... δεν έχει καμία υποχρέωση απέναντι του, ούτε θα τον συνδέει με αυτό οποιαδήποτε σχέση, πολύ περισσότερο εργασιακή σχέση. Υποχρεούται δε να συνεργαστεί με φορείς και υπηρεσίες του Κράτους (π.χ. Ένοπλες Δυνάμεις, Αστυνομία, Σώματα Ασφαλείας).

Ο Ανάδοχος δεσμεύεται για την αποτελεσματική παροχή των εν λόγω υπηρεσιών. Δεδομένου ότι απαιτούνται διαδοχικές και αλληλοεξαρτώμενες ενέργειες από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, τα Εμπλεκόμενα Μέρη δηλώνουν ότι θα προσφέρουν αμοιβαία βοήθεια και υποστήριξη και θα συνεργάζονται από κοινού και με συνέπεια για την υλοποίηση των σκοπών και όρων της παροχής υπηρεσιών σε πνεύμα καλής πίστης και αμοιβαίας κατανόησης. Τα Μέρη δεσμεύονται να συνεργάζονται, να εκτελούν και να εκπληρώνουν εγκαίρως όλες τις υποχρεώσεις τους, καλόπιστα και υπό τις ληφθείσες οδηγίες – κατευθύνσεις».

4.6.2 Παραδείγματα υπεργολαβίας σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας

Κάτωθι αναφέρονται παραδείγματα υπεργολαβίας στην παροχή υπηρεσιών καθαριότητας:

Η αναθέτουσα αρχή με την υπ' αριθμ. πρωτ. Διακήρυξη προκήρυξε επαναληπτικό διεθνή ηλεκτρονικό διαγωνισμό για την για την καθαριότητα κτιρίων, διάρκειας δεκαέξι (16) μηνών (CPV.....), με κριτήριο κατακύρωσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής, προϋπολογισμού 5.110.875,76 €, συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

Στο διαγωνισμό αυτό κατέθεσαν προσφορά τρεις οικονομικοί φορείς, εκ των οποίων η μια προφορά κρίθηκε από τη Επιτροπή Διενέργειας του διαγωνισμού ως απορριπτέα. Συγκεκριμένα η Επιτροπή Διενέργειας έκρινε ότι:

Στο Πρακτικό 1, η Επιτροπή Διαγωνισμού, κατόπιν ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής και αξιολόγησης των τεχνικών προσφορών, αναφέρει επί λέξει: «Επισημαίνεται ότι στο **ΕΕΕΣ** η εταιρεία δηλώνει ότι πρόκειται να αναθέσει μέρος της παροχής της υπηρεσίας στην εταιρεία ***** και στην εταιρεία*****. Ειδικότερα, η εταιρεία αναφέρει ότι : «Θα αναθέσει (α) σε ποσοστό 25% στην εταιρεία ***** με ΑΦΜ: *****και (β) σε ποσοστό που δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, αλλά πάντως ανέρχεται σε κάτω από 30%, στην εταιρεία ***** και ΑΦΜ *****, διότι αφορά μόνο περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών αποκομιδής απορριμμάτων σύμφωνα με τη Διακήρυξη». Μαζί με την **προσφορά της εταιρείας συνοποβάλλεται το ΕΕΕΣ της εταιρείας *******, το οποίο υπογράφεται ψηφιακά από τον κ. ***** , Πρόεδρο και Δ/ντα Σύμβουλο της εταιρείας, καθώς επίσης και το από 21-5-2020 **Ιδιωτικό Συμφωνητικό** μεταξύ των δύο εταιρειών (*****) για την διάθεση μηχανημάτων ως εξής: [ακολουθεί το ιδιωτικό συμφωνητικό]. Επίσης, υποβάλλεται το ΕΕΕΣ της εταιρείας ***** , ψηφιακά υπογεγραμμένο από τον κ. ***** , ιδιοκτήτη (ατομική επιχείρηση). Τέλος, προσκομίζεται το από 22-5-2020 **Ιδιωτικό Συμφωνητικό** μεταξύ των εταιρειών***** , για την παραχώρηση εξοπλισμού καθαριότητας και το από 22-5-2020 **Ιδιωτικό Συμφωνητικό**

Μίσθωσης Εξοπλισμού Καθαριότητας μεταξύ των εταιρειών *****, για εκμίσθωση εξοπλισμού καθαριότητας και επαγγελματικά μηχανήματα.

Σε αυτό το σημείο η Επιτροπή Αξιολόγησης Αποτελεσμάτων αποφασίζει να διατυπώσει τις απόψεις της αναφορικά με το από 16-6-2020 Υπόμνημα της εταιρείας *****, στο οποίο περιέχονται παρατηρήσεις σε σχέση με τα υποβληθέντα στοιχεία στην προσφορά της εταιρείας ***** αναφορικά με τους υπεργολάβους και την επικύρωση ιδιωτικών εγγράφων. Ειδικότερα, η Επιτροπή ομόφωνα κι ύστερα από διαλογική συζήτηση καταλήγει στα εξής: Α. Στον όρο 2.4.3.2. της Διακήρυξης αριθμ. ***** ορίζονται τα εξής: [...] Ο όρος αυτός της Διακήρυξης είναι σύμφωνος με τη διάταξη του άρθρου 58 του Ν. 4412/2016. Περαιτέρω, στον όρο 4.4. της Διακήρυξης περιλαμβάνονται ρητές διατάξεις για την Υπεργολαβία, μεταξύ των οποίων και οι εξής : [.....]

Τέλος, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΜΕΡΟΣ Α ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ της Διακήρυξης, ορίζονται οι ακριβείς εργασίες εκτέλεσης της εργολαβίας, ο ελάχιστος απαιτούμενος μηχανολογικός εξοπλισμός και άλλες λεπτομερείς περιγραφές του αντικειμένου της εργολαβίας. Στην προκειμένη περίπτωση η συμμετέχουσα στον εν λόγω διαγωνισμό εταιρία **** δήλωσε με το υποβληθέν ΕΕΕΣ (σελ. 6) ότι προτίθεται να **αναθέσει τμήμα της σύμβασης σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας** και συγκεκριμένα στον ***** και στην ***** . Στο ίδιο ΕΕΕΣ (σελ. 22) δηλώνει ως ποσοστό υπεργολαβίας στον ***** 25% και στην εταιρία ***** «...σε ποσοστό που δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, αλλά πάντως ανέρχεται σε κάτω από 30% στην εταιρία ***** και ΑΦΜ ***** , διότι αφορά μόνο περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών αποκομιδής απορριμμάτων σύμφωνα με τη Διακήρυξη». Η παραπάνω δήλωση της συμμετέχουσας εταιρίας ***** για την ανάθεση με υπεργολαβία τμήματος της σύμβασης σε ποσοστό 25% στον ***** είναι αόριστη, καθώς δεν προκύπτει από κανένα στοιχείο της προσφοράς της και από το ΕΕΕΣ το είδος της υπεργολαβίας και ποιο τμήμα της σύμβασης θα εκτελέσει ο υπεργολάβος, κατά παράβαση του όρου 2.4.3.2 της Διακήρυξης, που απαιτεί να αναφέρουν οι οικονομικοί φορείς το τμήμα της σύμβασης, που προτίθενται να αναθέσουν υπό μορφή υπεργολαβίας, προκειμένου να **γνωρίζει η αναθέτουσα αρχή**

και να έχει σαφή εικόνα για το τμήμα των συμβατικών εργασιών, που πρόκειται να εκτελέσει ο υπεργολάβος.

*Μάλιστα, η συγκεκριμένη σύμβαση, δύναται να εκτελεσθεί κατά τμήματα, όπως με σαφήνεια προκύπτει από τις Τεχνικές προδιαγραφές της Διακήρυξης, είτε ως εκτέλεση ειδικής κατηγορίας υπηρεσιών (π.χ. μυοκτονίες-εντομοκτονίες, καθαρισμός υαλοπινάκων, καθαρισμός εξωτερικών κοινοχρήστων χώρων) είτε ως εκτέλεση των εργασιών καθαριότητας σε επιμέρους κτίρια του **** (είτε εντός campus είτε εκτός campus, είτε εκτός *****) Συνεπώς, η προσφορά της εν λόγω εταιρίας είναι μη νόμιμη, καθώς δεν προκύπτει με σαφήνεια και πέραν πάσης αμφιβολίας η ανάθεση με τη μορφή υπερβολαβίας τίνος τμήματος του διαγωνισμού, ώστε να συντρέχει εν προκειμένω περίπτωση μη συμμόρφωσης με την επί ποινή αποκλεισμού απαίτηση της υποπαρ. 2.4.3.2 της Διακήρυξης.*

Η άποψη αυτή ενισχύεται και από το ότι στον όρο 4.4.2. της Διακήρυξης προβλέπεται ότι, ο κύριος ανάδοχος κατά την υπογραφή της σύμβασης υποχρεούται να αναφέρει στην αναθέτουσα αρχή μόνο το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, ακριβώς διότι το/τα τμήμα/τα της σύμβασης, που θα αναθέσει με υπερβολαβία, τα έχει ήδη προσδιορίσει κατά την υποβολή της προσφοράς του με το ΕΕΕΣ και τη συνυποβολή των σχετικών συμφωνητικών.

*Συνεπώς, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφορά της εταιρείας ***** είναι αόριστη σε σχέση με το τμήμα του έργου που θα αναλάβει η υπεργολάβος εταιρεία ***** και κρίνεται απαράδεκτη λόγω παράβασης του όρου 2.4.3.2. της Διακήρυξης και προτείνεται ομόφωνα η απόρριψή της» και εισηγήθηκε την απόρριψη της προσφοράς της προσφεύγουσας» .*

*Ο οικονομικός φορέας κατέθεσε ενώπιον της ΑΕΠΠ προδικαστική προσφυγή και με την απόφαση 1342/2020 της η ΑΕΠΠ έκρινε ότι: «Επειδή αβασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα ότι ανέφερε στην τεχνική της προσφορά επακριβώς το τμήμα (ποσοστό) της σύμβασης που προτίθεται να αναλάβει ο υπεργολάβος*****, το οποίο έγκειται σε ποσοστό 25% των υπηρεσιών της σύμβασης, καθώς το ΕΕΕΣ στο οποίο αναφέρει τα ως*

άνω στοιχεία αποτελεί, κατά τη Διακήρυξη, δικαιολογητικό συμμετοχής, ήτοι διακριτό έγγραφο που δεν αποτελεί μέρος της τεχνικής προσφοράς ώστε να δύναται να καλύψει την υποχρέωση της προσφεύγουσας να συμπεριλάβει τα στοιχεία αυτά στην τεχνική της προσφορά. Ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι δεν είχε υποχρέωση να συμπεριλάβει το ιδιωτικό συμφωνητικό υπεργολαβίας στην τεχνική της προσφορά τυγχάνει απορριπτέος ως ερειδόμενος επί της εσφαλμένης προϋπόθεσης ότι η προσφορά της απορρίφθηκε διότι δεν προσκόμισε το εν λόγω συμφωνητικό και όχι, ως εν προκειμένω, για την παραβίαση του άρθρου 2.4.3.2 της Διακήρυξης. Ως εκ τούτου, εκ του συνόλου των υποβληθέντων εγγράφων, η προσφορά της προσφεύγουσας καθίσταται αόριστη και ανεπίδεκτη αξιολογήσεως, αλλά και αντιφατική, καθώς δεν προκύπτει ούτε να μπορεί να επαληθευτεί από το περιεχόμενο της τεχνικής προσφοράς ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας θα εκτελέσει οποιοδήποτε μέρος των συμβατικών εργασιών, μολοντί στο ΕΕΕΣ δηλώνεται το αντίθετο.

Εξάλλου, από το περιεχόμενο της τεχνικής προσφοράς αυτό καθεαυτό, δεν προκύπτει υπεργολαβική ανάθεση αλλά διεξοδικώς αναφέρεται ότι ο εξοπλισμός και το προσωπικό που θα χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση της σύμβασης θα είναι αποκλειστικά της προσφεύγουσας, πλην των στοιχείων που έχουν υποβληθεί για τη μίσθωση του εξοπλισμού και δεν αφορούν στον εν θέματι υπεργολάβο και, παράλληλα, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι υφίσταται τέτοια υπεργολαβική ανάθεση, αλλά προβάλλει ότι την έχει δηλώσει στο ΕΕΕΣ και έχει συνυποβάλει και το ΕΕΕΣ του υπεργολάβου. Επειδή, σύμφωνα με τα ως άνω διαλαμβανόμενα, η προσφεύγουσα αλυσίτελώς προβάλλει ότι έχει δηλώσει τόσο τον υπεργολάβο όσο και το τμήμα της σύμβασης που θα εκτελέσει στο υποβληθέν ΕΕΕΣ της καθώς τούτο δεν αίρει την υποχρέωσή της, σύμφωνα με τη Διακήρυξη, να αναφέρει τα στοιχεία αυτά στην τεχνική της προσφορά επί ποινή αποκλεισμού.

Περαιτέρω, απαραδέκτως η προσφεύγουσα προσκομίζει το πρώτον στην ΑΕΠΠ το ιδιωτικό συμφωνητικό υπεργολαβίας με τον οικονομικό φορέα*****, καθώς η ΑΕΠΠ δεν δύναται να διατυπώσει κρίση ως προς την πλήρωση των απαιτήσεων της Διακήρυξης στηριζόμενη σε δικαιολογητικά, τα οποία δεν είχαν υποβληθεί με την προσφορά της

προσφεύγουσας (βλ. ΣτΕ 827/2019, σκ. 28). Εξάλλου, η εν λόγω παράλειψη της προσφεύγουσας στην τεχνική της προσφορά δεν δύναται εκ των υστέρων με την παροχή διευκρινίσεων καθώς τούτο θα συνίστατο είτε στην υποβολή μη υποβληθέντων εγγράφων από τα οποία θα προέκυπτε η υπεργολαβική ανάθεση είτε στη εκ των υστέρων συμπλήρωση της τεχνικής προσφοράς ώστε να μπορεί να γίνει παραδεκτή, κατά τρόπο δηλαδή που θα παραβίαζε την αρχή της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, παρά τα περί αντιθέτου προβαλλόμενα. Ως εκ τούτου, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας ότι η αναθέτουσα αρχή όφειλε να της ζητήσει διευκρινίσεις καθώς το ζήτημα αφορά σε επουσιώδη πλημμέλεια, τυγχάνουν απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Επομένως ορθώς η αναθέτουσα αρχή, κατά δέσμια αρμοδιότητα και σύμφωνα με τις αρχές της τυπικότητας, της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, απέρριψε την προσφορά της προσφεύγουσας. Συνακόλουθα, ο πρώτος λόγος της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί»¹⁰⁸.

Από τις ανωτέρω διατάξεις του νόμου και της Διακήρυξης προκύπτει ότι με την υποβολή της τεχνικής προσφοράς του, ο υποψήφιος οικονομικός φορέας, σε περίπτωση που αναθέσει την εκτέλεση ορισμένων εργασιών σε υπεργολάβο, οφείλει να αναφέρει :

α) το τμήμα της σύμβασης που αφορά η υπεργολαβία και β) τους προτεινόμενους υπεργολάβους. Με μόνη την απλή αναφορά των συγκεκριμένων στοιχείων, πληρούνται οι απαιτήσεις των εν λόγω διατάξεων και η τεχνική προσφορά θεωρείται επαρκής και ορισμένη (όσον αφορά το ζήτημα της υπεργολαβίας), χωρίς να απαιτείται περαιτέρω ανάλυση ως προς τις υπηρεσίες του υπεργολάβου.

¹⁰⁸ ΑΕΠΠ 1342/2020

Επισημαίνεται ότι ο όρος «τμήμα» της σύμβασης του άρθρου 58 ν. 4412/2016 δεν ταυτίζεται με την έννοια της υποδιαίρεσης των συμβάσεων σε τμήματα κατ' άρθρο 59 ν. 4412/2016, διότι άλλωστε υπεργολαβία νοείται και είναι επιτρεπτή σε όλες τις συμβάσεις και όχι μόνο σε αυτές που διαιρούνται σε αυτοτελή χωριστά τμήματα. Συνεπώς, η ανάθεση «τμήματος» της σύμβασης σε υπεργολάβους έχει την έννοια ότι ένας τρίτος οικονομικός φορέας (ο υπεργολάβος) αναλαμβάνει να εκτελέσει ένα μέρος ή άλλως ένα ποσοστό των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και που αναλαμβάνει καταρχήν να εκτελέσει ο ανάδοχος. Γι' αυτό, άλλωστε, στο ΕΕΕΣ που καλούνται να συμπληρώσουν οι διαγωνιζόμενοι, στο Τμήμα Γ' «Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα» αναφέρεται ότι «Ο οικονομικός φορέας προτίθεται, ενδεχομένως, να αναθέσει σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας το ακόλουθο μέρος (δηλαδή ποσοστό) της σύμβασης...».

Εν όψει των ανωτέρω, η υποχρέωση του υποψηφίου να αναφέρει το «τμήμα» της σύμβασης για το οποίο θα γίνει υπεργολαβία ικανοποιείται με την αναφορά του μέρους ή άλλως του ποσοστού της σύμβασης που θα αναλάβει ο υπεργολάβος, εφόσον και στη Διακήρυξη δεν υπάρχει κάποια άλλη απαίτηση.

2.Με την υπ' αρ. Διακήρυξη το Νοσηλευτικό Ίδρυμα ... (στο εξής: ...) προκήρυξε τη διενέργεια διεθνούς ηλεκτρονικού δημόσιου ανοικτού διαγωνισμού, με αντικείμενο την επιλογή αναδόχου παροχής υπηρεσιών καθαριότητας των κτιρίων του (CPV) για ένα (1) έτος με δικαίωμα μονομερούς από την πλευρά του παράτασης ενός (1) τριμήνου και με κριτήριο κατακύρωσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής. Η προϋπολογιζόμενη δαπάνη της υπό ανάθεση σύμβασης για όλη τη διάρκειά της συμπεριλαμβανομένου του διαστήματος τρίμηνης παράτασης (όπως ρητά διευκρινίστηκε από την Αναθέτουσα Αρχή στο υπ' αρ. πρωτ. έγγραφο του Διευθυντή – Συντονιστή της με θέμα: «Διάφορα (Διευκρινίσεις Ανοικτού Δημόσιου Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού Συστημικός Αριθμός ΕΣΗΔΗΣ: και με ΑΔΑ:) ανέρχεται στο ποσό των 2.185.500,00 ευρώ συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24%, ήτοι

στο ποσό των 1.762.500,00 ευρώ πλέον Φ.Π.Α. 24%». Η Διακήρυξη δημοσιεύθηκε στο ΚΗΜΔΗΣ στις 13.03.2020 και έλαβε με Συστημικό Α/Α ΕΣΗΔΗΣ:

Στη διαδικασία της υποβολής των προσφορών ο οικονομικός φορέας δήλωσε εσφαλμένα στο ΕΕΕΣ ότι θα ανέθετε συγκεκριμένη εργασία σε υπεργολάβο ενώ ορθά ήθελε να δηλώσει στήριξη σε ικανότητες τρίτου. Η υπόθεση κρίθηκε στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών .

Συγκεκριμένα στο σκεπτικό της απόφασης αναφέρεται ότι η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση εγγράφων δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση εγγράφων, που έχουν υποβληθεί σύμφωνα με τους όρους της διακήρυξης και μάλιστα, όπως εν προκειμένω, του ΕΕΕΣ, δηλαδή, του ουσιώδους εκείνου δικαιολογητικού συμμετοχής το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 79 του ν. 4412/2016, επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986, και λειτουργεί ως προκαταρκτική απόδειξη των κριτηρίων τεχνικής επάρκειας για την ανάθεση και εκτέλεση του έργου. Ο έλεγχος της ακρίβειας των δηλουμένων με το Ε.Ε.Ε.Σ. στοιχείων λαμβάνει χώρα ως προς τον αναδεικνυόμενο προσωρινό μειοδότη κατά το στάδιο της υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης. Η παρεμβαίνουσα εταιρεία στηρίζεται στις ικανότητες άλλης εταιρείας για την πλήρωση του κριτηρίου τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, που σχετίζεται με το επίμαχο ανυψωτικό μηχάνημα και για το λόγο αυτό κατά την υποβολή του Ε.Ε.Ε.Σ. δήλωσε την ανωτέρω εταιρεία ως υπεργολάβο. Όμως, κατά το χρόνο υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης, δηλώθηκε ότι το μέσο που χρησιμοποιεί αποτελεί προϊόν μισθώσεως, προσκομίζοντας και τη σχετική σύμβαση μίσθωσης. Επομένως, η αιτιολογία της

προσβαλλόμενης απόφασης της Α.Ε.Π.Π. είναι μη νόμιμη, διότι η ανωτέρω ενέργεια συνιστά ουσιώδη μεταβολή του Ε.Ε.Ε.Σ. με την τροποποίηση της ιδιότητας ενός οικονομικού φορέα από αυτήν του υπεργολάβου σε αυτήν του τρίτου, που δεν είναι δυνατή να συμβεί με απλή υπεύθυνη δήλωση, αλλά προϋποθέτει τη μη επιτρεπτή αντικατάσταση του υποβληθέντος από την παρεμβαίνουσα Ε.Ε.Ε.Σ., όσον αφορά στο επίμαχο πεδίο¹⁰⁹.

Επειδή, όπως προκύπτει από το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου, η παρεμβαίνουσα εταιρεία «... .. Ε.Π.Ε.» στηρίζεται στις ικανότητες της εταιρείας «... .. Ο.Ε.» για την πλήρωση του κριτηρίου τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας που σχετίζεται με το επίμαχο ανυψωτικό μηχάνημα και για το λόγο αυτό κατά την υποβολή του Ε.Ε.Ε.Σ. δήλωσε την ανωτέρω εταιρεία ως υπεργολάβο. Όμως, κατά το χρόνο υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης, δηλώθηκε, μέσω της υπεύθυνης δήλωσης που κατέθεσε η εταιρεία «... .. Ο.Ε.» ότι το μέσο που χρησιμοποιεί αποτελεί προϊόν μισθώσεως, προσκομίζοντας και τη σχετική σύμβαση μίσθωσης. Επομένως, η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης της Α.Ε.Π.Π. που δέχθηκε ότι «εσφαλμένα και ενώ σκοπούσε να τον δηλώσει ως τρίτο παρέχοντα στήριξη, εκ περισσού και χωρίς τέτοια ιδιότητα της «... .. Ο.Ε.», συμπλήρωσε το πεδίο περί απλής υπεργολαβίας, πλην όμως δια των ήδη προ εγκρίσεως σταδίου δικαιολογητικών συμμετοχής-τεχνικών προσφορών διευκρίνισε ότι τούτο συνιστούσε γραφικό σφάλμα και σκοπούσε να τον δηλώσει ως παρέχοντα στήριξη τρίτο, χωρίς να υφίσταται καμία μεταξύ τους σχέση υπεργολαβίας και πως ο προσφέρων σε τέτοια περίπτωση δεν οφείλει να δηλώσει

¹⁰⁹ ΔΕΑ 1384/2022

τίποτα σχετικό με τον εκμισθωτή στο Ε.Ε.Ε.Σ. του, επειδή το μέσο θεωρείται ως εκ της μισθώσεως», είναι μη νόμιμη διότι η ανωτέρω ενέργεια συνιστά ουσιώδη μεταβολή του Ε.Ε.Ε.Σ. με την τροποποίηση της ιδιότητας ενός οικονομικού φορέα από αυτήν του υπεργολάβου σε αυτήν του τρίτου, που δεν είναι δυνατή να συμβεί με απλή υπεύθυνη δήλωση, αλλά προϋποθέτει την μη επιτρεπτή αντικατάσταση του υποβληθέντος από την παρεμβαίνουσα Ε.Ε.Ε.Σ., όσον αφορά το επίμαχο πεδίο (βλ. ΣτΕ 135/2018 Ε.Α. επί Α.Μ.)¹¹⁰.

5 Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥΣ

5.1 Εισαγωγή

5.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Στόχος της παρούσας διδακτικής ενότητας είναι, να αποσαφηνίσει το ισχύον πλαίσιο που διέπει την τροποποίηση δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή υπηρεσιών κατά τη διάρκειά της, η οποία αποτελεί έναν από τους γενικούς κανόνες της εκτέλεσης δημόσιας σύμβασης. Συναφώς, στα πλαίσια της παρούσας παρουσιάζονται, αφενός, οι βασικές αρχές που διέπουν την τροποποίηση σύμβασης στο στάδιο της εκτέλεσης και αφετέρου, παρουσιάζονται αναλυτικά οι προϋποθέσεις των επιτρεπτών τροποποιήσεων

¹¹⁰ ΔΕΑ 1384/2022

της αρχικής σύμβασης. Στις υποενότητες που ακολουθούν παρατίθενται και αναλύονται οι περί προβλεπόμενων τροποποιήσεων διατάξεις του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, όπως αυτές αποτυπώνονται στο Βιβλίο Ι και στο Βιβλίο ΙΙ του ν. 4412/20161, με τις οποίες ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι αντίστοιχες διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ για τον κλασικό τομέα και της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ για τους τομείς κοινής ωφέλειας. Επίσης, παρέχονται πρακτικά παραδείγματα και μελέτες περίπτωσης. Τέλος, όσον αφορά τις διατυπώσεις δημοσιότητας που καταλαμβάνουν την τροποποίηση δημόσιας σύμβασης, η παρούσα ενότητα περιλαμβάνει την υποχρέωση δημοσιότητας της τροποποίησης τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

5.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από την παρούσα διδακτική ενότητα έγκεινται στο ότι οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να είναι σε θέση να διακρίνουν τις αυστηρές, τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις, οι οποίες θα πρέπει, κατά περίπτωση, να πληρούνται, προκειμένου να τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις που προβλέπουν τις επιτρεπτές τροποποιήσεις συμβάσεων, για τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές δεν απαιτείται να προβούν σε νέα διαδικασία σύναψης. Επιπλέον, στα προσδοκώμενα αποτελέσματα συγκαταλέγεται και η απόκτηση ικανότητας σε σχέση με τη διάκριση των ουσιαδών και μη τροποποιήσεων και η απόκτηση γνώσης των υποχρεώσεων δημοσιότητας ως προς την τροποποίηση σύμβασης.

5.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Η τροποποίηση σύμβασης ρυθμίζεται αναλυτικά από τις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, καθώς και από τις διατάξεις του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, όπως αυτές αποτυπώνονται στο Βιβλίο Ι και στο Βιβλίο ΙΙ του ν. 4412/2016, με τις οποίες ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι ως άνω Οδηγίες¹¹¹. Περαιτέρω η πλούσια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΔΕΕ), στο πλαίσιο της ερμηνείας των σχετικών ενωσιακών κανόνων, ερμήνευσε και επέλυσε πολλά ζητήματα που ανέκυψαν κατά το στάδιο εκτέλεσης των συμβάσεων και κατέστησε προτεραιότητα την ενιαία αντιμετώπιση από τα κράτη μέλη ζητημάτων που αφορούν στις τροποποιήσεις δημόσιας σύμβασης. Η διαπίστωση ότι, για την εξυπηρέτηση των σκοπών της Ένωσης, οι αρχές της διαφάνειας και του ανταγωνισμού πρέπει να διέπουν όχι μόνο τη διαδικασία ανάθεσης αλλά και την εκτέλεση της σύμβασης, εμπεδώθηκε σταδιακά από τη νομολογία του ΔΕΕ, και οδήγησε στην θέσπιση, με τις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ νέων κανόνων για την τροποποίηση της δημόσιας σύμβασης μετά την ανάθεσή της¹¹². Μεταξύ των πλέον σημαντικών ρυθμίσεων,

¹¹¹ Βλ. την αριθμ. 22/2017 Κατευθυντήρια Οδηγία της ΕΑΔΗΣΥ (ΑΔΑ:7ΜΥΤΟΞΤΒ ΖΓΖ), με θέμα «Τροποποίηση των συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους» η οποία είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα της Αρχής, όπου αναπτύσσεται το περιεχόμενο των οικείων διατάξεων υπό το πρίσμα των πιο σημαντικών σχετικών αποφάσεων του ΔΕΕ.

¹¹² Βλ. Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», Νομική Βιβλιοθήκη, 2019., σελ. 286 επ. (συγγραφέας Αριστοτέλης Σακελλαρίου), υπό στοιχείο Ι και την εκεί μνημονοευόμενη νομολογία (λ. ιδίως Δικαστήριο απόφαση της 5.10.2000 Επιτροπή κ. Γαλλίας C-330/98, απόφαση της 23.1.2003 της Μακεδονικό Μετρό/Μηχανική ΑΕ C-57/01, απόφαση της 29.4.2004 CAS Succhi di Frutta SpA C-496/99 P, απόφαση της 19.6.2008 presstext Nachrichtenagentur GmbH C-454/06, απόφαση της 15.10.2009 Acoset SpA C-196/08, απόφαση της 25.3.2010 Helmut Müller GmbH C-451/2008, απόφαση της 23.4.2010 Wall AG C-91/08, απόφαση της 29.4.2010 Επιτροπή κ. Γερμανίας C160/08, απόφαση της 8.5.2014 Idrodinamica Spurgo Velox srl C-161/13, απόφαση της 7.9.2016 Finn Frogne A/S C-549/14,

βρίσκεται η ρύθμιση α) των επιτρεπτών τροποποιήσεων της αρχικής σύμβασης, ήτοι των περιπτώσεων εκείνων στις οποίες επιτρέπεται, υπό αυστηρές προϋποθέσεις προβλεπόμενες στις επιμέρους διατάξεις, να τροποποιηθεί η αρχική σύμβαση χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης και β) τα κριτήρια που καθιστούν την τροποποίηση ουσιώδη, και κατ' επέκταση μη επιτρεπτή, καθιστώντας περαιτέρω αναγκαία την εκκίνηση νέας διαδικασίας ανάθεσης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής (εφόσον η τελευταία εξακολουθεί να επιθυμεί να καλύψει τις ανάγκες της).

5.2 Η τροποποίηση σύμβασης, ως Γενικός Κανόνας Εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας

Στην εθνική έννομη τάξη οι διατάξεις για την τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους περιλαμβάνονται στα άρθρα 132 - Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) του Βιβλίου Ι και 337 Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 89 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016.

Τα εν λόγω άρθρα ενωσιακής προέλευσης δεν περιέχουν ενδεικτική περιπτωσιολογία τροποποιήσεων, αλλά έχουν δομηθεί έτσι ώστε οι επιτρεπτές να τροποποιήσεις περιορίζονται στις περιπτώσεις που προβλέπονται στις διατάξεις αυτών. Οι διατάξεις που περιλαμβάνονται στα ως άνω άρθρα συνθέτουν τον γενικό κανόνα της τροποποίησης για όλα τα ήδη συμβάσεων, δηλαδή για προμήθειες, υπηρεσίες, έργα κτλ.

Αναλυτικότερα οι διατάξεις που καταλαμβάνουν γενικώς όλα τα είδη των δημοσίων συμβάσεων των ως άνω Οδηγιών και του νόμου συνίστανται:

Στις ρήτρες αναθεώρησης (βλ. Άρθρο 132 παρ. 1 περ. α (Άρθρο 72 παρ. 1 περ. α της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 1 περ. α (Άρθρο 89 παρ. 1 περ. α της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Στα συμπληρωματικά έργα/υπηρεσίες/προμήθειες (βλ. Άρθρο 132 παρ. 1 περ. β (Άρθρο 72 παρ. 1 περ. β της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 1 περ. β (Άρθρο 89 παρ. 1 περ. β της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Σε απρόβλεπτες περιστάσεις (βλ. Άρθρο 132 παρ. 1 περ. γ (Άρθρο 72 παρ. 1 περ. γ της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 1 περ. γ (Άρθρο 89 παρ. 1 περ. γ της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Σε υποκατάσταση αναδόχου (βλ. Άρθρο 132 παρ. 1 περ. δ (Άρθρο 72 παρ. 1 περ. δ της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 1 περ. δ (Άρθρο 89 παρ. 1 περ. δ της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Σε μη ουσιώδεις τροποποιήσεις (βλ. Άρθρο 132 παρ. 1 περ. ε (Άρθρο 72 παρ. 1 περ. ε της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 1 περ. ε (Άρθρο 89 παρ. 1 περ. ε της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Σε ήσσονος αξίας τροποποιήσεις (βλ. Άρθρο 132 παρ. 2 (Άρθρο 72 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 2 (Άρθρο 89 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Σε ουσιώδεις τροποποιήσεις (βλ. Άρθρο 132 παρ. 4 (Άρθρο 72 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και Άρθρο 337 παρ. 4 (Άρθρο 89 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

Εικόνα 1 - Οι διατάξεις που συνθέτουν τον γενικό κανόνα της τροποποίησης σύμβασης

Σημειώνεται ότι, πέραν των γενικών διατάξεων ενωσιακής προέλευσης που ρυθμίζουν με οριζόντιο τρόπο την τροποποίηση για όλα τα είδη συμβάσεων, ο ν. 4412/2016 περιλαμβάνει και ειδικές διατάξεις για ορισμένα μόνο είδη συμβάσεων. Οι εν λόγω διατάξεις αφορούν:

1. Τις συμβάσεις έργων και

2. Τις συμβάσεις εκπόνησης μελετών & παροχής τεχνικών και λοιμών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών.

Πρόκειται για εθνικές διατάξεις, κατά την εφαρμογή των οποίων, ωστόσο, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να τηρείται ο κανόνας του ενιαίου τρόπου εφαρμογής του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων σε ενωσιακό επίπεδο¹¹³. Επιγραμματικά αναφέρεται ότι:

¹¹³ Βλ. Στόχος της ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων της Οδηγίας είναι η δημιουργία ενός συνεκτικού νομικού πλαισίου για τις συμβάσεις, το οποίο θα είναι συμβατό με τις γενικές αρχές της ίσης μεταχείρισης, της απαγόρευσης διακρίσεων και της διαφάνειας και θα περιέχει σαφείς κανόνες, οι οποίοι δεν θα καθιστούν δυσχερή την εφαρμογή και τον έλεγχό τους.

Α. Σε κάθε περίπτωση και για τις συμβάσεις κάτω των ορίων, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία η σύναψη συμβάσεων οι οποίες, λαμβανομένης υπόψη της αξίας τους, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας υπόκεινται, παρά ταύτα, στους θεμελιώδεις κανόνες και στις γενικές αρχές της Συνθήκης ΛΕΕ, ιδίως στις αρχές της ίσης μεταχείρισεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας καθώς και στην απορρέουσα εξ αυτών υποχρέωση διαφάνειας, υπό την προϋπόθεση ότι οι συμβάσεις αυτές εμφανίζουν βέβαιο διασυνοριακό ενδιαφέρον βάσει ορισμένων αντικειμενικών κριτηρίων (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 15ης Μαΐου 2008, SECAP και Santorso, C-147/06 και C-148/06, EU:C:2008:277, σκέψεις 20 και 21, της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Aziendasanitariainocale n. 5 «Spezzino» κ.λπ., C-113/13, EU:C:2014:2440, σκέψεις 45 και 46, της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Generali-ProvidenciaBiztosító, C-470/13, EU:C:2014:2469, σκέψη 32, καθώς και της 16ης Απριλίου 2015, EnterpriseFocusedSolutions, C-278/14, EU:C:2015:228, σκέψη 16, C 318/15 TecnoediCostruzioniSrlκατά Comunedifossanoσκ. 19,20).

Όσον αφορά τα αντικειμενικά κριτήρια που μπορούν να υποδηλώνουν την ύπαρξη βέβαιου διασυνοριακού ενδιαφέροντος, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τέτοια κριτήρια μπορούν να είναι, μεταξύ άλλων, η σημαντική αξία της επίμαχης συμβάσεως σε συνδυασμό με τον τόπο εκτελέσεως των εργασιών ή ακόμη τα τεχνικά χαρακτηριστικά της συμβάσεως και τα ειδικά χαρακτηριστικά των οικείων προϊόντων. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί επίσης να ληφθεί υπόψη η ύπαρξη καταγγελιών που υπέβαλαν επιχειρηματίες εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη, υπό την προϋπόθεση της εξακριβώσεως ότι οι καταγγελίες αυτές είναι πραγματικές και όχι πλασματικές (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 15ης Μαΐου 2008, SECAP και Santorso, C-147/06 και C-148/06, EU:C:2008:277, σκέψη 31, καθώς και απόφαση της 16ης Απριλίου 2015, Enterprise Focused Solutions, C-278/14, EU:C:2015:228, σκέψη 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Β. Σημειώνεται ότι, ως προς τη δυνατότητα παρεκκλίσεων των αναθετόντων φορέων από την κείμενη ενωσιακή και εθνική νομοθεσία, γίνεται δεκτό ότι η δυνατότητα παρεκκλίσεων ισχύει στο μέτρο που δεν

α) ως προς τις δημόσιες συμβάσεις έργων ζητήματα τροποποίησης ρυθμίζονται με τα άρθρα 155 «Επείγουσες και απρόβλεπτες πρόσθετες εργασίες», 156 «Ειδικά θέματα τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους. Αυξομειώσεις εργασιών - Νέες εργασίες», 164 «Υποκατάσταση» και 167 «Πτώχευση, θάνατος».

β) ως προς τις δημόσιες συμβάσεις εκπόνησης μελετών & παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών ζητήματα τροποποίησης ρυθμίζουν τα άρθρα 186 «Τροποποίηση σύμβασης κατά τη διάρκειά της» και 195 «Υποκατάσταση του αναδόχου».

Οι ως άνω κατηγορίες συμβάσεων εκφεύγουν του πεδίου του εκπαιδευτικού υλικού.

αντιτίθενται σε αναγκαστικού δικαίου διατάξεις της ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας ή, πάντως, δεν αμφισβητούνται παραδεκτώς από τους ενδιαφερομένους (βλ. ιδίως ΣτΕ 1552/2023, σκ. 4: «Όπως έχει κριθεί (βλ. ΣτΕ 892-894/2022, 898-900/2022), οι ανωτέρω διατάξεις, οι οποίες ρητώς προβλέπουν την εφαρμογή τους «με την επιφύλαξη της ενωσιακής νομοθεσίας», έχουν την έννοια ότι, για όσον χρόνο ο οικείος φορέας διατηρεί και δεν έχει αποδεδειγμένα απολέσει την ιδιότητα του αναθέτοντος φορέα κατά τις διατάξεις της οδηγίας 2014/25, οι δε συμβάσεις που αναθέτει εμπίπτουν, λόγω αντικειμένου και εκτιμώμενης αξίας, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, οι διατάξεις της τελευταίας, όπως έχουν μεταφερθεί ή μεταφέρονται στην εσωτερική έννομη τάξη με πράξεις της κρατικής νομοθεσίας (τυπικοί νόμοι ή κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση νόμου), εφαρμόζονται, κατ' αρχήν, πλήρως στις διενεργούμενες από τον φορέα διαδικασίες αναθέσεως. Τυχόν δε παρεκκλίσεις από ρυθμίσεις ουσιαστικού δικαίου της ανωτέρω νομοθεσίας, οι οποίες προβλέπονται από τους Κανονισμούς Έργων, Προμηθειών κλπ. του φορέα δύνανται να εφαρμόζονται, κατά περίπτωση, με βάση και τις ειδικότερες προβλέψεις κάθε διακηρύξεως, στο μέτρο που δεν αντιτίθενται σε αναγκαστικού δικαίου διατάξεις της ανωτέρω ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας ή, πάντως, δεν αμφισβητούνται παραδεκτώς από τους ενδιαφερομένους. Όσον αφορά, ειδικότερα, τις περί εννόμου προστασίας διατάξεις που θεσπίζονται με τον ν. 4412/2016, όπως ισχύει κάθε φορά, αυτές εξακολουθούν να εφαρμόζονται πλήρως, εφ' όσον ο φορέας που διεξάγει τη διαδικασία αναθέσεως εξακολουθεί να υπάγεται λόγω της ιδιότητάς του στον ανωτέρω νόμο και δεν έχει οριστεί διαφορετικά με νεότερες ειδικές διατάξεις, οι οποίες οφείλουν να τηρούν, όπου απαιτείται, και τις δεσμεύσεις που επιβάλλονται από τις δικονομικές οδηγίες 89/665/ΕΟΚ και 92/13/ΕΟΚ, όπως ισχύουν.»).

Επίσης ο κανόνας της δυνατότητας τροποποίησης συμβάσεων, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις των οικείων διατάξεων, ισχύει ανεξαρτήτως αν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης υπολείπεται ή όχι των ενωσιακών κατωφλιών. Συνεπώς, και υπό την έννοια ότι καταλαμβάνει τόσο τις συμβάσεις άνω, όσο και τις συμβάσεις κάτω των ορίων¹¹⁴, καθίσταται σαφές ότι η δυνατότητα τροποποίησης σύμβασης κατά το στάδιο της εκτέλεσης συνιστά γενικό κανόνα του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο του ως άνω γενικού κανόνα τίθεται ως οριζόντια προϋπόθεση εφαρμογής του, η τροποποίηση¹¹⁵ της αρχικής σύμβασης να λαμβάνει χώρα εν όσο αυτή διαρκεί¹¹⁶ και για περιστάσεις που ενσκήπτουν στον χρόνο αυτόν. Επομένως, η τροποποίηση συνδέεται με γεγονότα, τα οποία προκύπτουν πάντα κατά την εκτέλεση της αρχικής σύμβασης, ενώ δεν είναι δυνατόν η τροποποίηση να εδράζεται σε περιστάσεις που πρωτοεμφανίστηκαν κατά τη διαδικασία σύναψής της αρχικής σύμβασης ή μετά το πέρας της αρχικής σύμβασης (έχοντας ολοκληρωθεί η εκτέλεση της τελευταίας)¹¹⁷.

Όσον αφορά το χρονικό σημείο λήξης της σύμβασης, το άρθρο 202 - Ολοκλήρωση εκτέλεσης σύμβασης του ν. 4412/2016 προβλέπει ότι «Η σύμβαση θεωρείται ότι εκτελέστηκε όταν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

¹¹⁴ Βλ. άρθρο 2 του ν. 4412/2016: «[...] Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται, με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 έως 7, σε όλες τις συμβάσεις των περιπτώσεων α' και β', ανεξαρτήτως είδους και εκτιμώμενης αξίας αυτών, εκτός αν άλλως ορίζεται στις επιμέρους διατάξεις αυτού.»

¹¹⁵ Για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 132 για συμβάσεις του Βιβλίου I & 337 για τις συμβάσεις του Βιβλίου II του ν. 4412/2016, οι οποίες έχουν ενσωματώσει τις διατάξεις των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ αντίστοιχα.

¹¹⁶ Βλ. Αιτιολογική σκέψη 107 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ

¹¹⁷ Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσ/νίκη, 2022, Κεφ. ΙΧ. Β., σελ. 728 επ.

α) Σε περίπτωση προμήθειας παραδόθηκε ολόκληρη η ποσότητα ή, σε περίπτωση διαιρετού υλικού, η ποσότητα που παραδόθηκε υπολείπεται της συμβατικής, κατά μέρος που κρίνεται ως ασήμαντο από το αρμόδιο όργανο. Σε περίπτωση παροχής υπηρεσιών αυτές παρασχέθηκαν στο σύνολο τους ή σε περίπτωση διαιρετής υπηρεσίας, το αντικείμενο που παραδόθηκε υπολείπεται του συμβατικού, κατά μέρος που κρίνεται ως ασήμαντο από το αρμόδιο όργανο και έχει παρέλθει η καταληκτική ημερομηνία για την περαίωση της σύμβασης που έχει τεθεί στην διακήρυξη.

β) Παραλήφθηκαν οριστικά ποσοτικά και ποιοτικά τα υλικά ή οι υπηρεσίες που παραδόθηκαν.

γ) Έγινε η αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος, αφού προηγουμένως επιβλήθηκαν κυρώσεις ή εκπτώσεις και

δ) Εκπληρώθηκαν και οι λοιπές συμβατικές υποχρεώσεις και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη και αποδεσμεύθηκαν οι σχετικές εγγυήσεις κατά τα προβλεπόμενα από τη σύμβαση.».

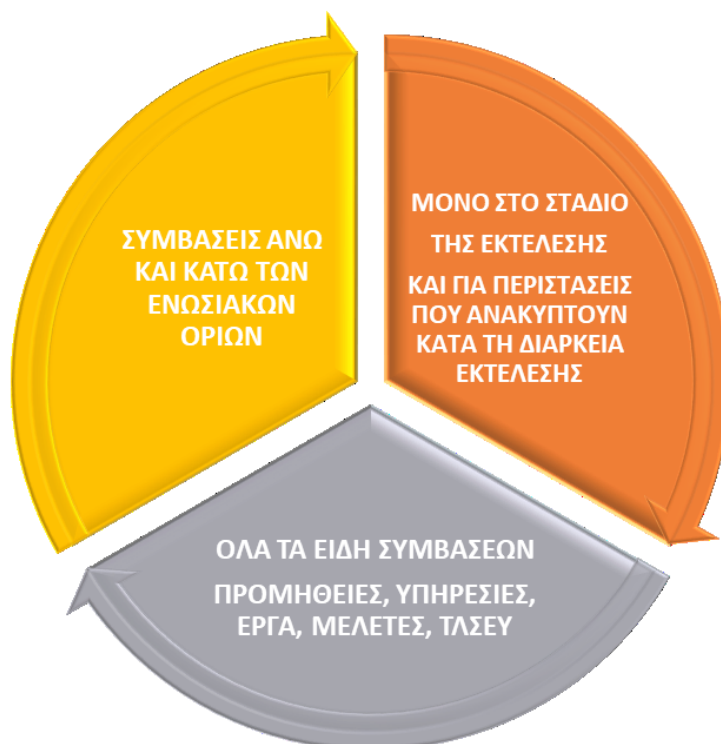
Βεβαίως, επισημαίνεται ότι, το εν λόγω άρθρο πρέπει να ερμηνεύεται στενά και σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 132 και να μην αποτελεί βήμα για παρελκυστικές πρακτικές από πλευράς αναθέτουσας αρχής /αναθέτοντος φορέα. Για παράδειγμα, η λογική της ως άνω διάταξης δεν είναι ότι μια αναθέτουσα αρχή μπορεί να καθυστερεί σκοπίμως την αποδέσμευση των σχετικών εγγυήσεων ή την επιβολή κυρώσεων ή εκπτώσεων ή την αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος, υποκρύπτοντας την πρόθεση να παρατείνει την ισχύ της σύμβασης ούτως ώστε να είναι εφικτή η

τροποποίηση αυτής. Επίσης, καθίσταται πρόδηλο ότι η λογική της ως άνω διάταξης δεν είναι για παράδειγμα ότι η σύμβαση παραμένει σε ισχύ για το πλεονάζον χρονικό διάστημα που αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας δεν έχει τυχόν αποδεσμεύσει εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης, κατόπιν οριστικής παραλαβής του αντικειμένου της σύμβασης¹¹⁸. Τέλος, δεν συνάδει με τη λογική των διατάξεων των άρθρων 132 και 202 του νόμου ότι για όσο διάστημα μια αναθέτουσα αρχή/ένας αναθέτων φορέας εξακολουθεί να κατέχει εγγυητική επιστολή καλής λειτουργίας που παρείχε ο προσφέρων, για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων που ανακύπτουν ή των ζημιών που προκαλούνται από δυσλειτουργία των υπό προμήθεια αγαθών κατά την περίοδο εγγύησης καλής λειτουργίας, εφόσον τέτοια περίοδος προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης, έχει τη δυνατότητα να προβεί σε τροποποίηση σύμβασης, με την αιτιολογία ότι δεν έχει αποδεσμευθεί η εγγύηση καλής λειτουργίας και, κατά συνέπεια, σύμφωνα με το άρθρο 202, δεν έχει ολοκληρωθεί η εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης. Κι αυτό διότι η εγγύηση καλής λειτουργίας αφορά τον χρόνο μετά την οριστική παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης και μάλιστα δύναται να εκτείνεται σε μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την οριστική παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης. Συνεπώς η διασταλτική ερμηνεία της διάταξης θα έδινε τη δυνατότητα σε μια αναθέτουσα αρχή/έναν αναθέτοντα φορέα να τροποποιεί μια σύμβαση - υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 132 - για όσο χρονικό διάστημα καλύπτει η εγγύηση καλής λειτουργίας, δημιουργώντας κατ' αποτέλεσμα στρέβλωση του ανταγωνισμού.

¹¹⁸ Βλ. παρ. 5 του άρθρου 72 - Εγγυήσεις του ν. 4412/2016 όπου προβλέπεται ότι «Οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης επιστρέφονται στο σύνολό τους μετά από την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικειμένου της σύμβασης».

Τα στοιχεία του γενικού κανόνα που διέπει την τροποποίηση σύμβασης αποτυπώνονται με το ακόλουθο σχήμα:

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Τα τρία χαρακτηριστικά του γενικού κανόνα τροποποίησης δημόσιας σύμβασης

Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα πρακτικά παραδείγματα εσφαλμένων τροποποιήσεων παρά το γεγονός ότι δεν κάμπτεται ο γενικός κανόνας των δημοσίων συμβάσεων:

1. Η αναθέτουσα αρχή έχει συνάψει αρχική σύμβαση προμήθειας καυσίμων, με σκοπό την κάλυψη των αναγκών της σε καύσιμα κίνησης για τα έτη 2022, 2023 και 2024. Στην αρχική σύμβαση προβλέπεται ότι «στην σύμβαση δεν μπορεί να γίνει υπέρβαση στις ποσότητες σε (lt) ούτε στα επιμέρους ποσά». Από τον παραπάνω όρο συνάγεται ότι, είτε η προμήθεια του συνόλου των προβλεπόμενων ποσοτήτων, όπως αυτές προσδιορίστηκαν συμβατικά με βάση την τιμή μονάδος που ίσχυε κατά το χρόνο κατάρτισης

της προϋπολογισθείσας δαπάνης, είτε η εξάντληση της προϋπολογισθείσας δαπάνης, συνεπάγονται τη λήξη ισχύος της σύμβασης ακόμα και πριν την παρέλευση της οριζόμενης χρονικής διάρκειας (36 μήνες)¹¹⁹.

Κατά το στάδιο της εκτέλεσης η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής εισηγείται την τροποποίηση της σύμβασης με προσαύξηση της συνολικής συμβατικής δαπάνης (άνω του 10% και κάτω του 50% της αρχικής σύμβασης) λόγω σημειωθείσας απρόοπτης αύξησης καυσίμων κατ' εφαρμογή των άρθρων 132 παρ. 1 γ' του ν. 4412/2016. Η αιτιολογία συνίσταται στο ότι πρέπει να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της αναθέτουσας αρχής, δοθέντος ότι «η αύξηση στην τιμή του λίτρου λόγω της ενεργειακής κρίσης ξεπερνάει το 50% μεσοσταθμικά από την αρχή του έτους βάσει της μέσης τιμής του παρατηρητηρίου υγρών καυσίμων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας».

Ερώτηση: Τηρείται εν προκειμένω ο γενικός κανόνας για την τροποποίηση δημόσιας σύμβασης; Είναι η εν λόγω τροποποίηση επιτρεπτή;

Απάντηση: Δοθέντος ότι οι προμήθειες καυσίμων διενεργούνται με βάση τις ισχύουσες κατά το χρόνο παράδοσης των καυσίμων τιμές, τόσο οι ποσότητες και η κατανομή αυτών κατ' έτος όσο και η καθοριζόμενη στη διακήρυξη και στην αρχική σύμβαση τιμή μονάδας έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, στην υπό εξέταση περίπτωση, ως όριο ισχύος της σύμβασης έχει ορισθεί η ανάλωση του προϋπολογισμού, η δε διάρκεια

¹¹⁹ Βλ. ΕΣ (Κλιμάκιο ΣΤ') 154, 460/2022.

των 36 μηνών έχει τεθεί ως απώτατο όριο σε περίπτωση μη πρότερης απορρόφησης των συνολικών ενδεικτικών ποσοτήτων. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι δεν νοείται στη συγκεκριμένη περίπτωση για τη διασφάλιση της προμήθειας των συμβατικά καθορισθεισών ποσοτήτων καυσίμων (για τα έτη 2022, 2023 και 2024) η σύναψη τροποποιητικής σύμβασης με επαύξηση της συμβατικής δαπάνης, λόγω του ενδεικτικού χαρακτήρα που έχει η κατανομή των ποσοτήτων και η προϋπολογισθείσα δαπάνη μεταξύ των ετών.¹²⁰ Συνεπώς, παρ' ότι η τροποποίηση εξετάζεται από την αναθέτουσα αρχή ενόσω η σύμβαση διαρκεί, και οι περιστάσεις που επικαλείται η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής προέκυψαν κατά την εκτέλεση της σύμβασης (άνοδος τιμών), διαφαίνεται ότι τα γεγονότα αυτά δεν συνδέονται άρρηκτα με την εκτέλεση της σύμβασης. Παρά το γεγονός ότι δεν κάμπτεται καταρχήν ο γενικός κανόνας τροποποίησης δημόσιας σύμβασης, ιδίως ως προς τον παράγοντα χρόνο (δηλ. η τροποποίηση εξετάζεται τόσο εντός του χρόνου ισχύος της υπό εξέταση σύμβασης

¹²⁰ Βλ. ομοίως ΕΣ (Κλιμάκιο ΣΤ') 154, 460/2022 «Η κρίση αυτή ισχύει ανεξαρτήτως της συνδρομής της προβλεπόμενης στο άρθρο 132 παρ. 1γ' του ν. 4412/2016 απρόβλεπτης περίπτωσης, η οποία συνίσταται στην αύξηση των τιμών των καυσίμων που εκφεύγει της σφαιράς ελέγχου της αναθέτουσας αρχής, για την εφαρμογή της ανωτέρω διάταξης τίθεται σωρευτικά ως προϋπόθεση η τροποποίηση να μην αποσκοπεί στην αποφυγή εφαρμογής των διατάξεων του νόμου για τις διαδικασίες ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων. Τέτοια αποφυγή εφαρμογής των περί ανάθεσης διατάξεων του ν. 4412/2016 συνιστά και η επιλογή σύναψης τροποποιητικής σύμβασης με επαύξηση του αντικειμένου, όταν τα κονδύλια της σύμβασης δεν έχουν εισέτι αναλωθεί. Άλλωστε, η ορθολογική διαχείριση του προϋπολογισμού και η τήρηση του πνεύματος των διατάξεων του ν. 4412/2016 υπέρ της ανάπτυξης ανταγωνισμού στη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων, υπηρετούνται με την κατά το δυνατόν πιο σύντομη λήξη των υφιστάμενων συμβάσεων, οι οποίες έχουν στηριχθεί σε δεδομένα τιμών μη ανταποκρινόμενα στην υφιστάμενη κατάσταση της αγοράς καυσίμων. Γενικότερα δε, σε περιπτώσεις συμβάσεων που καλύπτουν πάγιες και επαναλαμβανόμενες ανάγκες δεν προκρίνεται η σύναψη τροποποιητικών συμβάσεων με επέκταση του οικονομικού αντικειμένου, καθώς ακόμα και αν το συμβατικό αντάλλαγμα αναλώνεται πριν το χρονικό σημείο που είχε αρχικά τεθεί ως σημείο λήξης της διάρκειας της σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές δύνανται με ορθό προγραμματισμό να εκκινούν έγκαιρα νέες διαδικασίες αναθέσεων, ώστε να μην τίθεται ζήτημα παράκαμψης των σχετικών διατάξεων του ν. 4412/2016.».

όσο και λόγω ζητημάτων που εγείρονται το πρώτον κατά το χρόνο αυτό), η αιτιολογία δεν είναι δόκιμη, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ενδεικτικός χαρακτήρας ποσοτήτων και προϋπολογισθείσας τιμής μονάδας δεν συνάδει με την αντιπαραβολή τους με τις αυξημένες τρέχουσες τιμές ως περίσταση που ανέκυψε κατά την εκτέλεση της σύμβασης ικανή να θεμελιώσει δικαίωμα τροποποίησης της σύμβασης.

Επιπρόσθετα του γενικού κανόνα της τροποποίησης σύμβασης, επισημαίνονται ορισμένα ακόμη ζητήματα γενικής εφαρμογής:

Α. Για όλα τα είδη συμβάσεων και ανεξαρτήτως εκτιμώμενης αξίας σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές δυνάμει του άρθρου 72 - Εγγυήσεις του νόμου, ζητούν¹²¹ από τον ανάδοχο να παράσχει εγγύηση καλής εκτέλεσης¹²², σε ποσοστό επί της εκτιμώμενης αξίας¹²³ της σύμβασης ή του τμήματος της σύμβασης, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης. Σε περίπτωση τροποποίησης σύμβασης κατά τα άρθρα 132 και 337 του νόμου, περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να απαιτεί από τον ανάδοχο να καταθέσει μέχρι και την υπογραφή της τροποποιητικής σύμβασης,

¹²¹ Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να μην απαιτούν εγγύηση καλής εκτέλεσης για συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή κατώτερης από το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.

¹²² Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης καλύπτει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την εφαρμογή όλων των όρων της σύμβασης και κάθε απαίτηση της αναθέτουσας αρχής έναντι του αναδόχου.

¹²³ Βλ. άρθρα 72 και 302 - Εγγυήσεις του ν. 4412/2016 όπου προβλέπεται ότι το ποσοστό αυτό καθορίζεται για τις προμήθειες και τις υπηρεσίες σε τέσσερα τοις εκατό (4%). Η εγγύηση καλής εκτέλεσης κατατίθεται μέχρι και την υπογραφή του συμφωνητικού, ενώ καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής στην περίπτωση παραβίασης, από τον ανάδοχο, των όρων που ορίζονται στη σύμβαση. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να μην απαιτούν εγγύηση καλής εκτέλεσης για συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή κατώτερης από το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ. Οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης επιστρέφονται στο σύνολό τους μετά από την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικείμενου της σύμβασης.

συμπληρωματική εγγύηση καλής εκτέλεσης, το ύψος της οποίας ανέρχεται επίσης σε ποσοστό 4%, για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, επί του ποσού της αύξησης της αξίας της σύμβασης.

Επίσης, από το γεγονός ότι κατά το άρθρο 72 του νόμου, για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον συμβατικό χρόνο φόρτωσης ή παράδοσης, για το διάστημα που θα ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, συνάγεται ότι σε περίπτωση τροποποίησης σύμβασης η οποία συνεπάγεται μετατόπιση¹²⁴ του χρόνου παράδοσης, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης θα πρέπει να προσαρμόζεται αναλόγως.

¹²⁴ Βλ. άρθρο 206 - Χρόνος παράδοσης υλικών.

Για την παράταση του χρόνου παράδοσης η παρ. 1 προβλέπει ότι «1. Ο προμηθευτής υποχρεούται να παραδίδει το υλικό μέσα στα χρονικά όρια και με τον τρόπο που ορίζει η σύμβαση. Ο συμβατικός χρόνος παράδοσης των υλικών μπορεί να παρατείνεται υπό τις ακόλουθες σωρευτικές προϋποθέσεις:

α) τηρούνται οι όροι της διάταξης του άρθρου 132,

β) έχει εκδοθεί αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής μετά από γνωμοδότηση αρμοδίου συλλογικού οργάνου είτε με πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής και εφόσον συμφωνεί ο προμηθευτής είτε ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή το οποίο υποβάλλεται υποχρεωτικά πριν από τη λήξη του συμβατικού χρόνου,

γ) το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι ίσο ή μικρότερο από τον αρχικό συμβατικό χρόνο παράδοσης.»

Για την μετάθεση του χρόνου παράδοσης η παρ. 4 προβλέπει ότι «4. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση του οργάνου της περ. β' της παρ. 11 του άρθρου 221, ο συμβατικός χρόνος φόρτωσης - παράδοσης των υλικών μπορεί να μετατίθεται. Μετάθεση επιτρέπεται μόνο όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας ή άλλοι ιδιαιτέρως σοβαροί λόγοι, που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών. Στις περιπτώσεις μετάθεσης του συμβατικού χρόνου φόρτωσης - παράδοσης δεν επιβάλλονται κυρώσεις.»

Βλ. επίσης άρθρο 217 Διάρκεια σύμβασης παροχής υπηρεσίας, το οποίο προβλέπει ότι «1. Στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό ορίζεται η συνολική διάρκεια για την εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης. Επιπλέον, ορίζονται, εφόσον απαιτείται, τμηματικές/ενδιαμέσες προθεσμίες για τα επιμέρους στάδια παροχής των υπηρεσιών και/ ή υποβολής των παραδοτέων. Ως συνολική διάρκεια νοείται το

Β. Σε περίπτωση εκτελούμενης σύμβασης, η κρίση περί του ανέφικτου νόμιμης υλοποίησης αυτής, της ανάγκης απόκλισης από τα συμφωνηθέντα και του επαναπροσδιορισμού συμφωνημένων παροχών, λόγω απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών, ανήκουν στην αναθέτουσα αρχή/αναθέτοντα φορέα. Ανεξαρτήτως των ανωτέρω, επισημαίνεται, ωστόσο, ότι οι σχετικές επιλογές θα πρέπει να αιτιολογούνται δεόντως και να εντάσσονται στο πλαίσιο νομιμότητας που θέτει ο ν. 4412/2016 και οι οικείες διατάξεις στις οποίες ο νόμος αυτός παραπέμπει (λ.χ. των άρθρων 200 και 288 Α.Κ.).

Επομένως, εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή/αναθέτοντα φορέα, μετά από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, να εκτιμήσει τη νομιμότητα τυχόν υποβληθέντος αιτήματος¹²⁵ περί τροποποίησης της σύμβασης, αφού λάβει υπόψη το σύνολο των εγγράφων της σύμβασης και τη βούληση των συμβαλλομένων μερών, ιδίως της αναθέτουσας αρχής/του αναθέτοντος φορέα, που προέβη στη σύνταξη και έγκριση των σχετικών τευχών. Βεβαίως, η ορθότητα ή μη των εν λόγω εκτιμήσεων ελέγχεται καταρχάς στο πλαίσιο των προβλεπόμενων από το ισχύον πλαίσιο προληπτικής φύσεως

χρονικό διάστημα που ορίζεται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό, το οποίο αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής του συμφωνητικού ή από την ημερομηνία που ορίζεται σε αυτό και λήγει είτε σε δήλη ημερομηνία ή προθεσμία είτε, εφόσον υπάρχουν ενδιάμεσα επιμέρους παραδοτέα, με την υποβολή του τελευταίου παραδοτέου στον χρόνο που ορίζεται στο συμφωνητικό.

2. Με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από εισήγηση της υπηρεσίας που διοικεί τη σύμβαση, η συνολική διάρκεια της σύμβασης μπορεί να παρατείνεται μέχρι το 50% αυτής, ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη της διάρκειάς της, σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου. Αν λήξει η συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος.»

¹²⁵ Καθώς και κατά περίπτωση την ορθότητα της προτεινόμενης μεθοδολογίας.

ελέγχων νομιμότητας, ιδίως από το Ελεγκτικό Συνέδριο, εφόσον η τροποποιητική σύμβαση υπόκειται σε υποχρεωτικό τέτοιο έλεγχο (βλ. ενότητα 7.5), καθώς και στο πλαίσιο της παρεχόμενης προδικαστικής και δικαστικής προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016.

5.3 Προβλεπόμενες περιπτώσεις τροποποίησης μιας σύμβασης

Η περιπτώσιολογία των προβλεπόμενων στο νόμο (και τις Οδηγίες) επιτρεπτών τροποποιήσεων της σύμβασης, χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, είναι περιοριστική. Συνεπώς, μόνο στις συγκεκριμένες περιπτώσεις που παρατίθενται στο νόμο (ήτοι όχι ενδεικτικά) και με τήρηση σωρευτικά των προϋποθέσεων που εξ' αυτού τίθενται, νοείται ως επιτρεπτή η τροποποίηση της αρχικής σύμβασης. Εξ' αντιδιαστολής συνάγεται ότι, εφόσον τα πραγματικά περιστατικά δεν υπάγονται σε μια εκ των περιοριστικά ορισθέντων περιπτώσεων τροποποίησης, η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να ακολουθήσει νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης. Επαναλαμβάνεται ότι θα πρέπει να πληρείται και η οριζόντια προϋπόθεση ο χρόνος της τροποποίησης να βρίσκεται αποκλειστικά εντός του σταδίου της διάρκειας εκτέλεσης της σύμβασης και η τροποποίηση να εδράζεται σε λόγους που ενσκήπτουν σε αυτόν τον χρόνο, ενώ αν δεν συντρέχει η εν λόγω οριζόντια προϋπόθεση, αποκλείεται σε κάθε περίπτωση η τροποποίηση και για τις προβλεπόμενες περιπτώσεις «επιτρεπόμενης» τροποποίησης.

5.3.1 Τροποποιήσεις προβλεπόμενες σε ρητές ρήτρες αναθεώρησης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης, περιλαμβανομένων ρητρών αναθεώρησης τιμών ή προαίρεσης

Στην περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132 του Βιβλίου Ι ν. 4412/2016 και περ. α της παρ. 1 του άρθρου 337 του Βιβλίου ΙΙ ν. 4412/2016 ορίζεται η πρώτη προβλεπόμενη επιτρεπτή περίπτωση τροποποίησης, ήτοι η περίπτωση όπου η τροποποίηση εδράζεται σε ρητές και ακριβείς ρήτρες αναθεώρησης, που έχουν ήδη προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης¹²⁶.

Ως ρήτρες αναθεώρησης νοούνται όροι της σύμβασης που ορίζουν ότι τροποποιείται η αρχική σύμβαση αναφορικά με το αντικείμενο ή τα δικαιώματα των συμβαλλομένων μερών. Ενδεικτικές ρήτρες, οι οποίες αναφέρονται και στο νόμο, είναι οι ρήτρες αναθεώρησης τιμών και τα δικαιώματα προαίρεσης. Ωστόσο, στην κατηγορία των δικαιωμάτων προαίρεσης ανήκει ένα εύρος όρων, που η αναθέτουσα αρχή δύναται να προβλέψει στα έγγραφα της σύμβασης. Συνεπώς ποικίλοι όροι, που βεβαίως δεν παρέχουν στην αναθέτουσα αρχή απεριόριστη διακριτική ευχέρεια, μπορούν να ενταχθούν στα έγγραφα της σύμβασης ως δικαιώματα προαίρεσης. Για παράδειγμα είναι δυνατό δικαίωμα προαίρεσης στα έγγραφα μικτής σύμβασης, αφενός προμήθειας εξοπλισμού με εγγυημένη περίοδο λειτουργίας και αφετέρου παροχής υπηρεσιών συντήρησης, να προβλέψει τη δυνατότητα προσαρμογής του αντικειμένου της σύμβασης λόγω τεχνικών δυσκολιών που προέκυψαν κατά τη λειτουργία ή συντήρηση του εξοπλισμού ή λόγω τεχνολογικών μεταβολών. Επίσης, είναι δυνατό δικαίωμα

¹²⁶ Τα έγγραφα της σύμβασης προβλέπονται στην περ. 14 της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016.

προαίρεσης να προβλέψει έκτακτη συντήρηση ή επισκευή πέραν της τακτικής συντήρησης του εξοπλισμού στο συγκεκριμένο παράδειγμα¹²⁷.

Όσον αφορά τις ρήτρες αναθεώρησης τιμών και τα δικαιώματα προαίρεσης, που αναφέρονται ρητά στις σχετικές διατάξεις, λεκτέο είναι ότι:

α) Οι ρήτρες αναθεώρησης τιμών συνίστανται σε όρους που – περιλαμβανόμενοι στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης – προβλέπουν την αναπροσαρμογή των τιμών της αρχικής σύμβασης, είτε ποσοστιαία είτε έως ένα χρηματικό ποσό (ήτοι μια μέγιστη χρηματική αξία). Η αξία της ρήτρα αναθεώρησης τιμής συνυπολογίζεται κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης.

β) Τα δικαιώματα προαίρεσης συνίστανται σε όρους που – περιλαμβανόμενοι στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης – προβλέπουν ενεργοποίηση επέκτασης των δικαιωμάτων της αναθέτουσας αρχής, ιδίως ως προς την επέκταση του φυσικού

¹²⁷ Στην αιτιολογική σκέψη (111) της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ αναφέρεται ότι: «Οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει, στις ίδιες τις συμβάσεις, να έχουν τη δυνατότητα να προβλέπουν τροποποιήσεις μέσω ρητρών αναθεώρησης ή προαίρεσης· εντούτοις, οι εν λόγω ρήτρες δεν θα πρέπει να τους παρέχουν απεριόριστη διακριτική ευχέρεια. Συνεπώς, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ορίζει ως ποιο βαθμό μπορούν να προβλέπονται τροποποιήσεις στην αρχική σύμβαση. Θα πρέπει, κατά συνέπεια, να διευκρινιστεί ότι ρήτρες αναθεώρησης ή προαίρεσης που έχουν συνταχθεί με επαρκή σαφήνεια μπορούν να προβλέπουν, για παράδειγμα, τιμαριθμική προσαρμογή ή να διασφαλίζουν ότι για παράδειγμα, ο εξοπλισμός επικοινωνιών που πρέπει να παραδοθεί εντός ορισμένης προθεσμίας παραμένει κατάλληλος και στην περίπτωση τροποποίησης των πρωτοκόλλων επικοινωνίας ή άλλων τεχνολογικών αλλαγών. Θα πρέπει επίσης να είναι δυνατόν να προβλέπονται, με ρήτρες που θα είναι επαρκώς σαφείς, προσαρμογές της σύμβασης, οι οποίες καθίστανται αναγκαίες λόγω τεχνικών δυσκολιών που προέκυψαν κατά τη λειτουργία ή συντήρηση. Θα πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι οι συμβάσεις μπορούν, για παράδειγμα, να συμπεριλάβουν τόσο την τακτική συντήρηση όσο και έκτακτες παρεμβάσεις συντήρησης, οι οποίες είναι πιθανόν να απαιτηθούν για την εξασφάλιση της συνέχειας στην παροχή δημόσιας υπηρεσίας.». Όμοια είναι και την αιτιολογική σκέψη 117 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ.

αντικειμένου της αρχικής σύμβασης¹²⁸. Η αξία των δικαιωμάτων προαίρεσης συνυπολογίζεται κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης¹²⁹. Σημειώνεται ότι εφόσον η αναθέτουσα αρχή αποφασίσει να ενεργοποιήσει δικαίωμα προαίρεσης της αρχικής σύμβασης, προβαίνει σε μονομερή δήλωση. Δεν απαιτείται εν προκειμένω η σύμφωνη γνώμη του αναδόχου, δεδομένου ότι ο τελευταίος έχει αποδεχθεί το δικαίωμα προαίρεσης και τον όρο ενεργοποίησής του κατά το χρόνο υποβολής της προσφοράς. Συνεπώς, εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή, στη διακριτική ευχέρεια της οποίας βρίσκεται η ενεργοποίηση του δικαιώματος προαίρεσης ή όχι, να αποφασίσει εάν θα προβεί στην μονομερή ενεργοποίηση χωρίς να προσκαλέσει τον ανάδοχο να αποδεχθεί την τελευταία. Τέλος, επισημαίνεται ότι αν ο ανάδοχος αρνηθεί να εκτελέσει τη σύμβαση στο μέρος που αναλογεί στο δικαίωμα προαίρεσης, τότε ενδέχεται να του επιβληθούν κυρώσεις από την αναθέτουσα αρχή δυνάμει των όρων της αρχικής σύμβασης και του νόμου. Στην περίπτωση αυτή μπορεί η αναθέτουσα αρχή να αποφασίσει την κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης του αναδόχου, την επιβολή ποινικών ρητρών, την κήρυξη του αναδόχου εκπτώτου κ.α..

Ακολούθως παρατίθεται ένα παράδειγμα αναφορικά με τη θέση όρου ενεργοποίησης δικαιώματος προαίρεσης στα έγγραφα της σύμβασης.

¹²⁸ Βλ. Ως δικαιώματα προαίρεσης νοούνται μόνο τα “γνήσια” δικαιώματα προαίρεσης που ρυθμίζει ο Αστικός Κώδικας, τα οποία εξαρτώνται αποκλειστικά και μόνο από τη βούληση της αναθέτουσας αρχής. Συνεπώς για την ενεργοποίηση των εν λόγω δικαιωμάτων δεν χωρεί διερεύνηση της βούλησης του αναδόχου. Για την έννοια και τη νομική φύση των γνήσιων δικαιωμάτων προαίρεσης της περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132, βλ. Την Κατευθυντήρια Οδηγία 22 της ΕΑΔΗΣΥ με θέμα: “Τροποποίηση των συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους”, ΑΔΑ: 7ΜΥΤΟΞΤΒ-ΖΓΖ, σελ. 6-8 ως αναρτάται στην ιστοσελίδα της Αρχής.

¹²⁹ Άρθρο 5 παρ. 2 του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016 (ταυτάριθμο άρθρο της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και άρθρο 236 παρ. 1 του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016 (άρθρο 16 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ).

1. Η αναθέτουσα αρχή έχει θέσει στα έγγραφα της αρχικής σύμβασης για προμήθεια laptops ένα δικαίωμα προαίρεσης για αγορά 10 επιπλέον τεμαχίων με τις ίδιες τεχνικές προδιαγραφές και στην ίδια τιμή, εν αναμονή πρόσληψης 10 επιπλέον ατόμων μόλις τελεσφορήσει η προβλεπόμενη διαδικασία μέσω ΑΣΕΠ. Κατά την εκτέλεση της σύμβασης αποστέλλει στον ανάδοχο αίτημα για υποβολή υπεύθυνης δήλωσης ως προς τη συγκατάθεσή του για ενεργοποίηση της προαίρεσης εντός αποκλειστικής προθεσμίας 10 ημερών, επιφυλασόμενη του δικαιώματός της να αναθέσει την προμήθεια στον επόμενο σε σειρά μειοδότη σε περίπτωση άρνησης του αναδόχου.

Ερώτηση: Είναι ορθή αυτή η πρακτική;

Απάντηση: Όχι. Δεν απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του αναδόχου, αντιθέτως, η αναθέτουσα αρχή είναι αφ' εαυτού δυνάμενη να ενεργοποιήσει το δικαίωμα προαίρεσης. Στην περίπτωση άρνησης του αναδόχου να εκτελέσει το αντικείμενο του δικαιώματος προαίρεσης, τότε μπορεί η αναθέτουσα αρχή να προβεί στην κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης του αναδόχου, να επιβάλει ποινικές ρήτρες εφόσον έχουν προβλεφθεί στην αρχική σύμβαση, να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο, να “αναζητήσει” το διαφέρον κ.α., όμως, δεν μπορεί να στραφεί στον επόμενο σε σειρά μειοδότη του αρχικού διαγωνισμού προσβλέποντας στην ανάθεση του αντικειμένου του δικαιώματος προαίρεσης σε αυτόν (εκτός αν έχει τεθεί σχετική ρήτρα υποκατάστασης του αναδόχου στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης, σε περίπτωση μη υλοποίησης από τον τελευταίο του αντικειμένου του δικαιώματος προαίρεσης). Επομένως, η σχετική επιφύλαξη στην πρόσκληση του παραδείγματος δεν είναι δόκιμη. Η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει, σε περίπτωση άρνησης του αναδόχου, να εκκινήσει νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης για να ικανοποιήσει την ανάγκη της.

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν σωρευτικά οι ρήτρες αναθεώρησης εν γένει – δηλαδή τα δικαιώματα προαίρεσης και οι ρήτρες αναθεώρησης τιμών– είναι οι ακόλουθες:

- i. Να έχουν προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης.
- ii. Να είναι σαφείς, ακριβείς, ρητές και πλήρεις ως προς την περιγραφή του όρου ενεργοποίησης, της φύσης και του αντικειμένου της τροποποίησης.
- iii. Να μη μεταβάλλουν τη συνολική φύση της σύμβασης. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν είναι επιτρεπτή η μεταβολή του είδους¹³⁰ της αρχικής σύμβασης (π.χ. σύμβαση προμηθειών δεν μπορεί δυνάμει ρήτρας αναθεώρησης να τροποποιηθεί ώστε να περιλαμβάνει και παροχή υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, για την ανάθεση υπηρεσιών η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβεί σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης).

Στη συνέχεια, μέσω παραδειγμάτων παρουσιάζονται αναλυτικότερα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των επιτρεπτών ρητρών αναθεώρησης που ενσωματώνονται σε αυτές μέσω της πλήρωσης των παραπάνω σωρευτικών προϋποθέσεων.

¹³⁰ ΕΣ (Τμήμα 7) 1242, 91/2021: Δεν επιτρέπεται με την επιχειρούμενη τροποποίηση να μεταβάλλεται η συνολική φύση της αρχικής σύμβασης, υπό την έννοια της αλλοίωσης των βασικών παραμέτρων αυτής, και ιδίως με την αντικατάσταση των προς προμήθεια αγαθών με άλλα διαφορετικά.

Βεβαίως, η νομιμότητα αντικατάστασης των αγαθών με ίδια που διαφέρουν ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές κρίνεται ad hoc. Η κάθε αναθέτουσα αρχή, με γνώμονα τις δικές της ιδιαίτερες ανάγκες και περιστάσεις, αλλά και τον σκοπό και τις προσδοκίες που έχει από την κάθε σύμβαση, θα πρέπει να αποφασίσει η ίδια για τις ενέργειες στις οποίες θα προβεί στην περίπτωση που ο ανάδοχος αιτηθεί την παράδοση του ίδιου είδους που απάδει ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές. Βλ. και ενότητα 6.2 στοιχείο (B)

Ανεξαρτήτως των ανωτέρω, επισημαίνεται, ότι οι σχετικές επιλογές της αναθέτουσας αρχής θα πρέπει να αιτιολογούνται δεόντως και να εντάσσονται στο πλαίσιο νομιμότητας που θέτει ο ν. 4412/2016. Σε κάθε περίπτωση, η ορθότητα ή μη των εν λόγω εκτιμήσεων ελέγχεται από τα αρμόδια δικαστικά και διοικητικά όργανα εποπτείας και ελέγχου κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

1. Το πρώτον η απόφαση κατακύρωσης σύμβασης προμήθειας 5 πυροσβεστικών οχημάτων εκτιμώμενης αξίας 250.000,00 € περιλαμβάνει όρο με τον οποίο η αναθέτουσα αρχή αναθέτει στον ανάδοχο την προμήθεια ενός ακόμη πυροσβεστικού οχήματος.
Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (και συγκεκριμένα δικαίωμα προαίρεσης) διότι δεν έχει προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης (προϋπόθεση υπό i).
2. Στα αρχικά έγγραφα σύμβασης προμήθειας ελαιόλαδου προβλέπεται η δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής με μονομερή δήλωσή της να αναπροσαρμόσει το συμβατικό τίμημα στην περίπτωση που η μέση τιμή της αγοράς ανέλθει πέραν του ορίου του 50% της τιμής του μηνός δημοσίευσης της διακήρυξης του ανοικτού διαγωνισμού.
Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (συγκεκριμένα τιμής) καθώς δεν πληροί το κριτήριο της ακρίβειας (προϋπόθεση υπό ii). Αντιθέτως, πρόκειται για ένα αόριστο όρο, στο βαθμό που δεν ορίζει το ποσοστό της αναπροσαρμογής της τιμής ή τη μέγιστη αξία της αναπροσαρμογής της τιμής, παρά μόνο τον όρο ενεργοποίησης της ρήτρας.
3. Στα αρχικά έγγραφα σύμβασης παροχής υπηρεσίας εγκατάστασης για αίθουσες (γραφείων) προσωπικού της, η αναθέτουσα αρχή προβλέπει ότι στην περίπτωση που κατά την εκτέλεση ολοκληρωθεί διαγωνισμός του ΑΣΕΠ για νέες προσλήψεις, η ίδια θα δύναται μονομερώς να παρατείνει τη διάρκεια της σύμβασης, με ανάθεση των σχετικών υπηρεσιών στον αρχικό ανάδοχο με μηνιαίο τίμημα ίσο με το αρχικό.
Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (συγκεκριμένα δικαίωμα προαίρεσης) καθώς δεν πληροί το κριτήριο σαφήνειας και ακρίβειας (προϋπόθεση υπό ii). Αντιθέτως, πρόκειται για ένα αόριστο όρο, εφόσον δεν προβλέπει το χρονικό διάστημα για το οποίο δύναται να παραταθεί η σύμβαση. Η αοριστία ως προς τη διάρκεια της παράτασης, ωστόσο, μπορεί να δημιουργήσει ζητήματα ερμηνείας κατά την εφαρμογή της ρήτρας αναθεώρησης.

4. Στα αρχικά έγγραφα σύμβασης παροχής υπηρεσίας διαχείρισης, επισκευής και συντήρησης στόλου οχημάτων της αναθέτουσας αρχής συμπεριλαμβάνεται όρος που προβλέπει δικαίωμα μονομερούς παράτασης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής της διάρκειας της σύμβασης για 6 επιπλέον μήνες, με ανάθεση των σχετικών υπηρεσιών στον αρχικό ανάδοχο με το ίδιο μηνιαίο τίμημα.

Ο εν λόγω όρος διαφαίνεται να είναι ένα επιτρεπόμενο δικαίωμα προαίρεσης, καθώς αναφέρει το αντικείμενο της τροποποίησης και δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης (πληρώντας τις προϋποθέσεις υπό i έως iii). Ωστόσο, για να είναι απόλυτα σαφής η ρήτρα θα πρέπει να περιλαμβάνει και τον όρο ενεργοποίησης ήτοι, το χρόνο εντός του οποίου μπορεί να ενεργοποιηθεί ο όρος (εντός του χρόνου εκτέλεσης), τον τρόπο με τον οποίο ο ανάδοχος λαμβάνει γνώση της ενεργοποίησης (π.χ. την κοινοποίηση της απόφασης/δήλωσης στον ανάδοχο εντός προκαθορισμένης στη ρήτρα προθεσμίας) κ.α.. Στο παραπάνω παράδειγμα, αν το τίμημα ήταν διαφορετικό, τότε και αυτό θα πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια ώστε ο όρος να στοιχειοθετεί επιτρεπτό δικαίωμα προαίρεσης.

5. Στα αρχικά έγγραφα σύμβασης παροχής υπηρεσίας μετατροπής ασθενοφόρων οχημάτων, συμπεριλαμβάνεται όρος που προβλέπει ότι η σύμβαση μπορεί να τροποποιηθεί με αμοιβαία συμφωνία των συμβαλλομένων.

Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης, διότι δεν έχει το χαρακτήρα της ρητούς και σαφούς ρήτρας εφόσον δεν προσδιορίζει το αντικείμενο της τροποποίησης. Αντιθέτως, πρόκειται για έναν αόριστο όρο, τον οποίον κατά την εκτέλεση της σύμβασης τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν κατά βούληση να ερμηνεύσουν.

6. Στην πρόσκληση υπογραφής σύμβασης που απευθύνει η αναθέτουσα αρχή προς τον οριστικό ανάδοχο περιλαμβάνεται η φράση: «προσκαλείται ο ανάδοχος να προσέλθει για υπογραφή συμφωνητικού δυνάμει της υπ' αριθμ ... απόφασης της Αναθέτουσας Αρχής, με την οποία κατακυρώθηκε το αποτέλεσμα της διαδικασίας (ΑΔΑΜ...), στο πλαίσιο της υπ' αριθμ διακήρυξης (ΑΔΑΜ...), στον Ανάδοχο. Αντικείμενο της σύμβασης είναι η παροχή υπηρεσιών οδικής

βοήθειας του στόλου των οχημάτων της αναθέτουσας αρχής όπως αυτή περιγράφεται στο άρθρο ...της διακήρυξης πλέον δικαιώματος προαίρεσης που ανάγεται στην παροχή υπηρεσιών για επιπρόσθετο χρονικό διάστημα 6 μηνών. Το δικαίωμα προαίρεσης ενεργοποιείται με απόφαση του αποφαινομένου οργάνου, κατόπιν γνώμης του αρμοδίου γνωμοδοτικού οργάνου στο στάδιο της εκτέλεσης, εντός του χρόνου εκτέλεσης της σύμβασης και κοινοποιείται αμελλητί στον ανάδοχο».

Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (και συγκεκριμένα δικαίωμα προαίρεσης) διότι δεν έχει προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης (προϋπόθεση υπό i).

7. Στα αρχικά έγγραφα σύμβασης προμήθειας 3.000 πυροσβεστήρων εκτιμώμενης αξίας 150.000,00 € προβλέπεται η δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να αναθέσει στον ανάδοχο, με μονομερή της δήλωση, τη συντήρηση τους για 2 έτη με συνολική εκτιμώμενη αξία 80.000 €.

Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (και συγκεκριμένα δικαίωμα προαίρεσης) διότι μεταβάλλει τη συνολική φύση της αρχικής σύμβασης (προϋπόθεση υπό iii). Ειδικότερα, η σύμβαση στην οποία αφορά το δικαίωμα προαίρεσης, ήτοι η συντήρηση των πυροσβεστήρων, αποτελεί σύμβαση υπηρεσιών, σε αντίθεση με την αρχική σύμβαση που είναι αμιγώς σύμβαση προμηθειών

8. Στο παραπάνω παράδειγμα, αν η αρχική σύμβαση ήταν μικτή και περιελάμβανε, όχι μόνο την προμήθεια των πυροσβεστήρων αλλά και υπηρεσίες συντήρησης αυτών για 2 έτη (40.000,00 ευρώ κατ' έτος), το δικαίωμα προαίρεσης για την παροχή υπηρεσιών επιπλέον διετούς συντήρησης συνολικής αξίας 80.000,00 ευρώ, με τις ίδιες προδιαγραφές, δεν μεταβάλλει τη φύση της αρχικής σύμβασης (προϋπόθεση υπό iii).
9. Το συμφωνητικό που καλείται να υπογράψει ο ανάδοχος για σύμβαση παροχής υπηρεσιών απομάκρυνσης σταθμευμένων οχημάτων με γερανό περιλαμβάνει την εξής φράση: «Με το παρόν η αναθέτουσα αρχή διατηρεί το δικαίωμα να αναθέσει στον ανάδοχο με μονομερή δήλωσή της την εκτέλεση του

αντικείμενου της σύμβασης για επιπλέον χρονικό διάστημα ίσο με τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, με το ίδιο συμβατικό τίμημα.».

Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (και συγκεκριμένα δικαίωμα προαίρεσης) διότι δεν έχει προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης (προϋπόθεση υπό i) και δεν προβλέπει όρο ενεργοποίησής του (προϋπόθεση υπό ii).

10. Στα αρχικά έγγραφα σύμβασης υπηρεσίας συντήρησης εγκαταστάσεων δημόσιου φωτισμού και φωτεινών σηματοδοτών προβλέπεται ότι, μετά την ολοκλήρωση της διάρκειας της σύμβασης, όπως αυτή έχει καθοριστεί, εφόσον από το πρακτικό οριστικής παραλαβής της σύμβασης βεβαιώνεται η άρτια εκτέλεση αυτής από τον ανάδοχο, η αναθέτουσα αρχή έχει το δικαίωμα, κατόπιν γνωμοδότησης της επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής να αναθέσει στον ανάδοχο τη συντήρηση εγκαταστάσεων δημόσιου φωτισμού και φωτεινών σηματοδοτών για ένα επιπλέον έτος, με το ίδιο συμβατικό τίμημα, χωρίς να προβεί σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

Ο εν λόγω όρος δεν είναι επιτρεπτή ρήτρα αναθεώρησης (και συγκεκριμένα δικαίωμα προαίρεσης) διότι το δικαίωμα προαίρεσης δε δύναται να ενεργοποιηθεί μετά τη λήξη ισχύος της σύμβασης (οριζόντια προϋπόθεση). Αντιθέτως, ο συγκεκριμένος όρος, του οποίου η ενεργοποίηση ανάγεται στο χρόνο έκδοσης βεβαίωσης οριστικής παραλαβής της σύμβασης, σημαίνει ότι, μετά την ολοκλήρωση της διάρκειας της αρχικής σύμβασης, θα μπορούσε να ανατεθεί στον ανάδοχο να εκτελέσει το αντικείμενο του δικαιώματος προαίρεσης. Δεδομένου ότι η οριστική παραλαβή - όπως προβλεπόταν - έλαβε χώρα μετά τη λήξη της διάρκειας ισχύος της σύμβασης, ο χρόνος ενεργοποίησης βρίσκεται πέραν του επιτρεπτού χρονικού διαστήματος. Καταληκτικά, ο εν λόγω όρος ενεργοποίησης είναι μη επιτρεπτός.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι ως προς την αξία των ρητρών αναθεώρησης και των δικαιωμάτων προαίρεσης, ο νομοθέτης προβλέπει ότι, στις περιπτώσεις σαφών και ρητών ρητρών αναθεώρησης, οι τροποποιήσεις της σύμβασης είναι επιτρεπτές,

ανεξαρτήτως της χρηματικής αξίας τους, καθώς ο νομοθέτης φαίνεται να αρκείται στην τήρηση των σωρευτικών προϋποθέσεων που πρέπει απαραίτητως να πληρούν οι ρήτρες αναθεώρησης και τα δικαιώματα προαίρεσης, ανεξαρτήτως της αξίας τους. Βεβαίως, παρά το γεγονός ότι δεν περιορίζεται η αξία των ρητρών αναθεώρησης και των δικαιωμάτων προαίρεσης τόσο από τις διατάξεις εθνικού δικαίου, όσο και από τις διατάξεις ενωσιακού δικαίου, δύναται κατά περίπτωση να κριθεί ότι μια υπέρμετρα υψηλή αξία ρήτρας αναθεώρησης/δικαιώματος προαίρεσης προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας και περιορίζει κατ' επέκταση τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, περιπτώσεις στις οποίες η αξία του δικαιώματος προαίρεσης υπερβαίνει την αξία της αρχικής σύμβασης ή η αξία της ρήτρας αναθεώρησης τιμών ανέχεται σε ποσοστό 150% της αρχικής συμβατικής αξίας, αποτελούν, καταρχάς, παραδείγματα επιτρεπτών ρητρών αναθεώρησης, εφόσον τηρούνται όλες οι λοιπές σωρευτικές προϋποθέσεις. Ωστόσο, ενδέχεται να κριθεί ad hoc ότι παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας και της προστασίας του ανταγωνισμού εξαιτίας του ύψους της αξίας ρήτρας αναθεώρησης ή δικαιώματος προαίρεσης, δυνάμει των οποίων η αναθέτουσα αρχή δεν προβαίνει σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι, σε κάθε περίπτωση, ο προσδιορισμός της αξίας ρήτρας αναθεώρησης ή δικαιώματος προαίρεσης θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας (εν προκειμένω σε σχέση με την αρχική συμβατική αξία) και την αρχή της προστασίας του ανταγωνισμού.

Συμπερασματικά, προτείνεται, ως καλή πρακτική, η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας να κάνει χρήση της δυνατότητας που παρέχει η περ. α παρ. 1 των άρθρων 132 και 337, προβλέποντας ρητώς στα αρχικά έγγραφα δημόσιας σύμβασης ρήτρες αναθεώρησης, βάσει των οποίων οι όροι εκτέλεσης της εν λόγω σύμβασης μπορούν να αναπροσαρμοστούν, καθιστώντας δυνατές τροποποιήσεις για τις οποίες διαφορετικά θα απαιτούνταν νέα διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης. Ειδικότερα, προβλέποντας ρητά τη δυνατότητα τροποποίησης αυτών των όρων και καθορίζοντας τον τρόπο εφαρμογής της στα ως άνω έγγραφα, η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας διασφαλίζει ότι όλοι οι οικονομικοί φορείς οι οποίοι ενδιαφέρονται να μετάσχουν στη

διαδικασία τη γνωρίζουν εξαρχής και τελούν, κατ' αυτόν τον τρόπο, σε ισότητα¹³¹ κατά την υποβολή της προσφοράς τους.

Σχετικά με την εφαρμογή της προβλεπόμενης στο άρθρο 53 του ν. 4412/2016 ρήτρας αναπροσαρμογής τιμής, υπάρχει σχετική ανάλυση στο Κεφάλαιο 12 του παρόντος.

5.3.2 Τροποποιήσεις για συμπληρωματικά έργα, υπηρεσίες ή αγαθά από τον αρχικό ανάδοχο

Η δεύτερη προβλεπόμενη περίπτωση επιτρεπτής τροποποίησης ορίζεται στην περ. β της παρ. 1 του άρθρου 132 του Βιβλίου Ι ν. 4412/2016 και περ. β της παρ. 1 του άρθρου 337 του Βιβλίου ΙΙ ν. 4412/2016. Πρόκειται για τροποποίηση για συμπληρωματικά έργα, υπηρεσίες ή αγαθά, τα οποία είναι καταρχάς επιτρεπτό να ανατεθούν στον ανάδοχο της αρχικής σύμβασης υπό τις εξής προϋποθέσεις σωρευτικά:

- i. Να μην περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση και να κατέστησαν αναγκαία κατά τη διάρκεια εκτέλεσης αυτής.
- ii. Να μην μπορεί να γίνει αλλαγή του αρχικού αναδόχου για λόγους τεχνικούς ή οικονομικούς.
- iii. Οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν πρέπει να υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης.

¹³¹ Πρβλ. Ι. Κούρτης, «Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΩΣ ΝΕΑ ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ - Η μετεξέλιξη από εργαλείο οικονομικής ενοποίησης σε πολιτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, Α' Μέρος, Κεφ. Α, Ενότητα 3.β) Η εφαρμογή της αρχής της ισότητας στο πεδίο των δημόσιων συμβάσεων, σελ. 59.

- iv. Οι επακόλουθες τροποποιήσεις δεν πρέπει να αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής των διατάξεων του Βιβλίου Ι ή του Βιβλίου ΙΙ ανάλογα με το είδος της σύμβασης.
- v. Υποχρέωση γνωστοποίησης της τροποποίησης στην επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε.

Στη συνέχεια επισημαίνονται ορισμένα ζητήματα που εντοπίζονται σε σχέση με τις ως άνω σωρευτικές προϋποθέσεις.

Α. Ως προς την πρώτη (υπό i) προϋπόθεση, προκύπτει ότι τα συμπληρωματικά έργα/ υπηρεσίες/ αγαθά δεν θα πρέπει να περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση και πρέπει να κατέστησαν αναγκαία κατά τη διάρκεια εκτέλεσης αυτής. Από τη γραμματική διατύπωση της διάταξης προκύπτει ότι δεν ασκεί επιρροή στην πλήρωση της εν λόγω προϋπόθεσης η συνδρομή απρόβλεπτων περιστάσεων¹³². Συνεπώς, δεν αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης να συντρέχει απρόβλεπτη

¹³² ΕΣ 932/2022 (Τμήμα 7^ο) σκ. 2. Συνοπτικά στην απόφαση αυτή (στα πλαίσια προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας για συμβάσεις με αντικείμενο την προμήθεια αντιδραστηρίων παρασκευαστικών χρήσεων με παραχώρηση συνοδού εξοπλισμού) το δικαστήριο έκρινε ότι δεν πληρείται η πρώτη προϋπόθεση τροποποίησης σύμβασης με αντικείμενο την προμήθεια συμπληρωματικών αγαθών απαραίτητων για την άρτια ολοκλήρωση του φυσικού αντικείμενου της εκτελούμενης αρχικής σύμβασης. Για το λόγο αυτό το δικαστήριο έκρινε ότι «δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 132 του Ν. 4412/2016, όπου καθορίζεται, ως επιτρεπτή περίπτωση τροποποίησης σύμβασης προμήθειας αγαθών, η προμήθεια αναγκαίων συμπληρωματικών αγαθών που δεν συμπεριλαμβάνονταν στην αρχική σύμβαση, καθόσον τα είδη που αποτελούν εν προκειμένω το αντικείμενο των τροποποιητικών συμβάσεων περιλαμβάνονταν και στις αρχικές συμβάσεις.». Η κρίση αυτή δεν συναρτάται με απρόβλεπτο γεγονός ως δικαιολογητικό λόγο. Περαιτέρω, το δικαστήριο έκρινε ότι «δεν συντρέχει ούτε η τιθέμενη από την υποπερίπτωση αα) της περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 προϋπόθεση επιτρεπτής τροποποίησης λόγω συνδρομής περιστάσεων μη δυνάμενων να προβλεφθούν από μια επιμελή Αναθέτουσα Αρχή κατά τον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης, διότι δεν αποδεικνύεται από τα στοιχεία του φακέλου η συνδρομή απρόοπτου, αντίξοου συμβάντος.». Η κρίση αυτή αποτέλεσε διακριτή διακωλυτική πλημμέλεια σε σχέση με την υπό εξέταση τροποποίηση.

περίσταση, λόγω της οποίας κατά την εκτέλεση της σύμβασης κατέστησαν αναγκαία τα συμπληρωματικά έργα/ υπηρεσίες/ αγαθά. Επίσης, δεν ασκεί επιρροή στην εφαρμογή της διάταξης εάν οι περιστάσεις αυτές θα μπορούσαν να είχαν προβλεφθεί από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή, ούτε εν γένει ποιοι λόγοι οδήγησαν στην ανάγκη συμπληρωματικών έργων/ υπηρεσιών/ αγαθών το πρώτον κατά την εκτέλεση της σύμβασης. Βεβαίως, όπως προαναφέρθηκε, η συνδρομή απρόβλεπτων περιστάσεων δεν αρκεί μόνη της να στοιχειοθετήσει δικαιολογητικό λόγο σύναψης τροποποιητικής σύμβασης για συμπληρωματικά έργα/αγαθά υπηρεσίες¹³³.

Παρακάτω, με τη βοήθεια παραδειγμάτων, επιχειρείται η αποσαφήνιση της πρώτης εκ των σωρευτικών προϋποθέσεων εφαρμογής της διάταξης της περ. β παρ. 1 του άρθρου 132 του ν.4412/2016.

1. Στην αρχική σύμβαση παροχής υπηρεσιών συντήρησης εγκαταστάσεων φωτεινών σηματοδοτών δεν είχε προβλεφθεί η συντήρηση των πομποδεκτών της ασύρματης σύνδεσης και διαχείρισης της λειτουργίας των φωτεινών σηματοδοτών. Η ανάγκη συντήρησης των πομποδεκτών κατέστη απαραίτητη για την άρτια ολοκλήρωση της συντήρησης των φωτεινών σηματοδοτών κατά την εκτέλεση της αρχικής σύμβασης, ιδίως λόγω της πλήρους καταστροφής του

¹³³ Πρβλ. ΕΣ 578_2022 (Τμήμα 7ο), σκ. 13. «η ανάγκη εκτέλεσης των εργασιών της συμπληρωματικής σύμβασης οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, ήτοι στις εκτεταμένες βλάβες που προκλήθηκαν από τις πρωτοφανείς πυρκαγιές του Ιουλίου 2021 στην περιοχή όπου εκτελείται η μόλις έναν μήνα πριν (...) υπογραφείσα εργολαβική σύμβαση, πρέπει να απορριφθεί προεχόντως ως αλυσιτελής, καθόσον για τη νόμιμη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης δεν αρκεί μόνο η συνδρομή απρόβλεπτων περιστάσεων, αλλά απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά όλες οι εκ του νόμου προβλεπόμενες προϋποθέσεις».

δικτύου ενσύρματης σύνδεσης των πομποδεκτών λόγω τυφώνα σε ορισμένες περιοχές.

Όπως προαναφέρθηκε, ο λόγος για τον οποίο κατέστησαν αναγκαίες οι συμπληρωματικές υπηρεσίες δεν έχει σημασία για την πλήρωση της πρώτης προϋπόθεσης τροποποίησης της σύμβασης κατ' εφαρμογή της διάταξης της περ. β παρ. 1 του άρθρου 132 του ν.4412/2016. Συνεπώς, δεν εξετάζεται αν θα μπορούσε να είχε προβλεφθεί από την αναθέτουσα αρχή η συντήρηση των πομποδεκτών για ασύρματη σύνδεση. Αντιθέτως κρίσιμο είναι α) ότι η πρόσθετη συμπληρωματική υπηρεσία δεν προβλεπόταν στα έγγραφα της σύμβασης και β) ότι κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης η συντήρηση του εξοπλισμού ασύρματης επικοινωνίας των φωτεινών σηματοδοτών αναδείχθηκε σε απολύτως αναγκαία για την άρτια συντήρηση της εν λόγω εγκατάστασης.

2. Αρχική σύμβαση υπηρεσιών επισκευής και συντήρησης ιατρικού εξοπλισμού δεν περιλαμβάνει τη συντήρηση ορισμένων εξαρτημάτων του ιατρικού εξοπλισμού, των οποίων η λειτουργία είναι εκ των «ων ουκ άνευ» για τη λειτουργία του ιατρικού εξοπλισμού στο σύνολό του. Η αναθέτουσα αρχή απέτυχε να προδιαγράψει τη ζητούμενη συντήρηση στο βαθμό ανάλυσης που απαιτούσε η άρτια εκτέλεση της σύμβασης, παρέλειψε τη συντήρηση ορισμένων βασικών εξαρτημάτων του ιατρικού εξοπλισμού και δυστυχώς αυτό έγινε αντιληπτό μόνο όταν η σύμβαση ήδη εκτελούταν.

Όπως προαναφέρθηκε η ευθύνη της αναθέτουσας αρχής δεν αποτελεί κριτήριο επιτρεπτής τροποποίησης σύμβασης για συμπληρωματικές υπηρεσίες. Συνεπώς το γεγονός ότι στο παράδειγμα η αναθέτουσα αρχή «απέτυχε» να αναλύσει επαρκώς τη συντήρηση και να συμπεριλάβει σε αυτή τη συντήρηση και των βασικών εξαρτημάτων είναι άνευ σημασίας. Αυτό που ενδιαφέρει εν προκειμένω είναι ότι η συντήρηση των «πρόσθετων» εξαρτημάτων δεν συμπεριελήφθη στα έγγραφα της σύμβασης, κατέστη αναγκαία κατά την εκτέλεση και αναδεικνύεται ως κομβική για την άρτια εκτέλεση της σύμβασης.

Β. Ως προς τη δεύτερη (υπό ii) προϋπόθεση, ήτοι τα συμπληρωματικά έργα/ υπηρεσίες/ αγαθά να μην μπορεί να γίνει αλλαγή του αρχικού αναδόχου για λόγους τεχνικούς ή οικονομικούς λεκτέα είναι τα εξής: Το πρώτο στάδιο διερεύνησης των δυνατοτήτων της αναθέτουσας αρχής για κάλυψη της ανάγκης της σε συμπληρωματικά έργα/ υπηρεσίες/αγαθά στα πλαίσια εκτελούμενης σύμβασης είναι η στάθμιση κατά πόσο μία ενδεχόμενη αλλαγή αναδόχου είναι εφικτή από τεχνική ή οικονομική άποψη¹³⁴.

Κατ' αρχήν ο νόμος στην υποπερ. αα περ. β παρ. 1 των άρθρων 132 και 337 καθιστά επιτρεπτή την τροποποίηση σύμβασης με ανάθεση των συμπληρωματικών έργων/αγαθών/υπηρεσιών στον ανάδοχο της αρχικής σύμβασης χάριν της τεχνικής αρτιότητας του αντικειμένου της αρχικής σύμβασης. Όπου δηλαδή, η αλλαγή του αναδόχου δεν είναι δυνατή λόγω απαιτήσεων εναλλαξιμότητας ή διαλειτουργικότητας με τον υφιστάμενο εξοπλισμό, υπηρεσίες ή εγκαταστάσεις που παρασχέθηκαν με τη διαδικασία σύναψης της αρχικής σύμβασης (βλ. τεχνικός λόγος), η τροποποίηση της σύμβασης εμπίπτει καταρχάς στις προβλεπόμενες περιπτώσεις τροποποίησης.

¹³⁴ Βλ. Ως άνω Ι. Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογική Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», σελ. 286 επ. υπό στοιχείο V.B. : Ο τεχνικός λόγος που καθιστά αδύνατη την αλλαγή του αναδόχου, περιλαμβάνει οπωσδήποτε την τεχνική μοναδικότητα του αναδόχου, κατά το άρθρο 32 παρ. 2 περ. β του Ν 4412/2016 (μοναδικό έργο τέχνης, αποκλειστικά δικαιώματα και δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, έλλειψη εύλογης εναλλακτικής λύσης) αλλά δεν περιορίζεται σε αυτήν, καλύπτοντας επιπλέον, σύμφωνα και με τα παραδείγματα που ενσωματώθηκαν στη διάταξη, «απαιτήσεις εναλλαξιμότητας ή διαλειτουργικότητας με τον υφιστάμενο εξοπλισμό, υπηρεσίες ή εγκαταστάσεις που παρασχέθηκαν με τη διαδικασία σύναψης της αρχικής σύμβασης», επομένως, κάθε περίπτωση που «η αλλαγή του προμηθευτή θα υποχρέωνε την αναθέτουσα αρχή να δεχτεί υλικό, εργασίες ή υπηρεσίες με διαφορετικά τεχνικά χαρακτηριστικά, γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα την ασυμβατότητα ή την έγερση δυσανάλογων τεχνικών δυσκολιών κατά τη λειτουργία και τη συντήρηση».

Σημειώνεται ότι η φύση του αντικειμένου της ήδη εκτελούμενης σύμβασης κρίνεται ad hoc εάν είναι συμβατή με την έννοια συμπληρωματικού αντικειμένου, και ότι, για παράδειγμα, εάν το αντικείμενο της αρχικής σύμβασης στερείται ολότητας και αποσκοπεί στην αντιμετώπιση έκτακτων συνθηκών τίθεται ερώτημα ως προς την έννοια της συμπληρωματικότητας, η οποία εξαρτάται άμεσα από τη φύση του ίδιου του αντικειμένου της εκτελούμενης σύμβασης¹³⁵.

Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, οικονομικοί λόγοι που σχετίζονται με την αλλαγή του αναδόχου, ορίζονται στην υποπερ. αα περ. β παρ. 1 των άρθρων 132 και 337 του νόμου ως πιθανοί λόγοι προβλεπόμενης επιτρεπτής τροποποίησης. Τέτοιοι λόγοι είναι όσοι θα επηρέαζαν το οικονομικό αποτέλεσμα, υπό την έννοια ότι η εμπλοκή τρίτου προσώπου στην εκτέλεση της σύμβασης, πέραν του αναδόχου, κρίνεται δυσανάλογα ασύμφορη.

Οι ως άνω αναφερόμενοι τεχνικοί ή οικονομικοί λόγοι δεν επαρκούν για την πλήρωση των προϋποθέσεων της περ. β παρ. 1 των άρθρων 132 και 337 του νόμου, αντιθέτως θα

¹³⁵ Βλ. Απόφαση ΕΣ 578_2022 (Τμήμα 7^ο), σκ. 13. Η εν λόγω απόφαση αφορά σύμβαση έργων, ωστόσο είναι η έννοια της ενότητας που εξετάζεται, ενδιαφέρει εν προκειμένω. Συνοπτικά αναφέρεται ότι στην εν λόγω απόφαση το δικαστήριο έκρινε επί νομιμότητας τροποποιητικής σύμβασης έργου με αντικείμενο την «Αντιμετώπιση εκτάκτων προβλημάτων οδικής ασφάλειας». Ενόψει της γενικής περιγραφής του τεχνικού αντικειμένου του έργου αυτού και του μη προσδιορισμού των σημείων εκτέλεσης των εργασιών, καθώς επίσης και του γεγονότος ότι η σύμβαση συνάπτεται ακριβώς για την αντιμετώπιση εκτάκτων συνθηκών, το δικαστήριο έκρινε ότι οι ελεγχόμενες συμπληρωματικές εργασίες δεν καθίστανται αναγκαίες για την ολοκλήρωση και τελειοποίηση του αρχικού έργου. Άλλωστε, το εν λόγω έργο, όπως ήδη ο τίτλος του καταδεικνύει «Αντιμετώπιση απρόβλεπτων προβλημάτων Οδικής Ασφάλειας, δεν έχει ενιαία οικονομική και τεχνική λειτουργία, αλλά συνίσταται σε μεμονωμένες επεμβάσεις εργασίες που στην πραγματικότητα αποτελούν μικρότερα έργα. Επομένως, η τροποποίηση της υπό εξέταση σύμβασης δυνάμει της δεύτερης προβλεπόμενης περίπτωσης τροποποίησης δηλ. για συμπληρωματικά έργα/αγαθά/υπηρεσίες κρίθηκε μη επιτρεπτή, καθόσον ήδη η φύση του ανατεθέντος και εκτελούμενου έργου είναι ασύμβατη με την έννοια των συμπληρωματικών εργασιών (βλ. την πάγια επί του θέματος νομολογία του ΕΣ 285/2012, 6064/2015, 445/2018, 458/2018, 527/2018, 1011/2018 VI Τμ. ΕλΣυν).

πρέπει επιπρόσθετα να τεκμηριώνεται επαρκώς ότι η αλλαγή του αναδόχου θα συνεπαγόταν σημαντικά προβλήματα ή ουσιαστική επικάλυψη δαπανών για την αναθέτουσα αρχή (υποπερ. ββαης ίδιας περ.). Συνεπώς, ακόμη και εάν δεν υφίσταται τεχνικός λόγος για να αποτανθεί η αναθέτουσα αρχή στον ανάδοχο της αρχικής σύμβασης σχετικά με την υλοποίηση των συμπληρωματικών έργων/αγαθών/υπηρεσιών, εφόσον η ανάθεση σε διαφορετικό προμηθευτή θα συνεπάγετο την ουσιαστική αύξηση του κόστους λόγω επικάλυψης δαπανών, μπορεί να δικαιολογήσει την ανάθεση συμπληρωματικής σύμβασης στον ανάδοχο της αρχικής σύμβασης.

Ακολουθεί παράδειγμα προς κατανόηση του όρου της τεχνικής ή οικονομικής αδυναμίας αλλαγής αναδόχου σε εκτέλεση συμπληρωματικών έργων/αγαθών/υπηρεσιών.

Η αρχική σύμβαση για παροχή υπηρεσιών επισκευής και συντήρησης εγκαταστάσεων κεντρικής θέρμανσης σε όλα τα κτίρια της αναθέτουσας αρχής δεν συμπεριελάμβανε ορισμένες ειδικές εργασίες αποκατάστασης βλαβών. Κατά την εκτέλεση κατέστη αναγκαία η αποκατάσταση βλάβης σε καυστήρα, η οποία δεν είχε περιγραφεί στη σύμβαση. Εν προκειμένω η αναθέτουσα αρχή μπορεί να κρίνει ότι αλλαγή προμηθευτή για τη συμπληρωματική μικτή σύμβαση για τις υπηρεσίες αποκατάστασης της βλάβης μετά της προμήθειας των αναγκαίων υλικών, είναι ασύμφορη οικονομικά, λόγω της μερικής επικάλυψης που εντοπίζει ως προς την παρεχόμενη υπηρεσία στις δυο περιπτώσεις (αρχική και συμπληρωματική σύμβαση). Στο παράδειγμα αυτό διαφαίνεται ότι η αναθέτουσα αρχή μπορεί δυνάμει της υποπερ. αα περ. β παρ. 1 του άρθρου 132 του νόμου να τροποποιήσει την αρχική σύμβαση, εφόσον αιτιολογήσει τεκμηριωμένα ότι η εμπλοκή τρίτου οικονομικού φορέα για την αποκατάσταση της βλάβης του καυστήρα θα δημιουργούσε δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση για την ίδια, σε σύγκριση με το οικονομικό αποτέλεσμα της τροποποίησης της υφιστάμενης εν ισχύ σύμβασης, ώστε αυτή να συμπεριλάβει τις συμπληρωματικές υπηρεσίες και τα αγαθά.

Γ. Οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης, ενώ σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων, η σωρευτική αξία των

τροποποιήσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο. Συνεπώς, ο νόμος προβλέπει ένα χρηματικό όριο για την αξία των συμπληρωματικών έργων/υπηρεσιών/αγαθών. Υπενθυμίζεται η ως άνω παρατήρηση σχετικά με το ότι ο νόμος, αντιθέτως, δεν προβλέπει χρηματικό όριο για την αξία της ρήτρας αναθεώρησης τιμών. Ο νομοθέτης θέτει ανώτατο όριο σχετικά με την αξία της τροποποίησης στην περίπτωση συμπληρωματικών έργων/υπηρεσιών/αγαθών ακριβώς διότι η εν λόγω δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής δεν είναι γνωστή σε όλους τους συμμετέχοντες μέσω των εγγράφων της σύμβασης κατά το χρόνο υποβολής των προσφορών τους, συνεπώς δεν έχει αποτελέσει με τον τρόπο αυτό «κοινό παρονομαστή» για όλους. Σημειώνεται επίσης, ότι, παρότι το άρθρο 132 του νόμου είναι ενωσιακής προέλευσης, ο ενωσιακός κανόνας για το ανώτατο χρηματικό όριο της τροποποίησης σε περίπτωση συμπληρωματικής σύμβασης προβλέπει ότι όταν επέρχονται διαδοχικές τροποποιήσεις η αξία κάθε τροποποίησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης¹³⁶. Ωστόσο, ο εθνικός νομοθέτης έθεσε το αυτό χρηματικό όριο ως συνολικό όριο για τις επερχόμενες τροποποιήσεις της αρχικής σύμβασης, ούτως ώστε να διασφαλίσει ότι οι επακόλουθες τροποποιήσεις δεν θα αποτελέσουν μέσο για την αποφυγή εφαρμογής των λοιπών διατάξεων της Οδηγίας και του νόμου¹³⁷ και παραβίασης των κανόνων του ανταγωνισμού.

¹³⁶ Άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.

¹³⁷ Βλ. 1. Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογική Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», σελ 286 επ. υπό στοιχείο Π.Β.: Η αυστηρότητα του εθνικού δικαίου πρέπει να θεωρηθεί επιτρεπτή, δεδομένου ότι, δημιουργώντας πρόσθετα εμπόδια στην τροποποίηση των συμβάσεων, υποχρεώνει τις αναθέτουσες αρχές να προσφύγουν σε νέα διαδικασία

Δ. Οι επακόλουθες τροποποιήσεις δεν πρέπει να αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής του Βιβλίου Ι ή ΙΙ αντίστοιχα του ν. 4412/2016.

Προκειμένου τα συμπληρωματικά έργα/υπηρεσίες/αγαθά που ανατίθενται στον ανάδοχο της αρχικής σύμβασης να αποτελούν επιτρεπτές τροποποιήσεις, μια ακόμη σωρευτικά απαιτούμενη προϋπόθεση είναι η αναθέτουσα αρχή να μην μηχανεύεται τις επακόλουθες τροποποιήσεις προς αποφυγή διεξαγωγής διαδικασίας σύναψης σύμβασης και εκτέλεσης αυτής, όπως ορίζουν οι σχετικές διατάξεις. Η προϋπόθεση αυτή τίθεται ως ανάχωμα¹³⁸ για να ανακόψει τη χρήση των διαδοχικών τροποποιήσεων για συμπληρωματικά έργα/υπηρεσίες/αγαθά ως έκφανση διαφθοράς και προηγούμενης εμπλοκής του υποψηφίου στο στάδιο της προετοιμασίας των εγγράφων της σύμβασης.

Ε. Η τελευταία προϋπόθεση προκειμένου τα συμπληρωματικά έργα/υπηρεσίες/αγαθά που ανατίθενται στον ανάδοχο της αρχικής σύμβασης να αποτελούν επιτρεπτές τροποποιήσεις έγκειται στη γνωστοποίηση της τροποποίησης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης¹³⁹, μέσω του τυποποιημένου εντύπου Ε6 «Γνωστοποίηση τροποποίησης» σύμφωνα με το άρθρο 65 του ν. 4412/2016.

Καταληκτικά, παρατίθενται συνδυαστικά παραδείγματα προς κατανόηση των σωρευτικών προϋποθέσεων για την τροποποίηση σύμβασης και ανάθεση συμπληρωματικών έργων/αγαθών/υπηρεσιών στον αρχικό ανάδοχο:

ανάθεσης, σύμφωνα με τις αρχές του ανταγωνισμού και της ίσης μεταχείρισης, εξυπηρετώντας κατά τούτο καλύτερα του στόχους του ενωσιακού δικαίου.

¹³⁸ Σε συνδυασμό με την αμέσως προηγούμενη προϋπόθεση που αφορά το ύψος των διαδοχικών τροποποιήσεων (αθροιστικά έως το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης).

¹³⁹ Βλ. Τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του αρ. 132 του ν. 4412/2016.

1. Νοσοκομείο σε παραθαλάσσιο τουριστικό προορισμό αναθέτει δια τροποποίησης στον ανάδοχο αρχικής σύμβασης προμήθειας φαρμακευτικού υλικού συνολικής αξίας 20.000,00 € την προμήθεια συμπληρωματικού φαρμακευτικού υλικού, και ιδίως αντισταμινικών και αντικνισμικών κρεμών, λόγω αύξησης των περιστατικών παραθεριστών που τσιμπήθηκαν από τσούχτρες/μωβ μέδουσες, εξαιτίας της παρουσίας μεγάλου πληθυσμού αυτών των θαλάσσιων ειδών στις θάλασσες της περιοχής. Η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι πρόκειται για συμπληρωματικά αγαθά που κατέστησαν αναγκαία κατά την εκτέλεση της σύμβασης (λόγω της έξαφνης εμφάνισης των μωβ μεδουσών στην περιοχή και της συνακόλουθης αναγκαιότητας ιατρικής περίθαλψης των παραθεριστών στο νοσοκομείο), τροποποιεί την εκτελούμενη σύμβαση και αναθέτει στον αρχικό ανάδοχο την προμήθεια των απαραίτητων σκευασμάτων αξίας 5000,00 €, χωρίς ωστόσο, να επικαλείται και να τεκμηριώνει οικονομικούς και τεχνικούς λόγους που να δικαιολογούν την αδυναμία αλλαγής αναδόχου.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, παρότι τα συγκεκριμένα φαρμακευτικά σκευάσματα δεν είχαν συμπεριληφθεί στα αρχικά υπό προμήθεια είδη, δεν πληρείται η προϋπόθεση η αλλαγή αναδόχου να μη μπορεί να γίνει για οικονομικούς ή τεχνικούς λόγους, συνεπώς η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να προβεί σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης. Επίσης, δεν τίθεται ζήτημα εξάρτησης της άρτιας εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης, από την προμήθεια των πρόσθετων φαρμακευτικών ειδών.

2. Στο ίδιο ως άνω παράδειγμα, αν λόγω υπέρμετρης επισκεψιμότητας παραθεριστών την περιοχή και της συνακόλουθης αναγκαιότητας ιατρικής περίθαλψής τους, η διοίκηση του νοσοκομείου αντιμετωπίζει έλλειψη φαρμάκων που διαφέρουν από αυτά της ήδη εκτελούμενης σύμβασης, αλλά συναρτάται άμεσα με προβλεπόμενο στη σύμβαση φαρμακευτικό είδος, διότι τα δυο φάρμακα χορηγούνται από κοινού στους ασθενείς στα πλαίσια ορισμένης θεραπείας. Για τον λόγο αυτό το νοσοκομείο προτίθεται να τροποποιήσει την εν ισχύ σύμβαση και να αναθέσει συμπληρωματικά φαρμακευτικά υλικά αξίας

9.000,00 € στον αρχικό ανάδοχο, χωρίς να επικαλείται και να τεκμηριώνει τεχνικούς ή οικονομικούς λόγους από την τυχόν αλλαγή προμηθευτή.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα δεν πληρούται η προϋπόθεση η αλλαγή αναδόχου να μη μπορεί να γίνει για οικονομικούς ή τεχνικούς λόγους, παρά το γεγονός ότι η άρτια εκτέλεση της αρχικής σύμβασης ενδεχομένως απαιτεί την προμήθεια των πρόσθετων φαρμάκων.

5.3.3 Τροποποιήσεις κατόπιν απρόβλεπτων περιστάσεων

Η τρίτη περίπτωση προβλεπόμενης επιτρεπτής τροποποίησης της αρχικής σύμβασης είναι αυτή που ρυθμίζεται από την περ. γ παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016. Πρόκειται για τις απρόβλεπτες περιστάσεις κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης σύμβασης για τις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα τροποποίησης εν ισχύ σύμβασης υπό τις προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου. Οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να συντρέχουν αθροιστικά ούτως ώστε εξεταζόμενη τροποποίηση να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου και απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα:

Εικόνα 1 - Οι προϋποθέσεις τροποποίησης σύμβασης για απρόβλεπτες περιστάσεις

Αναφορικά με τις προϋποθέσεις της τροποποίησης για απρόβλεπτες περιστάσεις λεκτέα είναι τα εξής:

Ως προς την πρώτη προϋπόθεση, δηλ. οι απρόβλεπτες περιστάσεις να προκύπτουν κατά την εκτέλεση της σύμβασης, ενώ δεν θα μπορούσε μια αναθέτουσα αρχή να τις έχει συμπεριλάβει στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης κατά τον χρόνο της προετοιμασίας αυτών, έστω κι αν επιδείκνυε τη δέουσα επιμέλεια, αξίζει να αναφερθεί ότι η δέουσα επιμέλεια¹⁴⁰ είναι ένα μέγεθος «μετρήσιμο» ad hoc, ενώ προσδιορίζεται από τη διακύμανση των αναγκών των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και την κοινή πείρα.

Η έννοια των απρόβλεπτων περιστάσεων συνίσταται σε γεγονότα έκτακτα που δεν αναμένονται κατά τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής¹⁴¹. Συνεπώς

¹⁴⁰ βλ. ομοίως ΕΣ 932/2022 σκ. 3: «Η ενδεδειγμένη επιμέλεια συνίσταται κυρίως στη συνεκτίμηση των υπηρεσιακών αναγκών, των συνθηκών που τις επηρεάζουν, της φύσης και των χαρακτηριστικών των προς προμήθεια ειδών, των ορθών πρακτικών στον σχετικό τομέα, των δεδομένων που αντλούνται από άλλες παρόμοιες συμβάσεις και των διαθέσιμων πόρων (βλ. αιτιολογική σκέψη 109 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, ΕΛΣυν. Τμ. ΜείΖ. Επταμ. Συνθ. 1317/2018, 682/2017, 2229, 610, 410/2016, VI Τμ. 639/2020).».

Βλ. ομοίως ΕΣ (Κλιμάκιο Ζ') 1363/2022, 1242, 91/2021, (Κλιμάκιο ΣΤ') 639/2020, 271/2022

Βλ. ομοίως ΕΣ (Τμήμα 7^ο) 948/2022 σκ. 5 όπου αναφέρεται ότι «Η ενδεδειγμένη επιμέλεια προϋποθέτει εξακρίβωση, αξιολόγηση και συνεκτίμηση κυρίως των υπηρεσιακών αναγκών, των εν γένει επικρατουσών οικονομικών, κοινωνικών, υγειονομικών και λοιπών συνθηκών που τις επηρεάζουν, της φύσης και των χαρακτηριστικών των ανατιθέμενων υπηρεσιών, των ορθών πρακτικών στον σχετικό τομέα, των δεδομένων που αντλούνται από άλλες παρόμοιες συμβάσεις και των διαθέσιμων οικονομικών και ανθρώπινων πόρων».

¹⁴¹ Για την έννοια των οικείων διατάξεων σχετικά με τις ερμηνεία των «απρόβλεπτων για μία επιμελή αναθέτουσα αρχή περιστάσεων» βλ. ΔΕΕ της 7ης Δεκεμβρίου 2023 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C - 441/22 και C - 443/22, ιδίως σκ. 66 επ..

Επίσης, βλ. γενικώς τις Γνώμες Δ ΕΑΔΗΣΥ επί αιτημάτων προσφυγής στη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση υπό τη διάταξη 32 παρ. 2 εδ. Γ, ως αναρτώνται στην ιστοσελίδα της.

Επίσης, βλ. ΕΣ 23_2020 εδ. vi.

απρόβλεπτη περίσταση θεωρείται μια μη συνήθης και μη αναμενόμενη αντικειμενικά συνθήκη σύμφωνα με την γενική αντίληψη των πραγμάτων, η οποία δεν εδράζεται σε ελλιπή προγραμματισμό και επιμέλεια.

Για παράδειγμα, γίνεται δεκτό¹⁴² ότι η αύξηση των ποσοτήτων προς ικανοποίηση αυξημένων αναγκών που σχετίζονται με την πανδημία COVID-19 συνεπεία της ραγδαίας αύξησης ανάλωσης των ποσοτήτων τους, είναι ανεπαρκής αιτιολογία απρόβλεπτης περιστασης, εάν δεν συνδέεται στο σύνολό της η πρόσθετη ποσότητα με την πανδημία COVID-19, ή εάν η επικαλούμενη επαύξηση ποσοτήτων για τον λόγο αυτό είναι υπερβολικά γενική για να διαπιστωθεί ως μετρήσιμη απόρροια απρόβλεπτου γεγονότος. Επίσης, γίνεται δεκτό ότι δεν αποτελεί δόκιμη αιτιολογία συνδρομής απρόβλεπτης περιστασης η επικαλούμενη καθυστερημένη ενημέρωση της αναθέτουσας αρχής για την επικείμενη θέση σε λειτουργία της μονάδας όπου θα διατεθεί η πρόσθετη ποσότητα, «καθώς ο χρόνος ολοκλήρωσης και λειτουργίας ενός έργου δύναται ευχερώς να προβλεφθεί, έστω κατά προσέγγιση». Γίνεται δεκτό¹⁴³, επίσης, ότι δεν συνιστά

¹⁴² Βλ. ομοίως ΕΣ 932/2022 σκ. 8.

Βεβαίως, νομολογιακή ερμηνεία της έννοιας των απρόβλεπτων περιστάσεων προκύπτει ιδίως στα πλαίσια ερμηνείας της περ. γ παρ. 2 του άρθρου 32 - Προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ). Επισημαίνεται ότι το άρθρο 32 του ν. 4412/2016 αφορά μια εξαιρετική διαδικασία σύναψης νέας σύμβασης, και δεν σχετίζεται με οποιοδήποτε άλλο τρόπο με την έννοια της τροποποίησης εκτελούμενης σύμβασης (κατά το άρθρο 132 Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)).

¹⁴³ ΕΣ 948/2022 σκ. 3. Συνοπτικά το ΕΣ έκρινε ότι δεν συνιστά απρόβλεπτη περίσταση το ενδεχόμενο μείωσης τουριστικής κίνησης και η συνδεόμενη με αυτή σημαντική μείωση της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων λόγω της πανδημίας COVID-19, όταν κατά το χρόνο σύνταξης των εγγράφων της αρχικής σύμβασης υπηρεσιών αποκομιδής απορριμμάτων και ανακυκλώσιμων υλικών η πανδημία ήταν ήδη παρούσα. Συνεπώς, το δικαστήριο έκρινε ότι τροποποιητική σύμβαση, με την οποία τροποποιούνται οι όροι πληρωμής του αναδόχου της αρχικής σύμβασης δεν είναι νόμιμη για τους ακόλουθους λόγους: i) Δεν πληρούται η σωρευτικά απαιτούμενη από τις διατάξεις του άρθρου 132 παρ. 1 περ. γ' του ν.

απρόβλεπτη περίπτωση γεγονός ήδη γνωστό στην αναθέτουσα αρχή/στον αναθέτοντα φορέα κατά το χρόνο προετοιμασίας των εγγράφων της σύμβασης.

Αντιθέτως, έχει κριθεί ότι συνιστά η αύξηση του κόστους παραγωγής του συμβατικού αντικειμένου απρόβλεπτη περίπτωση ικανή να τεκμηριώσει την αυξητική αναπροσαρμογή της τιμής του υπό τις λοιπές προϋποθέσεις της περ. γ παρ. 1 του άρθρου 132 (ή 337)¹⁴⁴.

Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 109 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, και την αντίστοιχη αιτιολογική σκέψη 115 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ «...*Η έννοια των απρόβλεπτων περιστάσεων αναφέρεται σε περιστάσεις που δεν θα ήταν δυνατόν να προβλεφθούν, παρά την ευλόγως επιμελή προετοιμασία της αρχικής ανάθεσης από την αναθέτουσα αρχή, λαμβανομένων υπόψη των διαθέσιμων μέσων, της φύσης και των χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου έργου, των ορθών πρακτικών στον σχετικό τομέα και της ανάγκης*

4412/2016 προϋπόθεση της συνδρομής απροβλέπτων περιστάσεων, ii) Η τροποποίηση των όρων πληρωμής έχει ουσιώδη χαρακτήρα κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 132 παρ. 4 περ. α' και β' του ν. 4412/2016, πρώτον διότι αν είχε περιληφθεί στους όρους της αρχικής διακήρυξης θα μπορούσε να είχε προσελκύσει και άλλους συμμετέχοντες οικονομικούς φορείς, και δεύτερον διότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση της αμοιβής του αναδόχου και σε ανατροπή της οικονομικής ισορροπίας της σύμβασης υπέρ του αναδόχου.

ΕΣ (Τμήμα 7) 91/2021, σκ. 6 – 7. Μεταξύ άλλων το ΕΣ έκρινε ότι η μη επαρκής γνώση, από πλευράς της αρμόδιας υπηρεσίας Δήμου, του αδιαθέτου υπολοίπου κάδων απορριμμάτων και η παράλειψη λήψης εγκαίρως των κατάλληλων μέτρων – μέσω συστηματικών ελέγχων παρακολούθησης – για τον προσδιορισμό των πραγματικών αναγκών σε κάδους απορριμμάτων, ενόψει παλαιότητας, δυσκολίας απολύμανσης, καθώς και καταστροφών αυτών, δε δύναται να στοιχειοθετήσει απρόβλεπτη περίπτωση κατά την έννοια της περ. γ παρ. 1 του άρθρου 132, καθόσον μια επιμελής αναθέτουσα αρχή οφείλει αφενός μεν να παρακολουθεί και να τηρεί στατιστικά στοιχεία του ημερήσιου όγκου και βάρους των αποκομιζόμενων απορριμμάτων, αφετέρου δε να προβαίνει, κατόπιν ενδελεχούς μελέτης των στοιχείων αυτών, στον ορθό προγραμματισμό προμήθειας των απαιτούμενων για την κάλυψη των αναγκών της ειδών.

¹⁴⁴ ΕΣ (Κλιμάκιο Ζ') 1409/2022.

διασφάλισης της κατάλληλης σχέσης μεταξύ των πόρων που δαπανώνται για την προετοιμασία της ανάθεσης και της προβλεπόμενης αξίας της.»

Ως προς τις τρεις ακόμη σωρευτικές προϋποθέσεις εφαρμογής της περ. γ παρ. 1 του άρθρου 132 του νόμου οι οποίες είναι:

- Η συνολική αξία της/των τροποποιητικής/ών σύμβασης/εων δεν υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης¹⁴⁵,
- Οι διαδοχικές τροποποιήσεις δεν πρέπει να αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής των σχετικών, κατά περίπτωση, διατάξεων,
- Υφίσταται υποχρέωση αποστολής γνωστοποίησης όλων των επακόλουθων τροποποιήσεων που οφείλονται σε απρόβλεπτες περιστάσεις στην επίσημη εφημερίδα της Ε.Ε.,

ισχύουν όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω για την περ. β παρ. 1 του νόμου, ήτοι για την περίπτωση των συμπληρωματικών έργων/ υπηρεσιών/ αγαθών.

Σημειώνεται ότι η τροποποίηση λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων, που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτέλεσης και που δεν θα μπορούσαν να προβλεφθούν παρά την επιμέλεια που επέδειξε η αναθέτουσα αρχή από πλευράς της, δεν εκφεύγει του γενικού κανόνα για την τροποποίηση δημόσιας σύμβασης που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016.

¹⁴⁵ ΕΣ (Τμήμα 7) 1242, 91/2021, 639, (Τμήμα 6) 23/2020, 1877/2019.

Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα προς κατανόηση της προβλεπόμενης περίπτωσης τροποποίησης για απρόβλεπτες περιπτώσεις.

1. Λόγω αλληπάλληλων ασκήσεων προσφυγών επί της απόφασης κατακύρωσης και προσβολής των οικείων αποφάσεων της ΕΑΔΗΣΥ ενώπιον του καθ' ύλην αρμόδιου Διοικητικού Εφετείου, εξαιτίας των οποίων έχει προκληθεί μεγάλη καθυστέρηση σε σχέση με το χρόνο σύναψης της σύμβασης ως είχε αρχικώς εκτιμηθεί από την α.α., η τελευταία αποφασίζει να προβεί άμεσα σε τροποποίηση της ήδη εκτελούμενης σύμβασης με αιτιολογία την ως άνω απρόβλεπτη πάροδο σημαντικού χρόνου από την κατακύρωση έως την συμβασιοποίηση, καθώς η άσκηση προδικαστικής προσφυγής κωλύει τη σύναψη σύμβασης, κατά το άρθρο 364 παρ. 1 του ν. 4412/2016.

Στο παράδειγμα αυτό, λανθασμένα η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε τροποποίηση διαλαμβάνοντας ότι συντρέχει απρόβλεπτη περίπτωση. Κρίσιμο να αναφερθεί ότι η άσκηση προδικαστικής προσφυγής ενώπιον της ΕΑΔΗΣΥ από προσφέροντα κατά της απόφασης κατακύρωσης, καθώς επίσης και η άσκηση ένδικου βοηθήματος ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου από προσφέροντα κατά της απόφασης της ΕΑΔΗΣΥ επί προδικαστικής προσφυγής, κατ' αρχάς δεν αποτελεί απρόβλεπτη περίπτωση κατά την έννοια της περ. γ παρ. 1 του άρθρου 132 του νόμου και δεν δύναται να αποτελέσει αιτιολογία για τροποποίηση της σύμβασης. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι με τον τρόπο αυτόν κάμπτεται επίσης ο

γενικός κανόνας τροποποίησης, διότι τα αίτια της τροποποίησης αφορούν στο στάδιο της ανάθεσης, όχι σε αυτό της εκτέλεσης.¹⁴⁶

2. Λόγω των παγκόσμιας κλίμακας προβλημάτων στην εφοδιαστική αλυσίδα εξαιτίας πολεμικών συρράξεων και της συνακόλουθης επίδρασης στη ρευστότητα των προμηθευτών η αναθέτουσα αρχή προβαίνει στην αποδοχή αιτήματος προμηθευτή της για χορήγηση προκαταβολής και σε τροποποίηση της εκτελούμενης σύμβασης που του είχε ανατεθεί, παρά το γεγονός ότι η χορήγηση προκαταβολής δεν είχε προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης.

¹⁴⁶ Κατ' αρχάς απ' εαυτής η άσκηση προδικαστικής προσφυγής κι ενδίκων μέσων δεν αποτελεί απρόβλεπτη περίπτωση. Επίσης, η πρόκληση καθυστέρησης εξ' αυτών δεν εμπίπτει κατ' αρχάς σε συνθήκη την οποία δεν θα μπορούσε και δεν όφειλε να είχε προβλέψει μία επιμελής αναθέτουσα αρχή. Ωστόσο, τόσο η επιγενόμενη σημαντική καθυστέρηση και η δυσμενής θέση της αναθέτουσας αρχής ως προς την κάλυψη των αναγκών κρίνεται ad hoc εάν συνιστά απρόβλεπτη περίπτωση ικανή να τεκμηριώσει την προσφυγή στη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση. βλ. Γνώμες Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. Αρνητική Γνώμη Δ116_2024, Σύμφωνη Γνώμη Δ114_2024, Σύμφωνη Γνώμη Δ113/2024, Σύμφωνη Γνώμη Δ112/2024, Αρνητική Γνώμη Δ111/2024 κ.α.

επί αιτημάτων προσφυγής σε διαπραμάτευση με βάση το [άρθρο 32 παρ. 2 περ. γ του ν.4412/2016](#), ως αναρτώνται στην ιστοσελίδα της Αρχής.

- Βλ. και ΕΣ (Τμήμα 7ο) 5/2020 σκ. 5. ως αντίθετη νομολογία του ΕΣ σε σχέση με την προσφυγή σε διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση σύμφωνα με το [άρθρο 32 παρ. 2 περ. γ του ν.4412/2016](#) (βλ. λόγω κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε γεγονότα απρόβλεπτα για την αναθέτουσα αρχή, μη απορρέοντα από δική τους ευθύνη), όσον αφορά την κρίση εάν η άσκηση προδικαστικής προσφυγής και αίτησης αναστολής συνιστά απρόβλεπτη περίπτωση. Ειδικότερα, γίνεται δεκτό ότι πράγματι η άσκηση προδικαστικής προσφυγής και αίτησης ακύρωσης συνιστά απρόβλεπτη περίπτωση ικανή να τεκμηριώσει την εφαρμογή του άρθρου 32 παρ. 2 περ. γ.

- Ομοίως, βλ. ΕΣ 265/2018. Αντίθετη νομολογία σε σχέση με την αιτιολόγησης σύναψης σύμβασης απευθείας ανάθεσης, για το χρονικό διάστημα έως την οριστικοποίηση απόφασης κατακύρωσης λόγω εκτεταμένου χρόνου διενέργειας του του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Έγινε δεκτό ότι ο εξαιρετικά μεγάλος χρόνος διενέργειας προσυμβατικού ελέγχου αιτιολογεί την σύναψη σύμβασης απευθείας ανάθεσης, ενόσω δεν έχει εκδοθεί πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του προσυμβατικού ελέγχου σύμβασης για το αποτέλεσμα διαγωνισμού (και συνεπώς δεν είναι επιτρεπτή η σύναψη σύμβασης).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, οι εκτεταμένες δυσχέρειες στη ρευστότητα των προμηθευτών λόγω εμπόλεμων καταστάσεων σε ορισμένες περιοχές του πλανήτη που επηρεάζουν αντικειμενικά την εφοδιαστική αλυσίδα, δύναται να εκτιμηθεί ως αιφνίδιο γεγονός πέραν της σφαίρας ευθύνης της αναθέτουσα αρχής ακόμη και αν έχει επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια. Για τον λόγο αυτό μια τέτοια απρόβλεπτη περίπτωση δύναται να τεκμηριώσει την τροποποίηση εν εξελίξει σύμβασης δυνάμει της περ. γ παρ. 1 του άρθρου 132 του νόμου, τηρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων του άρθρου.

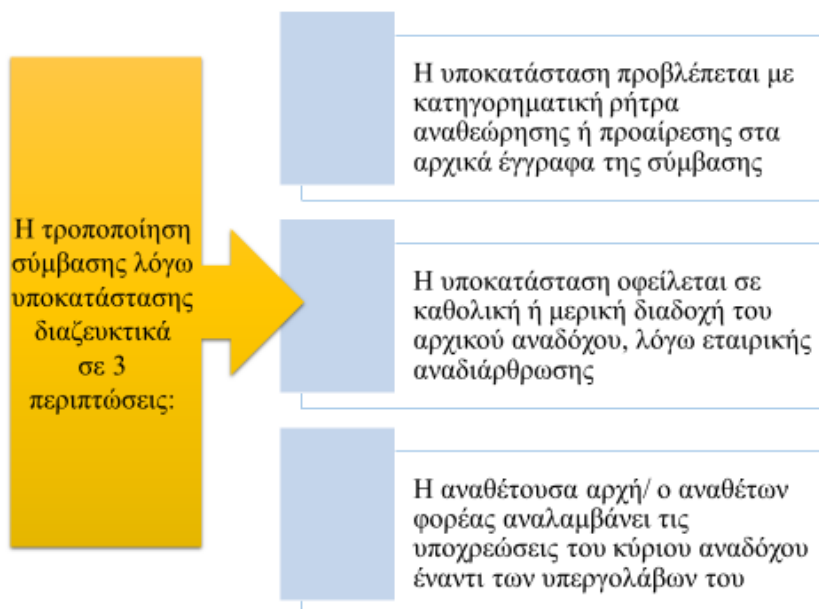
5.3.4 Τροποποιήσεις μέσω υποκατάστασης του αναδόχου

Η υποκατάσταση του αναδόχου έχει την έννοια ότι κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του αναδόχου μεταβιβάζονται σε τρίτο οικονομικό φορέα. Η τροποποίηση σύμβασης λόγω υποκατάστασης του αναδόχου προβλέπεται στην περ. δ παρ. 1 των άρθρων 132 και 337 του νόμου και μόνο στις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις υποκατάστασης, που ορίζονται ρητά στις εν λόγω διατάξεις. Συνεπώς, οι λοιπές περιπτώσεις, όπου ενδέχεται να χωρεί υποκατάσταση του αναδόχου, δεν αποτελούν και περιπτώσεις επιτρεπτής τροποποίησης της σύμβασης. Αντίθετα, εάν η τροποποίηση σύμβασης εδράζεται σε υποκατάσταση αναδόχου που δεν εμπίπτει μεταξύ των εξαντλητικά προβλεπόμενων περιπτώσεων υποκατάστασης, τότε πρόκειται για ουσιώδη τροποποίηση σύμβασης όπως ρητά προβλέπεται στην περ. δ της παρ. 4 του άρθρου 132. Στην περίπτωση αυτή η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται στην εκκίνηση νέας διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 110 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ¹⁴⁷ προβλέπεται: «Σύμφωνα με τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ο ανάδοχος δεν θα πρέπει, επί παραδείγματι όταν η σύμβαση καταγγέλλεται λόγω πλημμελούς εκτέλεσης, να αντικαθίσταται από άλλον οικονομικό φορέα χωρίς να πραγματοποιηθεί προκήρυξη νέου διαγωνισμού. Ωστόσο, ο ανάδοχος που εκτελεί τη σύμβαση θα πρέπει να μπορεί, ιδίως εάν η σύμβαση έχει ανατεθεί σε περισσότερες από μία επιχειρήσεις, να υποστεί ορισμένες διαρθρωτικές μεταβολές κατά την εκτέλεση της σύμβασης, όπως καθαρά εσωτερική αναδιοργάνωση, εξαγορές, συγχωνεύσεις ή διαδικασία αφερεγγυότητας. Οι εν λόγω διαρθρωτικές μεταβολές δεν θα πρέπει να συνεπάγονται αυτομάτως απαίτηση έναρξης νέων διαδικασιών προμήθειας για όλες τις δημόσιες συμβάσεις τις οποίες εκτελεί ο εν λόγω προσφέρων.»

Περαιτέρω, τα ενωσιακής προέλευσης άρθρα 132 και 337 του νόμου παραθέτουν διαζευκτικά τις αποκλειστικές περιπτώσεις υποκατάστασης αναδόχους που μπορούν να οδηγήσουν παραδεκτά σε τροποποίηση σύμβασης. Οι τελευταίες αναφέρονται επιγραμματικά στο σχήμα που ακολουθεί:

¹⁴⁷ Και την αντίστοιχη αιτιολογική σκέψη 116 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ.

Εικόνα 2 - Οι περιπτώσεις υποκατάστασης αναδόχου που καθιστούν επιτρεπτή την τροποποίηση σύμβασης εξ' αυτών των λόγων

Αναφορικά με την πρώτη περίπτωση υποκατάστασης ως δικαιολογητικό λόγο προβλεπόμενης τροποποίησης, σημειώνεται ότι πρόκειται για υποκατάσταση που έχει προβλεφθεί εξ' αρχής στα έγγραφα της σύμβασης με τη θέση ρήτρας αναθεώρησης ή δικαιώματος προαίρεσης έχοντα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ρητρών αναθεώρησης (ήτοι να είναι ρήτρες ρητές, ακριβείς και σαφείς, μη μεταβάλλουσες τη συνολική φύση της σύμβασης¹⁴⁸). Σημειώνεται ότι, ως παρέκκλιση από το γενικό κανόνα στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με τον οποίο η υποκατάσταση αναδόχου δεν είναι

¹⁴⁸ Η ρήτρα περί υποκατάστασης αναδόχου κατά την εκτέλεση θα πρέπει να φέρει όλα τα γνωρίσματα της νόμιμης ρήτρας αναθεώρησης της περ. α παρ. 1 των άρθρων 132 και 337 του νόμου. Επαναλαμβάνονται οι όροι που εξετάστηκαν στα πλαίσια της ως άνω περίπτωσης.

κατ' αρχάς επιτρεπτή κατά το στάδιο της εκτέλεσης, εφόσον η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας έχει μέσω της διαδικασίας ανάθεσης αξιολογήσει και προκρίνει συγκεκριμένο προσφέροντα για την άρτια εκτέλεση της σύμβασης, η προβλεπόμενη περίπτωση υποκατάστασης αναδόχου που καθιστά επιτρεπτή την τροποποίηση σύμβασης θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Ως εκ τούτου, παρ' ότι δεν προκύπτει ρητά από τη γραμματική διατύπωση της περ. α παρ. 1 του άρθρου 132, όπως συμβαίνει πράγματι στην περ. δ για την υποκατάσταση λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης, από τις γενικές αρχές του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων επιτάσσεται η αναθέτουσα αρχή να εξετάσει εάν στο πρόσωπο του νέου αναδόχου πληρούνται τα κριτήρια επιλογής της σύμβασης και εάν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι λόγοι αποκλεισμού που είχαν περιληφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο η αναθέτουσα αρχή να προβλέπει ρητά, στα έγγραφα της σύμβασης, την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής (λόγων αποκλεισμού και κριτηρίων επιλογής) στο πρόσωπο του υποκατάστατου αναδόχου ως όρων ενεργοποίησης της ρήτρας υποκατάστασης. Συναφώς, επισημαίνεται ότι έχει συμπεριληφθεί σχετική ρητή ρήτρα υποκατάστασης του αναδόχου στα Υποδείγματα Διακήρυξης (Ανοικτής Διαδικασίας) Υπηρεσιών και Προμηθειών που εκδίδει η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ¹⁴⁹.

¹⁴⁹ Βλ. ενδεικτικά το Υπόδειγμα Διακήρυξης Υπηρεσιών ως αναρτάται στην ιστοσελίδα της Αρχής, όπου η παρ. 4.5 αναφέρει ότι εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της Α.Α. να συμπεριλάβει ή όχι, στο παρόν σημείο της Διακήρυξης, την ακόλουθη ρήτρα υποκατάστασης του αναδόχου ή να διαμορφώσει τη σχετική ρήτρα με διαφορετικούς όρους. Σε κάθε περίπτωση, οι εν λόγω όροι πρέπει να είναι ρητοί και σαφείς και να κείνται εντός του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και ιδίως των σχετικών επιλογών που παρέχει το άρθρο 132 του ν. 4412/2016:

«4.5 Μετά τη λύση της σύμβασης λόγω της έκπτωσης του αναδόχου, σύμφωνα με το άρθρο 203 του ν. 4412/2016 και την παράγραφο 5.2. της παρούσας, όπως και σε περίπτωση καταγγελίας για τους λόγους της παραγράφου 4.6, πλην αυτού της περ. (α), η αναθέτουσα αρχή δύναται να προσκαλέσει τον επόμενο

Καταληκτικά, επισημαίνεται ότι η ρήτρα θα πρέπει να προσδιορίζει σαφώς τους ειδικούς όρους με τους οποίους λαμβάνει χώρα η υποκατάσταση αναδόχου, θα πρέπει να προσεγγίζεται συστατικά αναφορικά με τα είδη της υποκατάστασης που δύναται να προβλέπει και να περιορίζει το ενδεχόμενο καταστρατήγησης των γενικών αρχών του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων και καταχρηστικής εφαρμογής της διάταξης.

Αναφορικά με τη δεύτερη περίπτωση υποκατάστασης ως δικαιολογητικό λόγο προβλεπόμενης τροποποίησης, σημειώνεται ότι πρόκειται για υποκατάσταση λόγω ολικής (δηλ. για το σύνολο των δικαιωμάτων) ή μερικής (για μέρος των δικαιωμάτων) διαδοχής του αναδόχου εξαιτίας εταιρικής αναδιάρθρωσης. Η εταιρική αναδιάρθρωση δεν περιλαμβάνει μη βαρύνουσες αλλαγές που δεν διαφοροποιούν το πρόσωπο του αναδόχου, όπως είναι η αλλαγή επωνυμίας, η συνένωση/κατάργηση/δημιουργία δομών της αυτής εταιρείας (δηλ. αλλαγές στην οργανωτική δομή), η μετεγκατάσταση και εν γένει η αναδιάρθρωση αποκλειστικά στο εσωτερικό του αναδόχου. Αντιθέτως ως εταιρική αναδιάρθρωση¹⁵⁰ που οδηγεί σε υποκατάσταση αναδόχου ικανή να στοιχειοθετήσει λόγο προβλεπόμενης τροποποίησης σύμβασης νοείται αποκλειστικά:

κατά σειρά κατάταξης οικονομικό φορέα που συμμετέχει στην παρούσα διαδικασία ανάθεσης της συγκεκριμένης σύμβασης και να του προτείνει να αναλάβει το ανεκτέλεστο τμήμα της σύμβασης, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και με τίμημα που δεν θα υπερβαίνει την προσφορά που είχε υποβάλει ο έκπτωτος (ρήτρα υποκατάστασης)[1]. Η σύμβαση συνάπτεται, εφόσον εντός της ταχθείσας προθεσμίας περιέλθει στην αναθέτουσα αρχή έγγραφη και ανεπιφύλακτη αποδοχή της πρόσκλησης. Η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας θεωρείται ως απόρριψη της πρότασης. Αν ο ανωτέρω δεν δεχθεί την πρόταση σύναψης σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον επόμενο υποψήφιο κατά σειρά κατάταξης, ακολουθώντας κατά τα λοιπά την ίδια διαδικασία.».

[1] Βλ. άρθρο 132 παρ. 1δ) περ. αα του ν. 4412/2016. Βλ. επίσης, Κατευθυντήρια Οδηγία 22 της Αρχής με τίτλο «Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους», Κεφάλαιο III.Δ.σημείο I, σελ. 17 (ΑΔΑ: 7ΜΥΤΟΞΤΒ-ΖΓΖ).

¹⁵⁰Ομοίως σκέψη 110 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 116 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ

- i. η εξαγορά,
- ii. η απορρόφηση,
- iii. η συγχώνευση, και
- iv. οι πτωχευτικές ή προπτωχευτικές διαδικασίες. Όσον αφορά τους οικονομικούς φορείς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα στις διαδικασίες αυτές περιλαμβάνεται η πτώχευση, ο πτωχευτικός συμβιβασμός, η διαδικασία εξυγίανσης και το σχέδιο αναδιοργάνωσης του Πτωχευτικού Κώδικα¹⁵¹, ενώ όσον αφορά αλλοδαπούς οικονομικούς φορείς οι διαδικασίες αυτές ρυθμίζονται από το δίκαιο της χώρας εγκατάστασής τους.

Συμπερασματικά, μόνο οι παραπάνω γενεσιουργές αιτίες εταιρικής αναδιάρθρωσης μπορούν να οδηγήσουν σε τροποποίηση σύμβασης υπαγόμενη στη δεύτερη περίπτωση υποκατάστασης¹⁵². Οποιοδήποτε άλλου τύπου διαδοχή (όπως δυνάμει του κληρονομικού δικαίου, δυνάμει αμοιβαίας συμφωνίας του αναδόχου και τρίτου προσώπου κ.α.) δεν συνιστά επιτρεπτή υποκατάσταση αναδόχου που θεμελιώνει τροποποίηση εκτελούμενης σύμβασης υπό την περίπτωση αυτή.

¹⁵¹ Άρθρα 74, 99 επ. και 107 επ. του ν. 3588/2007 (Α'153) «Πτωχευτικός Κώδικας», όπως ισχύει.

¹⁵² Βλ. ως άνω Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», σελ. 286 επ. υπό στοιχείο V.B.: «Αντίστοιχα, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι με βάση τη διάταξη επιτρέπεται σε ένωση ή κοινοπραξία, μετά την πτώχευση ενός μέλους, να συνεχίσει την εκτέλεση μιας δημόσιας σύμβασης, με τα υπόλοιπα μέλη, εφόσον εξακολουθούν να έχουν τα αναγκαία προσόντα (μερική διαδοχή). Εξ αντιδιαστολής ωστόσο, και λαμβάνοντας υπόψη και τη σχετική αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2014/24/ΕΕ θα πρέπει να κριθεί ότι η νέα ρύθμιση δεν επιτρέπει τη συνέχιση της εκτέλεσης της σύμβασης από τα υπόλοιπα μέλη της κοινοπραξίας, σε περίπτωση αποχώρησης ενός μέλους για άλλους –πλην της αφερεγγυότητας– λόγους (διαφωνία, κακή επίδοση κ.λπ).».

Τονίζεται ότι στο πρόσωπο του τρίτου που υποκαθιστά αρχικό ανάδοχο στην εκτέλεση σύμβασης θα πρέπει σε κάθε περίπτωση:

α) να πληρούνται τα τιθέμενα στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης κριτήρια επιλογής (επαγγελματικής καταλληλότητας, τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας) βάσει των οποίων κρίνεται η ικανότητα του προσώπου αυτού να εκτελέσει το μέρος της σύμβασης που υπολείπεται προς εκτέλεση αντί του αρχικού αναδόχου.

β) να μην συντρέχει λόγος αποκλεισμού που έχει προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης.

Συνεπώς, ο τρίτος θα πρέπει να καλείται από την αναθέτουσα αρχή/τον αναθέτοντα φορέα να αποδείξει την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής προσκομίζοντας τα οικεία αποδεικτικά μέσα¹⁵³. Αν ο τρίτος δεν δύναται να αποδείξει ότι πληροί τα κριτήρια επιλογής και ότι δεν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι λόγοι αποκλεισμού ως έχουν προβλεφθεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης, τότε η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας δεν δύναται να προβεί σε τροποποίηση της σύμβασης δυνάμει υποκατάστασης αναδόχου. Εξ' αντιδιαστολής, για να εκτελέσει το μέρος της σύμβασης που εκκρεμεί οφείλει να εκκινήσει νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Περαιτέρω, τονίζεται ότι ισχύει η υποχρέωση περί μη ουσιώδους τροποποίησης της σύμβασης παράλληλα και πέραν της προβλεπόμενης υποκατάστασης του αναδόχου. Για τον λόγο αυτό στο πλαίσιο της σχετικής διάταξης περιλαμβάνεται emphaticά ο εν

¹⁵³ Άρθρο 80 και Παράρτημα XII του Προσαρτήματος Α του ν. 4412/2016.

λόγω όρος προς αποτροπή παρελκυστικής συμπεριφοράς μέσω τροποποιήσεων στη βάση της υποκατάστασης του αρχικού αναδόχου λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης. Αφετέρου, μια πρόσθετη εμφατική υπενθύμιση της υποχρέωσης εφαρμογής των διατάξεων του ν. 4412/2016 επίσης περιλαμβάνεται στη διάταξη της περ. δ παρ. 1 των άρθρων 132 & 337 με τη μορφή εξαγγελίας, ως προς το ότι η τροποποίηση λόγω υποκατάστασης του αναδόχου μέσω εταιρικής αναδιάρθρωσης δεν θα πρέπει να γίνεται με σκοπό την αποφυγή εφαρμογής των διατάξεων του Βιβλίου Ι και του Βιβλίου ΙΙ του νόμου. Σκοπός του νομοθέτη, μέσω της πρόβλεψης αυτής, είναι η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας να μην καταφεύγει σε τροποποίηση σύμβασης δια υποκατάστασης αναδόχου λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης υποκρύπτοντας πρόθεση αποφυγής εφαρμογής, για παράδειγμα:

- των άρθρων 6 και 236 - Μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων (άρθρα 5 και 16 των Οδηγιών) του ν. 4412/2016,
- των άρθρων 26 (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), και 116 - Επιλογή των διαδικασιών, για τις συμβάσεις άνω και κάτω των ορίων αντίστοιχα,
- των άρθρων 27-31 και 120 και 121 επόμενα σχετικά με την έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και την τήρηση των προθεσμιών κατά περίπτωση, για την υποβολή των αιτήσεων συμμετοχής / προσφορών.
- των άρθρων του ν. 4412/2016 περί δημοσιότητας και διαφάνειας, όπως είναι τα άρθρα 62, 63, 64 και 66 για το Βιβλίο Ι, καθώς και 291-296 για το Βιβλίο ΙΙ σχετικά με την υποχρέωση δημοσίευσης προκηρύξεων και συναφθεισών συμβάσεων στην υπηρεσία εκδόσεων της Ένωσης (TED) και στο ΚΗΜΔΗΣ.
- της υποχρέωσης επαλήθευσης των υποχρεωτικών λόγων αποκλεισμού του άρθρου 73 του ν. 4412/2016 (άρθρο 57 παρ. 1 έως 6 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ).

Τέλος, αναφορικά με την τρίτη περίπτωση υποκατάστασης ως δικαιολογητικό λόγο προβλεπόμενης τροποποίησης (της περ. δ παρ. 1 των άρθρων 132 και 337 του νόμου), πρόκειται για την υποκατάσταση λόγω ανάληψης, από πλευράς της αναθέτουσας αρχής/του αναθέτοντος φορέα, των υποχρεώσεων του αναδόχου έναντι των υπεργολάβων που χρησιμοποιεί για την εκτέλεση. Ωστόσο, αυτή η περίπτωση τίθεται

υπό την αίρεση ότι προβλέπεται στις κείμενες διατάξεις. Για παράδειγμα μια τέτοια διάταξη είναι η παρ. 2 του άρθρου 131 - Υπεργολαβία (άρθρο 71 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), σύμφωνα με την οποία «2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προβλέπουν στα έγγραφα της σύμβασης ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή καταβάλλει απευθείας στον υπεργολάβο την αμοιβή του για την εκτέλεση προμήθειας, υπηρεσίας ή έργου, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο.».

Καταληκτικά, στις, προβλεπόμενες στα άρθρα 132 και 337 του νόμου, περιπτώσεις επιτρεπτής τροποποίησης σύμβασης ανήκουν επίσης,

- οι τροποποιήσεις που, ανεξαρτήτως της αξίας τους, δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 132, οι οποίες προβλέπονται στην περ. ε της παρ. 1 του άρθρου 132, και
- οι τροποποιήσεις ήσσονος αξίας, της παρ. 2 των ως άνω άρθρων.

Οι δυο αυτές κατηγορίες επιτρεπτής τροποποίησης θα εξεταστούν παρακάτω στην ενότητα 7.2.2. υπό το πρίσμα ότι συνιστούν μη ουσιώδεις τροποποιήσεις, σε αντιδιαστολή και με την έννοια της ουσιώδους τροποποίησης.

5.4 Υποχρέωση δημοσιότητας – γνωστοποίησης σε ενωσιακό ή /και εθνικό επίπεδο

Η υποχρέωση τήρησης των αρχών της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης δια της δημοσιότητας εκτείνεται στο στάδιο της εκτέλεσης μέσω της υποχρέωσης δημοσιότητας των τροποποιητικών συμβάσεων. Με τη θεσμοθέτηση της εν λόγω υποχρέωσης ο νομοθέτης εγκαθιδρύει ένα σύστημα εποπτείας των τροποποιήσεων εκτελούμενων συμβάσεων και αποτρέπει ενδεχόμενες καταστρατηγήσεις των σχετικών διατάξεων. Αναλυτικά, οι υποχρεώσεις δημοσιότητα παρατίθενται στις ενότητες 17 και 18 του παρόντος.

Οι τροποποιητικές συμβάσεις υπόκεινται σε δημοσιότητα ως εξής:

ι. Σε ενωσιακό επίπεδο

Σε συνέχεια της υποχρέωσης που απορρέει από το άρθρο 64 - Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) του νόμου, οι αναθέτουσες αρχές να αποστέλλουν γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, προβλέπεται επίσης η υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής/του αναθέτοντος φορέα να αποστείλει στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. γνωστοποίηση για έκαστη τροποποίηση της αρχικής σύμβασης.

Με αυτόν τον τρόπο, ο ενωσιακός νομοθέτης δίνει πρόσβαση στις τροποποιήσεις των συμβάσεων, η οποία είναι απαραίτητη τόσο για την άσκηση ελέγχου τήρησης των Οδηγιών για τις δημόσιες συμβάσεις αλλά για την παροχή έννομης προστασίας στο στάδιο της εκτέλεσης.

Ειδικότερα, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να συμπληρώνουν και να αποστέλλουν στην επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. το τυποποιημένο ηλεκτρονικό έντυπο (eForm) «Γνωστοποίηση Τροποποίησης Σύμβασης»¹⁵⁴, σύμφωνα με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2015/1986, ως τροποποιήθηκε με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2022/2023, και το οποίο πρέπει να περιέχει τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται:

- στο Μέρος Ζ' του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016, εάν πρόκειται για συμβάσεις που εμπίπτουν στο Βιβλίο I του νόμου,

¹⁵⁴ Contract modification notice (former F20).

- στο Παράρτημα XVI του Προσαρτήματος Β΄ του ν. 4412/2016 για τις συμβάσεις που επιίπτουν στο Βιβλίο ΙΙ αυτού.

Η γνωστοποίηση περί τροποποιητικών συμβάσεων διενεργείται με ηλεκτρονικά μέσα - που έχουν θεσπιστεί από την Επιτροπή και είναι διαθέσιμες στην διεύθυνση διαδικτύου «<http://simar.europa.eu>» - σύμφωνα με τα άρθρα 65 και 295 του νόμου (άρθρα 51 και 71 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ κα της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ αντίστοιχα). Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την ημερομηνία αποστολής των προκηρύξεων και των γνωστοποιήσεων. Η Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης χορηγεί στην αναθέτουσα αρχή/αναθέτοντα φορέα βεβαίωση της παραλαβής της γνωστοποίησης και της δημοσίευσης των πληροφοριών που της διαβίβασε, επισημαίνοντας την ημερομηνία της εν λόγω δημοσίευσης. Η βεβαίωση αυτή συνιστά απόδειξη της πραγματοποίησης της δημοσίευσης. Ωστόσο ο χρόνος αποστολής της γνωστοποίησης για τροποποιούμενη σύμβαση δεν ρυθμίζεται από το νόμο κατ' αρχάς. Επισημαίνεται, ότι στο πλαίσιο τήρησης της αρχή της διαφάνειας και της αναλογικότητας, κρίνεται σκόπιμο ο χρόνος αποστολής γνωστοποίησης να μην απέχει σημαντικά από το χρόνο πραγματοποίησης της τροποποίησης, διότι κάτι τέτοιο θα έκαμπε την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου μέτρου ελέγχου και παρακολούθησης εφαρμογής του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, τονίζεται ότι η σκόπιμη μη αποτελεσματική γνωστοποίηση τροποποίησης σύμβασης αποτελεί παρελκυστική τακτική από πλευράς αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα.

- ii. Σε εθνικό επίπεδο,

Για τις συμβάσεις άνω των ορίων, τα άρθρα 66 και 296 - Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο (άρθρα 52 και 72 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ αντίστοιχα) προβλέπει στην παρ. 3 ότι οι γνωστοποιήσεις που δημοσιεύονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης και οι πληροφορίες που περιέχονται σε αυτές, κατ' αρχήν δεν δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο πριν από την ημερομηνία δημοσίευσης¹⁵⁵, σύμφωνα με το άρθρο 65. Συνεπώς, για τις γνωστοποιήσεις τροποποίησης σύμβασης άνω των ορίων ισχύει ο ως άνω κανόνας. Επίσης, η παρ. 4 του άρθρου 66 του νόμου προβλέπει ότι οι γνωστοποιήσεις που δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο δεν περιλαμβάνουν πληροφορίες άλλες από εκείνες που περιέχονται στις γνωστοποιήσεις που αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης και αναφέρουν την ημερομηνία αποστολής της γνωστοποίησης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης.

Η δημοσίευση τροποποίησης σύμβασης σε εθνικό επίπεδο, διεξάγεται τόσο για τις συμβάσεις άνω των ορίων (λαμβάνοντας υπόψη την παρ. 1 των άρθρων 66 και 296 του νόμου) όσο και για τις συμβάσεις κάτω των ορίων, μέσω της δημοσίευσης στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ), σύμφωνα με το ομώνυμο άρθρο 38 του νόμου¹⁵⁶. Δυνάμει της εξουσιοδοτικής διάταξης της παρ. 6 του άρθρου 38, τα καταχωριστέα στο ΚΗΜΔΗΣ έγγραφα και στοιχεία ρυθμίζονται με

¹⁵⁵ Ωστόσο, η δημοσίευση μπορεί να πραγματοποιείται σε κάθε περίπτωση σε εθνικό επίπεδο, όταν οι αναθέτουσες αρχές δεν έχουν ενημερωθεί σχετικά με τη δημοσίευση εντός 48 ωρών από τη βεβαίωση παραλαβής της προκήρυξης/ γνωστοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 65.

¹⁵⁶ Κατ' εφαρμογή της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 38 οι συμβάσεις ήσσονος αξίας του άρθρου 117Α εξαιρούνται εν γένει της δημοσίευσης στο ΚΗΜΔΗΣ.

κανονιστική απόφαση. Μεταξύ αυτών είναι οι τροποποιήσεις των συναφθεισών συμβάσεων¹⁵⁷.

6 Η ΟΥΣΙΩΔΗΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΜΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ – ΣΥΝΗΘΗ ΣΦΑΛΜΑΤΑ

6.1 Εισαγωγή

6.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Στόχος της παρούσας διδακτικής ενότητας είναι να παρουσιάσει την έννοια της ουσιώδους τροποποίησης δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, ως μη επιτρεπόμενη τροποποίηση, και να την αντιπαραβάλει με τις επιτρεπόμενες μη ουσιώδεις τροποποιήσεις, δηλαδή τόσο με τις επιτρεπτές τροποποιήσεις που αναπτύχθηκαν στην προηγούμενη Ενότητα όσο και με τις ήσσονος αξίας τροποποιήσεις. Η παρούσα διδακτική ενότητα επιδιώκει να προσεγγίσει και να

¹⁵⁷ Η υπ' αριθμ. 76928/9.7.2021 (Β' 3075/13.7.2021) η Κοινή Υπουργική Απόφαση "Ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων λειτουργίας και διαχείρισης του Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) προβλέπει αφενός στην περ. ε παρ. 1 του άρθρου 5 – Καταχωριστέα έγγραφα: «ε) Τα συμφωνητικά, οι εντολές αγορών της παρ. 12 του άρθρου 118Α του ν. 4412/2016 και οι τροποποιήσεις αυτών», κι αφετέρου στην περ. δ παρ. 1 του άρθρου 6 – Καταχωριστέα στοιχεία (μεταδεδομένα): «δ) Για τα συμφωνητικά (συμβάσεις) και τις εντολές αγοράς της παρ. 12 του άρθρου 118Α του ν. 4412/2016. Τα ελάχιστα στοιχεία που καταχωρίζονται είναι αυτά που προβλέπονται στην περίπτωση γ' για τις αποφάσεις ανάθεσης ή κατακύρωσης. Στην περίπτωση καταχώρησης των τροποποιήσεων των συμφωνητικών ή των εντολών αγοράς της παρ. 12 του άρθρου 118Α που καταχωρήθηκαν, πέραν των ανωτέρω καταχωρίζεται ο ΑΔΑΜ του συμφωνητικού ή της εντολής αγοράς που τροποποιείται.»

αποσαφηνίσει, κατά το δυνατόν, τα ιδιάζοντα νομικά ζητήματα που εγείρονται κατά την τροποποίηση των συμβάσεων (ιδίως με τη διάκριση του χαρακτήρα της τροποποίησης σε ουσιώδη και μη και την επαρκή τεκμηρίωση της συγκεκριμένης επιλογής στον αντίποδα της υποχρέωσης εκκίνησης νέας διαδικασίας ανάθεσης) και να τα συσχετίσει με τη νομολογία του ΔΕΕ και των εθνικών δικαστηρίων. Η νομολογιακή αντιμετώπιση των συνήθων σφαλμάτων κατά την τροποποίηση δημόσιας σύμβασης - τόσο αναφορικά με την υπαγωγή συγκεκριμένων περιστατικών στο νόμο, όσο και αναφορικά με την αιτιολόγηση προσφυγής σε τροποποίηση σύμβασης - χρησιμεύει ως εργαλείο αναφορικά με τον εντοπισμό περιπτώσιολογίας εσφαλμένων τροποποιήσεων. Συναφώς, μέσω της συγκέντρωσης και παρουσίασης επιλεγμένων περιπτώσεων εσφαλμένων τροποποιήσεων η παρούσα ενότητα δύναται να αποτελέσει ένα εργαλείο που θα διευκολύνει την κατανόηση των εννοιών σχετικά με την τροποποίηση των δημοσίων συμβάσεων.

6.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα έγκεινται στο ότι οι εκπαιδευόμενοι, με το πέρας της διδασκαλίας της παρούσας διδακτικής ενότητας, θα είναι σε θέση να διακρίνουν μεταξύ ουσιώδους και μη ουσιώδους τροποποίησης της σύμβασης, και να εφαρμόζουν ορθά τις διατάξεις για τις ήσσονος αξίας τροποποιήσεις, καθώς και τις τροποποιήσεις που ανεξαρτήτως αξίας δεν είναι ουσιώδεις. Επίσης, προσδοκείται συνολικά η εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τα ιδιαίτερα νομικά ζητήματα που τίθενται ως προς τον ουσιώδη ή μη των τροποποιήσεων.

6.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Η έννοια της ουσιώδους τροποποίησης αποτυπώνεται στις διατάξεις των Οδηγιών και έχει διαμορφωθεί νομολογιακά από το ΔΕΕ . Στην αιτιολογική σκέψη 107 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ (και 113 της Οδηγίας 2014/25/Ε) αναφέρεται ότι: *«Είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες, για τυχόν τροποποιήσεις μιας σύμβασης κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, απαιτείται νέα διαδικασία προμήθειας, λαμβανομένης υπόψη της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής*

Ένωσης. Νέα διαδικασία προμήθειας απαιτείται σε περίπτωση ουσιωδών αλλαγών της αρχικής σύμβασης, και ιδίως του εύρους και του περιεχομένου των αμοιβαίων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Οι εν λόγω αλλαγές αποτελούν ένδειξη της πρόθεσης των συμβαλλομένων να επαναδιαπραγματευτούν ουσιώδεις όρους ή προϋποθέσεις της σύμβασης. Αυτό ισχύει, ιδίως, σε περίπτωση που οι τροποποιημένες προϋποθέσεις θα επηρέαζαν το αποτέλεσμα της διαδικασίας, εάν αποτελούσαν μέρος της αρχικής διαδικασίας.».

Στην παρούσα ενότητα αναφέρονται α) οι επιμέρους πτυχές της έννοιας της ουσιώδους τροποποίησης και β) οι de jure μη ουσιώδεις τροποποιήσεις.

6.2 Έννοια ουσιώδους τροποποίησης μιας σύμβασης

Α. Αναφορικά με την έννοια της ουσιώδους τροποποίησης, τα οικεία άρθρα των Οδηγιών¹⁵⁸ και η παρ. 4 του άρθρου 132 (και του άρθρου 337) του νόμου ορίζουν ότι η τροποποίηση της σύμβασης θεωρείται ουσιώδης εφόσον καθιστά τη σύμβαση ουσιωδώς διαφορετική σε σχέση με την αρχική σύμβαση¹⁵⁹. Γίνεται δεκτό ότι δεν χωρεί

¹⁵⁸ Άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 89 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ.

¹⁵⁹ Βλ. σχετικά Αλεξοπούλου Μ., «ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ/ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ», ΙΙ. ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ / Β. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΥΤΩΝ, 2024, Νομική Βιβλιοθήκη, 2024, σελ.52.: «Κατά τη λειτουργία της σύμβασης, αυτή εκτελείται με βάση τους όρους του γραπτού της κειμένου, οι οποίοι ταυτίζονται με τους όρους της διακήρυξης και, με τον τρόπο αυτόν, οι αρχές που διέπουν το προσυμβατικό στάδιο έλκονται σε εφαρμογή κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης μέσω της δυνατότητας ή μη και των προϋποθέσεων τροποποίησης των ουσιωδών διατάξεων της σύμβασης».

επίκληση της αρχής της ασφάλειας δικαίου προκειμένου μια σύμβαση να επεκταθεί αντίθετα προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης, της απαγόρευσης δυσμενών διακρίσεων και την υποχρέωση διαφάνειας¹⁶⁰. Περαιτέρω, στις εν λόγω διατάξεις, καθορίζονται τα κριτήρια που καθιστούν την τροποποίηση της αρχικής σύμβασης ουσιώδη, δηλαδή μη επιτρεπτή τροποποίηση. Εφόσον πληρείται κάποιο από αυτά, για την κάλυψη των αναγκών της η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να εκκινήσει νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης. Συνεπώς, τα κριτήρια ουσιώδους και δη μη επιτρεπτής τροποποίησης μπορεί να συντρέχουν εναλλακτικά και είναι τα ακόλουθα.

α. Η τροποποίηση εισάγει όρους οι οποίοι, εάν είχαν αποτελέσει μέρος της αρχικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης, θα είχαν επιτρέψει τη συμμετοχή διαφορετικών υποψηφίων από αυτούς που επιλέχθηκαν αρχικώς ή στην αποδοχή άλλης προσφοράς από εκείνη που επελέγη αρχικώς ή θα προσέλκυαν και άλλους συμμετέχοντες στη διαδικασία σύναψης σύμβασης¹⁶¹.

¹⁶⁰ Αλεξοπούλου Μ., «ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ/ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ», ΙΙ. ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ / Β. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΥΤΩΝ, 2024, Νομική Βιβλιοθήκη, 2024, σελ.54.

¹⁶¹ Βλ. Ως άνω, Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», σελ. 286 επ.: Το σκεπτικό της διάταξης αναπτύχθηκε για πρώτη φορά στην απόφαση του ΔΕΚ Succhi di Frutta, που αφορούσε στην τροποποίηση, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, του τρόπου πληρωμής (σε είδος) των αναδόχων εταιρειών για τα προϊόντα τα οποία αφορούσε η προμήθεια. (ΔΕΚ 496/99 σκ. 115 «Εναπόκειται στην Επιτροπή, ως αναθέτουσα αρχή, να τηρεί αυστηρά τα κριτήρια που η ίδια έχει καθορίσει όχι μόνον κατά τη διαδικασία του διαγωνισμού αυτή καθ' εαυτή, η οποία έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση των προσφορών και την ανακήρυξη του μειοδότη, αλλά, γενικότερα, μέχρι το πέρας του σταδίου εκτελέσεως της οικείας συμβάσεως.», και (σκ.116) «Επομένως, εφόσον μια προσφορά που δεν πληροί τους προβλεπόμενους όρους πρέπει, προφανέστατα, να απορρίπτεται, κατά μείζονα λόγο η αναθέτουσα αρχή δεν είναι εξουσιοδοτημένη να αλλοιώνει τη γενική οικονομία του διαγωνισμού τροποποιώντας στη συνέχεια μονομερώς έναν από τους ουσιώδεις όρους του και, ειδικότερα, μια διάταξη που, αν είχε περιληφθεί στην

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, αλλαγή ουσιωδών όρων της σύμβασης, σε χρόνο μεταγενέστερο της σύναψης της σύμβασης, εάν θα είχε επηρεάσει το αποτέλεσμα της διαδικασίας, τότε δεν είναι επιτρεπτή ως ουσιώδης τροποποίηση της σύμβασης. Σημειώνεται ότι η υποπερίπτωση που η τροποποίηση όρων της σύμβασης θα είχε επηρεάσει την πορεία της διαδικασίας, με την έννοια ότι θα είχαν επιτρέψει τη συμμετοχή διαφορετικών υποψηφίων από αυτούς που επιλέχθηκαν αρχικά, ουσιαστικά αφορά στις διαδικασίες δυο σταδίων, το πρώτο στάδιο των οποίων αποτελεί η προεπιλογή των υποψηφίων. Τέτοιες διαδικασίες είναι η κλειστή διαδικασία, η ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, ο ανταγωνιστικός διάλογος και η σύμπραξη καινοτομίας. Συνεπώς, στις εν λόγω διαδικασίες εάν η τροποποίηση των όρων της σύμβασης τους διαμορφώνει πλέον με τρόπο ώστε θα είχαν κατά τη φάση υποβολής αιτήσεων συμμετοχής επιτρέψει τη συμμετοχή διαφορετικών υποψηφίων από αυτούς που επιλέχθηκαν αρχικά, τότε η τροποποίηση είναι ουσιώδης.

Σε κάθε περίπτωση αρκεί η συνδρομή μιας εκ των παραπάνω περιστάσεων ώστε να στοιχειοθετείται η ουσιώδης τροποποίηση της αρχικής σύμβασης. Ακολουθούν παραδείγματα:

προκήρυξη του διαγωνισμού, θα είχε παράσχει στους υποψηφίους τη δυνατότητα να υποβάλουν ουσιωδώς διαφορετική προσφορά».)

Η προϋπόθεση αυτή καλύπτει ιδίως τροποποιήσεις των όρων της αρχικής σύμβασης που θα συνεπάγονταν μεταβολή των κριτηρίων επιλογής αναδόχου, όπως άλλωστε αναλύεται διεξοδικά στην απόφαση του ΔΕΕ Finn Frogne, στην οποία κρίθηκε, επιπλέον, ότι η μεταβολή μπορεί να συνίσταται είτε σε αύξηση είτε σε μείωση του αντικειμένου της σύμβασης, δεδομένου ότι ο περιορισμός του αντικειμένου θα ήταν ικανός να επιφέρει αναλογική μείωση των απαιτούμενων τεχνικών και οικονομικών ικανοτήτων των υποψηφίων και, επομένως, να προσελκύσει μικρότερου μεγέθους οικονομικούς φορείς (σκ. 29).

1. Σε μία ανοικτή διαδικασία σύναψης σύμβασης προμήθειας οχημάτων με κριτήριο ανάθεσης τη βέλτιστη σχέση ποιότητας τιμής (βαθμολογία κριτηρίων ανάθεσης), έχει τεθεί το ύψος εκπομπής ρύπων των προσφερόμενων οχημάτων ως κριτήριο ανάθεσης. Ο ανάδοχος της σύμβασης στην προσφορά του είχε λάβει τη μεγαλύτερη βαθμολογία στο κριτήριο αυτό, καθώς προσέφερε οχήματα με τη χαμηλότερη εκπομπή ρύπων. Ωστόσο, κατά την εκτέλεση της σύμβασης, τροποποιείται ο σχετικός συμβατικός όρος, ώστε να επιτρέπεται μεγαλύτερη εκπομπή ρύπων από την προσφερόμενη, καθώς ο ανάδοχος τελικά ήταν σε θέση να προμηθεύσει μόνο οχήματα με μεγαλύτερο ποσοστό εκπομπής ρύπων από αυτό που είχε δηλώσει στην προσφορά του. Είναι επιτρεπτή η τροποποίηση της σύμβασης ως προς το ύψος εκπομπής ρύπων;

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα προκύπτει ότι η τροποποίηση της σύμβασης δεν είναι επιτρεπτή, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ύψος εκπομπής ρύπων είναι ουσιώδης όρος της σύμβασης, καθώς αποτελούσε κριτήριο ανάθεσης και διαφορετική βαθμολογία ως προς αυτό θα είχε ενδεχομένως αλλάξει το αποτέλεσμα της διαδικασίας και θα είχε οδηγήσει στην αποδοχή άλλης προσφοράς.

2. Σε κλειστή διαδικασία σύναψης σύμβασης παροχής υπηρεσιών ανάπτυξης πληροφοριακού συστήματος, στην πρόσκληση υποβολής αιτήσεων συμμετοχής είχε τεθεί ως κριτήριο αξιολόγησης της τεχνικής ικανότητας των συμμετεχόντων ένας ελάχιστος αριθμός προσωπικού και διευθυντικών στελεχών, τον οποίο ο ανάδοχος δήλωσε στο ΕΕΕΣ ότι διαθέτει. Ωστόσο στο στάδιο της εκτέλεσής της, η α.α. διαπιστώνει ότι ο ανάδοχος δεν χρησιμοποιεί τον δηλωθέντα αριθμό προσωπικού, αλλά λιγότερο προσωπικό. Η α.α. αποφασίζει να μην «το κάνει θέμα» και έχοντας συμφέρον στην εξακολούθηση εκτέλεσης της σύμβασης, η σύμβαση εξακολουθεί να εκτελείται από τον ανάδοχο. Αυτή η πρακτική συνιστά τροποποίηση; Κι αν ναι είναι επιτρεπτή;

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα εντοπίζεται μια κακή πρακτική. Μη επιτρεπτός η αναθέτουσα αρχή απέχει από το να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια. Πρόκειται για μια

εν τοις πράγμασι ουσιώδη τροποποίηση της αρχικής σύμβασης, γιατί η αποδοχή μικρότερου αριθμού προσωπικού από τον απαιτούμενο στα έγγραφα της σύμβασης θα άλλαζε εν δυνάμει τους όρους συμμετοχής και ανταγωνισμού με τη συμμετοχή στη συγκεκριμένη διαδικασία περισσότερων ή διαφορετικών υποψηφίων.

β) Η τροποποίηση αλλάζει την οικονομική ισορροπία της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο υπέρ του αναδόχου, κατά τρόπο που δεν προβλεπόταν στην αρχική σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο.

Η αλλαγή της οικονομικής ισορροπίας της σύμβασης υπέρ του αναδόχου συνιστά ουσιώδη και συνεπώς μη επιτρεπτή τροποποίηση¹⁶² - υπό την επιφύλαξη, πάντα, των επιτρεπτών περιπτώσεων τροποποίησης όπως είναι για παράδειγμα οι ήσσονος αξίας τροποποιήσεις. Πρόκειται για μια κατάσταση που πιθανώς λαμβάνει ποικίλες μορφές, όπως είναι η μορφή της αύξησης του συμβατικού τιμήματος, χωρίς να συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου και η μορφή της μείωσης των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου χωρίς να αλλάζει το συμβατικό τίμημα. Στις περιπτώσεις αυτές ο ανάδοχος αποκομίζει όφελος από την τροποποίηση της σύμβασης κατά τρόπο που δεν είχε προβλεφθεί στην αρχική σύμβαση. Βεβαίως, προκειμένου η μεταβολή της οικονομικής ισορροπίας της αρχικής σύμβασης υπέρ του αναδόχου να συνιστά μη επιτρεπτή τροποποίηση θα πρέπει να μην είχε προβλεφθεί στην αρχική σύμβαση και να επιχειρείται το πρώτον με την τροποποίηση των όρων αυτής μεταγενέστερα.

¹⁶² Η περίπτωση αυτή αντιδιαστέλλεται προς την περιγραφόμενη στην παρ. 4 περ. γ του ίδιου άρθρου, δηλαδή της «σημαντικής επέκτασης του αρχικού αντικειμένου», στην οποία η οικονομική ισορροπία μεταβάλλεται με την καταβολή υψηλότερης αμοιβής για μεγαλύτερη ποσότητα εργασιών.

Επισημαίνεται ότι, η αλλαγή της οικονομικής ισορροπίας της σύμβασης υπέρ του αναδόχου ενδεχομένως να οφείλεται σε συμπαιγνία μεταξύ του αναδόχου και της αναθέτουσας αρχής.

Επίσης, γίνεται δεκτό ότι μικρές σχετικά μεταβολές στην αρχική συμβατική τιμή, οι οποίες οφείλονται σε αντικειμενικούς λόγους, όπως είναι η μετατροπή του νομίσματος με αντίστοιχη τιμαριθμική προσαρμογή, μπορεί να αποτελούν επιτρεπτές τροποποιήσεις της αρχικής σύμβασης.

Για την καλύτερη κατανόηση της ουσιώδους τροποποίησης στην περίπτωση αλλαγής της οικονομικής ισορροπία της σύμβασης υπέρ του αναδόχου (υπό β) ακολουθώντας παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα:

1. Η αναθέτουσα αρχή κατά την εκτέλεση σύμβασης μεταφοράς των εργαζομένων της με πούλμαν από την είσοδο των εγκαταστάσεων της και εντός αυτών, λόγω των μεγάλων αποστάσεων που αυτοί καλούνται να διανύουν, αποφασίζει να μειώσει τη συμβατική αμοιβή του αναδόχου κατά 20% με ταυτόχρονη διατήρηση όλων των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου, ακόμη και αν δεν έχει προβλεφθεί στην προκήρυξη του διαγωνισμού η σχετική δυνατότητα αναθεώρησης της αμοιβής. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η τροποποίηση συνίσταται στη μείωση της συμβατικής τιμής για τις ίδιες παρεχόμενες υπηρεσίες συνεπώς είναι σε βάρος του αναδόχου. Άρα κατ' αρχάς δεν συνιστά ουσιώδη τροποποίηση, καθώς αλλάζει την οικονομική ισορροπία της σύμβασης υπέρ της αναθέτουσας αρχής και όχι υπέρ του αναδόχου.
2. Στο παραπάνω παράδειγμα, η αναθέτουσα αρχή, με απόφασή της μειώνει κατά 15 % τα δρομολόγια που εκτελεί το πούλμαν ως είχαν περιγραφεί στα έγγραφα της αρχικής σύμβασης, διατηρούμενης της συμβατικής αμοιβής του αναδόχου. Συνεπώς, η παρεχόμενη υπηρεσία μειώνεται ποσοτικά με την «αραίωση» των δρομολογίων με μεταγενέστερη της σύναψης της σύμβασης απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, πρόκειται για μια ουσιώδη τροποποίηση της σύμβασης λόγω έμμεσης αλλαγής της οικονομικής ισορροπίας

της σύμβασης υπέρ του αναδόχου, καθώς μειώνονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες, χωρίς αντίστοιχη μείωση του συμβατικού τιμήματος. Κατ' επέκταση η τροποποίηση δεν είναι επιτρεπτή σύμφωνα με την περ. β της παρ. 4 του άρθρου 132 (και του άρθρου 337) του νόμου.

3. Η αναθέτουσα αρχή κατά την εκτέλεση σύμβασης προμήθειας laptop για το εκπαιδευτικό προσωπικό της στα πλαίσια νέας δέσμης προγραμμάτων πιστοποίησης, προβαίνει σε μείωση των τεμαχίων κατά 10, διατηρώντας, ωστόσο, το ίδιο συνολικό συμβατικό τίμημα. Συνεπώς, ο ανάδοχος θα λάβει το σύνολο της αμοιβής που αφορούσε το σύνολο της αρχικής ποσότητας παρά τη μείωση της ποσότητας μεταγενέστερα. Στο παράδειγμα αυτό η συντελούμενη τροποποίηση είναι ουσιώδης και άρα μη επιτρεπτή, καθώς δημιουργείται έμμεση αύξηση της συμβατικής τιμής κατά τρόπο που δεν προβλεπόταν στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης. Επομένως, αλλάζει, εμμέσως η οικονομική ισορροπία της σύμβασης υπέρ του αναδόχου και η υπό εξέταση περίπτωση τροποποίησης εμπίπτει στις ουσιώδεις τροποποιήσεις της περ. β της παρ. 4 του άρθρου 132 (και του άρθρου 337) του νόμου.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι συνιστούν επιτρεπτές τροποποιήσεις της αρχικής σύμβασης:

- οι τροποποιήσεις ήσσονος αξίας [Αυτό συμβαίνει διότι εφόσον οι τροποποιήσεις ήσσονος αξίας πληρούν αθροιστικά τις προϋποθέσεις που αναλύονται ακολούθως στην ενότητα 7.2.2 και δεδομένου ότι είναι μικρής οικονομικής αξίας τροποποιήσεις, δεν δύνανται να ανατρέψουν την οικονομική ισορροπία της σύμβασης με κίνδυνο στρέβλωσης του ανταγωνισμού], και
- οι τροποποιήσεις που εδράζονται σε ρητή ρήτρα αναθεώρησης δυνάμει της περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132 (και του άρθρου 337), κ.α.,

με την έννοια ότι για αυτές τις προβλεπόμενες περιπτώσεις τροποποίησης δεν εξετάζεται διόλου αν αλλάζουν άμεσα ή έμμεσα την οικονομική ισορροπία της αρχικής

σύμβασης υπέρ του αναδόχου, εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις του νόμου. Συνιστούν παραταύτα επιτρεπτές τροποποιήσεις.

γ) Η τροποποίηση επεκτείνει σημαντικά το αντικείμενο της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο.

Η τροποποίηση της αρχικής σύμβασης καθίσταται ουσιώδης και συνεπώς μη επιτρεπτή εφόσον διευρύνει σημαντικά το αντικείμενο αυτής, για παράδειγμα περιλαμβάνοντας προμήθειες ή υπηρεσίες που δεν είχαν αρχικώς προβλεφθεί (και παρά το γεγονός ότι δεν συντρέχει κάποια από τις προβλεπόμενες περιπτώσεις επιτρεπτής τροποποίησης όπως τα συμπληρωματικά αγαθά/υπηρεσίες της περ. β παρ. 1 του άρθρου 132 ή 337)¹⁶³.

Δεν υπάρχει κάποιος γενικός κανόνας ως προς το βαθμό επέκτασης του αντικειμένου της σύμβασης που καθιστά την επέκταση σημαντική και κατά συνέπεια την τροποποίηση ουσιώδη. Η επέκταση του αντικειμένου της σύμβασης κρίνεται ad hoc, με βάση τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά. Παρ' όλα αυτά, είναι πρόδηλο ότι η επέκταση του αντικειμένου θα πρέπει να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας και να γίνεται στο βαθμό που αυτή επιτάσσει. Μια επιμελής αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να σταθμίζει τις επιλογές της, να λαμβάνει υπόψη ότι μια εξεταζόμενη τροποποίηση σύμβασης που συνίσταται σε επέκταση του αντικειμένου της, αναλόγως του βαθμού της επέκτασης ενδεχομένως να κριθεί ως ουσιώδης τροποποίηση, και στην περίπτωση

¹⁶³ Βλ. και ΔΕΕ απόφαση της 22.4.2010 Επιτροπή κ. Ισπανίας C-423/07, σχετικά με προσθήκη σε εκτελούμενη σύμβαση παραχώρησης αυτοκινητοδρόμου, πρόσθετων κατασκευαστικών έργων (επιπλέον λωρίδα κυκλοφορίας σε άλλα τμήματα, από τα αρχικώς προβλεπόμενα).

υψηλού βαθμού επέκτασης να προκρίνεται η επιλογή της εκκίνησης νέας διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

Επίσης, σημειώνεται ότι για την κρίση περί του αν η τροποποίηση αρχικής σύμβασης καθίσταται ουσιώδης με την σημαντική επέκταση του αντικειμένου δεν εξετάζεται εάν θα είχε διαφορετική πορεία η διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης εφόσον είχε προβλεφθεί αρχικώς το πρόσθετο αντικείμενο. Συνεπώς η αξιολόγηση κατά πόσο είναι σημαντική ή όχι η επέκταση του αντικειμένου δεν γίνεται υπό το πρίσμα της επίδρασης που θα ασκούσε αν ήταν γνωστή εξ' αρχής η επέκταση του αντικειμένου της σύμβασης στην προσέλευση άλλων εν δυνάμει συμμετεχόντων/προσφερόντων. Ανεξαρτήτως αυτής, στην περ. γ της παρ. 4 του άρθρου 132 ή 337 ενδιαφέρει μόνο εάν είναι αντικειμενικά σημαντική η επέκταση του αντικειμένου. Εφόσον ο βαθμός της επέκτασης του αντικειμένου κρίνεται σημαντικός, και συγχρόνως δεν συντρέχει κάποια προβλεπόμενη περίπτωση τροποποίησης των παρ. 1 και 2, τότε η τροποποίηση είναι μη επιτρεπτή ως ουσιώδης τροποποίηση.

δ) Όταν νέος ανάδοχος υποκαθιστά εκείνον στον οποίο είχε ανατεθεί αρχικώς η σύμβαση σε περιπτώσεις διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στην περ. δ' της παρ. 1 (του άρθρου 132 ή 337) (βλ. επιτρεπτές περιπτώσεις υποκατάστασης στην ενότητα 6.3.4).

Η περ. δ της παρ. 4 του άρθρου 132 και του άρθρου 337 του νόμου ορίζει ρητά ότι οποιαδήποτε άλλη μορφή υποκατάστασης του αναδόχου της αρχικής σύμβασης, πλην των ρητρά επιτρεπτών περιπτώσεων υποκατάστασης, όπως αυτές αναλύθηκαν, συνιστά ουσιώδη και άρα μη επιτρεπτή τροποποίηση της αρχικής σύμβασης.

Συμπερασματικά, τα τέσσερα κριτήρια που περιγράφονται ανωτέρω μπορούν να συντρέχουν αυτοτελώς ή να αλληλοσυμπληρώνονται, και σε κάθε περίπτωση καθιστούν την εκάστοτε τροποποίηση ουσιώδη.

Β. Στο σημείο αυτό, και πέραν των ρητά αναφερόμενων στην παρ. 4 των άρθρων 132 και 137 κριτηρίων ουσιώδους τροποποίησης, που αναλύθηκαν παραπάνω, κρίνεται

σκόπιμο να υπεισέλθουμε στις λεπτομέρειες μιας περίπτωσης για την οποία παρατηρείται σύγχυση από πλευράς των εφαρμοστών του νόμου, ως προς το αν συνιστά ή όχι ουσιώδη τροποποίηση. Πρόκειται για την περίπτωση όπου ο ανάδοχος υποβάλει στην αναθέτουσα αρχή κατά την εκτέλεση της σύμβασης αίτημα «παράδοσης του ίδιου είδους με διαφορετικές προδιαγραφές». Η κρίση ως προς τον ουσιώδη χαρακτήρα ή μη της προτεινόμενης τροποποίησης κρίνεται κατά περίπτωση.

Για παράδειγμα έστω ότι το αίτημα του αναδόχου αφορά στην παράδοση του ίδιου είδους μεν, διαφορετικών διαστάσεων δε, σε σχέση με τις προβλεφθείσες (βλ. τεχνική προδιαγραφή) λόγω μεταγενέστερης της κατακύρωσης μη διάθεσης του είδους αυτού στην αγορά με τις διαστάσεις που είχαν περιγραφεί στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης.

Σημειώνεται ότι, βασική αρχή είναι ότι κάθε τροποποίηση της αρχικής σύμβασης που μεταβάλλει ουσιωδώς τη σύμβαση ως προς το αντικείμενο, την αξία, το χρονοδιάγραμμα ή το πεδίο εφαρμογής, σε βαθμό που μπορεί να αλλάξει το αποτέλεσμα της αρχικής διαδικασίας, πρέπει να θεωρείται ότι συνιστά νέα σύμβαση, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν ως προς τα κριτήρια της ουσιώδους τροποποίησης.

Στο παράδειγμα αυτό, η αναθέτουσα αρχή, ύστερα από γνωμοδότηση του οικείου οργάνου¹⁶⁴, λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της οικείας διακήρυξης, λ.χ. τυχόν ρήτρα αναθεώρησης, τους όρους και το εύρος της συμμετοχής στον προηγηθέντα διαγωνισμό, καθώς και την οικονομική επιβάρυνσή της ή μη από την τροποποίηση, δύναται να εκτιμήσει αιτιολογημένα αν το αυτό υπό προμήθεια είδος διαφορετικών ωστόσο διαστάσεων σε σχέση με αυτά που προσφέρθηκαν στο πλαίσιο της διαγωνιστικής

¹⁶⁴ πρβλ άρθρα 201 και 221 παρ. 11 περ. στ' ν. 4412/2016.

διαδικασίας, υπάγεται στις περιπτώσεις επιτρεπτών τροποποιήσεων της αρχικής σύμβασης, ή συνιστά ουσιώδη τροποποίηση, με βάση τα κριτήρια που τίθενται στην ως άνω παρ. 4. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης του αιτήματος του αναδόχου και με βασική μέριμνα την αποφυγή στρέβλωσης του ανταγωνισμού, πρέπει να διερευνηθούν διεξοδικά πλείστες παράμετροι, όπως είναι ιδίως:

- Εάν η τροποποίηση είναι πράγματι αναγκαία διότι υπάρχει αντικειμενική αδυναμία προμήθειας των συμβατικών ειδών, ενδεχομένως και από διαφορετικό κατασκευαστή (έρευνα των συγκεκριμένων συνθηκών της αγοράς σχετικά με την επάρκεια τους).
- Το χρονικό σημείο κατά το οποίο προέκυψε το επικαλούμενο απρόβλεπτο γεγονός που ενδεχομένως δικαιολογεί την εφαρμογή της παρ. 1 περ. γ του άρθρου 132 (κατά τη διάρκεια της διαγωνιστικής διαδικασίας ή μετά τη σύναψη του συμφωνητικού).
- Εάν τα προτεινόμενα νέα είδη καλύπτουν τις ανάγκες και τις λειτουργικές απαιτήσεις της αναθέτουσας αρχής, όπως προβλέφθηκαν αρχικά.
- Εάν η προτεινόμενη αλλαγή είναι τέτοιας έκτασης, που καθιστά το φυσικό ή/ και οικονομικό αντικείμενο της σύμβασης ουσιωδώς διαφορετικό σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη, γεγονός που οδηγεί υποχρεωτικά σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης.
- Εάν η τροποποίηση αλλάζει τελικά την οικονομική ισορροπία της σύμβασης υπέρ του αναδόχου, κατά τρόπο που δεν προβλεπόταν στην αρχική σύμβαση.

Ανεξαρτήτως των ανωτέρω, τονίζεται ότι το ενδεχόμενο πραγματοποίησης τροποποιήσεων στη σύμβαση πρέπει να εξετάζεται διεξοδικά κατά το στάδιο του σχεδιασμού. Κατά συνέπεια, στα έγγραφα της σύμβασης είναι σκόπιμο, αναλόγως και των συνθηκών της οικείας αγοράς, να περιλαμβάνονται σαφείς, ακριβείς και κατηγορηματικές ρήτρες επανεξέτασης, συμπεριλαμβανομένου και του ενδεχομένου παράδοσης υλικών διαφορετικών προδιαγραφών εφόσον υφίστανται ελλείψεις των αρχικώς προσφερόμενων και λαμβανομένων υπόψιν προβλημάτων στην εφοδιαστική

αλυσίδα, ώστε να επιτρέπεται ορισμένος βαθμός ευελιξίας για πιθανές τροποποιήσεις της σύμβασης κατά την εκτέλεση.

Γ. Εφόσον η αναθέτουσα αρχή προβεί σε τροποποίηση σύμβασης, η οποία είναι μη σύννομη για το λόγο ότι προσκρούει στις διατάξεις του άρθρου 132 (ή του άρθρου 337) του νόμου (ή/και για το λόγο ότι κατόπιν του προληπτικού προσυμβατικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου – στις περιπτώσεις των τροποποιήσεων που υπάγονται στον έλεγχο σύμφωνα με οικείο νομοθετικό πλαίσιο – κωλύεται η υπογραφή της τροποποιητικής σύμβασης) και παρά ταύτα η τροποποιητική σύμβαση εκτελεστεί, τότε εκτελεσθείσα τροποποιητική σύμβαση γεννά έννομες συνέπειες σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα και ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού¹⁶⁵.

¹⁶⁵ Βλ. ομοίως ΔεφΘεσ (Τμήμα Α') 1717/2021 σκ. 5,

Βλ. ΔεφΑθ (Τμήμα Α') 1440/2021 σκ. 5 αναφορικά με το ότι η ακυρότητα σύμβασης που έχει εκτελεστεί δεν ασκεί επιρροή στο ότι γεννά υποχρέωση καταβολής του αντιτίμου: «[...] Και να μεν ο Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου αρνήθηκε τη θεώρηση του ανωτέρω χρηματικού εντάλματος πληρωμής λόγω μη νόμιμης ανάθεσης της προμήθειας, ωστόσο τούτο δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω διότι το Ελεγκτικό Συνέδριο δικαιούται να ασκεί προληπτικό έλεγχο επί των χρηματικών ενταλμάτων που εκδίδονται στο πλαίσιο εκτέλεσης διοικητικής σύμβασης, όχι όμως και δικαστικό έλεγχο ικανό να επηρεάσει την ισχύ των σχετικών με τη σύμβαση ατομικών διοικητικών πράξεων, στην προκειμένη δε περίπτωση, η απόφαση της απευθείας ανάθεσης, έστω και αν δεν ήταν νόμιμη, είναι πάντως εξοπλισμένη με το τεκμήριο της νομιμότητας και, εφόσον δεν προκύπτει ότι ανακλήθηκε ή ακυρώθηκε, παράγει όλες τις έννομες συνέπειές της, μεταξύ των οποίων είναι και η πληρωμή της συμβατικής αμοιβής του προμηθευτή, όταν αυτός έχει εκπληρώσει τις δικές του υποχρεώσεις (ΣτΕ 1364/2016, 4116/2015, 4358/2014, 4623/2014, 1115/2013, 2908/2011).»

Βλ. επίσης ΔεφΘεσ (Τμήμα Η') 1286/2024 σκ. 3 (με την εκεί μνημονευόμενη νομολογία) για την περίπτωση που εκτελείται τροποποίηση σύμβασης ενώ δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις τροποποίησης με βάση το άρθρο 132 του ν. 4412/2016.

: «Στο άρθρο 904 του Αστικού Κώδικα (ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο μόνον του π.δ. 456 της 17/24 Οκτ.1984 (Α' 164) ορίζεται ότι: «Όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημιά άλλου έχει υποχρέωση να αποδώσει την ωφέλεια. Η υποχρέωση αυτή γεννιέται ιδίως σε περίπτωση

6.2.1 Τροποποιήσεις που, ανεξαρτήτως αξίας, δεν είναι ουσιώδεις

Τροποποιήσεις που δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 132, η οποία ήδη αναλύθηκε στην παραπάνω ενότητα, είναι επιτρεπτές σύμφωνα με την περ. ε της παρ. 1 του ίδιου άρθρου. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα:

Μια τροποποίηση αρχικής σύμβασης που επιφέρει αλλαγή της οικονομικής ισορροπίας της σύμβασης υπέρ της αναθέτουσας αρχής δεν εμπίπτει στις ουσιώδεις τροποποιήσεις της παρ. 4. Επομένως, εάν μια αναθέτουσα αρχή συμπεριλάβει στην αρχική σύμβαση μια ρήτρα αρνητικής αναθεώρησης τιμής, με βάση την οποία δύναται να μειωθεί η αμοιβή του αναδόχου με μονομερή βούληση της αναθέτουσας αρχής (για αναλυτικά μνημονευόμενους στη σχετική ρήτρα λόγους), η τροποποίηση της σύμβασης είναι κατ' αρχάς επιτρεπτή, καθ' όσον έχει γίνει δεκτό ότι η μείωση της

παροχής αχρεώστητος ή παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ή αιτία παράνομη ή ανήθικη. Με παροχή εξομοιώνεται και η συμβατική αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει χρέος» και στο άρθρο 908 εδ. α' του ίδιου Κώδικα, ορίζεται ότι: «ο λήπτης οφείλει να αποδώσει το πράγμα που έλαβε ή το αντάλλαγμα που τυχόν έλαβε από αυτό». Ο ως άνω γενικός κανόνας του άρθρου 904 ΑΚ, που απορρέει από τις κοινωνικές αντιλήψεις περί ισότητας και επιείκειας, έχει εφαρμογή και επί του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, αφού υπέρ αυτών δεν καθιερώνεται εξαίρεση με τη διάταξη αυτή ή με άλλη (ΑΠ 1462/2012, 1225/2008, Ολομ. ΑΠ 218/1977). [...] Έτσι, σε περίπτωση, που εκτελείται και παραδίδεται έργο, προμήθεια, ή παρέχονται εργασίες ή υπηρεσίες με άκυρη σύμβαση «ο αντισυμβαλλόμενος» του παρέχοντος, που δέχεται το έργο, την προμήθεια ή τις υπηρεσίες στο πλαίσιο της άκυρης σύμβασης, η οποία συνιστά απλώς τη βασική προϋπόθεση της έλλειψης νόμιμης αιτίας, υποχρεούται να αποδώσει την ωφέλεια, που απέκτησε χωρίς νόμιμη αιτία και που συνίσταται, σε περίπτωση αδυναμίας αυτούσιας απόδοσης της παροχής, που έλαβε χώρα χωρίς νόμιμη αιτία, στη χρηματική αποτίμηση του παρασχεθέντος έργου, της προμήθειας ή της παρασχεθείσας εργασίας ή υπηρεσίας και στη δαπάνη που εξοικονόμησε, στην οποία θα υποβαλλόταν εάν την εκτέλεση του ίδιου έργου ή της εργασίας ανέθετε, με έγκυρη σύμβαση, σε άλλο πρόσωπο, το οποίο θα διέθετε τα ίδια επαγγελματικά προσόντα και ικανότητες (ΣτΕ 2873/2019, ΑΠ 1462/2012, 1490/2008, 1225/2008 κ.ά.)»

αμοιβής του αναδόχου δεν είναι ικανή να επιφέρει στρέβλωση του ανταγωνισμού και να διαμορφώσει τις συνθήκες εις βάρος δυνητικών προσφερόντων¹⁶⁶.

Μικρές αλλαγές της αμοιβής του αναδόχου λόγω αντικειμενικών λόγων που εδράζονται σε γεγονότα που εκφεύγουν της σφαίρας επιρροής της αναθέτουσας αρχής, όπως είναι για παράδειγμα η τιμαριθμική προσαρμογή αποκλειστικά λόγω μετατροπής του νομίσματος, γίνεται δεκτό¹⁶⁷ ότι δεν είναι ουσιώδεις μεταβολές των όρων της αρχικής σύμβασης. Συνεπώς η μετατροπή της αμοιβής σε άλλο νόμισμα, ακόμη και αν συνεπάγεται μικρή αλλαγή στην αμοιβή του αναδόχου, δεν συνεπάγεται σύναψη νέας σύμβασης.

Η χορήγηση μιας μικρής χρονικής παράτασης ισχύος της σύμβασης για αντικειμενικούς λόγους, όπως είναι μια διακύμανση στο χρόνο εκτελωνισμού των υπό προμήθεια ειδών, χωρίς αύξηση του οικονομικού αντικειμένου και με ταυτόχρονη διατήρηση των λοιπών συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου, ακόμη κι αν δεν έχει προβλεφθεί στα έγγραφα της αρχικής σύμβασης, δεν συνιστά κατ' αρχάς ουσιώδη τροποποίηση της σύμβασης.

6.2.2 Ήσσονος αξίας τροποποιήσεις, ως περίπτωση μη ουσιώδους τροποποίησης

Οι τροποποιήσεις ήσσονος αξίας ή «de minimis» τροποποιήσεις συνιστούν προβλεπόμενη περίπτωση τροποποίησης και ρυθμίζονται με την παρ. 2 του άρθρου 131 του νόμου. Κρίσιμο είναι ότι για τις τροποποιήσεις ήσσονος αξίας η αναθέτουσα αρχή

¹⁶⁶ Βλ. Απόφαση C-454/06 της 19ης Ιουνίου 2008 “Presstext Nachrichtenagentur GmbH κατά Republik Österreich (Bund), APAOTS Originaltext-Service GmbH, APA Austria Presse Agentur registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung”, σκ. 81-88.

¹⁶⁷ βλ. Απόφαση ο.π. C-454/06 “Presstext”, σκ. 59-63.

δεν υπεισέρχεται σε έλεγχο τήρησης των όρων που ισχύουν για τις λοιπές περιπτώσεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 132, διότι θεωρούνται από το νομοθέτη ως τόσο μικρής αξίας ώστε δεν εξαρτώνται από ειδική αιτιολόγηση, από πλευράς αναθέτουσας αρχής. Σημειώνεται ότι η μια εκ των τριών προϋποθέσεων της ήσσονος αξίας τροποποίησης συνιστά επίσης μέρος του γενικού κανόνα των δημοσίων συμβάσεων.

Οι τροποποιήσεις ήσσονος αξίας είναι αποδεκτές υπό τις εξής σφραγιστικές προϋποθέσεις:

α) Η αξία της τροποποίησης δεν υπερβαίνει τα ενωσιακά όρια. Συνεπώς ελάχιστονος σημασίας τροποποιήσεις από άποψης χρηματικής αξίας είναι κατ' αρχάς οι τροποποιήσεις κάτω των ορίων.

β) Η αξία της τροποποίησης δεν υπερβαίνει το 10% της αξίας της αρχικής σύμβασης, ενώ αν υπάρχουν διαδοχικές τροποποιήσεις το ποσοστό αυτό εφαρμόζεται επί της αθροιστικής αξίας όλων των επακόλουθων τροποποιήσεων. Το χρηματικό όριο για τις συμβάσεις ήσσονος αξίας υπολογίζεται ως το 10% επί του αθροίσματος της αξίας κάθε επερχόμενης τροποποίησης.

γ) Η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης. Για παράδειγμα, ως προϋπόθεση της τροποποίησης ήσσονος αξίας νοείται η μη μεταβολή ως προς το είδος ή το αντικείμενο της αρχικής σύμβασης.

Συνεπώς, αν δεν πληρούνται και τρεις παραπάνω προϋποθέσεις, τότε δεν συντρέχει περίπτωση ήσσονος τροποποίησης, ενώ η αναθέτουσα αρχή δεν καλείται να επαληθεύει αν τηρούνται οι προϋποθέσεις των λοιπών επιτρεπτών περιπτώσεων τροποποίησης.

Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα προς κατανόηση της ήσσονος αξίας τροποποίησης:

1. Σε ανοιχτή διαδικασία για τη σύναψη σύμβασης προμήθειας λαμπτήρων, κατά την εκτέλεση η α.α. έχει αμφιβολία εάν μια τροποποίηση «ήσσονος αξίας» - που πράγματι πληροί αθροιστικά τις προϋποθέσεις των τροποποιήσεων ήσσονος αξίας

– δύναται να θεωρηθεί ότι αλλάζει την οικονομική ισορροπία της αρχικής σύμβασης υπέρ του αναδόχου, και εν αμφιβολία απορρίπτει το σχετικό αίτημα.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η αναθέτουσα αρχή εσφαλμένα έκρινε ότι η τροποποίηση δεν επιτρέπεται. Η τροποποίηση που πληροί τις προϋποθέσεις της κατηγορίας «ήσσονος αξίας» δεν νοείται να ανατρέπει την οικονομική ισορροπία της σύμβασης σε βαθμό που θα μπορούσε να στρεβλωθεί ή να περιοριστεί ο ανταγωνισμός, λόγω της μικρής αξίας της.

Η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε τροποποιητική σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαρισμού οχημάτων της α.α., με την οποία αυξάνεται η μηνιαία αμοιβή του αναδόχου που είχε προβλεφθεί στην αρχική σύμβαση, από 2.350 € σε 2.500 € ανά τρίμηνο, χωρίς να έχει προβλεφθεί τέτοιος όρος αναθεώρησης της τιμής στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης και χωρίς την επίκληση οποιουδήποτε άλλου λόγου ή την αντίστοιχη επέκταση των υποχρεώσεων του αναδόχου. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε τροποποίηση ήσσονος αξίας. Συνεπώς δεν καλείται να εξετάσει άλλες παραμέτρους πέραν των τριών που τίθενται ως προϋποθέσεις της παρ. 2 του άρθρου 132 του νόμου.

6.3 Αιτιολογημένη προηγούμενη γνώμη αρμοδίου οργάνου για την τροποποίηση σύμβασης

Η τροποποίηση σύμβασης λαμβάνει χώρα κατόπιν γνωμοδότησης του αρμόδιου οργάνου¹⁶⁸. Ειδικότερα, τα γνωμοδοτικά όργανα στο στάδιο της εκτέλεσης γνωμοδοτούν, όπου απαιτείται, για τα θέματα που ανακύπτουν, ιδίως για την παράταση του συμβατικού χρόνου, άλλες τροποποιήσεις της σύμβασης και την έκπτωση του αναδόχου¹⁶⁹.

Σημειώνεται ότι οι παρ. 4 και 5 του άρθρου 221¹⁷⁰ του νόμου προβλέπουν ότι «4. Με την απόφαση της παρ. 3 του ίδιου άρθρου εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες, ο αριθμός και οι ιδιότητες των μελών, η λειτουργία των οργάνων (επιτροπών κ.λπ.), καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα σχετικά με τα ανωτέρω¹⁷¹.

5. Στο στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, ως γνωμοδοτικά όργανα μπορεί να ορίζονται και

¹⁶⁸ Άρθρο 201 του ν.4412/2016 όπου προβλέπεται ότι «η τροποποίηση της σύμβασης κατά το άρθρο 132, γίνεται ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου».

¹⁶⁹ περ. ζ παρ. 1 άρθρο 221 του ν. 4412/2016.

¹⁷⁰ Το οποίο περιλαμβάνει κανόνες ως προς σύσταση, συγκρότηση και λειτουργία των οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, με επιμέρους διακρίσεις αναλόγως του είδους της σύμβασης

¹⁷¹ Σημειώνεται ότι η περ. ε παρ. 11 του άρθρου 221 η οποία προβλέπει ότι «Τα γνωμοδοτικά όργανα της παρούσας παραγράφου συγκροτούνται από υπαλλήλους που υπηρετούν με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στον φορέα που διενεργεί τον διαγωνισμό ή σε άλλο φορέα του δημοσίου τομέα και λειτουργούν σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις περί συλλογικών οργάνων.» και η παρ. 1 του άρθρου 221 του νόμου δεν είναι αντικρουόμενες. Αντιθέτως, η εφαρμογή τους επαφίεται στην αιτιολογημένη κρίση της αναθέτουσας αρχής, ώστε να διασφαλίζεται η αμεροληψία και η ακεραιότητα των διαδικασιών της με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες της. Πρβλ ιδίως Α45/2020 Γνώμη της ΕΑΔΗΣΥ (ΑΔΑ: ΩΛΒ9ΟΞΤΒ ΩΘ1) επί σχεδίου τροποποιήσεων του άρθρου 221, σελ. 215.

οργανωτικές μονάδες ενταγμένες στη διοικητική δομή της α.α. ή του φορέα που έχει αναλάβει την εκτέλεση της σύμβασης.».

Περαιτέρω, η περ. στ παρ. 11 του άρθρου 221 του νόμου προβλέπει ότι στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, πέραν των οριζόμενων στην παρ. 1, ισχύουν και τα ακόλουθα: (στ) Η επιτροπή της περ. β' (βλ. επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής) γνωμοδοτεί και για ζητήματα τροποποίησης των συμβάσεων προμηθειών, σύμφωνα με το άρθρο 132. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή να προσδιορίσει το αρμόδιο όργανο¹⁷² που γνωμοδοτεί επί ενδεχόμενης τροποποίησης της σύμβασης, και το οποίο μπορεί¹⁷³ να είναι ένα από τα παρακάτω:

1. Για συμβάσεις προμηθειών:

- Η Επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής σύμβασης προμηθειών της περ. β παρ. 11 του άρθρου 221 του νόμου.

¹⁷² Επίσης, στην διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής έγκειται να επιλέξει, ανάλογα με τις περιστάσεις, τη φύση, το αντικείμενο και την πολυπλοκότητα έκαστης σύμβασης, τον τρόπο συγκρότηση των επιτροπών παρακολούθησης/παραλαβής, και να κρίνει σύμφωνα με την περ. ε της παρ. 11 του άρθρου 221 εάν τα μέλη των συλλογικών οργάνων της πληρούν τις τασσόμενες από το κανονιστικό πλαίσιο προϋποθέσεις.

¹⁷³ Από το συνδυασμό των οικείων διατάξεων του ν. 4412/2016 συνάγεται ότι ο νόμος δεν ρυθμίζει εσωτερικά θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των αναθετουσών αρχών σε σχέση με τη συγκρότηση, σύνθεση και λειτουργία των συλλογικών γνωμοδοτικών οργάνων, εκείνο δε που έχει σημασία από τη σκοπιά των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών – υπηρεσιών είναι η αρμόδια υπηρεσία ή όργανο να είναι πράγματι σε θέση να ελέγξει την ορθή εκτέλεση της σύμβασης και να γνωμοδοτεί καταλλήλως.

Σημειώνεται ότι από το συνδυασμό των διατάξεων 208 παρ. 10 και 219 παρ. 1 εδάφιο β¹⁷⁴, συνάγεται ότι για τις συμβάσεις προμηθειών με εκτιμώμενη αξία κάτω του ορίου της απευθείας ανάθεσης δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής σύμβασης και ότι αρμόδια για την παραλαβή δύναται να οριστεί οργανική μονάδα. Στην περίπτωση αυτή γίνεται δεκτό ότι εφόσον προκύπτει για τις προμήθειες κενό δικαίου, όπως για τις συμβάσεις υπηρεσιών βάσει του άρθρου 216 του νόμου γνωμοδοτεί η επιτροπή παρακολούθησης ή η υπηρεσία που παρακολουθεί της σύμβαση, έτσι, κατ' αναλογική εφαρμογή της διάταξης αυτής, δύναται και για τις συμβάσεις προμηθειών με εκτιμώμενη αξία κάτω του ορίου της απευθείας ανάθεσης να οριστεί αρμόδια για την παρακολούθηση της σύμβασης οργανική μονάδα.

2. Για συμβάσεις υπηρεσιών:

¹⁷⁴ Βλ. παρ. 10 άρθρο 208 *Παραλαβή υλικών*, όπου προβλέπεται ότι «Κατά παρέκκλιση από τα αναφερόμενα στην παρ. 1 για την παρακολούθηση και παραλαβή συμβάσεων προμηθειών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας, για την οποία προορίζονται τα αγαθά ή της υπηρεσίας που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτόν με την απόφαση ανάθεσης.»

Βλ. επίσης, το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 άρθρο 219 *Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής γενικών υπηρεσιών* προβλέπει ότι: «1. Η παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων γίνεται από επιτροπή παραλαβής, που συγκροτείται, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 221, περί οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων.

Κατά παρέκκλιση από τα αναφερόμενα, στο πρώτο εδάφιο, για την παραλαβή συμβάσεων υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση, που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες ή της υπηρεσίας, που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό με την απόφαση ανάθεσης.»

- Η Επιτροπή παρακολούθησης σύμβασης υπηρεσιών της περ. δ παρ. 11 του άρθρου 221 σε συνδυασμό με την παρ. 1 του άρθρου 216¹⁷⁵ του νόμου¹⁷⁶.
- Οργανική μονάδα στην οποία έχουν ανατεθεί τα καθήκοντα παρακολούθησης σύμβασης υπηρεσιών της παρ. 5 του άρθρου 221 σε συνδυασμό με την παρ. 2 του άρθρου 216 του νόμου, και το εδάφιο β παρ. 1 του άρθρου 219.

Ειδικά για την περίπτωση των Κεντρικών Αρχών Αγορών, για ζητήματα τροποποίησης συμφωνιών - πλαίσιο και συμβάσεων κεντρικών προμήθειών που συνάπτονται από αυτές, γνωμοδοτεί η επιτροπή της περ. α' (επιτροπή διενέργειας/επιτροπή αξιολόγησης).

Γενικώς, για τη συγκρότηση και τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων στις αναθέτουσες αρχές, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας», εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του ως άνω νόμου¹⁷⁷.

Επισημαίνεται ότι η γνώμη των γνωμοδοτικών οργάνων του ν. 4412/2016 είναι απλή γνώμη, γεγονός που σημαίνει ότι δεν δεσμεύει το αποφαινόμενο όργανο,

¹⁷⁵ Το οποίο ρυθμίζει την παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας.

¹⁷⁶ Από το συνδυασμό των διατάξεων των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 221, του άρθρου 216 και του άρθρου 219 του νόμου, προκύπτει ότι η μεν Επιτροπή Παραλαβής είτε παραλαμβάνει τις παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα είτε εισηγείται στο αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής για τυχόν ζητήματα παρεκκλίσεων, η δε Επιτροπή Παρακολούθησης εισηγείται για οποιοδήποτε άλλο ζήτημα προκύπτει κατά τη διαχείριση της σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση, για οποιοδήποτε άλλο θέμα δεν ρυθμίζεται από τις οικείες διατάξεις, κρίσιμα είναι τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες που ορίζονται με την απόφαση συγκρότησης έκαστου συλλογικού οργάνου.

¹⁷⁷ παρ. 6 άρθρο 221 του ν. 4412/2016.

το οποίο μπορεί να προβεί σε έκδοση πράξης με διαφορετικό περιεχόμενο, αιτιολογώντας όμως τότε την διαφορετική κρίση του. Εάν το αποφαινόμενο όργανο παραλείψει την αιτιολόγηση, τότε διαπράττει παράβαση ουσιώδους διαδικαστικού τύπου και η πράξη του θα είναι ακυρώσιμη. Εάν το αποφαινόμενο όργανο εκδώσει πράξη που είναι σύμφωνη με την απλή γνωμοδότηση, τότε η αιτιολογία της τελευταίας καθίσταται αιτιολογία και της δικής του πράξεως και η νομιμότητά τους είναι αλληλέγγυα¹⁷⁸. Ειδικότερα, όσον αφορά τη γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου επί εξεταζόμενης τροποποίησης σύμβασης, γίνεται δεκτό ότι η τελευταία συνιστά ουσιώδη τύπο της διαδικασίας¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Βλ. Ερμηνευτικά σχόλια του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας ν. 2690/1999.

¹⁷⁹ Βλ. ΔεφΘεσ (Τμήμα Α') 1717_2021 σκ. 5, όπου το δικαστήριο έκρινε επί εκτέλεσης τροποποιητικής σύμβασης, ότι, εφόσον η αρχική σύμβαση προβλέπει ότι η σύμβαση μπορεί να τροποποιηθεί κατόπιν γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου, και ωστόσο, η τροποποίηση έλαβε χώρα άνευ γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου, η τελευταία είναι κατ' επέκταση μη νόμιμη. Συνεπώς, ο οικονομικός φορέας δύναται να ικανοποιηθεί σε εφαρμογή των διατάξεων του Αστικού Κώδικα περί αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρο 904 ΑΚ):

«5. Επειδή, σύμφωνα με το σχετικό όρο της από ... σύμβασης προμήθειας γάλακτος ..., η σύμβαση μπορεί να τροποποιείται κατά τη διάρκειά της χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν.4412/2016 και κατόπιν γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου. Ωστόσο, από τα περιλαμβανόμενα στη δικογραφία στοιχεία δεν προκύπτει οποιαδήποτε τέτοια γνωμοδότηση για την εκτέλεση, κατόπιν σχετικής τροποποίησης της σύμβασης, της προμήθειας του εναγομένου Δήμου με τις πλέον των προβλεπόμενων στην ως άνω σύμβαση ποσότητες φρέσκου γάλακτος ... για τις οποίες η ενάγουσα διεκδικεί το αιτούμενο ποσό. Συνεπώς, η κύρια βάση της αγωγής της ενάγουσας εταιρίας, που θεμελιώνεται στην τροποποίηση της ως άνω σύμβασης για την προμήθεια των- πλέον των προβλεπόμενων ... - ως άνω ποσοτήτων φρέσκου γάλακτος, είναι απορριπτέα. Ακολούθως, αναφορικά με την επικουρική βάση της κρινόμενης αγωγής, που ερείδεται στις διατάξεις του αδικαιολογήτου πλουτισμού, το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη ότι ..., προκύπτει η παράδοση αυτών ... και επομένως, αποδεικνύεται η ωφέλεια, που κατά τους αγωγικούς ισχυρισμούς, απέκτησε για τις ποσότητες αυτές ο εναγόμενος, κρίνει ότι συντρέχει, περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 904 Α.Κ., αφού το εναγόμενο, προκειμένου να διασφαλίσει την απόκτηση των εν λόγω ποσοτήτων φρέσκου γάλακτος, θα υποβαλλόταν σε αντίστοιχη δαπάνη, την οποία εξοικονόμησε σε

Σημειώνεται ότι οι γνώμες πρέπει να είναι έγγραφες, αιτιολογημένες και επίκαιρες κατά το περιεχόμενό τους. Πράγματι, κατά την κρατούσα στο διοικητικό δίκαιο αρχή, για τη νόμιμη υπόσταση της γνωμοδότησης, είναι αναγκαία η έγγραφη διατύπωσή της προκειμένου να καταστεί δυνατή η διαφώτιση του αποφαινομένου οργάνου. Συνεπώς, η γνωμοδότηση απαιτείται να διατυπώνεται εγγράφως σε συντασσόμενο περί τούτου πρακτικό, που υπογράφεται προσηκόντως.

Επισημαίνεται επιπρόσθετα ότι, οι αποφάσεις των αναθετουσών αρχών στο στάδιο της εκτέλεσης, μεταξύ αυτών και οι αποφάσεις περί τροποποίησης της σύμβασης, υπόκεινται στην έννομη προστασία του Βιβλίου IV του νόμου, (δηλ. δύνανται να προσβληθούν με άσκηση προδικαστικής προσφυγής ενώπιον της ΕΑΔΗΣΥ)¹⁸⁰. Η

βάρος της ενάγουσας και, συνεπώς, συντρέχει εν προκειμένω περίπτωση αποτροπής μείωσης του ενεργητικού της περιουσίας της που, κατά τα προεκτεθέντα, συνιστά πλουτισμό κατά την έννοια του άρθρου 904 ΑΚ.»

¹⁸⁰ Άρθρο 360 παρ. 1 επ. του ν. 4412/2016.

Πρβλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσ/νίκη, 2022, Κεφ. Χ., σελ. 797 επ. αναφορικά με τον προσυμβατικό έλεγχο των τροποποιητικών συμβάσεων.

Πρβλ. Επίσης, ως άνω Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», σελ. 286 επ. υπό στοιχείο VI: Οπωσδήποτε, έννομο συμφέρον για να προσβάλουν την τροποποίηση της δημόσιας σύμβασης έχουν οι επιχειρήσεις που είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον στον αρχικό διαγωνισμό. Στο πνεύμα αυτό, το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει ήδη αποφανθεί (ΣτΕ (Τμήμα Δ') 2149/2017), σε υπόθεση που αφορούσε στην υποκατάσταση του αρχικού αναδόχου ότι «η ιδιότητα του συμμετέχοντος σε διαγωνισμό προσδίδει, κατ' αρχήν, σε αυτόν έννομο συμφέρον να μεριμνά για την τήρηση των όρων της διακήρυξης του διαγωνισμού κατά τη φάση της εκτελέσεώς του [...] και να προσβάλλει πράξεις που εκδόθηκαν μεν μετά τη σύναψη της σύμβασης, αλλά, κατά παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων, συνιστούν ανεπίτρεπτη ανατροπή των όρων με βάση τους οποίους αναπτύχθηκε ο ανταγωνισμός κατά το προσυμβατικό στάδιο, εντούτοις, τυχόν ουσιώδης τροποποίηση των όρων της σύμβασης, όπως για παράδειγμα η αλλαγή του προσώπου του αναδόχου ... θα είχε ως αποτέλεσμα την υποχρέωση της αναθετουσας αρχής να διενεργήσει νέο διαγωνισμό». Ο κύκλος των εχόντων έννομο συμφέρον ενδιαφερομένων, άλλωστε, θα μπορούσε να διευρυνθεί, προκειμένου να περιλάβει επιχειρήσεις που δεν μετείχαν στη διαγωνιστική διαδικασία της αρχικής σύμβασης εμποδιζόμενες από όρους ή απαιτήσεις της

γνωμοδότηση του συλλογικού οργάνου επί τροποποίησης σύμβασης δεν συνιστά απόφαση και στερείται εκτελεστότητας. Συνεπώς, η γνωμοδότηση του συλλογικού οργάνου δεν δύναται να προσβληθεί αυτοτελώς από τον έχοντα έννομο συμφέρον. Αντιθέτως, εκτελεστή είναι η απόφαση της αναθέτουσας αρχής στην οποία ενσωματώνεται το σκεπτικό της ως άνω γνωμοδότησης, είτε με την συμπερίληψη του οικείου πρακτικού της συνεδρίασης του γνωμοδοτικού οργάνου, είτε με την συμπερίληψη του βασικού περιεχομένου αυτού και της σχετικής αιτιολόγησης¹⁸¹.

Αναφορικά με την αρμοδιότητα συλλογικού οργάνου για την τροποποίηση σύμβασης και τα ζητήματα που αφορούν την ενάσκηση αυτής της αρμοδιότητας, ισχύουν οι γενικοί κανόνες που διέπουν τα γνωμοδοτικά όργανα του άρθρου 221 του νόμου.

Συναφώς, επισημαίνεται ότι η αναθέτουσα αρχή δεσμεύεται να διασφαλίζει την ακεραιότητα των αποφάσεων που εκδίδει, να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει πιθανές καταστάσεις σύγκρουσης συμφερόντων των στελεχών της και να μεριμνά με τις εσωτερικές της διαδικασίες και δικλείδες ασφαλείας για τη βελτίωση της πρόληψης και της ανίχνευσης υποθέσεων απάτης και διαφθοράς και την ενίσχυση της λογοδοσίας. Σημαντικά στοιχεία της ανωτέρω πολιτικής είναι τα μέτρα ευαισθητοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, οι κανόνες

αρχικής διακήρυξης, οι οποίοι ακολούθως μεταβλήθηκαν κατά τρόπο ώστε, αν είχαν περιληφθεί στα αρχικά συμβατικά έγγραφα θα είχαν επιτρέψει τη συμμετοχή των εν λόγω επιχειρήσεων. Ωστόσο, έχουν υποστηριχθεί και ευρύτερες απόψεις, προκειμένου να καλυφθούν περιπτώσεις όπου δεν είχε προηγηθεί διαγωνιστική διαδικασία και, επομένως, δεν υπάρχουν στοιχεία πραγματικών ή πιθανών υποψηφίων, αφού σε αντίθετη περίπτωση «μια αναθέτουσα αρχή που δεν είχε συμμορφωθεί καθόλου στις απαιτήσεις διεξαγωγής διαγωνιστικής διαδικασίας, θα βρισκόταν σε ευνοϊκότερη θέση σε σχέση με μία που είχε συμμορφωθεί».

¹⁸¹ Η απλή γνώμη, εν αντιθέσει προς ότι ισχύει υπό προϋποθέσεις, για τη σύμφωνη γνώμη και την πρόταση, δεν αποκτά ποτέ εκτελεστό χαρακτήρα, ώστε να υπόκειται αυτοτελώς σε αίτηση ακύρωσης.

δεοντολογίας, η αποφυγή συγκεντρώσεως μονοπωλιακής εξουσίας στα χέρια ενός και μόνον οργάνου και η εναλλαγή προσώπων σε ευαίσθητες θέσεις.

Ειδικότερα σημειώνεται ότι, τα μέλη των συλλογικών οργάνων που μετέχουν σε διαδικασία εκτέλεσης δημόσιας σύμβασης, καταλαμβάνονται από τις προβλέψεις του άρθρου 24 του ν. 4412/2016 περί δήλωσης αποφυγής σύγκρουσης συμφερόντων. Κατά συνέπεια, η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να λαμβάνει ιδιαίτερη μέριμνα για την αποφυγή και αντιμετώπιση καταστάσεων που ενέχουν κίνδυνο σύγκρουσης συμφερόντων, ιδίως εν όψει της επιτρεπόμενης συμμετοχής στα γνωμοδοτικά όργανα επί της εκτέλεσης σύμβασης και εξωτερικών εμπειρογνομόνων¹⁸². Επομένως, κρίνεται ως βέλτιστη πρακτική να ζητείται από όλα τα μέλη των γνωμοδοτικών οργάνων, και στην περίπτωση των γνωμοδοτικών οργάνων επί τροποποίησης σύμβασης (ιδίως στην περίπτωση εξωτερικού ειδικού επιστήμονα) η υπογραφή δήλωσης απουσίας σύγκρουσης συμφερόντων και εμπιστευτικότητας/ακεραιότητας.

6.4 Συνήθη σφάλματα

Α. Η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., στα πλαίσια της εποπτείας του συστήματος των δημοσίων συμβάσεων, αποτυπώνει στην έκθεση παρακολούθησης¹⁸³ αυτού, την οποία αποστέλλει

¹⁸² βλ. σελ. 20 επ. παρ. 1.2.3, σελ. 92 επ. παρ. 4.1 και σελ. 123 παρ. 6.2.4 σ το από 02/2018 [Έγγραφο Καθοδήγησης για Επαγγελματίες της Επιτροπής για την αποφυγή των συχνότερων σφαλμάτων κατά τις δημόσιες συμβάσεις έργων που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία](#), ως αναρτάται στην ιστοσελίδα της ΕΑΔΗΣΥ.

¹⁸³ Άρθρο 340 Επιβολή (άρθρα 83 παράγραφοι 1-5 και 90 παρ. 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρα 99 παράγραφοι 1-5 και 106 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανά τριετία, την υφιστάμενη κατάσταση και, μεταξύ άλλων, ποιες είναι οι κύριες πηγές εσφαλμένης εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου (ή πτυχές με τις οποίες συνδέεται η ανασφάλεια δικαίου) στο στάδιο της εκτέλεση συμβάσεων¹⁸⁴. Για την τριετία 2021-2023¹⁸⁵ στις κύριες πηγές εσφαλμένης εφαρμογής του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων εντοπίζονται οι παράνομες τροποποιήσεις συμβάσεων.

Αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων περί τροποποίησης σύμβασης κατά τη διάρκειά της¹⁸⁶, οι συνήθειες πλημμέλειες αφορούν σε:

«2. [...] Η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων μεριμνά για την αποστολή έκθεσης παρακολούθησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανά τριετία, αρχής γενομένης από την 18.4.2017. Η έκθεση περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, πληροφορίες σχετικά με τις συχνότερες αιτίες πλημμελούς εφαρμογής ή έλλειψης ασφάλειας δικαίου, περιλαμβανομένων ενδεχόμενων διαρθρωτικών ή επαναλαμβανόμενων προβλημάτων στην εφαρμογή των κανόνων, το επίπεδο της συμμετοχής ΜΜΕ στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, καθώς και την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη δέουσα αναφορά περιπτώσεων απάτης, διαφθοράς, σύγκρουσης συμφερόντων και άλλων ανάλογων σοβαρών παρατυπιών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του αρμοδίου Υπουργού για την καταπολέμηση της διαφθοράς καθορίζονται οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, ιδίως οι απαιτούμενες για τη σύνταξη της έκθεσης παρακολούθησης πληροφορίες που θα πρέπει να παρασχεθούν, οι υπόχρεοι για την παροχή των εν λόγω στοιχείων/πληροφοριών, ο χρόνος και ο τρόπος υποβολής τους, οι πειθαρχικές ευθύνες που υπέχουν οι υπόχρεοι σε περίπτωση μη υποβολής ή εκπρόθεσμης υποβολής των απαιτούμενων στοιχείων.»

¹⁸⁴ Τα σχετικά δεδομένα εξήχθησαν από το ΕΣΗΔΗΣ, το οποίο περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία στοιχεία για τον προγραμματισμό και τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων και το ΚΗΜΔΗΣ που αποτελεί μέρος του ΕΣΗΔΗΣ και έχει ως σκοπό τη συλλογή, επεξεργασία και δημοσιοποίηση στοιχείων που αφορούν στις δημόσιες συμβάσεις του ν. 4412/2016.

¹⁸⁵ [Έκθεση παρακολούθησης των δημοσίων συμβάσεων περιόδου 2021 - 2023.](#)

¹⁸⁶ Βλ. Ως προς την επιλογή 1 της ερώτησης 3 («Παράνομες τροποποιήσεις συμβάσεων»), γίνεται μνεία της [υπ' αριθμ. 7/2023 ειδική έκθεση του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με τίτλο «Προσυμβατικός έλεγχος δημοσίων συμβάσεων προμηθειών: Ουσιώδεις πλημμέλειες χρονικής περιόδου από 1.1.2022 έως 30.6.2023»](#). Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της εν λόγω ειδικής έκθεσης, κατά τον προσυμβατικό έλεγχο των, υπαγομένων στην αρμοδιότητά του, συμβάσεων, τα συνήθη σφάλματα

- τροποποιήσεις συμβάσεων με αντικείμενο την επέκταση του οικονομικού αντικειμένου, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η αξία ή/και οι συμβατικές ποσότητες δεν είχαν αναλωθεί (βλ. οι τροποποιήσεις κρίθηκαν ανεπίτρεπτες).

- σε τροποποιήσεις συμβάσεων με αντικείμενο την αναπροσαρμογή των συμβατικών τιμών των αγαθών, σε περιπτώσεις όπου δεν τεκμηριώθηκε, σε δικαιολόγηση της αναπροσαρμογής αυτής, ανατροπή της οικονομικής ισορροπίας των τροποποιούμενων συμβάσεων, συνεπεία του γενικότερου φαινομένου των ανατιμήσεων στις αγορές.

Επίσης, στην ως άνω έκθεση αναφέρεται ότι, βάσει των καταγγελιών που υπεβλήθησαν στην Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. κατά την τριετία αναφοράς και αξιολογήθηκαν, κατά το στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης, η πλειονότητα των προβλημάτων αφορά ομοίως στην «Τροποποίηση σύμβασης» με συχνότητα εμφάνισης 68.1%.

Αναφορικά με τις ενέργειες που έχουν λάβει χώρα προς βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης κατά το χρονικό διάστημα αναφοράς, αναφέρεται:

- Η τροποποίηση του άρθρου 53 ν. 4412/2016 με το άρθρο 7 ν. 4965/2022, η οποία αφορά στην τροποποίηση των παραγράφων 9 και 10 και στην προσθήκη παρ. 9α και 10α, σχετικά με την πρόβλεψη σαφούς υποχρεωτικής ρήτρας αναθεώρησης τιμών στα έγγραφα της σύμβασης προμηθειών και υπηρεσιών καθαριότητας ή/και φύλαξης. Η

αφορούν σε:

πρόβλεψη ρήτρας αναθεώρηση, αποσκοπεί αφενός στην αντιμετώπιση του φαινομένου των ανατιμήσεων στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, συνεπεία των διαταράξεων στις εφοδιαστικές αλυσίδες, λόγω της πανδημίας και μετέπειτα της ενεργειακής κρίσης, αφετέρου στην αύξηση του κατώτατου μισθού στις συμβάσεις υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης (τροποποιήσεις συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους).

Β. Η νομολογία αποτελεί πλούσια πηγή πληροφόρησης σχετικά με τα ειδικότερα συνήθη σφάλματα κατά την τροποποίηση σύμβασης. Ορισμένα επιλεγμένα παραδείγματα από τη νομολογία παρατίθενται παρακάτω.

1. Το πρώτο σύνθημα αφορά στην συνάρτηση της κρίσης περί ουσιώδους ή μη τροποποίησης σύμβασης κατά την εκτέλεσή της, με αιτία τροποποίησης των όρων της σύμβασης που καθίστανται γνωστοί προτού αυτή συναφθεί. Στην περίπτωση αυτή η κρίση της αναθέτουσας αρχής πρέπει να συναρτάται με τις επιλογές της ματαίωσης διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή της συνέχισης, και δεν έχει σχέση με την τροποποίηση της σύμβασης κατά την εκτέλεση.

Α. Από το συνδυασμό των άρθρων 49 - Επάρκεια προϋπολογισμού, ωριμότητα, μελέτες, 53 - Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης, 106 - Ματαίωση διαδικασίας και 132 - Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), συνάγεται ότι, προς διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης των δημόσιων πόρων που διατίθενται προς το σκοπό αυτό, οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς οφείλουν να μεριμνούν για την ωριμότητα, πληρότητα και νομιμότητα των εγγράφων

της σύμβασης κατά τη δημοπράτησή της, σε συνάρτηση με τη φύση και τις ιδιαιτερότητες της σύμβασης. Στο στάδιο της διαδικασίας σύναψης σύμβασης (δηλ. ανάμεσα στην έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης¹⁸⁷ και την ανάδειξη οριστικού αναδόχου), είναι η αξιολόγηση από πλευράς της αναθέτουσας αρχής της μεταβολής όρων των εγγράφων της σύμβασης¹⁸⁸, όπως για παράδειγμα των τεχνικών προδιαγραφών αγαθού ή υπηρεσίας ή άλλων όρων που περιλαμβάνονται στα αρχικά

¹⁸⁷ Βλ. άρθρα 61 και 121 του ν. 4412/2016.

¹⁸⁸ Βλ. ΕΣ 592/2022 (Τμήμα 7^ο) σκ. 5 και 17. Η συγκεκριμένη απόφαση αφορά την μεταβολή των όρων της μελέτης έργου, ωστόσο κρίνεται σκόπιμη η συμπερίληψή της στο παρόν, λόγω της συνάφειάς της με την εξεταζόμενη αξιολόγηση των μεταβολών όρων των αρχικών εγγράφων της σύμβασης. Συνοπτικά, με την εν λόγω απόφαση το δικαστήριο έκρινε ότι σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της δημοπράτησης διαπιστωθεί η ανάγκη τροποποίησης της οριστικής μελέτης επί τη βάση της οποίας δημοπρατείται το έργο – εν προκειμένω λόγω επιγενόμενης διαπίστωσης μερικής ασυμβατότητας με άλλο υπό μελέτη έργο στην ίδια περιοχή- η αναθέτουσα αξιολογεί το εύρος και το περιεχόμενο της αναγκαίας τροποποίησης της μελέτης προκειμένου να διαπιστώσει τον ουσιώδη ή μη χαρακτήρα της. Σε περίπτωση δηλαδή που μετά από την έναρξη διαγωνισμού δημοσίου έργου και πριν από την κατακύρωση του αποτελέσματος προκύψει λόγος τροποποίησης της οριστικής μελέτης, «εάν αυτή εκτιμηθεί ως ουσιώδης και η αναθέτουσα Αρχή εξακολουθεί να διατηρεί ενδιαφέρον για την υλοποίηση της σύμβασης, εναπόκειται στην ίδια να ματαιώσει τη διαγωνιστική διαδικασία κατά το προμνησθέν άρθρο 106 του ν.4412/2016 και να εκκινήσει νέα διαδικασία ανάθεσης προς διασφάλιση της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης των υποψηφίων αναδόχων φορέων. Εάν διαπιστωθεί ότι δεν τροποποιούνται καθοριστικά για τη συμμετοχή στη διαδικασία κριτήρια και δεν μεταβάλλεται η συνολική φύση της σύμβασης, στοιχεία που δύναται να εκτιμηθούν κατ' αναλογία και υπό το φως των προϋποθέσεων που τίθενται από τις προδιαληφθείσες διατάξεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016, σχετικά με τον επουσιώδη ή μη χαρακτήρα της τροποποίησης ήδη συναφθείσας δημόσιας σύμβασης, και σε συσχετισμό με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των εθνικών δικαστηρίων, η αναθέτουσα Αρχή δύναται να συνάψει τη σύμβαση. Και στην περίπτωση όμως αυτή οφείλει να αποκαταστήσει την τρωθείσα ωριμότητα του φακέλου της σύμβασης, ενσωματώνοντας στα έγγραφα αυτού και στο σχέδιο της σύμβασης, τα επικαιροποιημένα και αρμοδίως εγκεκριμένα στοιχεία που απαιτείται να τροποποιηθούν (βλ. αναλογικά ΔΕΕ C337/98 Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψεις 44 και 46, C- 454/06, Presstext Nachrichtenagentur, σκέψεις 34 -37, C- 549/2014 FinnFrogne A/S σκέψη 30, C-91/2008,Wall, σκέψη 42, Ελ.Συν. Ολ. 178/2022 Τμ., Τμ. Εβδ.1277/2021).

Η επίμαχη τροποποίηση κρίθηκε από το δικαστήριο ως επουσιώδης και συνεπώς δυνατή χωρίς να απαιτείται διεξαγωγή νέας διαδικασίας δημοπράτησης, εναρμονίζεται δε και με τις προϋποθέσεις των επιτρεπτών τροποποιήσεων της σύμβασης κατά το μεταγενέστερο στάδιο της εκτέλεσής της που αποτυπώνονται στο άρθρο 132 του ν. 4412/2016.

έγγραφο της σύμβασης. Δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας θα πρέπει να κρίνει αν η εν λόγω μεταβολή είναι ουσιώδης ή όχι, και να σταθμίσει τις επιλογές της ματαίωσης της διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή της συνέχισης της τελευταίας αντίστοιχα, συνήθες σφάλμα αποτελεί η λανθασμένη υπαγωγή της εν λόγω μεταβολής (αναλόγως των πραγματικών περιστατικών έκαστης περίπτωσης) στην περιπτωσιολογία των διατάξεων του νόμου περί τροποποίησης¹⁸⁹.

Β. Στην ίδια κατηγορία συνήθους σφάλματος υπάγεται η αξιολόγηση από πλευράς αναθέτουσας αρχής της επίδρασης της νομοθετικής μεταβολής του κατώτατου ημερομισθίου/μισθού, σε συμβάσεις εντάσεως ανθρωπίνων πόρων και δη στις συμβάσεις φύλαξης και καθαριότητας, στην οικονομική ισορροπία της σύμβασης, όταν η μεταβολή λαμβάνει χώρα σε χρόνο προγενέστερο της σύναψης σύμβασης αλλά αφού έχει εκκινήσει η διαδικασία σύναψης σύμβασης¹⁹⁰.

Συναφώς επισημαίνεται ότι διαφορετικό είναι το ζήτημα όταν η κρίση της αναθέτουσας αρχής αφορά στη δυνατότητα τροποποίησης ήδη εκτελούμενης σύμβασης, κατά το

¹⁸⁹ Σημειώνεται ότι, στο βαθμό που η μεταβολή που λαμβάνει χώρα κατά την διενέργεια της διαδικασίας ανάθεσης, προτού συναφθεί η σύμβαση, κρίσιμη είναι η κρίση της αναθέτουσας αρχής/του αναθέτοντος φορέα σχετικά με τον αναπτυχθέντα ανταγωνισμό, τους δυνητικούς προσφέροντες/συμμετέχοντες και το αποτέλεσμα της διαδικασίας. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι στη περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας κρίνει – και τεκμηριώσει επαρκώς – ότι η προκύπτουσα μεταβολή είναι επουσιώδης (και συνεπώς ότι είναι δυνατή η συνέχιση της διαδικασίας σύναψης σύμβασης χωρίς να απαιτείται διεξαγωγή νέας), τότε θα πρέπει να λάβει μέτρα για να επαναφέρει την πλήρη ωριμότητα των όρων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

¹⁹⁰ Βλ. ενδεικτικά ΔεφΑθ (Τμήμα 20ο) 319_2023 σκ. 9, όπου το δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι η νομοθετική μεταβολή – αύξηση του κατώτατου μισθού - έλαβε χώρα πριν από τη σύναψη της σύμβασης, και εφόσον δεν είναι μεταγενέστερη της κατάρτισης της σύμβασης δεν συνιστά απρόβλεπτο περιστατικό, ικανό να θεμελιώσει τροποποίηση της σύμβασης. Δεν συντρέχουν οι οριζόμενες στο άρθρο 337 του ν.4412/2016 προϋποθέσεις τροποποίησης.

χρόνο επέλευσης της αύξησης κατώτατου ημερομισθίου, υπό τους όρους του άρθρου 132 του ν. 4412/2016. Και στην περίπτωση αυτή, ωστόσο, ο έλεγχος περί του αν πληρούνται οι προϋποθέσεις τροποποίησης της σύμβασης, κρίνεται κατά περίπτωση και επί συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών¹⁹¹.

Υπενθυμίζεται ότι, όπως αναλύθηκε στην ενότητα 6.3 του παρόντος, ειδικά η τροποποίηση εκτελούμενων συμβάσεων με σκοπό την αναπροσαρμογή των συμβατικών τιμών είναι καταρχάς δυνατή εάν στο οικείο συμβατικό κείμενο έχει περιληφθεί σχετική ρήτρα αναθεώρησης τιμών, υπό τους όρους του άρθρου 132 παρ. 1 περ . α' του ν . 4412/2016. Ειδικότερα, ως προς τις υποχρεωτικές ρήτρες αναπροσαρμογής τιμών των περ. 9 και 9α, ως προς τις συμβάσεις προμηθειών, και της

¹⁹¹ Βλ. ενδεικτικά ΔεφΘες 421_2022 σκ. 13 όπου το δικαστήριο έλαβε υπόψη τη χρονική εγγύτητα της νομοθετικής μεταβολής σε σχέση με τη σύναψη της σύμβασης, τη δημοσιότητα που έλαβε η επικείμενη νομοθετική μεταβολή προ του χρονικού σημείου σύναψης της σύμβασης και, τέλος, την εξοικείωση συγκεκριμένου οικονομικού φορέα με τις διαγωνιστικές διαδικασίες και την πείρα του από προηγούμενες συμβάσεις του ίδιου αντικείμενου: «Με την με τη με αριθμό οικ. 4241/127/30.1.2019 απόφαση της Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, τα κατώτατα όρια μισθών και ημερομισθίων αυξήθηκαν σε ποσοστό 10,92% σε σχέση με τα ισχύοντα προγενέστερα και προσδιορίστηκαν σε ποσό 650,00€ και σε 29,04€ αντίστοιχα. Η μεταβολή αυτή όμως, η οποία έλαβε χώρα ενάμιση μήνα μετά την υπογραφή της σύμβασης, δεν μπορεί να θεωρηθεί, υπό τις περιστάσεις κατά τις οποίες συνέβη και ιδίως ενόψει του χρόνου κατά τον οποίο έλαβε χώρα, απρόβλεπτο γεγονός. Και τούτο διότι οι διαβουλευσεις κατά το άρθρο 103 παρ. 8 του ν. 4172/2013 για την ενδεχόμενη αύξηση του κατώτατου μισθού και ημερομισθίου, όπως προκύπτει από το προοίμιο της πιο πάνω υπουργικής απόφασης είχαν ήδη ξεκινήσει και βρισκόνταν στο στάδιο της ολοκλήρωσης πριν την σύναψη της σύμβασης και ήταν γνωστή την περίοδο εκείνη η πρόθεση για την μεταβολή τους, η δε προσφεύγουσα, λόγω της δραστηριότητάς της και της επανειλημμένης συμμετοχής της σε διαγωνισμούς με το ίδιο αντικείμενο, είχε ικανοποιητική γνώση του ζητήματος, και προχώρησε στη σύναψη της επίμαχης σύμβασης, αναλαμβάνοντας το σχετικό επιχειρηματικό κίνδυνο. Εξάλλου, η επίμαχη αύξηση βρίσκεται εντός του πλαισίου του συνήθως αναλαμβανόμενου επιχειρηματικού κινδύνου. Ως εκ τούτου δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 132 περ. γ του ν. 4412/2016.»

περ. 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016¹⁹² ως προς τις συμβάσεις καθαριότητας και φύλαξης, υπάρχει σχετική ανάλυση στο Κεφάλαιο 11 του παρόντος.

Κρίσιμος χρόνος, από την άποψη του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος για την διαμόρφωση της προσφοράς διαγωνιζομένου, είναι ο χρόνος της διενέργειας του διαγωνισμού, για τον προσδιορισμό δε του κόστους της μισθοδοσίας του προσωπικού, ο διαγωνιζόμενος δεσμεύεται από τους κανονιστικούς όρους της ισχύουσας κατά τον ανωτέρω χρόνο εργατικής νομοθεσίας. Ακολούθως, ο συμμετέχων σε προκηρυχθέντα διαγωνισμό με την υποβολή προσφοράς, αναλαμβάνει την υποχρέωση να τηρήσει την εκάστοτε ισχύουσα εργατική νομοθεσία σχετικά με τους όρους αμοιβής του απασχολούμενου από αυτόν προσωπικού, σε περίπτωση που αναδειχθεί ανάδοχος¹⁹³.

Σε κάθε περίπτωση, εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή/στον αναθέτοντα φορέα να εκτιμήσει εάν οι επικαλούμενες περιστάσεις συνιστούν αντικειμενική δικαιολόγηση της υπέρβασης του αρχικώς συμφωνηθέντος τιμήματος, εάν ήταν εκ των προτέρων γνωστή και βέβαιη η επέλευση των αποτελεσμάτων της επίμαχης αύξησης του κατώτατου ημερομισθίου κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της συγκεκριμένης σύμβασης (για την εφαρμογή της διάταξης της περίπτωσης γ' της παρ. 1 του άρθρου 132 / 337 περί απρόβλεπτης περιστάσεως) και, κυρίως, εάν, με βάση τα έγγραφα της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας αναλαμβάνει σε κάθε περίπτωση τον κίνδυνο

¹⁹² Με την περ. 10α παρ. 1 άρθρου 53 του νόμου προβλέπεται ότι ειδικά για τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων ορίζεται ότι η τιμή αναπροσαρμόζεται υποχρεωτικά, υπό τους περιορισμούς του άρθρου 132, σύμφωνα με ειδικό μαθηματικό τύπο:

¹⁹³ βλ. ιδίως παρ. παρ. 2 και 5 των άρθρων 18 και 253 του ν. 4412/2016 (άρθρα 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 36 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

μεταβολής του εργατικού κόστους του αναδόχου κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης.

Η ορθότητα ή μη των εν λόγω εκτιμήσεων ελέγχεται από τα αρμόδια δικαστικά και διοικητικά όργανα εποπτείας και ελέγχου κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Τα ως άνω ζητήματα, ωστόσο, ως προς την αύξηση του κατώτατου μισθού κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των συμβάσεων καθαριότητας και φύλαξης, αντιμετωπίζονται πλέον αποτελεσματικά με τη συμπερίληψη της υποχρεωτικής ρήτρας αναπροσαρμογής τιμής της παρ. 10 α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Δεύτερο σύνηθες σφάλμα είναι η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας να συγχέει την τροποποίηση εκτελούμενης σύμβασης (βλ. άρθρα 132 και 337 του νόμου) με την εξαιρετική διαδικασία της διαπραγμάτευσης, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης (άρθρο 32 του νόμου, και δη η περ. γ παρ. 2).

Αποτελεί σύνηθες σφάλμα να υπολαμβάνει εσφαλμένα η αναθέτουσα αρχή/ο αναθέτων φορέας ότι το άρθρο 132 του ίδιου νόμου, το οποίο αφορά αποκλειστικώς στις προϋποθέσεις επιτρεπτής τροποποίησης ήδη εκτελούμενης (ενεργούς) σύμβασης, δύναται να αποτελεί τη νομική βάση για προσφυγή σε διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης για να αναθέσει το αντικείμενο νέας σύμβασης¹⁹⁴. Επισημαίνεται ότι η εξαιρετική αυτή διαδικασία αποτελεί καταρχάς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, και όχι τροποποίηση υφιστάμενης σύμβασης, εφαρμόζεται δε, μεταξύ άλλων, όταν, εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων, προκαλείται κατεπείγουσα ανάγκη, για τη θεραπεία της οποίας δεν είναι δυνατή η τήρηση των

¹⁹⁴ ΕΣ 1080/2022 σκ. 6

προθεσμιών που προβλέπονται για τις ανοικτές ή κλειστές διαδικασίες¹⁹⁵ υπό την προϋπόθεση ότι το αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης είναι κατ' αρχήν πρόσφορο για την αντιμετώπιση της κατεπείγουσας ανάγκης¹⁹⁶, περιορίζεται στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο για την αντιμετώπισή της και δεν αφορά στην κάλυψη των τακτικών (πάγιων) αναγκών της αναθέτουσας αρχής/του αναθέτοντος φορέα¹⁹⁷.

7 ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ. ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΚΟΜΙΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

7.1 Εισαγωγή

7.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Στόχος της παρούσας διδακτικής ενότητας είναι η αποτύπωση του έργου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο προσυμβατικό στάδιο, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τροποποιητικές συμβάσεις υπόκεινται, υπό προϋποθέσεις, ομοίως στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η φύση και η έκταση του ως άνω ελέγχου, τα

¹⁹⁵ πρβλ. ΣτΕ 1987/2021, σκ. 12

¹⁹⁶ βλ. ΕΣ (Τμήμα 7^ο) ομοίως 1080 σκ. 6 , 733/2022, 1242, 91/2021, (Κλιμάκιο ΣΤ') 372/2021: Οι απρόβλεπτες περιστάσεις πρέπει να συνδέονται αιτιωδώς με την κατεπείγουσα κατάσταση, προς αποτροπή της οποίας η Αναθέτουσα Αρχή προβαίνει στην κατάρτιση της σύμβασης με την εξαιρετική αυτή διαδικασία.

Το βάρος απόδειξης ότι συντρέχουν οι σωρευτικώς τασσόμενες προϋποθέσεις του άρθρου 32 παρ.1 περ. γ) του ν. 4412/2016 φέρει η Αναθέτουσα Αρχή, η οποία υποχρεούται να αιτιολογεί επαρκώς και ειδικώς την επιλογή προσφυγής στην ως άνω εξαιρετική διαδικασία.

¹⁹⁷ ΕΣ Ολομ. 182/2022, σκ. 7

δικαιολογητικά έγγραφα που απαρτίζουν τον φάκελο που υποβάλλεται από την αναθέτουσα αρχή για τη διενέργεια του ελέγχου και οι συνέπειες του πορίσματος του τελευταίου αποτυπώνονται με απλό και συνοπτικό τρόπο στην παρούσα ενότητα με στόχο τη σφαιρική εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τον προσυμβατικό έλεγχο στην περίπτωση τροποποιητικής σύμβασης.

7.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Η παρούσα ενότητα προσβλέπει στο να είναι οι εκπαιδευόμενοι σε θέση να κατανοήσουν και να συνδέσουν τις διατάξεις που περιλαμβάνουν τις προϋποθέσεις τροποποίησης μιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας με τις διατάξεις και τους όρους ως προς τον έλεγχο που ασκείται επί της τροποποιητικής σύμβασης από το εκ του νόμου αρμόδιο προς τούτο όργανο, ήτοι το Ελεγκτικό Συνέδριο. Το δε προσδοκώμενο αποτέλεσμα, δεν περιορίζεται στην πλήρη αντίληψη του νομικού πλαισίου ως προς τον προσυμβατικό έλεγχο στον οποίο υπάγεται η τροποποίηση (υπό όρους), αλλά εκτείνεται σε πρακτικό επίπεδο στην ικανότητα των εκπαιδευομένων να προετοιμάσουν φάκελο με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά προς υποβολή σύμβασης τροποποίησης σε έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

7.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Α. Με το άρθρο 98 παρ. 1 περ. β' του Συντάγματος και τις συναφείς διατάξεις τυπικών νόμων, ανατέθηκε στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο έλεγχος της νομιμότητας των συμβάσεων

μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο¹⁹⁸.

¹⁹⁸ Πρόκειται για προληπτικό, εξωτερικό έλεγχο νομιμότητας του συνόλου της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης που αποσκοπεί στη σύννομη και χρηστή διαχείριση των δημοσίων πόρων και στην τήρηση αρχών όπως η διαφάνεια, η ίση μεταχείριση των οικονομικών φορέων και ο υγιής ανταγωνισμός βλ. επίσης ΕΣ (Κλιμάκιο ΣΤ΄) 323/2020, 412/2021.

Βλ. Ο έλεγχος αυτός συνιστά θεσμική δικλίδα για την προστασία των δημοσίων κονδυλίων και την διασφάλιση της συνταγματικά κατοχυρωμένης δημοσιονομικής βιωσιμότητας των δημοσίου ενδιαφέροντος φορέων, για το λόγο δε αυτό είναι καθολικός επί της διαδικασίας ανάθεσης και του οικείου σχεδίου σύμβασης (βλ. ΕΣ Πρακτικά Ολομ. της 26ης Γεν. Συν. της 17ης.12.2014, Απόφαση Τμ. Μείζ. Επτ. Συνθ. 4112/2015). Κατά τον έλεγχο αυτόν, εξετάζεται η συμβατότητα της σχετικής διαδικασίας και του σχεδίου σύμβασης με την εν ευρεία εννοία νομιμότητα, η οποία αναλύεται σε έλεγχο αφενός της εν στενή εννοία τυπικής νομιμότητας της προδικασίας και της κυρίας διαδικασίας ανάθεσης και αφετέρου της δημοσιονομικής νομιμότητας, που συνίσταται στην εξέταση της τήρησης εκ μέρους του ελεγχόμενου φορέα των αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και της οικονομικότητας στον βαθμό που αυτές δύνανται να ελεγχθούν στο προ της σύναψης της σύμβασης στάδιο (βλ. ΕΣ (Κλιμάκιο ΣΤ΄) 323/2020, 400/2021, (Κλιμάκιο Ζ΄) 367/2017, πρβλ. Πρακτικά Ολομ. της 26ης Γεν. Συν. της 17ης.12.2014). Σημειώνεται ότι του ανωτέρω δικαστικού ελέγχου εκφεύγουν σύμφωνα με την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (άρθρο 26 παρ. 1 του Συντάγματος) τόσο οι ουσιαστικές τεχνικές ή επιστημονικές κρίσεις όσο και οι κρίσεις σκοπιμότητας των αρμόδιων οργάνων των ελεγχόμενων Αρχών, για τις οποίες άλλωστε φέρουν την πολιτική ευθύνη (βλ. ΕΣ (Κλιμάκιο ΣΤ΄) 323/2020, 400, 460/2021, (Κλιμάκιο Ζ΄) 367/2017).

βλ. επίσης, α) Κ. Γιαννακόπουλος, Η σχέση του προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο ο με άλλες μορφές ελέγχου νομιμότητας της ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων στην εθνική έννομη τάξη, ΕφημΔΔ 4/2013, σ. 457,

β) Γ. Δελλής, Το εύρος του προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο, Εφημ. ΔΔ4/2013, σ.450,

γ) Π. Λαζαράτος, Η έκταση του ελέγχου νομιμότητας μεγάλων συμβάσεων από το Ελεγκτικό Συνέδριο (γνομ.), ΘΠΔΔ 10-11/2008, σ. 1154 και Ν. Μηλιώνης, Η διεκυστίτιδα περί του φυσικού δικαστή επί του προσυμβατικού ελέγχου των δημοσίων συμβάσεων, ΘΠΔΔ 2010, σ. 1001]: Ο έλεγχος που ασκείται εν προκειμένω από το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι πλήρης, καθολικός και αυτεπάγγελτος και έχει τα χαρακτηριστικά ελέγχου νομιμότητας με στοιχεία ουσιαστικής κρίσης, στο μέτρο που, αποβλέποντας στη διαπίστωση τυχόν ουσιαστικών πλημμελειών στις πράξεις της διαδικασίας που προηγείται της σύναψης της οικείας σύμβασης, εκτείνεται στο σύνολο των υπαγωγικών συλλογισμών της αναθέτουσας αρχής, με εξαίρεση τα τεχνικής φύσης ζητήματα. Ως ουσιαστικές νομικές πλημμέλειες θεωρούνται εκείνες που αφορούν τη νόθευση του ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού, τη διαφάνεια των διαδικασιών και εν γένει την προσβολή εννόμων αγαθών, τα οποία συνθέτουν την έννοια του δημοσίου συμφέροντος. Συναφής είναι η νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά την οποία ο παρεμπόπων έλεγχος της

Ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας αρμοδιότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι ο έλεγχος που διενεργείται πριν από τη σύναψη δημόσιας σύμβασης ως εκ του σκοπού και της φύσης του. Ο έλεγχος καταλήγει στην απόφαση για τη δυνατότητα ή μη σύναψής της. Η σύναψη της σύμβασης κωλύεται όταν διαπιστώνονται πλημμέλειες που, υπό τις περιστάσεις κάθε περίπτωσης, εκτιμώνται ως ουσιώδεις. Αναφορικά με την περιπτωσιολογία των ουσιωδών πλημμελειών, σημειώνεται ότι αυτές εντοπίζονται συγκεντρωτικά στις [ειδικές εκθέσεις](#) που συντάσσονται από το Ελεγκτικό Συνέδριο ανά έτος^{199 200}. Επισημαίνεται η υποχρεωτικότητά του, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 99 – «Υποχρεωτικοί έλεγχοι» του ν. 4820/2021²⁰¹. Με την τελευταία αυτή διάταξη, προβλέπεται ότι «οι προσυμβατικοί έλεγχοι είναι υποχρεωτικοί έλεγχοι νομιμότητας εξατομικευμένων πράξεων, όπως ειδικότερα ορίζεται στα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020 (Α' 127).».

διοικητικής πράξης επιτρέπεται όχι μόνο όταν ανάγεται σε θέμα αποκλειστικής δικαιοδοσίας αυτού, αλλά και επί ελέγχου της νομιμότητας των δαπανών εν γένει. Έτσι, λοιπόν, αντικείμενο ελέγχου αποτελεί η τήρηση τόσο των εξωτερικών όσο και των εσωτερικών όρων νομιμότητας της οικείας διοικητικής πράξης της σύνθετης διοικητικής διαδικασίας ανάδειξης του ανάδοχου, όπως είναι, όλως ενδεικτικά, η νόμιμη συγκρότηση και σύνθεση του αρμόδιου διοικητικού οργάνου για τη διεξαγωγή της αντίστοιχης διοικητικής φάσης, η αρμοδιότητα του διοικητικού οργάνου, η έλλειψη ή πλημμέλεια της αιτιολογίας της πράξης, η κακή χρήση της διακριτικής εξουσίας, η παράβαση του νόμου (μη νόμιμη συμμετοχή κ.λπ.).

¹⁹⁹ Βλ. ενδεικτικά τις εκθέσεις ελέγχου 8/2023, 7/2023 και 6/2023 για προμήθειες και υπηρεσίες, ως αναρτώνται στην ιστοσελίδα του Ε.Σ..

²⁰⁰ Αναφορικά με το οικείο κανονιστικό πλαίσιο, αναλυτικότερα αναφέρεται ότι ο έλεγχος διέπεται από τον ν. 4700/2020 (Α' 127), όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4820/2021 (Α' 130).

²⁰¹ Βλ. Η δημόσια σύμβαση που συνάπτεται χωρίς να προηγηθεί ο προσυμβατικός έλεγχος όπου απαιτείται είναι άκυρη - Άρθρο 327 παρ. 3 του ν. 4700/2020 όπως ισχύει.

Στον προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπάγονται μεταξύ άλλων²⁰² :

α) οι προγραμματικές συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών²⁰³,

β) τα δυναμικά συστήματα αγορών, δηλαδή η πρώτη σύμβαση ανεξαρτήτως αξίας αυτής, εφόσον η συνολική εκτιμώμενη αξία του δυναμικού συστήματος αγορών υπερβαίνει τα ισχύοντα όρια, καθώς και κάθε επιμέρους σύμβαση εφόσον υπερβαίνει αυτοτελώς τα ως άνω ισχύοντα όρια²⁰⁴,

γ) οι συμφωνίες πλαίσιο, εφόσον η συνολική εκτιμώμενη αξία τους υπερβαίνει τα ισχύοντα όρια και οι εκτελεστικές αυτών συμβάσεις, μόνο εφόσον η αξία τους υπερβαίνει αυτοτελώς τα ισχύοντα όρια²⁰⁵,

δ) οι τροποποιήσεις συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών όταν

αα) η αρχική σύμβαση υποβλήθηκε σε έλεγχο, εφόσον η τροποποίηση είναι ουσιώδης,

ββ) η αρχική σύμβαση δεν υποβλήθηκε σε έλεγχο λόγω ποσού, εφόσον με την τροποποίηση προσ αυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο, ώστε η προκύπτουσα συνολική αξία της σύμβασης υπερβαίνει το όριο ελέγχου.

²⁰² Βλ. παρ. 4 του άρθρου 324 του ν. 4700/2020 & άρθρο 325 «Εξαιρέσεις από τον προσυμβατικό έλεγχο».

Πρβλ. επίσης, 10.Ε. Καραθανασόπουλος, «Ο ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ - Συμβάσεις δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 32 επ. Κεφ. II, Α. γ.

²⁰³ Εφόσον ο προϋπολογισμός των συμβάσεων αυτών υπερβαίνει τα προβλεπόμενα όρια ελέγχου.

²⁰⁴ Παρ. 11 του άρθρου 33 και παρ. 11 του άρθρου 270 του ν. 4412/2016.

²⁰⁵ Παρ. 9 του άρθρου 39 και παρ. 3 του άρθρου 273 του ν. 4412/2016.

Ο αρμόδιος υπουργός ή φορέας μπορεί να ζητεί τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας και για επιμέρους φάσεις της σχετικής διαδικασίας που προηγούνται της σύναψης της υποκειμένης σε έλεγχο σύμβασης²⁰⁶.

Β. Αναφορικά με την έκταση του ελέγχου, λεκτέο είναι ότι ο προσυμβατικός έλεγχος έχει καθολικό και διάχυτο χαρακτήρα επί της προετοιμασίας και της διαδικασίας ανάθεσης μίας δημόσιας σύμβασης, με μόνο όριο το δεδικασμένο. Ωστόσο δεν ελέγχονται οι ουσιαστικές τεχνικές ή επιστημονικές κρίσεις όσο και οι κρίσεις σκοπιμότητας των αρμόδιων οργάνων των ελεγχόμενων αναθετουσών αρχών-αναθετόντων φορέων. Ο έλεγχος παρακολουθεί το σύνολο της διαδικασίας ανάθεσης που εκτείνεται από το στάδιο προετοιμασίας της σύμβασης, κατά το οποίο προσδιορίζονται οι ανάγκες της αναθέτουσας αρχής και καταρτίζεται ο προϋπολογισμός, έως την έκδοση της κατακυρωτικής απόφασης²⁰⁷.

²⁰⁶ βλ. Νομικά πρόσωπα στα οποία το ελληνικό δημόσιο έπαψε να ελέγχει άμεσα ή έμμεσα την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου τους και δεν ορίζει ούτε ελέγχει άμεσα ή έμμεσα την πλειοψηφία των μελών της διοίκησής τους, δεν υπάγονται στον προσυμβατικό έλεγχο και μάλιστα ανεξαρτήτως της φύσης και του τομέα δραστηριότητας των ανωτέρω νομικών προσώπων, των αρμοδιοτήτων τους και των υπηρεσιών που παρέχουν, της άσκησης επί αυτών εποπτείας από ανεξάρτητες ή άλλες δημόσιες αρχές, της ύπαρξης ή μη ανταγωνισμού στον τομέα που δραστηριοποιούνται και της χρηματοδότησης ή συγχρηματοδότησης συμβάσεων από εθνικούς ή ενωσιακούς πόρους - Άρθρο 324 παρ. 7 του ν. 4700/2020, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 63 του ν. 5108/2024 με ισχύ την 2/5/2024.

²⁰⁷ Περαιτέρω, αναφορικά με τη σχέση του προσυμβατικού ελέγχου με το σύστημα έννομης προστασίας (τόσο στο στάδιο της ανάθεσης, όσο και στο στάδιο της εκτέλεσης), λεκτέο είναι ότι η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., ως εκ της θέσεώς της στο σύστημα παροχής έννομης προστασίας κατά το προσυμβατικό στάδιο, οφείλει να εκφέρει ίδια αιτιολογημένη κρίση επί όλων των τιθέμενων ενώπιόν της ζητημάτων, μη δεσμευόμενη, όπως και το επιλαμβανόμενο, στη συνέχεια, αρμόδιο δικαστήριο, από τη μη δικαιοδοτικού χαρακτήρα κρίση του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του διενεργηθέντος προληπτικού ελέγχου. Βλ. σχετικά ΣτΕ (Τμήμα Γ') 1503, 1504/2024 (Τμήμα Γ').

Γ. Αναφορικά με το χρόνο διενέργειας του προσυμβατικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, λεκτέο είναι ότι ο προσυμβατικός έλεγχος αποτελεί όρο για την οριστικοποίηση και την επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων της κατακυρωτικής απόφασης. Για το λόγο αυτό διενεργείται μετά την έκδοση της απόφασης αυτής και την κοινοποίησή της στους συμμετέχοντες-προσφέροντες, καθώς και την παρέλευση των προθεσμιών για την άσκηση προσφυγών²⁰⁸.

Κατά το χρονικό αυτό σημείο, οι αναθέτουσες αρχές υποβάλλουν ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχέδιο σύμβασης, συνοδευόμενο από όλα τα απαιτούμενα στοιχεία της προετοιμασίας και της κύριας διαδικασίας ανάθεσης²⁰⁹.

Αναφορικά με τον τρόπο διεξαγωγής του προσυμβατικού ελέγχου, προκαταρκτικά αναφέρεται ότι πλέον, όλα τα στάδια της διαδικασίας του ανωτέρω ελέγχου²¹⁰, προβλέπεται από το νόμο ότι μπορούν να διενεργηθούν με τη χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ). Η διαδικασία διεξαγωγής του προσυμβατικού ελέγχου αναλύεται στην ενότητα 7.7 σε

²⁰⁸ Άρθρα 103 και 105 του ν. 4412/2016.

²⁰⁹ Αν ο υποβληθείς φάκελος δεν είναι πλήρης ή κρίνεται απαραίτητη η προσκόμιση και άλλων συμπληρωματικών στοιχείων για την διαμόρφωση ασφαλούς κρίσης, ζητείται η συμπλήρωση του φακέλου εντός της τασσόμενης προθεσμίας. Όπως αναλυτικότερα αναφέρεται στην ενότητα 7.7 της παρούσας, στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία που προβλέπεται από τις ως άνω διατάξεις για την ολοκλήρωση του ελέγχου (προθεσμία 30 ημερών) αρχίζει από την υποβολή στο Ελεγκτικό Συνέδριο των ελλειπόντων στοιχείων. Ωστόσο η έκδοση μη οριστικής κατά τα ανωτέρω πράξης από το Κλιμάκιο ή τον Επίτροπο επιτρέπεται μία μόνο φορά.

²¹⁰ Δηλαδή, η υποβολή του σχετικού αιτήματος ελέγχου από τον αρμόδιο φορέα, ο έλεγχος των πράξεων και των εγγράφων της διαδικασίας και των δικαιολογητικών των οικονομικών φορέων που συμμετείχαν σε αυτόν, η κοινοποίηση της πράξης προσυμβατικού ελέγχου, καθώς και η παρακολούθηση της αποδοχής ή μη των ένδικων βοηθημάτων και μέσων που ασκούνται επί αυτών.

συνάρτηση με την υποβολή των δικαιολογητικών του προσυμβατικού ελέγχου στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Δ. Αναφορικά με τα ένδικα βοηθήματα – σε πρώτο και δεύτερο βαθμό²¹¹ - επί των διαφορών που προκύπτουν από την άσκηση του προσυμβατικού ελέγχου, σημειώνεται ότι παρέχεται η δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές και στους οικονομικούς φορείς που πλήττονται από την αρνητική κρίση του Κλιμακίου ή του Επιτρόπου να ζητήσουν να ερευνηθεί η ορθότητα της αρνητικής κρίσης.

7.2 Τροποποιήσεις συμβάσεων που υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Όπως προαναφέρθηκε, οι τροποποιήσεις των συμβάσεων εμπίπτουν στο αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας του Ελεγκτικού

²¹¹ Άρθρα 328-337 Ν. 4700/2020. Βλ. Ιδίως:

- Πρώτος βαθμός: Σε πρώτο βαθμό ασκείται από την θιγόμενη αναθέτουσα αρχή ή τον οικονομικό φορέα, προσφυγή ανάκλησης ενώπιον του αρμόδιου Τμήματος (7ου). Η προσφυγή ανάκλησης ασκείται από τον έχοντα έννομο συμφέρον για λόγους που ανάγονται στην πλάνη περί τα πράγματα ή τον νόμο ή από το Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας, για λόγους δημοσίου συμφέροντος.
- Δεύτερος βαθμός: Εάν περαιτέρω η κρίση του Τμήματος είναι επίσης αρνητική για την υπογραφή της σύμβασης προβλέπεται και δεύτερος βαθμός ενώπιον της Ολομέλειας μέσω της άσκησης προσφυγής αναθεώρησης.
- Παρέμβαση σε πρώτο και δεύτερο βαθμό: Όποιος έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ασκήσει παρέμβαση γραπτή ή προφορική μέχρι τη συζήτηση της προσφυγής ανάκλησης. Αυτός που άσκησε παρέμβαση κατά την εκδίκαση της αίτησης ανάκλησης ενώπιον του Τμήματος και αυτή απορρίφθηκε ως απαράδεκτη νομιμοποιείται κατά του εν λόγω κεφαλαίου της απόφασης να ασκήσει προσφυγή αναθεώρησης για τους ίδιους λόγους που αυτή ασκείται από την Αναθέτουσα Αρχή ή τον φορέα, ήτοι για πλάνη περί τα πράγματα ή το νόμο. Το Τμήμα και η Ολομέλεια περιορίζονται στην εξέταση των προβαλλόμενων λόγων της αίτησης ανάκλησης και της προσφυγής αναθεώρησης και μόνο κατ' εξαίρεση μπορούν να εξετάσουν άλλους λόγους αυτεπαγγέλτως, εφόσον διαγνώσουν ότι εγείρεται στην προκειμένη υπόθεση ζήτημα δημόσιας τάξης.

Συνεδρίου²¹², σύμφωνα με τις παρ. 4 και 5 του άρθρου 324 του ν. 4700/2020, οι τροποποιήσεις συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών όταν

αα) η αρχική σύμβαση υποβλήθηκε σε έλεγχο, εφόσον η τροποποίηση είναι ουσιώδης,

ββ) η αρχική σύμβαση δεν υποβλήθηκε σε έλεγχο λόγω ποσού, εφόσον με την τροποποίηση προσαυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο, ώστε η προκύπτουσα συνολική δαπάνη της σύμβασης υπερβαίνει το όριο ελέγχου.

Συναφώς, η παρ. 6 του άρθρου 132 προβλέπει ότι:

«Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται οι τροποποιητικές συμβάσεις, εφόσον η κύρια σύμβαση διήλθε από τον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν οι τροποποιήσεις δεν έχουν οικονομικό αντικείμενο και δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παραγράφου 4,

²¹² Ως προς το αντικειμενικό και το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του ελέγχου, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 324 «Υπαγωγή στον προσυμβατικό έλεγχο» του ν. 4700/2020 στον προσυμβατικό έλεγχο υπάγονται μεταξύ άλλων και οι συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που συνάπτονται από το Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά τους πρόσωπα, καθώς και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό των 300.000,00 €, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας. Για τις συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας άνω των 300.000,00 € έως και 1.700.000,00 € ο υποχρεωτικός έλεγχος νομιμότητας διενεργείται πριν από τη σύναψή τους από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου που είναι αρμόδιος για τον καταστατικό έλεγχο των λογαριασμών των υπηρεσιών ή φορέων αυτών, ενώ για τις συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας άνω των 1.700.000,00 € από Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ειδικά για τις συγχρηματοδοτούμενες συμβάσεις από ενωσιακούς πόρους, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, υπερβαίνει το ποσό των 5.000.000,00 €.

β) όταν οι τροποποιήσεις γίνονται κατ' εφαρμογή της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του παρόντος και

γ) όταν μετά τον έλεγχο νομιμότητας της αρχικής σύμβασης αυτή εντάχθηκε σε πρόγραμμα χρηματοδότησης και το συνολικό ποσό της αρχικής σύμβασης δεν υπερβαίνει το εκάστοτε ισχύον όριο ελέγχου για τις συγχρηματοδοτούμενες συμβάσεις.

Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται και τροποποιητικές συμβάσεις, δυνάμει των οποίων τροποποιείται σύμβαση της οποίας η αρχική αξία υπολειπόταν του εκάστοτε ορίου του ελέγχου, εφόσον με την τροποποίηση αυτή προσαυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο τόσο, ώστε η συνολική αξία της σύμβασης να υπερβαίνει το εκάστοτε όριο ελέγχου.».²¹³

Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων καθίσταται σαφές ότι εξαιρούνται του προσυμβατικού ελέγχου οι τροποποιητικές συμβάσεις που

- Δεν έχουν οικονομικό αντικείμενο και δεν είναι ουσιώδεις.²¹⁴

²¹³ Το ΣΤ' Κλιμάκιο λαμβάνοντας υπόψη την αιτιολογική έκθεση του νόμου, όπου αναφέρεται ότι η ρύθμιση αυτή θεσπίστηκε με βάση τις κατευθύνσεις των ήδη ισχυουσών διατάξεων των άρθρων 132 παρ. 6 και 337 παρ. 6 του ν. 4412/2016, έχει κρίνει ότι η έννοια της «ουσιώδους» τροποποίησης του άρθρου 324 παρ. 5 του ν. 4700/2020 ερμηνεύεται αυτόνομα και έχει ουσιαστικό χαρακτήρα, καθώς οριοθετεί τις τροποποιητικές συμβάσεις που υπάγονται στον προσυμβατικό έλεγχο. Η έννοια δε αυτή φωτίζεται ερμηνευτικά από τις κατευθύνσεις της παρ. 6 του άρθρου 132 ν. 4412/2016, κατά τρόπο ώστε στον προσυμβατικό έλεγχο να υπάγονται α) οι τροποποιήσεις συμβάσεων που είχαν αρχικά υπαχθεί στον προσυμβατικό έλεγχο και έχουν οικονομικό αντικείμενο, με εξαίρεση τις τροποποιήσεις ήσσονος σημασίας (de minimis) του άρθρου 132 παρ. 2 Ν 4412/2016, ή β) συνεπάγονται τροποποίηση ουσιαστικών όρων (essentialia negotii) της αρχικής σύμβασης.

²¹⁴ Η αρ. 277/2022 γνωμοδότηση του Στ' κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου
ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: «Ενόψει των ανωτέρω, το Κλιμάκιο διαπιστώνει ότι η ανωτέρω αρμοδίως εγκριθείσα τροποποίηση της ανωτέρω αρχικής σύμβασης αφορά σε μεταβολές του φυσικού της αντικείμενου, που προέκυψαν κατά την εκτέλεσή της, σε μετάθεση του συνολικού συμβατικού χρόνου

- Όταν η τροποποίηση γίνεται βάσει ρήτρας αναθεώρησης ή είναι ήσσονος αξίας (δηλ. περιοριστικά για τις δυο αυτές προβλεπόμενες περιπτώσεις επιτρεπτής τροποποίησης).
- Όταν η αρχική σύμβαση εντάχθηκε σε πρόγραμμα χρηματοδότησης κατόπιν του προσυμβατικού ελέγχου και η αξία της υπολείπεται του ελέγχου για συγχρηματοδοτούμενες συμβάσεις.

Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4700/2020 (Α' 127) αναφέρεται ότι με την παρ. 5 θεσπίζεται οριζόντιας εφαρμογής ρύθμιση για τις τροποποιητικές συμβάσεις, με βάση τις κατευθύνσεις των ήδη ισχυουσών διατάξεων των άρθρων 132 παρ. 6 και 337 παρ. 6 του ν. 4412/2016 (Α' 147), όπως οι τελευταίες τροποποιήθηκαν, κατόπιν γνωμοδότησης του Δικαστηρίου (βλ. ΕλΣ Ολ. Πρακτικά 16ης Γεν. Συν./12.12.2018, Θέμα Β'), με το ν. 4605/2019 (Α' 52). Συνεπώς, η έννοια της «ουσιώδους» τροποποίησης της παρ. 5 περ. α' του άρθρου 324 του ν. 4700/2020 ερμηνεύεται

παράδοσης των προμηθειών της σύμβασης και των συναφών υπηρεσιών εγκατάστασής τους αλλά και σε μεταβολές - παρατάσεις του χρονοδιαγράμματος των τμηματικών παραδόσεων και πληρωμών που προβλέπονται στη σύμβαση, κατ' εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του ν. 4412/2016, καθώς και σε μεταβολή του οικονομικού αντικειμένου της σύμβασης κατά το ποσό των 104.760,00 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α.. Με τα δεδομένα αυτά ενόψει του ότι η κατά το ποσό των 104.760,00 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α. μεταβολή του οικονομικού αντικειμένου της σύμβασης (279803/32/29.9.2021), είναι κατώτερη του 10% του αρχικού τιμήματος αυτής, που ήταν 3.914.389,00 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., και υπολείπεται και του κατώτατου ορίου (ύψους 135.000,00 ευρώ) που θέτει το άρθρο 5 του ν.4412/2016 για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών που ανατίθενται από κεντρικές κυβερνητικές αρχές, ενώ περαιτέρω και οι προπαρατεθείσες επιμέρους τροποποιήσεις του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης δεν μεταβάλλουν τη συνολική φύση της το Κλιμάκιο κρίνει ότι η υποβληθείσα για έλεγχο τροποποίηση της ανωτέρω αρχικής ελεγχθείσας από αυτό σύμβασης δεν μεταβάλλει ουσιώδεις όρους της, δηλαδή δεν εισάγει σ' αυτή ουσιώδεις τροποποιήσεις, και, επομένως, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη 1, δεν υπάγεται σε προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο και απαραδέκτως υποβλήθηκε για έλεγχο στο Κλιμάκιο.»

αυτόνομα και έχει οιονεί δικονομικό χαρακτήρα, καθώς οριοθετεί τις τροποποιητικές συμβάσεις που υπάγονται στον προσυμβατικό έλεγχο. Η έννοια δε αυτή φωτίζεται ερμηνευτικά από τις κατευθύνσεις των διατάξεων της παρ. 6 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016, κατά τρόπο ώστε στον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου να υπάγονται οι τροποποιήσεις συμβάσεων που είχαν αρχικά υπαχθεί στον προσυμβατικό έλεγχο και έχουν οικονομικό αντικείμενο, με την εξαίρεση των τροποποιήσεων de minimis (βλ. άρθρο 132 παρ. 2 ν. 4412/2016) ή συνεπάγονται τροποποίηση ουσιωδών όρων (essentialia negotii) της αρχικής σύμβασης, όπως, ενδεικτικά, του αντικειμένου της σύμβασης, του προσώπου ενός των αντισυμβαλλομένων, του συμβατικού τιμήματος, του τρόπου υπολογισμού και του χρόνου καταβολής αυτού και των προβλεπόμενων στη σύμβαση εγγυήσεων καλής εκτέλεσης (πρβλ ΕλΣ Πράξεις ΣΤ' Κλ. 134/2022, 246/2021, 302/2021, Ζ' Κλ. 99, 109/2021). Σε κάθε περίπτωση, δεν υπάγονται στον προσυμβατικό έλεγχο οι τροποποιητικές συμβάσεις που συνάπτονται κατ' εφαρμογή σαφών και ρητών όρων της αρχικής σύμβασης, διατυπωμένων με ακρίβεια, όπως είναι οι προαιρέσεις (βλ. άρθρο 132 παρ. 1α' ν. 4412/2016, ΣΤ' Κλ. 472/2021), καθώς και οι μεταβολές σε επιμέρους όρους της σύμβασης που δεν έχουν αντίκτυπο επί του οικονομικού αντικειμένου και γίνονται κατ' εφαρμογή διατάξεων της νομοθεσίας περί την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων.

Επομένως, το ουσιώδες ή μη της τροποποίησης κρίνεται ad hoc²¹⁵ πλέον των ρητά ουσιωδών τροποποιήσεων που περιλαμβάνονται ρητά στην παρ. 4 του άρθρου 132 (και 337) του νόμου (βλ. ενότητα 7.2).

Β. Αναφορικά με τις έννομες συνέπειες του προσυμβατικού ελέγχου τροποποίησης σύμβασης, επισημαίνεται ότι μόνο στην περίπτωση που ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας επί τροποποίησης, για τις περιπτώσεις που υπάγονται ως άνω (στην παρούσα ενότητα υπό Α) αποβεί θετικός είναι δυνατή η υπογραφή της σύμβασης ενώ, αντίθετα, εάν ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου αποβεί αρνητικός η τροποποιητική σύμβαση δεν συνάπτεται. Αν το σχέδιο τροποποιητικής σύμβασης και ο σχετικός φάκελος δεν υποβληθούν εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας η σύμβαση είναι άκυρη.

Τροποποίηση σύμβασης που έχει ήδη υπογραφεί όταν υποβάλλεται για έλεγχο, είναι άκυρη και συνεπώς είναι απαράδεκτος ο έλεγχός της, ενώ αν η τροποποιητική σύμβαση έχει εκτελεσθεί εν όλω ή εν μέρει, το Ελεγκτικό Συνέδριο απέχει του ελέγχου.

Όσον αφορά τον προσυμβατικό έλεγχο της αρχικής σύμβασης, δηλαδή προτού εκκινήσει το στάδιο της εκέλευσης, επισημαίνεται ότι, μετά την εκφορά τελειωτικής κρίσης εκ μέρους του Ελεγκτικού Συνεδρίου, επί της νομιμότητας της υποβληθείσας προς έλεγχο διαγωνιστικής διαδικασίας, των επιμέρους σταδίων αυτής και του σχεδίου

²¹⁵ Βλ. ΕΣ (Κλιμάκιο ΣΤ΄) 206/2022 σχετικά με την υπαγωγή στον προσυμβατικό έλεγχο και των τροποποιήσεων των συμβάσεων εφόσον η τροποποίηση κρίνεται ως ουσιώδης, και δη η περίπτωση της αντικατάστασης του υπό προμήθεια είδους. Στην προκειμένη περίπτωση εξετάστηκε η αντικατάσταση ενός εκ των συνολικά προμηθευόμενων οχημάτων - ήτοι αντικατάσταση του προσφερόμενου μοντέλου του είδους - λόγω παύσης παραγωγής του συγκεκριμένου οχήματος με όχημα που πληροί τις τεχνικές προδιαγραφές. Διαπιστώθηκε ότι δεν συντρέχει μεταβολή των τεχνικών προδιαγραφών, επέκταση του τεχνικού αντικειμένου της σύμβασης και επίπτωση στην οικονομική ισορροπία της σύμβασης. Συνεπώς, η τροποποίηση κρίθηκε ως μη ουσιώδης.

σύμβασης, παράγεται οριστικότητα, ώστε το Κλιμάκιο, ή κατά περίπτωση ο Επίτροπος, να μην μπορούν να επανέλθουν επί της νομιμότητας της ίδιας διαδικασίας. Επομένως, οι θετικές πράξεις των Κλιμακίων (ή κατά περίπτωση των Επιτρόπων) του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στο πλαίσιο διενέργειας του προσυμβατικού ελέγχου δεν μπορούν να ανατραπούν είτε οίκοθεν είτε κατόπιν υποβολής αίτησης εκ μέρους των ενδιαφερομένων, ακόμα και σε περίπτωση, που εκ των υστέρων τεθούν υπόψη τους οσιφανή γεγονότα, τα οποία ανατρέπουν το πραγματικό θεμέλιο της κρίσης τους, καθώς η αρμοδιότητά τους έχει εξαντληθεί²¹⁶.

Κατά συνέπεια, στην περίπτωση του επερχόμενου προσυμβατικού ελέγχου επί της τροποποίησης της αρχικής σύμβασης, η προγενέστερη κρίση του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί της διαγωνιστικής διαδικασίας, στο πλαίσιο διενέργειας του προσυμβατικού ελέγχου της αρχικής σύμβασης, είναι δεσμευτική. Συνεπώς, ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας τροποποιητικής σύμβασης δεσμεύεται από το πόρισμα του ελέγχου της αρχικής σύμβασης, και δεν είναι δυνατή η επανεξέταση των ήδη κριθέντων νομικών ζητημάτων από πλευράς του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Γ. Σημειώνεται ότι, πέραν του προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας επί τροποποιητικών συμβάσεων (όπως

²¹⁶ ΕλΣυν Ολ 1384/2 σκ. 29.

και επί των αρχικών συμβάσεων) προβλέπεται και από ειδικότερο κανονιστικό πλαίσιο για ορισμένες κατηγορίες συμβάσεων²¹⁷.

²¹⁷ Χατζηγιαννάκης Β., «ΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ» Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, ενότητα Ε «Λοιποί έλεγχοι νομιμότητας», σελ. 414 επόμενα, και ιδίως: «Το κρίσιμο νομικό ζήτημα της ύπαρξης παραλλήλων διοικητικών ελέγχων νομιμότητας των πράξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έχει απασχολήσει και τη νομολογία του ΔΕΕ. Με δύο αποφάσεις οι οποίες εκδόθηκαν την ίδια χρονική περίοδο, το ΔΕΕ, εξετάζοντας το ζήτημα αυτό και ερμηνεύοντας το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ [και τις αντίστοιχες διατάξεις της Οδηγίας 92/13/ΕΟΚ], το άρθρο 83, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2014/24/ΕΕ [και τις αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 99 παρ. 1 και 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ], υπό το φως των άρθρων 41 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της αναλογικότητας, έκρινε τα εξής:

Με την απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-496/18 και C-497/18, *Hungeod*, κρίθηκε ότι οι δικονομικές οδηγίες δεν προβλέπουν πλήρη εναρμόνιση και δεν αφορούν το σύνολο των μέσων έννομης προστασίας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και συνεπώς δεν επιβάλλουν ούτε απαγορεύουν στα κράτη μέλη να προβλέπουν την ύπαρξη διαδικασιών προσφυγής τις οποίες μπορούν να κινηθούν οι εθνικές ελεγκτικές αρχές προκειμένου να διαπιστωθούν, προς διασφάλιση της προστασίας των δημοσιονομικών συμφερόντων της Ένωσης, τυχόν παραβάσεις της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων.

Βλ. επίσης, «Κρίθηκε επίσης ότι οι διατάξεις του άρθρου 83, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2014/24/ΕΕ [και οι αντίστοιχες της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ] δεν απαγορεύουν στα κράτη μέλη να προβλέπουν την ύπαρξη αυτεπάγγελτων διαδικασιών προσφυγής υπέρ εθνικών ελεγκτικών αρχών, στο πλαίσιο των οποίων οι αρχές αυτές έχουν τη δυνατότητα, προς διασφάλιση της προστασίας των δημοσιονομικών συμφερόντων της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, να ζητούν τη διαπίστωση παραβάσεων της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων (σκ. 86). Κατέληξε, ωστόσο, το ΔΕΕ ότι μία τέτοια προσφυγή, εκτός των διαδικασιών των δικονομικών οδηγιών, πρέπει να συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης, περιλαμβανομένων των γενικών αρχών του, στις οποίες καταλέγεται η γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου (ΔΕΕ C-496/18 και C-497/18 σκέψη 66).».

Αντίστοιχες είναι οι σκέψεις της απόφασης της 14ης Μαΐου 2020, στην υπόθεση C-263/19, *T-Systems Magyarország Zrt.*, με την οποία κρίθηκε ότι οι διατάξεις των δικονομικών οδηγιών δεν μπορούν να εμποδίσουν ούτε την αυτεπάγγελτη κίνηση διαδικασίας προσφυγής από ελεγκτική αρχή ούτε τη δυνατότητα να καταλογιστεί και στον ανάδοχο της σύμβασης, και όχι μόνο στην αναθέτουσα αρχή, παράβαση που αφορά την τροποποίηση υπό εκτέλεση δημόσιας σύμβασης χωρίς να τηρηθούν οι κανόνες περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων και, κατά συνέπεια, την επιβολή κυρώσεως υπό μορφή προστίμου τόσο στην αναθέτουσα αρχή όσο και στον ανάδοχο. Επανάλαβε δε το Δικαστήριο ότι μία

Στο πλαίσιο αυτό, λοιποί έλεγχοι νομιμότητας επί τροποποιητικών συμβάσεων ασκούνται, για παράδειγμα,

- ✓ Από την ΕΑΔΗΣΥ²¹⁸
- ✓ από τις εποπτικές αρχές των ΟΤΑ²¹⁹,

τέτοια διαδικασία προσφυγής που κινείται αυτεπαγγέλτως πρέπει να είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των γενικών αρχών αυτού .

²¹⁸ Άρθρα 360 και 361 του ν. 4412/2016.

Βλ. α) Χρ. Δετσαρίδης, Η προδικαστική προσφυγή στο στάδιο ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2019, β)Α. Τσιρώνας , Ο ενδικοφανής χαρακτήρας της προδικαστικής προσφυγής ενώπιον της ΑΕΠΠ και οι ιδιαιτερότητές του, ΘΠΔΔ 2/209, σ. 97:

Η βασική λειτουργία της ενδικοφανούς προσφυγής, η οποία αποτελεί και προϋπόθεση του παραδεκτού του προβλεπόμενου κατά της προσβαλλόμενης πράξης ενδίκου βοηθήματος, συνίσταται στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, είτε διότι ο διοικούμενος θα πειστεί από την αιτιολογημένη απόρριψη, εκ μέρους της αρμόδιας επί της ενδικοφανούς προσφυγής αρχής, του συνόλου των αιτιάσεων που προσάπτει στην προσβαλλόμενη πράξη, είτε διότι, εάν ο διοικούμενος θελήσει να προσφύγει στο δικαστήριο, η υπόθεση θα αχθεί ενώπιον του δικαστή πλήρως εκκαθαρισμένη.

²¹⁹ Το άρθρο 102 του Συντάγματος προβλέπει την άσκηση κρατικής εποπτείας επί των ΟΤΑ, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους. Οι αποφάσεις που υπάγονται σε υποχρεωτικό έλεγχο νομιμότητας είναι όσες αφορούν αναθέσεις δημοσίων συμβάσεων :

- μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών η καθαρή εκτιμώμενη αξία των οποίων υπερβαίνει το ποσό των 30.000 € και μέχρι το ποσό των 300.000 €,

- έργων και υπηρεσιών, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 107 έως 110 του ν. 4412/2016 (Α' 147), η καθαρή εκτιμώμενη αξία των οποίων υπερβαίνει το ποσό των 60.000 € και μέχρι το ποσό των 300.000 €,

- συμβάσεων, ανεξαρτήτως είδους, που συγχρηματοδοτούνται από ενωσιακούς πόρους, η καθαρή εκτιμώμενη αξία των οποίων δεν υπερβαίνει το ποσό των 5.000.000 €.

Στην ΑΥΕ Ο.Τ.Α. αποστέλλονται προς έλεγχο νομιμότητας και οι αποφάσεις των κοινωφελών επιχειρήσεων, των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης και των μονομετοχικών ανωνύμων εταιρειών Ο.Τ.Α. που αφορούν σε συμβάσεις με τα ίδια ως άνω όρια.

Οι ως άνω υποχρεωτικά ελεγχόμενες αποφάσεις αποστέλλονται για έλεγχο νομιμότητας συνοδευόμενες από συγκεκριμένα έγγραφα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη νόμιμη έκδοσή τους και από αντίγραφο αποδεικτικού δημοσίευσης, εντός αποκλειστικής προθεσμίας 15 ημερών από τη συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου, καθώς και αμελλητί κάθε επιπλέον στοιχείο που ζητείται από την οικεία ΑΥΕ Ο.Τ.Α.. Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. ελέγχει τη νομιμότητα της απόφασης μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την περιέλευσή της στην ΑΥΕ Ο.Τ.Α. και εκδίδει υποχρεωτικά ειδική πράξη. Η

- ✓ τις διαχειριστικές αρχές²²⁰ των συγχρηματοδοτούμενων συμβάσεων και την Επιτροπή Ελέγχου (Ε.Δ.Ε.Λ)²²¹,

μη έκδοση της ειδικής πράξης του προηγούμενου εδαφίου συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα του Επόπτη Ο.Τ.Α..

Πέραν του υποχρεωτικού ελέγχου προβλέπεται επίσης, αυτεπάγγελτος έλεγχος των παραπάνω πράξεων και έλεγχος νομιμότητας επί διοικητικής προσφυγής.

Βλ. επίσης άρθρο 238 παρ. 6 του Ν. 3852/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 131 του Ν. 4555/2018.

Βλ. συναφώς εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών 27 (13.8.2018), ΑΔΑ: 6ΖΝ1465ΧΘ7-Δ51.

²²⁰ Οι διαχειριστικές αρχές (ΔΑ) των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027, και η Διαχειριστική Αρχή του ΣΣ ΚΑΠ, καθώς και οι ενδιάμεσοι φορείς (ΕΦ) στους οποίους ανατίθενται καθήκοντα της διαχειριστικής αρχής, είναι αρμόδιες για τον έλεγχο της νομιμότητας των διαδικασιών διακήρυξης, ανάθεσης και εκτέλεσης των δημόσιων συμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της υλοποίησης των Προγραμμάτων ή του ΣΣ ΚΑΠ. Για τις συμβάσεις που ελέγχονται υποχρεωτικά, η θετική γνώμη της ΔΑ αποτελεί όρο για τη χρηματοδότηση της πράξης και μνημονεύεται στις οικείες αποφάσεις διακήρυξης υπό ανάθεση συμβάσεων ή στις αποφάσεις ανάθεσης που εκδίδονται από τα αποφασίζοντα όργανα των δικαιούχων.

Ο έλεγχος δεν διενεργείται μόνο στο στάδιο της ανάθεσης αλλά και στο στάδιο της εκτέλεσης αυτής. Ο έλεγχος των ΔΑ δεν υποκαθιστά την ελεγκτική αρμοδιότητα άλλων δικαιοδοτικών οργάνων και αρχών. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που η εξεταζόμενη διαδικασία, ή το σχέδιο δημόσιας σύμβασης ή τροποποίησης σύμβασης ελέγχεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο ή την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., οι ΔΑ/ΕΦ λαμβάνουν υπόψη τα αποτελέσματα των οργάνων αυτών και δεν απαιτείται η επανάληψη του ελέγχου νομιμότητας που διενεργήθηκε, και μέχρι την έκταση του ελέγχου αυτού.

Ειδικότερα, για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών άνω των 100.000€, χωρίς ΦΠΑ, ο έλεγχος της διακήρυξης, της αρχικής σύμβασης και της τροποποίησης αυτής, καθώς και των συμφωνιών-πλαίσιο ανεξαρτητών εκτιμώμενης αξίας, λαμβάνει χώρα προληπτικά, πριν την έγκριση από τα αρμόδια όργανα του δικαιούχου του κειμένου της διακήρυξης, της σύμβασης, της τροποποίησης ή της συμφωνίας-πλαίσιο αντίστοιχα.

Σε όλες τις περιπτώσεις προληπτικού ελέγχου η ΔΑ/ΕΦ διατυπώνει γνώμη, θετική ή αρνητική, επί της διαδικασίας ανάθεσης και του σχεδίου σύμβασης ή της σύμβασης ή της τροποποίησης. Σε περίπτωση αρνητικής γνώμης ο Δικαιούχος ενημερώνεται από τη ΔΑ/ΕΦ για τους λόγους απόρριψης, καθώς και για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί για την έκδοση θετικής γνώμης, εφόσον αυτό είναι εφικτό, ενώ, σε περίπτωση παρατυπίας ορίζονται τα προτεινόμενα διορθωτικά μέτρα ή/και το ποσοστό της κατ' αποκοπή διόρθωσης ή αναλογικής διόρθωσης εφόσον είναι εφικτός ο προσδιορισμός της δημοσιονομικής ζημίας.

²²¹ Η Ε.Δ.Ε.Λ. αποτελεί συλλογικό όργανο που συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών. Η σύσταση καθώς και οι αρμοδιότητές της προβλέπονται στα άρθρα 11 και 12 του Ν. 4314/2014 (ΦΕΚ Α' 265), όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν. Πρόκειται για την Αρχή Ελέγχου της παρ. 4 του άρθρου 123

- ✓ την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού του Ταμείου Ανάκαμψης (ΕΥΣΤΑ)²²²,
- ✓ την Εθνική Αρχή Διαφάνειας²²³

Καθίσταται σαφές ότι προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας επί των τροποποιητικών συμβάσεων συντελείται σε πολλαπλό επίπεδο.

Ειδικότερο ζήτημα αποτελεί η συνύπαρξη, αφενός, του ελέγχου νομιμότητας που ασκούν, στα πλαίσια της εποπτείας, οι περιφερειακές κρατικές αρχές επί των πράξεων των οργάνων των ΟΤΑ που αφορούν την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, και αφετέρου, της προδικαστικής προσφυγής, η οποία έχει τον χαρακτήρα ενδικοφανούς προσφυγής²²⁴ και ασκείται και στο στάδιο της εκτέλεσης σύμβασης κατά των σχετικών πράξεων ενώπιον της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., από τους οικονομικούς φορείς οι οποίοι έχουν

του Κανονισμού (ΕΚ) 1303/2013. Στο πλαίσιο, δε, των αρμοδιοτήτων της ελέγχει και τις πράξεις που εκδίδονται στο πλαίσιο ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων οι οποίες εντάσσονται σε κάποιο από τα επιχειρησιακά και χρηματοδοτικά προγράμματα που εντάσσονται στις αρμοδιότητές της (βλ. μεταξύ άλλων, επιχειρησιακά προγράμματα (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2014-2020 και επιχειρησιακό πρόγραμμα «Αλιεία και Θάλασσα 2014-2020»).

²²² Στο πλαίσιο του Συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των Δράσεων και των Έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η ΕΥΣΤΑ εξετάζει, και τη συμβατότητα του σχεδίου της τροποποιητικής σύμβασης με το ΕΣΑΑ, την Απόφαση Ένταξης και τη διακήρυξη, και εκδίδει τη σύμφωνη γνώμη της για την υπογραφή της τροποποίησης αρχικής σύμβασης με εκτιμώμενη αξία άνω των ορίων του άρθρου 5 του ν. 4412/2016. [Βλ. τον Οδηγό του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του Ταμείου Ανάκαμψης, και συγκεκριμένα την ενότητα 3.3 της Διαδικασίας Δ5 «Έγκριση σύμβασης δημοσίων συμβάσεων άνω των ορίων των Οδηγίων της Ε.Ε. ή και τροποποίησης αυτών – Υποχρέωση καταχώρησης στοιχείων ταυτότητας δημοσίων συμβάσεων».](#)

²²³ Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας μεταξύ άλλων ελέγχει την τήρηση της νομοθεσίας κατά την ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων και αναζητά πειθαρχικές ευθύνες των εμπλεκόμενων υπαλλήλων των αναθετουσών αρχών-αναθετότων φορέων. [Βλ. ενδεικτικά έκθεση απολογισμού 2023, παρ. 1.1.7.3., σελ. 57 επ.](#)

²²⁴ Πρβλ. σχετικά Τσιφονάς Α., «Η ΑΙΤΗΣΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ & ΑΚΥΡΩΣΗΣ - Στις διαφορές από την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2024, σελ. 55 επ., ενότητα 3.3.1 «Οι σημειακές αλλαγές στην διοικητική προδικασία και την προδικαστική προσφυγή», και σελ. 206 επ. ενότητα 7.2.2 «Το ζήτημα του ενός ενιαίου ή των δύο σωρευόμενων ενδίκων βοηθημάτων»

έννομο συμφέρον απορρέον από τη οικεία σύμβαση. Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την απόφαση ΣτΕ 770/2021, όπου το Δικαστήριο κατέληξε στην ισοδυναμία των δύο διοικητικών διαδικασιών, οι οποίες κινούνται από διαφορετικά πρόσωπα, διεξάγονται ενώπιον διαφορετικών οργάνων και συνεπάγονται έλεγχο διαφορετικής έντασης από τα αρμόδια όργανα (εποπτικές αρχές, από τη μία πλευρά, και Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., από την άλλη).²²⁵

Στις παραπάνω διοικητικές διαδικασίες ελέγχου προστίθεται και ο προληπτικός έλεγχος των συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας που ασκεί κατά το Σύνταγμα και το νομοθετικό πλαίσιο (βλ. ενότητα 7.5.3) το Ελεγκτικό Συνέδριο. Η απόφαση ΣτΕ 770/2021 διευκρινίζει την επιρροή των πράξεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου στις αποφάσεις των λοιπών ελεγκτικών οργάνων και τη σχέση του προσυμβατικού ελέγχου

²²⁵ Κατά των πράξεων που εκδίδονται κατά τη λήξη αμφοτέρων των ως άνω διαδικασιών μπορούν να ασκηθούν τα ένδικα βοηθήματα προσωρινής και οριστικής δικαστικής προστασίας του άρθρου 372 του Ν.4412/2016, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Βλ. επίσης Βλ. Επίσης, Μ.-Χρ. Βλάχου-Βλαχοπούλου, Δημόσιες συμβάσεις ΟΤΑ: Πώς διαμορφώνεται η κρατική εποπτεία επί των πράξεων των οργάνων των ΟΤΑ, όταν αυτές εντάσσονται σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης υπαγόμενης στο πεδίο εφαρμογής του Ν.4412/2016;, ΘΠΔΔ 7/2021, σ. 692 Βλ. ΣτΕ 770/2021. Φαίνεται ότι, για το Δικαστήριο, δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι διαφέρουν σε ένταση και πυκνότητα, αφενός, ο έλεγχος που διενεργείται στο πλαίσιο της κρατικής εποπτείας επί των πράξεων των οργάνων των ΟΤΑ και περιορίζεται στη νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης (γι' αυτό και η προβλεπόμενη διοικητική προσφυγή είναι ειδική, υπό την έννοια του άρθρου 25 του ΚΔΔιαδ) και, αφετέρου, ο έλεγχος που ασκεί η ΑΕΠΠ, νυν ΕΑΔΗΣΥ, η οποία αποφαινεται αιτιολογημένα επί της βασιμότητας των προβαλλόμενων πραγματικών και νομικών ισχυρισμών της προσφυγής και των ισχυρισμών της αναθέτουσας αρχής, έστω και αν δεν μπορεί να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη, αλλά μόνον να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει, εκκαθαρίζοντας, πάντως, την υπόθεση. Σημειώνεται ότι το δικαιοδοτικό πεδίο της ΑΕΠΠ, νυν ΕΑΔΗΣΥ είναι στενότερο, αφού ο αυτεπάγγελτος ή κατόπιν προσφυγής νομιμότητας έλεγχος κρατικής εποπτείας επί των ΟΤΑ περιλαμβάνει και άλλα ζητήματα, π.χ. περιβαλλοντικά. Το σημαντικό, πάντως, είναι ότι, κατά το Δικαστήριο, η κρατική εποπτεία επί των ΟΤΑ στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων γεννά διαφορές από συμβάσεις κι όχι από παράβαση της νομοθεσίας περί ΟΤΑ.

με άλλες μορφές ελέγχου νομιμότητας της ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων στην εθνική έννομη τάξη²²⁶.

7.3 Προσκομιζόμενα Στοιχεία στο Ελεγκτικό Συνέδριο

Η διαδικασία διενέργειας του προσυμβατικού ελέγχου ρυθμίζεται από το άρθρο 326 του ν. 4700/2020. Η παρ. 1 του εν λόγω άρθρου προβλέπει ότι: για την διενέργεια του προσυμβατικού ελέγχου υποβάλλεται στο οικείο κατά περίπτωση Κλιμάκιο Προσυμβατικού Ελέγχου ή στον Επίτροπο από τον αρμόδιο υπουργό ή φορέα ο φάκελος με όλα τα σχετικά έγγραφα και στοιχεία. Ο έλεγχος ολοκληρώνεται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη διαβίβαση στο Ελεγκτικό Συνέδριο του σχετικού φακέλου. Αν από τον έλεγχο διαπιστωθεί έλλειψη στοιχείων, αυτά ζητούνται από τον αρμόδιο φορέα πριν από την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας, η οποία, στην περίπτωση αυτή, διακόπτεται. Η έκδοση μη οριστικής κατά τα ανωτέρω πράξης από το Κλιμάκιο ή τον Επίτροπο επιτρέπεται άπαξ.

²²⁶ ΣτΕ 770/2021 σκ. 17: Η κρίση του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεσμεύει κατ' αρχήν τις αναθέτουσες και λοιπές (περιλαμβανομένων και των εποπτικών) αρχές. Συνεπώς τα εποπτικά όργανα των ΟΤΑ ασκούντα προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας δεσμεύονται από τον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. «Δεν δημιουργείται δε στην περίπτωση αυτή έλλειμμα δικαστικής προστασίας για τους θιγόμενους από τις πράξεις των εποπτικών αρχών, εφόσον οι τελευταίοι μπορούν να αμφισβητήσουν την νομιμότητα των πράξεων αυτών ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων (Συμβουλίου της Επικρατείας και διοικητικών εφετείων, κατά περίπτωση), τα οποία δεν δεσμεύονται από τα κριθέντα από το Ελεγκτικό Συνέδριο κατά την άσκηση του προληπτικού ελέγχου (βλ. Α.Ε.Δ. 20/2005 και ΣτΕ 2472,2473/2008 Ολομ., 3376/2017 επταμ.)».

Βλ. Το ζήτημα αντιμετώπισε ρητά το άρθρο 45 του ν.4873/2021 (Α' 286), το οποίο τροποποιεί το άρθρο 225 παρ. 1 του Ν.3852/2010 και καθορίζει ανώτατο όριο εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης για έλεγχο νομιμότητας στις ΑΥΕ ΟΤΑ. Σύμφωνα με αυτό, πλέον στον υποχρεωτικό έλεγχο νομιμότητας των εποπτικών αρχών υπάγονται μόνον οι πράξεις οργάνων των ΟΤΑ που αφορούν σύναψη συμβάσεων οικονομικού αντικείμενου χαμηλότερου αυτού των συμβάσεων που υπάγονται στον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Συνεπώς, καθίσταται σαφές ότι έχει ιδιαίτερη σημασία ο κατάλογος των δικαιολογητικών του προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας αρμοδιότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεδομένου ότι αυτά καθίστανται αναγκαία προϋπόθεση για τη διενέργεια του προσυμβατικού ελέγχου.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 169 - Διαδικαστικές ρυθμίσεις για τον προσυμβατικό έλεγχο - Αντικατάσταση του άρθρου 339 του ν. 4700/2020, ν. 4820/2021 (Α' 130) Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες ρυθμίσεις.:

«Το άρθρο 339 του ν. 4700/2020 (Α' 127) αντικαθίσταται ως εξής: «*Άρθρο 339 Διαδικαστικές ρυθμίσεις 1. Ο προσυμβατικός έλεγχος μπορεί να διενεργείται μέσω του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων, σύμφωνα με όσα ορίζονται με απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. [...]*».

Περαιτέρω, με την υπ' αριθμ. ΦΓ8/38154 (Β' 5537) απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου με θέμα «*Διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο με τη χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ)*²²⁷» θεσπίζονται οι κανόνες διενέργειας του ελέγχου των Δημοσίων Συμβάσεων, που υπόκεινται στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού

²²⁷ Βλ. [υπ' αριθμ. ΦΓ8/38154 \(Β' 5537\) απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου με θέμα «Διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο με τη χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων \(ΕΣΗΔΗΣ\)»](#).

Συνεδρίου, μέσω ΕΣΗΔΗΣ²²⁸. Οι ρυθμίσεις της εν λόγω απόφασης καλύπτουν όλα τα στάδια της διαδικασίας του ανωτέρω ελέγχου. Στο Παράρτημα Ι – Πίνακας πρόσθετων απαιτούμενων δικαιολογητικών²²⁹ της ως άνω απόφασης, περιλαμβάνονται τα δικαιολογητικά που υποβάλλονται υποχρεωτικώς μαζί με το αίτημα διενέργειας προσυμβατικού ελέγχου. Επίσης, επισημαίνεται ότι το άρθρο 10 - Επικαιροποίηση Παραρτημάτων, της προαναφερθείσας απόφασης προβλέπει ότι τα Παραρτήματα που προσαρτώνται σε αυτή υπόκεινται σε επικαιροποίηση. Τα επικαιροποιημένα Παραρτήματα αναρτώνται στο διαδικτυακό τόπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αυτό το Παράρτημα ωστόσο, περιορίζεται στα έγγραφα που δεν αναρτώνται ήδη στο ΕΣΗΔΗΣ.

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι, η παρ. 2 του άρθρου 4 της παραπάνω απόφασης, προβλέπει ότι *«παράλληλα με την ενεργοποίηση του ηλεκτρονικού αιτήματος προσυμβατικού ελέγχου, μέσω ΕΣΗΔΗΣ, είναι δυνατόν να ζητείται από την αναθέτουσα Αρχή η υποβολή στο Ελεγκτικό Συνέδριο έντυπου φακέλου με τα απολύτως βασικά έγγραφα στοιχεία του διαγωνισμού (συμβατικά τεύχη, πρακτικά Επιτροπών, αποφάσεις αναθέτουσας Αρχής και σχέδιο σύμβασης). Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τα ανωτέρω έντυπα στοιχεία δύναται να συμπληρώνονται, κατόπιν σχετικού αιτήματος του αρμοδίου οργάνου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ο ανωτέρω έντυπος φάκελος θα λαμβάνει ορισμένο αριθμό πρωτοκόλλου και ημερομηνία κατάθεσης, χωρίς αυτή να μεταθέτει την ημερομηνία ηλεκτρονικής υποβολής του αιτήματος προσυμβατικού ελέγχου (εφόσον έχει*

²²⁸ Βλ. επίσης, τον [Συνοπτικό Οδηγό για την Εφαρμογή της διενέργειας Προσυμβατικού Ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο\(ΕΛΣΥΝ\) μέσω του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων \(ΕΣΗΔΗΣ\) \(Δεκέμβριος 2023\)](#), και [Τον Συνοπτικό Οδηγό Ενέργειες Υπηρεσιών Επιτρόπου/Κλιμακίου για την εκτέλεση της διαδικασίας του Προσυμβατικού Ελέγχου μέσω ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες.](#)

²²⁹ Βλ. [Παράρτημα Ι – Πίνακας πρόσθετων απαιτούμενων δικαιολογητικών.](#)

προηγηθεί) μέσω της πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ, η οποία λαμβάνεται ως αφετηρία έναρξης της νόμιμης προθεσμίας για τη διενέργεια του ελέγχου.».

Εν συνεχεία, δυνάμει της ως άνω διάταξης, ήτοι της παρ. 2 του άρθρου 4 της υπ' αριθμ. ΦΓ8/38154 απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εκδόθηκε το υπ' αριθμ. 62610/13.11.2024 έγγραφο του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Με το έγγραφο αυτό καθίσταται σαφές ότι η διενέργεια του προσυμβατικού ελέγχου συναρτάται με την υποβολή των περιλαμβανόμενων στο συνημμένο Παράρτημα. Το τελευταίο είναι εκτεταμένο και διαφορετικό από αυτό που αφορά στα συμπληρωματικά έγγραφα όταν ο προσυμβατικός έλεγχος διενεργείται με τη χρήση του ΕΣΗΔΗΣ, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή ο χειριστής του ΕΣΗΔΗΣ από πλευράς Ελεγκτικού Συνεδρίου αποκτά πρόσβαση στο περιεχόμενο των προσφορών, την επικοινωνία, τα δικαιολογητικά κατακύρωσης, τα πρακτικά των γνωμοδοτικών συλλογικών οργάνων, τις απαντήσεις των οικονομικών φορέων επί αιτήματος παροχής διευκρινήσεων κ.α..

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι τα υποχρεωτικά έγγραφα που υποβάλλονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο εντοπίζονται σε δυο διακριτά Παραρτήματα ,

- στο Παράρτημα της υπ' αριθμ. ΦΓ8/38154 απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού συνεδρίου με θέμα *«Διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο με τη χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ)»* (Β' 5537/ 20.9.2023) που αφορά μόνο τα στοιχεία που δεν μπορούν να αντληθούν από το χώρο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ και

- στο Παράρτημα του υπ' αριθμ. 62610/13.11.2023 εγγράφου του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου με θέμα «*Συγκρότηση φακέλου προσυμβατικού ελέγχου δημοσίων συμβάσεων προμηθειών*» στη βάση γενικής εφαρμογής. Το εν λόγω Παράρτημα είναι πληρέστερο και ανεξάρτητο του μέσου διεξαγωγής της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Με την προαναφερθείσα απόφαση του ΣΤ' Κλιμακίου²³⁰ ζητείται από τις αναθέτουσες αρχές/φορείς να προσκομίζουν σε φυσική μορφή και προς συγκρότηση του φακέλου ελεγχόμενης σύμβασης ακόμη και στην περίπτωση που υποβάλλεται ηλεκτρονικός φάκελος, τουλάχιστον α) τη διακήρυξη διαγωνισμού, β) τα πρακτικά των επιτροπών του διαγωνισμού και τις εγκριτικές αυτών αποφάσεις και γ) τα σχέδια συμβάσεων. Περαιτέρω, απαιτείται ανεξαρτήτως του αν το αίτημα για προσυμβατικό έλεγχο έχει υποβληθεί μέσω του ΕΣΗΔΗΣ ή απευθείας στη Γραμματεία του Κλιμακίου, τα στοιχεία του ηλεκτρονικού φακέλου της σχετικής σύμβασης – που περιλαμβάνουν τουλάχιστον τα στοιχεία του συνημμένου στο έγγραφο Παραρτήματος – να αποστέλλονται στο Κλιμάκιο με μορφή pdf και σε usb stick αποκλειστικά.

Το Παράρτημα του υπ' αριθμ. 62610/13.11.2023 εγγράφου του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου έχει δομηθεί στη βάση μιας κατηγοριοποίησης των εγγράφων που περιλαμβάνουν και η κατηγοριοποίηση αυτή σκοπεί στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του παραρτήματος και τη σύνδεση των δικαιολογητικών που περιλαμβάνει με συγκεκριμένα στάδια του κύκλου ζωής της δημόσιας σύμβασης. Η κατηγοριοποίηση των δικαιολογητικών, πέραν του ότι βελτιώνει τη χρηστικότητα του Παραρτήματος, είναι ενδεικτική της έκτασης του προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας

²³⁰ σε σχέση με την παρ. 2 προαναφερθείσα ΦΓ8/38154/15.9.2023 Κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου

και υποβοηθητική για τις αναθέτουσες αρχές, λαμβάνοντας υπόψη ότι ενδεχομένως θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο οδηγό σε σχέση με την κατηγοριοποίηση των υποχρεωτικών εγγράφων του φακέλου δημόσιας σύμβασης²³¹ και την κατανόηση της αλληλουχίας των εγγράφων που τον απαρτίζουν. Οι κατηγορίες των δικαιολογητικών είναι οι εξής:

1. Φάκελος ωρίμανσης σύμβασης.
2. Φάκελος διαγωνιστικής διαδικασίας.
3. Φάκελος προδικαστικές προσφυγές και εν γένει ένδικα βοηθήματα.
4. Δικαιολογητικά συμμετοχής και κατακύρωσης, τεχνικές και οικονομικές προσφορές.
5. Φάκελος σχέδια συμβάσεων ή συμφωνιών πλαίσιο.

Στον πίνακα 8 που ακολουθεί περιλαμβάνονται τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου που δύναται να ζητηθούν από το αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου επιπρόσθετα σε σχέση με όσα είναι εφικτό να αντληθούν άμεσα από το ΕΣΗΔΗΣ εφόσον η διαδικασία σύναψης σύμβασης διενεργείται μέσω ΕΣΗΔΗΣ και η αναθέτουσα αρχή έχει δώσει πρόσβαση στο φάκελο της σύμβασης στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Στον πίνακα 9 ακολούθως περιλαμβάνονται στο σύνολό τους τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου σύμφωνα με το Παράρτημα του υπ' αριθμ. 62610/13.11.2023 εγγράφου του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

²³¹ Βλ. [Άρθρο 45 Συγκρότηση και τήρηση φακέλου δημόσιας σύμβασης - Εξουσιοδοτική διάταξη \(άρθρα 83 παρ.6 και 84 παρ.2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ\) του ν. 4412/2016.](#)

Πίνακας 8 Τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου σύμφωνα με την αριθμ. ΦΓ8/38154 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού συνεδρίου.

Τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου διαδικασίας σύναψης σύμβασης που διενεργείται μέσω ΕΣΗΔΗΣ, τα οποία το αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου δύναται να ζητήσει από την αναθέτουσα αρχή επιπρόσθετα σε σχέση με όσα είναι εφικτό να αντληθούν άμεσα από το ΕΣΗΔΗΣ (εφόσον η αναθέτουσα αρχή έχει δώσει πρόσβαση στο φάκελο της σύμβασης στο Ελεγκτικό Συνέδριο) και τα οποία προβλέπονται στο Παράρτημα της υπ' αριθμ. ΦΓ8/38154 απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού συνεδρίου.

1	ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΦΟΡΕΑ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ Δ/ΣΗΣ (όπου απαιτείται)
2	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ (όπου απαιτείται)
3	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗΣ (ΕΣΠΑ, ΠΔΕ)
4	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΙΤΗΜΑ	ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
5	ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ (Α.Α.Υ.)	Η ΑΠΟΦΑΣΗ
6	ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ (περιβαλλοντικές, αρχαιολογικές, οικοδομικές, λιμενικές)	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ
7	ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (εφαρμογή άρθρου 108 ν. 4782/21)	ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΡΙΣΜΟΥ
8	ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΜΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ	ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΥΠΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΠΟ

ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ, ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ κλπ.	ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ
9 ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	2 ΣΧΕΔΙΑ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (στην περίπτωση μη πρωτότυπου ψηφιακού εγγράφου)
10 ΈΛΕΓΧΟΣ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑΣ	ΤΑ ΕΝΤΥΠΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Πίνακας 9 - Τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου σύμφωνα με το αριθμ. 62610/13.11.2023 έγγραφο του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Τα δικαιολογητικά του προσυμβατικού ελέγχου σύμφωνα με το Παράρτημα του υπ' αριθμ. 62610/13.11.2023 εγγράφου του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Έγγραφα – στοιχεία διαδικασίας	Ονοματοδοσία ηλεκτρονικών αρχείων
1. Συγκεντρωτικός κατάλογος περιεχομένων φακέλου	1. Κατάλογος (excel)
2. Φάκελος Ωρίμανσης Σύμβασης	
2.1 Απόφαση έγκρισης προϋπολογισμού φορέα	2.1 Απόφαση έγκρισης προϋπολογισμού φορέα
2.2 Απόφαση έγκρισης τεχνικού προγράμματος	2.2 Απόφαση έγκρισης τεχνικού προγράμματος
2.3 Πρωτογενή αιτήματα	2.3 Πρωτογενές αίτημα 1/ημερομηνία 2.3 Πρωτογενές αίτημα 2/ημερομηνία 2.3 Πρωτογενές αίτημα .../ημερομηνία
2.4 Μελέτες	2.4 Μελέτη 1/ημερομηνία 2.4 Μελέτη 2/ημερομηνία 2.4 Μελέτη .../ημερομηνία
2.5 Πρόσθετες αδειοδοτήσεις (περιβαλλοντικές, αρχαιολογικές,	2.5 Πρόσθετες αδειοδοτήσεις 1/ημερομηνία 2.5 Πρόσθετες αδειοδοτήσεις 2/ημερομηνία

οικοδομικές, λιμενικές, 2.5 Πρόσθετες αδειοδοτήσεις .../ημερομηνία πολεοδομικές κ.λπ.)	
2.6 Διαβούλευση	2.6 Διαβούλευση/ημερομηνία Πρόσκληση και σχόλια διαβούλευσης στο ίδιο ενιαίο αρχείο
2.7 Τεκμηρίωση αναγκαιότητας - προϋπολογισμού προμήθειας	2.7 Τεκμ_ΑΝΑΓΚ - ΠΥ 1/ημερομηνία 2.7 Τεκμ_ΑΝΑΓΚ - ΠΥ 2/ημερομηνία 2.7 Τεκμ_ΑΝΑΓΚ - ΠΥ .../ημερομηνία
2.8 Προγραμματική σύμβαση	2.8 Προγραμματική/ημερομηνία
2.9 Αιτιολογία αδυναμίας κάλυψης αναγκών με ίδια μέσα	2.9 Ίδια_μέσα/ημερομηνία
2.10 Απόφαση ανάληψης πολυετούς υποχρέωσης	2.10 Α.Α.Υ._Πολυετής/ημερομηνία
2.11 Απόφαση ανάληψης υποχρέωσης	2.11 Α.Α.Υ./ημερομηνία
2.12 Απόφαση ένταξης σε χρηματοδότηση ΕΣΠΑ – Ευρωπαϊκού Ταμείου, ΤΑΑ, ΠΔΕ, άλλου Εθνικού Προγράμματος Χρηματοδότησης (π.χ. Αντώνης Τρίτσης) κ.λπ.	2.12 Στοιχεία χρηματοδότησης 1/ημερομηνία 2.12 Στοιχεία χρηματοδότησης 2/ημερομηνία 2.12 Στοιχεία χρηματοδότησης .../ημερομηνία
2.13 Σύμβαση δανείου και τυχόν πράξη προσυμβατικού της ελέγχου	2.13 Αποφάσεις Έγκρισης Δανείου / Πράξη προσυμβατικού ελέγχου / Σύμβαση δανείου Στο ίδιο ενιαίο αρχείο
2.14 Απόφαση έγκρισης διαγωνισμού και τευχών δημοπράτησης	2.14 Έγκριση_διαγωνισμού/ημερομηνία
2.15 Προεγκρίσεις ή εγκρίσεις από τρίτους φορείς (π.χ. απόφαση	2.15 Λοιπές_Εγκρίσεις 1/ημερομηνία 2.15 Λοιπές_Εγκρίσεις 2/ημερομηνία

έγκρισης διαχειριστική χρηματοδότησης)	διακήρυξης από αρχή	2.15 Λοιπές_Εγκρίσεις .../ημερομηνία
3. Φάκελος Διαγωνιστική Διαδικασία		
3.1 Αποστολή δημοσίευση Εφημερίδα (ΕΕΕΕ)	προκήρυξης στην Επίσημη Ευρωπαϊκής Ένωσης	3.1 ΕΕΕΕ/ημερομηνία
3.2 Αποστολή διορθώσεων ΕΕΕΕ	για δημοσίευση προκήρυξης στην ΕΕΕΕ	3.2 ΕΕΕΕ_Διορθώσεις 1/ημερομηνία 3.2 ΕΕΕΕ_Διορθώσεις 2/ημερομηνία 3.2 ΕΕΕΕ_Διορθώσεις .../ημερομηνία
3.3 Ανάρτηση πρόσκλησης σε ΚΗΜΔΗΣ	διακήρυξης	3.3 Διακήρυξη/ημερομηνία
3.4 Ανάρτηση διακήρυξης ΚΗΜΔΗΣ	διορθώσεων -πρόσκλησης σε ΚΗΜΔΗΣ	3.4 Διακήρυξη_Διορθώσεις 1/ημερομηνία 3.4 Διακήρυξη_Διορθώσεις 2/ημερομηνία 3.4 Διακήρυξη_Διορθώσεις.../ημερομηνία
3.5 Ανάρτηση ΚΗΜΔΗΣ	προκήρυξης ΕΕΕΕ σε ΚΗΜΔΗΣ	3.5 Προκήρυξη/ημερομηνία
3.6 Διακήρυξης	Διευκρινίσεις επί της	3.6 Διευκρινίσεις 1/ημερομηνία 3.6 Διευκρινίσεις 2/ημερομηνία 3.6 Διευκρινίσεις .../ημερομηνία
3.7 Δημοσιότητα	Διευκρινίσεων	3.7 Διευκρινίσεις 1_Δημοσίευση/ημερομηνία 3.7 Διευκρινίσεις 2_Δημοσίευση/ημερομηνία 3.7 Διευκρινίσεις ... _Δημοσίευση/ημερομηνία
3.8 Επιτροπών εμπειρογνομόνων, ενστάσεων κ.λπ.	συγκρότησης επιτροπών	3.8 Ορισμός επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού 1/ημερομηνία 3.8 Ορισμός επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού 2/ημερομηνία

			3.8 Ορισμός επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού .../ημερομηνία
3.9	Πρακτικό	επιτροπής	3.9 Πρακτικό συμμετοχής 1/ημερομηνία
διαγωνισμού	επί	δικαιολογητικών	3.9 Πρακτικό συμμετοχής 2/ημερομηνία
συμμετοχής			3.9 Πρακτικό συμμετοχής .../ημερομηνία
3.10	Πρακτικό	επιτροπής	3.10 Πρακτικό τεχνικών 1/ημερομηνία
διαγωνισμού	επί	τεχνικών	3.10 Πρακτικό τεχνικών 2/ημερομηνία
προσφορών			3.10 Πρακτικό τεχνικών .../ημερομηνία
3.11	Πρακτικό	επιτροπής	3.11 Πρακτικό οικονομικών 1/ημερομηνία
διαγωνισμού	επί	οικονομικών	3.11 Πρακτικό οικονομικών 2/ημερομηνία
προσφορών			3.11 Πρακτικό οικονομικών .../ημερομηνία
3.12	Πρακτικό	επιτροπής	3.12 Πρακτικό κατακύρωσης 1/ημερομηνία
διαγωνισμού	επί	δικαιολογητικών	3.12 Πρακτικό κατακύρωσης 2/ημερομηνία
κατακύρωσης			3.12 Πρακτικό κατακύρωσης .../ημερομηνία
3.13	Εγκριτικές αποφάσεις		3.13 Εγκριτική Στάδιο Συμμετοχής 1/ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Συμμετοχής 2/ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Συμμετοχής .../ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Τεχνικών 1/ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Τεχνικών 2/ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Τεχνικών .../ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Οικονομικών 1/ημερομηνία
			3.13 Εγκριτική_Στάδιο Οικονομικών

2/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική_Στάδιο Οικονομικών
.../ημερομηνία

3.13 Εγκριτική-Στάδιο Κατακύρωσης
1/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική-Στάδιο Κατακύρωσης
2/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική-Στάδιο Κατακύρωσης
.../ημερομηνία

Σε περίπτωση έκδοσης ενιαίας απόφασης έγκρισης για τα στάδια δικαιολογητικών συμμετοχής και αξιολόγησης τεχνικών προσφορών:

3.13 Εγκριτική Συμ_Τεχν_ 1/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική Συμ_Τεχν_ 2/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική Συμ_Τεχν_ .../ημερομηνία

Σε περίπτωση έκδοσης ενιαίας απόφασης έγκρισης για τα στάδια δικαιολογητικών συμμετοχής, αξιολόγησης τεχνικών και αξιολόγησης οικονομικών προσφορών:

3.13 Εγκριτική Συμ_Τεχν_ Οικον_
1/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική Συμ_Τεχν_
Οικον_2/ημερομηνία

3.13 Εγκριτική Συμ_Τεχν_
Οικον_.../ημερομηνία

4. Φάκελος Προδικαστικές προσφυγές και εν γένει ένδικα βοηθήματα

4.1 Προδικαστικές Προσφυγές

4.1 Προσφυγή_(όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)/ημερομηνία

4.2 Απόψεις αναθέτουσας	4.2 Απόψεις_αναθέτουσας_ΕΑΔΗΣΥ
4.3 Απόφαση ΕΑΔΗΣΥ	4.3 ΕΑΔΗΣΥ/ημερομηνία
4.4 Αίτηση αναστολής - ακύρωσης	4.4 Αίτηση_(όνομα /επωνυμία φορέα)/ημερομηνία
4.5 Παρεμβάσεις	4.5 Παρέμβαση_(γράφεται ποιος είναι ο παρεμβαίνων)/ημερομηνία
4.6 Δικαστική απόφαση	4.6 ΔΕΦ (πόλη) ή ΣτΕ/ημερομηνία
4.8 Άλλες διοικητικές προσφυγές (π.χ. στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση)	4.8 Άλλες διοικητικές προσφυγές (όνομα/επωνυμία προσφεύγοντος)/ημερομηνία
4.9 Απόψεις αναθέτουσας	4.9 Απόψεις αναθέτουσας_ Άλλες διοικητικές προσφυγές (όνομα/επωνυμία προσφεύγοντος)
4.10 Απόφαση επί άλλης/ων διοικητικής/ών προσφυγής/ών	4.10 Απόφαση – Άλλες_Διοικητικ_ Προσφ_(όνομα/επωνυμία προσφεύγοντος)
4.11 Βεβαίωση αρμοδίας υπογεγραμμένη περί μη άσκησης διοικητικών προσφυγών -ενδίκων βοηθημάτων, εκτός αυτών που περιλαμβάνονται στον φάκελο	4.11 Βεβαίωση περί μη υποβολής ενστάσεων, προδικαστικών προσφυγών κ.λπ. /ημερομηνία
5. Δικαιολογητικά συμμετοχής και κατακύρωσης, τεχνικές και οικονομικές προσφορές	
5.1 ΕΕΕΣ	5.1 ΕΕΕΣ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)/ημερομηνία
5.2 Εγγυήσεις Συμμετοχής	5.2 Εγγύηση_συμμετοχής (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)
5.3 Εγκυρότητα Εγγυήσεων Συμμετοχής	5.3 Εγκυρότητα_εγγ_συμμετοχής (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)
5.4 Τεχνικές Προσφορές	5.4 Τεχνική_προσφορά (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)

5.5 Φύλλο συμμόρφωσης τεχνικής προσφοράς	5.5 Φυλ_Συμ_Τεχν_Προσφ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)
5.6 Λοιπά στοιχεία τεχνικής προσφοράς (τεχνικά φυλλάδια, δηλώσεις κατασκευαστών κ.λπ.)	5.6 Στοιχ_Τεχν_Προσφ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.7 Πιστοποιήσεις προτύπων, ποιότητας, περιβαλλοντικής διαχείρισης, κατασκευαστών κ.λπ.	5.7 Πιστοποιήσεις (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.8 Διευκρινίσεις τεχνικών προσφορών	5.8 Πρόσκληση και διευκρινίσεις Τεχν_Προσφ_ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.9 Οικονομικές προσφορές	5.9 Οικονομική_συστήματος ΕΣΗΔΗΣ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) 5.9 Οικονομικής _έντυπο (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)
5.10 Διευκρινίσεις οικονομικών προσφορών	5.10 Πρόσκληση και διευκρινίσεις Οικον_Προσφ_ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.11 Ποινικά μητρώα	5.11 Ποινικά μητρώα (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.12 Ασφαλιστική ενημερότητα	5.12 Ασφαλιστική_ενημερότητα (συμμετοχής και κατακύρωσης - όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.13 Φορολογική ενημερότητα	5.13 Φορολογική_ενημερότητα (συμμετοχής και κατακύρωσης- όνομα/επωνυμία

	οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.14 Δικαιολογητικά φερεγγυότητας	5.14 Φερεγγυότητα /ημερομηνία (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα αν τα δικαιολογητικά φερεγγυότητας είναι περισσότερα
5.15 Ονομαστικοποίηση μετοχών	5.15 Ονομαστικοποίηση μετοχών (κατάσταση μετόχων, μετοχολόγιο, υπεύθυνες δηλώσεις για συμμετοχή και κατακύρωση - όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.16 Υπεύθυνες Δηλώσεις	5.16 ΥΔ 1 (θα γράφεται περί τίνος πρόκειται - όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) 5.16 ΥΔ 2 (θα γράφεται περί τίνος πρόκειται - όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) 5.16 ΥΔ ... (θα γράφεται περί τίνος πρόκειται - όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα)
5.17 Επαγγελματική καταλληλότητα	5.17 Θα γράφεται το αντίστοιχο πιστοποιητικό, λ.χ. ΕΒΕΑ και όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα
5.18 Οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια	5.18 Οικονομική και χρηματοοικονομική Επάρκεια (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Όλα τα σχετικά στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.19 Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα	5.19 Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Όλα τα σχετικά στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά

	οικονομικό φορέα
5.20 Νόμιμη εκπροσώπηση	5.20 Νόμιμη εκπροσώπηση (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Όλα τα σχετικά στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.21 Σε περίπτωση ύπαρξης ένωσης συμφωνητικό ένωσης	5.21 Συμφωνία ένωσης (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα-ένωσης) Όλα τα σχετικά στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.22 Σε περίπτωση υπεργολαβίας συμφωνητικό υπεργολαβίας	5.22 Συμφωνία υπεργολαβίας (όνομα/επωνυμία διαγωνιζόμενου οικονομικού φορέα) Όλα τα σχετικά στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά διαγωνιζόμενο οικονομικό φορέα
5.23 Σε περίπτωση δάνειας ικανότητας	5.23 Συμφωνία δάνειας ικανότητας (όνομα/επωνυμία διαγωνιζόμενου οικονομικού φορέα) Όλα τα σχετικά στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά διαγωνιζόμενο οικονομικό φορέα
5.24 Παρατάσεις υποβολής δικαιολογητικών κατακύρωσης	5.24 Αίτημα και απόφαση Παρατ_Δικ_Κατακ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
5.25 Διευκρινίσεις δικαιολογητικών κατακύρωσης	5.25 Πρόσκληση και διευκρινίσεις Δικ_Κατακ_ (όνομα/επωνυμία οικονομικού φορέα) Στο ίδιο ενιαίο αρχείο ανά οικονομικό φορέα
6. Φάκελος σχέδια συμβάσεων ή συμφωνιών πλαίσιο	
6.1 Σχέδιο/α σύμβασης/εων ή συμφωνίας/ιών πλαίσιο	6.1 Σχέδιο_σύμβασης 1 6.1 Σχέδιο_σύμβασης 2

6.1 Σχέδιο_ σύμβασης ...

Σε περίπτωση συμφωνίας/ιών πλαίσιο:

6.1 Σχέδιο_ συμφωνίας πλαίσιο 1

6.1 Σχέδιο_ συμφωνίας πλαίσιο 2

6.1 Σχέδιο_ συμφωνίας πλαίσιο ...

8 ΤΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

8.1 Εισαγωγή

8.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Ο σκοπός του κεφαλαίου είναι η επιμόρφωση του προσωπικού των αναθετουσών αρχών αναφορικά με τους κανόνες που διέπουν τα γνωμοδοτικά όργανα στο στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών και να αντιλαμβάνονται τον τρόπο συμμετοχής τους στη διαδικασία της εκτέλεσης.

8.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του παρόντος κεφαλαίου, οι επιμορφωνόμενοι θα είναι σε θέση:

- να αναγνωρίζουν τα αρμόδια όργανα που, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, γνωμοδοτούν κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών
- να εφαρμόζουν τους βασικούς κανόνες για τη συγκρότηση, τη σύνθεση και τη λειτουργία των οικείων γνωμοδοτικών οργάνων στο εν λόγω στάδιο
- να διακρίνουν τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες αυτών (Επιτροπών Παρακολούθησης και Παραλαβής, Επιτροπών Παρακολούθησης και Επιτροπών Παραλαβής, Επιτροπών Αξιολόγησης ενστάσεων-προσφυγών κατά την εκτέλεση),

- να εντοπίζουν τις ειδικές/μοναδικές περιπτώσεις που η Επιτροπή Διενέργειας διαγωνισμού/αξιολόγησης γνωμοδοτεί κατά το στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών
- να αναγνωρίζουν τις περιπτώσεις που, ως γνωμοδοτικά όργανα στο στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, μπορούν να ορίζονται και οργανωτικές μονάδες ενταγμένες στη διοικητική δομή της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα που έχει αναλάβει την εκτέλεση της σύμβασης.
- να αντιλαμβάνονται τη σημασία της διατύπωσης της προηγούμενης (προ λήψης απόφασης από το αποφαινόμενο όργανο) γνωμοδότησης των αρμοδίων οργάνων (απλή γνώμη με σαφή και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, πληρότητα και επάρκεια) για τα ζητήματα που προκύπτουν στο στάδιο της εκτέλεσης.

8.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Τα γνωμοδοτικά όργανα που συμμετέχουν στη διοικητική διαδικασία στο στάδιο της εκτέλεσης είναι καταρχήν οι επιτροπές παραλαβής και παρακολούθησης, καθώς και η επιτροπή αξιολόγησης ενστάσεων, ενώ προκειμένου για την τροποποίηση των συμφωνιών – πλαίσιο αρμόδια είναι η επιτροπή διενέργειας/ αξιολόγησης. Παρακάτω περιγράφονται οι αρμοδιότητες για καθεμιά από τις επιτροπές αυτές, όπως και για κάποιες ειδικά προβλεπόμενες επιτροπές ή ομάδες εργασίας του άρ. 221 του Ν.4412/2016 και σημειώνεται ο τρόπος και οι συνέπειες από τη συμμετοχή τους στη διοικητική διαδικασία. Συμπληρωματικά, αναφέρονται οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας που προσιδιάζουν. Τέλος, αναφέρονται και οι περιπτώσεις όπου ανατίθενται σε οργανικές μονάδες διοικητικών υπηρεσιών αρμοδιότητες των επιτροπών.

8.2 Γνωμοδοτικά Όργανα στο στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών

Στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, προβλέπεται η συμμετοχή γνωμοδοτικών οργάνων με συμβουλευτικές αρμοδιότητες προς τα αρμόδια αποφαινόμενα όργανα της αναθέτουσας αρχής.

Η συμμετοχή τους στο στάδιο της ανάθεσης και της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων αποσκοπεί στην υποστήριξη της διοικητικής διαδικασίας λήψης απόφασης, δια των πλεονεκτημάτων που διαπιστώνονται από τη λειτουργία τους και ιδιαίτερα την πολύπλευρη αντιμετώπιση των υπό εξέταση ζητημάτων, την αμεροληψία, τον αμοιβαίο έλεγχο, τη συνεργασία μεταξύ εκπροσώπων διαφορετικών υπηρεσιών της αναθέτουσας, άλλων κλάδων και τομέων της διοίκησης ή και του ιδιωτικού τομέα, όπου αυτό προβλέπεται. Επίσης, η εμπλοκή τους στη διαδικασία είναι στοιχεία των προσπαθειών εκδημοκρατισμού και διαφάνειας αυτής.

Με τα εχέγγυα αυτά στα γνωμοδοτικά όργανα του άρθρου 221²³² του Ν.4412/2016 ανατίθεται εν γένει η αξιολόγηση των προσφορών ή των αιτήσεων συμμετοχής των προσφερόντων ή των υποψηφίων, ο έλεγχος της καταλληλότητάς τους για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης και η διαπραγμάτευση μαζί τους στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, του

²³² Το άρθρο 221 του Ν.4412/2016 διήλθε από περισσότερες τροποποιήσεις. Στο παρόν εγχείρημα περιγράφεται η ισχύουσα εκδοχή. Ιστορικά, Οι παράγραφοι 1, 3, 8, 9, 10 και 11 αυτού τροποποιήθηκαν με το άρθρο 108 του Ν.4782/2021 (τ. Α'36), ενώ προηγούμενες τροποποιήσεις είχαν γίνει στις παρ. 1ε και 2, με το άρθρο 57 του Ν. 4825/2021 (τ. Α' 157), της παρ. 12 τροποποιήθηκε με το άρθρο 86 του Ν.4914/2022, (τ. Α'61) και η προσθήκη της παρ. 13 με το άρ. 58 του Ν.5036/2023 (τ. Α' 77).

ανταγωνιστικού διαλόγου ή της σύμπραξης καινοτομίας, η εισήγηση για τον αποκλεισμό των προσφερόντων ή υποψηφίων από τη διαδικασία, την απόρριψη των προσφορών, η κατακύρωση των αποτελεσμάτων, η αποδέσμευση των εγγυήσεων, η ματαίωση της διαδικασίας, γενικότερα, η γνωμοδότηση για κάθε άλλο θέμα που ανακύπτει κατά τη διαδικασία ανάθεσης και για τα θέματα που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτέλεσης, ιδίως την παράταση του συμβατικού χρόνου, άλλες τροποποιήσεις της σύμβασης και την έκπτωση του αναδόχου και η γνωμοδότηση για τις προβλεπόμενες στον ν. 4412/2016 ενστάσεις και προσφυγές που υποβάλλονται ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ή της προϊσταμένης αρχής, κατά το στάδιο της ανάθεσης και εκτέλεσης.

Αναφορικά με το είδος της αρμοδιότητας των συλλογικών οργάνων του άρ. 221 του Ν.4412/2016, λεκτέα είναι τα ακόλουθα:

8.2.1 Αμιγής Γνωμοδότηση

Κατά τις γενικές αρχές και τη θεωρία του διοικητικού δικαίου²³³, η αρμοδιότητα της διοίκησης διακρίνεται σε αποφασιστική και γνωμοδοτική, όπου η αποφασιστική αρμοδιότητα παρέχει στο διοικητικό όργανο την ικανότητα έκδοσης εκτελεστής διοικητικής πράξης κατά μόνας ή με σύμπραξη άλλων οργάνων, ενώ η γνωμοδοτική (ή συμβουλευτική) αρμοδιότητα παρέχει στο διοικητικό όργανο την ικανότητα διατύπωσης πρότασης ή γνώμης, ή πρόταση σχετικά με τη νομιμότητα ή σκοπιμότητα έκδοσης διοικητικής πράξης εκ μέρους του αποφασίζοντος οργάνου. Επιπλέον, οι

²³³ Ενδεικτικά, Απ. Γέροντας κ.ά., Διοικητικό Δίκαιο, Γ΄ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα 2015, σελ. 209 επ.

γνωμοδοτήσεις, εκτός των άλλων²³⁴, διακρίνονται σε απλές και σύμφωνες, ανάλογα με τη δεσμευτικότητα και τις λοιπές επακόλουθες συνέπειές τους σε σχέση με την απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου. Βασικό χαρακτηριστικό της απλής γνωμοδότησης ή γνώμης και κύρια διαφορά της από τη σύμφωνη γνώμη είναι ότι το περιεχόμενό της δεν δεσμεύει το αποφαινόμενο όργανο, το οποίο μπορεί να αποκλίνει από αυτή, αιτιολογώντας ειδικά τη διαφοροποίησή του²³⁵, ενώ αντίθετα, το όργανο που έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα δεν μπορεί να εκδώσει πράξη με περιεχόμενο διαφορετικό από αυτό της σύμφωνης γνώμης²³⁶ (άρ. 20 παρ. 2 ΚΔΔ). Συνεπεία αυτής της ιδιαίτερης δέσμευσης της αποφασιστικής ικανότητας του αρμοδίου προς έκδοση της διοικητικής πράξης οργάνου, συνάγεται ότι, όταν δεν ορίζεται από τον νόμο ως σύμφωνη, η γνώμη είναι απλή. Η απλή γνώμη δεν συνιστά διοικητική πράξη, ούτε είναι εκτελεστή από μόνη της, είναι προπαρασκευαστική πράξη που ενσωματώνεται στην εκτελεστή διοικητική πράξη του αποφασίζοντος οργάνου που ακολουθεί, της οποίας αποτελεί την αιτιολογία, ενώ τυχόν πλημμέλειά της προβάλλεται και επιφέρει την ακύρωση της εκτελεστής πράξης που ερείδεται σ' αυτή²³⁷. Γίνεται δε δεκτό ότι επιτρέπεται η αναπομπή της γνωμοδότησης από το αποφασίζον στο γνωμοδοτικό

²³⁴ Μια άλλη διάκριση των γνωμοδοτήσεων είναι σε προβλεπόμενες ή οικειοθελείς, ανάλογα με το αν προβλέπεται ως στάδιο της διοικητικής διαδικασίας έκδοσης μιας εκτελεστής διοικητικής πράξης (προβλεπόμενη γνωμοδότηση) ή επαφίεται στην ευχέρεια του αποφασίζοντος οργάνου η δυνατότητα να προσφύγει στη γνωμοδοτική αρμοδιότητα του γνωμοδοτούντος οργάνου (οικειοθελής, άρ. 20 παρ. 3 ΚΔΔ).

²³⁵ Βλ. και ΣΤΕ 2450, 1303/2012, 3975, 625/2011, 2397, 1422/2010, 4154, 2792, 817/2009, 3897/2004.

²³⁶ Βλ. και ΣΤΕ 460/2001, 2271/1998.

²³⁷ ΣΤΕ 934/2013, 1569/2012.

όργανο με αιτιολογημένη πράξη που θα αναφέρει τις πλημμέλειες που παρατηρήθηκαν στη γνωμοδότηση²³⁸.

Στην περίπτωση της προβλεπόμενης απλής γνώμης, αν η γνώμη δεν υποβληθεί μέσα στην ταχθείσα προθεσμία ή εντός ευλόγου χρόνου, ώστε να είναι επίκαιρη²³⁹, η διοικητική πράξη μπορεί να εκδοθεί και χωρίς αυτήν (άρθρο 20 παρ. 4 του ΚΔΔ)²⁴⁰. Αυτό όμως δεν συμβαίνει στην περίπτωση που, το γνωμοδοτικό όργανο, πλανημένα εκλαμβάνει ότι είναι αναρμόδιο να εκφέρει γνώμη και αρνείται. Στην περίπτωση αυτή, το όργανο που έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα οφείλει να αναπέμψει την υπόθεση στο γνωμοδοτικό όργανο και να τάξει εύλογη προθεσμία για τη διατύπωση γνώμης, ενώ σε περίπτωση που το γνωμοδοτικό όργανο εμμένει στην άρνησή του ή που η ταχθείσα μετά την αναπομπή προθεσμία παρέλθει άπρακτη, νομίμως εκδίδεται η πράξη χωρίς τη γνώμη του γνωμοδοτικού συλλογικού οργάνου²⁴¹.

Τέλος, ως προς τον τύπο και το περιεχόμενο της γνωμοδότησης, πρέπει να φέρει τα στοιχεία του διοικητικού εγγράφου, να είναι προσηκόντως αιτιολογημένη, ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος της ορθότητας και της πληρότητάς της και επίκαιρη κατά περιεχόμενο, με την έννοια ότι πρέπει να προηγείται της έκδοσης της διοικητικής πράξης²⁴² και η έκδοσή της να μην υπερβαίνει τον εύλογο χρόνο, ο οποίος δίνει στη γνωμοδότηση επίκαιρο χαρακτήρα. Επομένως, η έλλειψή της δεν καλύπτεται εκ των

²³⁸ ΣΤΕ 1140/1965

²³⁹ βλ. ΠΕ 119/2014, 43, 215, 265/2013.

²⁴⁰ ΣΤΕ 2085/2003.

²⁴¹ ΣΤΕ 4032/2008 και ΔΕΦΠατρών 9/2022.

²⁴² ΣΤΕ 1976/1966

υστέρων²⁴³, αφού έτσι στερείται του προπαρασκευαστικού και πληροφοριακού της χαρακτήρα, ενώ πλήττονται τα εχέγγυα ανεξαρτησίας του γνωμοδοτούντος οργάνου που ενδέχεται να έχει επηρεαστεί από την εκδοθείσα εκτελεστή πράξη. Σε κάθε περίπτωση, η διατύπωση της προβλεπόμενης από ειδική διάταξη νόμου γνώμης αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας έκδοσης της εκτελεστής πράξης που ελέγχεται παρεμπιπτόντως²⁴⁴.

Συνεπώς, από τις ανωτέρω παρατεθείσες διατάξεις και εννοιολογικές παρατηρήσεις, συνάγεται ότι στις περιπτώσεις των γνωμοδοτήσεων των συλλογικών οργάνων του Ν.4412/2016, εφόσον δεν προβλέπεται ειδικά ότι είναι αρμόδια για την έκδοση σύμφωνης γνώμης, τότε η αρμοδιότητά τους εξαντλείται στη διατύπωση απλών γνώμων που δεν δεσμεύουν μεν ως προς το περιεχόμενο της απόφασης του αποφασίζοντος οργάνου²⁴⁵, η διατύπωση της γνώμης τους, όμως, αποτελεί υποχρεωτικό στάδιο της

²⁴³ Βλ και 72/2022 ΔΕΦΘεσ/νίκης, όπου «Μεταγενέστερα της έκπτωσης πρωτόκολλα παραλαβής προμηθειών με παρατηρήσεις, δεν μπορούν να συνεκτιμηθούν στην ένδικη διαφορά, καθώς δεν αποτελούν τμήμα της αιτιολογίας». Στην ένδικη διαφορά, τα μεταγενέστερα πρωτόκολλα παραλαβής της Επιτροπής Παραλαβής της σύμβασης με παρατηρήσεις, με τα οποία αποδόθηκαν στον ανάδοχο διαφορετικές πλημμέλειες, κρίθηκε ότι δεν μπορούσαν να συνεκτιμηθούν, εκδόθηκαν μετά την κήρυξη της προσφεύγουσας ως έκπτωτης, με το σε πρότερο χρόνο εκδοθέν αρχικό πρακτικό, άρα δεν αποτελούν τμήμα της αιτιολογίας του.

²⁴⁴ ΣΤΕ Ολ 676/2005

²⁴⁵ Σχετικά με τη δυνατότητα του αποφασίζοντος οργάνου να απόσχει κατά το προΐσχύσαν δίκαιο. ΣΤΕ 1095/2022 «κατ' ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των περί παραλαβής υλικών διατάξεων του άρθρου 27 του π.δ. 394/1996, τα πρωτόκολλα των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων επιτροπών παραλαβής σχετικά με την παραλαβή ή την απόρριψη των ειδών της προμήθειας υπόκεινται στην έγκριση του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (μετέπειτα Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού), ο οποίος ασκεί έλεγχο νομιμότητας και σκοπιμότητας επ' αυτών και έχει τη διακριτική ευχέρεια της μη έγκρισής τους, εφόσον διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις για την παραλαβή των ειδών. Συνεπώς, κατά το αναιρεσεϊόν Δημόσιο, αποφασίζον όργανο για την παραλαβή ή την απόρριψη των υπό προμήθεια ειδών είναι ο εν λόγω Υπουργός, ο οποίος δεν δεσμεύεται από τα σχετικά πρωτόκολλα των επιτροπών παραλαβής (πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας)».

διοικητικής διαδικασίας, που προβλέπεται από τον νόμο και ως εκ τούτου, οφείλει να τηρείται από το αποφασίζον όργανο επί ποινή ακυρότητας της σχετικής διοικητικής πράξης και της διαδικασίας²⁴⁶.

Οι αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων, ανά στάδια της διαδικασίας εκτέλεσης, ο τρόπος συγκρότησής τους, η σύνθεση και η λειτουργία τους περιγράφονται στο άρθρο 221 του Ν.4412/2016, ενώ συμπληρωματικά εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Καταρχήν, στο στάδιο της εκτέλεσης, συμπράττουν στη διοικητική διαδικασία οι επιτροπές παρακολούθησης και παραλαβής και οι επιτροπές ενστάσεων, ενώ στο νόμο προβλέπεται η δυνατότητα συγκρότησης και ειδικών επιτροπών και ομάδων εργασίας. Τέλος, ιδιαίτερα στην περίπτωση της τροποποίησης δημόσιας σύμβασης προμηθειών από Κεντρικές Αρχές Αγορών, προβλέπεται η συμμετοχή της επιτροπής διενέργειας / αξιολόγησης, που κατά τα λοιπά δραστηριοποιείται στο στάδιο της ανάθεσης.

²⁴⁶ Ωστόσο, έχει κριθεί ότι οι πράξεις που εκδίδονται, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις και την περιγραφόμενη παρακάτω διαδικασία του Ν.4412/2016, από τις επιτροπές παραλαβής, κατά τη διαδικασία παραλαβής των συμβατικών υπηρεσιών, συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις, οι οποίες, εφόσον είναι βλαπτικές για τα συμφέροντα του παρόχου των υπηρεσιών, υπόκεινται σε προσφυγή, όπου μπορεί να σωρεύεται και αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης της προσβαλλόμενης πράξης και η ικανοποίηση τυχόν χρηματικών αξιώσεων από την προσβληθείσα πράξη. Για την ταυτότητα του νομικού λόγου και η παράλειψη έκδοσης πρωτοκόλλου οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής των παρασχεθεισών υπηρεσιών, μετά από σχετική πρόσκληση του παρόχου, είναι βλαπτική για τα συμφέροντα του τελευταίου και υπόκειται σε προσφυγή, ασκουμένη, ομοίως, σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. 1 και 7 παρ. 2 του Ν.1406/1983, ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού εφετείου, με την οποία δύναται επίσης να επιδιωχθεί, εκτός από την ακύρωση της παράλειψης και η ικανοποίηση κάθε είδους χρηματικής αξίωσης του παρόχου που απορρέει από αυτήν (πρβλ. ΣΤΕ 1628/2018, 1784/2017) ΣΤΕ 420/2024.

8.2.2 Επιτροπές Παρακολούθησης και Παραλαβής

Α. Για την παρακολούθηση και την παραλαβή των συμβάσεων προμηθειών, συγκροτείται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης τριμελής ή πενταμελής Επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής (άρθρο 221 παρ. 11 υποπαρ. β).

Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου μπορεί να συγκροτείται δευτεροβάθμια επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με τις παραπάνω αρμοδιότητες.

8.2.2.1 Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής

Το όργανο αυτό εισηγείται για όλα τα θέματα παραλαβής του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, προβαίνοντας σε μακροσκοπικούς, λειτουργικούς ή και επιχειρησιακούς ελέγχους του προς παραλαβή αντικειμένου της σύμβασης, εφόσον αυτό προβλέπεται από τη σύμβαση ή κρίνεται αναγκαίο, συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα, παρακολουθεί και ελέγχει την προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου και εισηγείται τη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων. Συγκεκριμένα, οι Επιτροπές Παρακολούθησης και Παραλαβής των συμβάσεων προμηθειών είναι αρμόδιες για τα εξής, ιδίως, θέματα:

- για τη διατύπωση γνώμης προκειμένου για την τροποποίηση σύμβασης, κατά το άρθρο 132 του Ν.4412/2016 (άρθρο 201, Προηγούμενη γνώμη για την τροποποίηση σύμβασης). Εφόσον δεν προσδιορίζεται ειδικότερα, η γνώμη του συλλογικού οργάνου είναι ουσιώδης τύπος της διαδικασίας και ενδεχόμενη παράλειψή του από την αναθέτουσα αρχή συνιστά παράλειψη νόμιμης ενέργειας, η διοικητική πράξη που εκδίδεται δε πάσχει από ακυρότητα.
- για τη διατύπωση γνώμης προκειμένου να επιβληθούν κυρώσεις στον οικονομικό φορέα που κηρύσσεται έκπτωτος από την κατακύρωση, ανάθεση ή σύμβαση (άρθρο 203 παρ. 4). Οι κυρώσεις επιβάλλονται με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου,

ύστερα από υποχρεωτική πρόσκληση του ενδιαφερόμενου προς παροχή εξηγήσεων. Ειδικότερα, πρόκειται για τις κυρώσεις α) της ολικής κατάπτωσης της εγγύησης συμμετοχής ή καλής εκτέλεσης της σύμβασης, κατά περίπτωση, β) της έντοκης είσπραξης της προκαταβολής που χορηγήθηκε στον έκπτωτο από τη σύμβαση ανάδοχο είτε από ποσόν που δικαιούται να λάβει είτε με κατάθεση του ποσού από τον ίδιο είτε με κατάπτωση της εγγύησης προκαταβολής²⁴⁷ και γ) του καταλογισμού του διαφέροντος, που προκύπτει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, αναθέτοντας το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης στον επόμενο κατά σειρά κατάταξης οικονομικό φορέα που είχε λάβει μέρος στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης.

- για τη διατύπωση γνώμης ενόψει της έκδοσης απόφασης της αναθέτουσας αρχής σχετικά με την παράταση του χρόνου παράδοσης των υλικών, υπό τη συνδρομή των σωρευτικών προϋποθέσεων του άρθρου 206 (Χρόνος παράδοσης υλικών). Ο συμβατικός χρόνος παράδοσης των υλικών μπορεί να παρατείνεται εφόσον: α) τηρούνται οι όροι της διάταξης του άρθρου 132, για την τροποποίηση συμβάσεων των κατά τη διάρκειά τους²⁴⁸, β) έχει εκδοθεί η αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου

²⁴⁷ Επιπλέον προβλέπεται, κατόπιν γνωμοδότησης του οικείου συλλογικού οργάνου η δυνατότητα επιβολής της κύρωσης του προσωρινού αποκλεισμού του αναδόχου από το σύνολο των συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών των φορέων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.4412/2016, σύμφωνα με το άρθρο 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις, πλην όμως δεν έχει εκδοθεί ακόμα η σχετική κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης, Δικαιοσύνης και Υποδομών και Μεταφορών της παρ. 2 του άρθρου 74 για την ενεργοποίηση του συστήματος του οριζόντιου αποκλεισμού.

²⁴⁸ 1. Οι συμβάσεις και οι συμφωνίες-πλαίσιο μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, είτε με πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής και συμφωνία του προμηθευτή, είτε ύστερα από αίτημα του προμηθευτή που υποβάλλεται υποχρεωτικά πριν από τη λήξη του συμβατικού χρόνου, γ) το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι ίσο ή μικρότερο από τον αρχικό συμβατικό χρόνο παράδοσης.

- για τη διατύπωση γνώμης ενόψει της έκδοσης αιτιολογημένης απόφασης του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου προκειμένου για τη μετάθεση του συμβατικού χρόνου φόρτωσης - παράδοσης των υλικών (άρθρο 206 παρ. 4), μόνο εφόσον συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας ή άλλοι ιδιαιτέρως σοβαροί λόγοι, που καθιστούν

α) όταν οι τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως της χρηματικής αξίας τους, προβλέπονται σε σαφείς, ακριβείς και ρητές ρητρες αναθεώρησης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται και ρητρες αναθεώρησης τιμών ή προαιρέσεις...

β) για τα συμπληρωματικά έργα, υπηρεσίες ή αγαθά από τον αρχικό ανάδοχο, τα οποία κατέστησαν αναγκαία και δεν περιλαμβάνονταν στην αρχική σύμβαση, εφόσον (δεν μπορεί να γίνει) αλλαγή αναδόχου, για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 132 παρ. 1β,

γ) όταν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) η ανάγκη τροποποίησης προέκυψε λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή, ββ) η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης (και) γγ) οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο.

δ) όταν ένας νέος ανάδοχος υποκαθιστά εκείνον στον οποίο ανατέθηκε αρχικά η σύμβαση από την αναθέτουσα αρχή, συνεπεία: αα) ρητής ρήτρας αναθεώρησης ή προαίρεσης, σύμφωνης με την περίπτωση α', ββ) ολικής ή μερικής διαδοχής του αρχικού αναδόχου, λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης, περιλαμβανομένων της εξαγοράς, της απορρόφησης, της συγχώνευσης ή καταστάσεων αφερεγγυότητας ιδίως στο πλαίσιο προπρωχαιτικών ή πτωχευτικών διαδικασιών, από άλλον οικονομικό φορέα, ο οποίος πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που καθορίστηκαν αρχικά, υπό τον όρο ότι η διαδοχή δεν συνεπάγεται άλλες ουσιώδεις τροποποιήσεις της σύμβασης και δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου ή γγ) περίπτωσης που η αναθέτουσα αρχή αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις του κύριου αναδόχου έναντι των υπεργολάβων του και εφόσον η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στις κείμενες διατάξεις, σύμφωνα με το άρθρο 131, ε) όταν οι τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως της αξίας τους, δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παρ. 4.

αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών, οπότε και δεν επιβάλλονται κυρώσεις.

- για την παραλαβή των υλικών και τη διενέργεια του ποιοτικού και ποσοτικού ελέγχου, σύμφωνα με τα περιγραφόμενα στη σύμβαση, παρουσία και του προμηθευτή, εφόσον το επιθυμεί (άρθρο 208²⁴⁹, Παραλαβή υλικών).

Ο ποιοτικός έλεγχος γίνεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, είτε με μακροσκοπική εξέταση, είτε με χημική ή μηχανική εξέταση (εργαστηριακή εξέταση), είτε με πρακτική δοκιμασία, είτε με συνδυασμό των παραπάνω ή και με άλλο τρόπο, όπως ενδείκνυται, ανάλογα με το προς προμήθεια υλικό. Αν η σύμβαση προβλέπει μόνο μακροσκοπική εξέταση, μετά τη διενέργειά της, συντάσσεται από την επιτροπή παραλαβής πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής ή απόρριψης του υλικού. Αν, εκτός από την μακροσκοπική εξέταση και άλλους ελέγχους, προβλέπεται και πρακτική δοκιμασία, τότε, μετά τα αποτελέσματα των ελέγχων αυτών, συντάσσεται από την επιτροπή παραλαβής πρωτόκολλο μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας και πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής ή απόρριψης του υλικού. Εάν, λόγω της φύσης του είδους, όλοι οι προβλεπόμενοι από την σύμβαση έλεγχοι γίνονται από την επιτροπή παραλαβής και δεν μεσολαβούν εργαστηριακοί και λοιποί έλεγχοι, το πρωτόκολλο παραλαβής συντάσσεται από την επιτροπή, χωρίς να προηγηθεί σύνταξη πρωτοκόλλου μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας.

²⁴⁹ Η παρ.1 και η παρ.10 του άρθρου 208 διαμορφώθηκαν με τροποποίηση της προηγούμενης παρ. 1 και προσθήκης της παρ. 10 με το άρθρο 105 του Ν.4782/2021, (τ. Α' 36).

- Μετά την ολοκλήρωση της ως άνω διαδικασίας του ελέγχου του υλικού, η Επιτροπή Παραλαβής μπορεί:

α) να παραλάβει το υλικό,

β) να απορρίψει το υλικό ή

γ) να παραλάβει το υλικό με παρατηρήσεις λόγω αποκλίσεων από τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης. Σε περίπτωση παραλαβής του υλικού με παρατηρήσεις, η επιτροπή αναφέρει στο σχετικό πρωτόκολλο τις αποκλίσεις που παρουσιάζει το υλικό σε σχέση με τους όρους της σύμβασης και διατυπώνει αιτιολογημένα τη γνώμη της για το ζήτημα αν το υλικό είναι κατάλληλο ή όχι για τη χρήση που προορίζεται.

Στη συνέχεια και εφόσον κριθεί από την αρμόδια υπηρεσία του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, ότι οι παρεκκλίσεις του υλικού δεν επηρεάζουν την καταλληλότητά του και ότι αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί, μπορεί να εγκριθεί η παραλαβή του υλικού με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου σχετικά την παραλαβή του υλικού με ή χωρίς έκπτωση επί της συμβατικής τιμής.

Σε αντίθετη περίπτωση, εφόσον κριθεί από την αρμόδια κατά περίπτωση υπηρεσία του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, ότι οι παρεκκλίσεις του υλικού επηρεάζουν την καταλληλότητά του και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, το υλικό μπορεί να απορριφθεί με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου. Στην περίπτωση αυτή, η επιτροπή δεν προβαίνει στη λήψη και

αποστολή δειγμάτων και αντιδειγμάτων για άλλους περαιτέρω ελέγχους. Σκοπός της ρύθμισης ήταν η παροχή της βέλτιστης δυνατής εποπτείας της πορείας εκτέλεσης της σύμβασης, προκειμένου να αντιμετωπίζονται κατά το δυνατόν έγκαιρα τυχόν προβλήματα ώστε να εκτελείται η σύμβαση νόμιμα, εμπρόθεσμα και σύμφωνα με τους συμβατικούς όρους²⁵⁰.

Επίσης, η Επιτροπή Παραλαβής είναι αρμόδια:

- για την οριστική παραλαβή του υλικού εισαγόμενου υλικού στην Ελλάδα, όταν τα υλικά εισάγονται από το εξωτερικό πριν από τη φόρτωσή τους ή κατά το στάδιο της κατασκευής τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τη σύμβαση και τις κείμενες διατάξεις (άρθρο 212).
- για την γνωμοδότηση ενόψει έκδοσης απόφασης του αποφαινόμενου οργάνου σχετικά με την έγκριση της αντικατάστασης της οριστικώς απορριφθείσας ολόκληρης ή μέρους της συμβατικής ποσότητας των υλικών, με άλλη, που να είναι σύμφωνη με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση (άρθρο 213, Απόρριψη συμβατικών υλικών – αντικατάσταση).
- για την γνωμοδότηση ενόψει έκδοσης απόφασης του αποφαινόμενου οργάνου, ενόψει έγκρισης της στον προμηθευτή των απορριφθέντων υλικών, πριν από την αντικατάστασή τους, με την προϋπόθεση κατάθεσης χρηματικής εγγύησης εκ μέρους του προμηθευτή που να καλύπτει την καταβληθείσα αξία της ποσότητας που απορρίφθηκε.

²⁵⁰ Αιτιολογική έκθεση του Ν.4412/2016, σελ. 83.

- για την παραλαβή των επίσημων δειγμάτων από την επιτροπή παραλαβής, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν κατά το στάδιο των ελέγχων. Τα δείγματα επιστρέφονται μετά το πέρας της παραλαβής των υλικών, εφόσον, λόγω της φύσης τους, δεν καταστρέφονται κατά την διαδικασία των ελέγχων (άρθρο 214, Δείγματα – Δειγματοληψία – Εργαστηριακές εξετάσεις)
- για τον έλεγχο συμμόρφωσης του αναδόχου κατά την παρακολούθηση της εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου στα προβλεπόμενα στην σύμβαση για την εγγυημένη λειτουργία καθ' όλον τον χρόνο ισχύος της, με την τήρηση σχετικών πρακτικών και την εισήγηση για την έκπτωση του αναδόχου σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του αναδόχου προς τις συμβατικές του υποχρεώσεις (άρθρο 215²⁵¹ παρ. 3, Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας) και
- για τη σύνταξη του σχετικού πρωτοκόλλου παραλαβής της εγγυημένης λειτουργίας, στο οποίο αποφαινεται για τη συμμόρφωση του αναδόχου στις απαιτήσεις της σύμβασης, μέσα σε έναν (1) μήνα από τη λήξη του προβλεπόμενου χρόνου της εγγυημένης λειτουργίας η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, ολικής ή μερικής, του αναδόχου, το συλλογικό όργανο μπορεί να προτείνει την κατάπτωση της εγγύησης καλής λειτουργίας που προβλέπεται στο άρθρο 72 περί εγγυήσεων. Το πρωτόκολλο εγκρίνεται από το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο (άρθρο 215 παρ. 4, Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας).

²⁵¹ Το άρθρο 215 του Ν.4412/2016 και συγκεκριμένα η παρ. 4 αρχικά τροποποιήθηκε αρχικά με το άρθρο 22 περ. 47 του Ν.4441/2016, (τ. Α' 227), και στη συνέχεια το άρθρο 215 τροποποιήθηκε με το άρθρο 33 του Ν.4608/2019, (τ. Α' 66) και τελικά διαμορφώθηκε με το άρθρο 106 του Ν.4782/2021, (τ. Α' 36).

8.2.2.2 Δευτεροβάθμια Επιτροπή παραλαβής

Στη δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής μπορούν να παραπέμπονται για επανεξέταση περιπτώσεις υλικών που απορρίφθηκαν ή κρίθηκαν παραληπτέα με έκπτωση επί της συμβατικής τιμής με βάση του ελέγχους που διενήργησε η πρωτοβάθμια επιτροπή παραλαβής, ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή ή αυτεπάγγελτα από την υπηρεσία. Η δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής προβαίνει εκ νέου, σε όλους τους προβλεπόμενους από τη σύμβαση ελέγχους και συντάσσει σχετικό πρωτόκολλο παραλαβής ή απόρριψης και ακολουθείται η ίδια διαδικασία που προβλέπεται ενώπιον της πρωτοβάθμιας επιτροπής (άρθρο 208 παρ. 3 και 4). Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, μπορεί να παραπέμπεται για επανεξέταση υλικό σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής που συγκροτείται προς τούτο, ακόμη και στην περίπτωση που παραλήφθηκε οριστικά από την πρωτοβάθμια επιτροπή παραλαβής. Στην περίπτωση αυτή ισχύουν για το Δημόσιο και για τον προμηθευτή τα αναφερόμενα στην παραπάνω παράγραφο 5 (άρθρο 208 παρ. 7).

Επίσης, της αποδίδονται οι παρακάτω αρμοδιότητες:

- για την έκδοση γνώμης ενόψει της αυτεπάγγελτης έκδοσης απόφασης του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου για κατ' έφεση εξέταση των οικείων αντιδειγμάτων, σε εργαστήριο διαφορετικό από εκείνο που διενήργησε την αρχική εξέταση, είτε η παραλαβή διενεργείται από πρωτοβάθμια είτε από δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής,

μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την λήψη του πρωτοκόλλου της επιτροπής παραλαβής (άρθρο 208 παρ. 8)²⁵².

Κατά παρέκκλιση από τα παραπάνω, για την παρακολούθηση και παραλαβή συμβάσεων προμηθειών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της απευθείας ανάθεσης, όπως ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 118 (30.000 ευρώ), δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας, για την οποία προορίζονται τα αγαθά ή της υπηρεσίας που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτόν με την απόφαση ανάθεσης (άρθρο 208 παρ. 10).

- για την παραλαβή του τμηματικού ή συνολικού αντικειμένου σύμβασης παροχής υπηρεσιών και τη σύνταξη των σχετικών πρωτοκόλλων παραλαβής εντός του καθορισμένου από την σύμβαση χρόνου (άρθρο 209, Χρόνος παραλαβής υλικών). Αν με βάση τη σύμβαση οι προβλεπόμενοι έλεγχοι (μακροσκοπικός ή και άλλοι) διενεργούνται από την ίδια την επιτροπή ή και άλλα όργανα (όπως εργαστήρια, δοκιμαστήρια) που ανήκουν στον φορέα, ο συμβατικός χρόνος παραλαβής αρχίζει από την ημερομηνία πραγματικής προσκόμισης του υλικού (συνυπολογίζοντας το χρόνο του ελέγχου). Αν οι σχετικοί έλεγχοι διενεργούνται από άλλα όργανα που δεν ανήκουν στον φορέα, ο συμβατικός χρόνος παραλαβής αρχίζει από την ημερομηνία πραγματικής προσκόμισης του υλικού, χωρίς να υπολογίζεται σε αυτόν το χρονικό διάστημα από την

²⁵² Το αποτέλεσμα της κατ' έφεση εξέτασης είναι υποχρεωτικό και τελεσίδικο και για τα δύο μέρη. Μετά το αποτέλεσμα της κατ' έφεση εξέτασης ο προμηθευτής δεν μπορεί να ζητήσει παραπομπή σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής.

αποστολή των δειγμάτων για έλεγχο, μέχρι την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου στην Επιτροπή.

8.2.3 Επιτροπές Παραλαβής συμβάσεων υπηρεσιών

Αντίστοιχα με τα οριζόμενα για τις συμβάσεις προμηθειών, για την παραλαβή του τμηματικού ή συνολικού αντικειμένου σύμβασης παροχής υπηρεσιών, συγκροτείται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης τριμελής Επιτροπή Παραλαβής (άρθρο 219 παρ. 1 και 221 παρ. 11 υποπαρ. δ).

Κατά παρέκκλιση από τα αναφερόμενα στο πρώτο εδάφιο, για την παραλαβή συμβάσεων υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση, που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες ή της υπηρεσίας, που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό με την απόφαση ανάθεσης (άρθρο 219 παρ. 1 εδ. 2²⁵³).

Οι Επιτροπές Παραλαβής των συμβάσεων υπηρεσιών είναι αρμόδιες για τα εξής θέματα:

- για τη διενέργεια του απαιτούμενου ελέγχου κατά τη διαδικασία της παραλαβής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σύμβαση, παρουσία ενδεχομένως και εκπροσώπου του αναδόχου.

²⁵³ Το άρθρο 219 τροποποιήθηκε (με το άρθρο 107 του Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α' 36, με έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, από 1-6-2021.

Μετά από την ολοκλήρωση της διαδικασίας, η επιτροπή παραλαβής:

- α) είτε παραλαμβάνει τις σχετικές υπηρεσίες ή παραδοτέα, εφόσον καλύπτονται οι απαιτήσεις της σύμβασης χωρίς έγκριση ή απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου,
- β) είτε εισηγείται για την παραλαβή με παρατηρήσεις ή την απόρριψη των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων, σύμφωνα με τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 219.

Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και σε τμηματικές παραλαβές.

- για τη σύνταξη πρωτοκόλλου προσωρινής παραλαβής, που αναφέρει τις παρεκκλίσεις που διαπιστώθηκαν από τους όρους της σύμβασης και γνωμοδοτεί αν οι αναφερόμενες παρεκκλίσεις επηρεάζουν την καταλληλότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων και συνεπώς αν μπορούν οι τελευταίες να καλύψουν τις σχετικές ανάγκες, αν η επιτροπή παραλαβής κρίνει ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα δεν ανταποκρίνονται πλήρως στους όρους της σύμβασης (άρθρο 219 παρ. 3).

- για την έκδοση γνώμης, ενόψει της έκδοσης απόφασης του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, προκειμένου για την έγκριση αντικατάστασης των υπηρεσιών ή /και των παραδοτέων με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας με άλλα που είναι σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή, σε περίπτωση οριστικής απόρριψης ολόκληρου ή μέρους των παρεχόμενων υπηρεσιών ή / και παραδοτέων (άρθρο 220 Απόρριψη παραδοτέου - Αντικατάσταση).

8.2.4 Επιτροπές Αξιολόγησης ενστάσεων-προσφυγών κατά την εκτέλεση

Στο στάδιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών – υπηρεσιών, εκτός από τις επιτροπές που είναι εν γένει αρμόδιες για την παρακολούθηση ή /και παραλαβή του συμβατικού αντικειμένου, προβλέπονται στην παρ. 11 του άρθρου 221.

Η Επιτροπή Αξιολόγησης Ενστάσεων είναι ειδικό γνωμοδοτικό όργανο, τριμελές ή πενταμελές, τα μέλη του οποίου είναι διαφορετικά από τα μέλη του γνωμοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο για τα υπόλοιπα θέματα που ανακύπτουν κατά τη

διαδικασία εκτέλεσης, αρμόδιο για την εξέταση των προβλεπόμενων ενστάσεων και προσφυγών, που υποβάλλονται ενώπιον της αναθέτουσας αρχής.

Σύμφωνα με το άρθρο 205, ο ανάδοχος μπορεί να ασκήσει προσφυγή για λόγους νομιμότητας και ουσίας ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία (30) ημερών από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της απόφασης που επιβάλλει σε βάρος του κυρώσεις κατ' εφαρμογή των άρθρων 203 (Κήρυξη αναδόχου ως εκπτώτου), 206 (Χρόνος παράδοσης υλικών), 207 (Κυρώσεις για εκπρόθεσμη παράδοση προμήθειας), 208 (Παραλαβή υλικών), 213 (Απόρριψη συμβατικών υλικών – αντικατάσταση), 218 (Ποινικές ρήτρες), 219 (Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής γενικών υπηρεσιών) και 220 (Απόρριψη παραδοτέου - Αντικατάσταση), καθώς και κατ' εφαρμογή των συμβατικών όρων. Αν κατά της απόφασης που επιβάλλει κυρώσεις δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα η προσφυγή ή αν απορριφθεί αυτή από το αποφαινόμενο αρμοδίως όργανο, η απόφαση καθίσταται οριστική. Η εμπρόθεσμη όμως άσκηση της προσφυγής αναστέλλει τις επιβαλλόμενες κυρώσεις και τις λοιπές συνέπειες της απόφασης, μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί.

Επί της προσφυγής αποφασίζει το αρμοδίως αποφαινόμενο όργανο, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Αξιολόγησης Ενστάσεων, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την άσκησή της, άλλως θεωρείται ως σιωπηρώς απορριφθείσα. Κατά της απόφασης αυτής του αποφαινόμενου οργάνου δεν χωρεί η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής οποιασδήποτε φύσης.

Η αρμοδιότητα της Επιτροπής Αξιολόγησης Ενστάσεων προσδιορίζεται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 205²⁵⁴ και 205Α²⁵⁵, όπου ρητά ορίζεται ότι «Ο ανάδοχος μπορεί κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις κατ' εφαρμογή των άρθρων 203, 206, 207, 208, 213, 218, 219 και 220, καθώς και κατ' εφαρμογή των συμβατικών όρων να ασκήσει προσφυγή για λόγους νομιμότητας και ουσίας ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία (30) ημερών από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης ...Κατά της απόφασης αυτής δεν χωρεί η άσκηση άλλης οποιασδήποτε φύσης διοικητικής προσφυγής» και ότι «2. Πριν από την άσκηση της προσφυγής στο Διοικητικό Εφετείο προηγείται υποχρεωτικά η τήρηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 ενδικοφανούς διαδικασίας, διαφορετικά η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Δεν απαιτείται η τήρηση ενδικοφανούς διαδικασίας αν ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης», αντιστοίχως. Η σχετική προδικαστική προσφυγή στο μέτρο που προβλέπεται από ειδική διάταξη νόμου (άρ. 205 -205^Α), ασκείται κατά της εκτελεστής πράξης (των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις), ενώπιον του προβλεπόμενου από τις οικείες διατάξεις διοικητικού οργάνου (ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση), μέσα στην οριζόμενη από αυτές προθεσμία (μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία (30) ημερών από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης), επαγόμενη έλεγχο νομιμότητας και ουσίας (να ασκήσει προσφυγή

²⁵⁴ Το άρθρο 205 του Ν.4412/2016 αρχικά τροποποιήθηκε με την παρ.37 άρθρου 107 του Ν.4497/2017, (τ. Α' 171, στη συνέχεια αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43 παρ. 23 του Ν.4605/2019, (τ. Α' 52).

²⁵⁵ Το άρθρο 205Α προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ. 24 α' του Ν.4605/2019, (τ. Α' 52) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 56 περ.6 του Ν.4609/2019, (τ. Α' 67).

για λόγους νομιμότητας και ουσίας) πληροί τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό της ως ενδικοφανής προσφυγή κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 25 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Με τα δεδομένα αυτά, η προδικαστική προσφυγή του άρθρου 205 αποκτά ειδικό βάρος, καθώς η νομοθετική πρόβλεψη της συνεπάγεται την υποχρεωτική άσκησή της ως προστάδιο της δικαστικής προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 63 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας²⁵⁶, η οποία θέτει περιορισμό στο συνταγματικό δικαίωμα άσκησης ενδίκου βοηθήματος²⁵⁷ και ως τέτοια θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά²⁵⁸. Συνεπώς, θα πρέπει εν προκειμένω να γίνει δεκτό ότι η υποχρεωτική άσκηση προδικαστικής προσφυγής ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, ως στάδιο πριν την άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων του άρθρου 205Α θα πρέπει να περιοριστεί αυστηρά στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 205, δηλαδή κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις κατ' εφαρμογή των άρθρων 203, 206, 207, 208, 213, 218, 219 και 220, καθώς και κατ' εφαρμογή των συμβατικών όρων, ενώ κατά τα λοιπά τυχόν άσκηση διοικητικής προσφυγής κατά διοικητικών πράξεων που δεν επιβάλλουν κυρώσεις ή κατά παραλείψεων, θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως

²⁵⁶ «3. Στις περιπτώσεις που από το νόμο προβλέπεται, κατά της πράξης ή της παράλειψης, διοικητική προσφυγή, η οποία ασκείται, μέσα σε ορισμένη προθεσμία, ενώπιον του ίδιου ή ιεραρχικώς προϊσταμένου ή άλλου ειδικώς κατεστημένου, οργάνου, και συνεπάγεται τον έλεγχο της πράξης ή της παράλειψης κατά το νόμο και την ουσία (ενδικοφανής προσφυγή), το ένδικο βοήθημα της προσφυγής ασκείται παραδεκτώς μόνο κατά της πράξης που εκδίδεται για την ενδικοφανή προσφυγή. ... Το κατά τις προηγούμενες περιόδους παραδεκτό του ενδίκου βοηθήματος της προσφυγής κατά παράλειψης ή πράξης κατά της οποίας προβλέπεται από το νόμο η άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής, δεν ισχύει αν η αρμόδια διοικητική αρχή παρέλειψε να ενημερώσει πλήρως, κατά οποιονδήποτε τρόπο, τον ενδιαφερόμενο, τόσο για την υποχρέωση, όσο και για τους όρους, άσκησης της ενδικοφανούς προσφυγής...». Όμοια ρύθμιση περιέχεται και στο άρθρο 45 παρ. 2 του ΠΔ. 18/1989 για την κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (τ. Α' 8).

²⁵⁷ Άρθρα 8 και 20 του Συντάγματος.

²⁵⁸ Βλ και ΣΤΕ 4543/2012.

απλές αιτήσεις θεραπείας, μη επαγόμενες την εξαιρετική συνέπεια της υποχρεωτικής άσκησης τους πριν από την άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων²⁵⁹.

8.2.5 Η Επιτροπή Διενέργειας διαγωνισμού/αξιολόγησης

Σύμφωνα με την περ. στ της παρ. 11 του άρθρου 221 του Ν.4412/2016, κατ' εξαίρεση του κανόνα κατά τον οποίο η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής της σύμβασης προμήθειας γνωμοδοτεί και για ζητήματα τροποποίησης των συμβάσεων προμηθειών, σύμφωνα με το άρθρο 132, ειδικά για την περίπτωση των Κεντρικών Αρχών Αγορών, προκειμένου για ζητήματα τροποποίησης συμφωνιών - πλαίσιο και συμβάσεων κεντρικών προμηθειών που συνάπτονται από αυτές, γνωμοδοτεί η επιτροπή διενέργειας διαγωνισμού / αξιολόγησης.

Συναφώς, στην παράγραφο 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016 (περ. 15-18), ως «κεντρική αρχή αγορών» (ΚΑΑ) ορίζεται μία αναθέτουσα αρχή ή ένας αναθέτων φορέας που παρέχει κεντρικές δραστηριότητες αγορών και, ενδεχομένως, επικουρικές δραστηριότητες αγορών, ενώ οι «εθνικές κεντρικές αρχές αγορών» (ΕΚΑΑ) νοούνται οι ΚΑΑ οι οποίες είναι επιπλέον αρμόδιες για τον εθνικό σχεδιασμό, προγραμματισμό, καθώς και συντονισμό κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών όλων των λοιπών ΚΑΑ. Επιπλέον, ως «κεντρικές δραστηριότητες αγορών» νοούνται δραστηριότητες που διεξάγονται σε μόνιμη βάση είτε με τη μορφή της απόκτησης αγαθών ή/και υπηρεσιών που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς, είτε της ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων ή της σύναψης συμφωνιών-πλαίσιο για έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες

²⁵⁹ Πρβλ και ΔΕφαΘ 1451/2021, σχετικά με την υποχρεωτικότητα της ενδικοφανούς διαδικασίας.

φορείς. Επίσης, ως «επικουρικές δραστηριότητες αγορών» νοούνται δραστηριότητες που συνίστανται στην παροχή υποστήριξης σε δραστηριότητες αγορών, είτε με τη μορφή της παροχής τεχνικής υποδομής που παρέχει τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές ή στους αναθέτοντες φορείς να αναθέτουν δημόσιες συμβάσεις ή να συνάπτουν συμφωνίες-πλαίσιο για έργα, αγαθά ή υπηρεσίες, είτε με τη μορφή συμβουλών σχετικά με τη διεξαγωγή ή το σχεδιασμό διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων/συμβάσεων, ή τέλος, με τη μορφή της προετοιμασίας και διαχείρισης διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων εξ ονόματος και για λογαριασμό της ενδιαφερόμενης αναθέτουσας αρχής ή αναθέτοντος φορέα. Επισημαίνεται ότι στο άρθρο 41 του ίδιου νόμου ως Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών ορίζονται η Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας της Εθνικής Κεντρικής Αρχής Προμηθειών Υγείας (Ε.Κ.Α.Π.Υ.) του Υπουργείου Υγείας, η οποία είναι η αρμόδια Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας ιατροτεχνολογικών, υγειονομικών, φαρμακευτικών αγαθών και συναφών υπηρεσιών.

8.2.6 Άλλες ειδικές επιτροπές κατά την εκτέλεση

Στον Ν.4412/2016, στις διατάξεις για την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, συναντώνται και οι παρακάτω ειδικές επιτροπές, οι οποίες μπορεί να ταυτίζονται με τις επιτροπές παραλαβής ή και όχι, αναλόγως των διατάξεων που προβλέπουν τη

συγκρότησή τους. Αυτό άλλωστε επιτρέπεται ρητά από το άρθρο 221 παρ. 3 αυτού, όπου προβλέπεται ότι με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, μπορεί να συγκροτούνται, κατά περίπτωση και έκτακτες επιτροπές ή ομάδες εργασίας για την αντιμετώπιση ειδικών θεμάτων που αφορούν τις διαδικασίες σύναψης, μόνο για την αντιμετώπιση όλως απρόβλεπτων ζητημάτων που ανακύπτουν κατά τη διαγωνιστική διαδικασία, ως προς τα οποία η Επιτροπή αδυνατεί να ανταπεξέλθει²⁶⁰.

Οι ειδικές αυτές επιτροπές είναι οι ακόλουθες:

- η ad hoc Επιτροπή Παραλαβής, η οποία συγκροτείται μετά από την αυτοδίκαιη παραλαβή υλικών σε σύμβαση προμηθειών: Ανεξάρτητα από την αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του προμηθευτή, οι προβλεπόμενοι από τη σύμβαση έλεγχοι πραγματοποιούνται από νέα επιτροπή παραλαβής που συγκροτείται με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής που δεν πραγματοποίησε την παραλαβή στον προβλεπόμενο από την σύμβαση χρόνο. Η παραπάνω επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από την σύμβαση και συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα (άρθρο 209 παρ. 4).
- η Επιτροπή εξειδικευμένων υπαλλήλων του δημοσίου τομέα, για τη διενέργεια του ελέγχου στο εξωτερικό, αντί για την ανάθεση του ελέγχου σε διεθνές γραφείο ελέγχου, κατά το άρθρο 212, με την αρμοδιότητα σύνταξης και υποβολής στην αναθέτουσα αρχή πρακτικό του διενεργηθέντος ελέγχου. (Άρθρο 212 Ποιοτικός έλεγχος στο εξωτερικό).

²⁶⁰ ΣΤΕ199/2021.

- η Ειδική Επιτροπή για τον έλεγχο συμμόρφωσης του αναδόχου κατά την παρακολούθηση της εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου στα προβλεπόμενα στην σύμβαση για την εγγυημένη λειτουργία καθ' όλον τον χρόνο ισχύος της, με την τήρηση σχετικών πρακτικών και την εισήγηση για την έκπτωση του αναδόχου σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του αναδόχου προς τις συμβατικές του υποχρεώσεις (άρθρο 215, Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας). Η εν λόγω Ειδική Επιτροπή είναι αρμόδια και για τη σύνταξη του σχετικού πρωτοκόλλου παραλαβής της εγγυημένης λειτουργίας, στο οποίο αποφαινεται για τη συμμόρφωση του αναδόχου στις απαιτήσεις της σύμβασης, μέσα σε έναν (1) μήνα από τη λήξη του προβλεπόμενου χρόνου της εγγυημένης λειτουργίας η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, ολικής ή μερικής, του αναδόχου, το συλλογικό όργανο μπορεί να προτείνει την κατάπτωση της εγγύησης καλής λειτουργίας που προβλέπεται στο άρθρο 72 περί εγγυήσεων. Το πρωτόκολλο εγκρίνεται από το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο (άρθρο 215 παρ. 4, Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας). Επισημαίνεται ότι η ως άνω αρμοδιότητα, μπορεί, κατά τη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής, να παραχωρηθεί στην Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής.
- η ad hoc Επιτροπή Παραλαβής μετά από αυτοδίκαιη παραλαβή υπηρεσιών ή παραδοτέων σε σύμβαση παροχής υπηρεσιών: Ανεξάρτητα από την αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του προμηθευτή, οι προβλεπόμενοι από τη σύμβαση έλεγχοι πραγματοποιούνται από νέα επιτροπή παραλαβής που συγκροτείται με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής που δεν εξέδωσε πρωτόκολλο παραλαβής ή πρωτόκολλο παραλαβής με παρατηρήσεις, εντός τριάντα ημερών από την ημερομηνία υποβολής τους παραδοτέου από τον οικονομικό φορέα. Η παραπάνω επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από την σύμβαση και συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα. Οποιαδήποτε ενέργεια που έγινε από την αρχική επιτροπή παραλαβής, δεν λαμβάνεται υπόψη (άρθρο 219 παρ. 5).

8.3 Τρόπος συγκρότησης

Συγκρότηση ενός συλλογικού οργάνου καλείται ο καθορισμός με ατομική διοικητική πράξη όλων των μελών του, τακτικών και αναπληρωματικών, σε αντίθεση με τη σύσταση του οργάνου που είναι ο κανόνας δικαίου με τον οποίο ρυθμίζονται οι αρμοδιότητες του συλλογικού οργάνου, ο αριθμός και οι ιδιότητες των μελών του²⁶¹.

Έτσι, το άρθρο 221 του Ν.4412/2016 περιέχει τους κανόνες δικαίου σύστασης των συλλογικών γνωμοδοτικών οργάνων που συμμετέχουν στα στάδια της ανάθεσης και της εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης και αποτελεί το νομικό έρεισμα για την έκδοση των ατομικών σωρευτικών διοικητικών πράξεων συγκρότησης καθεμιάς των παραπάνω προβλεπόμενων επιτροπών.

Τα συλλογικά αυτά όργανα του άρθρου 221 του Ν.4412/2016 συγκροτούνται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, με την οποία εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες, ο αριθμός και οι ιδιότητες των μελών, η λειτουργία τους (επιτροπών κ.λπ.), καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα. Στην περίπτωση της διενέργειας συγκεντρωτικών αγορών από ΚΑΑ, τα αντίστοιχα γνωμοδοτικά όργανα συγκροτούνται με απόφασή τους.

Ως προς τη στελέχωσή τους, προβλέπεται, στην παρ. 11 περ. ε, ότι συγκροτούνται από υπαλλήλους που υπηρετούν με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στο φορέα που διενεργεί

²⁶¹ Πρεβεδούρου Ε. Συλλογικά όργανα της Διοίκησης (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, μάθημα της 10-5-2022),

<https://www.prevedourou.gr/%CF%83%CF%85%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%8C%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%B3%CF%81/>

τον διαγωνισμό ή σε άλλον φορέα του δημοσίου τομέα. Σε περίπτωση όμως αιτιολογημένης αδυναμίας της αναθέτουσας αρχής για τη συμπλήρωση ή τη συγκρότησή τους, μπορεί να ζητήσει τη διάθεση υπαλλήλου ή υπαλλήλων άλλης αναθέτουσας αρχής. Προκειμένου περί οργάνων για τη διεκπεραίωση των καθηκόντων, των οποίων απαιτούνται ειδικές γνώσεις, τουλάχιστον ένα μέλος της επιτροπής πρέπει να έχει την αντίστοιχη ειδικότητα. Εφόσον μεταξύ των υπηρετούντων στην αναθέτουσα αρχή δεν υπάρχει υπάλληλος με την αντίστοιχη ειδικότητα, η αναθέτουσα αρχή ζητεί τη συνδρομή άλλων φορέων του δημοσίου ή του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Η σχετική διασφάλιση περί στελέχωσης των επιτροπών με υπαλλήλους που διαθέτουν τις απαραίτητες ειδικές γνώσεις παρέχεται για μέλη της επιτροπής παρακολούθησης – παραλαβής συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών²⁶², καθώς και για τη στελέχωση των επιτροπών ανάθεσης και εκτέλεσης Συμβάσεων του Αναπτυξιακού Προγράμματος Συμβάσεων Στρατηγικής Σημασίας του Ν.4799/2021 (Α' 78), που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Ν.4412/2016, ωστόσο για την ταυτότητα του νομικού λόγου, τα ίδια θα πρέπει να γίνουν δεκτά και για την επιλογή των μελών των Επιτροπών Αξιολόγησης Ενστάσεων, όπου δεν διατυπώνεται παρόμοια απαίτηση.

Συναφώς, απόπειρα κάλυψης της πρακτικής ανάγκης υποστήριξης της λειτουργίας των συλλογικών οργάνων του άρ. 221 του Ν.4412/2016 καταβάλλει ο νομοθέτης με την πρόβλεψη της παρ. 7 για την υποχρεωτική συμμετοχή στη σύνθεση των γνωμοδοτικών οργάνων του άρθρου 221 ενός (πιστοποιημένου) μέλος του Μη.Π.Υ.Δη.Συ. που

²⁶² Άρ. 221 παρ. 11 περ. β, για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, παρ. 11 περ. δ, για τις δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και παρ. 13 για τις Συμβάσεις του Αναπτυξιακού Προγράμματος Συμβάσεων Στρατηγικής Σημασίας.

υπηρετεί με οποιαδήποτε σχέση εργασίας σε αυτές/αυτούς. Πράγματι, στην αρμοδιότητα του Μητρώου Πιστοποιημένων Υπαλλήλων Δημοσίων Συμβάσεων (Μη.Π.Υ.Δη.Συ.) περιλαμβάνεται η υποχρεωτική υποστήριξη των αναθετουσών αρχών / αναθετόντων φορέων κατά την προπαρασκευή και διενέργεια διαδικασιών σύναψης και εκτέλεσης δημόσιας συμβάσεων του Ν.4412/2016. Καθώς όμως το προβλεπόμενο από το άρθρο 344 παρ. 4 προεδρικό διάταγμα για τη σύσταση και ρύθμιση των ζητημάτων που άπτονται της λειτουργίας του²⁶³ δεν έχει εκδοθεί και μέχρι τη λειτουργία του, η σχετική πρόβλεψη δεν εφαρμόζεται. Παράλληλα, η μη λειτουργία του παραπάνω Μητρώου κωλύει και την εφαρμογή της δυνατότητας της κλήρωσης των μελών των επιτροπών που ασκούν καθήκοντα είτε κατά την ανάθεση είτε κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων για την κλήρωση των μελών μεταξύ όλων όσων πληρούν τις προϋποθέσεις από το νόμο να συμμετέχουν στο εν λόγω συλλογικό

²⁶³ Σύμφωνα με την παρ. 12 του άρθρου 221 του Ν.4412/2016, «για τα μέλη των γνωμοδοτικών οργάνων του παρόντος, που είναι εγγεγραμμένα στο Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344 ... προβλέπεται αποζημίωση, κατά παρέκκλιση του άρθρου 21 του Ν.4354/2015 (Α'176), περί αμοιβών συλλογικών οργάνων.». Παρότι ο νομοθέτης, αναφορικά με τα μέλη του Μη.Π.Υ.Δη.Συ. δεν προσδιορίζει το στάδιο του κύκλου ζωής της δημόσιας σύμβασης στην οποία θα πρέπει να εμπλέκονται ως μέλη γνωμοδοτικού οργάνου προκαλώντας ένα κενό δικαίου. Ωστόσο, με δεδομένη τη ρητή αναφορά του σταδίου της ανάθεσης για τις υπόλοιπες δύο κατηγορίες μελών, για τις οποίες προβλέπεται αμοιβή, καθώς και την εξουσιοδοτική διάταξη του ίδιου άρθρου, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι για την ταυτότητα των ρυθμιζόμενων περιπτώσεων, η πρόβλεψη αμοιβής και για τα μέλη του Μη.Π.Υ.Δη.Συ. αφορά σε εκείνα που συμμετέχουν σε γνωμοδοτικά όργανα του σταδίου της ανάθεσης, ενώ για το στάδιο της εκτέλεσης απαιτεί την τροποποίηση του σχετικού εδαφίου της παρ. 12. Το σύνολο του προβληματισμού, βέβαια, είναι άνευ αντικειμένου μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του άρθρου 344 του Ν.4412/2016.

όργανο, καθώς η συμμετοχή των μελών του στην παρ. 7 προβλέπεται εκ της ιδιότητάς τους ως μελών του Μητρώου²⁶⁴.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις άρθρου 13 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας²⁶⁵:

- Ορισμός του ίδιου προσώπου με περισσότερες από μία ιδιότητες δεν επιτρέπεται.
- Αν ορισμένα μέλη εκλέγονται ή υποδεικνύονται από τρίτους και τα μέλη αυτά δεν έχουν ακόμη εκλεγεί ή υποδειχθεί από τα αρμόδια όργανα, η συγκρότηση είναι νόμιμη, εφόσον έχει εγκαίρως ζητηθεί εγγράφως η εκλογή ή η υπόδειξή τους και τα υπόλοιπα μέλη επαρκούν ώστε να υπάρξει απαρτία.
- Ο πρόεδρος και ο γραμματέας του συλλογικού οργάνου ορίζονται, μαζί με τους αναπληρωματικούς τους, με την πράξη συγκρότησής του. Αν το συλλογικό όργανο συγκροτείται αποκλειστικώς από αιρετά μέλη, ο πρόεδρος, ο γραμματέας και τα λοιπά μέλη στα οποία ανατίθεται συγκεκριμένο αξίωμα, μαζί με τους αναπληρωματικούς τους, εκλέγονται, με μυστική ψηφοφορία, από τα μέλη του συλλογικού οργάνου.
- Η τυχόν, κατά παράνομο τρόπο, κτήση της ιδιότητας υπό την οποία κάποιος ορίζεται μέλος συλλογικού οργάνου δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της συγκρότησης του οργάνου. Κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, η νομιμότητα της συγκρότησης και σύνθεσης του συλλογικού οργάνου ερευνάται κατά το χρόνο λήψης της

²⁶⁴ Ν.4024/2014 Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015, (τ. Α' 226).

²⁶⁵ Ν.2690/1999.

συγκεκριμένης απόφασης και επομένως, πάσχουν από ακυρότητα μόνο οι αποφάσεις που λαμβάνονται μετά την ακύρωση του διορισμού στις αντίστοιχες θέσεις τους. Αντίστροφα διατυπωμένη η παραπάνω αρχή σημαίνει ότι εφόσον, κατά το χρόνο λήψης της απόφασης, το όργανο είχε νόμιμη συγκρότηση, μεταγενέστερη ακυρότητα του δεν ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της ληφθείσας απόφασης, εφόσον πάντως το όργανο υφίσταται και εξακολουθεί να λειτουργεί²⁶⁶. Πάντως, η νομιμότητα της συγκρότησης και της σύνθεσης του συλλογικού οργάνου δεν επηρεάζεται από λόγους που αναφέρονται στο πρόσωπο του γραμματέα, καθώς δεν αποτελεί μέλος του οργάνου, αφού δεν έχει δικαίωμα ψήφου ή έκφρασης γνώμης, παρά μόνο γίνεται ανεκτή η παρουσία του, χάριν της επιτελέσεως των καθηκόντων του, κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων του συλλογικού οργάνου²⁶⁷.

Η συμμετοχή σε ομάδες εργασίας ή συλλογικά όργανα που προβλέπονται από τον νόμο, θεωρείται απασχόληση στο πλαίσιο των καθηκόντων του δημοσίου υπαλλήλου, κατ' εφαρμογή τόσο του Κώδικα Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (άρ. 30)²⁶⁸, όσο και του σχετικού άρθρου του Συντάγματος (άρ. 103Σ). Σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι δυνατή η υποβολή μόνο αιτιολογημένης αίτησης αντικατάστασης μέλους, ενώ η παραίτηση²⁶⁹ από τα σχετικά καθήκοντα δεν επιτρέπεται, συνιστώντας αδικαιολόγητη αποχή από την

²⁶⁶ Βλ και ΣΤΕ 1535/1998, 2483/1997, προκειμένου για αποχώρηση μέλους κατόπιν της λήψης της απόφασης του συλλογικού οργάνου, πριν όμως της δημοσίευσης της πράξης στο ΦΕΚ.

²⁶⁷ ΣΤΕ 3355/2015, 980/2007, 3136/2004, 3251/1999, 3418/1998.

²⁶⁸ Ν.3528/2007

²⁶⁹ ΝΣΚ Γνμδ 282/2017

εκτέλεση των καθηκόντων του δημοσίου υπαλλήλου²⁷⁰. Προς αυτή την κατεύθυνση, ορίζεται ότι, όταν ο νόμος προβλέπει θητεία για τα μέλη του συλλογικού οργάνου, αντικατάσταση μέλους πριν από τη λήξη της θητείας του είναι δυνατή μόνο για λόγο αναγόμενο στην άσκηση των καθηκόντων του, ο οποίος και πρέπει να βεβαιώνεται στη σχετική ατομική διοικητική πράξη (άρθρο 13 παρ. 6 ΚΔΔ). Το ίδιο, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, ισχύει για την αντικατάσταση μέλους συλλογικού οργάνου που ορίστηκε για την εκπλήρωση συγκεκριμένου σκοπού²⁷¹.

Η συγκρότηση του συλλογικού οργάνου, ως σωρευτική ατομική διοικητική πράξη, τελειούται, δηλαδή ολοκληρώνεται, καταρχήν, με την υπογραφή και τη χρονολόγησή της, απαιτείται όμως και η δημοσίευσή της, εφόσον είναι δημοσιευτέα από ειδική διάταξη νόμου (άρ. 18 ΚΔΔ). Κοινοποιείται δε σε κάθε περίπτωση στο πρόσωπο στο οποίο αφορά, με κάθε πρόσφορο τρόπο (άρ. 19 ΚΔΔ). Ειδικές διατάξεις νόμου που προβλέπουν την υποχρέωση δημοσίευσης των ατομικών διοικητικών πράξεων είναι και ο Ν.3469/2006, για τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως²⁷², όπου στο άρθρο 5 παρ. 2 περ. ιβ, προβλέπεται η δημοσίευση στο ΦΕΚ των πράξεων «*συγκρότησης συλλογικών οργάνων διοίκησης των φορέων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, (καθώς και) οι τροποποιήσεις τους*» και ο Ν.4727/2010²⁷³, για τη δημοσίευση στο Πρόγραμμα Διαύγεια, όπου στο άρθρο 76 παρ. 3, προβλέπεται η ανάρτηση στο διαδίκτυο των πράξεων «διορισμού, αποδοχής παραίτησης,

²⁷⁰ Βλ. Και ΝΣΚ Γνμδ 366/2012 (Τμήμα Ε), όπου αναφέρεται και το ενδεχόμενο πειθαρχικής και ποινικής δίωξης για παράβαση καθήκοντος (άρ. 259 ΠΚ).

²⁷¹ ΣΤΕ 508/1991, πρβλ. 2695/1987, 2028/1981, 803/1968, 1459/1967, 2926/1965.

²⁷² ΦΕΚ του Ν.3469/2006, Εθνικό Τυπογραφείο, Εφημερίς της Κυβερνήσεως και λοιπές διατάξεις (Α131).

²⁷³ Ν.4727/2020 Ψηφιακή Διακυβέρνηση –Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες και άλλες διατάξεις (Α'184).

αντικατάστασης ή παύσης μελών συλλογικών οργάνων διοίκησης φορέων του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ., των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και φορέων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού, (καθώς και) (θ) των πράξεων συγκρότησης αμειβόμενων ή μη επιτροπών, ομάδων εργασίας, ομάδων έργου και συναφών οργάνων γνωμοδοτικής ή άλλης αρμοδιότητας, ανεξαρτήτως αν τα μέλη τους αμείβονται ή όχι».

Ως προς τη χρονική έκταση των αρμοδιοτήτων των συλλογικών οργάνων, η επιλογή επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια της εκάστοτε αναθέτουσας αρχής και προβλέπεται στη διοικητική πράξη συγκρότησής τους. Συγκεκριμένα, στην παρ. 3 του άρθρου 221, προβλέπεται η δυνατότητα συγκρότησης συλλογικών οργάνων για συγκεκριμένη σύμβαση ή για περισσότερες συμβάσεις ή σε ετήσια βάση για τις συμβάσεις που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή. Παράλληλα, προβλέπεται ρητά ότι η ύπαρξη συγκροτηθέντων συλλογικών οργάνων σε ετήσια βάση δεν αποκλείει τη συγκρότηση οργάνου συγκεκριμένης/ων σύμβασης ή συμβάσεων (άρθρο 221 παρ. 3). Εφόσον τα όργανα συγκροτούνται σε ετήσια βάση, οι διαδικασίες σύναψης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων που δεν έχουν ολοκληρωθεί εντός του έτους, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται από το ίδιο όργανο.

8.3.1 Αμεροληψία των μελών του συλλογικού οργάνου

Κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, η οποία διατυπώνεται ρητώς στο άρθρο 7 ΚΔΔ, τα διοικητικά όργανα, μονομελή ή συλλογικά, πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις αμερόληπτης κρίσης κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Έτσι, προς υπεράσπιση της αρχής αυτής, τα μέλη των συλλογικών οργάνων οφείλουν να απέχουν από κάθε ενέργεια ή διαδικασία που συνιστά συμμετοχή σε λήψη απόφασης ή διατύπωση γνώμης ή πρότασης εφόσον:

α) η ικανοποίηση προσωπικού συμφέροντός τους συνδέεται με την έκβαση της υπόθεσης, ή

β) είναι σύζυγοι ή συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, κατ' ευθεία μεν γραμμή απεριορίστως, εκ πλαγίου δε έως και τέταρτου βαθμού, με κάποιον από τους ενδιαφερομένους, ή

γ) έχουν ιδιαίτερο δεσμό ή ιδιαίζουσα σχέση ή εχθρότητα με τους ενδιαφερομένους.

Η άντληση πάντως, οφέλους μόνο ως μέλος του γενικότερου κοινού ή μίας ευρύτερης κατηγορίας ατόμων, δεν αρκεί για τη θεμελίωση ύπαρξης προσωπικού συμφέροντος.

Η δυνατότητα προβολής του αιτήματος της εξαίρεσης μπορεί να προέλθει είτε αυτεπαγγέλτως εκ μέρους του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, είτε από το συλλογικό όργανο ή το μέλος στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει ο λόγος εξαίρεσής του, είτε από τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Το αίτημα αυτό που υποβάλλεται «αμέσως» στην προϊστάμενη αρχή, στον προεδρεύοντα ή στο αποφασίζον όργανο του συλλογικού οργάνου, αντιστοίχως, ενώ παράλληλα το μέλος οφείλει να απέχει από οποιαδήποτε ενέργεια. Στις περιπτώσεις αυτές, η προϊσταμένη αρχή ή το συλλογικό όργανο υποχρεούνται να αποφανθούν επί της αιτήσεως το ταχύτερο δυνατόν. Κατ' εξαίρεση, η δυνατότητα της εξαίρεσης μελών του συλλογικού οργάνου δεν παρέχεται σε περίπτωση που δηλώνεται αποχή, ή ζητείται η εξαίρεση, τόσων μελών του, ώστε τα απομένοντα να μη σχηματίζουν την κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 14 απαρτία.

Ενώ συναφής με την αρχή αμεροληψίας που πρέπει να διέπει τη δράση των συλλογικών οργάνων, αν και με ελεγκτικό προσανατολισμό, είναι και η πρόβλεψη υποχρέωσης δήλωσης περιουσιακής κατάστασης και οικονομικών συμφερόντων «πόθεν έσχες» για κατηγορίες εμπλεκόμενων προσώπων στον τομέα δημοσίων συμβάσεων, όπου ως υποχρέους απαριθμεί «... α) Τους προέδρους, τα τακτικά μέλη όλων των επιτροπών διαγωνισμών έργων, προμηθειών, μελετών και παροχής υπηρεσιών των κρατικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων και των ενόπλων δυνάμεων, των Ν.Π.Δ.Δ., των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού και των νομικών τους προσώπων, των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται, τακτικώς, από κρατικούς πόρους κατά πενήντα τοις εκατό (50%) τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή

τη διοίκηση των οποίων ορίζει, άμεσα ή έμμεσα, το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος, των ανώνυμων εταιρειών του Δημοσίου της παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν.4972/2022 (Α' 181), και των δημόσιων οργανισμών, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη υπερβαίνει το ποσό των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ, πλέον Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), ανά διαγωνισμό...»²⁷⁴.

Ως αυτοτελώς υπόχρεοι, αλλά με αναφορά και σύνδεση στους παραπάνω βασικούς υπόχρεους ορίζονται επίσης:

Α. οι σύζυγοι, οι εν διαστάσει σύζυγοι ή τα πρόσωπα με τα οποία οι υπόχρεοι του παρόντος Κεφαλαίου έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης του άρθρου 1 του Ν.4356/2015 (Α' 181) ως εκ της ως άνω σχέσης τους με τον υπόχρεο. Η υποχρέωση υποβολής Δ.Π.Κ. διατηρείται για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η υποχρέωση υποβολής Δ.Π.Κ. των βασικών υπόχρεων προσώπων (του άρθρου 14) και

Β. τα αναπληρωματικά μέλη των συλλογικών οργάνων, εφόσον έχουν συμμετάσχει σε συνεδριάσεις τους και αυτό προκύπτει από τα επίσημα πρακτικά των συνεδριάσεων του οργάνου. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία του πρώτου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 18 αρχίζει από την ημέρα της πρώτης συμμετοχής του αναπληρωματικού μέλους στη συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου (άρθρο 3 και 4 του Ν.5026/2023)²⁷⁵.

²⁷⁴ Αρ. 14 Ν. 5026/2023, Υποβολή των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) και οικονομικών συμφερόντων – Ρυθμίσεις για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας – Λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις (τ. Α' 45).

²⁷⁵ Όπως η παρ. 3 του Ν.5026/2023 τροποποιήθηκε με το άρ. 4 του Ν. 5130/2024 με ισχύ την 02/08/2024.

Από τα ανωτέρω, προκύπτει ότι, προκειμένου μια σύγκρουση συμφερόντων να έχει ως αποτέλεσμα την εξαίρεση του ενός υπαλλήλου από τη διοικητική δράση, θα πρέπει να αυτή να προταθεί το συντομότερο δυνατόν από την περιέλευση της ιδιάζουσας σχέσης ή άλλου στοιχείου σε γνώση του υπαλλήλου ή του φορέα του ή των λοιπών μελών του συλλογικού οργάνου, προκειμένου να κριθεί από το αποφασίζον όργανο αν θα μπορούσε να εκληφθεί ως στοιχείο που θίγει την προσωπική αμεροληψία και ανεξαρτησία του υπαλλήλου.

Ως προς την προηγούμενη εμπλοκή του υπαλλήλου στη διοικητική διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης, ρητά δε στην παρ. 11 περ. δ του άρθρου 221 του Ν.4412/2016 προβλέπεται ότι, ως μέλη της επιτροπής παραλαβής συμβάσεων υπηρεσιών δύναται να ορίζονται και υπάλληλοι, στους οποίους έχουν ανατεθεί καθήκοντα, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 216 για την παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας. Νομολογιακά δε, έχει κριθεί ότι, αναφορικά με τη σύνθεση του συλλογικού οργάνου, δεν επηρεάζεται η νομιμότητα της σύνθεσής του, ούτε προκαλείται ακυρότητα των πράξεών του από τη συμμετοχή σε δευτεροβάθμιο συλλογικό όργανο ενός μέλους από εκείνα που μετείχαν στο πρωτοβάθμιο συλλογικό όργανο, εκτός αν ειδική διάταξη επιτρέπει τη συμμετοχή περισσοτέρων, καθώς και από τη συμμετοχή σε συλλογικό όργανο προσώπου που είχε εκφέρει γνώμη για το κρίσιμο θέμα, είτε διότι του είχε ζητηθεί από την προϊσταμένη του αρχή είτε διότι η έκφραση γνώμης προβλέπεται από το νόμο (άρ. 19 παρ. 9 του Ν.1599/1986 σε συνδ. με άρ. 13 – 15 ΚΔΔ). Επομένως, δεν προκύπτει ρητή απαγόρευση συμμετοχής των μελών της Επιτροπής Διενέργειας / Αξιολόγησης των προσφορών στη σύνθεση Επιτροπών Παραλαβής ή άλλων

προβλεπόμενων από το νόμο για την επιτέλεση διαφοροποιούμενων καθηκόντων κατ' αντικείμενο και χρόνο, των οποίων οι αρμοδιότητες εκτείνονται, όχι στη διαδικασία σύναψης της σύμβασης αλλά στο μεταγενέστερο στάδιο της εκτέλεσης αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει προσωπικός λόγος εξαίρεσης, κατά τα γενικώς οριζόμενα²⁷⁶.

8.4 Σύνθεση και λειτουργία

Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 221 του Ν.4412/2016, για τη συγκρότηση και τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων στις αναθέτουσες αρχές, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Διοικητική Διαδικασίας, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του ως άνω νόμου, ιδίως δε το άρθρο 14 αυτού.

Για τη νομιμότητα των συνεδριάσεων του συλλογικού οργάνου, εξετάζεται καταρχάς αν τηρούνται οι όροι της απαρτίας, δηλαδή αν στη συγκεκριμένη σύνθεσή του σε κάθε συνεδρίασή του συμμετέχουν περισσότερα από τα μισά των διορισμένων τακτικών μελών του, τακτικά ή αναπληρωματικά. Προκειμένου δε για τριμελή συλλογικά όργανα, απαιτείται η παρουσία και των τριών (3) τακτικών ή αναπληρωματικών μελών. Η απαρτία εξετάζεται στην έναρξη της συνεδρίασης και πρέπει να διατηρείται σε όλη τη διάρκειά της. Ειδικά για την πρώτη συνεδρίαση, αν διαπιστωθεί έλλειψη απαρτίας, το συλλογικό όργανο καλείται εκ νέου σε συνεδρίαση, η οποία πραγματοποιείται το νωρίτερο σε είκοσι τέσσερις (24) ώρες, στον ίδιο τόπο και με την ίδια ημερήσια

²⁷⁶ ΝΣΚ 364/1999 Γ' Τμήμα. Πρβλ. όμως και τα με έγγραφα με αριθμ. 2/45897/0026/14.06.2017, με θέμα «Παροχή οδηγιών επί διατάξεων του ν.4270/2014» (ΑΔΑ: ΑΔΑ: 65ΟΦΗ-36Κ) και με αριθμ. 165472ΕΞ/15.11.2022, με θέμα «Οδηγίες για την τήρηση των ασυμβιβάστων στους λοιπούς (πλην της Κεντρικής Διοίκησης) φορείς της Γενικής Κυβέρνησης» (ΑΔΑ: 9Δ8ΡΗ-7ΗΧ).

διάταξη. Κατά τη συνεδρίαση αυτή, υπάρχει απαρτία αν μετέχουν στη σύνθεσή του τακτικά ή αναπληρωματικά μέλη που παριστούν τουλάχιστον το ένα τρίτο (1/3) του συνόλου των διορισμένων τακτικών μελών του και εν πάση περιπτώσει, όχι λιγότερα των τριών (3) τακτικών ή αναπληρωματικών μελών. Ωστόσο, πλημμέλειες ως προς την κλήτευση των μελών καλύπτονται από την παρουσία τους στη συνεδρίαση, εφόσον δεν αντιλέγουν για την πραγματοποίηση της συνεδρίασης (αρ. 14 παρ. 1 και 4 ΚΔΔ).

Στο άρθρο 14 παρ. 6 ΚΔΔ, περιέχεται μια ειδική διάταξη για τη διασφάλιση της αμεροληψίας και ανεξαρτησίας των μελών του συλλογικού οργάνου, αναφορικά με τη σύνθεσή τους σε συγκεκριμένη συνεδρίαση. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι «μέλη συλλογικού οργάνου, τα οποία είναι σύζυγοι ή συνδέονται μεταξύ τους με συγγένεια έως και τέταρτου βαθμού εξ αίματος ή αγχιστείας, δεν επιτρέπεται να μετάσχουν στην ίδια συνεδρίαση», αν και εξ αντιδιαστολής, δεν προκύπτει απαγόρευση από τον ορισμό τους ως μελών σε ένα συλλογικό όργανο, ανεξαρτήτως ιδιότητας αυτών.

8.4.1 Αναπλήρωση

Ο θεσμός της αναπλήρωσης καλείται να εξυπηρετήσει τη συνέχεια και την καλή λειτουργία του συλλογικού οργάνου, σε σχέση με την αντιμετώπιση κωλυμάτων που τυχόν προκύπτουν στα μέλη του και εμποδίζουν τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του.

Τα αναπληρωματικά μέλη καλούνται προς αναπλήρωση απόντων ή κωλυόμενων μελών της ίδιας κατηγορίας, εφόσον αν ο ορισμός τους έχει γίνει κατά τέτοια αντιστοιχία. Αντίθετα, ελλείποντα μέλη δεν αναπληρώνονται. Ως έλλειψη μέλους νοείται γεγονός φυσικό ή νομικό που θίγει την υπόσταση του μέλους ή τη νομική σύνδεση με τον φορέα που εκπροσωπεί. Επομένως, έλλειψη θεωρείται ο θάνατος, η οριστική απώλεια ιδιότητας μέλους λόγω παραίτησης, απόλυσης ή έκπτωσης από το συλλογικό όργανο, η απώλεια ιδιότητας βάσει της οποίας το μέλος διορίστηκε ή έγινε μέλος του συλλογικού οργάνου, λόγω παραίτησης, μετάθεσης, έκπτωσης ή λήξης της θητείας του. Η έλλειψη μέλους δεν θεραπεύεται, ωστόσο, κατ'εξαίρεση, το συλλογικό όργανο μπορεί να λειτουργήσει, για ένα τρίμηνο, αν κάποια από τα μέλη του εκλείψουν, αποχωρήσουν ή

απολέσουν την ιδιότητα βάσει της οποίας ορίστηκαν, εφόσον κατά τις συνεδριάσεις του, τα λοιπά μέλη επαρκούν ώστε να υπάρχει απαρτία. Η τρίμηνη προθεσμία είναι αποκλειστική (άρ. 13 παρ. 5).

Για τη νομιμότητα της αναπλήρωσης των τακτικών μελών του συλλογικού οργάνου, είναι υποχρεωτική η πρόσκληση προς συμμετοχή στη συνεδρίασή του. Αν κατά τη συνεδρίαση απουσιάσει τακτικό μέλος που δεν είχε προσκληθεί, η συνεδρίαση είναι παράνομη, ακόμα και αν, αντ' αυτού, είχε μετάσχει το αντίστοιχο αναπληρωματικό μέλος. Η νομιμότητα της σύνθεσης του συλλογικού οργάνου δεν επηρεάζεται από την τυχόν εναλλαγή των μετεχόντων μελών σε διαδοχικές συνεδριάσεις (αρ. 14 παρ. 3 - 5 ΚΔΔ).

8.4.2 Ημερήσια Διάταξη

Ο ορισμός της ημέρας, ώρας και του τόπου των συνεδριάσεων, η σύνταξη της ημερήσιας διάταξης και η αποστολή της πρόσκλησης προς τα μέλη του επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του προέδρου του συλλογικού οργάνου, ο οποίος όμως υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη του τη γνώμη των μελών του οργάνου, εφόσον τη σύγκληση ζητήσει εγγράφως το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον του συνόλου των τακτικών μελών, προσδιορίζοντας και το προς συζήτηση θέμα. Αντικείμενο της συνεδρίασης είναι μόνο τα θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να συζητούνται και θέματα που δεν περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη, εφόσον είναι παρόντα όλα τα τακτικά μέλη και δεν αντιλέγουν (άρ. 14 παρ. 2, 7 - 9 ΚΔΔ).

Η πρόσκληση, η οποία περιλαμβάνει την ημερήσια διάταξη, γνωστοποιείται, από το γραμματέα, εφόσον έχει οριστεί, στα μέλη του συλλογικού οργάνου τουλάχιστον σαράντα οκτώ (48) ώρες πριν από τη συνεδρίαση, μπορεί δε να γίνει και με τηλεφώνημα ή άλλο πρόσφορο μέσο (π.χ. μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου)²⁷⁷, εφόσον το γεγονός τούτο αποδεικνύεται από σχετική σημείωση σε ειδικό βιβλίο, η οποία πρέπει να φέρει χρονολογία και την υπογραφή του προσώπου που έκανε την πρόσκληση. Η προθεσμία αυτή μπορεί να είναι μικρότερη σε περίπτωση κατεπείγοντος, η πρόσκληση όμως, τότε, πρέπει να είναι έγγραφη και να βεβαιώνονται σε αυτήν οι λόγοι που κατέστησαν τη σύντημη αναγκαία. Πρόσκληση των μελών του συλλογικού οργάνου δεν απαιτείται όταν οι συνεδριάσεις γίνονται σε ημερομηνίες τακτές, που ορίζονται με απόφασή του, η οποία και γνωστοποιείται στα μέλη του. Πρόσκληση δεν απαιτείται, επίσης, όταν μέλος έχει δηλώσει, πριν από τη συνεδρίαση, κώλυμα συμμετοχής του σε αυτήν, ή όταν το κώλυμα τούτο είναι γνωστό στον πρόεδρο του συλλογικού οργάνου.

8.4.3 Συνεδριάσεις (άρ. 14 παρ. 10, 12 – 13 ΚΑΔ)

Ο πρόεδρος του συλλογικού οργάνου κηρύσσει την έναρξη και τη λήξη των συνεδριάσεων, διευθύνει τις εργασίες και φροντίζει για την εφαρμογή του νόμου και την εύρυθμη λειτουργία του συλλογικού οργάνου. Οι συνεδριάσεις των συλλογικών οργάνων, αν στο νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά, είναι μυστικές. Ως εκ τούτου, δεν επιτρέπεται η παρουσία άλλων προσώπων, πλην των μελών και του γραμματέα ή των

²⁷⁷ Με το άρθρο 99 του Ν. 4727/2020 καταργήθηκε η διακίνηση, μέσω τηλεομοιοτυπίας (fax), εγγράφων, διοικητικών και μη, μεταξύ των φυσικών ή νομικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων και των υπηρεσιών του Δημοσίου, με ισχύ από 01.01.2021.

τυχόν ειδικώς οριζόμενων στο νόμο προσώπων, κατά τη συζήτηση των θεμάτων της που τίθενται ενώπιόν του. Τυχόν τρίτα υπηρεσιακά ή άλλα πρόσωπα, τα οποία καλούνται προς παροχή πληροφοριών ή προσαγωγή στοιχείων αποχωρούν πριν από την έναρξη της συζήτησης.

Η συνεδρίαση, σύμφωνα με τα άρθρα 14 παρ. 13 ΚΔΔ και 221 παρ. 6 του Ν.4412/2016, μπορεί να διεξάγεται και με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (τηλεδιάσκεψη), κατ' εφαρμογή της με αριθμ. 429/2020 ΚΥΑ²⁷⁸, όπου ζητήματα σχετικά με τον τόπο της συνεδρίασης, τον τρόπο διαπίστωσης της απαρτίας και διασφάλισης της μυστικότητας, τήρησης των πρακτικών και κάθε άλλη λεπτομέρεια αναφορικά με τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων. Ειδικά στις περιπτώσεις που δεν διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, η αποσφράγιση και μονογραφή των φακέλων γίνεται από το μέλος ή τα μέλη που βρίσκονται στην έδρα της αναθέτουσας αρχής, στην οποία έχουν κατατεθεί οι προσφορές ή αιτήσεις συμμετοχής, κατά τη διάρκεια της τηλεδιάσκεψης (άρθρο 221 παρ. 6).

8.4.4 Αποφάσεις

Σύμφωνα με το άρ. 221 παρ. 2 του Ν.4412/2016, τα συλλογικά όργανα του νόμου, «κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, ... εκδίδουν γνώμη (συμπεριλαμβανομένης της βαθμολόγησης), μετά από ψηφοφορία επί των επικρατέστερων προτάσεων (π.χ. βαθμολόγησης). Η γνώμη (π.χ. επί της βαθμολόγησης) του οργάνου είναι η πρόταση

²⁷⁸ ΚΥΑ 429/2020, Αντικατάσταση της υπ' αριθμ. ΔΙΑΔΠ/Α/7841/ 19.04.2005 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 539).

που συγκεντρώνει την πλειοψηφία των παρόντων. Δεν επιτρέπεται η γνώμη των οργάνων αυτών να προκύπτει από το μέσο όρο των προτάσεων».

Συμπληρωματικά, εφαρμόζεται ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, όπου ορίζεται ότι επί πλειοψηφικής λήψης των αποφάσεων των συλλογικών οργάνων, αν δεν καθίσταται δυνατός ο σχηματισμός της πλειοψηφίας, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται ωσότου σχηματιστεί απόλυτη πλειοψηφία με την υποχρεωτική προσχώρηση, κάθε φορά, εκείνου ή εκείνων που διατυπώνουν την ασθενέστερη γνώμη, σε μία από τις επικρατέστερες. Επί ισοψηφίας, ο νόμος διακρίνει ανάμεσα στον κανόνα όπου η ψηφοφορία είναι φανερή και υπερισχύει η ψήφος του προέδρου και στην εξαιρετική πρόβλεψη της μυστικής ψηφοφορίας, οπότε η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται για μία ακόμη φορά, η τυχόν δε νέα ισοψηφία ισοδυναμεί με απόρριψη. Το μέλος που απέχει από την ψηφοφορία ή δίδει λευκή ψήφο θεωρείται απόν (άρ. 15 παρ. 1 και 3 ΚΔΔ).

Αν η συζήτηση της υπόθεσης διαρκεί περισσότερες από μία συνεδριάσεις, η απόφαση λαμβάνεται από τα μέλη που μετέχουν στην τελευταία συνεδρίαση, αφού προηγουμένως, τα μέλη που δεν μετείχαν στις προηγούμενες συνεδριάσεις, ενημερωθούν πλήρως ως προς τα ουσιώδη σημεία των κατ' αυτές συζητήσεων. Η ενημέρωση πρέπει να προκύπτει από δήλωση των μελών αυτών, η οποία και καταχωρίζεται στα πρακτικά (άρ. 15 παρ. 2 ΚΔΔ).

Για τις συνεδριάσεις του συλλογικού οργάνου συντάσσεται πρακτικό, στο οποίο μνημονεύονται, ιδίως, τα ονόματα και η ιδιότητα των παριστάμενων μελών, ο τόπος και ο χρόνος της συνεδρίασης, τα θέματα που συζητήθηκαν με συνοπτική αλλά περιεκτική αναφορά στο περιεχόμενό τους, η μορφή και τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας και οι αποφάσεις που λήφθηκαν. Αν πρόκειται για συνεδρίαση οργάνου προς διατύπωση απλής γνώμης, στο οικείο πρακτικό καταχωρίζονται υποχρεωτικώς όλες οι επιμέρους γνώμες που διατυπώθηκαν και τέθηκαν σε ψηφοφορία. Επίσης, καταχωρίζονται οι γνώμες των μελών που μειοψήφησαν, καθώς και τα ονόματα της μειοψηφίας, εφόσον η ψηφοφορία είναι φανερή. Το πρακτικό συντάσσεται από τον γραμματέα και

επικυρώνεται από τον πρόεδρο, η υπογραφή του οποίου αρκεί για τη νόμιμη υπόσταση κάθε πράξης του συλλογικού οργάνου (άρ. 15 παρ. 4 -7 ΚΔΔ).

8.5 Αρμόδιες υπηρεσίες / οργανωτικές, ως γνωμοδοτικά όργανα στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης υπηρεσιών ή Επιτροπή παρακολούθησης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας (άρθρο 216)

Στο στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, ως γνωμοδοτικά όργανα μπορεί να ορίζονται και οργανωτικές μονάδες ενταγμένες στη διοικητική δομή της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα που έχει αναλάβει την εκτέλεση της σύμβασης (παρ. 5 του άρθρου 221 του Ν.4412/2016). Η γενική αυτή δυνατότητα του νόμου, εξειδικεύεται στις παρακάτω περιπτώσεις, όπου διοικητικές δομές της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα της σύμβασης αναλαμβάνουν διαζευκτικά καθήκοντα που καταρχήν αποδίδονται στα γνωμοδοτικά συλλογικά όργανα του άρ. 221 και είναι η παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας (άρ. 216 του Ν.4412/2016) και η παράταση της διάρκειας της σύμβασης παροχής υπηρεσίας (άρ. 217 του Ν.4412/2016) και ιδίως η γνωμοδότηση για ζητήματα που αφορούν σε τροποποίηση του αντικειμένου και παράταση της διάρκειας της σύμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 132.

Α. Η παρακολούθηση της εκτέλεσης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας και η διοίκησή της, οι οποίες μπορούν να διενεργούνται:

- είτε από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία ή
- από την υπηρεσία που ορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή
- από επιτροπή που συγκροτείται επίσης με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή
- από οριζόμενο προς το σκοπό αυτό επόπτη υπάλληλο της υπηρεσίας με καθήκοντα εισηγητή, ιδίως σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών που η εκτέλεσή τους απαιτεί συνεχή παρακολούθηση σε ημερήσια βάση ή

- από περισσότερους υπαλλήλους της αρμόδιας υπηρεσίας ή των εξυπηρετούμενων από την σύμβαση φορέων, στους οποίους ανατίθενται επιμέρους καθήκοντα για την παρακολούθηση της σύμβασης, ιδίως σε περιπτώσεις πολύπλοκων συμβάσεων. Στην περίπτωση αυτή, ο επόπτης λειτουργεί ως συντονιστής.

Η ανωτέρω υπηρεσία εισηγείται στο αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο για όλα τα ζητήματα που αφορούν στην προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, στη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων και ιδίως για ζητήματα που αφορούν σε τροποποίηση του αντικειμένου και παράταση της διάρκειας της σύμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 132.

Ομοίως, στα καθήκοντα του επόπτη ανήκει, ενδεικτικά, η πιστοποίηση της εκτέλεσης του αντικειμένου της σύμβασης, ο έλεγχος της συμμόρφωσης του αναδόχου με τους όρους της σύμβασης, η έγγραφη εισήγησή του προς την υπηρεσία που διοικεί τη σύμβαση σχετικά με οδηγίες και εντολές προς τον ανάδοχο που αφορούν στην εκτέλεση της σύμβασης, η συνυπογραφή και οι καταγραφή παρατηρήσεων επί του ημερολογίου όπου καταγράφεται η τμηματική εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης, η καθημερινή απασχόληση του προσωπικού σε αριθμό και ειδικότητα, έκτακτα συμβάντα και άλλα στοιχεία που σχετίζονται με την εκτέλεση της σύμβασης, εφόσον προβλέπεται από τα έγγραφα της σύμβασης. Οι καταγραφές του ημερολογίου αποτελούν στοιχείο για την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης από την επιτροπή παραλαβής, όταν προβλέπεται από τα έγγραφα της σύμβασης.

Στην αρμοδιότητα της υπηρεσίας που διοικεί τη σύμβαση, ανήκει και η γνωμοδότηση προς την αναθέτουσα αρχή για την παράταση της συνολικής διάρκειας της σύμβασης μέχρι του 50% αυτής, ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη της διάρκειάς της, σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου. Αν λήξει η συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα

ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος (άρθρο. 217 του Ν.4412/2016).

Επίσης, στην αρμοδιότητα της υπηρεσίας που διοικεί τη σύμβασης, ανήκει και η εισήγηση στο αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο για όλα τα ζητήματα που αφορούν στην προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, στη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των όρων της σύμβασης και ιδίως για ζητήματα που αφορούν σε τροποποίηση του αντικειμένου και παράταση της διάρκειας της σύμβασης (άρθρο 216 παρ. 1 του Ν. 4412/2016).

8.6 Μελέτη Περίπτωσης

Ενόψει της προετοιμασίας και συγγραφής διακηρύξεων για δύο διαγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης με αντικείμενο την προμήθεια επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών, στο πλαίσιο των καθηκόντων του, ο αρμόδιος υπάλληλος της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Συμβάσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης προβληματίζεται σχετικά με την περιγραφή των αρμοδιοτήτων των γνωμοδοτικών οργάνων και ιδίως, αναφορικά με τη σύνταξη των άρθρων όπου θα περιγράφεται η τροποποίηση των συμβάσεων που θα προκύψουν από τις σχετικές διαδικασίες. Συγκεκριμένα, πρόκειται για:

- α) μια ανοικτή ηλεκτρονική διαγωνιστική διαδικασία σύναψης σύμβασης για την προμήθεια Επιτραπέζιων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (CPV 30213300-8) για την κάλυψη αναγκών του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ), συνολικής εκτιμώμενης αξίας 500.000,00 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής, στο πλαίσιο των επικουρικών δραστηριοτήτων της (Διακήρυξη άρ. 1) και
- β) μια ανοικτή ηλεκτρονική διαγωνιστική διαδικασία σύναψης συμφωνίας πλαίσιο διάρκειας ενός (1) έτους, με αντικείμενο την προμήθεια 7.000 τεμαχίων επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών (CPV 30213300-8), για την κάλυψη αναγκών φορέων του

Δημοσίου, συνολικής εκτιμώμενης αξίας 3.000.000,00 ευρώ, χωρίς ΦΠΑ, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής, που διενεργεί η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης, στο πλαίσιο της παροχής κεντρικών δραστηριοτήτων της αγορών προς τους φορείς του δημοσίου (Διακήρυξη άρ. 2).

Κατόπιν των ανωτέρω, πώς θα πρέπει ο αρμόδιος υπάλληλος να συντάξει τα σχετικά άρθρα της διακήρυξης;

Απάντηση: Οδηγός αναφορικά με την περιγραφή των καθηκόντων των γνωμοδοτικών οργάνων στα στάδια της ανάθεσης και της εκτέλεσης μιας σύμβασης προμηθειών ή / και υπηρεσιών αποτελεί το άρθρο 221 του ν. 4412/2016. Σύμφωνα με το άρθρο 221 παρ. 1 προβλέπονται εν γένει οι αρμοδιότητες των γνωμοδοτικών οργάνων που συμμετέχουν στη διοικητική διαδικασία, ως ακολούθως «...τα όργανα που γνωμοδοτούν προς τα αποφαινόμενα όργανα (γνωμοδοτικά όργανα) έχουν ιδίως τις ακόλουθες αρμοδιότητες: ... ζ) στο στάδιο της εκτέλεσης γνωμοδοτούν, όπου απαιτείται, για τα θέματα που ανακύπτουν, ιδίως για την παράταση του συμβατικού χρόνου, άλλες τροποποιήσεις της σύμβασης και την έκπτωση του αναδόχου, ενώ εξάλλου στην παρ.11 προβλέπεται ότι, «Στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών, πέραν των οριζόμενων στην παρ. 1, ισχύουν και τα ακόλουθα: α) Συγκροτείται τριμελές ή πενταμελές γνωμοδοτικό όργανο (επιτροπή διενέργειας/επιτροπή αξιολόγησης). β) Για την παρακολούθηση και την παραλαβή της σύμβασης προμήθειας συγκροτείται τριμελής ή πενταμελής επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης. ... Το όργανο αυτό εισηγείται για όλα τα θέματα παραλαβής του φυσικού αντικείμενου της σύμβασης, προβαίνοντας σε μακροσκοπικούς, λειτουργικούς ή και επιχειρησιακούς ελέγχους του προς παραλαβή αντικείμενου της σύμβασης, εφόσον προβλέπεται από τη σύμβαση ή κρίνεται αναγκαίο, συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα, παρακολουθεί και ελέγχει την προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου και εισηγείται τη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων. ... στ) Η επιτροπή της περ. β’

γνωμοδοτεί και για ζητήματα τροποποίησης των συμβάσεων προμηθειών, σύμφωνα με το άρθρο 132. Ειδικά για την περίπτωση των Κεντρικών Αρχών Αγορών, για ζητήματα τροποποίησης συμφωνιών - πλαίσιο και συμβάσεων κεντρικών προμήθειών που συνάπτονται από αυτές, γνωμοδοτεί η επιτροπή της περ. α'.». Στην παράγραφο 1 του άρθρου 41 του ν. 4412/2016, ορίζεται ότι «Λειτουργούν ως Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών (ΕΚΑΑ), υπό την έννοια της περ. 18 της παρ. 1 του άρθρου 2....β) η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, με την επιφύλαξη της περ. γ'». Τέλος, στις περιπτώσεις 15 και 16 της παραγράφου 1 του άρθρου 2, ορίζεται ότι: «15) ως «κεντρικές δραστηριότητες αγορών» νοούνται δραστηριότητες που διεξάγονται σε μόνιμη βάση με μία από τις παρακάτω μορφές: α) της απόκτησης αγαθών ή/και υπηρεσιών που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, β) της ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων ή της σύναψης συμφωνιών-πλαίσιο για έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, 16) ως «επικουρικές δραστηριότητες αγορών» νοούνται δραστηριότητες που συνίστανται στην παροχή υποστήριξης σε δραστηριότητες αγορών...».

Και οι δύο διαγωνιστικές διαδικασίες της μελέτης περίπτωσης διενεργούνται από τη Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης που λειτουργεί ως Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών, πλην όμως στην πρώτη εκδοχή, η σχεδιαζόμενη διαδικασία διενεργείται στο πλαίσιο των επικουρικών δραστηριοτήτων της και καταλήγει σε σύναψη σύμβασης, ενώ στη δεύτερη εκδοχή, η σχεδιαζόμενη διαδικασία διενεργείται στο πλαίσιο των κεντρικών δραστηριοτήτων της και καταλήγει σε συμφωνία – πλαίσιο. Συνεπώς, ο παραπάνω προβληματισμός, μπορεί να λυθεί διακρίνοντας περιπτώσεις, ως ακολούθως:

α) στην περίπτωση της σύμβασης που θα προκύψει από τη σχεδιαζόμενη κατά τα ανωτέρω διαγωνιστική διαδικασία της Διακήρυξης με αρ. 1 της ΕΚΑΑ, αρμοδιότητα για την τροποποίησή της έχει, όπως ρητά προβλέπεται στην περίπτωση στ' της

παραγράφου 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, η επιτροπή παρακολούθησης – παραλαβής που θα συγκροτηθεί, ενώ

β) στην περίπτωση της συμφωνίας πλαίσιο που θα προκύψει από τη σχεδιαζόμενη κατά τα ανωτέρω διαγωνιστική διαδικασία της Διακήρυξης με αρ. 2 της ΕΚΑΑ, αρμοδιότητα για την τροποποίησή της, καθώς και για την τροποποίηση των εκτελεστικών συμβάσεων που θα συναφθούν δυνάμει αυτής, αρμοδιότητα έχει, όπως κατ' εξαίρεση προβλέπεται στην περίπτωση στ' της παραγράφου 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, προκειμένου για συμβάσεις – πλαίσιο που συνάπτονται από ΚΑΑ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους για τη διενέργεια κεντρικών αγορών, η επιτροπή διενέργειας/ επιτροπή αξιολόγησης που θα συγκροτηθεί.

9 ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΠΑΡΑΤΑΣΗ - ΜΕΤΑΘΕΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ - ΚΥΡΩΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

9.1 Εισαγωγή

Οι ειδικοί κανόνες εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών ρυθμίζουν ζητήματα που ανακύπτουν από χιλιάδες συμβάσεις που υλοποιούνται κάθε μέρα και απασχολούν για την ορθή υλοποίηση τους τόσο εκατοντάδες αγοραστές του δημοσίου όσο και τους αντίστοιχα συμβαλλόμενους προμηθευτές. Τα ειδικότερα θέματα που μπορεί να ανακύψουν γίνεται προσπάθεια να περιγραφούν και αναλυθούν στην συγκεκριμένη ενότητα.

9.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας είναι η ανάδειξη ζητημάτων που προκύπτουν όσον αφορά στο στάδιο της εκτέλεσης των συμβάσεων προμηθειών, το οποίο, μολονότι αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι του κύκλου ζωής μια δημόσιας σύμβασης δεν του αποδίδεται η σημασία που θα έπρεπε σε πρακτικό επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα έχει

αναλυθεί σε επίπεδο εκπαιδευτικού υλικού πολύ λιγότερο σε σχέση με το κομμάτι που αφορά την ανάθεση μιας διαγωνιστικής διαδικασίας.

9.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Ως προσδοκώμενα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ενότητας αναμένεται η καλύτερη κατανόηση των πολλαπλών θεμάτων που ανακύπτουν όχι μόνο για την ομαλή εκτέλεση μιας δημόσιας σύμβασης αλλά και για τις περιπτώσεις που ζητούνται παρατάσεις ή μεταθέσεις του συμβατικού χρόνου παράδοσης, παρουσιάζονται αστοχίες και αποκλίσεις σε σχέση με τους όρους της εκάστοτε ισχύουσας σύμβασης, ώστε να επέρχονται συνέπειες και κυρώσεις για τους προμηθευτές ή για τις περιπτώσεις αυτοδίκαιης παραλαβής.

9.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στην συγκεκριμένη διδακτική ενότητα θα αναδειχθούν θέματα που σχετίζονται με τους ειδικούς κανόνες εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων όπως ενδεικτικά οι περιπτώσεις παράτασης –μετάθεσης του χρόνου παράδοσης των αγαθών και οι συνέπειες /κυρώσεις για εκπρόθεσμη παράδοση, η περίπτωση της ανωτέρας βίας, η αυτοδίκαιη παραλαβή, τα δείγματα και η δειγματοληψία, η ναύλωση και ασφάλιση, η εγγύηση καλής λειτουργίας κ.λ.π

9.2 Παράταση και μετάθεση του συμβατικού χρόνου παράδοσης αγαθών

Σύμφωνα με το άρθρο 206 του ν. 4412/2016 ο προμηθευτής υποχρεούται να παραδίδει το υλικό μέσα στα χρονικά όρια και με τον τρόπο που ορίζει η σύμβαση ενώ ο συμβατικός χρόνος παράδοσης των υλικών μπορεί να **παρατείνεται** υπό τις ακόλουθες **σωρευτικές προϋποθέσεις**:

- α) τηρούνται οι όροι της διάταξης του άρθρου 132 του ν. 4412/16 που αφορά την τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους
- β) έχει εκδοθεί αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής μετά από γνωμοδότηση αρμόδιου συλλογικού οργάνου είτε με

πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής και εφόσον **συμφωνεί** ο προμηθευτής είτε ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή το οποίο υποβάλλεται υποχρεωτικά **πριν** από τη λήξη του συμβατικού χρόνου,

γ) το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι ίσο ή μικρότερο από τον αρχικό συμβατικό χρόνο παράδοσης.

2. Στην περίπτωση **παράτασης** του συμβατικού χρόνου παράδοσης, ο χρόνος παράτασης δεν συνυπολογίζεται στο συμβατικό χρόνο παράδοσης.

3. Η απόφαση παράτασης εκδίδεται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την υποβολή του σχετικού αιτήματος του προμηθευτή. Στην περίπτωση **παράτασης** του συμβατικού χρόνου παράδοσης, **επιβάλλονται οι κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 207 περί κυρώσεων για εκπρόθεσμη παράδοση προμήθειας** οι οποίες αναλύονται ως κατωτέρω:

α) αν το υλικό φορτωθεί- παραδοθεί ή αντικατασταθεί μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου και μέχρι λήξης του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε επιβάλλεται πρόστιμο 5% επί της συμβατικής αξίας της ποσότητας που παραδόθηκε εκπρόθεσμα.

β) το παραπάνω πρόστιμο υπολογίζεται επί της συμβατικής αξίας των εκπρόθεσμα παραδοθέντων υλικών, χωρίς ΦΠΑ. Εάν τα υλικά που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα επηρεάζουν τη χρησιμοποίηση των υλικών που παραδόθηκαν εμπρόθεσμα, το πρόστιμο υπολογίζεται επί της συμβατικής αξίας της συνολικής ποσότητας αυτών.

γ) κατά τον υπολογισμό του χρονικού διαστήματος της καθυστέρησης για φόρτωση- παράδοση ή αντικατάσταση των υλικών, με απόφαση του αποφαινομένου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, δεν λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος που παρήλθε πέραν του εύλογου, κατά τα διάφορα στάδια των διαδικασιών, για το οποίο δεν ευθύνεται ο προμηθευτής και παρατείνεται, αντίστοιχα, ο χρόνος φόρτωσης - παράδοσης.

δ) εφόσον ο προμηθευτής έχει λάβει προκαταβολή, εκτός από το προβλεπόμενο κατά τα ανωτέρω πρόστιμο, καταλογίζεται σε βάρος του και τόκος επί του ποσού της προκαταβολής, που υπολογίζεται από την επόμενη της λήξης του συμβατικού χρόνου, μέχρι την προσκόμιση του συμβατικού υλικού, με το ισχύον κάθε φορά ανώτατο όριο του ποσοστού του τόκου υπερημερίας.

ε) η είσπραξη του προστίμου και των τόκων επί της προκαταβολής γίνεται με παρακράτηση από το ποσό πληρωμής του προμηθευτή ή, σε περίπτωση ανεπάρκειας ή έλλειψης αυτού, με ισόποση κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης και προκαταβολής αντίστοιχα, εφόσον ο προμηθευτής δεν καταθέσει το απαιτούμενο ποσό.

στ) σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, το πρόστιμο και οι τόκοι επιβάλλονται αναλόγως σε όλα τα μέλη της ένωσης.

4. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση της τριμελούς ή πενταμελούς επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής της σύμβασης, ο συμβατικός χρόνος φόρτωσης - παράδοσης των υλικών μπορεί να **μετατίθεται**. Μετάθεση επιτρέπεται **μόνο όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας ή άλλοι ιδιαιτέρως σοβαροί λόγοι**, που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών. **Στις περιπτώσεις μετάθεσης του συμβατικού χρόνου φόρτωσης - παράδοσης δεν επιβάλλονται κυρώσεις.**

5. Εάν λήξει ο συμβατικός χρόνος παράδοσης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, εάν λήξει ο παραταθείς, κατά τα ανωτέρω, χρόνος, χωρίς να παραδοθεί το υλικό, ο προμηθευτής κηρύσσεται έκπτωτος.

6. Ο προμηθευτής υποχρεούται να ειδοποιεί την υπηρεσία που εκτελεί την προμήθεια, την αποθήκη υποδοχής των υλικών και την επιτροπή παραλαβής, για την ημερομηνία που προτίθεται να παραδώσει το υλικό, τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες νωρίτερα.

7. Μετά από κάθε προσκόμιση υλικού στην αποθήκη υποδοχής αυτών, ο προμηθευτής υποχρεούται να υποβάλει στην υπηρεσία αποδεικτικό, θεωρημένο από τον υπεύθυνο της αποθήκης, στο οποίο αναφέρεται η ημερομηνία προσκόμισης, το υλικό, η ποσότητα και ο αριθμός της σύμβασης σε εκτέλεση της οποίας προσκομίστηκε.

Ειδικά όσον αφορά την περίπτωση της ανωτέρας βίας²⁷⁹ το ισχύον νομικό πλαίσιο για τις δημόσιες συμβάσεις προβλέπει απαλλαγή του αναδόχου από κυρώσεις, σε περίπτωση αδυναμίας παροχής λόγω ανωτέρας βίας και καθορίζει τον τρόπο (έγγραφη αναφορά) και τον χρόνο προσκόμισης των αποδεικτικών στοιχείων, εκ μέρους του αναδόχου, για την τεκμηρίωση της επικαλούμενης ανωτέρας βίας (20 ημέρες από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρω βία). Ως «ανωτέρα βία» θεωρείται κάθε γεγονός τυχαίο και απρόβλεπτο που δεν μπορεί να αποτραπεί ακόμα και με μέτρα άκρας επιμέλειας και εξαιτίας του οποίου εμποδίζεται κάποιος να τηρήσει νόμιμη ή συμβατική υποχρέωση ακόμα και αν καταβάλει την επιμέλεια και πρόνοια επιμελούς προσώπου. Περαιτέρω η έννοια της ανωτέρας βίας, όπως δέχεται κατά πάγια νομολογία το Δ.Ε.Ε., εμπεριέχει α) ένα αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο σχετίζεται με μη φυσιολογικές και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, οι οποίες διαφεύγουν αντικειμενικά από τον έλεγχο του δικαιούχου ή βρίσκονται εκτός της σφαίρας ευθύνης του και β) ένα υποκειμενικό στοιχείο, το οποίο συνδέεται με την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να προφυλαχθεί από τις συνέπειες του μη φυσιολογικού γεγονότος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα χωρίς να υποβληθεί σε υπερβολικές θυσίες.

²⁷⁹ Σύμφωνα με την αριθ. 236/2019 γνωμοδότηση του Στ' τμήματος του Ν.Σ.Κ

Στην συνέχεια παρατίθενται γνωμοδοτήσεις του Στ' κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου που σχετίζονται με παρατάσεις συμβάσεων και προϋποθέσεις υπαγωγής τους στον προ συμβατικό έλεγχο αυτού ως κατωτέρω :

- Η αρ. 450/2022 γνωμοδότηση

ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ: «*Τούτων δοθέντων, το Κλιμάκιο διαπιστώνει ότι η αρμοδίως εγκριθείσα και υποβληθείσα για έλεγχο τροποποίηση της με αρ. πρωτ. 2772/3.3.2022 σύμβασης αφορά αποκλειστικώς την παράταση του συμβατικού χρόνου παράδοσης του υπό προμήθεια εξοπλισμού, κατ' αποδοχή σχετικού αιτήματος της αναδόχου, που υποβλήθηκε πριν από τη λήξη του αρχικού χρόνου παράδοσης και επί του οποίου γνωμοδότησε θετικά η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής συμβάσεων προμηθειών της αναθέτουσας Αρχής, χωρίς να επιφέρει μεταβολή στο οικονομικό αντικείμενο της σύμβασης. Συνακόλουθα και δοθέντος ότι η εν λόγω τροποποίηση ανάγεται σε ζητήματα εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης που ρυθμίζονται από τις διατάξεις του ν. 4412/2016 και δεν μεταβάλλει ουσιώδεις όρους αυτής, το Κλιμάκιο κρίνει ότι, κατά τα γενόμενα δεκτά στη σκέψη 1 της παρούσας, η υποβληθείσα τροποποιητική σύμβαση δεν πληροί της προϋποθέσεις υπαγωγής στον προσυμβατικό έλεγχο, σύμφωνα με το άρθρο 324 παρ. 5 του ν. 4700/2020» (βλ. ΕλΣυν ΣΤ' Κλιμ. 134/2022, πρβλ. ΣΤ' Κλιμ. 314/2022).*

Η αρ. 314/2022 γνωμοδότηση

ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ: «*Με τα δεδομένα αυτά, το Κλιμάκιο κρίνει ότι η επίμαχη τροποποίηση δεν υπάγεται σε προσυμβατικό έλεγχο, καθόσον, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη 3, αυτή αφορά αποκλειστικώς μετάθεση του χρόνου παράδοσης κατ' αποδοχή διαδοχικών αιτημάτων της αναδόχου που υποβλήθηκαν πριν από τη λήξη του αρχικού χρόνου παράδοσης και επί των οποίων γνωμοδότησε θετικά η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής συμβάσεων προμηθειών της αναθέτουσας Αρχής. Η δυνατότητα μετάθεσης του χρόνου αυτού υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 132 και 206 του ν. 4412/2016 προβλέπεται ρητώς και με σαφήνεια στο άρθρο 4 της αρχικής σύμβασης, το οποίο είχε ελεγχθεί ως νόμιμο στο πλαίσιο του προσυμβατικού ελέγχου που διενήργησε το Κλιμάκιο*

με την 134/2021 σχετική Πράξη του. Πέραν του ότι η μετάθεση του χρόνου παράδοσης εγκρίθηκε, κατά τα προεκτεθέντα, κατ' εφαρμογή ρητού και σαφούς όρου της αρχικής σύμβασης, στερείται επίσης οικονομικού αντικειμένου και δεν είναι ουσιώδης στο μέτρο που δεν μεταβάλλει ουσιώδη χαρακτηριστικά της αρχικής σύμβασης. Ως εκ τούτου, το Κλιμάκιο στερείται αρμοδιότητας για τη διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου επί του υποβληθέντος σχεδίου τροποποιητικής σύμβασης.»

Όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού προστίμου ύψους 5% επί της συμβατικής αξίας της ποσότητας που παραδόθηκε εκπρόθεσμα παρατίθενται κατωτέρω δύο ενδεικτικά παραδείγματα ήτοι:

α) Προκύπτει από το πρακτικό της αρμόδιας επιτροπής παραλαβής και τα σχετικά με τα δελτία αποστολής πως συγκεκριμένος αριθμός τεμαχίων συγκεκριμένα) είκοσι εννέα (29) τεμάχια πολυμηχανημάτων Α4 (ασπρόμαυρα), είκοσι έξι (26) τεμάχια πολυμηχανημάτων Α3 (ασπρόμαυρα) δέκα (10) τεμάχια πολυμηχανημάτων Α4 (έγχρωμα) και εννέα (9) τεμάχια πολυμηχανημάτων Α3 (έγχρωμα) παραδόθηκαν εκπρόθεσμα σε υπηρεσίες της Α.Α.Δ.Ε. συνεπώς η αναθέτουσα αρχή με απόφαση της στον οικονομικό φορέα, ανάδοχο της αριθ.σύμβασης, προστίμου ύψους 5% επι της συνολικής αξίας, χωρίς Φ.Π.Α., των πολυμηχανημάτων Α3 & Α4, (ασπρόμαυρων και έγχρωμων) της οικείας σύμβασης, που προορίζονταν για κάλυψη αναγκών της Α.Α.Δ.Ε. λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης αυτών σε εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 207 του ν. 4412/2016, και του άρθρου 7 της οικείας σύμβασης.

Ειδικότερα το συνολικό ύψος του προστίμου ανέρχεται σε 4.086,00 € υπολογιζόμενο ως κατωτέρω :

Πολυμηχανήματα	τεμάχια X αξία/τεμ. X 5%	Σύνολο σε ευρώ
A4 (Ασπρόμαυρο)	29 X 595,00 =17.255,00 X 5%	862,75
A3 (Ασπρόμαυρο)	26 X 1.399,00=36.374,00 X 5%	1.818,70
A4 (Έγχρωμο)	10 X 1.325,00=13.250,00 X 5%	662,50

A3 (Έγχρωμο) 9 X 1.649,00=14.841,00 X 5% 742,05

Συνολική Αξία 81.720,00 X 5% 4.086 ευρώ

Ο οικονομικός φορέας, μπορεί να ασκήσει προσφυγή, κατά της παρούσας απόφασης, για λόγους νομιμότητας και ουσίας μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την παραλαβή της, σύμφωνα με το άρθρο 205 του ν.4412/2016 και το άρθρο 12 της με αρ.....οικείας σύμβασης.

β) Το γεγονός ότι από τα αναφερόμενα στα υπό στοιχείατου παρόντος προοιμίου, προκύπτει ότι ο οικονομικός φορέαςπαρέδωσε εκπρόθεσμα τα είδη της με αρ.εκτελεστικής σύμβασης.

Δεδομένης της μη αποδοχής του από αιτήματος του οικονομικού φορέαγια παράταση του χρόνου παράδοσης των ειδών της με αρ.....εκτελεστικής σύμβασης, συνολικής αξίας χωρίς Φ.Π.Α. 1.330 €, για την προμήθεια Επίπλων Γραφείου , για την κάλυψη αναγκών του Υπουργείου Οικονομικών, του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και του Υπουργείου Εσωτερικών, διότι το αίτημα υποβλήθηκε μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου παράδοσης των ειδών.

Επιβλήθηκε πρόστιμο στον ανάδοχο της σύμβασης λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης των ειδών της οικείας συμβάσης , ύψους 5%, στην συνολική αξία των ειδών της σύμβασης, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 207 του ν. 4412/2016, την παρ. 5.12 της αριθ.διακήρυξης και το άρθρο 5 της αριθ. σύμβασης.

Ειδικότερα : το συνολικό ύψος του προστίμου ανέρχεται σε 1.330 € (αξία της αρ.....σύμβασης, χωρίς ΦΠΑ) X 5%= 66,50 ευρώ και κατανέμεται ως ακολούθως:

i. Αξία ειδών σύμβασης που προορίζονται για κάλυψη αναγκών του Υπουργείου Οικονομικών, χωρίς Φ.Π.Α. : 380 ευρώ X 5%= 19 ευρώ

ii. Αξία ειδών σύμβασηςπου προορίζονται για κάλυψη αναγκών του Υπουργείου Υποδομών & Μεταφορών, χωρίς Φ.Π.Α. : $760 \text{ ευρώ} \times 5\% = 38 \text{ ευρώ}$

iii. Αξία ειδών σύμβασηςπου προορίζονται για κάλυψη αναγκών του Υπουργείου Εσωτερικών, χωρίς Φ.Π.Α. : $190 \text{ ευρώ} \times 5\% = 9,5 \text{ ευρώ}$

Ο οικονομικός φορέαςμπορεί να ασκήσει προσφυγή, κατά της παρούσας απόφασης, για λόγους νομιμότητας και ουσίας μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την παραλαβή της, σύμφωνα με το άρθρο 205 του ν. 4412/2016 και το άρθρο 13 της με αρ.σύμβασης.

9.3 Παραλαβή – Απόρριψη Υλικών

9.3.1 Εισαγωγή

Για την παρακολούθηση και την παραλαβή της σύμβασης προμήθειας συγκροτείται τριμελής ή πενταμελής επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης. Εφόσον απαιτούνται ειδικές γνώσεις, ένα τουλάχιστον μέλος της επιτροπής πρέπει να έχει την αντίστοιχη ειδικότητα.

Το όργανο αυτό:

- εισηγείται για όλα τα θέματα παραλαβής του φυσικού αντικείμενου της σύμβασης, προβαίνει σε μακροσκοπικούς, λειτουργικούς ή και επιχειρησιακούς ελέγχους του προς παραλαβή αντικείμενου της σύμβασης, εφόσον προβλέπεται από τη σύμβαση ή κρίνεται αναγκαίο,
- συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα παραλαβής των υλικών της σύμβασης,
- παρακολουθεί και ελέγχει την προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου και εισηγείται τη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων.

Κατά τη διαδικασία παραλαβής των υλικών διενεργείται ποιοτικός και ποσοτικός έλεγχος και καλείται να παραστεί, εφόσον το επιθυμεί, ο προμηθευτής.

Η σύμβαση μπορεί να προβλέπει ότι ο ποιοτικός έλεγχος γίνεται με έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω τρόπους:

- α) Με μακροσκοπική εξέταση
- β) Με χημική ή μηχανική εξέταση (εργαστηριακή)
- γ) με πρακτική δοκιμασία
- δ) Με όλους ή με όσους από τους παραπάνω τρόπους χρειάζεται, ανάλογα με το προς προμήθεια υλικό ή και με οποιονδήποτε άλλο ενδεικνυόμενο τρόπο, εφόσον ο τρόπος αυτός προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το κόστος διενέργειας των ανωτέρω ελέγχων επιβαρύνει τον προμηθευτή.

9.3.2 Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής/ Πρωτόκολλο Απόρριψης

Μετά την κατά περίπτωση ολοκλήρωση των ως άνω ελέγχων τους οποίους θα αναλύσουμε στην συνέχεια της ενότητας και αναλόγως των αποτελεσμάτων τους η Επιτροπή Παραλαβής μπορεί:

- α) να παραλάβει το υλικό,
- β) να παραλάβει το υλικό με παρατηρήσεις λόγω αποκλίσεων από τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης,
- γ) να απορρίψει το υλικό.

Ειδικότερα

- α) Παραλαβή υλικών χωρίς παρατηρήσεις

Αν μετά την ποσοτική επαλήθευση της συμβατικής ποσότητας που παραδόθηκε επαληθευθούν και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των υλικών που παραδόθηκαν βάσει των κατά περίπτωση ελέγχων, η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής της σύμβασης **συντάσσει Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής** της συμβατικής ποσότητας ή της ποσότητας που παρέδωσε ο ανάδοχος, αν στην σύμβαση προβλέπονται τμηματικές παραδόσεις/παραλαβές.

Στο Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής, η Επιτροπή, πέραν της ποσοτικής επαλήθευσης της σύμβασης αναφέρει και όλους τους κατά περίπτωση προβλεπόμενους στην σύμβαση ποιοτικούς ελέγχους που πραγματοποίησε, και τα αποτελέσματά τους. Επίσης αναφέρει τυχόν αποκλίσεις από άλλους όρους της σύμβασης, που δεν αφορούν στα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των υλικών που παραλαμβάνει π.χ. εκπρόθεσμη παράδοση υλικών.

β) Παραλαβή υλικών με παρατηρήσεις

Αν μετά την ολοκλήρωση της ποσοτικής και ποιοτικής επαλήθευσης των συμβατικών υλικών, βάσει των κατά περίπτωση ελέγχων, διαπιστωθούν αποκλίσεις από τους όρους και τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής της σύμβασης μπορεί να παραλάβει τα υλικά με παρατηρήσεις.

Στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή συντάσσει Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής και :

- αναφέρει σε αυτό τις συγκεκριμένες αποκλίσεις που παρουσιάζουν τα παραληφθέντα υλικά από τους αντίστοιχους όρους της σύμβασης, και
- διατυπώνει αιτιολογημένα τη γνώμη της για το ζήτημα αν το υλικό είναι κατάλληλο ή όχι για τη χρήση που προορίζεται.

Εφόσον κριθεί από την αρμόδια κατά περίπτωση υπηρεσία του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, ότι οι παρεκκλίσεις του υλικού δεν επηρεάζουν την καταλληλότητά του και μπορεί να χρησιμοποιηθεί, **με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου,**

ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, μπορεί να εγκριθεί η παραλαβή του υλικού, με ή χωρίς έκπτωση επί της συμβατικής τιμής.

Σε αντίθετη περίπτωση, εφόσον κριθεί από την αρμόδια κατά περίπτωση υπηρεσία του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, ότι οι παρεκκλίσεις του υλικού επηρεάζουν την καταλληλότητά του και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, **με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου**, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, το υλικό μπορεί να απορριφθεί.

γ) Απόρριψη υλικών

Αν μετά την ολοκλήρωση της ποσοτικής και ποιοτικής επαλήθευσης των συμβατικών υλικών, βάσει των κατά περίπτωση ελέγχων, διαπιστωθούν αποκλίσεις από τους όρους και τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης και η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής της σύμβασης κρίνει ότι τα υλικά δεν είναι κατάλληλα για την χρήση για την οποία προορίζονται απορρίπτει την παραλαβή των υλικών.

Στην περίπτωση αυτή συντάσσει Πρωτόκολλο Απόρριψης των συμβατικών υλικών ή της ποσότητας των υλικών που η παραλαβή τους απορρίπτεται αναφέροντας αναλυτικά τους λόγους απόρριψης ήτοι τις συγκεκριμένες αποκλίσεις που παρουσιάζουν σε σχέση με τους όρους και τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης.

δ) Απόρριψη υλικών με αντικατάσταση

Σύμφωνα με το άρθρο 213 του ν. 4412/2016, σε περίπτωση οριστικής απόρριψης ολόκληρης ή μέρους της συμβατικής ποσότητας των υλικών, με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου, μπορεί να εγκρίνεται αντικατάστασή της με άλλη, που να είναι σύμφωνη με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή.

Στην περίπτωση αυτή αν η αντικατάσταση γίνεται μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου, η προθεσμία που ορίζεται για την αντικατάσταση δεν μπορεί να είναι

μεγαλύτερη από το μισό του συνολικού συμβατικού χρόνου, ο δε προμηθευτής θεωρείται ως εκπρόθεσμος και υπόκειται σε κυρώσεις λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης. Αν ο προμηθευτής δεν αντικαταστήσει τα υλικά που απορρίφθηκαν μέσα στην προθεσμία που του τάχθηκε και εφόσον έχει λήξει ο συμβατικός χρόνος, κηρύσσεται έκπτωτος και υπόκειται στις προβλεπόμενες κυρώσεις.

Σε περίπτωση που η παραπάνω διαπίστωση ότι το υλικό δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύμβασης, γίνει κατά τον έλεγχο στο εξωτερικό, το διεθνές γραφείο ελέγχου ή η επιτροπή εξειδικευμένων υπαλλήλων υποχρεούνται στη μη έκδοση του πιστοποιητικού ελέγχου και στην άμεση ενημέρωση της αναθέτουσας αρχής, προκειμένου να λάβουν οδηγίες για τις περαιτέρω ενέργειες τους, σύμφωνα με το άρθρο 212 του ν. 4412/2016. Σε περίπτωση απόρριψης των υλικών, ο οικονομικός φορέας βαρύνεται με τα έξοδα που θα προκύψουν από τον απαιτούμενο έλεγχο ή ελέγχους.

9.3.3 Επιστροφή υλικών που απορρίφθηκαν

Η επιστροφή των υλικών που απορρίφθηκαν γίνεται μετά την προσκόμιση και οριστική παραλαβή ίσης ποσότητας προς αντικατάσταση της απορριφθείσας, οπότε ο προμηθευτής υποχρεούται να παραλάβει την ποσότητα που απορρίφθηκε και αντικαταστάθηκε μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την ημερομηνία της οριστικής παραλαβής της νέας ποσότητας.

Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί ύστερα από αίτημα του προμηθευτή, που υποβάλλεται απαραίτητα πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες πριν από την εκπνοή της, με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου με την οποία και επιβάλλεται πρόστιμο σε ποσοστό 2,5% επί της συμβατικής αξίας της συγκεκριμένης ποσότητας.

Μετά την πάροδο των παραπάνω προθεσμιών και της τυχόν χορηγηθείσας παράτασης, σε περίπτωση που ο προμηθευτής δεν παραλάβει την απορριφθείσα ποσότητα, ο φορέας μπορεί να προβεί στην καταστροφή ή εκποίησης της, κατά τις ισχύουσες διατάξεις.

Με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου γνωμοδοτικού οργάνου, μπορεί να εγκριθεί η επιστροφή στον προμηθευτή των υλικών που απορρίφθηκαν πριν από την αντικατάστασή τους, με την προϋπόθεση ο προμηθευτής να καταθέσει χρηματική εγγύηση που να καλύπτει την καταβληθείσα αξία της ποσότητας που απορρίφθηκε.

9.3.4 Ποιοτικός έλεγχος των υλικών κατά την παραλαβή τους

9.3.4.1 Παραλαβή κατόπιν μόνον μακροσκοπικής εξέτασης

Αν η σύμβαση προβλέπει μόνο μακροσκοπική εξέταση, μετά την ολοκλήρωση της, αναλόγως των αποτελεσμάτων της, η Επιτροπή Παραλαβής συντάσσει είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποιοτικής και Ποσοτικής Παραλαβής, είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποιοτικής και Ποσοτικής Παραλαβής με παρατηρήσεις είτε Πρωτόκολλο Απόρριψης σύμφωνα με τα κατά περίπτωση ειδικότερα αναφερόμενα ανωτέρω.

Η διαδικασία μακροσκοπικού ελέγχου περιγράφεται στα έγγραφα της σύμβασης και μπορεί να αφορά το σύνολο της συμβατικής ποσότητας ή της ποσότητας των υλικών που παραδίδει κάθε φορά ο ανάδοχος της σύμβασης, αν η τελευταία προβλέπει τμηματικές παραδόσεις.

Επικεντρώνεται συνήθως στην ποσοτική επαλήθευση των υλικών που παραδίδονται, την ακεραιότητα και καταλληλότητα της συσκευασίας και την διαπίστωση ότι τα υλικά συνοδεύονται από όλα τα τυχόν προβλεπόμενα στην σύμβαση παρελκόμενά τους, τεχνικά εγχειρίδια κ.α.

Στα έγγραφα της σύμβασης αναλόγως της φύσης και της ποσότητας των συμβατικών ειδών μπορεί να προβλέπεται ο μακροσκοπικός έλεγχος να είναι αναλυτικότερος σε δείγμα υλικών των συμβατικών ποσοτήτων που παραδίδει κάθε φορά ο ανάδοχος της σύμβασης.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (Παράδειγμα εφαρμογής μακροσκοπικού ελέγχου):

Προμήθεια κλιματιστικών μηχανημάτων διαφόρων τύπων (9000 BTU/h τεμάχια 1884, 12000 BTU/h τεμάχια 1650, 18000 BTU/h τεμάχια 733 και 24000 BTU/h 542). Η εγκατάσταση και συντήρηση του εξοπλισμού δεν εμπίπτουν στις υποχρεώσεις του προμηθευτή και γίνονται με ευθύνη του αγοραστή.

α) Απαιτήσεις τεχνικών προδιαγραφών της σύμβασης:

Μεταξύ των απαιτήσεων των τεχνικών προδιαγραφών περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες:

A2. Στην Τεχνική Προσφορά αναφέρεται ο κατασκευαστής, η εμπορική ονομασία ή εμπορικό σήμα καθώς και το μοντέλο του προσφερόμενου κλιματιστικού μηχανήματος.

B23. Το κλιματιστικό μηχάνημα φέρει σήμανση CE.

Με την Τεχνική Προσφορά υποβάλλεται «Δήλωση Συμμόρφωσης ΕΕ» του κατασκευαστή.

B24. Το κλιματιστικό μηχάνημα συνοδεύεται από την ετικέτα και το δελτίο προϊόντος σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 626/2011 της Επιτροπής της 4ης Μαΐου 2011.

Γ.2. Τα προς προμήθεια είδη παραδίδονται στον αγοραστή, συσκευασμένα όπως διατίθενται από τον κατασκευαστή. Η συσκευασία είναι κατάλληλη για ασφαλή μεταφορά και αποθήκευση των μηχανημάτων και περιλαμβάνει τα σχετικά εγχειρίδια εγκατάστασης/συντήρησης και οδηγίες χρήσης.

β) Μακροσκοπικός έλεγχος βάσει των απαιτήσεων της σύμβασης:

«Η Επιτροπή Παραλαβής λαμβάνει από κάθε τύπο (9000 BTU/h, 12000 BTU/h, 18000 BTU/h και 24000 BTU/h) αντιπροσωπευτικό δείγμα τεμαχίων σε ποσοστό 2% της παραδοθείσας ποσότητας (στην πλησιέστερη ακέραια μονάδα) και πάντως όχι λιγότερο από δύο (2) και μέχρι τέσσερα (4) τεμάχια και να διενεργεί σε αυτά μακροσκοπική εξέταση για την εξακρίβωση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις των τεχνικών προδιαγραφών (Τ.Π.) σύμφωνα με τη Διακήρυξη και την Τεχνική Προσφορά.

Ειδικότερα:

Με τη μακροσκοπική εξέταση της συσκευής και των σημάνσεων επ' αυτής, των σημάνσεων επί της συσκευασίας και των εγχειρίδιων εντός αυτής διαπιστώνονται ο κατασκευαστής, η εμπορική ονομασία ή εμπορικό σήμα καθώς και το μοντέλο του κλιματιστικού μηχανήματος όπως αναφέρεται στη Τεχνική Προσφορά (σχετ. Τ.Π. Α2), η σήμανση CE του μηχανήματος (σχετ. Τ.Π. Β23), η ετικέτα και το δελτίο προϊόντος σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 626/2011 της Επιτροπής της 4ης Μαΐου 2011 (σχετ. Τ.Π. Β24) και η καταλληλότητα της συσκευασίας για ασφαλή μεταφορά και αποθήκευση των μηχανημάτων καθώς και η συμπερίληψη των σχετικών εγχειριδίων εγκατάστασης/συντήρησης και οδηγιών χρήσης Γ2 (σχετ. Τ.Π. Γ2).

γ) Μακροσκοπικός έλεγχος από την Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής της σύμβασης.

Η Επιτροπή σε κάθε παράδοση που πραγματοποιεί ο ανάδοχος της σύμβασης, θα πραγματοποιεί τον ανωτέρω αναφερόμενο μακροσκοπικό έλεγχο σε ποσοστό 2% (στην πλησιέστερη ακέραια μονάδα) και πάντως όχι λιγότερο από δύο (2) και μέχρι τέσσερα (4) τεμάχια της παραδιδόμενης ποσότητας, σε κάθε τύπου μηχανήματος που παραδίδεται.

Αν υποθέσουμε ότι η σύμβαση περιλαμβάνει τμηματικές παραδόσεις και η 1^η τμηματική παράδοση αφορά την παράδοση 400 τεμαχίων 9000 BTU/h, 300 τεμαχίων 12000 BTU/h, 100 τεμαχίων 18000 BTU/h και 100 τεμαχίων 24000 BTU/h θα πραγματοποιήσει τον ανωτέρω μακροσκοπικό έλεγχο σε

- 4 τεμάχια κλιματιστικών μηχανημάτων τύπου 9000 BTU/h,
- 4 τεμάχια κλιματιστικών μηχανημάτων 12000 BTU/h,
- 2 τεμάχια κλιματιστικών μηχανημάτων 18000 BTU/h
- 2 τεμάχια κλιματιστικών μηχανημάτων 24000 BTU/h.

Δεδομένου ότι Η Επιτροπή θα πραγματοποιήσει και ποσοτική παραλαβή της 1^{ης} τμηματικής παράδοσης ο έλεγχος της καταλληλότητας της συσκευασίας των μηχανημάτων εκ των πραγμάτων θα αφορά το σύνολο της παραδιδόμενης ποσότητας.

Στην συνέχεια η Επιτροπή εφόσον ο μακροσκοπικός έλεγχος αποβεί θετικός θα συντάξει πρωτόκολλο οριστικής ποσοτικής και ποιοτικής παραλαβής των κλιματιστικών μηχανημάτων της 1^{ης} τμηματικής παράδοσης στο οποίο θα αναφέρεται αναλυτικά ο δειγμαληπτικός έλεγχος που πραγματοποίησε (ημερομηνία τύπος, αριθ. μηχανήματος, παρτίδα κ.α.). Στο πρωτόκολλο θα αναφέρονται αναλυτικά και τα λοιπά ποσοτικά στοιχεία της παραδιδόμενης ποσότητας.

9.3.4.2 Έλεγχος βάσει χημικής ή μηχανικής εξέτασης (εργαστηριακή)

9.3.4.2.1 Δείγματα – αντιδείγματα

Εφόσον από τη σύμβαση προβλέπονται εργαστηριακοί έλεγχοι, αυτοί διενεργούνται από διαπιστευμένα εργαστήρια της αναθέτουσας αρχής ή του Γ.Χ.Κ. ή οποιουδήποτε άλλου εργαστηρίου του δημοσίου τομέα, όπως αυτός οροθετείται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, ανάλογα με τη φύση του προς προμήθεια υλικού και τη μορφή του ελέγχου. Αν δεν μπορούν να εφαρμοστούν τα ανωτέρω, οι εργαστηριακοί έλεγχοι διενεργούνται από διαπιστευμένα εργαστήρια του ιδιωτικού τομέα. Η ανωτέρω διαδικασία ακολουθείται και κατά τη διαδικασία των εργαστηριακών ελέγχων της κατ' έφεσιν εξέτασης που θα αναλύσουμε στην συνέχεια.

Η ποσότητα ή το μέγεθος των δειγμάτων που θα αποσταλούν για χημική ή μηχανική εξέταση (εργαστηριακή) καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης. Εφόσον στη σχετική σύμβαση δεν αναφέρεται η ποσότητα και το μέγεθος των δειγμάτων, ισχύουν οι διατάξεις για τις δειγματοληψίες του Γενικού Χημείου του Κράτους (Γ.Χ.Κ.) ή τα προβλεπόμενα από εθνικά ή ευρωπαϊκά ή διεθνή πρότυπα για τη διενέργεια δειγματοληψίας.

Τα δείγματα που λαμβάνουν οι επιτροπές παραλαβής κατά την διαδικασία ελέγχου των προς παραλαβή συμβατικών υλικών, λαμβάνονται εις διπλούν (δείγματα -

αντιδείγματα). Ένα απ' αυτά (δείγμα) αποστέλλεται απευθείας από την Επιτροπή για εργαστηριακή εξέταση ή χρησιμοποιείται για πρακτική δοκιμασία.

Η αξία των δειγμάτων και αντιδειγμάτων που λαμβάνονται από τις επιτροπές παραλαβής, βαρύνει τους προμηθευτές και δεν καταβάλλεται.

Το κόστος για όλες τις εργαστηριακές εξετάσεις που διενεργούνται κατά την εκτέλεση της σύμβασης βαρύνει τον προμηθευτή.

9.3.4.2.2 Διαδικασία λήψης δειγμάτων -παραλαβή υλικών

Η Επιτροπή παραλαβής πραγματοποιεί μακροσκοπικό έλεγχο της ποσότητας της σύμβασης που παρέδωσε ο ανάδοχος και εφόσον αποβεί θετικός, λαμβάνει από την ποσότητα του συμβατικού υλικού, δείγματα εις διπλούν (δείγμα -αντιδείγμα), σύμφωνα με την διαδικασία που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης (ποσότητα ή μέγεθος). Στην συνέχεια συντάσσει Πρωτόκολλο Μακροσκοπικού Ελέγχου και Δειγματοληψίας στο οποίο αναφέρονται αναλυτικά, όλα τα στοιχεία των δειγμάτων που έλαβε (ημερομηνία, παρτίδα ποσότητα ή μέγεθος, κ.α.) και το διαβιβάζει μαζί με τα δείγματα στην αρμόδια υπηρεσία της Αναθέτουσας Αρχής προκειμένου η τελευταία να αποστείλει το δείγμα στο κατάλληλο εργαστήριο για εργαστηριακό έλεγχο και να φυλάξει το αντιδείγμα.

Μετά την ολοκλήρωση των εργαστηριακών ελέγχων και αναλόγως των αποτελεσμάτων αυτών, η Επιτροπή Παραλαβής συντάσσει είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής της ποσότητας που παρέδωσε ο ανάδοχος της σύμβασης, είτε Πρωτόκολλο Απόρριψης.

Στα εν λόγω κατά περίπτωση πρωτόκολλα, η Επιτροπή αναφέρει το Πρωτόκολλο Μακροσκοπικού Ελέγχου και Δειγματοληψίας και τα αποτελέσματα του εργαστηριακού ελέγχου του δείγματος που εστάλει στο εργαστήριο.

Επισημαίνεται ότι εάν το υλικό απορρίπτεται από την Επιτροπή Παραλαβής λόγω παρεκκλίσεων που διαπιστώθηκαν κατά τον μακροσκοπικό έλεγχο, η Επιτροπή δεν

προβαίνει στη λήψη και αποστολή δειγμάτων και αντιδειγμάτων για άλλους περαιτέρω ελέγχους.

9.3.4.3 Παραλαβή με πρακτική δοκιμασία

Πραγματοποιείται με την λήψη δείγματος από την συμβατική ποσότητα των υλικών που παραδόθηκαν και δεν περιλαμβάνει εργαστηριακούς ελέγχους. Η πρακτική δοκιμασία διενεργείται είτε από την Επιτροπή Παραλαβής είτε από άλλη αρμόδια υπηρεσία. Αναλόγως των αποτελεσμάτων η Επιτροπή Παραλαβής συντάσσει είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής της ποσότητας που παρέδωσε ο ανάδοχος της σύμβασης, είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής με παρατηρήσεις ή Πρωτόκολλο Απόρριψης.

9.3.4.4 Παραλαβή με όλους ή με όσους από τους παραπάνω τρόπους χρειάζεται, ανάλογα με το προς προμήθεια υλικό ή και με οποιονδήποτε άλλο ενδεικνυόμενο τρόπο, εφόσον ο τρόπος αυτός προβλέπεται από τη σύμβαση

Μετά την ολοκλήρωση των ελέγχων η Επιτροπή Παραλαβής συντάσσει είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής της ποσότητας που παρέδωσε ο ανάδοχος της σύμβασης, είτε Πρωτόκολλο Οριστικής Ποσοτικής και Ποιοτικής Παραλαβής με παρατηρήσεις είτε Πρωτόκολλο Απόρριψης.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (Παράδειγμα: Προμήθεια 100.000 δεσμίδων των 500 φύλλων φωτοαντιγραφικού χαρτιού A4)

α) Ενδεικτικές τεχνικές προδιαγραφές σύμβασης

A1. Το φωτοαντιγραφικό χαρτί πρέπει να είναι κατάλληλο για όλους τους τύπους των φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων και των εκτυπωτών (Laser και Inkjet) και να εμφανίζει καλή ποιότητα εκτύπωσης.

A2. Το φωτοαντιγραφικό χαρτί πρέπει να είναι κατάλληλο για την απευθείας φωτοαντιγραφή του πρωτοτύπου και από τις δύο όψεις του.

B1. Διαστάσεις φύλλων A4 (EN ISO 216) 21,0 cm x 29,7cm

B2. Περιεκτικότητα σε υγρασία (ISO 287) 3,5 % - 5,5 % κ.β

B3. Μάζα (ISO 536) 80 g/m² ± 4%

B4. Πάχος (EN 534) 100 ± 10 μm

B5. Επίπεδο κοπής αποδεκτό για κάθε ακμή. ≤3

B6. Αντοχή στο χνούδιασμα (ISO 3783) για το ηλεκτρικό μοντέλο: MD ≥1,0m/s

B7. Αδιαφάνεια (ISO 2471) ≥85%

B8. Επιφανειακή τραχύτητα κατά Bendtsen (ISO 8791-2) 110 - 330 ml/min

B9. Αντοχή στον εφελκυσμό (ISO 1924-2) MD≥3,5 kN/m

Γ1. Το φωτοαντιγραφικό χαρτί πρέπει να είναι συσκευασμένο σε δεσμίδες των 500 φύλλων ακριβώς.

Γ2. Οι δεσμίδες δεν πρέπει να περιέχουν σκισμένα, τσαλακωμένα ή ελαττωματικά φύλλα (φύλλα άλλων διαστάσεων ή άλλης κατηγορίας χαρτιού).

Γ3. Οι δεσμίδες πρέπει να είναι περιτυλιγμένες με αδιάβροχο υλικό (πλαστικοποιημένο ή κερωμένο χαρτί, εξωτερικά ή εσωτερικά), για την προφύλαξη του φωτοαντιγραφικού χαρτιού από την υγρασία του περιβάλλοντος και συσκευασμένες σε χαρτοκιβώτιο, το οποίο θα περιέχει πέντε (5) από αυτές.

Γ4. Στο περιτύλιγμα κάθε δεσμίδας πρέπει να αναγράφονται με ευκρινή και ανεξίτηλο τρόπο οι παρακάτω επισημάνσεις:

- Η επωνυμία του προϊόντος,
- Οι διαστάσεις των φύλλων.

- Ο αριθμός των φύλλων.
- Η μάζα (g/m²).
- Το σήμα FSC ή PEFC, εφόσον αναφέρεται την τεχνική προσφορά.
- Το οικολογικό σήμα της ΕΕ (EU Ecolabel) ή άλλα οικολογικά σήματα τύπου I (π.χ. Blue Angel, Nordic Swan), εφόσον αναφέρονται στην τεχνική προσφορά.

Γ5. Στο χαρτοκιβώτιο, όπου συσκευάζονται οι δεσμίδες, πρέπει να αναγράφονται οι ακόλουθες επισημάνσεις:

- Η επωνυμία του προϊόντος.
- Το είδος και οι διαστάσεις του χαρτιού.
- Ο αριθμός των δεσμίδων ή των συνολικών φύλλων που περιέχει.

β) Ποιοτικοί έλεγχοι κατά την παραλαβή

Κατά την διαδικασία παραλαβής των υλικών διενεργείται ποσοτικός και ποιοτικός έλεγχος και εφόσον το επιθυμεί μπορεί να παραστεί και ο προμηθευτής. Ο ποιοτικός έλεγχος των υλικών γίνεται με τον/τους ακόλουθο/ους τρόπο/ους:

i. **Μακροσκοπικός έλεγχος:** Οι απαιτήσεις των παρ. Γ1 έως Γ5 των Τεχνικών Προδιαγραφών ελέγχονται μακροσκοπικά. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή Παραλαβής λαμβάνει και ελέγχει τυχαία και αντιπροσωπευτικά δείγματα (δεσμίδες) σε ποσοστό 2% της παραδοθείσας ποσότητας (στην πλησιέστερη ακέραια μονάδα) και πάντως όχι λιγότερο από δύο (2) και μέχρι είκοσι (20) δεσμίδες.

ii. **Πρακτική δοκιμασία:** Για τις απαιτήσεις των παρ. Α1 και Α2 των Τεχνικών Προδιαγραφών διενεργείται πρακτική δοκιμασία στα φωτοαντιγραφικά μηχανήματα και τους εκτυπωτές του φορέα. Η Επιτροπή Παραλαβής διενεργεί την πρακτική δοκιμασία σε επαρκές αριθμό φύλλων από όλες τις δεσμίδες που έλαβε για τον μακροσκοπικό έλεγχο.

iii. **Εργαστηριακός έλεγχος:** Η Επιτροπή Παραλαβής διατηρεί το δικαίωμα να λάβει δείγματα και αντιδείγματα του παραδοθέντος χαρτιού και να αποστέλλει τα δείγματα για εργαστηριακό έλεγχο στο Γενικό Χημείο του Κράτους. Η ποσότητα του δείγματος είναι μία (1) κλειστή δεσμίδα των 500 φύλλων, εκτός εάν καθορίζεται αλλιώς μετά από επικοινωνία με το εργαστήριο. Ο εργαστηριακός έλεγχος έχει σκοπό την εξακρίβωση της συμφωνίας ή μη των ιδιοτήτων του χαρτιού που εξετάζονται εργαστηριακά με τις παρ. Β1 έως Β12. Τα αντιδείγματα φυλάσσονται από την Επιτροπή Παραλαβής για το ενδεχόμενο κατ' έφεση εξέτασης.

9.3.4.5 Αντιρρήσεις του αναδόχου της σύμβασης ως προς τα αποτελέσματα των ποιοτικών ελέγχων του αντικειμένου της σύμβασης

Ο ανάδοχος της σύμβασης μπορεί με αίτημά του να ζητήσει την επανεξέταση υλικών που απορρίφθηκαν ή κρίθηκαν παραληπτά με έκπτωση επί της συμβατικής τιμής με βάση του ελέγχους που διενέργησε η Επιτροπή Παραλαβής (πρωτοβάθμια).

Στην περίπτωση αυτή συγκροτείται δευτεροβάθμια Επιτροπή Παραλαβής (περίπτωσης β' της παραγράφου 11 του άρθρου 221). Η δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής προβαίνει εκ νέου, σε όλους τους προβλεπόμενους από τη σύμβαση ελέγχους και συντάσσει σχετικό πρωτόκολλο παραλαβής ή απόρριψης

Η παραπομπή κατά τα ανωτέρω γίνεται ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή ή αυτεπάγγελτα από την υπηρεσία. Το αίτημα για επανεξέταση υλικού σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής, υποβάλλεται από τον προμηθευτή, μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής απόφασης. Τα έξοδα της δευτεροβάθμιας επιτροπής παραλαβής, βαρύνουν τον προμηθευτή, εφόσον τα είδη απορριφθούν οριστικά ή παραληφθούν με έκπτωση, ανεξάρτητα εάν η ανάθεση για επανεξέταση γίνεται μετά από αίτημα του προμηθευτή ή αυτεπάγγελτα. Τα έξοδα αυτά καταλογίζονται με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου και εκπίπτουν από το ποσό πληρωμής του προμηθευτή ή εισπράττονται από την εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης ή με βεβαίωση μέσω του δημοσίου ταμείου.

Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, μπορεί να παραπέμπεται για επανεξέταση υλικό σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής που συγκροτείται προς τούτο, ακόμη και στην περίπτωση που παραλήφθηκε οριστικά από την πρωτοβάθμια επιτροπή παραλαβής.

9.3.4.6 Αντιρρήσεις του αναδόχου της σύμβασης ως προς τα αποτελέσματα των εργαστηριακών ελέγχων του αντικειμένου της σύμβασης

Αν ο προμηθευτής διαφωνεί με το αποτέλεσμα των εργαστηριακών εξετάσεων που διενεργήθηκαν κατά την διαδικασία παραλαβής των συμβατικών υλικών, από την πρωτοβάθμια ή τη δευτεροβάθμια Επιτροπή Παραλαβής, μπορεί να ζητήσει εγγράφως εξέταση κατ' έφεση των οικείων αντιδειγμάτων.

Η κατ' έφεση εξέταση γίνεται, ύστερα από έγγραφο της υπηρεσίας, σε εργαστήριο διαφορετικό από εκείνο που διενήργησε την αρχική εξέταση, σύμφωνα με την παράγραφο 13 του άρθρου 214. Ο προμηθευτής μπορεί να ζητήσει κατ' έφεση εξέταση είτε η παραλαβή διενεργείται από πρωτοβάθμια είτε από δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει άλλο κατάλληλο εργαστήριο από αυτό που διενήργησε τον αρχικό έλεγχο, η κατ' έφεση εξέταση γίνεται σε αυτό, αλλά με εξεταστή του Γενικού Χημείου του Κράτους ή άλλου φορέα.

Το αίτημα του προμηθευτή για την κατ' έφεση εξέταση πρέπει να υποβάλλεται μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την γνωστοποίηση σε αυτόν των αποτελεσμάτων της αρχικής εξέτασης. Κατ' έφεση εξέταση μπορεί να γίνει και αυτεπάγγελτα με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την λήψη του πρωτοκόλλου της Επιτροπής Παραλαβής.

Κατά την κατ' έφεση εξέταση παρίσταται εκπρόσωπος του φορέα, υποχρεωτικά δε καλείται να παρευρεθεί, εφόσον το επιθυμεί ο προμηθευτής. Εάν κατά τη διενέργεια της κατ' έφεση εξέτασης υπάρχει διαφωνία από τον εκπρόσωπο του φορέα ή τον προμηθευτή σε τεχνικό θέμα (όπως εφαρμοζόμενη μέθοδος εξέτασης χρήση οργάνων),

αυτή διατυπώνεται με σαφήνεια σε σχετικό πρωτόκολλο, η δε υπόθεση παραπέμπεται στο Ανώτατο Χημικό Συμβούλιο για γνωμάτευση.

Το αποτέλεσμα της κατ' έφεση εξέτασης είναι υποχρεωτικό και τελεσίδικο και για τα δύο μέρη. Μετά το αποτέλεσμα της κατ' έφεση εξέτασης ο προμηθευτής δεν μπορεί να ζητήσει παραπομπή σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής.

Ο προμηθευτής υποχρεούται να καταβάλει τα προβλεπόμενα για την περίπτωση τέλη.

9.3.5 Χρόνος παραλαβής υλικών

Η παραλαβή των υλικών και η έκδοση των σχετικών πρωτοκόλλων παραλαβής πραγματοποιείται μέσα στον καθοριζόμενο στα έγγραφα της σύμβασης χρόνο.

- Αν η σύμβαση προβλέπει μόνο μακροσκοπική εξέταση ή και άλλους ελέγχους που διενεργούνται από την ίδια την επιτροπή ή και ελέγχους που διενεργούνται από άλλα όργανα (όπως εργαστήρια, δοκιμαστήρια) που ανήκουν στον φορέα, ο συμβατικός χρόνος παραλαβής αρχίζει από την ημερομηνία πραγματικής προσκόμισης του υλικού.
- Αν η σύμβαση προβλέπει, εκτός από μακροσκοπική εξέταση και άλλους ελέγχους που διενεργούνται από άλλα όργανα που δεν ανήκουν στον φορέα, ο συμβατικός χρόνος παραλαβής αρχίζει από την ημερομηνία πραγματικής προσκόμισης του υλικού, χωρίς να υπολογίζεται σε αυτόν το χρονικό διάστημα από την αποστολή των δειγμάτων για έλεγχο, μέχρι την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου στην Επιτροπή.

Αν η παραλαβή των υλικών και η σύνταξη του σχετικού πρωτοκόλλου δεν πραγματοποιηθεί από την επιτροπή παραλαβής μέσα στον οριζόμενο από τη σύμβαση χρόνο, θεωρείται ότι η παραλαβή συντελέστηκε αυτοδίκαια, **με κάθε επιφύλαξη των δικαιωμάτων του Δημοσίου** και εκδίδεται προς τούτο σχετική απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου, με βάση μόνο το θεωρημένο από την υπηρεσία που παραλαμβάνει τα υλικά αποδεικτικό προσκόμισης τούτων, σύμφωνα δε με την απόφαση αυτή η αποθήκη του φορέα εκδίδει δελτίο εισαγωγής του υλικού και

εγγραφής του στα βιβλία της, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η πληρωμή του προμηθευτή.

Ανεξάρτητα από την, κατά τα ανωτέρω, αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του προμηθευτή, πραγματοποιούνται οι προβλεπόμενοι από την σύμβαση έλεγχοι από επιτροπή που συγκροτείται με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής που δεν πραγματοποίησε την παραλαβή στον προβλεπόμενο από την σύμβαση χρόνο.

Η παραπάνω επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από την σύμβαση, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω και συντάσσει τα σχετικά κατά περίπτωση πρωτόκολλα.

Οι εγγυητικές επιστολές προκαταβολής και καλής εκτέλεσης δεν επιστρέφονται πριν από την ολοκλήρωση όλων των προβλεπόμενων από τη σύμβαση ελέγχων και τη σύνταξη των σχετικών πρωτοκόλλων.

Οποιαδήποτε ενέργεια που έγινε από την αρχική επιτροπή παραλαβής, δεν λαμβάνεται υπόψη.

9.3.6 Παραλαβή συμβάσεων προμηθειών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118 (30.000,00 ευρώ) του ν. 4412/2016

Στις περιπτώσεις αυτές δεν απαιτείται συγκρότηση Επιτροπής Παρακολούθησης και Παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας, για την οποία προορίζονται τα αγαθά ή της υπηρεσίας που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτόν με την απόφαση ανάθεσης.

9.4 Μεταφορά και Ασφάλιση

Στα άρθρα 210 -211 του ν. 4412/2016 ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη μεταφορά των προμηθευόμενων εμπορευμάτων και την ασφάλισή τους κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, συμπληρωματικά και ως καθοδήγηση των διατάξεων του συμφωνητικού.

Όταν με τη μέριμνα, τη δαπάνη της μεταφοράς και την επιλογή του μεταφορικού μέσου βαρύνεται η αναθέτουσα αρχή, η προμήθεια πραγματοποιείται υπό τον όρο παράδοσης **FOB - FOT**, οπότε ο οικονομικός φορέας μετά την υπογραφή της σύμβασης υποχρεούται να ζητήσει από την αναθέτουσα αρχή έγγραφες οδηγίες σχετικά με τη μεταφορά του υλικού. Οι όροι FOB – FOT στους οποίους αναφέρεται ο ν. 4412/2016 για τη ρύθμιση ζητημάτων ναύλωσης – ασφάλισης είναι τυποποιημένοι Διεθνείς Εμπορικοί Όροι²⁸⁰ που υποδηλώνουν ότι η ευθύνη του πωλητή φθάνει μέχρι το χρονικό σημείο φόρτωσης των προϊόντων, μετά το οποίο ο κίνδυνος απώλειας ή ζημίας τους μεταφέρεται στον αγοραστή, ο οποίος θα είναι και υπεύθυνος για οποιοδήποτε κόστος προκύψει (μεταφορά, ασφάλιση και κάθε περαιτέρω κόστος)²⁸¹. Ο όρος FOB (Ελεύθερο επί του Πλοίου Πλοίο - Free On Board) χρησιμοποιείται όταν ως τόπος παράδοσης και παραλαβής ορίζονται λιμάνια και ως εκ τούτου είναι κατάλληλος για θαλάσσιες μεταφορές ή σε μεταφορές σε εσωτερικά ύδατα. Αντίστοιχα, ο όρος FOT (Ελεύθερο επί του Φορτηγού - Free On Truck) χρησιμοποιείται σε οδικές εμπορευματικές μεταφορές. Σύμφωνα με αυτούς, ο πωλητής οφείλει να φορτώσει τα εμπορεύματα στο πλοίο ή στο φορτηγό που έχει ορίσει ο αγοραστής στον καθορισμένο

²⁸⁰ Διεθνείς Εμπορικοί Όροι (γνωστοί ως International Commercial Terms ή Incoterms) που ανέπτυξε το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο, ήδη από το 1936 και έχουν καθιερωθεί ως διεθνώς αποδεκτοί ορισμοί και κανόνες ερμηνείας για τις συμβάσεις αγοράς και πώλησης αγαθών. Οι Incoterms παρέχουν τυποποιημένες λύσεις σχετικά με τους πιο κοινούς εμπορικούς όρους των συμβάσεων πώλησης και ιδίως, σχετικά με τον τόπο παράδοσης και παραλαβής των αγαθών, τον κίνδυνο και την ευθύνη παράδοσής τους, καθώς και το συμβαλλόμενο μέρος που βαρύνεται με τα έξοδα που ανακύπτουν σε κάθε στάδιο μεταφοράς τους. Βλ. περισσότερα στη διεύθυνση <https://iccwbo.org/business-solutions/incoterms-rules/>

²⁸¹ Με τη ρήτρα FOB, ο πωλητής αναλαμβάνει το κόστος παράδοσης των εμπορευμάτων στο λιμάνι αποστολής, το κόστος φόρτωσής τους στο πλοίο, τυχόν εξαγωγικούς δασμούς, φόρους και έξοδα εκτελωνισμού. Αντίστοιχα, τον αγοραστή βαρύνουν τα έξοδα της κύριας μεταφοράς (ναύλος) από το λιμάνι φόρτωσης στο λιμάνι προορισμού, εκφόρτωσης στο λιμάνι προορισμού και τυχόν εισαγωγικών δασμών, φόρων και έξοδα εκτελωνισμού στη χώρα προορισμού.

λιμένα αποστολής ή να προμηθευτεί τα εμπορεύματα που έχουν ήδη παραδοθεί. Σύμφωνα δε με την ερμηνευτική δήλωση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 210 του ν. 4412/2016, καταρχήν, η φόρτωση γίνεται μέσα στα κύτη και όχι στο κατάστρωμα του πλοίου, όπως φέρεται στον τίτλο της ρήτρας FOB, εκτός αν άλλως κρίνει ο αγοραστής. Σε κάθε περίπτωση, η φόρτωση γίνεται μέσα στα κύτη και όχι στο κατάστρωμα του πλοίου, εκτός αν άλλως κρίνει ο αγοραστής.

Στις λοιπές περιπτώσεις, η επιλογή του μεταφορικού μέσου γίνεται με μέριμνα και δαπάνη του προμηθευτή, με τους πρόσθετους περιορισμούς ότι η μεταφόρτωση σε ενδιάμεσους σταθμούς ή λιμάνια είναι επιτρεπτή μόνο κατόπιν συγκατάθεσης του αγοραστή και ότι, εφόσον το μεταφορικό μέσο είναι πλοίο, αυτό υπόκειται στους όρους και συμφωνίες της **CLASSIFICATION CLAUSES**. Η ασφαλιστική ρήτρα κατάταξης πλοίων (Classification Clause) έχει εφαρμογή στις θαλάσσιες μεταφορές, προσδιορίζει τους τύπους πλοίων που είναι αποδεικτοί για τη μεταφορά φορτίων, βάσει αποδεικτικού αναγνωρισμένου νηογνώμονα. Η ρήτρα επιβάλλει πρόσθετο ασφάλιστρο (επασφάλιστρο), λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία του πλοίου κατά το χρόνο φόρτωσης. Για πλοία άνω των 15 ετών και σε συνάρτηση άλλων παραγόντων, όπως της ηλικίας, της σημαίας, του μεταφερόμενου είδους και ακόμα της διαχείρισης του πλοίου, έχει καταρτιστεί πίνακας κλίμακας επασφαλίστρου από το I.C.C αποδεκτός από όλους του ασφαλιστές διεθνώς.

Ως προς την ασφάλιση του φορτίου κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, εφόσον η προμήθεια πραγματοποιείται με όρο κατά τον οποίο η ασφάλιση γίνεται με μέριμνα και δαπάνη του προμηθευτή, αυτή ανατίθεται σε ασφαλιστική εταιρεία και καλύπτει κινδύνους επιλογής του αγοραστή, ανάλογα με τη φύση του εμπορεύματος, τα περιστατικά του ταξιδιού, τη συσκευασία και λοιπούς συναφείς παράγοντες, οι οποίοι ορίζονται στη σχετική σύμβαση. Εκτός από τους παραπάνω κινδύνους, καλύπτονται και άλλοι κίνδυνοι (ενδεικτικά, πόλεμοι, απεργίες, στάσεις, πολιτικές ταραχές), όπως αυτοί ορίζονται στις ρήτρες του ινστιτούτου των ασφαλιστών Λονδίνου που ισχύουν κάθε φορά. Επίσης, ο προμηθευτής βαρύνεται με τυχόν επασφάλιστρα λόγω ηλικίας του πλοίου ή από άλλη αιτία, όταν η προμήθεια γίνεται με τον όρο παράδοσης **CIF**. Ο όρος

CIF (Cost, Insurance and Freight – Έξοδα μεταφοράς, Ασφάλιση, Φόρτωση) ανήκει επίσης στις τυποποιημένες ρήτρες των Incoterms και επιρρίπτει το κόστος και την ευθύνη της θαλάσσιας μεταφοράς των εμπορευμάτων στον λιμένα προορισμού καθώς, την ασφάλισή τους κατά του κινδύνου απώλειας ή ζημίας των εμπορευμάτων κατά τη μεταφορά, όπως και τα έξοδα που σχετίζονται με τη φόρτωση στα πλοία και τις διατυπώσεις εξαγωγής βαρύνουν στον πωλητή. Ο πωλητής φέρει επίσης τα έξοδα για τυχόν απώλεια ή ζημία του προϊόντος μέχρι την ολοκλήρωση της φόρτωσης των εμπορευμάτων σε μεταφορικό πλοίο, τυχόν πρόσθετες τελωνειακές ή εξαγωγικές διατυπώσεις, επιθεωρήσεις ή επαναδρομολόγηση. Μετά τη φόρτωση των εμπορευμάτων, ο αγοραστής καθίσταται υπεύθυνος για όλα τα υπόλοιπα έξοδα²⁸².

Σε όλες τις περιπτώσεις ασφαλίσεων, η έναρξη και η λήξη των ασφαλιζομένων κινδύνων μεταφοράς γίνεται, σύμφωνα με τη ρήτρα από αποθήκη σε αποθήκη (**WAREHOUSE TO WAREHOUSE**) περιλαμβανομένης και της παραμονής των εμπορευμάτων στους τελωνειακούς χώρους ή άλλες αποθήκες INTRANSIT του τόπου προορισμού των υλικών, για σαράντα πέντε (45) ημέρες από την άφιξη τους. Η δε ασφάλιση καλύπτει την αξία CIF του εμπορεύματος πλέον 5%. Η ρήτρα από Αποθήκη σε Αποθήκη (**WAREHOUSE TO WAREHOUSE CLAUSE**) εφαρμόζεται σε μικτές εμπορευματικές μεταφορές με χρήση συνδυασμού μέσων (πλοίο, τρένο, φορτηγό αυτοκίνητο). Σύμφωνα με αυτή, η ασφάλιση επεκτείνεται για καθοριζόμενη περίοδο από την άφιξή τους στην αποθήκη παραλαβής, ώστε να μπορέσει διευκολυνθεί η διαδικασία παραλαβής των εμπορευμάτων με τη διεκπεραίωση των απαραίτητων τελωνειακών και άλλες διατυπώσεων.

²⁸² <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/glossary/cost-insurance-and-freight>

Στη συνέχεια της φόρτωσης, σύμφωνα με το άρθρο 211 του ν. 4412/2016, ο προμηθευτής αμέσως μετά την φόρτωση των υλικών, υποχρεούται να γνωστοποιήσει στην αναθέτουσα αρχή, με τηλεγράφημα ή τηλετύπημα ή τηλεομοιοτυπία, τα στοιχεία φόρτωσης και τουλάχιστον:

- α) τον αριθμό της σύμβασης και της σχετικής πίστωσης της Τράπεζας της Ελλάδος, αν υπάρχει,
- β) τον τρόπο μεταφοράς και αν γίνεται με πλοίο, το όνομα, την εθνικότητα και τη σημαία του του πλοίου,
- γ) τον αριθμό των κιβωτίων, τα επ' αυτών σημεία και τους αριθμοί, τη φορτωθείσα ποσότητα και το βάρος (μικτό - καθαρό) του,
- δ) την πιθανή ημερομηνία άφιξης του μεταφορικού μέσου στον τόπο προορισμού. Σε περίπτωση παράλειψης ή καθυστέρησης γνωστοποίησης, ο προμηθευτής βαρύνεται με έξοδα υπερημεριών και παραμονής σε τελωνειακούς χώρους ή χώρους INTRANSIT των συμβατικών υλικών, από την επομένη της άφιξης του μεταφορικού μέσου μέχρι την παραλαβή τους.

9.4.1 Ποιοτικός έλεγχος στο εξωτερικό

Σύμφωνα με το άρθρο 212 του ν. 4412/2016, όταν τα υλικά εισάγονται από το εξωτερικό πριν από τη φόρτωσή τους ή κατά το στάδιο κατασκευής τους, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αναθέτει, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων συμβάσεων, τον ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο σε διεθνές γραφείο ελέγχου. Στην περίπτωση αυτή, η οριστική παραλαβή του υλικού γίνεται στην Ελλάδα από την αρμόδια επιτροπή παραλαβής, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τη σύμβαση και τις κείμενες διατάξεις. Εναλλακτικά, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποστείλει επιτροπή από εξειδικευμένους υπαλλήλους του δημοσίου τομέα, για τη διενέργεια του ελέγχου στο εξωτερικό.

Στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου ορίζονται οι υποχρεώσεις του οικονομικού φορέα έναντι του διεθνούς γραφείου ελέγχου ή της επιτροπής εξειδικευμένων υπαλλήλων. Συγκεκριμένα, ο οικονομικός φορέας υποχρεούται:

α) να διαθέτει τα απαιτούμενα τεχνικά μέσα και εργατοτεχνικό προσωπικό, ιδίως για μετακίνηση, μετατόπιση, στοιβασία του προς έλεγχο υλικού και για κάθε άλλη ενέργεια που είναι αναγκαία για τον έλεγχο,

β) να διαθέτει για την εξακρίβωση της ποιότητας του προς έλεγχο υλικού όσα τεχνικά μέσα έχει στην διάθεση του,

γ) να έχει συγκεντρωμένα τα υλικά στην ίδια πόλη ή τοποθεσία, επί ποινή επιβάρυνσης των πρόσθετων εξόδων του ελέγχου,

δ) να ενημερώνει τα αρμόδια όργανα του διεθνούς γραφείου ελέγχου, σχετικά με την πορεία εκτέλεσης της παραγγελίας.

Σε περίπτωση που το διεθνές γραφείο ελέγχου δεν προσέλθει έγκαιρα για τον έλεγχο του υλικού, ο οικονομικός φορέας υποχρεούται να απευθυνθεί στην αρμόδια υπηρεσία που εκτελεί την προμήθεια, για να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες.

Η αξία των δειγμάτων και αντιδειγμάτων του υλικού, όπου τούτο απαιτείται, κατά τον έλεγχο στο εξωτερικό, βαρύνει τον οικονομικό φορέα

9.5 Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί όταν κρίνει σκόπιμο για σύμβαση συγκεκριμένης προμήθειας να προβλέπει στα έγγραφα της σύμβασης και εγγυημένη λειτουργία του αντικειμένου της προμήθειας. Ο χρόνος και το περιεχόμενο της εγγυημένης λειτουργίας περιγράφεται στα έγγραφα της σύμβασης²⁸³.

Κατά την περίοδο της εγγυημένης λειτουργίας, ο ανάδοχος ευθύνεται για την καλή λειτουργία του αντικειμένου της προμήθειας. Επίσης, οφείλει κατά το χρόνο της εγγυημένης λειτουργίας να προβαίνει στην προβλεπόμενη συντήρηση και να αποκαθιστά οποιαδήποτε βλάβη με τρόπο και σε χρόνο που περιγράφεται στις τεχνικές προδιαγραφές και στα λοιπά τεύχη της σύμβασης.

Για την παρακολούθηση της εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου, η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής ή ειδική επιτροπή που ορίζεται για τον σκοπό αυτόν από την αναθέτουσα αρχή, προβαίνει στον απαιτούμενο έλεγχο

²⁸³ ΕΣ 962/2022 (Τμ. Ζ), σκ. 10. ... «Ειδικότερα, κατά την διάρκεια της εγγυημένης λειτουργίας των προς προμήθεια αγαθών, ο ανάδοχος έχει εκ της συμβάσεως υποχρέωση, χωρίς επιπλέον τίμημα, να μεριμνά για την καλή λειτουργία τους και συγκεκριμένα να προβαίνει στη συντήρησή τους καθώς και στην αποκατάσταση οποιασδήποτε βλάβης τους, παρεμβαίνοντας άμεσα και με τον τρόπο που περιγράφεται στις τεχνικές προδιαγραφές και στα λοιπά τεύχη της σύμβασης. Για την εξασφάλιση της ποιότητας των εν λόγω παρεπόμενων, πλην όμως κεφαλαιώδους σημασίας, υπηρεσιών εγγυημένης λειτουργίας των υπό προμήθεια ειδών, η αναθέτουσα αρχή, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 75 παρ. 4 εδαφ. γ του ν. 4412/2016, δύναται να θέτει πρόσφορα κριτήρια επιλογής, δυνάμει των οποίων θα διασφαλίσει ότι ο οικονομικός φορέας διαθέτει ο ίδιος (ή τυχόν τρίτος στις δυνατότητες του οποίου στηρίζεται) την τεχνογνωσία και την εμπειρία μέσω των κατάλληλων ανθρώπινων πόρων και των τεχνικών μέσων που διαθέτει να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις υποχρεώσεις που συνδέονται με την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών και περαιτέρω να ορίσει ένα ή περισσότερα από τα αποδεικτικά μέσα του Παραρτήματος XII μέρος II του ως άνω νόμου προς απόδειξη εκπλήρωσης των τεθέντων κατά τα ανωτέρω κριτηρίων».

της συμμόρφωσης του αναδόχου στα προβλεπόμενα στην σύμβαση για την εγγυημένη λειτουργία καθ' όλον τον χρόνο ισχύος της τηρώντας σχετικά πρακτικά. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του αναδόχου προς τις συμβατικές του υποχρεώσεις, η επιτροπή εισηγείται στο αποφαινόμενο όργανο της σύμβασης την έκπτωση του αναδόχου.

Μέσα σε έναν (1) μήνα από τη λήξη του προβλεπόμενου χρόνου της εγγυημένης λειτουργίας, η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής ή η ειδική επιτροπή συντάσσει σχετικό πρωτόκολλο παραλαβής της εγγυημένης λειτουργίας που εγκρίνεται από το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο, στο οποίο αποφαινεται για τη συμμόρφωση του αναδόχου στις απαιτήσεις της σύμβασης. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, ολικής ή μερικής, του αναδόχου, το συλλογικό όργανο μπορεί να προτείνει την κατάπτωση της εγγύησης καλής λειτουργίας που προβλέπεται στο [άρθρο 72](#) του ν. 4412/2016 περί εγγυήσεων.

10 ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ – ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΡΗΤΡΕΣ – ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

10.1 Εισαγωγή

Οι συμβάσεις Παροχής υπηρεσιών, περιλαμβάνουν όλες τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, όπως αυτές με αντικείμενο τον σχεδιασμό, προγραμματισμό, οργάνωση, διαχείριση, παρακολούθηση, έλεγχο και αξιολόγηση επιχειρησιακών και αναπτυξιακών προγραμμάτων και δράσεων σε όλους τους τομείς της οικονομίας (βλ. αρ. 2 παρ. 1 περ. 9 ν. 4412/2016). Οι κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες που αναφέρονται περιοριστικά στο Παράρτημα XIV του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016 (όπως νομικές υπηρεσίες και υπηρεσίες φύλαξης κτλ).

10.1.1 Σκοπός διδακτικής ενότητας

Το παρόν κεφάλαιο του εκπαιδευτικού υλικού εκπονήθηκε με σκοπό την επιμόρφωση των υπαλλήλων και στελεχών των Αναθετουσών Αρχών (ΑΑ) που ασχολούνται με το στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, προκειμένου για την ορθή εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, ως προς τους ειδικούς κανόνες εκτέλεσης των συμβάσεων υπηρεσιών και ιδίως ως προς τη διάρκεια της σύμβασης, την παράταση και μετάθεση του χρόνου αυτής, την παραλαβή του αντικειμένου και την επιβολή ποινικών ρητρών στον ανάδοχο.

10.1.2 Προσδοκώμενα αποτελέσματα

- Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του κεφαλαίου αυτού είναι οι επιμορφούμενοι να είναι σε θέση να:
- αντιληφθούν τις βασικές υποχρεώσεις και τα βασικά δικαιώματα του αντισυμβαλλομένου στη σύμβαση υπηρεσιών
- κατανοήσουν τον/ους τρόπο/ους με τον/ους οποίο/ους διενεργείται η παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας
- εντοπίσουν τα ζητήματα που συνδέονται με τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας, τη δυνατότητα παράτασης αυτής και τις επερχόμενες συνέπειες/κυρώσεις, σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι συμβατικές προθεσμίες / υποχρεώσεις, τις προϋποθέσεις επιβολής τους, και τον τρόπο υπολογισμού τους
- αντιληφθούν τη σημασία της υπαιτιότητας ή μη του αναδόχου για την επιβολή των, κατά τα ανωτέρω, επερχόμενων συνεπειών / κυρώσεων
- αναλύσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να γίνει η παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής υπηρεσιών και το αρμόδιο προς τούτο όργανο, αναλόγως και του ποσού της σύμβασης υπηρεσίας
- αντιληφθούν και να μπορούν να εφαρμόσουν τις απαιτούμενες ενέργειες σε περίπτωση που οι παρεχόμενες υπηρεσίες / παραδοτέα παρουσιάζουν αποκλίσεις / παρεκκλίσεις σε σχέση με τους όρους της σύμβασης

- αναγνωρίζουν τις περιπτώσεις όπου απαιτείται (ή όχι) η έγκριση του αποφασιστικού οργάνου για την παραλαβή
- εντοπίσουν τις περιπτώσεις όπου επέρχεται αυτοδίκαιη παραλαβή της σύμβασης παροχής υπηρεσίας και τις συνέπειες αυτής
- εφαρμόσουν τις ενδεδειγμένες ενέργειες σε περιπτώσεις οριστικής απόρριψης ολόκληρου ή μέρους των παρεχόμενων υπηρεσιών/παραδοτέων και να κατανοήσουν τις προϋποθέσεις και τις προθεσμίες με βάση τις οποίες μπορεί να γίνει αντικατάσταση αυτών, λαμβανομένων υπόψη των επερχόμενων, κατά περίπτωση, συνεπειών / κυρώσεων

10.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου κεφαλαίου περιλαμβάνει ή περιγράφει:

- μία επισκόπηση της έννοιας των συμβάσεων υπηρεσιών
- τις υποχρεώσεις του παρόχου υπηρεσιών
- τα δικαιώματα του παρόχου υπηρεσιών
- την παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσιών
- την παράταση της σύμβασης παροχής υπηρεσιών
- την υπαιτιότητα του αναδόχου
- την έννοια της ανωτέρας βίας
- την αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων ως προς την ανωτέρα βία
- τις κυρώσεις-ποινικές ρήτρες
- την παραλαβή του αντικειμένου
- την απόρριψη-αντικατάσταση παραδοτέου
- την αυτοδίκαιη παραλαβή

10.2 Συνοπτική αναφορά στις βασικές υποχρεώσεις / στα βασικά δικαιώματα του παρόχου υπηρεσιών

10.2.1 Υποχρεώσεις αναδόχου

Ο ανάδοχος δεσμεύεται ότι:

α) σε όλα τα στάδια που προηγήθηκαν της σύμβασης δεν ενήργησε αθέμιτα, παράνομα ή καταχρηστικά και ότι θα εξακολουθήσει να μην ενεργεί κατ' αυτόν τον τρόπο κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης²⁸⁴,

β) ότι θα δηλώσει αμελλητί στην αναθέτουσα αρχή, αφότου λάβει γνώση, οποιαδήποτε κατάσταση (ακόμη και ενδεχόμενη) σύγκρουσης συμφερόντων (άρθρο 24 του ν. 4412/2016) (προσωπικών, οικογενειακών, οικονομικών, πολιτικών ή άλλων κοινών συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων και αντικρουόμενων επαγγελματικών συμφερόντων) μεταξύ των νόμιμων ή εξουσιοδοτημένων εκπροσώπων του, καθώς και υπαλλήλων ή συνεργατών τους οποίους απασχολεί στην εκτέλεση της σύμβασης (π.χ. με σύμβαση υπεργολαβίας) και μελών του προσωπικού της αναθέτουσας αρχής που εμπλέκονται καθ' οιονδήποτε τρόπο στη διαδικασία εκτέλεσης της σύμβασης ή/και μπορούν να επηρεάσουν την έκβαση και τις αποφάσεις της αναθέτουσας αρχής περί την εκτέλεσή της, οποτεδήποτε και εάν η κατάσταση αυτή προκύψει κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης .

²⁸⁴ ΕΑΔΗΣΥ Υπόδειγμα Διακήρυξης Υπηρεσιών

Οι υποχρεώσεις και οι απαγορεύσεις της ρήτρας αυτής, στην περίπτωση που ο ανάδοχος είναι ένωση, ισχύουν για όλα τα μέλη της ένωσης, καθώς και για τους υπεργολάβους που χρησιμοποιεί²⁸⁵. Στο συμφωνητικό περιλαμβάνεται σχετική δεσμευτική δήλωση τόσο του αναδόχου όσο και των υπεργολάβων του.

Ο Ανάδοχος δεσμεύεται έναντι της Αναθέτουσας Αρχής ότι:

- τηρεί και θα εξακολουθήσει να τηρεί κατά την εκτέλεση της σύμβασης τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπιστεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α' (και του άρθρου 18 του ν. 4412/2016). Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση της παρούσας σύμβασης και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους (άρθρο 130 ν. 4412/2016)²⁸⁶.

- θα ενεργεί σύμφωνα με το Νόμο και με την σύμβαση, ότι θα λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσει την ομαλή και προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης σύμφωνα με τη Διακήρυξη και τα λοιπά Έγγραφα της Σύμβασης και ότι δεν θα ενεργήσει αθέμιτα, παράνομα ή καταχρηστικά καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσης της,

²⁸⁵ ΕΑΔΗΣΥ Υπόδειγμα Διακήρυξης Υπηρεσιών

²⁸⁶ Απόστολος Γέροντας, «Δίκαιο Δημόσιων Συμβάσεων Ανάθεση-εκτέλεση -δικαστική προστασία», εκδόσεις Σάκκουλα, 2024, σελ.279.

σύμφωνα με τη ρήτρα ακεραιότητας που επισυνάπτεται στο σώμα της διακήρυξης²⁸⁷. Θα πρέπει να έχει προβλεφθεί η ρήτρα αυτή στα έγγραφα της σύμβασης.

-καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης, θα συνεργάζεται στενά με την Αναθέτουσα Αρχή, υποχρεούται δε να λαμβάνει υπόψη του οποιοσδήποτε παρατηρήσεις της, σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης²⁸⁸.

Ο ανάδοχος όσο και η Α/Α πρέπει να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του Κανονισμού ΕΕ/2016/2019 και του ν. 4624/2019 (Α 137).

Ειδικότερα, τα αντισυμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν να τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων / General Data Protection Regulation – GDPR) και του ν. 4624/2019. Ειδικότερα:

Α) Ως προς την επεξεργασία από την Αναθέτουσα Αρχή των προσωπικών δεδομένων του Αναδόχου συμπεριλαμβανομένων των προστιθέντων/συνεργατών/δανειζόντων εμπειρία/υπεργολάβων του, ισχύουν τα παρακάτω²⁸⁹:

²⁸⁷ ΕΑΔΗΣΥ Σχέδιο Συμφωνητικού Παροχής Υπηρεσιών

²⁸⁸ ΕΑΔΗΣΥ Σχέδιο Συμφωνητικού Παροχής Υπηρεσιών

²⁸⁹ Αντίστοιχη τυποποιημένη δήλωση έχει συμπεριληφθεί στο Σχέδιο Συμφωνητικού Παροχής Υπηρεσιών της ΕΑΔΗΣΥ

Ο Ανάδοχος συναινεί στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτέλεσης της παρούσας δημόσιας σύμβασης και επιτρέπει στην Αναθέτουσα Αρχή να προβεί σε αναζήτηση-επιβεβαίωση όλων των αναγκαίων δικαιολογητικών, καθώς και στην αναγκαία επεξεργασία και διατήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και στην ανταλλαγή πληροφοριών με άλλες δημόσιες αρχές.

Η Αναθέτουσα Αρχή αποθηκεύει και επεξεργάζεται τα στοιχεία προσωπικών δεδομένων του Αναδόχου που είναι αναγκαία για την εκτέλεση της σύμβασης, την εκπλήρωση των μεταξύ τους συναλλαγών και την εν γένει συμμόρφωσή της με νόμιμη υποχρέωση, σε έγχαρτο αρχείο και σε ηλεκτρονική βάση με υψηλά χαρακτηριστικά ασφαλείας με πρόσβαση αυστηρώς και μόνο σε εξουσιοδοτημένα πρόσωπα ή παρόχους υπηρεσιών στους οποίους αναθέτει την εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών για λογαριασμό της και οι οποίοι διενεργούν πράξεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

Η Αναθέτουσα Αρχή θα προβεί σε συλλογή και επεξεργασία (π.χ. συλλογή, καταχώριση, οργάνωση, αποθήκευση, μεταβολή, διαγραφή, καταστροφή κ.λπ.), για τους ανωτέρω αναφερόμενους σκοπούς, των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όπως: (α) επίσημων στοιχείων ταυτοποίησης, (β) στοιχείων επικοινωνίας, (γ) δεδομένων και πληροφοριών κοινωνικοασφαλιστικών και φορολογικών απαιτήσεων, (δ) γενικών πληροφοριών, (ε) στοιχείων πληρωμής, χρηματοοικονομικών πληροφοριών και λογαριασμών, (στ) δεδομένων ειδικής κατηγορίας, των οποίων η συλλογή και επεξεργασία επιβάλλεται από τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης, σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, ή στατιστικούς σκοπούς.

Τα προσωπικά δεδομένα του Αναδόχου και των συνεργατών του (συμπεριλαμβανομένων των δανειζόντων εμπειρία/υπεργολάβων) αποθηκεύονται για χρονικό διάστημα ίσο με τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης και μετά τη λήξη αυτής για χρονικό διάστημα πέντε ετών εκτός εάν η νομοθεσία προβλέπει διαφορετική περίοδο διατήρησης. Σε περίπτωση εκκρεμοδικίας σχετικά με δημόσια σύμβαση, τα δεδομένα τηρούνται μέχρι το πέρας της εκκρεμοδικίας.

Καθ' όλη την διάρκεια που η Αναθέτουσα Αρχή τηρεί και επεξεργάζεται τα προσωπικά δεδομένα ο Ανάδοχος έχει το δικαίωμα πρόσβασης, φορητότητας, διόρθωσης, περιορισμού της επεξεργασίας, διαγραφής ή και εναντίωσης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Δεν επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπό διαφορετικό από αυτόν για τον οποίο έχουν συλλεχθεί, παρά μόνον υπό τους όρους και προϋποθέσεις του άρθρου 24 του ν. 4624/2019.

Η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Αναθέτουσα Αρχή σε άλλο δημόσιο φορέα επιτρέπεται σύμφωνα με το άρθρο 26 του ως άνω νόμου, εφόσον είναι απαραίτητο για την εκτέλεση των καθηκόντων της ή του τρίτου φορέα στον οποίο διαβιβάζονται τα δεδομένα και εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν την επεξεργασία, σύμφωνα με το άρθρο 24 του ίδιου νόμου.

Β. Ως προς την επεξεργασία από τον Ανάδοχο προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο εκτέλεσης των συμβατικών του υποχρεώσεων ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 28 του Γενικού Κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ). Ειδικότερα, ισχύουν τα ακόλουθα:

ο Ανάδοχος (εκτελών την επεξεργασία)

α) επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μόνο βάσει καταγεγραμμένων εντολών της Αναθέτουσας Αρχής (υπεύθυνος επεξεργασίας),

β) διασφαλίζει ότι τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν αναλάβει δέσμευση τήρησης εμπιστευτικότητας ή τελούν υπό τη δέουσα κανονιστική υποχρέωση τήρησης εμπιστευτικότητας,

γ) λαμβάνει όλα τα απαιτούμενα μέτρα δυνάμει του άρθρου 32 του ΓΚΠΔ,

δ) τηρεί τους όρους για την πρόσληψη άλλου εκτελούντος την επεξεργασία,

ε) λαμβάνει υπόψη τη φύση της επεξεργασίας και επικουρεί τον υπεύθυνο επεξεργασίας με τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, στον βαθμό που αυτό είναι δυνατό, για την εκπλήρωση της υποχρέωσης του υπευθύνου επεξεργασίας να απαντά σε αιτήματα για άσκηση των προβλεπόμενων στο κεφάλαιο ΙΙΙ δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων,

στ) συνδράμει τον υπεύθυνο επεξεργασίας στη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 32 έως 36 του ΓΚΠΔ, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της επεξεργασίας και τις πληροφορίες που διαθέτει ο εκτελών την επεξεργασία,

ζ) κατ' επιλογή του υπευθύνου επεξεργασίας (Αναθέτουσα Αρχή), διαγράφει ή επιστρέφει όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον υπεύθυνο επεξεργασίας μετά το πέρας της παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας και διαγράφει τα υφιστάμενα αντίγραφα, εκτός εάν το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους απαιτεί την αποθήκευση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,

η) θέτει στη διάθεση του υπευθύνου επεξεργασίας κάθε απαραίτητη πληροφορία προς απόδειξη της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που θεσπίζονται στο παρόν άρθρο και επιτρέπει και διευκολύνει τους ελέγχους, περιλαμβανομένων των επιθεωρήσεων, που διενεργούνται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή από άλλον ελεγκτή εντεταλμένο από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

ι) δεν προσλαμβάνει άλλον εκτελούντα την επεξεργασία χωρίς προηγούμενη ειδική ή γενική γραπτή άδεια του υπευθύνου επεξεργασίας.

10.2.2 Δικαιώματα

Ο Ανάδοχος μπορεί, κατά των αποφάσεων της Αναθέτουσας Αρχής που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις, σχετικά με την κήρυξη του οικονομικού φορέα εκπτώτου και τις αντίστοιχες Κυρώσεις, την Παρακολούθηση της εκτέλεσης της Σύμβασης, την απόρριψη παραδοτέων –αντικατάσταση, να ασκήσει τα δικαιώματα του.

Κατά την εκτέλεση της σύμβασης, κάθε διαφορά που προκύπτει αναφορικά με την ερμηνεία, και/ή το κύρος και/ή την εκτέλεση της, ή εξ αφορμής της, επιλύονται σύμφωνα με το άρθρο 205^α ήτοι ο ανάδοχος μπορεί κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις κατ' εφαρμογή των άρθρων 203, 206, 207, 208, 213, 218, 219 και 220, καθώς και κατ' εφαρμογή των συμβατικών όρων να ασκήσει προσφυγή για λόγους νομιμότητας και ουσίας ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία (30) ημερών από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης.

Η εμπρόθεσμη άσκηση της προσφυγής αναστέλλει τις επιβαλλόμενες κυρώσεις. Επί της προσφυγής αποφασίζει το αρμοδίως αποφαινόμενο όργανο, ύστερα από γνωμοδότηση του προβλεπόμενου στις περιπτώσεις β' και δ' παραγράφου 11 του άρθρου 221 οργάνου, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την άσκησή της, άλλως θεωρείται ως σιωπηρώς απορριφθείσα.

Κατά της απόφασης αυτής δεν χωρεί η άσκηση άλλης οποιασδήποτε φύσης διοικητικής προσφυγής. Αν κατά της απόφασης που επιβάλλει κυρώσεις δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα η προσφυγή ή αν απορριφθεί αυτή από το αποφαινόμενο αρμοδίως όργανο, η απόφαση καθίσταται οριστική. Αν ασκηθεί εμπρόθεσμα προσφυγή, αναστέλλονται οι συνέπειες της απόφασης μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί.

Εφόσον μετά τη σύναψη της σύμβασης παραστεί ανάγκη αντικατάστασης μέλους/ μελών της Ομάδας Έργου, ο ανάδοχος υποβάλλει στην αναθέτουσα αρχή αίτημα αντικατάστασης, το οποίο υπόκειται στην έγκριση αυτής, κατόπιν γνωμοδότησης της Επιτροπής Παρακολούθησης- Παραλαβής. Στο πλαίσιο του σχετικού αιτήματος τα επαγγελματικά προσόντα των φυσικών προσώπων που θα αντικαταστήσουν εκείνα τα

οποία προτάθηκαν και αξιολογήθηκαν κατά την υποβολή της προσφοράς του Αναδόχου, πρέπει να είναι τουλάχιστον ισοδύναμα. Εφόσον εγκριθεί το σχετικό αίτημα, ο ανάδοχος υποχρεούται να αντικαταστήσει το/ τα μέλος/ μέλη της Ομάδας Έργου, χωρίς πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση της αναθέτουσας αρχής και χωρίς μεταβολή των όρων πληρωμής. Η αντικατάσταση εκκινεί από την κοινοποίηση της εγκριτικής απόφασης της αναθέτουσας αρχής στον ανάδοχο. Με τη ίδια ως άνω διαδικασία και τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις, ο ανάδοχος δύναται να υποβάλει αίτημα για την προσθήκη μέλους/ μελών στην Ομάδα Έργου.

Επιπροσθέτως, ο ανάδοχος μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 200 του ν. 4412/2016 για την εμπρόθεσμη καταβολή της αμοιβής του, εφόσον έχει γίνει η οριστική παραλαβή. Συγκεκριμένα βάσει του ανωτέρω άρθρου ο τρόπος πληρωμής και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Ακόμη, μεταξύ των δικαιωμάτων του του αναδόχου περιλαμβάνονται ιδίως το αίτημα για παράταση του συμβατικού χρόνου παράδοσης ή/και μετάθεση του χρόνου υποβολής των παραδοτέων για αντικειμενικούς λόγους (άρθρο 217 του ν. 4412/2016) ή για λόγους ανωτέρας βίας (άρθρο 204 του ν. 4412/2016) και η αυτοδίκαιη παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης (άρθρο 219, παρ. 5 του ν. 4412/2016), εφόσον η Επιτροπή Παραλαβής δεν παραλάβει εμπρόθεσμα, τα οποία αναλύονται σε επόμενες ενότητες (βλ. ενότητες 10.5, 10.6.1, 10.9, 10.11).

10.3 Παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας

Βάσει του άρθρου 216 του ν.4412/2016 η παρακολούθηση της εκτέλεσης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας και η διοίκηση αυτής διενεργείται από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία ή άλλως από την υπηρεσία η οποία ορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή επιτροπή που συγκροτείται επίσης με απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Η ανωτέρω υπηρεσία εισηγείται στο αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο για όλα τα ζητήματα που αφορούν στην προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και στην

εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, στη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων και ιδίως για ζητήματα που αφορούν σε τροποποίηση του αντικειμένου και παράταση της διάρκειας της σύμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων και υπό τους όρους του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

Η αρμόδια υπηρεσία μπορεί, με απόφασή της να ορίζει για την παρακολούθηση της σύμβασης ως επόπτη με καθήκοντα εισηγητή υπάλληλο της υπηρεσίας. Με την ίδια απόφαση δύνανται να ορίζονται και άλλοι υπάλληλοι της αρμόδιας υπηρεσίας ή των εξυπηρετούμενων από τη σύμβαση φορέων, στους οποίους ανατίθενται επιμέρους καθήκοντα για την παρακολούθηση της σύμβασης. Σε αυτή την περίπτωση ο επόπτης λειτουργεί ως συντονιστής.

Τα καθήκοντα του επόπτη είναι, ενδεικτικά, η πιστοποίηση της εκτέλεσης του αντικειμένου της σύμβασης, καθώς και ο έλεγχος της συμμόρφωσης του αναδόχου με τους όρους της σύμβασης. Με εισήγηση του επόπτη η υπηρεσία που διοικεί τη σύμβαση μπορεί να απευθύνει έγγραφα με οδηγίες και εντολές προς τον ανάδοχο, σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης.

Όταν προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης, τηρείται από τον ανάδοχο ημερολόγιο στο οποίο καταγράφονται η τμηματική εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης, η καθημερινή απασχόληση του προσωπικού σε αριθμό και ειδικότητα, έκτακτα συμβάντα και άλλα στοιχεία που σχετίζονται με την εκτέλεση της σύμβασης. Το ημερολόγιο συνυπογράφεται από τον επόπτη της σύμβασης, που μπορεί να σημειώσει επί αυτού παρατηρήσεις για την τήρηση των όρων της σύμβασης. Το ημερολόγιο φυλάσσεται στον χώρο εκτέλεσης της υπηρεσίας ή όταν αυτό δεν είναι εφικτό προσκομίζεται από τον ανάδοχο στη έδρα της υπηρεσίας, εφόσον τούτο ζητηθεί. Όταν προβλέπεται η τήρηση ημερολογίου, τότε οι καταγραφές του αποτελούν στοιχείο για την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης από την επιτροπή παραλαβής.

10.4 Μελέτες Περίπτωσης

10.4.1 Μελέτη Περίπτωσης

Σε έργο το οποίο αφορούσε παροχή υπηρεσιών συμβούλου για υποβολή μελέτης για την καταγραφή και αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης για τον εξοπλισμό σε συγκεκριμένες δομές η Επιτροπή Παραλαβής και Παρακολούθησης η οποία είχε οριστεί από την αναθέτουσα αρχή υποστήριξε ότι καθώς αφορά υπηρεσίες και όχι προμήθειες η επιτροπή πρέπει να είναι μόνο επιτροπή παραλαβής και όχι και παρακολούθησης και δεν έχει συσταθεί νομίμως. Επιπλέον υποστήριξε η ΕΠΠΕ ότι έπρεπε να είχε επιδοθεί η απόφαση συγκρότησης στα μέλη της.

Σύμφωνα με γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας της αναθέτουσας αρχής η επιτροπή παρακολούθησης δύναται να είναι και επιτροπή παρακολούθησης και για τις υπηρεσίες. Συγκεκριμένα: *«Η συγκρότηση της ΕΠΠΕ πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Ν. 4412/2016, ο οποίος αποτελεί νόμο γενικής ισχύος και υπερισχύει πάντων όλων αναφορικά με τις δημόσιες συμβάσεις. Συγκεκριμένα στο άρθρο 221, παράγραφος 11β του εν λόγω νόμου, προβλέπεται η συγκρότηση Επιτροπής Παρακολούθησης και Παραλαβής της σύμβασης. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 216 του ίδιου νόμου, η παρακολούθηση της εκτέλεσης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας και η Διοίκηση αυτής διενεργείται από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία ή άλλως από την υπηρεσία, η οποία ορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή επιτροπή που συγκροτείται επίσης με απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Επιπροσθέτως, προβλέπεται ότι σε περίπτωση αιτιολογημένης αδυναμίας για τη συμπλήρωση ή τη συγκρότηση των επιτροπών της παρ. 1, του άρθρου 221 του ν.4412/2016, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητήσει από άλλη αναθέτουσα αρχή, τη διάθεση υπαλλήλου ή υπαλλήλων της για τη συγκρότηση της επιτροπής αυτής. Άλλωστε, εκτός των όσων ορίζονται στην παράγραφο 11 του άρθρου 221 του Ν. 4412/20216, ισχύουν και τα οριζόμενα της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου».*

Επιπροσθέτως ως προς την επίδοση της απόφασής αναφέρεται ότι: *«...η νόμιμη συγκρότηση ενός συλλογικού οργάνου, ρυθμίζεται με το άρθρο 13 του ν.2690/1999 και στις διατάξεις του οποίου δεν προβλέπεται επίδοση της σχετικής απόφασης συγκρότησης.*

Εφιστούμε δε την προσοχή στην παράγραφο 4, όπου ρητά αναφέρεται ότι "η τυχόν κατά παράνομο τρόπο κτήση της ιδιότητας υπό την οποία κάποιος ορίζεται μέλος συλλογικού οργάνου δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της συγκρότησης οργάνου"²⁹⁰.

10.5 Προϋποθέσεις παράτασης της διάρκειας της σύμβασης υπηρεσίας

Βάσει του άρθρου 217 του ν.4412/2016 στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό ορίζεται η συνολική διάρκεια για την εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης υπηρεσιών. Επιπλέον, ορίζονται, εφόσον απαιτείται, τμηματικές/ενδιαμέσες προθεσμίες για τα επιμέρους στάδια παροχής των υπηρεσιών και/ ή υποβολής των παραδοτέων.

Ως συνολική διάρκεια νοείται το χρονικό διάστημα που ορίζεται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό, το οποίο αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής του συμφωνητικού ή από την ημερομηνία που ορίζεται σε αυτό και λήγει είτε σε δήλη ημερομηνία ή προθεσμία είτε, εφόσον υπάρχουν ενδιάμεσα επιμέρους παραδοτέα, με την υποβολή του τελευταίου παραδοτέου στον χρόνο που ορίζεται στο συμφωνητικό.

Με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από εισήγηση της υπηρεσίας που διοικεί τη σύμβαση, η συνολική διάρκεια της σύμβασης μπορεί να παρατείνεται μέχρι το 50% αυτής, ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη της διάρκειάς της, σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου.

²⁹⁰ ΣτΕ1620/2007 βλ. παρ. 8.

10.6 Υπαιτιότητα του αναδόχου

Αν οι υπηρεσίες παρασχεθούν από υπαιτιότητα του αναδόχου μετά τη λήξη της διάρκειας της σύμβασης, και μέχρι λήξης του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε είναι δυνατόν να επιβάλλονται εις βάρος του ποινικές ρήτρες, με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Ποινικές ρήτρες δύναται να επιβάλλονται και για πλημμελή εκτέλεση των όρων της σύμβασης.

Αν λήξει η συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος.

Ο Ανάδοχος υποχρεούται να παρέχει τις υπηρεσίες του ή/και να υποβάλει τα παραδοτέα στην Αναθέτουσα Αρχή. Μη εμπρόθεσμη παροχή των υπηρεσιών ή/και υποβολή των παραδοτέων από τον Ανάδοχο επάγεται την κήρυξη αυτού ως έκπτωτου, με την επιφύλαξη τυχόν παράτασης της διάρκειάς της και επιβολής ποινικών ρητρών ή παράτασής της χωρίς κυρώσεις σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου ή για λόγους ανωτέρας βίας

10.6.1 Τι πραγματικά συνιστά ανωτέρα βία;

Η «ανωτέρα βία», ως αόριστη νομική έννοια, αποτελεί γενική αρχή του δικαίου, εφαρμόζεται ακόμα και αν ελλείπει ειδική νομοθετική πρόβλεψη και υπόκειται σε ακυρωτικό έλεγχο ως προς την επάρκεια της αιτιολογίας των εκτιμώμενων πραγματικών περιστατικών που την συγκροτούν.

Ως τέτοια δε, θεωρείται κάθε γεγονός τυχαίο και απρόβλεπτο που δεν μπορεί να αποτραπεί ακόμα και με μέτρα άκρας επιμέλειας και εξαιτίας του οποίου εμποδίζεται

κάποιος να τηρήσει νόμιμη ή συμβατική υποχρέωση ακόμα και αν καταβάλει την επιμέλεια και πρόνοια επιμελούς προσώπου.

Περαιτέρω η έννοια της ανωτέρας βίας, όπως δέχεται κατά πάγια νομολογία το Δ.Ε.Ε., εμπεριέχει: α) ένα αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο σχετίζεται με μη φυσιολογικές και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, οι οποίες διαφεύγουν αντικειμενικά από τον έλεγχο του δικαιούχου ή βρίσκονται εκτός της σφαίρας ευθύνης του και β) ένα υποκειμενικό στοιχείο, το οποίο συνδέεται με την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να προφυλαχθεί από τις συνέπειες του μη φυσιολογικού γεγονότος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα χωρίς να υποβληθεί σε υπερβολικές θυσίες. Ειδικότερα, η εξαιρετική επιμέλεια προϋποθέτει επιπλέον μια συνεχή ενεργητική συμπεριφορά, με σκοπό τη διαπίστωση και την εκτίμηση ενδεχομένων κινδύνων, καθώς και την ικανότητα λήψης κατάλληλων και αποτελεσματικών μέτρων προς αποτροπή της επέλευσης τέτοιων κινδύνων.

Η έννοια της ανωτέρας βίας έχει προσδιοριστεί νομολογιακά αλλά και στην υπ' αριθμ. Δ107/2018 απόφαση της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. και στην εκεί αναφερόμενη νομολογία, ως αφορώσα σε ακραίες περιπτώσεις απολύτως εξωτερικών και αντικειμενικών παραγόντων, οι οποίοι ευρίσκονται εκτός επιρροής της αναθέτουσας αρχής. Τέτοιες περιπτώσεις αφορούν, ιδίως, σε φυσικές καταστροφές ή φαινόμενα ιδιαίτερα μεγάλης έντασης και έκτασης, ή σε κινδύνους ιδιαίτερης καταστροφής που έχουν προκληθεί ή επίκεινται και τα οποία συνδέονται κατά τρόπο άμεσο με την πρόκληση της κατεπείγουσας ανάγκης και για την αποφυγή των οποίων δεν είναι δυνατή η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται από τον νόμο.

Ως εκ τούτου, η έννοια της ανωτέρας βίας αφορά σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ακραίες περιστάσεις που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης, καθιστούν αναγκαία την υποχώρηση της ανάγκης διενέργειας ελέγχου αιτημάτων διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, προκειμένου να αντιμετωπισθούν. Η πλήρωση της συνδρομής των ως άνω περιστάσεων κρίνεται κατά περίπτωση.

Επιπροσθέτως, ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται γεγονότα που υπερβαίνουν κατά πολύ τον συνήθη ρου του οικονομικού και κοινωνικού βίου, όπως λ.χ. οι θεομηνίες (πλημμύρες, σεισμοί κλπ.), τα οποία καθιστούν κατεπειγόντως απαραίτητη την παράδοση διαφόρων προμηθειών, παροχή υπηρεσιών και εκτέλεση έργων στους πληγέντες.

Επιπλέον, κατά την πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου *«ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται εκείνα τα αιφνίδια πραγματικά γεγονότα, τα οποία, ακριβώς επειδή δεν μπορούσαν να είναι γνωστά στην αναθέτουσα αρχή, ούτε ανάγονται στη σφαίρα της ευθύνης της, κατέστησαν ανέφικτο τον έγκαιρο από την ίδια προγραμματισμό των αναγκών για την αντιμετώπισή τους ενεργειών. Περαιτέρω, η επίκληση της κατεπείγουσας ανάγκης δικαιολογείται για την ανάθεση εκείνων μόνο των εργασιών, που είναι απολύτως αναγκαίες για την άμεση εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων αναγκών που προέκυψαν εξαιτίας των απρόβλεπτων γεγονότων, και όχι για την κάλυψη των τακτικών αναγκών της.»*

Ειδικότερα, όσον αφορά στο Ενωσιακό Δίκαιο, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) που διαμορφώθηκε στο πλαίσιο διαφόρων περιπτώσεων, η έννοια της ανωτέρας βίας δεν περιορίζεται στην απόλυτη αδυναμία, αλλά καλύπτει και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, μη φυσιολογικές και απρόβλεπτες, οι συνέπειες των οποίων δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμα και με την επίδειξη της δέουσας επιμελείας. Από αυτό προκύπτει, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, ότι η έννοια της ανωτέρας βίας εμπεριέχει ένα αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο σχετίζεται με μη φυσιολογικές και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, και ένα υποκειμενικό στοιχείο, το οποίο συνδέεται με την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να προφυλαχθεί από τις συνέπειες του μη φυσιολογικού γεγονότος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα χωρίς να υποβληθεί σε υπέρμετρες θυσίες.

Συγκεκριμένα στις διατάξεις που αφορούν την ανάθεση & εκτέλεση των συμβάσεων συναντούμε σε διάφορες περιπτώσεις την έννοια της “ανωτέρας βίας” (αρ.204, ν.4412/2016) (ΓνΝΣΚ 236/2019), όπως κάτωθι:

-Η ματαίωση της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης μπορεί να λάβει χώρα με ειδικώς αιτιολογημένη Απόφαση της Α/Α, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου οργάνου, στις ακόλουθες περιπτώσεις: (...) γ) αν λόγω ανωτέρας βίας, δεν είναι δυνατή η κανονική εκτέλεση της σύμβασης, (...) (άρ. 106 παρ. 2).

-Στην περίπτωση παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης συνεπεία λόγων ανωτέρας βίας ή άλλων ιδιαίτερος σοβαρών λόγων που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών, δεν επιβάλλονται κυρώσεις. Σε κάθε άλλη περίπτωση παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης, επιβάλλονται οι κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 218.

Οι κυρώσεις είναι, στην ελαφριά εκδοχή τους, πρόστιμο 5% επί της συμβατικής αξίας της ποσότητας που παραδόθηκε εκπρόθεσμα. Σε περίπτωση προκαταβολής εκτός από το προβλεπόμενο κατά τα ανωτέρω πρόστιμο, καταλογίζεται σε βάρος του και τόκος επί του ποσού της προκαταβολής (Τράπεζα της Ελλάδος).

Ανωτέρα βία συνίσταται όταν τα συμβαλλόμενα μέρη δεν ευθύνονται για τη μη εκπλήρωση των συμβατικών τους υποχρεώσεων, στο μέτρο που η αδυναμία εκπλήρωσης οφείλεται σε περιστατικά ανωτέρας βίας.

Ο Ανάδοχος, επικαλούμενος υπαγωγή της αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεών του σε γεγονός που εμπίπτει στην έννοια της ανωτέρας βίας, οφείλει να γνωστοποιήσει και επικαλεσθεί προς την Αναθέτουσα Αρχή τους σχετικούς λόγους και περιστατικά εντός αποσβεστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από τότε που συνέβησαν, προσκομίζοντας τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία (άρθρο 204 του ν. 4412/2016). Η Αναθέτουσα Αρχή αποφασίζει μετά από γνωμοδότηση του αρμόδιου για αυτό οργάνου.

Μόνο η έγγραφη αναγνώριση από την Αναθέτουσα Αρχή της ανώτερης βίας που επικαλείται ο Ανάδοχος τον απαλλάσσει από τις συνέπειες της εκπρόθεσμης ή μη κατάλληλα εκπλήρωσης της προμήθειας. Περαιτέρω αναλύεται η έννοια αυτή στο κεφάλαιο 12.

10.7 Αξιολόγηση των λόγων και των προσκομιζόμενων αποδεικτικών μέσων

Η αξιολόγηση των λόγων και των προσκομιζόμενων αποδεικτικών μέσων σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας σε δημόσιες συμβάσεις απαιτεί μια προσεκτική ανάλυση, καθώς τα ζητήματα που αφορούν στην εφαρμογή της έννοιας της ανωτέρας βίας σχετίζονται με εξαιρετικές καταστάσεις που καθιστούν αδύνατη την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων, όπως έχει ήδη προαναφερθεί.

Για να γίνει ορθή αξιολόγηση, η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να προβεί στις κάτωθι ενέργειες:

-Αναγνώριση των Προϋποθέσεων Ανωτέρας Βίας: Η ανωτέρα βία περιλαμβάνει περιστάσεις που δεν μπορούσαν να προβλεφθούν ή να αποφευχθούν από το συμβαλλόμενο μέρος, όπως φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πλημμύρες), πολεμικές συγκρούσεις, απεργίες ή άλλες εξαιρετικές καταστάσεις. Πρέπει να εξετάζεται αν το γεγονός που επικαλείται ο ανάδοχος πληροί τις προϋποθέσεις της ανωτέρας βίας, όπως αυτές έχουν προσδιοριστεί στην κρατούσα νομολογία²⁹¹..

²⁹¹ Βλ. όλως ενδεικτικά ΑΠ 513/2016, ΕφΛαμ 186/2011, ΕφΠειρ 59/2010, ΑΠ 1537/2008, ΑΠ 1497/2008, ΟλΑΠ 29/1992, ΜονΠρΠατρ 487/1992, ΟλΑΠ 15/1987, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ. Ως περιστατικά ανωτέρας βίας έχουν κριθεί νομολογιακά ο σεισμός, η καθίζηση του εδάφους, ο κεραυνός, η ασυνήθης καταγίδα, η τρικυμία και η σφοδρή θαλασσοταραχή, η ακραία και μη επαρκώς προβλεφθείσα κακοκαιρία, η αιφνίδια αρρώστια του δικαιούχου εφόσον καθιστά αδύνατη τη σχετική ενέργεια, η εσφαλμένη νομική συμβουλή δικηγόρου προς πελάτη του, η απεργία δικαστικών υπαλλήλων για τους διαδίκους κ.λπ.. Αντιθέτως, συνδρομή ανωτέρας βίας έχει αποκρουσθεί σε περιπτώσεις οικονομικής

-Αξιολόγηση της Σύνδεσης του Γεγονότος με την Εκπλήρωση των Υποχρεώσεων: Είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί εάν το γεγονός της ανωτέρας βίας πράγματι εμποδίζει ή καθιστά αδύνατη την εκπλήρωση της σύμβασης ή αν υπάρχει δυνατότητα προσαρμογής ή αναβολής της εκτέλεσης.

-Αξιολόγηση των Αποδεικτικών Μέσων: Ο συμβαλλόμενος πρέπει να προσκομίσει αποδεικτικά μέσα που να αποδεικνύουν την ύπαρξη της ανωτέρας βίας και τη σχέση της με την αδυναμία εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων²⁹². Αυτά τα αποδεικτικά μέσα μπορεί να περιλαμβάνουν επίσημα έγγραφα (όπως πιστοποιητικά από δημόσιες αρχές, ανακοινώσεις κυβερνητικών φορέων ή άλλων αρμόδιων οργανισμών), μάρτυρες ή ακόμα και ειδικές εκθέσεις που να αποδεικνύουν την αντικειμενική φύση και τη σοβαρότητα του γεγονότος.

-Εκτίμηση των Επιπτώσεων: Η αξιολόγηση της έκτασης της ζημίας ή καθυστέρησης που προκαλεί η ανωτέρα βία στην εκτέλεση της σύμβασης και αν υπάρχουν διαθέσιμες λύσεις ή εναλλακτικές για να καλυφθούν οι ανάγκες. Επίσης, πρέπει να αξιολογηθεί αν οι συνέπειες της ανωτέρας βίας είναι αναστρέψιμες ή αν πρόκειται για μόνιμη αδυναμία εκτέλεσης.

-Τήρηση Διαδικασιών Ειδοποίησης και Προθεσμιών: Στις περισσότερες συμβάσεις, η ενημέρωση για την ύπαρξη ανωτέρας βίας και η προσκόμιση των σχετικών αποδεικτικών μέσων πρέπει να γίνει εντός συγκεκριμένων χρονικών πλαισίων, και είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι όλες οι διαδικασίες ακολουθούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου (άρθρο 204) και της σύμβασης.

δυσχέρειας, διάλυσης επιχείρησης, απουσίας στο εξωτερικό, απλής ασθένειας του δικηγόρου ή του διαδίκου, βλάβης συστήματος αυτοκινήτου, ολισθηρότητας του εδάφους κ.ά.

²⁹² ΑΕΠΠ 1460/2019

Η αξιολόγηση αυτή απαιτεί λεπτομερή ανάλυση των γεγονότων, των συμβατικών όρων και των νομικών προνοιών που διέπουν την ανωτέρα βία στις δημόσιες συμβάσεις, ώστε να διασφαλιστεί η δικαιοσύνη και η ισότητα στη μεταχείριση των μερών.

Τα αποδεικτικά μέσα που μπορεί να προσκομίσει ο ανάδοχος που επικαλείται την ανωτέρα βία είναι ποικίλα και περιλαμβάνουν:

Επίσημα έγγραφα: Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν κυβερνητικές ανακοινώσεις ή έγγραφα που πιστοποιούν την ύπαρξη της ανωτέρας βίας (π.χ. φυσικές καταστροφές, καιρικά φαινόμενα, πολεμικές καταστάσεις, κ.λπ.). Ένα παράδειγμα μπορεί να είναι ένα επίσημο πιστοποιητικό από μια δημόσια αρχή ή οργανισμό για την ύπαρξη μιας φυσικής καταστροφής²⁹³.

Πιστοποιητικά από αρμόδιες αρχές: Μπορεί να πρόκειται για πιστοποιητικά από τοπικές αρχές, αστυνομία ή άλλες δημόσιες υπηρεσίες που να επιβεβαιώνουν την ύπαρξη ενός γεγονότος ανωτέρας βίας και τη σοβαρότητά του²⁹⁴.

Μακροχρόνιες παρατηρήσεις ή μελέτες: Σε περιπτώσεις που η ανωτέρα βία είναι πιο σύνθετη (π.χ. οικονομική κρίση ή απεργία), οι μελέτες από οικονομικούς αναλυτές ή ειδικούς μπορεί να αποτελούν αποδεικτικά μέσα²⁹⁵.

²⁹³ Βλ. Δ.15/Δ'/27200/1014/2020 Οριοθέτηση πληγείσας από φυσική καταστροφή περιοχής του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

²⁹⁴ ΔΕΦ ΑΘ 2542/2005

²⁹⁵ Βλ ΕΛΣΤΑΤ e-ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η Ελληνική Οικονομία»

Περίληψη της τρέχουσας κατάστασης: Αποδεικτικά στοιχεία που περιγράφουν την κατάσταση από τον πάροχο υπηρεσιών, όπως αναφορές ή ημερολόγια που καταγράφουν τις συνέπειες της ανωτέρας βίας στην εκτέλεση της σύμβασης.

Η αξιοπιστία των αποδεικτικών μέσων είναι θεμελιώδης για να αποφασιστεί αν ο ισχυρισμός περί ανωτέρας βίας είναι βάσιμος ή όχι. Για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, εξετάζονται τα εξής:

Πηγή των εγγράφων: Τα αποδεικτικά μέσα πρέπει να προέρχονται από αξιόπιστες και ανεξάρτητες πηγές. Οι επίσημες αρχές (π.χ. κυβέρνηση, δημόσιες υπηρεσίες, διεθνείς οργανισμοί) θεωρούνται πιο αξιόπιστες πηγές από ιδιωτικά έγγραφα ή αμφίβολες μαρτυρίες.

Σαφήνεια και πληρότητα: Τα έγγραφα πρέπει να είναι σαφή και πλήρη, χωρίς αμφισημίες ή κενά. Πρέπει να περιέχουν όλα τα αναγκαία στοιχεία για να επιβεβαιώσουν το γεγονός της ανωτέρας βίας, όπως η ακριβής ημερομηνία, η ένταση του συμβάντος και οι συνέπειες για την εκπλήρωση της σύμβασης²⁹⁶.

Συνοχή με άλλα αποδεικτικά στοιχεία: Τα προσκομιζόμενα έγγραφα πρέπει να συνάδουν με άλλες πληροφορίες ή αποδείξεις που υπάρχουν (π.χ. μάρτυρες ή άλλες καταγραφές). Εάν υπάρχουν αντιφάσεις ή αμφιβολίες σχετικά με τα αποδεικτικά μέσα, αυτό μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση τον ισχυρισμό.

Το βασικό στοιχείο στην αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων είναι ο σύνδεσμος μεταξύ του γεγονότος της ανωτέρας βίας και της αδυναμίας εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων. Αξιολογείται αν το επικαλούμενο γεγονός επηρεάζει άμεσα

²⁹⁶ 339/2020 ΑΠ

ή έμμεσα την εκτέλεση της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, οι αποδείξεις πρέπει να δείχνουν ότι το γεγονός της ανωτέρας βίας έχει ουσιαστικό αντίκτυπο στην εκπλήρωση της σύμβασης, είτε καθυστερώντας την εκτέλεση, είτε καθιστώντας την αδύνατη.

Η σωστή τήρηση των προθεσμιών και των διαδικασιών ειδοποίησης είναι επίσης σημαντική για την αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων. Ο ανάδοχος οφείλει να ειδοποιήσει την αναθέτουσα αρχή για την ύπαρξη της ανωτέρας βίας εντός συγκεκριμένων προθεσμιών, όπως ορίζεται στη σύμβαση (εντός της 20 ήμερης προθεσμίας από την επέλευση του γεγονότος που συνιστά την ανωτέρα βία βάσει του άρθρου 204 του ν 4412/2016).

Πέρα από την ύπαρξη και την αξιοπιστία των αποδεικτικών μέσων, πρέπει να εξετάζεται και η ένταση των επιπτώσεων της ανωτέρας βίας στην εκπλήρωση της σύμβασης. Εάν η ανωτέρα βία έχει προσωρινή φύση και οι υπηρεσίες μπορούν να παρασχεθούν σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα, αυτό μπορεί να μειώσει την αναγκαιότητα για πλήρη απαλλαγή από τις υποχρεώσεις. Αντίθετα, αν η ανωτέρα βία προκαλεί μόνιμη αδυναμία εκπλήρωσης, τότε οι συνέπειες για τη σύμβαση μπορεί να είναι πολύ σοβαρότερες.

Η αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων είναι ένα αναγκαίο βήμα για να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή της έννοιας της ανωτέρας βίας και η προστασία των δικαιωμάτων των μερών σε μια σύμβαση.

Στη σχετική νομολογία έχει επανειλημμένα αναφερθεί ότι η απόδειξη της ανωτέρας βίας απαιτεί να αποδειχθεί ότι το γεγονός ήταν πραγματικά ανυπέρβλητο και ότι υπήρξε ουσιαστική σύνδεση μεταξύ του γεγονότος και της αδυναμίας εκτέλεσης. Επιπλέον, δείχνει ότι η αποδοχή του ισχυρισμού περί ανωτέρας βίας δεν είναι αυτονόητη. Όταν η υπόθεση εξετάζεται στο δικαστήριο συχνά απαιτείται να αποδειχθεί ότι το γεγονός πρέπει να είναι απολύτως αδύνατο να προβλεφθεί ή να αποτραπεί και ότι δεν οφείλεται

σε λάθη ή αμέλεια του αναδόχου. Η εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων σε τέτοιες περιπτώσεις περιλαμβάνει την ακριβή ανάλυση των γεγονότων και της φύσης της εν λόγω "αναπόφευκτης" κατάστασης.

Στη νομολογία υπάρχει η αρχή ότι τα αποδεικτικά μέσα πρέπει να είναι συγκεκριμένα και πλήρη. Η απλή αναφορά σε ανωτέρα βία, χωρίς την προσκόμιση επαρκών και αξιόπιστων στοιχείων, δεν είναι αρκετή για να δικαιολογηθεί η απαλλαγή από τις υποχρεώσεις του αναδόχου²⁹⁷. Απαιτείται σαφήνεια και ακρίβεια στα αποδεικτικά στοιχεία, όπως επίσημα έγγραφα και πιστοποιήσεις από δημόσιες αρχές ή ειδικούς, για να αποδειχθεί η ύπαρξη της ανωτέρας βίας²⁹⁸.

Η νομολογία διαμορφώνει τη θέση ότι η αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων πρέπει να γίνεται με βάση τις συμβατικές ρήτρες και τις διατάξεις που αφορούν την ανωτέρα βία, οι οποίες συχνά περιλαμβάνονται στις δημόσιες συμβάσεις. Η νομική ερμηνεία των όρων αυτών καθορίζει και το βάρος των αποδεικτικών μέσων που πρέπει να προσκομιστούν για να θεωρηθεί ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της ανωτέρας βίας.

Σύμφωνα με τη νομολογία, αν και η ανωτέρα βία μπορεί να οδηγήσει σε απαλλαγή από τις υποχρεώσεις, ο ανάδοχος παραμένει υπεύθυνος για την αποδεικτική διαδικασία. Το βάρος της απόδειξης ότι συντρέχουν οι συνθήκες ανωτέρας βίας φέρει ο ανάδοχος, και

²⁹⁷ ΣτΕ 4634/2007

²⁹⁸ ΑΠ 398/2013

η αποτυχία του να προσκομίσει τα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα μπορεί να οδηγήσει στην απόρριψη του ισχυρισμού του.

Η αποδοχή της ανωτέρας βίας εξαρτάται από την πληρότητα και την αξιοπιστία των προσκομιζόμενων αποδεικτικών μέσων.

Η απαίτηση για αποδείξεις που να αποδεικνύουν την πραγματική αδυναμία εκτέλεσης της σύμβασης λόγω του γεγονότος ανωτέρας βίας είναι αυστηρή.

Ο ανάδοχος φέρει το βάρος της απόδειξης και δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο σε γενικές δηλώσεις ή ασαφή στοιχεία.

Οι ανωτέρω βασικές αρχές παρέχουν ένα πλαίσιο για την αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων σε περιπτώσεις επίκλησης ανωτέρας βίας στις δημόσιες συμβάσεις, αν και η κάθε περίπτωση μπορεί να έχει τις ιδιαιτερότητές της, ανάλογα με τους όρους της σύμβασης και τα γεγονότα που επικαλούνται τα μέρη.

10.7.1 Μελέτη Περίπτωσης (υπηρεσία)

Στις 20.10.2024 τεχνικός σύμβουλος έπρεπε να παραδώσει παραδοτέα ΤΔΠ για την υποβολή πράξεων της προγραμματικής περιόδου 2021-2027. Η σύμβαση είχε υπογράψει στις 20.8.2024. Ο ανάδοχος στις 02.10.2024 εισήχθη εσπευσμένα σε δομή υγείας και υπεβλήθη σε έκτακτο χειρουργείο οξέος εμφράγματος του μυοκαρδίου.

Η ασθένεια για να χαρακτηριστεί ως αιφνίδια ή μη εξαρτάται από τη δυνατότητα προβλέψεως της προσεχούς παρεμποδίσεως της δυνατότητας λήψεως των αναγκαίων προληπτικών μέτρων, όπως το να προκαλέσει ο ανάδοχος, την αντικατάσταση. Καθώς ο τεχνικός σύμβουλος εκδίδει δελτίο παροχής υπηρεσιών δεν ήταν αδύνατο να υποβάλει το παραδοτέο καθώς δεν υφίστανται άλλοι εργαζόμενοι και δεν μπορεί να αντικατασταθεί.

Υπέβαλε στην αναθέτουσα αρχή την βεβαίωση εισαγωγής στο δημόσιο νοσοκομείο καθώς και σχετική γνωμάτευση βάσει της οποίας όμως ο ασθενής δεν φαίνεται να τελούσε συνεχώς και αδιαλείπτως σε κατάσταση απολύτου αδυναμίας ως προς την

επιμέλεια της εργασίας του²⁹⁹. Δεν βρισκόταν υπό καθεστώς κατά το οποίο είχε επίπτωση στη διανοητική του λειτουργία. Δεν πρέπει να βαρύνεται έστω και με ελαφριά αμέλεια γιατί σε αυτή την περίπτωση αποκλείεται η έννοια της ανωτέρω βίας³⁰⁰.

Κρίθηκε από το ΣτΕ ότι το οξύ έμφραγμα του μυοκαρδίου ότι δεν αποτελεί λόγο ανωτέρας βίας (ΣτΕ 379/80). Συνεπώς δεν έγινε αποδεκτός ο ισχυρισμός του αναδόχου περί ανωτέρας βίας από την αναθέτουσα αρχή και επιβλήθηκαν οι προβλεπόμενες ρήτρες.

Σημειώνεται ότι έχει κριθεί παγίως ότι δεν θεωρείται να συνιστά ανωτέρα βία η απλή ασθένεια (ΣτΕ 9/2006, 150/1976, 1677/1976).

10.8 Κυρώσεις-Ποινικές ρήτρες

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης των διοικητικών συμβάσεων, η διοίκηση, προκειμένου να εξασφαλίσει τη λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα της διοικητικής σύμβασης, διαθέτει τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων, εφόσον προβλέπεται από το νόμο ή τη σύμβαση και πληρούνται οι προϋποθέσεις για την επιβολή μονομερώς από τη διοίκηση κυρώσεων στον αντισυμβαλλόμενο, όταν αυτός αρνείται να εκτελέσει ή δεν εκτελεί προσηκόντως τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

²⁹⁹ Βλ. ΣτΕ 379/80

³⁰⁰ Βλ. ΑΕΠΠ 1460/2019

Από την έννοια και τους θεσμούς του κράτους δικαίου, καθιερώνεται από τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 η αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με την οποία οι επιβαλλόμενοι από τον κοινό νομοθέτη και τη διοίκηση περιορισμοί στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων πρέπει να είναι μόνον οι αναγκαίοι και να συνάπτονται προς τον υπό του νόμου επιδιωκόμενο σκοπό³⁰¹.

Με αφετηρία την αρχή της αναλογικότητας, η διοίκηση μπορεί κατά περίπτωση να επέμβει στον συμβατικό δεσμό με την επιβολή διαφόρων, κατ' ένταση και έκταση κυρώσεων³⁰². Οι κυρώσεις αυτές μπορούν να έχουν τη μορφή οικονομικών κυρώσεων όπως πχ. της επιβολής προστίμων ή της κατάπτωσης των εγγυήσεων, τη υποκατάσταση του αντισυμβαλλομένου της διοίκησης, σε περίπτωση που ο ανάδοχος αρνείται να εκτελέσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις και τέλος την επιβολή κυρώσεων που συνεπάγονται τη λύση της διοικητικής σύμβασης με έκπτωση.

Η διοικητική νομοθεσία προβλέπει ορισμένες ειδικές ρυθμίσεις σχετικές με την εκτέλεση, την τροποποίηση και τη λύση των διοικητικών συμβάσεων. Οι ρυθμίσεις αυτές θεσπίζονται με νομοθετικές και κανονιστικές πράξεις κι είναι δυνατόν να φορούν ορισμένα είδη συμβάσεων ή να εφαρμόζονται σε μια συγκεκριμένη σύμβαση όπως πχ οι όροι που περιέχονται στη διακήρυξη του διαγωνισμού. Όταν πρόκειται για διοικητικές συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών που συνάπτονται κατόπιν διαγωνισμού, η διοίκηση μπορεί να επιβάλει διοικητικές κυρώσεις σε βάρος του

³⁰¹ Απόστολος Γέροντας, «Δίκαιο Δημόσιων Συμβάσεων Ανάθεση-εκτέλεση -δικαστική προστασία», εκδόσεις Σάκουλα, 2024, σελ. 285.

³⁰² ΔΕφΑΘ 2732/1988, ΣτΕ 3175/1998, 42/2015, 3565/2015, 1195/2016, ΑΠ1311, 2007, για την αρχή αυτή στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, ΑΠ 6/2009, 9/2015.

προμηθευτή ή του αναδόχου στην περίπτωση που οι τελευταίοι δεν έχουν ανταποκριθεί στις συμβατικές τους υποχρεώσεις (άρθρο 203 του ν. 4412/2016).

Οι κυρώσεις αυτές που επιβάλλονται σε περίπτωση μη εκτέλεσης ή μη εμπρόθεσμης εκτέλεσης και μη καλής εκτέλεσης των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου, μπορεί να συνίστανται είτε στην κήρυξη του αντισυμβαλλόμενου εκπτώτου είτε στην επιβολή προστίμων ή ποινικών ρητρών³⁰³.

Αν οι υπηρεσίες παρασχεθούν από υπαιτιότητα του αναδόχου μετά τη λήξη της διάρκειας της σύμβασης παροχής υπηρεσιών, και μέχρι λήξης του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε είναι δυνατόν να επιβάλλονται εις βάρος του ποινικές ρήτρες, με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής.

Ποινικές ρήτρες δύναται να επιβάλλονται και για πλημμελή εκτέλεση των όρων της σύμβασης. (άρθρο 218)

Σημειώνεται ότι στις συμβάσεις καθαριότητας και φύλαξης προβλέπεται έκπτωση του αναδόχου, σύμφωνα με το άρθρο 68 παρ. 7 του ν. 3863/2010:... *«Όταν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) και του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ διαπιστώνουν παραβάσεις που αφορούν την αδήλωτη εργασία, την παράνομη απασχόληση αλλοδαπών ή παραβάσεις της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, ενημερώνουν εγγράφως την αναθέτουσα αρχή. Επίσης, ενημερώνουν εγγράφως την αναθέτουσα αρχή για τις πράξεις επιβολής προστίμου που αφορούν τις ανωτέρω διαπιστωθείσες παραβάσεις. Η πράξη επιβολής προστίμου στον εργολάβο για παραβάσεις*

³⁰³ Απόστολος Γέροντας, «Δίκαιο Δημόσιων Συμβάσεων Ανάθεση-εκτέλεση -δικαστική προστασία», εκδόσεις Σάκκουλα, 2024, σελ 286.

της εργατικής νομοθεσίας που χαρακτηρίζονται από τις κείμενες διατάξεις ως «υψηλής» ή «πολύ υψηλής» σοβαρότητας για δεύτερη φορά κατά τη διάρκεια λειτουργίας της σύμβασης οδηγεί υποχρεωτικά στην καταγγελία της σύμβασης από την αναθέτουσα αρχή και στην κήρυξη του εργολάβου έκπτωτου.»

Αν λήξει η συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος.

Ο ανάδοχος, με την επιφύλαξη της συνδρομής λόγων ανωτέρας βίας, κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος από τη σύμβαση και από κάθε δικαίωμα που απορρέει από αυτήν, και του επιβάλλονται αθροιστικές κυρώσεις, σύμφωνα με το άρθρο 203 του ν. 4412/2016, στις περιπτώσεις που αναφέρονται σε αυτό και παρατίθενται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 12.

Αν οι υπηρεσίες παρασχεθούν από υπαιτιότητα του αναδόχου μετά τη λήξη της διάρκειας της σύμβασης και μέχρι τη λήξη του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε, επιβάλλονται εις βάρος του ποινικές ρήτρες, με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Ποινικές ρήτρες δύναται να επιβάλλονται και για πλημμελή εκτέλεση των όρων της σύμβασης. (άρθρο 218)

Οι ποινικές ρήτρες υπολογίζονται ως εξής:

α) για καθυστέρηση που περιορίζεται σε χρονικό διάστημα, το οποίο δεν υπερβαίνει το 50% της προβλεπόμενης συνολικής διάρκειας της σύμβασης ή σε περίπτωση τμηματικών/ενδιάμεσων προθεσμιών της αντίστοιχης προθεσμίας επιβάλλεται ποινική ρήτρα 2,5% επί της συμβατικής αξίας χωρίς ΦΠΑ των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν εκπρόθεσμα,

β) για καθυστέρηση που υπερβαίνει το 50% επιβάλλεται ποινική ρήτρα 5% χωρίς ΦΠΑ επί της συμβατικής αξίας των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν εκπρόθεσμα,

γ) οι ποινικές ρήτρες για υπέρβαση των τμηματικών προθεσμιών είναι ανεξάρτητες από τις επιβαλλόμενες για υπέρβαση της συνολικής διάρκειας της σύμβασης και δύνανται να ανακαλούνται με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, αν οι υπηρεσίες που αφορούν στις ως άνω τμηματικές προθεσμίες παρασχεθούν μέσα στη συνολική της διάρκεια και τις εγκεκριμένες παρατάσεις αυτής και με την προϋπόθεση ότι το σύνολο της σύμβασης έχει εκτελεστεί πλήρως,

Το ποσό των ποινικών ρητρών αφαιρείται/συμψηφίζεται από/με την αμοιβή του αναδόχου.

Η επιβολή ποινικών ρητρών δεν στερεί από την αναθέτουσα αρχή το δικαίωμα να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο.

10.8.1 Μελέτη περίπτωσης

Σε σύμβαση παροχής υπηρεσιών, στην οποία ο ανάδοχος θα κατέθετε εξειδικευμένη μελέτη, ένα παραδοτέο της οποίας έπρεπε να υποβληθεί βάσει της διακήρυξης με επίσημη μετάφραση από την Αγγλική Γλώσσα. Ο ανάδοχος δεν κατέθεσε εμπρόθεσμα επίσημη μετάφραση αλλά απλή. Μετά από τις παρατηρήσεις της επιτροπής κατατέθηκε το παραδοτέο με διορθώσεις ως προς κάποια σημεία τα οποία είχαν εντοπιστεί αλλά πάλι με απλή μετάφραση.

Μετά από γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας της αναθέτουσας αρχής επίσημη μετάφραση θεωρείται εκείνη η οποία πραγματοποιείται από εξειδικευμένο μεταφραστή ή από δικηγόρο ο οποίος έχει επάρκεια στη γλώσσα από την οποία διενεργείται η μετάφραση ήτοι «Σύμφωνα με το άρθρο 145 του ν. 4781/2021"Επίσημη μετάφραση είναι η ακριβής και πιστοποιημένη ως προς το περιεχόμενό της, μετάφραση επικυρωμένου ή θεωρημένου, εγγράφου, από ξένη γλώσσα στην ελληνική και αντίστροφα. Σχετικό είναι και το άρθρο 454 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας: «Αν το έγγραφο που προσάγεται έχει συνταχθεί σε ξένη γλώσσα, υποβάλλεται μαζί και επίσημη μετάφρασή του επικυρωμένη από το Υπουργείο Εξωτερικών ή άλλο αρμόδιο κατά το νόμο πρόσωπο..» Συνεπώς επίσημη μετάφραση νοείται η κατά την προαναφερόμενη διάταξη του ν.

4781/2021 επίσημη μετάφραση, η οποία διενεργείται από τις υπηρεσίες, φορείς ή πρόσωπα όπως αυτά ορίζονται από την κείμενη νομοθεσία».

Κατόπιν ο ανάδοχος κάποιες ημέρες μετά την έλευση της διορίας για την υποβολή του παραδοτέου με τις παρατηρήσεις μόνο στο μέρος της μετάφρασης κατέθεσε στην υπηρεσία επίσημη μετάφραση επικυρωμένη από δικηγόρο.

Η ΕΠΠΕ παρέλαβε το παραδοτέο προσωρινά και σημείωσε ότι η μη εμπρόθεσμη υποβολή της επίσημης μετάφρασης, η παρέκκλιση αυτή από τους όρους της διακήρυξης δεν θεωρήθηκε ότι είχε επιπτώσεις στη συνολική υλοποίηση της σύμβασης, και δεν επηρέαζε την καταλληλότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η αναθέτουσα αποφάσισε την επιβολή ποινικής ρήτρας 2,5 % επί της αξίας του παραδοτέου καθώς αφορούσε σε υπέρβαση ενδιάμεσης προθεσμίας και όχι σε υπέρβαση της συνολικής διάρκειας της σύμβασης. Σημειώνεται ότι η υπέρβαση της προθεσμίας του παραδοτέου δεν υπερέβαινε το 50% της αρχικής τεθείσας προθεσμίας.

10.9 Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής υπηρεσίας

Βάσει του άρθρου 219 του ν. 4412/2016 η παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων γίνεται από επιτροπή παραλαβής που συγκροτείται, σύμφωνα με την παρ. 3 και την περ. δ' της παραγράφου 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, και σύμφωνα με την ακόλουθη διαδικασία:

Κατά τη διαδικασία παραλαβής διενεργείται ο απαιτούμενος έλεγχος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σύμβαση, μπορεί δε να καλείται να παραστεί και εκπρόσωπος του αναδόχου. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, η επιτροπή παραλαβής: α) είτε παραλαμβάνει τις σχετικές υπηρεσίες ή παραδοτέα, εφόσον καλύπτονται οι απαιτήσεις της σύμβασης χωρίς έγκριση ή απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, β) είτε εισηγείται την παραλαβή με παρατηρήσεις ή την απόρριψη των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων, σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 219. Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και σε τμηματικές παραλαβές.

Εάν η επιτροπή παραλαβής κρίνει ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα δεν ανταποκρίνονται πλήρως στους όρους της σύμβασης, συντάσσει πρωτόκολλο προσωρινής παραλαβής, στο οποίο αναφέρει τις παρεκκλίσεις που διαπιστώθηκαν από τους όρους της σύμβασης, και γνωμοδοτεί ως προς το εάν οι αναφερόμενες παρεκκλίσεις επηρεάζουν την καταλληλότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων και συνεπώς εάν μπορούν οι τελευταίες να καλύψουν τις σχετικές ανάγκες.

Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου ορίζονται τα ακόλουθα:

α) Στην περίπτωση που διαπιστωθεί, με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, ότι δεν επηρεάζεται η καταλληλότητα, μπορεί να εγκριθεί η παραλαβή των οικείων υπηρεσιών ή παραδοτέων, με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας, η οποία πρέπει να είναι ανάλογη προς τις διαπιστωθείσες παρεκκλίσεις. Μετά την έκδοση της ως άνω απόφασης, η επιτροπή παραλαβής υποχρεούται να προβεί στην οριστική παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων της σύμβασης και να συντάξει σχετικό πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην απόφαση.

β) Εάν, με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, διαπιστωθεί ότι επηρεάζεται η καταλληλότητα, απορρίπτονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 220, περί απόρριψης παραδοτέου και αντικατάστασης.

Σημειώνεται ότι, κατά παρέκκλιση από τα αναφερόμενα, στο πρώτο εδάφιο, για την παραλαβή συμβάσεων υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση, που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες ή της υπηρεσίας, που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό με την απόφαση ανάθεσης.

Σε περίπτωση διαιρετών υπηρεσιών, οι οποίες παρέχονται τμηματικά, αναφέρεται ο τρόπος σταδιακής αποδέσμευσης των εγγυητικών επιστολών καλής εκτέλεσης και προκαταβολής, όπου υπάρχει.

Σημειώνεται ότι στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης, αναφέρονται τα εξής: «Αν κατά την παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών η επιτροπή διαπιστώσει παραβάσεις των όρων του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α' 115) καθώς και του άρθρου 4 της παρούσας σύμβασης, τα δικαιώματα του Αναδόχου που απορρέουν από την παρούσα δεν ικανοποιούνται, καταβάλλονται, όμως, από την Αναθέτουσα Αρχή οι αποδοχές στους εργαζομένους και αποδίδονται οι ασφαλιστικές τους εισφορές».

Η σύμβαση θεωρείται ότι έχει ολοκληρωθεί, όταν παραληφθούν οριστικά, ποσοτικά και ποιοτικά οι υπηρεσίες, όταν αποπληρωθεί το συμβατικό τίμημα και εκπληρωθούν και οι τυχόν λοιπές συμβατικές ή νόμιμες υποχρεώσεις και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη και αποδεσμευθούν οι σχετικές εγγυήσεις κατά τα προβλεπόμενα στη σύμβαση.

Σημειώνεται ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό να εκδοθεί σχετικό πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής, η δε μη έκδοσή του συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας³⁰⁴.

Το ΣτΕ, σε σχετική του απόφαση, αναφέρει τα ακόλουθα:

«Επειδή, οι πράξεις που εκδίδονται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις προπαρατεθείσες διατάξεις του ν. 4412/2016, από τις επιτροπές παραλαβής, κατά τη διαδικασία παραλαβής των παρασχεθεισών υπηρεσιών, συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις, οι οποίες,

³⁰⁴ Βλ. 420/2024 ΣτΕ

εφόσον είναι βλαπτικές για τα συμφέροντα του παρόχου των υπηρεσιών, υπόκεινται σε προσφυγή, ασκουμένη σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 και 7 παρ. 2 του ν. 1406/1983, ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού εφετείου, με την οποία δύναται να επιδιωχθεί, εκτός από την ακύρωση ή τροποποίηση της προσβαλλόμενης πράξης και η ικανοποίηση κάθε είδους χρηματικής αξίωσης του παρόχου που απορρέει από την προσβληθείσα πράξη. Για την ταυτότητα δε του νομικού λόγου και η παράλειψη έκδοσης πρωτοκόλλου οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής των παρασχεθεισών υπηρεσιών, μετά από σχετική πρόσκληση του παρόχου, είναι βλαπτική για τα συμφέροντα του τελευταίου και υπόκειται σε προσφυγή, ασκουμένη, ομοίως, σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. 1 και 7 παρ. 2 του ν. 1406/1983, ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού εφετείου, με την οποία δύναται επίσης να επιδιωχθεί, εκτός από την ακύρωση της παράλειψης και η ικανοποίηση κάθε είδους χρηματικής αξίωσης του παρόχου που απορρέει από αυτήν (πρβλ. ΣτΕ 1628/2018, 1784/2017)»³⁰⁵.

10.9.1 Μελέτη περίπτωσης

Παροχή υπηρεσιών...: «Με τα δεδομένα αυτά, ο Δήμος .. ορθώς εφάρμοσε τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 219 του ν. 4412/2016. Ειδικότερα, αν και η Επιτροπή Παραλαβής εξέφερε αρνητική γνώμη ως προς την καταλληλότητα των υπηρεσιών της αναδόχου, ενόψει των διαπιστωθεισών από αυτήν παρεκκλίσεων, το Δημοτικό

³⁰⁵ Βλ. 420/2024 ΣτΕ

Συμβούλιο, αποκλίνοντας από την απλή γνώμη της Επιτροπής Παραλαβής (άρθρο 221 παρ. 1 περ. ζ' και παρ. 6 του ν. 4412/2016 καθώς και άρθρο 20 παρ. 2 του, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999, «Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας»), έκρινε αιτιολογημένα ότι δεν επηρεάζεται η καταλληλότητα των υπηρεσιών της και ενέκρινε την παραλαβή τους με έκπτωση 30% επί της συμβατικής τους αξίας η οποία, κατά την κρίση του, είναι ανάλογη προς τις ανωτέρω παρεκκλίσεις και, στη συνέχεια, η Επιτροπή συνέταξε πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής, εγκριθέν από το Δημοτικό Συμβούλιο.

Περαιτέρω, έκπτωση αναδόχου από δημόσια σύμβαση προβλέπεται μεν στο ν. 4412/2016 (άρθρο 203 παρ. 1 περ. γ' και παρ. 2 και άρθρο 220 παρ. 2) απαιτεί, όμως, συγκεκριμένες προϋποθέσεις που δεν προκύπτει ότι συντρέχουν εν προκειμένω, ούτε η αναθέτουσα αρχή έχει αποφανθεί επ' αυτών, καθώς και συγκριμένη διαδικασία που, επίσης, δεν έχει τηρηθεί. Τέλος, η γνησιότητα της εγγυητικής επιστολής της αναδόχου αποδεικνύεται από το θεωρημένο ακριβές αντίγραφο αυτής. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, η εντελλόμενη δαπάνη είναι νόμιμη, και το ελεγχόμενο χρηματικό ένταλμα πρέπει να θεωρηθεί³⁰⁶.»

10.10 Απόρριψη και αντικατάσταση παραδοτέου

Βάσει του άρθρου 220 του ν. 4412/2016, σε περίπτωση οριστικής απόρριψης ολόκληρου ή μέρους των παρεχόμενων υπηρεσιών ή /και παραδοτέων, με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας, με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση της επιτροπής παραλαβής, μπορεί να εγκρίνεται αντικατάσταση των

³⁰⁶ Ελ. Συν. Κλιμ. Τμ. 7/118/2018

υπηρεσιών ή/και παραδοτέων αυτών με άλλα, που να είναι, σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή.

Αν η αντικατάσταση γίνεται μετά τη λήξη της συνολικής διάρκειας της σύμβασης, η προθεσμία που ορίζεται για την αντικατάσταση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του 25% της συνολικής διάρκειας της σύμβασης, ο δε πάροχος των υπηρεσιών θεωρείται ως εκπρόθεσμος και υπόκειται σε ποινικές ρήτρες, σύμφωνα με το άρθρο 218 του ν. 4412/2016, λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης.

Αν ο ανάδοχος δεν αντικαταστήσει τις υπηρεσίες ή/και τα παραδοτέα που απορρίφθηκαν μέσα στην προθεσμία που του τάχθηκε και εφόσον έχει λήξει η συνολική διάρκεια, κηρύσσεται έκπτωτος και υπόκειται στις προβλεπόμενες κυρώσεις του άρθρου 203 του ν.4412/2016.

10.11 Αυτοδίκαιη παραλαβή

Βάσει του άρθρου 219 παρ. 6 του ν.4412/2016 εάν παρέλθει χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία υποβολής του παραδοτέου από τον οικονομικό φορέα και δεν έχει εκδοθεί πρωτόκολλο παραλαβής της παραγράφου 2 ή πρωτόκολλο με παρατηρήσεις της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου θεωρείται ότι η παραλαβή έχει συντελεστεί αυτοδίκαια.

Ανεξάρτητα από την, κατά τα ανωτέρω, αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του αναδόχου, πραγματοποιούνται οι προβλεπόμενοι από τη σύμβαση έλεγχοι από επιτροπή που συγκροτείται με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της αρχικής επιτροπής παραλαβής.

Η παραπάνω ειδική επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από τη σύμβαση και συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα.

Οι εγγυητικές επιστολές προκαταβολής και καλής εκτέλεσης δεν επιστρέφονται πριν την ολοκλήρωση όλων των προβλεπόμενων από τη σύμβαση ελέγχων και τη σύνταξη των σχετικών πρωτοκόλλων.

Οποιαδήποτε ενέργεια που έγινε από την αρχική επιτροπή παραλαβής, δεν λαμβάνεται υπόψη.

11 Η ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΙΜΗΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

11.1 Εισαγωγή

Οι αναθέτουσες αρχές σπανίως αξιοποιούσαν τις διατάξεις του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, που προέβλεπαν μεταξύ άλλων, την δυνατότητα των αναθετουσών αρχών να εισάγουν στα έγγραφα της σύμβασης ρήτρες αναπροσαρμογής τιμών, είτε λόγω του χαμηλού πληθωρισμού που επικράτησε από τον χρόνο ένταξης της χώρας στη νομισματική περιοχή του ευρώ, είτε ενδεχομένως και λόγω της αδυναμίας τους να προσδιορίσουν την κατάλληλη μαθηματική σχέση.

Με το άρθρο 7 του ν. 4965/2022 τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, και πλέον προβλέπεται η υποχρεωτική εισαγωγή ρήτρας αναθεώρησης των τιμών στις δημόσιες συμβάσεις, με τις οποίες θα ορίζονται ρητά και συγκεκριμένα οι δυνατότητες αναπροσαρμογής του τιμήματος, προκειμένου αυτές να είναι γνωστές στους διαγωνιζόμενους ήδη από τον χρόνο έναρξης της διαγωνιστικής διαδικασίας. Επιπρόσθετα, γίνεται διάκριση μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μαθηματικών τύπων προσδιορισμού της ρήτρας αναπροσαρμογής για συμβάσεις προμήθειας αγαθών και υπηρεσιών και ιδίως υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων, το τίμημα των οποίων εξαρτάται σε πολύ υψηλό βαθμό από το μισθολογικό κόστος των εργαζόμενων. Παράλληλα, για τη δημοσιονομική ισορροπία της χώρας αλλά και την εξασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων, οι αναπροσαρμογές

του τιμήματος δημοσίων συμβάσεων προμηθειών λαμβάνουν χώρα με αναφορά σε αξιόπιστες και ανεξάρτητες πηγές πληροφόρησης σχετικά με την εξέλιξη των τιμών, όπως τα δεδομένα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.).

11.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της παρούσας ενότητας είναι να κατανοήσουν οι επιμορφωμένοι το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις περιπτώσεις αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος συμβάσεων προμηθειών και παροχής υπηρεσιών και να αντιληφθούν υπό ποιες προϋποθέσεις εφαρμόζεται η ρήτρα αναπροσαρμογής της τιμής σε :

- Δημόσιες Συμβάσεις και Συμφωνίες πλαίσιο προμηθειών και υπηρεσιών.
- Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης.
- Δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών βάσει τιμών αναφοράς
- Δημόσιες συμβάσεις και Συμφωνίες πλαίσιο προμηθειών και υπηρεσιών που έχουν ήδη ανατεθεί και εκτελούνται κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4965/2022
- Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης που συνάπτονται δυνάμει διαδικασιών ανάθεσης σύμβασης που έχουν ήδη εκκινήσει, καθώς και σε συμβάσεις που έχουν ήδη ανατεθεί και εκτελούνται κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4965/2022.

11.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Κατανοώντας οι επιμορφωμένοι/ες το σχετικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις περιπτώσεις αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος συμβάσεων προμηθειών και παροχής θα είναι σε θέση να :

- Γνωρίζουν τις υποχρεώσεις της αναθέτουσας αρχής για την εφαρμογή της ρήτρας αναπροσαρμογής της τιμής, ως συμβατικού όρου.

- Γνωρίζουν τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται για να εφαρμοστεί η ρήτρα αναπροσαρμογής κατά την εκτέλεση μιας δημόσιας σύμβασης ή Συμφωνίας Πλαίσιο προμηθειών και τους περιορισμούς που υπάρχουν.
- Αναγνωρίζουν τότε η εφαρμογή της ρήτρας αναπροσαρμογής της τιμής κατά το στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης δεν απαιτεί την τροποποίηση αυτής και τότε την απαιτεί.
- Αντιλαμβάνονται τις διαφορές μεταξύ σύμβασης και συμφωνίας πλαίσιο καθώς και δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών και δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων, ως προς τον τρόπο εφαρμογής της ρήτρας αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος.
- Ελέγχουν και εφαρμόζουν κατά περίπτωση τις προϋποθέσεις και τους προβλεπόμενους μαθηματικούς τύπου αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος.

11.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την αναπροσαρμογή του συμβατικού τιμήματος συμβάσεων και συμφωνιών πλαίσιο προμηθειών και παροχής υπηρεσιών και αναλύονται οι τιθέμενες από αυτό προϋποθέσεις και περιπτώσεις εφαρμογής του.

11.2 Θεσμικό πλαίσιο

Σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 :

«Στις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης προμηθειών, όταν από τα έγγραφα της σύμβασης προβλέπεται διάρκεια της σύμβασης μεγαλύτερη των δώδεκα (12) μηνών, περιλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης όρος περί αναπροσαρμογής της τιμής, υπό τους περιορισμούς του άρθρου 132, περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης παράδοσης, με υπαιτιότητα του αναδόχου, ο χρόνος παράτασης δεν λαμβάνεται υπόψη για την αναπροσαρμογή. Προκαταβολή που χορηγήθηκε αφαιρείται από την προς αναπροσαρμογή συμβατική αξία.»

11.3 Διάρκεια σύμβασης

Από τον ορισμό προκύπτει ότι η ρήτρα αναθεώρησης των τιμών δεν εφαρμόζεται στο σύνολο των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών. Εφαρμόζεται σε δημόσιες συμβάσεις προμηθειών που η διάρκειά τους είναι μεγαλύτερη των δώδεκα (12) μηνών και ειδικότερα σε δημόσιες συμβάσεις προμηθειών που ο χρόνος παράδοσης του αντικειμένου της σύμβασης υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες από την σύναψή της ή την ημερομηνία που ορίζεται στην σύμβαση ότι άρχεται ο χρόνος παράδοσης του αντικειμένου της.

11.4 Περιορισμοί άρθρου 132

Οι παρ. 9 έως 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 περί εφαρμογής της ρήτρας αναπροσαρμογής των τιμών στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών εξειδικεύουν και καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής της περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 ως προς την πρόβλεψη στα έγγραφα της σύμβασης (**1^{ος} περιορισμός**), σαφούς και ρητής ρήτρας αναθεώρησης της τιμής με τους όρους εφαρμογής της, εν προκειμένω μαθηματικός τύπος εφαρμοστέος υπό προϋποθέσεις (**2ος περιορισμός**), υπό τους περιορισμούς του άρθρου 132.

Από τη γραμματική διατύπωση του τίτλου του άρθρου 132 “Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους” γίνεται αντιληπτό ότι η αναθεώρηση των τιμών μίας δημόσιας σύμβασης λαμβάνει χώρα όσο διαρκεί η τελευταία (**3^{ος} περιορισμός**).

Επισημαίνεται ότι για τον υπολογισμό του χρονικού διαστήματος διάρκειας μιας σύμβασης οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους **το κατωτέρω αναφερόμενο άρθρο 202 «Ολοκλήρωση εκτέλεσης σύμβασης» του ν. 4412/2016** και το οποίο είναι κοινό τόσο σε δημόσιες συμβάσεις προμηθειών όσο και σε δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών.

Σύμφωνα με το άρθρο 202 η σύμβαση θεωρείται ότι εκτελέστηκε όταν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

α) Σε περίπτωση προμήθειας παραδόθηκε ολόκληρη η ποσότητα ή, σε περίπτωση διαιρετού υλικού, η ποσότητα που παραδόθηκε υπολείπεται της συμβατικής, κατά μέρος που κρίνεται ως ασήμαντο από το αρμόδιο όργανο. Σε περίπτωση παροχής υπηρεσιών αυτές παρασχέθηκαν στο σύνολο τους ή σε περίπτωση διαιρετής υπηρεσίας, το αντικείμενο που παραδόθηκε υπολείπεται του συμβατικού, κατά μέρος που κρίνεται ως ασήμαντο από το αρμόδιο όργανο και έχει παρέλθει η καταληκτική ημερομηνία για την περαίωση της σύμβασης που έχει τεθεί στην διακήρυξη.

β) Παραλήφθηκαν οριστικά ποσοτικά και ποιοτικά τα υλικά ή οι υπηρεσίες που παραδόθηκαν.

γ) Έγινε η αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος, αφού προηγουμένως επιβλήθηκαν κυρώσεις ή εκπτώσεις και

δ) Εκπληρώθηκαν και οι λοιπές συμβατικές υποχρεώσεις και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη και αποδεσμεύθηκαν οι σχετικές εγγυήσεις κατά τα προβλεπόμενα από τη σύμβαση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω μια σύμβαση θεωρείται ότι εκτελέστηκε και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις α) β) και γ), καθόσον η **επιστροφή (αποδέσμευση)** των εγγυητικών επιστολών και ιδίως της εγγύησης καλής λειτουργίας στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, όταν απαιτείται, δεν αφορούν την ίδια την εκτέλεση της σύμβασης αλλά είτε επιβεβαιώνουν την ολοκλήρωση της εκτέλεσης της σύμβασης (εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης) είτε την καλή λειτουργία των αγαθών, η προμήθεια των οποίων αποτέλεσε αντικείμενο της σύμβασης, σε ύστερο χρόνο. Ειδικότερα ως προς την προϋπόθεση της διάρκειας της σύμβασης, κατά την τροποποίηση των δημοσίων συμβάσεων, παρατίθενται αναλυτική αναφορά και σχετικά παραδείγματα στο Κεφάλαιο 5 του παρόντος.

Ο 4^{ος} περιορισμός που τίθεται από το άρθρο 132 του ν. 4412/16 είναι να μην μεταβάλλεται η συνολική φύση της σύμβασης.

Μπορεί στην περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/16 να προβλέπεται ότι όταν στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης περιλαμβάνονται σαφείς, ακριβείς και ρητές ρήτρες αναθεώρησης, αυτές δύναται να τροποποιούν μια σύμβαση «ανεξαρτήτως της χρηματικής αξίας τους», ταυτόχρονα ωστόσο η περ. α παρ.1 του άρθρου ορίζει ότι οι τροποποιήσεις αυτές ή οι προαιρέσεις **δεν θα πρέπει να μεταβάλλουν την συνολική φύση της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο**.

Βάσει των ανωτέρω δεν είναι απόλυτα σαφές από τις σχετικές διατάξεις, αν μία ιδιαίτερα μεγάλη, σε σχέση με την αξία της αρχικής σύμβασης, αξία δικαιώματος προαίρεσης (πχ τριπλάσια της αρχικής) θα μπορούσε να κριθεί ενδεχομένως ότι προσκρούει στην προϋπόθεση της μη μεταβολής της συνολικής φύσης της σύμβασης, η οποία κρίνεται ad hoc, **με βάση τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά και δεν μπορεί εκ προοιμίου να αποκλεισθεί.**

Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναθέτουσες αρχές, όταν προβλέπουν ρήτρες αναθεώρησης τιμών ή δικαιώματα προαίρεσης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης, θα πρέπει, κατά τον προσδιορισμό της αξίας τους να λαμβάνουν υπόψη τους **την αρχή της αναλογικότητας σε σχέση με την εκτιμώμενη αξία της αρχικής σύμβασης**, ώστε να μην εγείρονται ζητήματα τυχόν μεταβολής της συνολικής φύσης της σύμβασης και κατ' επέκταση μη επιτρεπτής τροποποίησης (Κατευθυντήρια Οδηγία 22 ΕΑΔΗΣΥ ενότητα 3 Α).

Στην ίδια και αυστηρότερη κατεύθυνση κινείται και η αριθ. 95213/05-10-2022 Εγκύκλιος του Υπουργού Ανάπτυξης, η οποία στην ενότητα Α.2) αναφέρεται στη μη δυνατότητα αύξησης της τιμής περισσότερο από το 50% ακόμα και αν η αξία της σύμβασης που θα προέκυπτε μετά την εφαρμογή του μαθηματικού τύπου είναι μεγαλύτερη του 50% της αξίας της (αρχικά) συναφθείσας.

Σημειώνεται ότι το περιθώριο αύξησης έως 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης προβλέπεται και σε λοιπές επιτρεπτές περιπτώσεις τροποποίησης μιας σύμβασης λόγω μεταβολής του ποσοτικού και οικονομικού αντικειμένου της όπως αναλυτικά παρατίθενται στο Κεφάλαιο 5 του παρόντος.

11.5 Σαφείς, ακριβείς και ρητές ρήτρες αναθεώρησης τιμών (παρ. 9.α του άρθρου 53 του ν. 4412/16)

Στις περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων προμηθειών που προβλέπεται ο χρόνος παράδοσης του αντικειμένου τους να είναι μεγαλύτερος των δώδεκα (12) μηνών, ως αναλύεται ανωτέρω, οι αναθέτουσες αρχές είναι υποχρεωμένες να περιλαμβάνουν στα έγγραφα της σύμβασης και να εφαρμόζουν υπό προϋποθέσεις τον παρακάτω μαθηματικό τύπο αναθεώρησης των τιμών:

$$T = T \text{ προσφοράς } X (1 + \Delta TK)$$

Όπου ΔTK: ο δείκτης τιμών καταναλωτή της συγκεκριμένης κατηγορίας (COICOP) στην οποία υπάγονται τα αγαθά, όπως έχει ανακοινωθεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) για τον μήνα που προηγείται του χρόνου παράδοσης των αγαθών, σε σχέση με τον ίδιο μήνα του έτους κατά το οποίο υποβλήθηκε η προσφορά του οικονομικού φορέα, και ανακοινώνεται σε μηνιαία βάση από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων

T - προσφοράς: η τιμή της οικονομικής προσφοράς του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατίθεται η σύμβαση και

T: η αναπροσαρμοσμένη τιμή.

Για την ευχερέστερη και ομοιόμορφη εφαρμογή του μαθηματικού τύπου υπολογισμού της αναπροσαρμοσμένης τιμής από τις αναθέτουσες αρχές, το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων εκδίδει και αναρτά μηνιαίως στην ιστοσελίδα www.mindev.gov.gr και στη ΔΙΑΥΓΕΙΑ δελτίο - ανακοίνωση με τις μεταβολές των τιμών που επήλθαν σε διάφορες κατηγορίες αγαθών λαμβάνοντας υπόψη τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ σχετικά με τον ΔTK.

Το δελτίο μεταβολών των τιμών έχει τη θέση εγκυκλίου και εφαρμόζεται υποχρεωτικά από τις αναθέτουσες αρχές.

Επισημαίνεται επίσης ότι η συγκεκριμένη κατηγορία (COICOP), στην οποία υπάγονται τα αγαθά ή οι υπηρεσίες κάθε σύμβασης, όπως έχει ανακοινωθεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) και αναφέρεται στο Δελτίο - Ανακοίνωση με τις μεταβολές των τιμών του Υπουργείου Ανάπτυξης **θα πρέπει να προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης ώστε να καθίσταται εξ' αρχής σαφές στους προσφέροντες-υποψήφιους αναδόχους ότι τυχόν συντελούμενη κατά το χρόνο παράδοσης αναπροσαρμογή της τιμής αφορά στην εν λόγω κατηγορία (COICOP).**

11.6 Συνθήκες που θα πρέπει να πληρούνται αθροιστικά κατά τον χρόνο παράδοσης των αγαθών προκειμένου να εφαρμοστεί η αναπροσαρμογή της τιμής της σύμβασης

Η αναπροσαρμογή της τιμής εφαρμόζεται μόνο αν, κατά τον χρόνο παράδοσης των αγαθών, συντρέχουν αθροιστικά οι εξής συνθήκες:

α) έχουν παρέλθει, κατά το χρόνο παράδοσης των αγαθών, δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών, που καθορίζεται στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης.

Η προϋπόθεση αυτή τίθεται προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι η ρήτρα αναπροσαρμογής εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις που ο χρόνος παράδοσης των αγαθών (ή μέρους αυτών) είναι βέβαιο ότι απέχει δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από το χρόνο υποβολής των προσφορών, δηλαδή σε χρόνο που ο επιμελής ανάδοχος δεν μπορεί να προβλέψει την εξέλιξη των τιμών και να αναλάβει το σχετικό επιχειρηματικό ρίσκο. Για την περίπτωση της σύναψης εκτελεστικών συμβάσεων δυνάμει συμφωνίας – πλαίσιο ως καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών εννοείται η υποβολή των προσφορών για την ανάθεση της συμφωνίας πλαίσιο.

β) Ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ), της συγκεκριμένης κατηγορίας, είναι μικρότερος από μείον τρία τοις εκατό (-3%) και μεγαλύτερος από τρία τοις εκατό (3%)

Η προϋπόθεση αυτή τίθεται προκειμένου να μην λαμβάνει χώρα αναπροσαρμογή των τιμών όταν οι αυξήσεις / μειώσεις του ΔΤΚ είναι τόσο μικρές που θα μπορούσαν

εulόγως να έχουν προβλεφθεί από τον επιμελή ανάδοχο και για μακρό χρονικό διάστημα (σταθερές οικονομικές συνθήκες).

γ) Η αναθέτουσα αρχή διαθέτει τις απαραίτητες πιστώσεις για την εφαρμογή της αναπροσαρμογής της τιμής.

Η προϋπόθεση αυτή τίθεται προκειμένου να διασφαλιστεί το δημόσιο συμφέρον, που έχει, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπερέχουσα θέση σε σχέση με τα βλαπτόμενα συμφέροντα του διοικούμενου. Ειδικότερα, είναι εύλογο ότι, όπως ο ανάδοχος της σύμβασης, έτσι και η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί να προβλέψει με ασφάλεια την εξέλιξη του ΔΤΚ μεσομακροπρόθεσμα προκειμένου να έχει με ακρίβεια εκτιμήσει από το χρόνο σύνταξης των εγγράφων της σύμβασης το ύψος των πιστώσεων που θα χρειαστούν για την εφαρμογή της ρήτρας αναπροσαρμογής των τιμών. Συνεπώς, στο χρόνο που θα πρέπει να λάβει χώρα η αναπροσαρμογή, η αναθέτουσα αρχή την εφαρμόζει εφόσον έχει την οικονομική δυνατότητα, δηλαδή διαθέτει ή μπορεί να εξασφαλίσει τις απαραίτητες πρόσθετες πιστώσεις. **Αν ωστόσο, η αναθέτουσα αρχή δεν έχει την απαραίτητη οικονομική δυνατότητα, στο χρόνο που θα πρέπει να λάβει χώρα η αναπροσαρμογή, δεν υποχρεούται να εφαρμόσει τη ρήτρα αναπροσαρμογής.**

Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με την προαναφερθείσα Εγκύκλιο του Υπουργείου Ανάπτυξης, η αναθέτουσα αρχή, στο πλαίσιο της τήρησης των αρχών του διοικητικού δικαίου και της εφαρμογής τους υπέρ του διοικούμενου, μπορεί να εφαρμόζει αναλόγως τη ρήτρα αναπροσαρμογής, με αναπροσαρμογή (αύξηση) των τιμών μονάδας και με παράλληλη μείωση των προς παράδοση ποσοτήτων της προμήθειας προκειμένου να είναι επαρκείς οι ήδη διατιθέμενες πιστώσεις που προκύπτουν από την υφιστάμενη νομική δέσμευση, εφόσον συναινεί ως προς την μείωση αυτή και ο ανάδοχος. Προφανώς, στην περίπτωση αυτή απαιτείται τροποποίηση της σύμβασης στο πλαίσιο του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

Υπογραμμίζεται ότι, σε κάθε περίπτωση, η άσκηση της παρεχόμενης διακριτικής ευχέρειας από τα όργανα της διοίκησης κρίνεται από τα αρμόδια διοικητικά δικαστήρια εφόσον ο διοικούμενος ασκήσει τα προβλεπόμενα ένδικα μέσα δικαστικής προστασίας.

11.7 Εκπρόθεσμη παράδοση - Προκαταβολές

Σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 53 του ν. 4412/16 :

«.....Σε περίπτωση εκπρόθεσμης παράδοσης, με υπαιτιότητα του αναδόχου, ο χρόνος παράτασης δεν λαμβάνεται υπόψη για την αναπροσαρμογή. Προκαταβολή που χορηγήθηκε αφαιρείται από την προς αναπροσαρμογή συμβατική αξία.»

α) Εκπρόθεσμη παράδοση

Είναι σύνηθες κατά την εκτέλεση μιας σύμβασης προμηθειών ο ανάδοχος της σύμβασης να αιτείται είτε την παράταση του χρόνου παράδοσης των ειδών είτε την μετάθεσή του.

Αν η Αναθέτουσα Αρχή χορηγήσει στον ανάδοχο παράταση του χρόνου παράδοσης των ειδών, με υπαιτιότητά του αναδόχου, η παράδοση των ειδών κατά τον χρόνο της παράτασης, αποτελεί εκπρόθεσμη παράδοση των αγαθών και η αξία των ειδών που παρέδωσε εκπρόθεσμα δεν υπόκειται σε αναπροσαρμογή της τιμής **για τον χρόνο του εκπροθέσμου.**

Στην περίπτωση αυτή η Αναθέτουσα Αρχή :

- Εκδίδει την Απόφαση παράτασης του χρόνου παράδοσης των ειδών, με την επιβολή προστίμου 5% επί της αξίας των ειδών που ανάδοχος παραδίδει μετά την λήξη του συμβατικού χρόνου παράδοσης και εντός της παράτασης που του χορηγήθηκε.
- Εφόσον τα είδη παραδοθούν μετά την λήξη του συμβατικού χρόνου παράδοσης και εντός του χρόνου παράτασης που του χορηγήθηκε, προβαίνει σε αναπροσαρμογή του συμβατικού τιμήματος λαμβάνοντας ως βάση

υπολογισμού της αναπροσαρμογής την ημερομηνία λήξης του συμβατικού χρόνου παράδοσης.

- Τροποποιεί την Απόφαση επιβολής προστίμου και επιβάλλει το πρόστιμο στην αναπροσαρμοσμένη αξία των ειδών που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα.
- Εναλλακτικά θα μπορούσε η Αναθέτουσα Αρχή να εκδώσει την Απόφαση επιβολής προστίμου 5%, χωρίς όμως να υπολογίσει το ύψος αυτού. Θα μπορούσε να προβλέψει ότι αυτό επιβάλλεται π.χ. «..... 5% επί της αναπροσαρμοσμένης συμβατικής αξίας των εκπρόθεσμα παραδοθέντων υλικών. Στην περίπτωση αυτή, ο υπολογισμός του ύψους του προστίμου θα γίνει μετά την παράδοση των υλικών και την αναπροσαρμογή της τιμής τους.

Τα ανωτέρω εφαρμόζονται, αναλόγως, και σε λοιπές περιπτώσεις εκπρόθεσμης παράδοσης των αγαθών, όπως στην περίπτωση απόρριψης αιτήματος μετάθεσης εφόσον τα αγαθά παραδοθούν τελικά μετά την λήξη του συμβατικού χρόνου παράδοσης, χορήγησης παράτασης αντί για μετάθεση που αιτήθηκε ο ανάδοχος, απόρριψης κατά την παραλαβή των αγαθών και αντικατάστασης τους μετά τον χρόνο παράδοσης κ.α

Αντίθετα στην περίπτωση που του χορηγηθεί μετάθεση για λόγους ανωτέρας βίας τότε για την αναπροσαρμογή της τιμής λαμβάνεται ως βάση υπολογισμού της, η ημερομηνία που παραδόθηκαν τα είδη εντός του χρονικού διαστήματος της μετάθεσης που του χορηγήθηκε.

β) Προκαταβολές

Είναι σύνηθες οι προκαταβολές να χορηγούνται κατά την έναρξη της σύμβασης και συνεπώς δεν πληρούται η συνθήκη της παράδοσης των αγαθών, που αντιστοιχούν στην αξία της προκαταβολής, μετά την παρόδου των 12 μηνών από την σύναψη της σύμβασης. Τα αγαθά αυτά μπορεί μεν να παραδίδονται μετά τους 12 μήνες από την σύναψη της σύμβασης έχουν ωστόσο προ εξοφληθεί κατά την έναρξη της σύμβασης και η αξία τους δεν υπόκειται σε αναπροσαρμογή.

Σε κάθε περίπτωση και ανεξαρτήτως αιτιολογίας υφίσταται ρητή διάταξη που ορίζει «Προκαταβολή που χορηγήθηκε αφαιρείται από την προς αναπροσαρμογή συμβατική αξία.»

11.8 Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα)

Δεδομένα σύμβασης

- Διακήρυξη αριθ. 01/04-01-2023 για την προμήθεια 350.000 δεσμίδων φωτοτυπικού χαρτιού μεγέθους Α4 με εκτιμώμενη τιμή μονάδας 3,50 € ανά δεσμίδα, χωρίς Φ.Π.Α. και εκτιμώμενη συνολική αξία της σύμβασης 1.225.000 € χωρίς ΦΠΑ.
- Καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών 10-02-2023
- Σύναψη σύμβασης στις 28-07-2023, συνολικής αξίας 1.050.000 € χωρίς ΦΠΑ, με ανώτατη τιμή 3,00 €/δεσμίδα, χωρίς Φ.Π.Α. και συνολικό χρόνο παράδοσης είκοσι τέσσερις (24) μήνες από την υπογραφή της σύμβασης.
- Η σύμβαση προβλέπει τμηματικές παραδόσεις και πληρωμές ανά εξάμηνο ως εξής:

1^η τμηματική παράδοση 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000 €, χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος 1^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης, ήτοι έως 28-01-2024.

2^η τμηματική παράδοση 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000 € , χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος του 2^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης, ήτοι έως 28-07-2024.

3^η τμηματική παράδοση 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000 € , χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος του 3^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης ήτοι, έως 28-01-2025.

4^η τμηματική παράδοση 50.000 δεσμίδες αξίας 150.000 € , χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος του 3^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης ήτοι, έως 28-07-2025.

- Επειδή ο χρόνος παράδοσης των ειδών (διάρκεια της σύμβασης) υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες από την υπογραφή της σύμβασης η αναθέτουσα αρχή υποχρεωτικά περιλαμβάνει στα έγγραφα της σύμβασης ρήτρα αναπροσαρμογής

της τιμής θέτοντας παράλληλα και την κατηγορία αγαθών που υπάγεται το φωτοτυπικό χαρτί, ήτοι κατηγορία αγαθών ΔΤΚ : (COICOP 509541 “ΓΡΑΦΙΚΗ ΥΛΗ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ”).

Εκτέλεση σύμβασης

- Ο ανάδοχος πραγματοποιεί την 1^η τμηματική παράδοση στις 28-01-2024 παραδίδοντας 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000€, χωρίς Φ.Π.Α.

(ερώτημα: αν υποθέσουμε ότι η μεταβολή του ΔΤΚ για παραδόσεις μηνός Ιανουαρίου 2024 είναι 3,5% δικαιούται αναπροσαρμογή ο ανάδοχος?)

- Πριν την λήξη του χρόνου παράδοσης της 2^{ης} τμηματικής παράδοσης (28-07-2024) αιτείται μετάθεση του χρόνου παράδοσης των ειδών κατά ένα (1) μήνα ήτοι έως 28-08-2024 επικαλούμενος λόγους ανωτέρας βίας. Η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει το αίτημα καθόσον δεν αποδεικνύεται ότι συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας και ο ανάδοχος επανέρχεται αιτούμενος παράταση του χρόνου παράδοσης κατά ένα (1) μήνα ο οποίος χορηγείται από την αναθέτουσα αρχή.

Ο ανάδοχος πραγματοποιεί την 2^η τμηματική παράδοση στις 10-08-2024 παραδίδοντας 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000€, χωρίς Φ.Π.Α.

(ερώτημα: αν υποθέσουμε ότι η μεταβολή του ΔΤΚ για παραδόσεις μηνός Αυγούστου 2024 είναι 3,8% δικαιούται αναπροσαρμογή ο ανάδοχος?)

- Ο ανάδοχος πραγματοποιεί την 3^η τμηματική παράδοση στις 28-01-2025 παραδίδοντας 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000€, χωρίς Φ.Π.Α.

(ερώτημα: αν υποθέσουμε ότι η μεταβολή του ΔΤΚ για παραδόσεις μηνός Ιανουαρίου 2025 είναι 4,00% δικαιούται αναπροσαρμογή ο ανάδοχος?)

- Πριν την λήξη του χρόνου παράδοσης της 4^{ης} τμηματικής παράδοσης (28-07-2025) αιτείται μετάθεση του χρόνου παράδοσης των ειδών κατά ένα (1) μήνα

ήτοι έως 28-08-2024 επικαλούμενος λόγους ανωτέρας βίας. Η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει το αίτημα καθόσον δεν αποδεικνύεται ότι συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας και ο ανάδοχος επανέρχεται αιτούμενος παράταση του χρόνου παράδοσης κατά ένα (1) μήνα ο οποίος χορηγείται από την αναθέτουσα αρχή.

Ο ανάδοχος πραγματοποιεί την 4^η τμηματική παράδοση στις 20-08-2024 παραδίδοντας 50.000 δεσμίδες αξίας 150.000€, χωρίς Φ.Π.Α.

(ερώτημα: αν υποθέσουμε ότι η μεταβολή του ΔΤΚ για παραδόσεις μηνός Αυγούστου 2025 είναι 4,00% δικαιούται αναπροσαρμογή ο ανάδοχος?)

Έλεγχος από την αναθέτουσα αρχή για το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις και αθροιστικά οι συνθήκες της παρούσης ήτοι :

- Η διάρκεια της συμβάσης είναι μεγαλύτερη των δώδεκα (12) μηνών ήτοι ο χρόνος παράδοσης των ειδών είναι μεγαλύτερος των δώδεκα (12) μηνών από την υπογραφή της
- Πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/16
- Έχουν παρέλθει δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών
- Ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) είναι μικρότερος από μείον τρία τοις εκατό (-3%) και μεγαλύτερος από τρία τοις εκατό (3%)
- Η Α.Α διαθέτει τις απαραίτητες πιστώσεις για την αναπροσαρμογής της τιμής

Συμπεράσματα

- ❖ Για την 1^η τμηματική παράδοση ο ανάδοχος δεν δικαιούται αναπροσαρμογή της τιμής καθόσον η παράδοση πραγματοποιείται στο τέλος του 1^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης δηλαδή δεν πληρείται η προϋπόθεση να έχουν παρέλθει των δώδεκα (12) μήνες από την υπογραφή της σύμβασης.

Ο έλεγχος των λοιπών προϋποθέσεων και συνθηκών παρέλκει.

- ❖ Για την 2^η τμηματική παράδοση ο ανάδοχος δεν δικαιούται αναπροσαρμογή της τιμής καθόσον η παράδοση θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί στο τέλος του 2^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης δηλαδή δεν πληρείται η προϋπόθεση να έχουν παρέλθει των δώδεκα (12) μήνες από την υπογραφή της σύμβασης.

Το γεγονός στον ανάδοχο χορηγήθηκε παράταση ενός (1) μηνός και με την παράταση παρήλθε το προβλεπόμενο δωδεκάμηνο από την σύναψη της σύμβασης δεν μεταβάλλει την κατάσταση καθόσον η παράταση οφείλεται σε υπαιτιότητα του αναδόχου και ο χρόνος της παράτασης δεν λαμβάνεται υπόψη για την αναπροσαρμογή, ως αναλύεται στην παρ. 2.1.5. α) της παρούσης. Για να δικαιούται ο ανάδοχος την αναπροσαρμογή της τιμής θα έπρεπε να του χορηγηθεί μετάθεση του χρόνου παράδοσης για λόγους ανωτέρας βίας ως αρχικά αιτήθηκε.

Ο έλεγχος των λοιπών προϋποθέσεων και συνθηκών παρέλκει.

Πέραν των ανωτέρω στον ανάδοχο επιβάλλεται και πρόστιμο 5% επι της αξίας των ειδών που παρέδωσε.

- ❖ Για την 3η τμηματική παράδοση ο ανάδοχος δικαιούται αναπροσαρμογή της τιμής καθόσον πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις και συνθήκες των παρ. 2.1.2 και 2.1.4 της παρούσης ήτοι :
 - ο χρόνος παράδοσης των ειδών είναι μεγαλύτερος των δώδεκα (12) μηνών από την υπογραφή της και συγκεκριμένα δεκαοχτώ (18)
 - Πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/16
 - Έχουν παρέλθει δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών και συγκεκριμένα είκοσι τρεις (23)
 - Ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) είναι μεγαλύτερος από τρία τοις εκατό (3%) και συγκεκριμένα τέσσερα τοις εκατό (4%)
 - Η Α.Α διαθέτει τις απαραίτητες πιστώσεις για την αναπροσαρμογής της τιμής. Υποθέτουμε ότι τις έχει.

Η αναπροσαρμογή της τιμής υπολογίζεται ως εξής:

$$T = T \text{ προσφοράς } X (1 + \Delta TK)$$

$$T = 300.000 X (1 + 0,04) = 312.000$$

Συνεπώς η αύξηση του συμβατικού τιμήματος για τις 50.000 δεσμίδες φωτοτυπικού χαρτιού Α4 ανέρχεται σε 12.000 πλέον ΦΠΑ 24% = 14.880.

- ❖ Για την 4η τμηματική παράδοση ο ανάδοχος δικαιούται αναπροσαρμογή της τιμής καθόσον πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις και συνθήκες όπως τις αναλύσαμε για την 3η τμηματική παράδοση, **ωστόσο** :

Για τον υπολογισμό της τιμής αναπροσαρμογής θα ληφθεί υπόψη η συμβατική καταληκτική ημερομηνία ήτοι η 28-07-2025 και ο ΔTK 4% για παραδόσεις μηνός Ιουλίου 2025. Δεν λαμβάνεται υπόψη η 20-08-2025 που παρέδωσε και ο αντίστοιχος ΔTK γιατί ο χρόνος παράδοσης παρατάθηκε με υπαιτιότητά του.

Η αναπροσαρμογή της τιμής υπολογίζεται ως εξής:

$$T = T \text{ προσφοράς } X (1 + \Delta TK)$$

$$T = 150.000 X (1 + 0,04) = 156.000$$

Συνεπώς η αύξηση του συμβατικού τιμήματος για τις 50.000 δεσμίδες φωτοτυπικού χαρτιού Α4 ανέρχεται σε 6.000 πλέον ΦΠΑ 24% = 7.440

Περαιτέρω το πρόστιμο του 5% για την παράταση που του χορηγήθηκε θα υπολογιστεί επι της αναπροσαρμοσμένης αξίας των 50.000 δεσμίδων φωτοτυπικού χαρτιού Α4 που παρέδωσε και θα ισούται με $156.000 X 5\% = 7.800$.

11.9 Λοιπά θέματα εφαρμογής της ρήτρας αναθεώρησης των τιμών

α) Η αναπροσαρμογή των τιμών της προμήθειας εφαρμόζεται κατά το χρόνο παράδοσης των αγαθών στην αναθέτουσα αρχή δηλαδή μετά τη σύναψη-υπογραφή της οικείας σύμβασης.

β) Για την εφαρμογή της αναπροσαρμογής δεν απαιτείται η τροποποίηση της σύμβασης αφού η αναπροσαρμογή, προβλέπεται από τις οικείες νομοθετικές διατάξεις, να ενσωματωθεί υποχρεωτικά (υπό την προϋπόθεση η διάρκεια της σύμβασης να είναι μεγαλύτερη των δώδεκα μηνών) ως όρος στα έγγραφα της σύμβασης και συνεπώς δεσμεύει και τα δύο μέρη.

γ) Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή διαθέτει τις απαιτούμενες πιστώσεις και αυτές προβλέπονται στην εκδοθείσα, πριν την προκήρυξη της διαγωνιστικής διαδικασίας ανάθεσης, απόφαση ανάληψης υποχρέωσης, η πληρωμή του αναδόχου διενεργείται απευθείας από τις οικονομικές υπηρεσίες της αναθέτουσας αρχής εφαρμόζοντας τον τύπο περί της αναπροσαρμογής της τιμής ως αυτός περιλαμβάνεται στο συναφθέν συμφωνητικό (σύμβαση) χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε άλλης απόφασης.

Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή δεν διαθέτει τις απαιτούμενες πιστώσεις αλλά δύναται να τις εξασφαλίσει, τότε μετά την έκδοση των απαιτούμενων αποφάσεων ανάληψης των σχετικών υποχρεώσεων, οι οικονομικές υπηρεσίες της αναθέτουσας ενεργούν ως άνωθεν.

δ) οι Αναθέτουσες αρχές περιλαμβάνουν στο συμφωνητικό (σύμβαση), σε ανεξάρτητο άρθρο, την δυνατότητα αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος με τον μαθηματικό τύπο και τις συνθήκες εφαρμογής του.

ε) Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή δεν διαθέτει τις αναγκαίες πιστώσεις, μπορεί εναλλακτικά να εφαρμόζει αναλόγως τη ρήτρα αναπροσαρμογής, με αναπροσαρμογή (αύξηση) των τιμών μονάδας και με παράλληλη μείωση των προς παράδοση ποσοτήτων της προμήθειας προκειμένου να είναι επαρκείς οι ήδη διατιθέμενες πιστώσεις που προκύπτουν από την υφιστάμενη νομική δέσμευση, εφόσον συναινεί ως προς την μείωση αυτή και ο ανάδοχος.

Προτεινόμενος μαθηματικός τύπος εφαρμογής βάσει της αριθ. 95213/05-10-2022 εγκυκλίου του Υπουργείου Ανάπτυξης :

$P = P \text{ σύμβασης} \times T \text{ προσφοράς} / T$

Όπου P : η παραλαμβανόμενη ποσότητα,

P σύμβασης : η ποσότητα που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης

T προσφοράς : η συμβατική τιμή της συμβατικής ποσότητας

T : η αναπροσαρμοσμένη συμβατική τιμή.

- Στην περίπτωση αυτή απαιτείται τροποποίηση της σύμβασης στο πλαίσιο του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.
- Στην περίπτωση που η δυνατότητα αυτή έχει ρητά προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης μαζί με τον ανωτέρω μαθηματικό τύπο δεν απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του αναδόχου.
- Επισημαίνεται ότι οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να δείχνουν ιδιαίτερη προσοχή κατά τον σχεδιασμό του διαγωνισμού και των όρων που περιλαμβάνουν στα έγγραφα της σύμβασης. Αν η αναθέτουσα αρχή συμπεριλάβει τον ανωτέρω όρο και μαθηματικό τύπο στα έγγραφα της σύμβασης, καθίσταται δύσκολη αν όχι αδύνατη η επίκληση της συνθήκης περί «έλλειψης των απαραίτητων πιστώσεων» ακόμα και αν η ποσότητα των αγαθών που μειώνεται από την εφαρμογή του όρου, είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση του σκοπού της προμήθειας (πρόσθετη ιδιαίτερη αιτιολογία).

11.9.1 Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα)

Δεδομένα σύμβασης

- Διακήρυξη αριθ. 01/04-01-2023 για την προμήθεια 250.000 δεσμίδων φωτοτυπικού χαρτιού μεγέθους A4 με εκτιμώμενη τιμή μονάδας 3,50 € ανά

δεσμίδα, χωρίς Φ.Π.Α. και εκτιμώμενη συνολική αξία της σύμβασης 875.000 € χωρίς ΦΠΑ.

- Καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών 10-02-2023
- Σύναψη σύμβασης στις 28-07-2023, συνολικής αξίας 750.000 € χωρίς ΦΠΑ, με ανώτατη τιμή 3,00 €/δεσμίδα, χωρίς Φ.Π.Α. και συνολικό χρόνο παράδοσης 18 μήνες από την σύναψη της σύμβασης.
- Η σύμβαση προβλέπει τμηματικές παραδόσεις και πληρωμές ανά εξάμηνο ως εξής:

1^η τμηματική παράδοση 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000 €, χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος 1^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης ήτοι έως 28-01-2024.

2^η τμηματική παράδοση 100.000 δεσμίδες αξίας 300.000 € , χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος του 2^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης ήτοι έως 28-07-2024.

3^η τμηματική παράδοση 50.000 δεσμίδες αξίας 150.000 € , χωρίς Φ.Π.Α., στο τέλος του 3^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης ήτοι έως 28-01-2025.

- κατηγορία αγαθών ΔΤΚ : (COICOP 509541 “ΓΡΑΦΙΚΗ ΥΛΗ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ”).

Εκτέλεση σύμβασης

Η σύμβαση εκτελείται κανονικά από τον ανάδοχο χωρίς την δυνατότητα αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος για τις παραδόσεις των δύο (2) πρώτων εξαμήνων από την υπογραφή της καθόσον δεν πληροίται η προϋπόθεση διάρκεια σύμβασης της παρούσης που αναλύσαμε ανωτέρω, ήτοι ο χρόνος παράδοσης των αγαθών που ορίζεται στην σύμβαση δεν υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες από την υπογραφή της.

Ο ανάδοχος ενημερώνει εγκαίρως την αναθέτουσα αρχή ότι προτίθεται να παραδώσει εμπρόθεσμα το 1^ο δεκαπενθήμερο του 3^{ου} εξαμήνου από την υπογραφή της σύμβασης 50.000 δεσμίδες αξίας 150.000 € , χωρίς Φ.Π.Α. και αιτείται την αναπροσαρμογή της αξίας των ειδών διότι πληρούνται κατά το μέρος που τον αφορούν οι σχετικές

προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα η παράδοση των αγαθών πρόκειται να λάβει χώρα στις 28-01-2025.

Η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι πράγματι πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις που επικαλείται ο ανάδοχος και εφαρμόζει τον μαθηματικό τύπο της ρήτρας αναπροσαρμογής της τιμής για 50.000 δεσμίδες φωτοτυπικού χαρτιού Α4 λαμβάνοντας υπόψη ότι ΔΤΚ της εγκυκλίου του Υπουργείου Ανάπτυξης για παραδόσεις μηνός Ιανουαρίου του 2025 για την κατηγορία αγαθών : (COICOP 509541 “ΤΡΑΦΙΚΗ ΥΛΗ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ”) ισούται με 4%, ως κάτωθι :

$$T = T \text{ προσφοράς } X (1 + \Delta\text{ΤΚ})$$

$$T = 150.000 X (1 + 0,04) = 156.000$$

Συνεπώς η αύξηση του συμβατικού τιμήματος για τις 50.000 δεσμίδες φωτοτυπικού χαρτιού Α4 ανέρχεται σε 6.000 πλέον ΦΠΑ 24% = 7.440

Η αναθέτουσα αρχή επειδή δεν διαθέτει τις απαιτούμενες πιστώσεις προβαίνει, με την σύμφωνη γνώμη του αναδόχου, σε τροποποίηση της σύμβασης εφαρμόζοντας τον ανωτέρω αναφερόμενο μαθηματικό τύπο μείωσης των ποσοτήτων παράδοσης, ως ακολούθως:

$$Π = Π \text{ σύμβασης } X T \text{ προσφοράς} / T$$

$$Π = 50.000 X 150.000 / 156.000 = 48.076$$

$$\text{Επαλήθευση : } 156.000 : 50.000 = 3,12 X 48.076 = 149.997,12$$

Συνεπώς η αναθέτουσα αρχή παραλαμβάνει 48.076 δεσμίδες φωτοτυπικού χαρτιού αντί 50.000.

11.10 Συμφωνίες πλαίσιο προμήθειας αγαθών

Η συμφωνία πλαίσιο είναι μια τεχνική σύναψη δημοσίων συμβάσεων, με μέγιστη διάρκεια τα τέσσερα (4) έτη. Κατά την σύναψη της συμφωνίας πλαίσιο καθορίζονται οι όροι με τους οποίους ανατίθενται και συνάπτονται, κατά την διάρκειά της, οι συμβάσεις

προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών, αναλόγως του αντικειμένου της (εκτελεστικές συμβάσεις). Συνεπώς η ρήτρα αναπροσαρμογής των συμβατικών τιμών εφαρμόζεται σε εκτελεστικές της συμφωνίας πλαίσιο συμβάσεις που συνάπτονται μετά την πάροδο δώδεκα (12) μηνών από την σύναψη της Συμφωνίας πλαίσιο ή σε εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται μεν πριν την πάροδο δώδεκα (12) μηνών από την σύναψη της Συμφωνίας πλαίσιο ωστόσο προβλέπουν χρόνο παράδοσης των αγαθών μετά την πάροδο δώδεκα (12) μηνών από την σύναψη της Συμφωνίας πλαίσιο.

Περαιτέρω στην περίπτωση των συμφωνιών πλαίσιο και των συμβάσεων που συνάπτονται δυνάμει αυτών (εκτελεστικές συμβάσεις), αναφορικά με την εφαρμογή ρήτρας αναπροσαρμογής των συμβατικών τιμών, διευκρινίζονται τα κατωτέρω:

- Η προϋπόθεση ως προς το χρονικό διάστημα των δώδεκα (12) τουλάχιστον μηνών από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών, που καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης αφορά στην καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών που ορίζεται στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης δηλαδή στην διακήρυξη του διαγωνισμού για τη σύναψη της συμφωνίας πλαίσιο.
- Η αναπροσαρμογή των τιμών λαμβάνει χώρα αποκλειστικά κατά τον χρόνο παράδοσης των αγαθών δηλαδή μετά την σύναψη των εκτελεστικών συμβάσεων εφόσον πληρούνται και οι λοιπές συνθήκες.
- Στην περίπτωση διενέργειας νέου διαγωνισμού για τη σύναψη εκτελεστικής της συμφωνίας πλαίσιο σύμβασης, σύμφωνα με τις παρ. β και γ του άρθρου 39 του ν. 4412/2016, η τιμή προσφοράς που αναπροσαρμόζεται αφορά στην τιμή που προσέφερε ο οικονομικός φορέας κατά τη διεξαγωγή του νέου διαγωνισμού και όχι στην τιμή που είχε προσφέρει κατά τη διαδικασία ανάθεσης της συμφωνίας πλαίσιο (αρχική οικονομική προσφορά). Για την υποβολή οικονομικής προσφοράς στο πλαίσιο επαναδιαγωνισμού, ο οικονομικός φορέας συμμορφώνεται με το νομοθετικό πλαίσιο και τους όρους των εγγράφων της σύμβασης και δεν έχει τη δυνατότητα να προσφέρει αναπροσαρμοσμένη την τιμή εφαρμόζοντας τον μαθηματικό τύπο της παρ. 9^α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, αφού κρίσιμος χρόνος για την αναπροσαρμογή της τιμής είναι ο

χρόνος παράδοσης των αγαθών που προσδιορίζεται μετά την ολοκλήρωση του νέου διαγωνισμού στο συμφωνητικό.

- οι Αναθέτουσες αρχές περιλαμβάνουν στις Συμφωνίες πλαίσιο και στο συμφωνητικό (εκτελεστική σύμβαση) σε ανεξάρτητα άρθρα, την δυνατότητα αναπροσαρμογής του συμβατικού τιμήματος των εκτελεστικών της συμφωνίας πλαίσιο συμβάσεων, και τον μαθηματικό τύπο και τις συνθήκες εφαρμογής της

11.10.1 Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα σε συμφωνία πλαίσιο προμήθειας αγαθών)

Δεδομένα

- Διακήρυξη αριθ. 01/04-01-2023 για την σύναψη συμφωνίας πλαίσιο τριών (3) ετών για την προμήθεια 250.000 δεσμίδων φωτοτυπικού χαρτιού μεγέθους Α4 με εκτιμώμενη τιμή μονάδας 3,50 € ανά δεσμίδα, χωρίς Φ.Π.Α. και εκτιμώμενη συνολική αξία της σύμβασης 875.000 € χωρίς ΦΠΑ.
- Καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών 10-02-2023
- Σύναψη συμφωνίας πλαίσιο, στις 10-07-2023, συνολικής αξίας 750.000 € χωρίς ΦΠΑ, με ανώτατη τιμή 3,00 €/δεσμίδα, χωρίς Φ.Π.Α. και χρόνο παράδοσης δύο (2) μήνες από την σύναψη κάθε εκτελεστικής σύμβασης.
- κατηγορία αγαθών : (COICOP5 09541 “ΓΡΑΦΙΚΗ ΥΛΗ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ”).

Εκτέλεση συμφωνίας πλαίσιο

α) Σύναψη 1ης εκτελεστικής σύμβαση την 10-10-2023 με χρόνο παράδοσης δύο (2) μήνες από την σύναψή της δηλαδή στις 10/12/23.

Η σύμβαση αφορά την προμήθεια 100.000 δεσμίδων συνολικής αξίας 300.000 € χωρίς ΦΠΑ.

(ερώτηση: Αν υποθέσουμε ότι κατά τον χρόνο παράδοσης των αγαθών η μεταβολή του ΔTK είναι 4% εφαρμόζεται αναπροσαρμογή?)

Έλεγχος αθροιστικής πλήρωσης προϋποθέσεων :

- Έχουν παρέλθει δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών στον διαγωνισμό για την σύναψη της Συμφωνίας Πλαίσιο
- Η διάρκεια της συμφωνίας πλαίσιο και συγκεκριμένα ο χρόνος παράδοσης των ειδών είναι μεγαλύτερος των 12 μηνών από την σύναψη της συμφωνίας πλαίσιο.
- Ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) κατά την ημερομηνία παράδοσης των ειδών είναι μικρότερος από μείον τρία τοις εκατό (-3%) και μεγαλύτερος από τρία τοις εκατό (3%)
- Η Α.Α διαθέτει τις απαραίτητες πιστώσεις για την αναπροσαρμογής της τιμής
- Πληρούνται η προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/16

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: ΟΧΙ. Δεν έχουν παρέλθει δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών στον διαγωνισμό για την σύναψη της Συμφωνίας Πλαίσιο.

Η εξέταση των λοιπών προϋποθέσεων παρέλκει.

β) Σύναψη 2ης εκτελεστικής σύμβαση την 10-06-2024 με χρόνο παράδοσης δύο (2) μήνες από την σύναψή της δηλαδή στις 10/08/24.

Η σύμβαση αφορά την προμήθεια 100.000 δεσμίδων συνολικής αξίας 300.000 € χωρίς ΦΠΑ.

(ερώτηση: Αν υποθέσουμε ότι κατά τον χρόνο παράδοσης των αγαθών η μεταβολή του ΔΤΚ είναι 4% εφαρμόζεται αναπροσαρμογή?)

Έλεγχος αθροιστικής πλήρωσης προϋποθέσεων :

- Έχουν παρέλθει δώδεκα (12) μήνες τουλάχιστον από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών στον διαγωνισμό για την σύναψη της Συμφωνίας Πλαίσιο **ΝΑΙ**
- Η διάρκεια της συμβάσης (συμφωνίας πλαίσιο) είναι μεγαλύτερη των 12 μηνών **ΝΑΙ** γιατί αν και η σύναψη της εκτελεστικής της συμφωνίας πλαίσιο σύμβασης

είναι πριν την πάροδο δώδεκα (12) μηνών από την σύναψη της Συμφωνίας πλαίσιο ωστόσο στην σύμβαση προβλέπεται χρόνος παράδοσης των αγαθών μετά την πάροδο (12) μηνών από την σύναψη της Συμφωνίας πλαίσιο. Συγκεκριμένα η παράδοση των αγαθών πραγματοποιείται εμπρόθεσμα 13 μήνες μετά την σύναψή της της Συμφωνίας πλαίσιο.

- ο Ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) είναι μικρότερος από μείον τρία τοις εκατό (-3%) και μεγαλύτερος από τρία τοις εκατό (3%) **ΝΑΙ** υποθέτουμε 4%.

Υπολογισμός : $300.000 (1 + 0,04) = 312.000 \text{ €}$

$312.000 - 300.000 = 12.000 + \text{ΦΠΑ } 24\% \text{ } 2.880 = 14.880 \text{ €}$

- ο Πληρούνται η προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/16 **ΝΑΙ**
- ο Η Α.Α διαθέτει τις απαραίτητες πιστώσεις για την αναπροσαρμογής της τιμής **ΝΑΙ**

Για κάθε νέα σύμβαση μετά την 10-07-2024 πληρούνται οι δύο πρώτες προϋποθέσεις και εφόσον πληρούνται και οι προϋποθέσεις που αφορούν τον ΔΤΚ, την επάρκεια των πιστώσεων της αναθέτουσας αρχής και οι περιορισμοί του άρθρου 132 εφαρμόζεται η αναπροσαρμογή του συμβατικού τιμήματος.

11.11 Λοιπές περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων προμήθειας αγαθών που εφαρμόζεται ρήτρα αναπροσαρμογής τιμών

Σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 9α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προβλέπει στα έγγραφα της σύμβασης «.....άλλον τύπο αναπροσαρμογής της τιμής εφόσον αυτός είναι σαφής, συγκεκριμένος, αποτυπώνεται μαθηματικά και αιτιολογείται ειδικά βάσει των ιδιαιτεροτήτων της σύμβασης ή εφόσον οι τιμές των αγαθών υπολογίζονται, βάσει επίσημων τιμών αναφοράς (παρατηρητήρια τιμών)».

α) Η επιλογή της αναθέτουσας αρχής να προβλέπει στα έγγραφα της σύμβασης άλλο μαθηματικό τύπο από αυτόν της παρ. 9α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016θα πρέπει να

αιτιολογείται ειδικά βάσει των ιδιαιτεροτήτων της σύμβασης. Η προϋπόθεση αυτή τίθεται αποκλειστικά για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων όπου υπάρχει ακριβέστερος, αλλά αντικειμενικός και ευχερώς αποδεικτέος, τρόπος υπολογισμού των αλλαγών στις τιμές των προμηθευόμενων αγαθών. Τέτοιες περιπτώσεις μπορούν να αφορούν ενδεικτικά στις τιμές καυσίμων κίνησης και θέρμανσης, τιμές φαρμακευτικών σκευασμάτων ή εξειδικευμένου ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού καθώς και εξειδικευμένα προϊόντα που είναι προδήλως μη συναφή με τις κατηγορίες που περιλαμβάνονται στους πίνακες μεταβολών του ΔΤΚ που δημοσιεύονται από το Υπουργείο Ανάπτυξης, αλλά υπάρχει για αυτά άλλος, ακριβέστερος, αντικειμενικός και επίσημος τρόπος προσδιορισμού των μεταβολών των τιμών.

Αν τέτοιος τρόπος δεν υπάρχει τότε εφαρμόζεται υποχρεωτικά ο μαθηματικός τύπος του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 και ως κατηγορία είδους επιλέγεται η πλησιέστερη εννοιολογικά από τις κατηγορίες των πινάκων μεταβολών του ΔΤΚ που δημοσιεύονται από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Επισημαίνεται ότι για την εφαρμογή του προβλεπόμενου στα έγγραφα της σύμβασης μαθηματικού τύπου αναπροσαρμογής των τιμών που επιλέχθηκε από την αναθέτουσα αρχή ισχύουν οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016. Οι αναθέτουσες αρχές δε δύνανται να προβλέπουν μαθηματικό τύπο συναρτώντας την εφαρμογή του από προϋποθέσεις διαφορετικές από αυτές που ορίζονται στο οικείο νομοθετικό πλαίσιο.

β) Στην περίπτωση που οι τιμές των αγαθών υπολογίζονται, βάσει επίσημων τιμών αναφοράς (παρατηρητήρια τιμών) όπως π.χ. οι τιμές των καυσίμων κίνησης δεν χρειάζεται να εφαρμοστεί ο βασικός μαθηματικός τύπος αναπροσαρμογής των τιμών αφού οι τιμές των υγρών καυσίμων αναπροσαρμόζονται άμεσα βάσει δεδομένων που αντλούνται από επίσημο παρατηρητήριο τιμών που τηρείται στο πλαίσιο της αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης (www.fuelprices.gr).

Παράδειγμα - Προμήθεια υγρών καυσίμων κίνησης με σύμβαση ανεξαρτήτως διάρκειας

Έστω ότι εκδίδεται διακήρυξη για την ανάθεση σύμβασης για την προμήθεια καυσίμων κίνησης για χρήση από τα υπηρεσιακά οχήματα της αναθέτουσας αρχής μέχρι του ποσού των 100.000 € (χωρίς Φ.Π.Α.). Η κατακύρωση γίνεται με το κριτήριο της πλέον συμφέρουσας οικονομικής προσφοράς βάσει τιμής που εκφράζεται ως σταθερό ποσοστό έκπτωσης επί της μέσης τιμής της προηγούμενης ημέρας στην Περιφερειακή Ενότητα στην οποία έχει έδρα η αναθέτουσα αρχή και εντός της οποίας κινούνται και ανεφοδιάζονται τα υπηρεσιακά της οχήματα. Η μέση τιμή της προηγούμενης ημέρας στην οικεία Περιφερειακή Ενότητα προκύπτει από τα δελτία τιμών που αναρτώνται στο Παρατηρητήριο Τιμών Υγρών Καυσίμων (www.fuelprices.gr).

11.12 Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών

11.12.1 Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών πλην καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων

Σύμφωνα με την παρ. 10 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 :

«Στις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών, μπορεί να ορίζεται με σαφήνεια στα έγγραφα της σύμβασης όρος περί αναπροσαρμογής της τιμής, υπό τους περιορισμούς του άρθρου 132, οι προϋποθέσεις και ο τρόπος αναπροσαρμογής αυτής».

Συνεπώς για όλες τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, εκτός από τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων, οι Α.Α. μπορούν να ορίζουν με σαφήνεια στα έγγραφα της σύμβασης ρήτρα περί αναπροσαρμογής της τιμής, υπό τους περιορισμούς του άρθρου 132, τις προϋποθέσεις και τον τρόπο της αναπροσαρμογής αυτής.

Στις περιπτώσεις αυτές, για την εφαρμογή της αναπροσαρμογής της τιμής απαιτείται η τροποποίηση της οικείας σύμβασης σύμφωνα με την περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 καθόσον οι όροι και ο τύπος αναπροσαρμογής των τιμών δεν προβλέπονται σε οικεία νομοθετική ρύθμιση.

11.12.2 Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων

Σύμφωνα με την παρ. 10.α. του άρθρου 53 του ν. 4412/16

« Ειδικά για συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων ορίζεται ότι η τιμή αναπροσαρμόζεται υποχρεωτικά, υπό νέο περιορισμούς του άρθρου 132, σύμφωνα με τον τύπο:

$$T = T \text{ προσφοράς } X (1 + \alpha)$$

α: το ποσοστό αύξησης του κατώτατου μισθού εργαζόμενου σε σχέση με αυτόν που ίσχυε κατά την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών,

T προσφοράς: η τιμή νέο οικονομικής προσφοράς του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατίθεται η σύμβαση και

T: η αναπροσαρμοσμένη τιμή.

Οι ως άνω αναπροσαρμογές λαμβάνουν χώρα εφόσον η αναθέτουσα αρχή διαθέτει επαρκείς πιστώσεις. Για την εφαρμογή της αναπροσαρμογής δεν απαιτείται η τροποποίηση της σύμβασης αφού η αναπροσαρμογή, προβλέπεται υποχρεωτικά από τις οικείες νομοθετικές διατάξεις και συνεπώς δεσμεύει και τα δύο μέρη (αριθ. 95213/510-2022 Εγκύκλιος του Υπουργείου Ανάπτυξης).

Αν δεν υπάρχουν στην αναθέτουσα αρχή διαθέσιμες πιστώσεις, στο πλαίσιο της τήρησης των αρχών του διοικητικού δικαίου και της εφαρμογής τους υπέρ του διοικούμενου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να εφαρμόσει αναλόγως τη ρήτρα αναπροσαρμογής, με αναπροσαρμογή (αύξηση) των τιμών της παρεχόμενης υπηρεσίας

και με παράλληλη και ανάλογη μείωση της διάρκειας της σύμβασης ή του όγκου των παρεχόμενων υπηρεσιών προκειμένου να είναι επαρκείς οι ήδη διατιθέμενες πιστώσεις που προκύπτουν από την υφιστάμενη νομική δέσμευση, εφόσον συναινεί και ο ανάδοχος ή εφόσον έχει ρητά προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης ως όρος η δυνατότητα αυτή.

Στην περίπτωση αυτή απαιτείται τροποποίηση της σύμβασης στο πλαίσιο του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

11.12.2.1 Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα σε δημόσια σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαριότητας)

Δεδομένα

- Διακήρυξη 05/10-01-2023 για την παροχή υπηρεσιών καθαριότητας χρονικής διάρκειας δύο (2) ετών και συνολικού προϋπολογισμού 485.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ 24%.
- Καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών 12.02.2023
- Απόφαση κατακύρωσης 10-11-2023 & σύναψη σύμβασης 01-02-2024, με μηνιαίο συμβατικό τίμημα 20.000,00 χωρίς ΦΠΑ και συνολικό συμβατικό τίμημα 480.000,00 € (χωρίς Φ.Π.Α.).
- Κατώτατο ημερομίσθιο για εργατοτεχνίτες κατά την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών και την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης 29,04
- Κατά την εκτέλεση της σύμβασης πραγματοποιούνται δύο νομοθετικές ρυθμίσεις αύξησης του κατώτατου ημερομισθίου
- Εφαρμογή

1^η αύξηση κατώτατου ημερομισθίου την 01-03-2024 από 29,04 σε 29,62 .

Υπολογισμός ποσοστού αύξησης κατώτατου ημερομισθίου

$$29,62 - 29,04 = 0,58 : 29,04 = 0,019972 \times 100 = 1,9972$$

Μηνιαία αναπροσαρμογή συμβατικού τμήματος

$$T = T_{\text{προσφοράς}} X(1+\alpha) = 20.000 \text{ ευρώ} X (1+1,9972\%) = 20.399,44$$

ΝΕΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΤΙΜΗΜΑ : 20.399,44 πλέον ΦΠΑ 24%

2^η αύξηση κατώτατου ημερομισθίου την 01-09-2024. Από 29,62 σε 31,85

Υπολογισμός ποσοστού αύξησης κατώτατου ημερομισθίου

$$31,85 - 29,62 = 2,23 : 29,62 = 0,075286 X 100 = 7,5286$$

Μηνιαία αναπροσαρμογή συμβατικού τμήματος

$$T = T_{\text{προσφοράς}} X(1+\alpha) = 20.399,44 \text{ ευρώ} X (1+7,5286\%) = 21.935,23$$

ΝΕΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΤΙΜΗΜΑ : 21.935,23 πλέον ΦΠΑ 24%

11.12.3 Υπό εκτέλεση συμβάσεις/συμφωνίες πλαίσιο προμηθειών

Σύμφωνα με την παρ.2. του άρθρου 7 του ν. 4965/2022 :

Η παρ. 9α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, μπορεί να εφαρμόζεται, με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, και σε συμβάσεις προμηθειών που έχουν ήδη ανατεθεί και εκτελούνται κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος ». (νόμου)

Συνεπώς στις περιπτώσεις αυτές, οι αναθέτουσες αρχές έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόζουν τον μαθηματικό τύπο που προβλέπεται στην παρ. 9α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 εφόσον και αποκλειστικά και μόνο συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις που τίθενται σε αυτήν και αναλύσαμε ανωτέρω.

Με δεδομένο ότι για τις συμβάσεις αυτές δεν είχε προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης ο σχετικός μαθηματικός τύπος, η εφαρμογή του προϋποθέτει την τροποποίηση της οικείας σύμβασης στο πλαίσιο του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

Δεδομένου ότι ο ν. 4965/2022 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ Α 162/02-09-2022) καταλαμβάνει δημόσιες συμβάσεις ή συμφωνίες πλαίσιο προμηθειών που έχουν συναφθεί (...ανατεθεί και εκτελούνται....) πριν την 02-09-2022

Τα ανωτέρω ισχύουν και στις περιπτώσεις συμφωνιών πλαίσιο προμηθειών που έχουν συναφθεί (...ανατεθεί και εκτελούνται....) πριν την 02-09-2022

(αριθ. 95213/05-10-2022_Εγκύκλιος του Υπουργείου Ανάπτυξης)

11.12.4 Εκκρεμείς διαγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης και υπό εκτέλεση συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης

Σύμφωνα με την παρ.3. του άρθρου 7 του ν. 4965/2022 :

«Η παρ. 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 μπορεί να εφαρμόζεται, με απόφαση της Α.Α, και σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων που συνάπτονται δυνάμει διαδικασιών ανάθεσης σύμβασης που έχουν ήδη εκκινήσει, καθώς και σε συμβάσεις που έχουν ήδη ανατεθεί και εκτελούνται κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος». (νόμου)

Συνεπώς η παρ. 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 μπορεί να εφαρμόζεται τόσο σε συμβάσεις παροχής καθαριότητας και φύλαξης κτιρίων που έχουν ήδη ανατεθεί και εκτελούνται πριν την 02-09-2022 όσο και σε αντίστοιχες συμβάσεις που εκκίνησαν (δημοσιεύτηκαν) πριν την 02-09-2022 αλλά ολοκληρώθηκαν (συνάφθηκαν) μετά τις 02-09-2022.

Με δεδομένο ότι για τις εν λόγω συμβάσεις δεν είχε προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης ο σχετικός μαθηματικός τύπος, η εφαρμογή του προϋποθέτει την τροποποίηση της οικείας σύμβασης στο πλαίσιο του άρθρου 132 του ν. 4412/2016.

Τα ανωτέρω ισχύουν και στις αντίστοιχες περιπτώσεις συμφωνιών πλαίσιο.

11.12.5 Λοιπά γενικά θέματα σχετικά με την αναπροσαρμογή της τιμής

A) Ερώτημα : Έστω ότι η συνολική αξία μίας σύμβασης, χωρίς ΦΠΑ, ανέρχεται σε 360.000 και προφανώς εκ της αξίας έχει πραγματοποιηθεί προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο πριν την σύναψή της.

Η εν λόγω σύμβαση υπόκειται σε αναπροσαρμογή του συμβατικού τιμήματος και η αξία της επαυξάνεται από 360.000 σε 400.000 χρειάζεται να αποσταλεί ο φάκελος με την διαδικασία της αναπροσαρμογής στο Ελεγκτικό Συνέδριο για προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας?

- Σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 :

«Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται οι τροποποιητικές συμβάσεις, εφόσον η κύρια σύμβαση διήλθε από τον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν οι τροποποιήσεις δεν έχουν οικονομικό αντικείμενο και δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παραγράφου 4,

β) όταν οι τροποποιήσεις γίνονται κατ' εφαρμογή της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του παρόντος» (ήτοι ρήτρες αναπροσαρμογής)

- Σύμφωνα με την παρ. Α.3) της αριθ. 95213/05-10-2022 σχετικής Εγκύκλιου του Υπουργείου Ανάπτυξης:

«Δεν απαιτείται τροποποίηση της σύμβασης αφού η αναπροσαρμογή, προβλέπεται από τις οικείες νομοθετικές διατάξεις, να ενσωματωθεί υποχρεωτικά (υπό την προϋπόθεση η διάρκεια της σύμβασης να είναι μεγαλύτερη των δώδεκα μηνών) ως όρος στα έγγραφα της σύμβασης και συνεπώς δεσμεύει και τα δύο μέρη».

Απάντηση: Σε κάθε περίπτωση όχι

B) Άρθρο 72 «Εγγυήσεις» παρ. 4 και 10.

B1) Εγγυητική Επιστολή Καλής Εκτέλεσης της Σύμβασης

«Σε περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά το άρθρο 132, περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να απαιτεί από τον ανάδοχο να καταθέσει μέχρι και την υπογραφή της τροποποιημένης σύμβασης, συμπληρωματική εγγύηση καλής εκτέλεσης το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό τέσσερα τοις εκατό (4%) για τις προμήθειες και υπηρεσίες και σε ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) για τα έργα και τις μελέτες, επί του ποσού της αύξησης της αξίας της σύμβασης».

B2) Εγγυητική Επιστολή Καλής Λειτουργίας της Σύμβασης

«Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ζητούν από τους προσφέροντες να παράσχουν «εγγύηση καλής λειτουργίας» για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων που ανακύπτουν ή των ζημιών που προκαλούνται από δυσλειτουργία των έργων ή των αγαθών κατά την περίοδο εγγύησης καλής λειτουργίας, εφόσον τέτοια περίοδος προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης. Το ύψος της «εγγύησης καλής λειτουργίας» καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και δεν μπορεί να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης».

Οι εγγυητικές επιστολές καλής λειτουργίας απαιτούνται συνήθως σε περιπτώσεις προμήθειας αγαθών, κυριών παγίων π.χ. μηχανήματα. Στις περιπτώσεις αυτές, όταν κατά την διάρκεια της σύμβασης πραγματοποιείται αναπροσαρμογή του συμβατικού τιμήματος, οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι εγγυητικές επιστολές καλής λειτουργίας που θα λάβουν στην συνέχεια μετά την αποδέσμευση της εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης της σύμβασης, να καλύπτουν και το ύψος της αναπροσαρμοσμένης αξίας της σύμβασης.

Γ) Άρθρο 200 «Τρόπος πληρωμής – απαιτούμενα δικαιολογητικά για πληρωμή του αναδόχου» του ν. 4412/2016

Σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου 200 του ν. 4412/2016 :

«Στην περίπτωση της παραγράφου 9 και 10 του άρθρου 53, για την πληρωμή του επί πλέον ποσού που προκύπτει μετά την αναπροσαρμογή, δεν απαιτείται σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης».

12 Η ΑΝΩΜΑΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ ΩΣ ΕΚΠΤΩΤΟΥ – ΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ – ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

12.1 Εισαγωγή

Ο τρόπος εξέλιξης της συμβατικής έννομης σχέσης από τη δημόσια σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας, το εάν δηλαδή θα υπάρξει ομαλή ή ανώμαλη εξέλιξη κατά τον χρόνο από τη γέννηση των σχετικών υποχρεώσεων μέχρι την απόσβεσή τους, εξαρτάται από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών, εκ μέρους των συμβαλλομένων μερών. Εφόσον οι υποχρεώσεις εκπληρώνονται στον προσήκοντα τόπο και χρόνο και με τον αναλογούντα τρόπο, τότε πρόκειται για ομαλή εξέλιξη, η οποία καταλήγει στην οριστική ποιοτική και ποσοτική παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας.

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, επικεντρώνοντας στις περιπτώσεις της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου και της μονομερούς λύσης της δημόσιας σύμβασης πριν την ολοκλήρωσή της.

12.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της παρούσας ενότητας είναι να αντιληφθούν οι επιμορφούμενοι τις περιπτώσεις στις οποίες επέρχεται ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας και τους πιθανούς λόγους στους οποίους μπορεί αυτές να οφείλονται. Επίσης, στόχος είναι να καταστεί σαφές ότι η αθέτηση οποιασδήποτε κύριας ή παρεπόμενης υποχρέωσης, συμβατικής ή που απορρέει από το

νόμο, είναι δυνατό να γεννά δευτερογενείς υποχρεώσεις (λ.χ. προς αποζημίωση) και να καταλήγει στην επιβολή συγκεκριμένων κυρώσεων που επιβάλλονται διαζευκτικά ή σωρευτικά σε βάρος του αναδόχου.

12.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Προσδοκώμενα αποτελέσματα από την παρούσα ανάλυση είναι να μπορούν οι επιμορφούμενοι να κατανοήσουν τις σχετικές έννοιες και τις περιπτώσεις της ανώμαλης εξέλιξης της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας και να εφαρμόσουν τις σχετικές διατάξεις του Ν. 4412/2016 και της κείμενης νομοθεσίας που –τυχόν- εφαρμόζεται συμπληρωματικά, εφόσον προκύψει τέτοια ανάγκη στο στάδιο της εκτέλεσης.

Ειδικότερα, πρέπει να μπορούν να εντοπίζουν τις περιπτώσεις και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες υποχρεούνται να κηρύξουν τον ανάδοχο ως έκπτωτο στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, να εφαρμόζουν τις παρεπόμενες νόμιμες κυρώσεις και να προβαίνουν στις απαιτούμενες ενέργειες μετά την κήρυξη του εκπτώτου. Περαιτέρω, θα πρέπει να μπορούν να αναγνωρίζουν τις περιπτώσεις της υπαιτιότητας του αναδόχου ή της αναθέτουσας αρχής, όπως και της ενδεχόμενης συνδρομής λόγων ανωτέρας βίας προκειμένου να ληφθεί νομίμως η απόφαση περί επιβολής (ή μη) της ως άνω βαρύτερης κύρωσης της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου. Ειδικότερα ως προς τη συνδρομή περιπτώσεων ανωτέρας βίας, θα πρέπει να κατανοήσουν την έννοια αυτής, όπως έχει διαμορφωθεί στη θεωρία και νομολογιακά, όπως και τη δυνατότητα επίκλησής της κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, μέσω της έγκαιρης και προσήκουσας προσκόμισης των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων.

Περαιτέρω, οι επιμορφούμενοι πρέπει να κατανοήσουν και να δύνανται να εφαρμόσουν, πέραν της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, τις λοιπές περιπτώσεις όπου μπορεί να επέλθει πρόωρη λύση της σύμβασης, ήτοι πριν την ολοκλήρωση της εκτέλεσής της, με έμφαση στις ρητώς προβλεπόμενες περιπτώσεις όπου η αναθέτουσα

αρχή δύναται ή υποχρεούται να ενεργοποιήσει μονομερώς το δικαίωμα καταγγελίας της δημόσιας σύμβασης.

12.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στην παρούσα ενότητα, εξετάζεται καταρχάς η ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, εν συνεχεία δε, αναλύεται ενδελεχώς η περίπτωση της κύρωσης που συνδέεται με την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου, η οποία και επιφέρει την πρόωρη λύση της σύμβασης. Περαιτέρω, εξετάζονται και άλλες περιπτώσεις πρόωρης λύσης της δημόσιας σύμβασης, πριν την ολοκλήρωση της εκτέλεσής της, σε συνδυασμό με την κρατούσα άποψη στη θεωρία και τις νομολογιακές εξελίξεις στο εν λόγω ζήτημα.

12.2 Η ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας

Η ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας είναι δυνατό να επέρχεται ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων πράξεων ή παραλείψεων των συμβαλλομένων της δημόσιας σύμβασης (του αναδόχου ή της αναθέτουσας αρχής), οι οποίες καταδεικνύουν πρόθεση εκτροπής της σύμβασης από την ομαλή πορεία της προς την ολοκλήρωση του συμβατικού αντικειμένου³⁰⁷. Τυπικές - συνήθεις περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της δημόσιας σύμβασης επέρχονται, παραδείγματος χάριν, συνεπεία αδυναμίας παροχής ή/και υπερημερίας (υπαίτιας καθυστέρησης) εκ μέρους του

³⁰⁷ Πρβλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Γ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσ/νικη, 2019.

αναδόχου ως προς την παράδοση του αγαθού ή την παροχή της υπηρεσίας, πλημμελούς εκπλήρωσης των σχετικών υποχρεώσεων εκ μέρους του αναδόχου (λχ. παράδοση αγαθού που δεν συνάδει με τις τεχνικές προδιαγραφές και τις υποχρεώσεις από τη σύμβαση προμήθειας, παροχή υπηρεσιών καθαριότητας/φύλαξης/σίτισης κ.α. κατά τρόπο που δεν συμφωνεί με τους όρους της σύμβασης υπηρεσίας) ή ακόμα και υπερημερίας της αναθέτουσας αρχής, λ.χ. ως προς την (οριστική ή τμηματική) παραλαβή του παραδοτέου/την πληρωμή του αναδόχου, κ.α.

Σε κάθε περίπτωση, πριν την επιβολή κυρώσεων, μεταξύ αυτών, της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου και της μονομερούς λύσης της σύμβασης πριν την ολοκλήρωσή της, όπως αναλύονται κατωτέρω, πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη ή μη υπαιτιότητας εκ μέρους του αναδόχου ή της αναθέτουσας αρχής, όπως και η ενδεχόμενη συνδρομή γεγονότων ανωτέρας βίας, που θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει στην ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης, οπότε και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά περίπτωση (ad hoc).

Περαιτέρω σημειώνεται ότι οι συνήθεις περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της εκτέλεσης της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας μπορεί να οφείλονται, μεταξύ άλλων, σε (ενδεικτική αναφορά παραγόντων)³⁰⁸ [ΟΒ]:

³⁰⁸ Πρβλ. Έγγραφο καθοδήγησης για επαγγελματίες για την αποφυγή των συχνότερων σφαλμάτων κατά τις δημόσιες συμβάσεις έργων που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2018, σελ. 104επ, στη διαδρομή https://eaadhsy.gr/images/docs/guidance_public_procurement_2018_el.pdf

- Ελλιπή σχεδιασμό κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις που, για παράδειγμα, η αναθέτουσα αρχή δεν έλαβε υπόψη ή δεν εκτίμησε σωστά κρίσιμες παραμέτρους, πληροφορίες και στοιχεία (λχ. την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, τυχόν ιδιαίτερη δυσκολία ή επικινδυνότητα ως προς την εκτέλεση αυτής, άλλους κινδύνους, βασικά ορόσημα, διαχείριση χρόνου, διδάγματα από παρόμοιες εμπειρίες στο παρελθόν που τυχόν απέδωσαν ή αντιθέτως πρέπει να αποφευχθούν, κ.α.), ώστε να καταλήξει στην ορθότερη επιλογή όρων για τη διασφάλιση -κατά το δυνατόν- ότι η δημόσια σύμβαση θα εκτελεστεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Επίσης, σε περιπτώσεις που η αναθέτουσα αρχή χρησιμοποίησε ρήτρες ή συμβατικούς όρους που μεταθέτουν στον ανάδοχο κινδύνους που είναι πέρα από τον έλεγχό του ή/και που μπορούν να περιορίσουν τον αριθμό των προσφορών ή/και να οδηγήσουν σε συμβατικές διαφορές ή/και που εισήχθησαν στα έγγραφα της σύμβασης αόριστοι και ασαφείς όροι και ρήτρες τροποποίησης ως προς την εκτέλεση, μη ρεαλιστικά χρονοδιαγράμματα, κλπ.
- Πλημμελή παρακολούθηση εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής κατά το στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης. Η ανωτέρω περίπτωση θα μπορούσε να συνδέεται λχ. με τον τρόπο παροχής οδηγιών/εντολών προς τον ανάδοχο από το αρμόδιο όργανο που παρακολουθεί την εκτέλεση της σύμβασης ή/και με τις (προς την ορθή ή όχι κατεύθυνση) εισηγήσεις του προς το αποφαινόμενο όργανο για τα ζητήματα που αφορούν στην προσήκουσα εκτέλεση των όρων της σύμβασης, στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, στη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων, σε ζητήματα που αφορούν στην τροποποίηση του αντικειμένου και στην παράταση της διάρκειας της σύμβασης ή/και με τη μη συμμόρφωση της αναθέτουσας αρχής με τις δικές της συμβατικές υποχρεώσεις από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας.
- Έλλειψη ικανότητας του αναδόχου ή/και αδυναμία του να εξασφαλίσει το αναμενόμενο επίπεδο ποιότητας. Το ανωτέρω θα μπορούσε να οφείλεται, παραδείγματος χάριν, στην απομάκρυνση βασικών μελών του προσωπικού ή της ομάδας έργου του αναδόχου, προκειμένου να “αξιοποιηθούν” σε άλλες

εργασίες, εκτός ανατεθείσας σύμβασης ή/και σε περιπτώσεις εστίασης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του αναδόχου σε άλλους τομείς μετά την ανάθεση της σύμβασης, με αποτέλεσμα τη μείωση της προστιθέμενης αξίας για την αναθέτουσα αρχή.

- Επιδείνωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης του αναδόχου μετά την ανάθεση της σύμβασης. Η ανωτέρω επιδείνωση θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ικανότητά του να διατηρήσει τα συμφωνηθέντα επίπεδα παροχής της υπηρεσίας ή ποιότητας του αγαθού.
- Προβλήματα στην αλυσίδα εφοδιασμού του αναδόχου, το οποίο θα μπορούσε να συνδέεται και με γεγονότα τα οποία είναι εκτός σφαίρας ευθύνης και επιρροής του αναδόχου (λχ. αύξηση τιμών λόγω ενεργειακής κρίσης, πολεμικών συγκρούσεων σε γειτονικές χώρες, συνεχιζόμενων συνεπειών από πανδημίες, κ.α.)³⁰⁹.

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, η αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να διασφαλίσει την λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα αυτής, όπως και την -κατά το δυνατόν- συμμόρφωση με τις συμβατικές υποχρεώσεις, δύναται να προβεί στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε βάρος του αναδόχου που δεν εκπληρώνει ή εκπληρώνει πλημμελώς, εφόσον οι κυρώσεις αυτές προβλέπονται είτε από ειδική νομοθετική διάταξη είτε από τα έγγραφα

³⁰⁹ Πρβλ. Διευκρινιστικό έγγραφο ΕΑΑΔΗΣΥ (και νυν ΕΑΔΗΣΥ) με α.π. 2040/13.04.2022 «Διευκρινίσεις ως προς την αύξηση των τιμών και τα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα λόγω της ενεργειακής κρίσης, της κρίσης στην Ουκρανία και των συνεχιζόμενων συνεπειών του COVID-19» (ΑΔΑ: Ψ9Γ5ΟΞΤΒ-ΣΤΕ). Πρβλ. και επιχειρούμενη κατωτέρω ανάλυση για τη συνδρομή περιστάσεων ανωτέρας βίας, όπως η έννοια αυτή έχει διαμορφωθεί νομολογιακά.

της σύμβασης και το σχετικώς υπογραφέν συμφωνητικό, σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, τηρώντας τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας.

12.3 Κήρυξη αναδόχου ως εκπτώτου σε συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών

12.3.1 Εισαγωγή

Η αντισυμβατική συμπεριφορά του αναδόχου της δημόσιας σύμβασης εν γένει, δηλαδή η μη εκπλήρωση ή η μη προσήκουσα (πλημμελής ή εκπρόθεσμη) εκπλήρωση συγκεκριμένων συμβατικών του υποχρεώσεων, κύριων και παρεπόμενων, εφόσον οφείλεται σε υπαιτιότητά του, υποχρεώνει την αναθέτουσα αρχή -στις ρητά προβλεπόμενες στο Ν. 4412/2016 περιπτώσεις- να προβεί μονομερώς στη λύση της σύμβασης, κηρύσσοντας έκπτωτο τον ανάδοχο. Τούτη δε η κύρωση επέρχεται παράλληλα και ανεξάρτητα από τυχόν άλλες κυρώσεις που προβλέπονται από την οικεία νομοθεσία (λ.χ. ποινικές ρήτρες, πρόστιμα, κ.α.).

Η κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου από τη δημόσια σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας συνίσταται στη μονομερή πράξη του αρμοδίου οργάνου της αναθέτουσας αρχής που απευθύνεται προς τον ανάδοχο³¹⁰, και πιο συγκεκριμένα, στην έκδοση απόφασης του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου αυτής, με την οποία (απόφαση) ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος από την ανάθεση που έγινε στο όνομά του και από κάθε

³¹⁰ Πρβλ. σχετικώς Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Γ' Εκδ.,όπ.π., σελ. 733επ.

δικαίωμα που απορρέει από αυτήν: δηλαδή ουσιαστικά απαγορεύεται σε αυτόν να εκτελέσει τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας / αποξενώνεται από την εκτέλεση αυτής.

Η κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 203 του Ν. 4412/2016, το οποίο υπάγεται -συστηματικά- στις κοινές ειδικές διατάξεις της εκτέλεσης που εφαρμόζονται τόσο σε συμβάσεις προμηθειών όσο και σε συμβάσεις υπηρεσιών³¹¹. Σημειωτέον ότι, η κήρυξη ως εκπτώτου του αναδόχου της δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών ρυθμίστηκε ρητώς για πρώτη φορά στο ν. 4412/2016. Και τούτο, διότι μέχρι την ψήφιση του Ν. 4412/2016 οι διατάξεις για τις συμβάσεις προμηθειών³¹² εφαρμόζονταν αναλογικά και για τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών.

Στις περιπτώσεις έκπτωσης που προβλέπονται στις διατάξεις του άρθρου 203 Ν. 4412/2016 για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, ο νομοθέτης επιβάλλει υποχρεωτικά την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου. Από τη γραμματική διατύπωση της διάταξης συνάγεται ότι η εφαρμογή της δεν είναι δυνητική και δεν παρέχεται στην αναθέτουσα αρχή σχετική διακριτική ευχέρεια να την εφαρμόσει, αλλά υπό τη συνδρομή των προβλεπόμενων και ως κάτωθι αναφερόμενων περιπτώσεων, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος υποχρεωτικά.

³¹¹ Για τις κοινές ειδικές διατάξεις της εκτέλεσης που εφαρμόζονται εξίσου σε συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, πρβλ. άρθρα 200 έως 205Α του Ν. 4412/2016.

³¹² Πρβλ. προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 34 του π.δ. 118/2007.

12.3.2 Περιπτώσεις

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 203 Ν. 4412/2016, ο ανάδοχος της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος από την ανάθεση που έγινε στο όνομά του και από κάθε δικαίωμα που απορρέει από αυτήν:

Α) Στην περίπτωση της παρ. 7 του άρθρου 105 Ν. 4412/2016, δηλαδή αν δεν προσέλθει να υπογράψει τη σύμβαση (το συμφωνητικό), κατόπιν οριστικοποίησης της απόφασης κατακύρωσης.

Ως προς το κρίσιμο χρονικό σημείο της ανάθεσης (σύναψης) μιας δημόσιας σύμβασης, επισημαίνεται ότι:

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 105 του Ν. 4412/2016, η κατακυρωτική απόφαση καθίσταται οριστική, εφόσον συντρέξουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η απόφαση κατακύρωσης έχει κοινοποιηθεί, β) έχει παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης των προβλεπόμενων στις κείμενες διατάξεις βοηθημάτων και μέσων στο στάδιο της προδικαστικής και δικαστικής προστασίας και από τις αποφάσεις αναστολών επί αυτών, γ) έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020, εφόσον απαιτείται, και δ) ο προσωρινός ανάδοχος έχει υποβάλει έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση στην οποία δηλώνεται ότι, δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές, το οποίο λαμβάνει χώρα μόνον στην περίπτωση του προσυμβατικού ελέγχου ή της άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης.

Περαιτέρω, στις παρ. 4 και 5 του ίδιου άρθρου 105 προβλέπεται ότι:

«4. Μετά από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον ανάδοχο να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σχετικής έγγραφης ειδικής πρόσκλησης.

5. Η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της πρόσκλησης της παρ. 4 στον ανάδοχο».

Στη δε παρ. 7 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι, εάν ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση, με την επιφύλαξη αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

Από τον συνδυασμό των ως άνω διατάξεων, συνάγεται ότι η δημόσια σύμβαση ανατίθεται - συνάπτεται, αφού έχει καταστεί οριστική η κατακυρωτική απόφαση, με την κοινοποίηση της πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής προς τον ανάδοχο να προσέλθει να υπογράψει τη σχετική σύμβαση (το συμφωνητικό).

Η δε υπογραφή της σχετικής σύμβασης (του συμφωνητικού) έχει μόνον αποδεικτικό και όχι συστατικό χαρακτήρα³¹³. Σε περίπτωση δε που ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό μέσα στην τεθείσα προθεσμία, επέρχονται έννομες συνέπειες, μεταξύ των οποίων, η κήρυξή του ως εκπτώτου και η κατάπτωση της εγγύησης συμμετοχής του.

³¹³ Αντιστοίχως, η έναρξη της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας έπεται της ανάθεσης/σύναψης αυτής και ορίζεται κατά το χρονικό σημείο που προβλέπεται σχετικά στα έγγραφα της σύμβασης. Παραδείγματος χάριν, η έναρξη της εκτέλεσης δύναται να ταυτίζεται με την ημερομηνία υπογραφής του συμφωνητικού ή να ορίζεται σε δήλη ημέρα ή σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μετά την υπογραφή του συμφωνητικού (πχ. ορισμένες μέρες ή/και μήνες μετά την υπογραφή της σύμβασης).

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι για να επέλθει η κύρωση της κήρυξης εκπτώτου, πρέπει η δημόσια σύμβαση να έχει ήδη ανατεθεί/συναφθεί (με την κοινοποίηση της πρόσκλησης για υπογραφή του συμφωνητικού), επομένως πρέπει ήδη να υπάρχει «ανάδοχος» της δημόσιας σύμβασης. Αν δεν έχει συναφθεί η δημόσια σύμβαση υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις, δεν μπορεί να επιβληθεί η προαναφερθείσα κύρωση.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Σε ανοικτή διαγωνιστική διαδικασία για τη σύναψη σύμβασης προμήθειας καυσίμων, εκτιμώμενης αξίας 500.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ, για τις ανάγκες του Δήμου Χ, η κατακυρωτική απόφαση έχει κοινοποιηθεί, μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε όλους τους οικονομικούς φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του προσωρινού αναδόχου, εκτός από τους οριστικώς αποκλεισθέντες. Η 10ήμερη προθεσμία άσκησης προδικαστικής προσφυγής από τους ανωτέρω προσφέροντες έχει παρέλθει άπρακτη και έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο προσωρινός ανάδοχος έχει, τέλος, υποβάλει, έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές. Με βάση τα ανωτέρω, η απόφαση κατακύρωσης έχει καταστεί οριστική και η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον ανάδοχο (είναι πλέον ανάδοχος!) να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία 15 ημερών από την κοινοποίηση σχετικής έγγραφης ειδικής πρόσκλησης. Στο χρονικό σημείο αυτό, υπάρχει «ανάδοχος», δεδομένου ότι η σύμβαση

θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της ανωτέρω πρόσκλησης σε αυτόν για να προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό.

Εν προκειμένω, ο ανάδοχος δεν προσέρχεται να υπογράψει το συμφωνητικό εντός της τεθείσας ως άνω προθεσμίας, επικαλούμενος μια προσωπική ή επαγγελματική του υποχρέωση που τον έθεσε εκτός χρονοδιαγράμματος, χωρίς ωστόσο να επικαλείται αντικειμενικούς λόγους ανωτέρας βίας³¹⁴.

Υπό τα ανωτέρω πραγματικά δεδομένα, ο ανάδοχος κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 Ν. 4412/2016 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 περ. β' Ν. 4412/2016. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, στην περίπτωση αυτήν, να αναζητήσει αποζημίωση, πέρα από την καταπίπτουσα εγγυητική επιστολή, ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 του Αστικού Κώδικα (ΑΚ).

Διαφορετική θα ήταν η αντιμετώπιση του ανωτέρω ζητήματος, στην περίπτωση που ο ανάδοχος επικαλούνταν και απεδείκνυε, εντός του σχετικού προβλεπόμενου στο νόμο χρονικού διαστήματος, τη συνδρομή αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας (πρβλ. παραδείγματα σε επόμενη υποενότητα κατωτέρω), οπότε και δεν θα έπρεπε να επέλθει η κήρυξή του ως εκπτώτου.

³¹⁴ Πρβλ. άρθρο 203 παρ. 3 και άρθρο 204 Ν. 4412/2016. Για την έννοια της ανωτέρας βίας όπως έχει διαμορφωθεί νομολογιακά, όπως και για σχετικά παραδείγματα, πρβλ. οικεία υποενότητα κατωτέρω.

Β) Στην περίπτωση που ο ανάδοχος δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη σύμβαση ή/και δεν συμμορφώθηκε με τις σχετικές γραπτές εντολές της υπηρεσίας, που είναι σύμφωνες με τη σύμβαση ή τις κείμενες διατάξεις, εντός του συμφωνημένου χρόνου εκτέλεσης της σύμβασης.

Εν προκειμένω, πρέπει να πρόκειται για μη εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων ή/και για μη συμμόρφωση με τις σχετικές γραπτές (όχι προφορικές, προκειμένου να αποδεικνύονται) εντολές της υπηρεσίας οι οποίες -και πάλι- πρέπει να είναι σύμφωνες με τη σύμβαση (συμβατικές) ή τις κείμενες διατάξεις (νόμιμες).

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Με βάση τους ειδικούς όρους εκτέλεσης από τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαριότητας, η Περιφέρεια Α (αναθέτουσα αρχή) διατηρεί το δικαίωμα να ζητήσει από τον ανάδοχο, οποιαδήποτε στιγμή κατά την εκτέλεση της σύμβασης, να προσκομίζει τα πιστοποιητικά που αναφέρονται στις τεχνικές προδιαγραφές για τα υλικά που χρησιμοποιεί κατά την εκτέλεση αυτής. Επίσης, ο ανάδοχος υποχρεούται να μεριμνά και να προμηθεύει καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης χαρτικά και προϊόντα καθαρισμού προς χρήση για την εκτέλεση των εργασιών που έχουν σχέση με τη σύμβαση (πχ. απολυμαντικό υγρό διαθέσιμο σε συγκεκριμένα σημεία των γραφείων της αναθέτουσας αρχής, κλπ), σε ποσότητα ικανή για την εξυπηρέτηση των σχετικών αναγκών. Η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας για την παρακολούθηση της εκτέλεσης της ανωτέρω σύμβασης είχε διαπιστώσει ότι, εδώ και αρκετό χρονικό διάστημα, ο ανάδοχος της σύμβασης (το συνεργείο καθαριότητας) δεν εκπλήρωνε –συστηματικά- τις ανωτέρω συμβατικές υποχρεώσεις του, ενώ δεν τηρούσε και το καθορισμένο στη σύμβαση πρόγραμμα με τις απαιτούμενες βάρδιες του προσωπικού, είχε δε διαπιστωθεί συστηματική απουσία του εν λόγω προσωπικού.

Με εισήγηση του επόπτη καθαριότητας, η υπηρεσία που διοικούσε τη σύμβαση κοινοποίησε έγγραφο στον ανάδοχο, με σχετικές (γραπτές) οδηγίες και εντολές που αφορούσαν στην εκτέλεση της σύμβασης και συγκεκριμένα του ζήτησε: αφενός να της προσκομίσει τα ως άνω αναφερθέντα πιστοποιητικά για τα χρησιμοποιούμενα κατά την

εκτέλεση της σύμβασης υλικά εντός προθεσμίας 20 ημερών από την κοινοποίηση του σχετικού εγγράφου. Και αφετέρου ο ανάδοχος να μεριμνά σχολαστικά καθημερινώς για την επάρκεια των χαρτικών και των προϊόντων καθαρισμού, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στη σύμβαση, καταγράφοντας σχετικώς στο τηρούμενο από τον ίδιο τον ανάδοχο ημερολόγιο τη συχνότητα της ανανέωσης αυτών, ανά όροφο, στα γραφεία της Περιφέρειας. Περαιτέρω, του ζήτησε να τηρεί απαρέγκλιτα το συμφωνηθέν πρόγραμμα με τις βάρδιες του προσωπικού, τόσο ως προς τον αριθμό των απασχολούμενων ατόμων όσο και ως προς το ωράριο. Του επισημάνθηκε, μάλιστα, ότι τα ανωτέρω θα τα παρακολουθούσε επισταμένως μέσα στο επόμενο 20ήμερο από την κοινοποίηση των έγγραφων εντολών/οδηγιών, ο επόπτης της σύμβασης καθαριότητας, ο οποίος και θα συνυπέγραφε στο ημερολόγιο για την τήρηση των ανωτέρω.

Ο ανάδοχος ουδόλως συμμορφώθηκε με τις σχετικές ως άνω -γραπτές και σύμφωνες με τη σύμβαση- εντολές της υπηρεσίας εντός του συμφωνημένου χρόνου εκτέλεσης της σύμβασης, δηλαδή ούτε προσκόμισε τα αιτηθέντα πιστοποιητικά ούτε ανταποκρίθηκε στο αίτημα για επάρκεια των χαρτικών και των προϊόντων καθαρισμού στα γραφεία της αναθέτουσας αρχής, ούτε στην τήρηση του προγράμματος με τις απαιτούμενες βάρδιες του προσωπικού, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στη σύμβαση. Στο δε ημερολόγιο ουδεμία σχετική αναφορά καταγράφηκε, εκ μέρους του αναδόχου, εντός του προαναφερθέντος χρονικού διαστήματος όπως του είχε ζητηθεί. Ο ανάδοχος, στην ανωτέρω περίπτωση, κηρύχθηκε έκπτωτος από την αναθέτουσα αρχή, σε εφαρμογή της περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 203 Ν. 4412/2016.

Δεν θα ίσχυε το ίδιο (δεν θα έπρεπε να κηρυχθεί έκπτωτος ο ανάδοχος) στην περίπτωση που η υπηρεσία του απηύθυνε σχετικές έγγραφες εντολές και οδηγίες, ζητώντας του να προβεί σε ενέργειες που δεν προβλέπονταν στις κείμενες διατάξεις ή συμβατικά (πχ. στο πλύσιμο των χρησιμοποιούμενων πιατικών και ποτηριών του προσωπικού της αναθέτουσας αρχής, ενώ δεν προβλεπόταν συμβατικά).

Γ) Στην περίπτωση δημόσιας σύμβασης προμήθειας αγαθών, εφόσον δεν φόρτωσε, δεν παρέδωσε ή δεν αντικατέστησε τα συμβατικά αγαθά ή δεν επισκεύασε ή δεν

συντήρησε αυτά μέσα στον συμβατικό χρόνο ή στον χρόνο παράτασης που του δόθηκε, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 206 Ν. 4412/2016, με την επιφύλαξη της παρ. 2 του άρθρου 203 Ν. 4412/2016 (ήτοι θα πρέπει να έχει προηγηθεί ειδική όχληση από την αναθέτουσα αρχή προς τον ανάδοχο, η οποία να μνημονεύει τις διατάξεις του άρθρου 203 και να περιλαμβάνει συγκεκριμένη περιγραφή των ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί ο ανάδοχος, θέτοντας προθεσμία για τη συμμόρφωσή του³¹⁵).

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Σε σύμβαση προμήθειας γραφικής ύλης, έχει απορριφθεί οριστικά μέρος της συμβατικής ποσότητας των μαρκαδόρων που παραδόθηκαν από τον προμηθευτή/ανάδοχο, με απόφαση του αποφαινομένου οργάνου του Υπουργείου Ψ, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Παρακολούθησης και Παραλαβής και έχει εγκριθεί η αντικατάστασή της με άλλη, που να είναι σύμφωνη με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε 30 ημέρες (τακτή προθεσμία που ορίστηκε στο 1/3 του συνολικού συμβατικού χρόνου), λαμβάνοντας υπόψη ότι η αντικατάσταση γίνεται μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 213 Ν. 4412/2016. Υπό τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά, ο προμηθευτής θεωρείται εκπρόθεσμος και υπόκειται σε κυρώσεις, λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης προμήθειας κατά τα ειδικώς οριζόμενα στο άρθρο 207 Ν. 4412/2016.

³¹⁵ Πρβλ. αναλυτικώς κατωτέρω για την υποχρέωση κοινοποίησης της ειδικής όχλησης στον ανάδοχο από την αναθέτουσα αρχή, προτού κηρυχθεί έκπτωτος.

Περαιτέρω, εν προκειμένω, ο προμηθευτής δεν αντικατέστησε, για προσωπικούς ή/και οικογενειακούς λόγους, εν τέλει τα υλικά που απορρίφθηκαν μέσα στην ανωτέρω ταχθείσα προθεσμία των 30 ημερών. Εφόσον μάλιστα, όπως προαναφέρθηκε, έχει λήξει ο συμβατικός χρόνος, ο ανάδοχος, πέραν των όποιων κυρώσεων του επιβληθούν βάσει του άρθρου 207 λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης, κηρύσσεται έκπτωτος και υπόκειται στις προβλεπόμενες παρεπόμενες κυρώσεις της έκπτωσης (πρβλ. κατωτέρω σε επόμενη υποενότητα). Ωστόσο, πριν την κήρυξη σε έκπτωση, η αναθέτουσα αρχή πρέπει προηγουμένως να κοινοποιήσει στον ανάδοχο ειδική όχληση στην οποία να περιλαμβάνεται συγκεκριμένη περιγραφή των ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί, θέτοντάς του προθεσμία για συμμόρφωση³¹⁶. Εφόσον ο ανάδοχος δεν ανταποκριθεί σε αυτήν, τότε η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να τον κηρύξει ως έκπτωτο.

Δ) Στην περίπτωση δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών, εφόσον δεν παρείχε τις υπηρεσίες ή δεν υπέβαλε τα παραδοτέα ή δεν προέβη στην αντικατάστασή τους μέσα στον συμβατικό χρόνο ή στον χρόνο παράτασης που του δόθηκε, σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 217, με την επιφύλαξη της παρ. 2 του άρθρου 203 (ήτοι θα πρέπει να έχει προηγηθεί η ειδική όχληση προς τον ανάδοχο για να προβεί στις οφειλόμενες ενέργειες και να συμμορφωθεί).

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Σε σύμβαση υπηρεσιών συμβούλου δημοσιότητας για τις ανάγκες προώθησης των δράσεων του Υπουργείου Ω, ο ανάδοχος αιτήθηκε παράταση της διάρκειας της

³¹⁶ Κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 203 Ν. 4412/2016, για την οποία ακολουθεί ανάλυση σε επόμενη υποενότητα.

σύμβασης παροχής υπηρεσιών στο 30% της συνολικής διάρκειας, πριν από τη λήξη αυτής, προκειμένου να υποβάλει τα παραδοτέα του, επικαλούμενος αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονταν σε υπαιτιότητά του, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 217 Ν. 4412/2016. Συγκεκριμένα, επικαλέστηκε ότι, λόγω των μεταβολών που επήλθαν στο αντικείμενο των δράσεων του Υπουργείου που - με βάση τη σύμβαση- έπρεπε να τύχουν δημοσιότητας, καθώς και στα επιλεγέντα μέσα προώθησης αυτών (ραδιόφωνο, τηλεόραση, διοργάνωση ημερίδων, κλπ), κατόπιν διαφορετικών επιλογών της νέας πολιτικής ηγεσίας του εν λόγω Υπουργείου, έπρεπε να αναπροσαρμόσει το περιεχόμενο των παραδοτέων του και ως εκ τούτου δεν μπορούσε να τα παραδώσει στον αρχικώς συμφωνηθέντα χρόνο. Πράγματι, με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινομένου οργάνου του Υπουργείου, ύστερα από γνωμοδότηση του Τμήματος Δημοσίων Σχέσεων του Υπουργείου (που διοικούσε την εν λόγω σύμβαση παροχής υπηρεσιών), η συνολική διάρκεια της σύμβασης παρατάθηκε για χρονικό διάστημα που αντιστοιχούσε στο 30% αυτής.

Στην πορεία, ωστόσο, λόγω οικονομικών και επαγγελματικών δυσχερειών του αναδόχου (που πάντως δεν σχετίζονταν με την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης), έληξε η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στο Υπουργείο τα παραδοτέα της σύμβασης. Το Υπουργείο πρέπει να κηρύξει έκπτωτο τον ανάδοχο, αφού προηγουμένως του κοινοποιήσει ειδική όχληση με περιγραφή των ενεργειών στις οποίες όφειλε να προβεί, θέτοντάς του προθεσμία για συμμόρφωση και εφόσον στην τελευταία δεν ανταποκριθεί (κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 203).

Η ίδια συνέπεια θα επερχόταν (ο ανάδοχος έπρεπε να κηρυχθεί έκπτωτος, κατόπιν προηγούμενης ειδικής όχλησης) στην περίπτωση που έληγε η (αρχική) συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης της σύμβασης εκ μέρους του αναδόχου.

12.3.3 Προϋποθέσεις:

Οι διατάξεις του άρθρου 203 Ν. 4412/2016 προβλέπουν ειδική διαδικασία για την κήρυξη ως εκπτώτου του αναδόχου της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, δηλαδή συγκεκριμένο διαδικαστικό τύπο, η μη τήρηση ή η πλημμελής τήρηση του οποίου καθιστά μη σύννομη την έκδοση της σχετικής πράξης. Όπως μάλιστα αναλύεται στην επόμενη Ενότητα, ο ανάδοχος της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας μπορεί να προσβάλει τις αποφάσεις που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις, μεταξύ των οποίων και η έκπτωση, για λόγους τόσο νομιμότητας όσο και ουσίας.

- **Η προηγούμενη ειδική όχληση προς τον ανάδοχο για να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες μέσα σε ορισθείσα προθεσμία**

Στις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 203 προβλέπεται ότι, στην περίπτωση συνδρομής λόγου έκπτωσης του αναδόχου από σύμβαση κατά τις περ. γ' και δ' της παρ. 1, η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί στον ανάδοχο ειδική όχληση, η οποία μνημονεύει τις διατάξεις του άρθρου 203 Ν. 4412/2016 και περιλαμβάνει συγκεκριμένη περιγραφή των ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί ο ανάδοχος, θέτοντας προθεσμία για τη συμμόρφωσή του. Η τασσόμενη προθεσμία πρέπει να είναι εύλογη και ανάλογη της διάρκειας της σύμβασης (ήτοι ανάλογη του χρόνου που απαιτείται κατά την κοινή αντίληψη για την εκτέλεση των σχετικών ενεργειών) και πάντως όχι μικρότερη των 15 ημερών³¹⁷, ώστε να συμμορφωθεί και να μην κηρυχθεί έκπτωτος ο ανάδοχος. Αν η

³¹⁷ Ο υπολογισμός των προθεσμιών αρχίζει από την επόμενη της ημέρας εκείνης που έλαβε χώρα το γεγονός που αποτελεί την αφετηρία τους (πρβλ. και τα οριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΚ) 1182/1971). Όταν ο νόμος επιθυμεί να υπολογιστούν «εργάσιμες» ημέρες, το αναφέρει ρητώς (γίνεται ρητή αναφορά

προθεσμία που τέθηκε με την ειδική όχληση, παρέλθει, χωρίς ο ανάδοχος να συμμορφωθεί, κηρύσσεται έκπτωτος με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, η οποία εκδίδεται μέσα σε προθεσμία 30 ημερών³¹⁸ από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας συμμόρφωσης.

Με βάση τα παραπάνω, **στις δύο ειδικές περιπτώσεις που συντρέχει λόγος έκπτωσης του αναδόχου (υπό Γ. και Δ. ως ανωτέρω)**, προκειμένου να είναι νόμιμη η τηρηθείσα διαδικασία, προβλέπεται προηγούμενη (πριν την κήρυξη εκπτώτου) ειδοποίηση («ειδική όχληση») εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής προς τον ανάδοχο, προκειμένου να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες. Ως προς το σημείο αυτό, η αναθέτουσα αρχή είτε θα έχει αναφέρει ρητώς -στα έγγραφα της σύμβασης- τη σχετική προθεσμία που θα του χορηγηθεί για τη συμμόρφωση, είτε θα έχει αναφερθεί στη διακήρυξη ότι θα ορίσει τη σχετική προθεσμία με την πρόσκληση, ανάλογα με τις περιστάσεις (το τελευταίο προσδίδει μεγαλύτερη ευελιξία και δυνατότητα προσαρμογής ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες).

Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι **στις υπό Α. και Β ως ανωτέρω** ειδικές περιπτώσεις που συντρέχει λόγος έκπτωσης του αναδόχου (περ. α' και β' της παρ. 1 του άρθρου 203), δεν απαιτείται προηγούμενη ειδική όχληση για να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες και να συμμορφωθεί, προτού κηρυχθεί ως έκπτωτος. Υπενθυμίζεται, στο σημείο αυτό, ότι **στη μεν Α.** περίπτωση του έχει ήδη κοινοποιηθεί ειδική πρόσκληση

σε «x εργάσιμες ημέρες»). Άλλως, νοούνται ως «ημερολογιακές» οι ημέρες. Λχ. εν προκειμένω, η αναφορά σε «15 ημέρες» εννοεί 15 ημερολογιακές ημέρες.

³¹⁸ Ομοίως με ανωτέρω για τον υπολογισμό των προθεσμιών.

για να προσέλθει για υπογραφή του συμφωνητικού, **στη δε Β.** περίπτωση του έχουν κοινοποιηθεί έγγραφες εντολές και οδηγίες στις οποίες οφείλει να συμμορφωθεί.

Τονίζεται, τέλος, ότι για την ορθή τήρηση του προβλεπόμενου ως άνω διαδικαστικού τύπου πριν την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου, δεν αρκεί -απλά και μόνο- η προηγούμενη ειδική όχληση με την οποία λχ. η αναθέτουσα αρχή ενημερώνει γενικόλογα τον ανάδοχο ότι σκοπεύει να τον κηρύξει έκπτωτο τις επόμενες ημέρες, εάν δεν αναφέρει περιγραφή των συγκεκριμένων ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί ο ανάδοχος θέτοντάς του ορισμένη προθεσμία για συμμόρφωση, κατά τα ανωτέρω, προκειμένου να αποφύγει την έκπτωση (ώστε να μην υφίσταται αμφιβολία για το είδος και τις συνέπειες της κύρωσης που θα επέλθει, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης).

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Σε σύμβαση παροχής υπηρεσιών σίτισης, ο ανάδοχος κηρύχθηκε έκπτωτος, επειδή δεν παρείχε τις υπηρεσίες του μέσα στον συμβατικό χρόνο σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης (εν προκειμένω, δεν ζητήθηκε από τον ανάδοχο ούτε χορηγήθηκε παράταση). Η αναθέτουσα αρχή, πριν την έκδοση της απόφασης για κήρυξη εκπτώτου, κοινοποίησε στον ανάδοχο ειδική όχληση προκειμένου να προβεί σε συγκεκριμένες διορθωτικές ενέργειες, θέτοντάς του προθεσμία για συμμόρφωση 5 ημερών από την κοινοποίηση της όχλησης. Η προθεσμία που τάχθηκε δεν είναι εύλογη - και πάντως είναι μικρότερη της ελάχιστης προθεσμίας των 15 ημερών που προβλέπεται στο Ν. 4412/2016-, ως εκ τούτου η έκπτωση που επήλθε δεν είναι νόμιμη.

Το ίδιο θα συνέβαινε εάν η αναθέτουσα αρχή του κοινοποιούσε ειδική όχληση στην οποία τον ενημέρωνε -γενικόλογα- ότι θα τον κηρύξει έκπτωτο τις επόμενες 15 ημέρες, χωρίς να αναφέρεται στις συγκεκριμένες ενέργειες στις οποίες όφειλε να προβεί ο ανάδοχος και χωρίς να του θέτει προθεσμία για συμμόρφωση.

- **Η έκδοση απόφασης του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου:**

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 203, για την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου, εκδίδεται απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου. Η εν λόγω γνωμοδότηση είναι απλή (όχι σύμφωνη).

Το ανωτέρω σημαίνει ότι, σε κάθε περίπτωση, πριν την έκδοση της απόφασης κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, πρέπει να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, η οποία και να μνημονεύεται στο προοίμιο (στα «έχοντας υπόψη») της σχετικής απόφασης. Ωστόσο, η απόφαση του αποφαινομένου οργάνου δεν απαιτείται να ταυτίζεται με την προαναφερθείσα γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου (λχ. είναι δυνατόν το γνωμοδοτικό όργανο να εισηγείται να μην κηρυχθεί ο ανάδοχος ο έκπτωτος, ενώ το αποφαινόμενο όργανο να αποφασίσει εν τέλει να τον κηρύξει έκπτωτο, και το αντίστροφο). Αρκεί να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση, έστω και με διαφορετικό περιεχόμενο. Στην τελευταία περίπτωση (εφόσον διαφοροποιείται η απόφαση από τη γνωμοδότηση), καθίσταται σαφές ότι η αιτιολογία, που ούτως ή άλλως θα πρέπει να εμπεριέχεται στην απόφαση του αποφαινομένου οργάνου για την επιβολή μιας κύρωσης, θα πρέπει να είναι δεόντως τεκμηριωμένη/σοβαρή/στοιχειοθετημένη.

Περαιτέρω, το αρμόδιο όργανο που γνωμοδοτεί προς το αποφαινόμενο για την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου είναι εκείνο που παρακολουθεί την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης. Ως προς το ζήτημα αυτό, γίνεται παραπομπή στα αναφερόμενα σε προηγούμενες Ενότητες, σχετικά με τους ειδικούς κανόνες εκτέλεσης που ισχύουν για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών και τα συλλογικά

όργανα που συγκροτούνται σχετικά με αυτές³¹⁹. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, εάν πρόκειται για σύμβαση προμηθειών, το αρμόδιο όργανο για να γνωμοδοτήσει εν προκειμένω είναι η Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής (που έχει συσταθεί σε ετήσια βάση ή ad hoc για τη συγκεκριμένη σύμβαση). Εάν πρόκειται για σύμβαση υπηρεσιών, το αρμόδιο όργανο θα μπορούσε να είναι η Επιτροπή Παρακολούθησης της συγκεκριμένης σύμβασης υπηρεσιών (εφόσον έχει οριστεί τέτοια Επιτροπή) ή η αρμόδια Υπηρεσία της αναθέτουσας αρχής στην οποία έχει ανατεθεί να παρακολουθεί τη συγκεκριμένη σύμβαση υπηρεσιών.

- **Η μη συνδρομή λόγων που αφορούν σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή λόγων ανωτέρας βίας.**

Όπως ρητώς αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 203, ο ανάδοχος δεν κηρύσσεται έκπτωτος για λόγους που αφορούν σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας. Επομένως, για να κηρυχθεί έκπτωτος ο ανάδοχος, πρέπει να υπάρχει υπαιτιότητα (δόλος ή αμέλεια) του ίδιου. Η εν λόγω προϋπόθεση αναλύεται σε επόμενες υποενότητες κατωτέρω.

12.3.4 Παρεπόμενες νόμιμες κυρώσεις

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 203, στον οικονομικό φορέα που κηρύσσεται έκπτωτος από την κατακύρωση, ανάθεση ή σύμβαση, επιβάλλονται, με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου

³¹⁹ Πρβλ. ιδίως άρθρο 221 παρ. 11 Ν. 4412/2016.

οργάνου, το οποίο υποχρεωτικά καλεί τον ενδιαφερόμενο προς παροχή εξηγήσεων, αθροιστικά συγκεκριμένες κυρώσεις, οι οποίες αναλύονται αμέσως κατωτέρω.

Προκειμένου να επιβληθούν οι παρεπόμενες κυρώσεις, ισχύουν και εδώ τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω (πρβλ. υποενότητα - Προϋποθέσεις κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου) σχετικά με **την αναγκαιότητα έκδοσης απόφασης του αποφαινομένου οργάνου της αναθέτουσας αρχής κατόπιν γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου** (δηλαδή, αρκεί να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση, η γνώμη είναι απλή, όχι αναγκαία η ταύτιση του περιεχομένου της γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου και της απόφασης του αποφαινομένου οργάνου, κλπ). Πριν την επιβολή των παρεπόμενων κυρώσεων, προβλέπεται ρητώς στο Ν. 4412/2016 ότι καλείται υποχρεωτικά ο ανάδοχος προς παροχή εξηγήσεων, προκειμένου δηλαδή να του παρασχεθεί η δυνατότητα να ασκήσει το συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης³²⁰. Εξυπακούεται ότι, και στην περίπτωση αυτή, ο ανάδοχος της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας μπορεί να προσβάλλει την απόφαση που επιβάλλει σε βάρος του μια παρεπόμενη κύρωση της έκπτωσης, επειδή, **παραδείγματος χάριν:**

- δεν κλήθηκε για παροχή εξηγήσεων, πριν του επιβληθεί η εν λόγω παρεπόμενη κύρωση (λόγος νομιμότητας), ή

³²⁰ Πρβλ. άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος και άρθρο 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999 ως ισχύει). Πρβλ. και Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Γ' Εκδ., όπ.π., σελ. 720.

- θεωρεί ότι επί της ουσίας δεν εκτιμήθηκαν ορθά οι εξηγήσεις που έδωσε, αν και κλήθηκε νομίμως να τις παράσχει πριν την επιβολή της παρεπόμενης κύρωσης (λόγος ουσίας).

Περαιτέρω, ο ν. 4412/2016 προβλέπει ότι οι προβλεπόμενες στον ανάδοχο παρεπόμενες κυρώσεις επιβάλλονται αθροιστικά, όχι διαζευκτικά. Ως εκ τούτου, δεν είναι ορθό (γιατί θα έρχεται σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο Ν. 4412/2016) να προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης -και επομένως στο συμφωνητικό- ότι οι εν λόγω παρεπόμενες κυρώσεις μπορούν να επιβάλλονται διαζευκτικά³²¹.

Οι παρεπόμενες της έκπτωσης κυρώσεις που επιβάλλονται αθροιστικά στον ανάδοχο είναι οι εξής: Οι παρεπόμενες της έκπτωσης κυρώσεις που επιβάλλονται αθροιστικά στον ανάδοχο είναι οι εξής:

α) ολική κατάπτωση της εγγύησης συμμετοχής ή καλής εκτέλεσης της σύμβασης, κατά περίπτωση:

Το εάν θα επέλθει κατάπτωση της εγγύησης συμμετοχής ή της εγγύησης καλής εκτέλεσης εξαρτάται από το χρονικό σημείο κατά το οποίο επέρχεται η έκπτωση του αναδόχου.

Παραδείγματος χάριν:

³²¹ Οι προβλεπόμενες παρεπόμενες κυρώσεις της κήρυξης του εκπτώτου στο Ν. 4412/2016 είναι λιγότερες/λιγότερο αυστηρές σε σχέση με τις αντίστοιχες κυρώσεις του προϊσχύσαντος άρθρου 34 του π.δ. 118/2007, αλλά επιβάλλονται αθροιστικά (και όχι με δυνατότητα διαζευκτικής επιβολής, όπως προβλεπόταν στην αντίστοιχη διάταξη του π.δ. 118/2007).

- Στην περίπτωση που ο ανάδοχος δεν προσέρχεται να υπογράψει το συμφωνητικό μέσα στην ορισθείσα προθεσμία (λόγος έκπτωσης της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 203), θα επέλθει κατάπτωση της εγγύησης συμμετοχής, γιατί είναι προφανές ότι, σε αυτή την περίπτωση, δεν θα έχει προσκομίσει την εγγύηση καλής εκτέλεσης, άρα η αναθέτουσα αρχή έχει ακόμη στην κατοχή της μόνο την εγγύηση συμμετοχής.

- Στην περίπτωση που ο ανάδοχος εκτελέσει πλημμελώς τις συμβατικές του υποχρεώσεις, όπως αναφέρονται στις περ. β', γ' και δ' της παρ. 1 του άρθρου 203, θα επέλθει κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης. Στο σημείο αυτό, υπενθυμίζεται ότι η εγγύηση καλής εκτέλεσης *[για προμήθειες και υπηρεσίες, σε ποσοστό 4% επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης ή του τμήματος της σύμβασης που ανατέθηκε, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης]* καλύπτει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την πλήρη και πιστή εφαρμογή, εκ μέρους του αναδόχου, όλων ανεξαιρέτως των όρων της σύμβασης και κάθε απαίτηση της αναθέτουσας αρχής έναντι αυτού. Καταπίπτει δε υπέρ της αναθέτουσας αρχής στην περίπτωση παραβίασης, από τον ανάδοχο, των όρων της σύμβασης, ενώ επιστρέφεται στο σύνολό της σε αυτόν μετά την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικειμένου της σύμβασης.

β) είσπραξη εντόκως της προκαταβολής που χορηγήθηκε στον έκπρωτο από τη σύμβαση ανάδοχο:

Ο Ν. 4412/2016 προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα η προκαταβολή να εισπράττεται εντόκως με τους εξής τρόπους (διαζευκτικά):

- είτε από ποσόν που δικαιούται ο ανάδοχος να λάβει (συμφηφισμός)
- είτε με κατάθεση του ποσού από τον ίδιο
- είτε με κατάπτωση της εγγύησης προκαταβολής.

Συνεπώς, είναι ορθό να εφαρμοστεί οποιοσδήποτε από τους ανωτέρω τρόπους για την έντοκη είσπραξη της προκαταβολής ή/και να έχει προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης ένας ή περισσότεροι ή όλοι εκ των ανωτέρω ως τρόποι έντοκης είσπραξης

της προκαταβολής. Για τον υπολογισμό των τόκων της προκαταβολής ισχύουν όσα αναφέρθηκαν αναλυτικά σε προηγούμενη Ενότητα.

- **Δυνατότητα επιβολής προσωρινού (διοικητικού) αποκλεισμού του έκπτωτου αναδόχου από το σύνολο των συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών των φορέων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016.**

Επιπροσθέτως (και χωρίς να προσδίδεται χωριστή αρίθμηση στην εν λόγω παρεπόμενη κύρωση της κήρυξης εκπτώτου) μπορεί (δυνητικά) να επιβληθεί προσωρινός (διοικητικός) αποκλεισμός του εκπτώτου αναδόχου από το σύνολο των συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών των φορέων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016 κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 74 Ν. 4412/2016 περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.

Σημειώνεται ότι, επί του παρόντος, η εν λόγω διάταξη δεν δύναται ακόμα να εφαρμοστεί, δεδομένου ότι δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα το προβλεπόμενο στις διατάξεις του άρθρου 74 παρ. 2 Ν. 4412/2016 προεδρικό διάταγμα που θα θεσπίζει σύστημα οριζόντιου αποκλεισμού από συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω νόμου και θα ρυθμίζει και εξειδικεύει όλα τα ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία, τα όργανα επιβολής του οριζόντιου αποκλεισμού, κ.α.

γ) Καταλογισμός του διαφέροντος, που προκύπτει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα.

Για την εν λόγω κύρωση γίνεται αναλυτική αναφορά στην αμέσως επόμενη υποενότητα.

12.3.4.1 Ειδικά ο καταλογισμός του διαφέροντος

Ως τρίτη παρεπόμενη κύρωση της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, προβλέπεται ο καταλογισμός (στον έκπτωτο ανάδοχο) του διαφέροντος, που προκύπτει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν

προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα. Πρόκειται για μια παρεπόμενη κύρωση, η οποία δεν προβλεπόταν νομοθετικά κατά την αρχική μορφή ψήφισης του Ν. 4412/2016, αλλά επιβλήθηκε από την 1/06/2021 με τις διατάξεις του Ν. 4782/2021 που τροποποίησαν τις σχετικές διατάξεις του Ν. 4412/2016. Σημειωτέον ότι η εν λόγω κύρωση προβλεπόταν και στο προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο (π.δ. 118/2007).

Ως νομοτεχνική παρατήρηση καταρχάς, διαπιστώνεται το εξής: Ενώ το σύνολο του άρθρου 203 αναφέρεται στην κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, η ορολογία που χρησιμοποιείται ειδικά στην παρ. 4γ' του εν λόγω άρθρου και αφορά στον καταλογισμό διαφέροντος, φαίνεται να αναφέρεται -ως προς την εφαρμογή του- και να παραπέμπει μόνο σε συμβάσεις προμηθειών και όχι υπηρεσιών: («[...] εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, [...], $TKT = \text{Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα στον νέο ανάδοχο [...], } TKE = \text{Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τη σύμβαση από την οποία κηρύχθηκε έκπτωτος ο οικονομικός φορέας}$ »[...]).

- **Τήρηση διαδικασίας για τον καταλογισμό διαφέροντος:**

Η διαδικασία για τον καταλογισμό (στον έκπτωτο ανάδοχο) του διαφέροντος που προκύπτει σε βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον η τελευταία προμηθεύτηκε τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο, έχει ως εξής:

Η αναθέτουσα αρχή πρέπει, καταρχάς, να επιχειρήσει να αναθέσει το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης στον επόμενο (κατά σειρά κατάταξης) οικονομικό φορέα που είχε λάβει μέρος στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης (στον ήδη διεξαχθέντα διαγωνισμό). **Αν ο οικονομικός φορέας του προηγούμενου εδαφίου δεν αποδεχθεί την ανάθεση της σύμβασης (και μόνο στην περίπτωση αυτή)**, η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να προμηθευτεί, από τρίτο οικονομικό φορέα, τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο ανάδοχο, **επιλέγοντας είτε** να

διενεργήσει νέα διαδικασία ανάθεσης σύμβασης (νέο διαγωνισμό) **είτε** να προσφύγει στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση του άρθρου 32 Ν. 4412/2016, εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις.

Προσοχή: Τίθεται ως προϋπόθεση για την επιβολή του καταλογισμού διαφέροντος, να έχει κατακυρωθεί η προμήθεια των αγαθών που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπρωτο, στον επόμενο κατά σειρά κατάταξης ή σε τρίτο οικονομικό φορέα. Επομένως, δεν θα είναι νόμιμη η απόφαση για καταλογισμό διαφέροντος (και δεν θα μπορεί να εφαρμοστεί ο σχετικός προβλεπόμενος τύπος, ως κατωτέρω, για να υπολογιστεί το διαφέρον), εάν -στο μεταξύ- δεν έχει κατακυρωθεί ήδη η προμήθεια των αγαθών που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπρωτο, στον επόμενο κατά σειρά κατάταξης ή σε τρίτο οικονομικό φορέα.

- **Τρόπος υπολογισμού του διαφέροντος:**

Το διαφέρον δεν υπολογίζεται αυθαίρετα ή/και κατά την ελεύθερη κρίση της αναθέτουσας αρχής. Τουναντίον, ο Ν. 4412/2016 προβλέπει συγκεκριμένο τύπο για τον υπολογισμό του διαφέροντος:

$$\Delta = (TKT - TKE) \times \Pi$$

Όπου: Δ = Διαφέρον που θα προκύψει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπρωτο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τα ανωτέρω αναφερόμενα. Το διαφέρον λαμβάνει θετικές τιμές, αλλιώς θεωρείται ίσο με μηδέν.

TKT = Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπρωτο οικονομικό φορέα στον νέο ανάδοχο.

TKE = Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπρωτο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τη σύμβαση από την οποία κηρύχθηκε έκπρωτος ο οικονομικός φορέας.

Π = Συντελεστής προσαύξησης προσδιορισμού της έμμεσης ζημίας που προκαλείται στην αναθέτουσα αρχή από την έκπτωση του αναδόχου. Ο ανωτέρω συντελεστής λαμβάνει τιμές από 1,01 έως και 1,05 και προσδιορίζεται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης. Αν δεν προσδιορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, λαμβάνει την τιμή 1,01.

- **Επιβολή του καταλογισμού διαφέροντος στον έκπρωτο ανάδοχο**

Ο καταλογισμός διαφέροντος απαιτεί την έκδοση σχετικής απόφασης (δεν επέρχεται αυτοδικαίως). Συγκεκριμένα, ο καταλογισμός του διαφέροντος επιβάλλεται στον έκπρωτο ανάδοχο:

- με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, που εκδίδεται σε αποκλειστική προθεσμία δεκαοκτώ (18) μηνών μετά την έκδοση και την κοινοποίηση της απόφασης κήρυξης εκπτώτου
- και εφόσον κατακυρωθεί η προμήθεια των αγαθών που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπρωτο οικονομικό φορέα σε τρίτο οικονομικό φορέα. Για την είσπραξη του διαφέροντος από τον έκπρωτο ανάδοχο **μπορεί να εφαρμόζεται** η διαδικασία του Κώδικα Είσπραξης Δημόσιων Εσόδων (Κ.Ε.Δ.Ε.).

Το διαφέρον εισπράττεται **υπέρ της αναθέτουσας αρχής**.

12.3.5 Απαιτούμενες ενέργειες μετά την κήρυξη εκπτώτου

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 203, μετά την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να γνωστοποιεί, αμελλητί, τη σχετική απόφαση της έκπτωσης του αναδόχου στην Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ), η οποία έχει αρμοδιότητα για την τήρηση μητρώων πληροφοριακού χαρακτήρα που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 74 του Ν. 4412/2016. Τα στοιχεία του μητρώου αξιοποιούνται κατά την εφαρμογή του άρθρου 74 περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.

Ειδικότερα, και σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 74 Ν. 4412/2016, με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Δικαιοσύνης και Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να συστήνονται μητρώα πληροφοριακού χαρακτήρα, τα οποία τηρούνται με την επιφύλαξη του Ν. 4624/2019, στην Εθνική Βάση Δεδομένων Δημόσιων Συμβάσεων³²² της ΕΑΔΗΣΥ, και να καθορίζονται ιδίως:

- α) οι πληροφορίες που καταχωρίζονται στο μητρώο, όπως πλημμέλειες κατά την εκτέλεση προηγούμενης σύμβασης, πειθαρχικές ποινές, πρόστιμα και κυρώσεις για διάπραξη σοβαρού επαγγελματικού παραπτώματος, πρόστιμα και κυρώσεις για παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού, του δικαίου περιβάλλοντος, της εργατικής νομοθεσίας, του φορολογικού και κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου,
- β) οι υποχρεώσεις των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων, αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων ως προς την αποστολή στοιχείων για την ενημέρωση των μητρώων, κατά τον λόγο της αρμοδιότητάς τους, και
- γ) κάθε άλλο θέμα ή λεπτομέρεια σχετικά με τη διαδικασία σύστασης και λειτουργίας των μητρώων.

Ωστόσο, επί του παρόντος, και εν αναμονή της έκδοσης του προβλεπόμενου στις διατάξεις του άρθρου 74 παρ. 3 προεδρικού διατάγματος, δεν έχουν ακόμη συσταθεί τα σχετικά μητρώα πληροφοριακού χαρακτήρα. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, υφίσταται η υποχρέωση των αναθετουσών αρχών να γνωστοποιούν αμελλητί στην ΕΑΔΗΣΥ τις

³²² Η Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων που τηρείται από την ΕΑΔΗΣΥ, μπορεί να αναζητηθεί στον ιστότοπο <https://ppp.eadhsy.gr>

αποφάσεις περί κήρυξης των αναδόχων τους ως εκπτώτων από συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών.

12.3.6 Δυνητικές ενέργειες μετά την κήρυξη εκπτώτου

- **Ενεργοποίηση της ρήτρας υποκατάστασης αναδόχου (εφόσον έχει προβλεφθεί ρητώς στα έγγραφα της σύμβασης):**

Στο πλαίσιο της ευελιξίας/δυνατότητας της αναθέτουσας αρχής να συμπεριλαμβάνει ειδικούς όρους εκτέλεσης στα έγγραφα της σύμβασης, επισημαίνεται ότι εναπόκειται σε δική της απόφαση εάν θα προβλέψει σε αυτά ρητή ρήτρα υποκατάστασης του αναδόχου, σε περίπτωση κήρυξης αυτού ως εκπτώτου. Την ως άνω ρήτρα δύναται, κατά τη διακριτική της ευχέρεια, να ενεργοποιήσει/εφαρμόσει η αναθέτουσα αρχή, εφόσον προκύψει τέτοια περίπτωση, ή, αντ' αυτής, να εκκινήσει νέα διαδικασία για την ανάθεση της συγκεκριμένης σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον υπάρξει σχετική πρόβλεψη, οι εν λόγω όροι της προβλεπόμενης ρήτρας υποκατάστασης του αναδόχου πρέπει να είναι ρητοί και σαφείς και να κείνται εντός του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και ιδίως των σχετικών κανόνων του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 για την τροποποίηση της σύμβασης κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της³²³.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

³²³ Πρβλ. σχετική ρήτρα υποκατάστασης αναδόχου -για την περίπτωση της έκπτωσης αυτού- στο υπόδειγμα ΕΑΔΗΣΥ διακήρυξης ανοικτής διαδικασίας παροχής υπηρεσιών μεταφοράς μαθητών για σύμβαση άνω των ορίων μέσω ΕΣΗΔΗΣ, με τη χρήση Δυναμικού Συστήματος Αγορών (ΔΣΑ), αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Αρχής www.eaadhsy.gr
Πρβλ. και ανάλυση σε προηγούμενη Ενότητα σχετικά με το άρθρο 132 Ν. 4412/2016 για την τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους.

Σε δημόσια σύμβαση παροχής υπηρεσιών μεταφοράς μαθητών, η Περιφέρεια Αττικής έχει προβλέψει στα έγγραφα της σύμβασης και συγκεκριμένα στους ειδικούς όρους εκτέλεσης της σύμβασης, ότι σε περίπτωση κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου με απόφαση της Περιφέρειας και λύσης της σύμβασης εξ αυτού του λόγου, υπάρχει η δυνατότητα να καλέσει τον επόμενο κατά σειρά κατάταξης οικονομικό φορέα που είχε συμμετάσχει στη διαδικασία ανάθεσης της συγκεκριμένης σύμβασης και να του προτείνει να αναλάβει το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και σε τίμημα που δεν θα υπερβαίνει την προσφορά που αυτός είχε υποβάλει.

Το ανωτέρω μπορεί νομίμως να λάβει χώρα, μόνο εφόσον μια τέτοια ρήτρα υποκατάστασης του αναδόχου είχε προβλεφθεί εκ των προτέρων σαφώς και ρητώς στα έγγραφα της σύμβασης. Διαφορετικά, δεν μπορεί η Περιφέρεια να ενεργοποιήσει τη σχετική δυνατότητα.

Πράγματι, εν προκειμένω, μετά τη λύση της σύμβασης, λόγω έκπτωσης του αναδόχου/παρόχου υπηρεσιών μεταφοράς μαθητών σύμφωνα με το άρθρο 203 του ν. 4412/2016, η Περιφέρεια δύναται, κατά τη διακριτική της ευχέρεια:

- είτε να εκκινήσει νέα διαδικασία για την ανάθεση της συγκεκριμένης σύμβασης (να προκηρύξει νέο διαγωνισμό ή να προσφύγει σε εξαιρετικές διαδικασίες, πρβλ. άρθρο 32 Ν. 4412/2016, εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις).
- είτε να ενεργοποιήσει την προβλεπόμενη ρητή ρήτρα υποκατάστασης αναδόχου και να προσκαλέσει τον/τους επόμενο/ους, κατά σειρά κατάταξης οικονομικό/ούς φορέα/είς που συμμετείχε/αν στη διαδικασία ανάθεσης της συγκεκριμένης σύμβασης, προτείνοντάς του/τους να αναλάβει/ουν το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και σε τίμημα που δεν θα υπερβαίνει την προσφορά που αυτός/οί είχε/αν υποβάλει.

Στην τελευταία περίπτωση, η σύμβαση συνάπτεται, εφόσον εντός της τεθείσας προθεσμίας περιέλθει στην αναθέτουσα αρχή έγγραφη και ανεπιφύλακτη αποδοχή της από τον προσκληθέντα. Η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας θεωρείται ως απόρριψη της πρότασης. Αν ο προσκληθείς δεν αποδεχθεί την πρόταση σύναψης σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προσκαλέσει τον επόμενο υποψήφιο κατά σειρά κατάταξης, ακολουθώντας -κατά τα λοιπά- την ίδια διαδικασία. Εν συνεχεία, λαμβάνει χώρα τροποποίηση της σχετικής σύμβασης, σύμφωνα με τα ανωτέρω, η οποία πραγματοποιείται με απόφαση του αποφαινομένου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, κατόπιν γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου που παρακολουθεί την εκτέλεση της σύμβασης και κοινοποίηση της σχετικής απόφασης στον ανάδοχο, με υπογραφή νέου συμφωνητικού (σύμβασης). Στην ως άνω απόφαση πρέπει να αναφέρεται ρητά ότι κατά τα λοιπά, ισχύουν οι όροι της αρχικής σύμβασης.

12.3.7 Η περίπτωση της υπαιτιότητας του αναδόχου

Η υπαιτιότητα, ως προϋπόθεση επαγωγής εννόμων συνεπειών, συνιστά εξαίρεση στο πεδίο του διοικητικού δικαίου, είθισται δε να αναφέρεται στον διοικούμενο και στο διοικητικό όργανο, ενώ σπανίως αναφέρεται στην ίδια τη διοίκηση³²⁴. Τέτοιες περιπτώσεις υπαιτιότητας συναντώνται στην εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, όπου η υπαιτιότητα δύναται να καταλαμβάνει τόσο τον ανάδοχο, όσο και την ίδια τη διοίκηση (τον φορέα εκτέλεσης της σύμβασης), γι' αυτό και κατέχει καίριο ρόλο κατά

³²⁴ Πρβλ. «Δημόσιες Συμβάσεις – Κρίσιμα θέματα και νεότερες εξελίξεις, Πρακτικά Συνεδρίου της 21-23 Νοεμβρίου 2019» στην Αθήνα, μεταξύ της ΕΑΔΗΣΥ και της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νίκη 2021, και ειδικότερα την εισήγηση του Ιάκωβου Μαθιουδάκη, Επίκουρου Καθηγητή Νομικής Σχολής ΑΠΘ, με θέμα «Το πταίσμα ως προϋπόθεση έκπτωσης του αναδόχου και διάλυσης της σύμβασης δημοσίου έργου», σελ. 471 επ.

τη ρύθμιση της επιβολής της έκπτωσης του αναδόχου της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας. Περαιτέρω, κατά την ανώμαλη εξέλιξη της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, η έλλειψη υπαιτιότητας του ενός μέρους συνεπάγεται –πιθανότατα- την υπαιτιότητα του άλλου μέρους (με την επιφύλαξη συνδρομής περιστάσεων ανωτέρας βίας, που εξετάζονται σε επόμενη υποενότητα κατωτέρω).

Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 203 Ν. 4412/2016, ο ανάδοχος δεν κηρύσσεται έκπτωτος για λόγους που αφορούν σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας. Απαλλαγή του αναδόχου από τη συμβατική του ευθύνη και περαιτέρω περιορισμός του κυριαρχικού δικαιώματος της αντισυμβαλλόμενης Διοίκησης να τον κηρύξει έκπτωτο και να του επιβάλει τις προβλεπόμενες κυρώσεις, επέρχεται μόνο στις ανωτέρω αναφερόμενες περιπτώσεις. Η συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων αυτών ανάγεται στην ουσιαστική εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που έχουν ανακύψει κατά την εκτέλεση της σύμβασης, στην οποία οφείλει να προβεί η αντισυμβαλλόμενη Διοίκηση, πριν την έκδοση απόφασης για την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου³²⁵.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, αποτελεί προϋπόθεση της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου η μη συνδρομή λόγων που αφορούν σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή λόγων ανωτέρας βίας. Κατ' αποτέλεσμα, η -εκ μέρους του αναδόχου της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας- μη προσήκουσα εκπλήρωση των συμβατικών του υποχρεώσεων, μη οφειλόμενη σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή σε

³²⁵ Πρβλ. γνωμοδότηση ΝΣΚ 263/2019.

λόγους ανωτέρας βίας, οδηγεί υποχρεωτικώς στην έκπτωσή του από τη σύμβαση και την επιβολή σε βάρος του των οικείων κυρώσεων³²⁶.

Η υπαιτιότητα, άλλως το πταίσμα, περιλαμβάνει τον δόλο, δηλαδή τη βούληση που κατατείνει στο ζημιογόνο αποτέλεσμα, καθώς και την αμέλεια, δηλαδή τη μη καταβολή της απαιτούμενης στις συναλλαγές επιμέλειας. Οι περαιτέρω διαβαθμίσεις καθεμίας από τις δύο ανωτέρω εκδοχές της υπαιτιότητας (άμεσος ή ενδεχόμενος δόλος, ελαφρά ή βαριά αμέλεια, κλπ) δεν απαντώνται στο Ν. 4412/2016 και ως εκ τούτου, δεν αποτελούν αντικείμενο προς εξέταση στο πλαίσιο του παρόντος συγγράμματος. Αρκεί να συντρέχει οποιαδήποτε από τις ανωτέρω σχετικές διαβαθμίσεις της υπαιτιότητας, προκειμένου να στοιχειοθετείται η απαιτούμενη προϋπόθεση για την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του άρθρου 203 Ν. 4412/2016.

Με βάση τα ανωτέρω, ο ανάδοχος οφείλει να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις του, όπως προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις (νόμιμες) ή από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας (συμβατικές) και να εκτελεί τη σχετική σύμβαση εμπροθέσμως και προσηκόντως, συμμορφούμενος προς τις σύννομες και σύμφωνες με τη σύμβαση έγγραφες εντολές και οδηγίες της υπηρεσίας (πρβλ. σχετικώς αναλυτικά σε προηγούμενες υποενότητες).

Σε αντίθετη περίπτωση, η υπαίτια, με δόλο ή αμέλεια, παράβαση των συγκεκριμένων υποχρεώσεων που προβλέπεται ότι επισύρουν την ποινή της κήρυξης του αναδόχου ως έκπτωτου, καθιστά υποχρεωτική για την αναθέτουσα αρχή την έκπτωση αυτού, με βάση τις ρητά προβλεπόμενες περιπτώσεις στο Ν. 4412/2016. Υπαιτιότητα του

³²⁶ βλ. σχετ. Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ 276/2012, ΓνΝΣΚ Ολ 364/2009, ΓνΝΣΚ 113/2011.

αναδόχου συντρέχει πρωτίστως όταν εμφανίζεται, με τις ενέργειες ή τις παραλείψεις του, να μην εφαρμόζει/να αγνοεί συμβατικούς ή/και νόμιμους όρους και σχετικές υποχρεώσεις από τη σύμβαση³²⁷.

Παραδείγματα: Με βάση τα ανωτέρω, υπαιτιότητα του αναδόχου συντρέχει όταν, για τη μη εκπλήρωση ή την πλημμελή/μη προσήκουσα/μη εμπρόθεσμη εκπλήρωση των σχετικών υποχρεώσεών του από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας, επικαλείται λ.χ. λόγους προσωπικούς, οικογενειακούς, οικονομικούς, επαγγελματικούς ή οιασδήποτε άλλης φύσεως λόγους, που πάντως δεν μπορούν να αποδοθούν σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή σε λόγους ανωτέρας βίας (όπως αναλύονται κατωτέρω).

12.3.8 Η περίπτωση της υπαιτιότητας της αναθέτουσας αρχής

Καταρχάς, οφείλει να επισημανθεί ότι οι σχετικές διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 203 Ν. 4412/2016, αναφέρονται σε «*υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης*», ήτοι του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, και όχι ρητώς της αναθέτουσας αρχής. Στην πράξη, συνήθως οι δύο έννοιες ταυτίζονται, καθώς ο φορέας που εκτελεί τη σύμβαση είθισται να είναι η αναθέτουσα αρχή. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου οι δύο ρόλοι είναι σαφώς διακριτοί³²⁸. Για τις ανάγκες του παρόντος, η «αναθέτουσα αρχή» νοείται

³²⁷ Πρβλ. ΔΕΦΑΘ 569/2015, ΣτΕ 3233/1998.

³²⁸ Για παράδειγμα, σε περίπτωση συμφωνίας – πλαίσιο, είναι δυνατόν το ρόλο της αναθέτουσας αρχής να έχει αναλάβει μια Κεντρική Αρχή Αγορών (Κ.Α.Α.) ή Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών (Ε.Κ.Α.Α.), η οποία συνάπτει τη συμφωνία – πλαίσιο για λογαριασμό άλλων φορέων του Δημοσίου (λ.χ. η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου να έχει συνάψει συμφωνία – πλαίσιο προμήθειας οθονών και εκτυπωτών, για λογαριασμό κάποιων Υπουργείων), ενώ ως φορέας που εκτελεί τη σύμβαση να έχει οριστεί το κάθε Υπουργείο χωριστά για τις δικές του ανάγκες. Κάτι

ως « φορέας εκτέλεσης της σύμβασης» και λαμβάνονται υπόψη οι περιπτώσεις όπου οι δύο έννοιες ταυτίζονται/συντρέχουν στον ίδιο φορέα.

Σε ό,τι αφορά στην αναθέτουσα αρχή, λοιπόν, επισημαίνεται ότι οφείλει και εκείνη από την πλευρά της, αφενός να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της όπως προκύπτουν από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας και από το νόμο και αφετέρου να εξασφαλίζει όλες τις προϋποθέσεις απρόσκοπτης έναρξης, προόδου και ολοκλήρωσης των υποχρεώσεων του αναδόχου, ιδίως, να του χορηγήσει την προκαταβολή εφόσον προβλέπεται συμβατικά, να του καταβάλει τη συμφωνηθείσα αμοιβή, τμηματικά ή με την οριστική παράδοση των υλικών ή των παραδοτέων ή την παροχή των υπηρεσιών, αναλόγως με τα συμφωνηθέντα, να προβεί σε οριστική τμηματική ή ολική παραλαβή των παραδοτέων εφόσον συνάδουν με τις συμβατικές απαιτήσεις, κλπ.

Η παρέκκλιση από τις δέουσες, συμβατικές και νόμιμες, ενέργειες, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, κατά τρόπο που επηρεάζει την εμπρόθεσμη και προσήκουσα εκπλήρωση των σχετικών υποχρεώσεων του αναδόχου, δεν θα πρέπει να επιφέρει την έκπτωση του αναδόχου. Και τούτο, ακριβώς επειδή η μη εκπλήρωση των σχετικών του υποχρεώσεων δεν οφείλεται σε υπαιτιότητά του, αλλά στο ότι η αναθέτουσα αρχή δεν συμμορφώθηκε με τις δικές της υποχρεώσεις. Για να κριθεί υπαίτια η αναθέτουσα αρχή, πρέπει να έχει προβεί ή παραλείψει τις ενέργειες εκείνες που όφειλε και μπορούσε να διενεργήσει μια επιμελώς και χρηστώς δρώσα Διοίκηση ενόψει των

αντίστοιχο ισχύει και στην περίπτωση των περιστασιακών από κοινού διαδικασιών σύναψης συμβάσεων του άρθρου 42 Ν. 4412/2016 (“joint procurement”), όπου και μεν δύο ή περισσότερες αναθέτουσες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν να διεξάγουν συγκεκριμένες διαδικασίες σύναψης συμβάσεων από κοινού, αλλά ως φορέας εκτέλεσης εκάστης σύμβασης θα μπορούσε να έχει οριστεί καθεμία εξ αυτών χωριστά για την κάλυψη/εκτέλεση των δικών της αναγκών.

υφισταμένων συνθηκών, προκειμένου να διασφαλίσει την ομαλή και προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης.

Στο πλαίσιο αυτό, η νομολογία³²⁹ αναδεικνύει ως χαρακτηριστικές περιπτώσεις υπαιτιότητας της αναθέτουσας αρχής, που εξαιτίας αυτών, εν συνεχεία -ενδεχομένως- ο ανάδοχος δεν εκπληρώνει τις σχετικές δικές του υποχρεώσεις, γι' αυτό και δεν θα πρέπει να επέρχεται η έκπτωσή του, ενδεικτικά, τις κάτωθι:

- Υπερημερία της αναθέτουσας αρχής ως προς την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων που βαρύνουν την ίδια, λ.χ. ως προς την οριστική τμηματική ή ολική παραλαβή του παραδοτέου ή/και την πληρωμή του αναδόχου (μη εξόφληση ή καθυστέρηση εξόφλησης του αναδόχου σε σχέση με τις συμβατικές προβλέψεις).
- Σφάλματα και ελλιπής/λανθασμένος σχεδιασμός της αναθέτουσας αρχής κατά την προετοιμασία των εγγράφων της σύμβασης (μελέτες, κλπ) που οδηγούν σε ανυπέρβλητες δυσχέρειες του αναδόχου ή επιφέρουν αδυναμία εκτέλεσης της σύμβασης, λόγω της ανάγκης τροποποίησης των τευχών/εγγράφων της σύμβασης.
- Παραλείψεις και πλημμέλειες, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, ως προς την παράδοση/διάθεση του χώρου εναπόθεσης/αποθήκευσης των υλικών της

³²⁹ Νομολογία για το εν λόγω ζήτημα απαντάται κυρίως στις δημόσιες συμβάσεις έργων (πρβλ. ΣτΕ 944/2018, 2369/2017, 27, 3272, 3286, 3526, 3670/2015, 1340/2015, 585/2009, 1747/2003, ΔΕφΑθ 2420/2015, 331/2015, 628/2016, 3317/2013, 3296/2005, ΑΠ 705/2018). Ωστόσο, οι εκεί αναφερόμενες περιπτώσεις λήφθηκαν υπόψη ως εφαρμοζόμενες κατ' αντιστοιχία, όπου αρμόζει και είναι δυνατό, σε δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών.

σύμβασης προμήθειας ή παροχής των οφειλόμενων υπηρεσιών με βάση τη σχετική σύμβαση υπηρεσιών.

- Μεταβολή των αναγκών ή των προτεραιοτήτων της αναθέτουσας αρχής μετά την υπογραφή της σύμβασης, όπως μεταβολή της πολιτικής της διοίκησης ή οικονομικοί λόγοι ή λόγοι που ανάγονται στην εξυπηρέτηση σκοπών δημοσίου συμφέροντος.
- Οργανωτικές μεταβολές της υπηρεσίας που μπορεί να επιφέρουν την αδυναμία εκτέλεσης ή την πλημμελή εκτέλεση της σύμβασης εκ μέρους του αναδόχου.

Σημειωτέον ότι, η υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής εμφανίζεται με ακόμα μεγαλύτερη σαφήνεια, στις περιπτώσεις, ιδίως, που ο ανάδοχος επισημαίνει ρητώς συγκεκριμένες λανθασμένες ενέργειες ή παραλείψεις αυτής, οι οποίες τον παρεμποδίζουν στην ομαλή και απρόσκοπτη εκτέλεση των συμβατικών του υποχρεώσεων³³⁰.

Παραδείγματα – Μελέτες περίπτωσης: Υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής που δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε έκπτωση του αναδόχου, συντρέχει, όταν δεν παραδόθηκαν τα αγαθά ή τα παραδοτέα ή δεν παρασχέθηκαν οι υπηρεσίες, με ευθύνη/υπαιτιότητα της ίδιας αναθέτουσας αρχής:

- Δεν πρέπει να κηρυχθεί έκπτωτος ο ανάδοχος που δεν μπόρεσε να παραδώσει εμπροθέσμως τα υλικά από τη σύμβαση προμήθειας στην αναθέτουσα αρχή, καθώς έμειναν κλειστά για 10 μέρες τα γραφεία της υπηρεσίας όπου

³³⁰ Πρβλ. ΔΕΦΑΘ 119/2014, ΔΕΦΘεσ 622/2019, σκ. 11.

προβλεπόταν ότι θα παρέδιδε την προμήθεια, λόγω απολύμανσης που η αναθέτουσα αρχή επέλεξε να κάνει κατά την περίοδο που είχε ξεσπάσει η πανδημία του COVID-19.

- Δεν πρέπει να κηρυχθεί έκπτωτος ο ανάδοχος, όταν δεν υφίσταται υπαιτιότητά του για τη μη παράδοση των υπό προμήθεια ειδών, αλλά η μη εκτέλεση οφείλεται σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής η οποία αναιτιολόγητα απέρριπτε επανειλημμένα τα υποβληθέντα εκ μέρους του δείγματα, τη δε τελευταία φορά αντισυμβατικά και παράνομα δεν εξέτασε καθόλου το σχετικό δείγμα που υπέβαλε ο προμηθευτής³³¹.
- Ο ανάδοχος δεν εκπλήρωσε την (επόμενη κατά σειρά) συμβατική του υποχρέωση από τη σύμβαση υπηρεσιών, συγκεκριμένα δεν υπέβαλε το επόμενο παραδοτέο, επειδή η αναθέτουσα αρχή δεν του κατέβαλε τη συμφωνημένη και οφειλόμενη μέχρι εκείνο το χρονικό σημείο αμοιβή, με βάση τα παραδοτέα που είχε υποβάλει έως τότε. Η υπαιτιότητα του αναδόχου δεν είναι ορθό να κρίνεται στη βάση του ότι: «κατά τα κοινώς γνωστά υφίσταται καθυστέρηση έγκρισης των δαπανών εκ μέρους του Δημοσίου»³³². Ως εκ τούτου, δεν θα πρέπει να κηρυχθεί έκπτωτος ο ανάδοχος, διότι υφίσταται υπαιτιότητα εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής.
- (Μελέτη περίπτωσης που αναφέρθηκε και εζ' αφορμής προηγούμενης υποενότητας): Σε σύμβαση υπηρεσιών συμβούλου δημοσιότητας σε Υπουργείο, ο ανάδοχος επικαλέστηκε ότι, λόγω των μεταβολών που επήλθαν στο

³³¹ Πρβλ. απόφαση 757/2024 ΔΕφΘεσ/νίκης, που αναλύεται κατωτέρω.

³³² Πρβλ. ΔΕφΑΘ 88/2014.

αντικείμενο των δράσεων του Υπουργείου που -με βάση τη σύμβαση- έπρεπε να τύχουν δημοσιότητας, καθώς και στα επιλεγέντα μέσα προώθησης αυτών (ραδιόφωνο, τηλεόραση, διοργάνωση ημερίδων, κλπ), κατόπιν διαφορετικών επιλογών της νέας πολιτικής ηγεσίας του εν λόγω Υπουργείου, έπρεπε να αναπροσαρμόσει το περιεχόμενο των παραδοτέων του και ως εκ τούτου δεν μπορούσε να τα παραδώσει στον αρχικώς συμφωνηθέντα χρόνο. Εν προκειμένω, έγινε επίκληση υπαιτιότητας της αναθέτουσας αρχής, γι' αυτό και δεν θα έπρεπε, εξ αυτού του λόγου, να επέλθει έκπτωση του αναδόχου, το οποίο και συνέβη, καθώς δόθηκε παράταση στη διάρκεια της σύμβασης για να υποβάλει τα παραδοτέα.

12.3.9 Η περίπτωση συνδρομής ανωτέρας βίας – Η έννοια της ανωτέρας βίας κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών

Κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών είναι δυνατόν να εμφανίζονται στην πράξη «εξωγενείς παράγοντες» που δεν ανήκουν καταρχάς στη σφαίρα ευθύνης των συμβαλλομένων μερών και οι οποίοι ενδέχεται να προκαλούν την ανώμαλη εξέλιξη της εκτέλεσης. Στις περιπτώσεις αυτές τίθεται το ζήτημα εάν τα περιστατικά αυτά δύνανται να συνιστούν γεγονότα ανωτέρας βίας. Χαρακτηριστικές είναι, ιδίως, οι περιπτώσεις³³³:

³³³ Πρβλ. «Δημόσιες Συμβάσεις – Κρίσιμα θέματα και νεότερες εξελίξεις, Πρακτικά Συνεδρίου της 21-23 Νοεμβρίου 2019» στην Αθήνα, μεταξύ της ΕΑΔΗΣΥ και της Ένωσης Διοικητικών δικαστών, όπ.π. σελ. 496-497.

- ενεργειών τρίτων που ενδεχομένως εμποδίζουν την εκτέλεση των συναφθεισών συμβάσεων (ήτοι την παροχή των υπηρεσιών ή την παράδοση των υλικών), λ.χ. πόλεμος, πραξικόπημα, απεργίες ή ακόμα και κατάληψη εργοταξίου³³⁴,
- έντονων εξαιρετικών φυσικών φαινομένων, λχ. πλημμύρες, θεομηνίες, πυρκαγιές, σεισμοί, ανεμοστρόβιλοι, κατολισθήσεις³³⁵, κ.α.,
- νομικών ενεργειών ή πράξεων, λχ. δικαστική απόφαση που εμποδίζει τη συνέχιση εκτέλεσης της σύμβασης προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών³³⁶.

Για να χαρακτηρισθούν τα γεγονότα αυτά ως ανωτέρα βία, πρέπει να βρίσκονται εκτός σφαίρας ευθύνης των συμβαλλομένων (αναδόχου – αναθέτουσας αρχής), δηλαδή να μην υπάρχει υπαιτιότητά τους σχετικά με αυτά, καθώς και να είναι «εξωτερικά σε σχέση με αυτούς», απρόβλεπτα, καθιστώντας αδύνατη την εκτέλεση της σύμβασης -ή την εμπρόθεσμη/προσήκουσα εκτέλεση αυτής- στο δεδομένο χρονικό σημείο, εξαιτίας τους. Το τελευταίο σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει και αιτιώδης σύνδεση/συνάφεια μεταξύ της μη εκπλήρωσης των σχετικών συμβατικών υποχρεώσεων με τα εν λόγω γεγονότα που εξετάζεται εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορούν να υπαχθούν στην έννοια της ανωτέρας βίας.

12.3.9.1 Η έννοια της ανωτέρας βίας στη θεωρία και τη νομολογία

Ειδικότερα, για τη συγκρότηση της νομικής έννοιας της ανωτέρας βίας, απαιτείται η αξιολόγηση και η εκτίμηση κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, δηλαδή συνεπάγεται

³³⁴ Πρβλ. ΔΕφΘες 622/2019.

³³⁵ Πρβλ. ΣτΕ 585/2009.

³³⁶ Πρβλ. ΣτΕ 585/2009 και 2134/2008.

τον, εκ μέρους της Διοίκησης δια των αρμοδίων οργάνων της, έλεγχο και διερεύνηση ουσιαστικού ζητήματος, κατά περίπτωση εξεταζόμενου, ενόψει της διάφορης και ποικίλης κάθε φορά πλοκής τους και των ιδιαιτέρων πτυχών τους.

Η ανωτέρα βία, ως αόριστη νομική έννοια, αποτελεί γενική αρχή του δικαίου, που εφαρμόζεται ακόμα και εάν ελλείπει ειδική νομοθετική πρόβλεψη³³⁷ και υπόκειται σε ακυρωτικό έλεγχο ως προς την επάρκεια της αιτιολογίας των εκτιμώμενων πραγματικών περιστατικών που τη συγκροτούν.

Ως τέτοια δε, θεωρείται κάθε γεγονός ξένο προς αυτόν που την επικαλείται, ανυπαίτιο και απρόβλεπτο, εντελώς εξαιρετικής φύσης, το οποίο δεν αναμενόταν, ούτε ήταν δυνατό να προληφθεί ή να προβλεφθεί ή να αποτραπεί, ακόμα και με μέτρα άκρας επιμέλειας και σύνεσης και εξαιτίας του οποίου εμποδίζεται κάποιος να τηρήσει νόμιμη ή συμβατική υποχρέωση, ακόμα και εάν καταβάλει την επιμέλεια και πρόνοια επιμελούς προσώπου³³⁸.

Η οριοθέτηση των περιπτώσεων ανωτέρας βίας είναι αναμφισβήτητα δυσχερής. Περί αυτής, υποστηρίζονται δύο θεωρίες³³⁹. Η αντικειμενική (απόλυτη), η οποία θεωρεί ότι

³³⁷ Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι το Δικαστήριο της ΕΕ αρνήθηκε, σε ορισμένες υποθέσεις (πχ. στην υπόθεση Nordmark 38/79, Συλλογή 1980, σ. 643), να εφαρμόσει τη ρήτρα της ανωτέρας βίας, εφόσον δεν υπήρχε ρητή σχετική ρύθμιση και ακόμη, επειδή ο σκοπός ορισμένων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου δεν επιτρέπει, σε όλες τις περιπτώσεις, να ληφθούν υπόψη καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί ως περίπτωση ανωτέρας βίας. Αυτό ισχύει, ιδίως, για τις προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται αυστηρά, επειδή η μη τήρησή τους θα έθετε σε κίνδυνο την ομαλή εφαρμογή της σχετικής ρύθμισης.

³³⁸ Απόφαση του ΔΕΕ της 8ης Μαρτίου 1988, 296/86, McNicholl κ.λπ., Συλλογή 1988, σ. 1491, σκέψη 11 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

³³⁹ Πρβλ. Δ107/2018 γνώμη της ΕΑΑΔΗΣΥ (νυν ΕΑΔΗΣΥ) επί αιτήματος παροχής σύμφωνης γνώμης αναθέτουσας αρχής για προσφυγή της στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη

κρίσιμο για την έννοιά της στοιχείο είναι ότι τα γεγονότα είναι «εξωτερικά» σε σχέση με το υποκείμενο και είναι από τη φύση τους αναπότρεπτα (πόλεμοι, σεισμοί, ναυάγιο κ.λπ.) και η υποκειμενική (σχετική) θεωρία, που περιλαμβάνει στην έννοια της ανωτέρας βίας και γεγονότα «εσωτερικά», θεωρεί δε κρίσιμο μόνο ότι τα γεγονότα αυτά είναι απρόβλεπτα (άρα ασυνήθιστα) και αναπότρεπτα, ακόμα και με μέτρα άκρας επιμέλειας και σύνεσης του ενδιαφερομένου.

Ειδικότερα, στο ενωσιακό δίκαιο, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ ή παλαιότερα ΔΕΚ) που διαμορφώθηκε στο πλαίσιο περισσοτέρων περιπτώσεων, η έννοια της ανωτέρας βίας ερμηνεύεται στενά - συσταλτικά. Η έννοια αυτή, όπως έχει διαμορφωθεί νομολογιακά, δεν περιορίζεται στην απόλυτη αδυναμία, αλλά καλύπτει και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις, μη φυσιολογικές και απρόβλεπτες, οι συνέπειες των οποίων δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμα και με την επίδειξη της δέουσας επιμέλειας. Από αυτό προκύπτει, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, ότι η έννοια της ανωτέρας βίας εμπεριέχει: α) ένα αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο σχετίζεται με μη φυσιολογικές και ξένες προς τον ενδιαφερόμενο περιστάσεις οι οποίες διαφεύγουν αντικειμενικά από τον έλεγχό του ή βρίσκονται εκτός της σφαίρας ευθύνης του και β) ένα υποκειμενικό στοιχείο, το οποίο συνδέεται με την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να προφυλαχθεί από τις συνέπειες

δημοσίευση του άρθρου 32 Ν. 4412/2016, στον ιστότοπο της Αρχής και συγκεκριμένα στη διαδρομή https://www.eaadhsy.gr/images/apofaseis/2018_%CE%94107.pdf Το αίτημα αφορούσε στην επικαλούμενη αναγκαιότητα θωράκισης πληγείσας περιοχής με αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα προς αποφυγή επικείμενων καταστροφικών πλημμυρικών φαινομένων, η οποία προέκυψε ότι συνδεόταν ευθέως με προηγηθείσα πυρκαγιά που έλαβε χαρακτήρα θεομηνίας, αφού παρίστατο ως ανάγκη άμεσης κάλυψης του κινδύνου αυτού (πλημμυρικών καταστροφών), ο οποίος είχε προκληθεί από το προηγηθέν γεγονός ανωτέρας βίας.

του μη φυσιολογικού γεγονότος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα χωρίς να υποβληθεί σε υπέρμετρες θυσίες. Ειδικότερα, η εξαιρετική επιμέλεια προϋποθέτει επιπλέον μια συνεχή ενεργητική συμπεριφορά, με σκοπό τη διαπίστωση και την εκτίμηση ενδεχόμενων κινδύνων, καθώς και την ικανότητα λήψης κατάλληλων και αποτελεσματικών μέτρων προς αποτροπή της επέλευσης τέτοιων κινδύνων³⁴⁰.

Βάσει, συνεπώς, των ανωτέρω, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να εξετάσει εάν τα επικαλούμενα από τον ανάδοχο γεγονότα και εν τέλει η αδυναμία εκπλήρωσης της παροχής συνιστούν γεγονότα με απρόβλεπτο χαρακτήρα, μη δυνάμενα να προβλεφθούν και να προληφθούν με την καταβολή της προβλεπόμενης επιμέλειας. Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται ότι, ακόμη και στην περίπτωση που συγκεκριμένο γεγονός συνιστά περίπτωση ανωτέρας βίας, τα αποτελέσματα αυτής δεν μπορούν να διαρκέσουν παρά μόνον κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, δηλαδή κατά τη διάρκεια του χρόνου που είναι ουσιαστικά αναγκαίος σε μια διοικητική αρχή που επιδεικνύει τη συνήθη επιμέλεια για να θέσει τέρμα σε μια, ανεξάρτητη της θελήσεώς της, κρίση³⁴¹.

Περαιτέρω, όπως γίνεται δεκτό, κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, δεδομένου ότι η έννοια της ανωτέρας βίας δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο στα διάφορα πεδία εφαρμογής

³⁴⁰ Βλ., επ' αυτού, ΔΕΚ αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1994, C 195/91 P, Bayer κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I 5619, σκέψη 31 και 32, 17ης Οκτωβρίου 2002, C 208/01, Pargras Medina, Συλλογή 2002, σ. I 8955, σκέψη 19, C-266/84 Denkavit, Συλλογή 1986, σελ. 149, απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1987, C-145/85, σκέψη 11, C-209/83, Ferriere, Valsabbia, Συλλογή 1984, σ. 3089, καθώς και της 18.12.2007, C-314/2006, Société Pipeline Méditerranée et Rhône κατά Administration des douanes et droits indirects, Συλλογή 2007 I-12273 σκέψεις 23-24, 33, 37 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

³⁴¹ Απόφαση του ΔΕΕ της 11ης Ιουλίου 1985, 101/84, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1985, σ. 2629, σκέψη 16.

του ενωσιακού δικαίου, η σημασία της πρέπει να προσδιορίζεται ανάλογα με το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου προορίζεται να παραγάγει τα αποτελέσματά της³⁴².

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, για την περίπτωση που -εν προκειμένω- εξετάζεται της κήρυξης ως εκπτώτου του αναδόχου της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, εξαιρετικά απρόβλεπτα γεγονότα, ακραία, έκτακτα και ασυνήθιστα, μη αναγόμενα στη σφαίρα ευθύνης και επιρροής των συμβαλλομένων και μη δυνάμενα αντικειμενικά να προβλεφθούν και να αποφευχθούν με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής από τον καταβάλλοντα την επιμέλεια ενός μέσου συνετού ανθρώπου, θα μπορούσαν -δυνητικά- να υπαχθούν στην έννοια της ανωτέρας βίας. Τέτοιες περιπτώσεις θα μπορούσαν -εν τοις πράγμασι- να συνιστούν, ιδίως, φυσικές καταστροφές ή εξαιρετικώς έντονα (φυσικά ή/και άλλης φύσεως) φαινόμενα, ιδιαίτερα μεγάλης έντασης και έκτασης, ή κίνδυνοι επίσης ιδιαίτερου μεγέθους και έντασης που δημιουργήθηκαν, προκλήθηκαν ή επίκεινται λόγω των ανωτέρω γεγονότων και που συνδέονται κατά τρόπο άμεσο με την αδυναμία ή πλημμελή εκπλήρωση των σχετικών συμβατικών υποχρεώσεων, αλλά και τυχόν ενέργειες τρίτων ή/και νομικές ενέργειες ή πράξεις, όπως αναφέρθηκαν ως παραδείγματα ανωτέρω, εφόσον εμποδίζουν τη συνέχιση εκτέλεσης της σύμβασης, ήτοι την παροχή των υπηρεσιών ή την παράδοση των υλικών.

³⁴² Βλ. αποφάσεις της 13ης Οκτωβρίου 1993, C 124/92, An Bord Baine Co-operative και Compagnie Inter-Agra, Συλλογή 1993, σ. I 5061, σκέψη 10, καθώς και της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C 263/97, First City Trading κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I 5537, σκέψη 41 καθώς και της 18.12.2007, C-314/2006, Société Pipeline Méditerranée et Rhône κατά Administration des douanes et droits indirects, Συλλογή 2007 I-12273 σκέψεις 25-26 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

Τονίζεται, σε κάθε περίπτωση, ότι οι αυταπόδεικτα απρόβλεπτες περιστάσεις που θα μπορούσε να κριθεί ότι συνιστούν ακραίες περιπτώσεις ανωτέρας βίας, καθιστώντας ανέφικτο τον έγκαιρο και αποτελεσματικό προγραμματισμό ενεργειών για την πρόληψη ή την αντιμετώπισή τους, πρέπει να συνδέονται αιτιωδώς με την επελθούσα συνέπεια, ήτοι την αδυναμία για εκτέλεση ή τη μη προσήκουσα/μη εμπρόθεσμη εκπλήρωση των σχετικών υποχρεώσεων.

Επαναλαμβάνεται -και δίδεται έμφαση στο- ότι η πλήρωση της συνδρομής των περιστάσεων ανωτέρας βίας εξετάζεται και κρίνεται κάθε φορά ad hoc (κατά περίπτωση).

12.3.9.2 Άρθρο 204 - Η Ανωτέρα βία στο πλαίσιο του Ν. 4412/2016

Στις διατάξεις του άρθρου 204 Ν. 4412/2016, το οποίο υπάγεται -συστηματικά- στις κοινές ειδικές διατάξεις της εκτέλεσης που εφαρμόζονται τόσο σε συμβάσεις προμηθειών όσο και σε συμβάσεις υπηρεσιών, προβλέπεται η δυνατότητα επίκλησης, εκ μέρους του αναδόχου, περιπτώσεων ανωτέρας βίας, χωρίς ωστόσο να γίνεται ειδικότερη αναφορά στην έννοια αυτή και σε περιπτώσεις υπαγωγής πραγματικών περιστατικών στην ανωτέρα βία, παραπέμποντας προφανώς στα όσα γενικότερα ισχύουν σχετικά με την έννοια αυτή στη θεωρία και στη νομολογία.

Η διάταξη του άρθρου 204 συνιστά αυτούσια επανάληψη της αντίστοιχης ρύθμισης του άρθρου 37 του προϊσχύσαντος π.δ. 118/2007. Με την εν λόγω διάταξη, καθορίζεται ο τρόπος (με έγγραφη αναφορά) και ο χρόνος προσκόμισης των αποδεικτικών στοιχείων, εκ μέρους του αναδόχου, για την τεκμηρίωση της επικαλούμενης ανωτέρας βίας (20 ημέρες από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία).

Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι ο ανάδοχος που επικαλείται ανωτέρα βία υποχρεούται, μέσα σε 20 -ημερολογιακές- ημέρες από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία, να αναφέρει εγγράφως αυτά και να προσκομίσει στην αναθέτουσα αρχή τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία. Καθιερώνεται, επομένως, υποχρέωση έγγραφης ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής περί της συνδρομής λόγω ανωτέρας βίας -και μάλιστα μέσα σε συγκεκριμένη “στενή” προθεσμία-, άλλως ο

ανάδοχος δεν μπορεί να επικαλεσθεί την προστασία που του επιφυλάσσει ο νόμος για περιπτώσεις αυτές (λχ. να μην κηρυχθεί έκπτωτος). Η επίκληση λόγων ανωτέρας βίας αναστέλλει προφανώς τις συμβατικές υποχρεώσεις.

Ζήτημα, πάντως, αποτελεί εν προκειμένω (και τίθεται μόνο προς προβληματισμό) το ότι η ανωτέρα βία, όπως αναφέρεται στην εν λόγω διάταξη, λογίζεται μόνο στο πρόσωπο του αναδόχου, ενώ δεν αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης του Ν. 4412/2016 το εάν θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη ως ανωτέρα βία ή/και πώς θα αντιμετωπιζόταν λχ. η επέλευση των έκτακτων αυτών περιστάσεων στην αναθέτουσα αρχή, οδηγώντας την στο να μη μπορεί να τηρήσει τις οικονομικές ή άλλες υποχρεώσεις της έναντι του αναδόχου³⁴³.

12.3.10 Προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία

Πέραν της γενικόλογης αναφοράς στην 20ημερη προθεσμία από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία, εντός της οποίας ο ανάδοχος οφείλει να τα αναφέρει εγγράφως και να προσκομίσει στην αναθέτουσα αρχή τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία για τη συνδρομή περιστάσεων ανωτέρας βίας, δεν προβλέπεται κάτι ειδικότερο σε σχέση με αυτά καθ' αυτά τα προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία (λχ. το είδος τους, τη μορφή τους, το περιεχόμενό τους, την έκτασή τους, τον τρόπο υποβολής τους, κλπ). Θα μπορούσε δε να υποστηριχθεί ότι η απουσία ειδικότερης ρύθμισης είναι δικαιολογημένη και όχι τυχαία, υπό την έννοια ότι τα προσκομιζόμενα στοιχεία για την απόδειξη της συνδρομής περιστάσεων ανωτέρας βίας δεν είναι

³⁴³ Πρβλ. σχετικό προβληματισμό σε «Δημόσιες Συμβάσεις Ερμηνεία κατ' άρθρο Ν. 4412/2016 και 4413/2016», Β.Α. Χριστιανός, Θ.Κ. Πανάγος, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νίκη, σελ. 415 επ.

συγκεκριμένα/ορισμένα ούτε τα ίδια κάθε φορά. Τουναντίον, αποτελούνται από όλα εκείνα τα κρίσιμα αναγκαία έγγραφα ή/και άλλα στοιχεία που -κατά περίπτωση- στοιχειοθετούν και τεκμηριώνουν αυτά που ο ανάδοχος κάθε φορά επικαλείται. Με δεδομένο μάλιστα ότι η κάθε περίπτωση κρίνεται, όπως προαναφέρθηκε, ad hoc, με την προσκόμιση αυτών των εγγράφων και στοιχείων ο ανάδοχος θα πρέπει να αποδεικνύει, όχι μόνο τη συνδρομή των σχετικών προϋποθέσεων κατάστασης ανωτέρας βίας, αλλά και ότι υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος/συνάφεια μεταξύ των ανωτέρω γεγονότων και της αδυναμίας εκπλήρωσης ή της, εκ μέρους του, πλημμελούς/μη προσήκουσας/μη εμπρόθεσμης εκπλήρωσης.

Περαιτέρω, κατά τον γενικό ισχύοντα κανόνα, το βάρος απόδειξης φέρει αυτός που επικαλείται συγκεκριμένα γεγονότα. Επομένως, ο ανάδοχος που επικαλείται τη συνδρομή περιστάσεων ανωτέρας βίας, οφείλει να τις αποδείξει, προσκομίζοντας τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία.

Υπό την ανωτέρω έννοια, το ίδιο ισχύει και στις περιπτώσεις που ο ανάδοχος επικαλείται ότι δεν έπρεπε να κηρυχθεί έκπτωτος, επειδή συνέτρεχαν λόγοι που δεν οφείλονταν σε δική του υπαιτιότητα, αλλά αφορούσαν λχ. σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής. Και στην περίπτωση αυτή, οφείλει να το αποδείξει.

Μελέτη περίπτωσης (από πρόσφατη νομολογία): απόφαση 757/2024 Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης – Έκπτωση αναδόχου από σύμβαση προμήθειας – Λόγους ουσίας - Επίκληση συνδρομής περιστάσεων ανωτέρας βίας για τη μη παράδοση των υπό προμήθεια προϊόντων, οι οποίοι δεν αποδείχθηκαν:

Πρόκειται για περίπτωση όπου ο ανάδοχος κηρύχθηκε έκπτωτος από τη σύμβαση προμήθειας με τίτλο «*Προμήθεια και τοποθέτηση υλικών επιστρώσεων διαδρομής επισκεπτών στο σπήλαιο [...]*», διότι δεν προσκόμισε τα υλικά εμπροθέσμως και προσηκόντως σύμφωνα με τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

Συγκεκριμένα, κατόπιν απόρριψης της διοικητικής προσφυγής που άσκησε ενώπιον της αναθέτουσας αρχής κατά της απόφασης κήρυξής του ως εκπτώτου, ο ανάδοχος

προσέφυγε στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο, επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, ότι δεν υφίστατο υπαιτιότητά του για τη μη παράδοση των υπό προμήθεια ειδών, αλλά συνέτρεχαν λόγοι ανωτέρας βίας. Οι τελευταίοι ανάγονταν, κατά τους ισχυρισμούς του, στις πολύ μεγάλες αυξήσεις οι οποίες οφείλονταν στην απρόβλεπτη κατάσταση της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19), στην ενεργειακή κρίση και στην εμπόλεμη σύρραξη στην Ανατολική Ευρώπη, όπως και στην απρόοπτη και διπλή νομοθετική αύξηση του κατώτατου μισθού και του ημερομισθίου που συνεπαγόταν την άμεση αύξηση του εργατικού κόστους. Ο ανάδοχος ισχυρίστηκε ότι οι ανωτέρω λόγοι συνιστούσαν έκτακτα και απρόβλεπτα γεγονότα ανωτέρας βίας, τα οποία προφανώς υπερέβαιναν κατά πολύ τον όποιον επιχειρηματικό κίνδυνο είχε ευλόγως αναλάβει με την προσφορά του και καθιστούσαν την εκτέλεση του έργου για τον ίδιο δραματικά πιο δαπανηρή, υπέρμετρα επαχθή και ζημιογόνα, ενώ ταυτόχρονα κατέλυαν πλήρως την ισορροπία μεταξύ παροχής και αντιπαροχής σε βάρος του, κατά πλήρη ανατροπή του δικαιοπρακτικού θεμελίου επί του οποίου καταρτίστηκε η σύμβαση.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι: Δεν προέκυπτε από το κατατεθέν αποδεικτικό υλικό ότι ο ανάδοχος ανέφερε εγγράφως, και μάλιστα μέσα σε 20 ημέρες από τότε που συνέβησαν, τα περιστατικά που, κατά την κρίση του, συνιστούσαν την προβαλλόμενη ανωτέρα βία, προσκομίζοντας στην αναθέτουσα αρχή τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία, καθόσον -μάλιστα- κάποια από τα επικαλούμενα από αυτόν περιστατικά είχαν ήδη συμβεί/προκύψει πριν την υπογραφή της σύμβασης. Εξάλλου, με υπόμνημά της, η αναθέτουσα αρχή προέβαλε, μεταξύ άλλων, στο δικαστήριο ότι δεν είχε διακοπή/ανασταλεί η λειτουργία της υπό εξέταση επιχείρησης, λόγω κορονοϊού

(COVID-19) κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα. Περαιτέρω, ο ανάδοχος, ο οποίος έφερε το σχετικό βάρος απόδειξης, δεν απέδειξε, με την επίκληση και προσκόμιση συγκεκριμένων στοιχείων, ότι συνέτρεξε στην περίπτωση του εξαιρετικό γεγονός, ικανό να τεκμηριώσει τη συνδρομή των προϋποθέσεων εφαρμογής των άρθρων 388 και 288 του Αστικού Κώδικα (Α.Κ.)³⁴⁴ και μάλιστα σε βαθμό που να υπερβαίνει, κατά τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, τον επιχειρηματικό κίνδυνο, τον οποίο, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, είχε αναλάβει³⁴⁵, ώστε, τυχόν, να κριθεί ότι δεν υφίσταται υπαιτιότητά του για τη μη εκτέλεση της σύμβασης. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η προσφυγή του αναδόχου απορρίφθηκε από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο.

Άλλες Μελέτες Περίπτωσης (υποθετικά παραδείγματα):

- Λόγω απεργίας διάρκειας των εργαζομένων, επήλθε αναστολή λειτουργίας των αερομεταφορών και των θαλάσσιων μεταφορών της χώρας, με έναρξη αυτής 15 μέρες προτού λήξει ο παραταθείς νόμιμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4412/2016, χρόνος παράδοσης των αγαθών σε σύμβαση προμήθειας

³⁴⁴ Άρθρο 288 ΑΚ: «Ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη».

Άρθρο 388 ΑΚ – Απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών: «Αν τα περιστατικά στα οποία κυρίως, ενόψει της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, τα μέρη στήριξαν τη σύναψη αμφοτεροβαρούς σύμβασης, μεταβλήθηκαν υστέρα, από λόγους που ήταν έκτακτοι και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν, και από τη μεταβολή αυτή η παροχή του οφειλέτη, ενόψει και της αντιπαροχής, έγινε υπέρμετρα επαχθής, το δικαστήριο μπορεί κατά την κρίση του με αίτηση του οφειλέτη να την αναγάγει στο μέτρο που αρμόζει και να αποφασίσει τη λύση της σύμβασης εξολοκλήρου ή κατά το μέρος που δεν εκτελέστηκε ακόμη. Αν αποφασιστεί η λύση της σύμβασης, επέρχεται απόσβεση των υποχρεώσεων παροχής που πηγάζουν απ' αυτήν και οι συμβαλλόμενοι έχουν αμοιβαία υποχρέωση να αποδώσουν τις παροχές που έλαβαν κατά τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό». Πρβλ. σχετική ανάλυση σε επόμενη υποενότητα.

³⁴⁵ Πρβλ και ΔΕφΑθ 1451/2021.

ανταλλακτικών μηχανημάτων έργου. Η μοναδική εταιρία, από την οποία μπορούσε να προμηθευτεί τα ανταλλακτικά ο ανάδοχος της σύμβασης, έχει τα εργοστάσιά της στην Ισπανία. Ο παραταθείς χρόνος παράδοσης των αγαθών εξέπνευσε, χωρίς παράδοση των ανταλλακτικών στις συμφωνηθείσες ποσότητες με βάση τις συμβατικές υποχρεώσεις, ενώ η απεργία συνεχίστηκε επ' αόριστον. Στην ανωτέρω περίπτωση, ο προμηθευτής μπορεί να επικαλεστεί τη συνδρομή περιστάσεων ανωτέρας βίας, καθώς, εν προκειμένω, η αναστολή λειτουργίας των αερομεταφορών και θαλάσσιων μεταφορών της χώρας για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα συνιστά ένα γεγονός εξαιρετικά απρόβλεπτο, έκτακτο και ασυνήθιστο, μη αναγόμενο στη σφαίρα ευθύνης και επιρροής των συμβαλλομένων και μη δυνάμενο αντικειμενικά να προβλεφθεί και να αποφευχθεί με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής από τον καταβάλλοντα την επιμέλεια ενός μέσου συνετού ανθρώπου. Επίσης, συνδέεται αιτιωδώς με την αδυναμία να εκπληρωθεί η υποχρέωση από τη σύμβαση προμήθειας. Ως εκ τούτου, ο προμηθευτής οφείλει, εντός προθεσμίας 20 ημερών από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία, να τα αναφέρει εγγράφως στην αναθέτουσα αρχή και να της προσκομίσει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία (εν προκειμένω, σχετικά με την αναστολή λειτουργίας των αερομεταφορών και θαλάσσιων μεταφορών της χώρας και το χρονικό διάστημα στο οποίο αυτή αναφέρεται), προκειμένου να αποφευχθεί η έκπτωσή του. Τα αποδεικτικά στοιχεία θα κριθούν ad hoc από την αναθέτουσα αρχή και εφόσον ο ανάδοχος αποδείξει όσα επικαλείται, τότε δεν θα πρέπει να κηρυχθεί έκπτωτος, για λόγους ανωτέρας βίας.

- Σε σύμβαση υπηρεσιών συντήρησης των εκτυπωτικών μηχανημάτων της Περιφέρειας Ω, ο ανάδοχος αιτήθηκε παράταση της συνολικής διάρκειας της σύμβασης στο 50% αυτής πριν από τη λήξη της, καθώς βρίσκονταν σε έλλειψη τα ανταλλακτικά για τη συντήρηση των μηχανημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, λόγω οικονομικής κατάρρευσης, εξαιτίας της γενικότερης οικονομικής κρίσης, του κολοσσού – μοναδικού στον κόσμο ομίλου εταιριών που τα παρήγαγε και τα διέθετε, ο οποίος είχε διατηρήσει τα σχετικά αποκλειστικά δικαιώματα, ήταν

δε τα μοναδικά συμβατά με τα εν λόγω εκτυπωτικά μηχανήματα. Αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ενώ η γενικότερη κατάσταση - σε σχέση με την προμήθεια των ανταλλακτικών- παραμένει αμετάβλητη, ο ανάδοχος μπορεί να επικαλεστεί τη συνδρομή περιστάσεων ανωτέρας βίας, ώστε να μην κηρυχθεί έκπτωτος (κατά τα αναλυτικώς αναφερόμενα στην προηγούμενη Μελέτη περίπτωσης).

- Κατά τον ίδιο τρόπο θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί αντίστοιχη περίπτωση σε σύμβαση προμήθειας φαρμάκων, εφόσον θα μπορούσε να αποδειχθεί λχ. ότι βρίσκονται σε έλλειψη τα φάρμακα (αντικείμενο της σύμβασης προμήθειας) για τις ανάγκες του Νοσοκομείου (αναθέτουσας αρχής), τα οποία φάρμακα δεν μπορεί να προμηθεύσει ο ανάδοχος από τη σύμβαση προμήθειας (έλλειψη για την οποία δεν ευθύνεται ο ανάδοχος ούτε ανάγεται στη σφαίρα επιρροής του), ενώ δεν υπάρχει γενόσημο φάρμακο που να μπορεί να χορηγηθεί, αντί του πρωτότυπου φαρμάκου. Ο ανάδοχος δεν θα έπρεπε να κηρυχθεί έκπτωτος.
- Ομοίως, εάν είχε συμβεί μια θεομηνία / πλημμύρα στη χώρα, που είχε οδηγήσει στην καταστροφή κεντρικών δρόμων, οδικών αρτηριών και κατάρρευση γεφυρών, η δε χώρα είχε “κοπεί σε περισσότερα τμήματα” και ως εκ τούτου, δεν μπορούσε ο ανάδοχος – προμηθευτής από τη σύμβαση προμήθειας αγαθών να μεταφέρει, κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα που έληγε η σχετική συμβατική του υποχρέωση, τα υλικά/αγαθά από το ένα άκρο της χώρας στο άλλο.

12.3.11 Σώρευση κυρώσεων στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας:

Μολονότι η κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου είναι η πιο βαριά κύρωση που επιβάλλεται στο στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας (καθότι ενέχει και παρεπόμενες κυρώσεις), είναι δυνατό να επέλθει σωρευτικά με άλλες κυρώσεις στο στάδιο της εκτέλεσης.

Επομένως, η επιβολή, για παράδειγμα, προστίμων για εκπρόθεσμη παράδοση αγαθών, ποινικών ρητρών για πλημμελή εκτέλεση συμβατικών υποχρεώσεων, κλπ, δεν στερεί από την αναθέτουσα αρχή το δικαίωμα να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο στις περιπτώσεις που ρητώς προβλέπεται η έκπτωσή του (πρβλ. ιδίως άρθρο 218 παρ. 4 Ν. 4412/2016).

Εξυπακούεται ότι η κρίση του αν θα λάβει χώρα σωρευτική επιβολή κυρώσεων στον ανάδοχο, μεταξύ των οποίων η κήρυξη του ως έκπτωτου, εναπόκειται στο αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής, κατόπιν γνωμοδότησης του αρμόδιου οργάνου, που πρέπει να εκτιμήσει ad hoc τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης και την τυχόν ζημία που επέρχεται από την παράβαση των συμβατικών όρων, εξετάζοντας τη (σωρευτική ή μη) επιβολή των κυρώσεων υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.

12.4 Περιπτώσεις λύσης της σύμβασης πριν την ολοκλήρωσή της

12.4.1 Εισαγωγή

Η εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών ολοκληρώνεται κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 202 Ν. 4412/2016, οπότε και λύνονται οι σχετικές συμβάσεις, εκτός αν συντρέχει περίπτωση έκπτωσης του αναδόχου ή πρόωρης λύσης της σύμβασης (πριν την ολοκλήρωσή της) για άλλους λόγους που προβλέπονται από την οικεία νομοθεσία ή συμβατικά (ιδίως περίπτωση μονομερούς καταγγελίας της σύμβασης), είτε με πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής είτε με πρωτοβουλία του αναδόχου.

Στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων, πριν την Οδηγία 2014/24/ΕΕ δεν υπήρχαν κωδικοποιημένες ρυθμίσεις ως προς τη λύση των συμβάσεων αυτών. Το νομικό πλαίσιο ως προς τη λύση μιας δημόσιας σύμβασης εφαρμοζόταν διαφορετικά από τα κράτη - μέλη. Η Οδηγία 2014/24/ΕΕ υιοθέτησε τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) ακολουθώντας τον νομολογιακό κανόνα της δυνατότητας μονομερούς λύσης της σύμβασης σε περίπτωση σοβαρής παραβίασης του ενωσιακού δικαίου.

Ειδικότερα, η Οδηγία 2014/24/ΕΕ ρυθμίζει, με ρητή διάταξη του άρθρου 73 αυτής, το ζήτημα της μονομερούς καταγγελίας της δημόσιας σύμβασης. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 112 αυτής: «Οι αναθέτουσες αρχές βρίσκονται ενίοτε αντιμέτωπες με καταστάσεις που απαιτούν την πρόωγη καταγγελία δημοσίων συμβάσεων, προκειμένου να συμμορφωθούν προς υποχρεώσεις προκύπτουσες από το ενωσιακό δίκαιο στον τομέα των δημοσίων προμηθειών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει, συνεπώς, να διασφαλίζουν τη δυνατότητα των αναθετουσών αρχών, βάσει των προϋποθέσεων που ορίζει το εθνικό δίκαιο, να καταγγείλουν μια δημόσια σύμβαση κατά τη διάρκεια της ισχύος της, εφόσον απαιτείται από το ενωσιακό δίκαιο».

12.4.2 Το δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, ως Γενικός Κανόνας Εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας – Περιπτωσιολογία

Το δικαίωμα μονομερούς λύσης της δημόσιας σύμβασης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής υπάγεται στους ενωσιακής προέλευσης, κοινούς – γενικούς κανόνες εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων και εφαρμόζεται σε όλα τα είδη αυτών (προμήθειες, υπηρεσίες, έργα, μελέτες). Αναφέρεται στο άρθρο 133 Ν. 4412/2016, σε συμμόρφωση με το άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και περιλαμβάνει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές δύνανται (παρ. 1) ή υποχρεούνται (παρ. 2) να ασκούν το δικαίωμα που διαθέτουν για μονομερή λύση της δημόσιας σύμβασης³⁴⁶. Πρόκειται για

³⁴⁶ Πρβλ. και «Εγγραφο καθοδήγησης για επαγγελματίες για την αποφυγή των συχνότερων σφαλμάτων κατά τις δημόσιες συμβάσεις έργων που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2018, σελ. 116επ, στη διαδρομή https://eaadhsy.gr/images/docs/guidance_public_procurement_2018_el.pdf

περιπτώσεις όπου οι αναθέτουσες αρχές ενδέχεται να χρειαστεί να καταγγείλουν μια δημόσια σύμβαση κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον περιέλθει σε γνώση τους ότι η σύμβαση παραβιάζει συγκεκριμένες διατάξεις της ενωσιακής ή της εθνικής νομοθεσίας.

Οι διατάξεις του εν λόγω άρθρου 133:

- αφενός ενσωματώνουν ενωσιακό δίκαιο (άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και διαφαίνεται ότι διακατέχονται από το πνεύμα του ενωσιακού νομοθέτη (πρβλ. ρυθμίσεις της παρ. 1 περ. γ' του άρθρου 133) και
- αφετέρου περιλαμβάνουν διατάξεις που εισήγαγε ο εθνικός νομοθέτης, ως εθνικά μέτρα εφαρμογής (πρβλ. ρυθμίσεις της παρ. 2 του άρθρου 133).

12.4.2.1 Δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 133 Ν. 4412/2016, προβλέπεται ότι οι αναθέτουσες αρχές **μπορούν** (έχουν τη δυνατότητα), υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, να καταγγέλλουν μια δημόσια σύμβαση (ήτοι να προκαλούν μονομερώς τη λύση της) κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, εφόσον συντρέχει ένας από τους ακόλουθους λόγους (διαζευκτικά):

α) Η σύμβαση έχει υποστεί «ουσιώδη τροποποίηση», που θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης δυνάμει του άρθρου 132 του Ν. 4412/2016³⁴⁷.

Παραδείγματα:

- Κατά την εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, η αναθέτουσα αρχή συνειδητοποιεί -στην πράξη- ότι η εκτελούμενη σύμβαση έχει υποστεί ουσιώδη τροποποίηση κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 132, λ.χ. ότι έχει αλλάξει η οικονομική ισορροπία της σύμβασης υπέρ του αναδόχου κατά τρόπο που δεν προβλεπόταν στην αρχική σύμβαση, επειδή έχει αυξηθεί το συμβατικό τίμημα χωρίς αντίστοιχη αύξηση των συμβατικών υποχρεώσεων ή έχουν μειωθεί οι συμβατικές υποχρεώσεις χωρίς αντίστοιχη μείωση του τιμήματος ή επειδή έχει χορηγηθεί στον ανάδοχο μη επιτρεπτή κρατική ενίσχυση ή επειδή έχει επεκταθεί σημαντικά το αντικείμενο της σύμβασης σε σχέση με το προκηρυχθέν και ανατεθέν αντικείμενο, κ.α. Στις ανωτέρω περιπτώσεις, η αναθέτουσα αρχή δύναται να καταγγείλει/λύσει μονομερώς τη δημόσια σύμβαση, δυνάμει των διατάξεων της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 133 Ν. 4412/2016.
- Σε συνέχεια του θανάτου του αναδόχου - φυσικού προσώπου/ατομικής επιχείρησης, η αναθέτουσα αρχή ανέθεσε τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας, ως μορφή υποκατάστασης, στον κληρονόμο του. Μελετάται εν προκειμένω, εάν πρόκειται για επιτρεπτή ή μη υποκατάσταση και άρα εάν συντρέχει περίπτωση

³⁴⁷ Για την έννοια της ουσιώδους τροποποίησης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 4 του άρθρου 132 του Ν. 4412/2016, πρβλ σε προηγούμενο Κεφάλαιο για την τροποποίηση των συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους.

ουσιώδους τροποποίησης της σύμβασης, ώστε να διαπιστωθεί εάν επιτρέπεται η καταγγελία αυτής, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής:

Δεδομένου ότι στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών δεν προβλέπεται αυτοδίκαιη διάλυση της σύμβασης, για την περίπτωση του θανάτου του αναδόχου - φυσικού προσώπου/ατομικής επιχείρησης, εν προκειμένω η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 133 παρ. 1 περ. α' Ν. 4412/2016, ακριβώς για τον λόγο ότι -εν τοις πράγμασι- η σύμβαση έχει υποστεί ουσιώδη τροποποίηση που θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης δυνάμει της περ. δ' της παρ. 4 του άρθρου 132 Ν. 4412/2016. Και τούτο, διότι έχει μεταβληθεί ο ανάδοχος, στο πρόσωπο του οποίου απέβλεψαν τα μέρη, δεδομένου ότι επρόκειτο για φυσικό πρόσωπο³⁴⁸, ενώ δεν είναι επιτρεπτή η υποκατάσταση από νέο ανάδοχο σε περίπτωση κληρονομικής διαδοχής (πχ. από τον κληρονόμο του θανόντος) σε περιπτώσεις διαφορετικές από τις προβλεπόμενες ρητώς στην περ δ' της παρ. 1 του άρθρου 132 Ν. 4412/2016 (διαδοχή λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης).

β) Κατά το χρόνο ανάθεσης της σύμβασης, ο ανάδοχος τελούσε σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 73 του Ν. 4412/2016 και ως εκ τούτου, θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

³⁴⁸ Πρβλ. και άρθρο 701 ΑΚ - Θάνατος εργολάβου: Η σύμβαση λύνεται με το θάνατο του εργολάβου, αν τα μέρη απέβλεψαν κυρίως στο πρόσωπο του. Σε τέτοια περίπτωση ο εργοδότης οφείλει να καταβάλει την αξία του χρήσιμου υλικού και το μέρος της αμοιβής που αναλογεί στην εργασία που εκτελέστηκε.

Πρόκειται για τις περιπτώσεις που συνέτρεχε, στο πρόσωπο του οικονομικού φορέα που κατέστη ανάδοχος, υποχρεωτικός λόγος αποκλεισμού του άρθρου 73 παρ. 1 του Ν. 4412/2016 κατά τον χρόνο ανάθεσης της σύμβασης, δηλαδή στο ανωτέρω χρονικό σημείο είχε εκδοθεί αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση σε βάρος αυτού για: α) συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, β) ενεργητική δωροδοκία, γ) απάτη σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δ) τρομοκρατικά εγκλήματα ή εγκλήματα συνδεδεμένα με τρομοκρατικές δραστηριότητες, ε) νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση τρομοκρατίας και στ) παιδική εργασία και άλλες μορφές εμπορίας ανθρώπων, όπως αναλυτικά αναγράφονται στην παρ. 1 του άρθρου 73 του εν λόγω νόμου.

Επισημαίνεται, εν προκειμένω, ότι, ως κρίσιμο χρονικό σημείο για τη συνδρομή υποχρεωτικού λόγου αποκλεισμού του άρθρου 73 παρ. 1 στο πρόσωπο του αναδόχου και επομένως για την άσκηση, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, του δικαιώματος μονομερούς λύσης της σύμβασης, ορίζεται ο χρόνος ανάθεσης της σύμβασης. Τουναντίον, δεν προβλέπεται νομοθετικά (στο Ν. 4412/2016) η δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να ασκήσει σχετικό δικαίωμα μονομερούς λύσης, εφόσον, παραδείγματος χάριν, συντρέξει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού στο πρόσωπο του αναδόχου κατά τον χρόνο εκτέλεσης της σύμβασης, καθώς οι λόγοι αποκλεισμού επαληθεύονται στο στάδιο ανάθεσης της σύμβασης και μπορεί να οδηγήσουν σε αποκλεισμό του οικονομικού φορέα, ενώ δεν αφορούν στο στάδιο της εκτέλεσης -με την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή δεν υποχρεούται να ελέγξει τις εν λόγω καταστάσεις στο στάδιο αυτό-. Για να υπάρξει η δυνατότητα άσκησης του σχετικού δικαιώματος, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, και στην τελευταία περίπτωση (κατά τον χρόνο εκτέλεσης), θα πρέπει αυτός ο λόγος μονομερούς λύσης να έχει προβλεφθεί ρητώς, σαφώς και εκ των προτέρων στα (αρχικά) έγγραφα της σύμβασης, ως ειδικός όρος της εκτέλεσης.

γ) η σύμβαση δεν έπρεπε να ανατεθεί στον ανάδοχο, λόγω σοβαρής παραβίασης των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες και την Οδηγία 2014/24/ΕΕ, που έχει αναγνωρισθεί με απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.)

στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 258 (προσφυγή ενώπιον του Δ.Ε.Ε.) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Λ.Ε.Ε.).

Η εν λόγω διάταξη διαφαίνεται ότι διακατέχεται, όπως προαναφέρθηκε, από το πνεύμα του ενωσιακού νομοθέτη. Για την άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας της σύμβασης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, η περίπτωση αυτή δεν αρκείται στην ύπαρξη παραβίασης των Συνθηκών της Ε.Ε. και της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, αλλά απαιτεί την ύπαρξη αναγνωριστικής απόφασης του Δ.Ε.Ε. στο πλαίσιο της διαδικασίας επί παραβάσει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

12.4.2.2 Η περίπτωση υποχρεωτικής καταγγελίας της δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών καθαριότητας ή/και φύλαξης κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής

Πέραν της **δυνατότητας** καταγγελίας για τις περιπτώσεις της παρ. 1 του άρθρου 130 Ν. 4412/2016, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω, προβλέπεται η **υποχρέωση** καταγγελίας στις αναφερόμενες στην παρ. 2 του ιδίου άρθρου περιπτώσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται διατάξεις που εισήγαγε ο εθνικός νομοθέτης, ως εθνικά μέτρα εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, οι αναθέτουσες αρχές **καταγγέλλουν υποχρεωτικά**, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, μια δημόσια σύμβαση παροχής υπηρεσιών καθαριότητας ή/και φύλαξης κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, εφόσον συντρέξει περίπτωση διαπίστωσης παράβασης από τον ανάδοχο των εργατικών ή/και

κοινωνικοασφαλιστικών υποχρεώσεων που έχει αναλάβει, και συγκεκριμένα, εφόσον συντρέξει περίπτωση (διαζευκτικά):

- είτε της παρ. 5 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010: δηλαδή οι υπηρεσίες ή οι επιτροπές παρακολούθησης της καλής εκτέλεσης της σύμβασης διαπιστώνουν παραβάσεις των όρων του εν λόγω άρθρου 68 κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης³⁴⁹.

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010:

«Όταν οι υπηρεσίες ή οι επιτροπές παρακολούθησης καλής εκτέλεσης του έργου του αποδέκτη των υπηρεσιών διαπιστώνουν παραβάσεις των όρων του παρόντος άρθρου κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου, η σύμβαση καταγγέλλεται από την αναθέτουσα αρχή. Όταν οι παραβάσεις διαπιστώνονται κατά την παραλαβή του έργου, τα δικαιώματα που απορρέουν από τη σύμβαση δεν ικανοποιούνται, καταβάλλονται, όμως, από τον αποδέκτη των υπηρεσιών οι αποδοχές στους εργαζομένους και αποδίδονται οι ασφαλιστικές τους εισφορές».

- είτε της παρ. 7 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010: δηλαδή έχει εκδοθεί πράξη επιβολής προστίμου για παραβάσεις εργατικής νομοθεσίας που χαρακτηρίζονται ως “υψηλής” ή “πολύ υψηλής” σοβαρότητας κατά τις κείμενες διατάξεις, για δεύτερη φορά κατά τη διάρκεια λειτουργίας της σύμβασης.

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 7 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010:

³⁴⁹ Πρβλ. αναλυτικώς τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 68 Ν. 3863/2010, ως ισχύει.

«Όταν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) και του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ διαπιστώνουν παραβάσεις που αφορούν την αδήλωτη εργασία, την παράνομη απασχόληση αλλοδαπών ή παραβάσεις της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, ενημερώνουν εγγράφως την αναθέτουσα αρχή. Επίσης, ενημερώνουν εγγράφως την αναθέτουσα αρχή για τις πράξεις επιβολής προστίμου που αφορούν τις ανωτέρω διαπιστωθείσες παραβάσεις. Η πράξη επιβολής προστίμου στον εργολάβο για παραβάσεις της εργατικής νομοθεσίας που χαρακτηρίζονται από τις κείμενες διατάξεις ως «υψηλής» ή «πολύ υψηλής» σοβαρότητας για δεύτερη φορά κατά τη διάρκεια λειτουργίας της σύμβασης οδηγεί υποχρεωτικά στην καταγγελία της σύμβασης από την αναθέτουσα αρχή και στην κήρυξη του εργολάβου έκπτωτου».

12.4.3 Η μονομερής λύση της δημόσιας σύμβασης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, σε άλλες περιπτώσεις (Προϋποθέσεις - Αιτιολόγηση)

Ενόψει της αρχής της νομιμότητας της διοικητικής δράσης, το δικαίωμα της αναθέτουσας αρχής για μονομερή λύση της δημόσιας σύμβασης προϋποθέτει την ύπαρξη ειδικής ρύθμισης να παρέχει το δικαίωμα αυτό, η δε σύννομη άσκησή του ελέγχεται από τα αρμόδια, κατά περίπτωση, δικαστήρια.

Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων βασίζεται στο ότι επί λύσης της σύμβασης μονομερώς από την αναθέτουσα αρχή, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις της οικείας κάθε φορά νομοθεσίας για τη δημόσια σύμβαση³⁵⁰, εφόσον υπάρχουν, οι οποίες αποκλείουν την εφαρμογή του

³⁵⁰ Για όλα τα είδη δημοσίων συμβάσεων εφαρμόζεται το άρθρο 133 Ν. 4412/2016, ειδικώς για συμβάσεις έργων εφαρμόζεται το άρθρο 163 Ν. 4412/2016, κλπ. Πρβλ. αποφάσεις ΔΕφΠειρ Α2113, Α2114, Α2115, Α2119/2022, ΣτΕ 756/2021, 2367/2017, 3505/2011, 1921/2008, ΔΕφΑθ 2439/2000, κ.α.

Αστικού Κώδικα (Α.Κ.)³⁵¹. Η νομολογιακή αυτή θέση στηρίζεται στο ότι οι διατάξεις της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων ρυθμίζουν λεπτομερώς τόσο τις κατ' εξαίρεση περιπτώσεις της τροποποίησης και λύσης των διαφορετικών ειδών δημοσίων συμβάσεων, μέσω σχετικών ειδικών διατάξεων, όσο και τις περιπτώσεις υπό τις οποίες κηρύσσεται έκπτωτος ο ανάδοχος³⁵². Περαιτέρω, από το πλέγμα των σχετικών διατάξεων συνάγεται ότι αποκλείεται η περίπτωση μονομερούς καταγγελίας από συμβαλλόμενο μέρος των συμβάσεων αυτών, πλην των περιπτώσεων που αυτή προβλέπεται ρητώς³⁵³. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων³⁵⁴, «[...]Το δικαίωμα μονομερούς λύσεως δημόσιας συμβάσεως προμήθειας επιφυλάσσεται αποκλειστικώς στον οικείο δημόσιο φορέα, είτε δια καταγγελίας, εφόσον συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 133 του ν. 4412/2016 είτε δια της κηρύξεως του προμηθευτή ως εκπτώτου, υπό τους όρους του άρθρου 203 του ίδιου νόμου. Ως εκ τούτου δεν επιτρέπεται η μονομερής λύση της σύμβασης με υπαναχώρηση ή καταγγελία, μέσω της συμπληρωματικής εφαρμογής διατάξεων του ΑΚ (πρβλ ΣτΕ 756/2021, 2367/2017, 1921/2008) [...]».

³⁵¹ Άρθρο 700 ΑΚ: «Ο εργοδότης έχει δικαίωμα έως την αποπεράτωση του έργου να καταγγείλει οποτεδήποτε τη σύμβαση. Αν γίνει καταγγελία, οφείλεται στον εργολάβο η συμφωνημένη αμοιβή, αφαιρείται όμως απ' αυτήν η δαπάνη που εξοικονομήθηκε από τη ματαίωση της σύμβασης, καθώς και οτιδήποτε άλλο ωφελήθηκε ο εργολάβος από άλλη εργασία του ή παρέλειψε με δόλο να ωφεληθεί». Άρθρο 672 ΑΚ: «Καθένα από τα μέρη έχει δικαίωμα σε κάθε περίπτωση να καταγγείλει οποτεδήποτε τη σύμβαση για σπουδαίο λόγο, χωρίς να τηρήσει προθεσμία. Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να αποκλειστεί με συμφωνία».

³⁵² Πρβλ. άρθρο 203 Ν. 4412/2016 για την έκπτωση του αναδόχου σε προμήθειες και υπηρεσίες, άρθρο 160 για έργα, άρθρο 191 για μελέτες, τεχνικές και λοιπές συναφείς επιστημονικές υπηρεσίες.

³⁵³ Πρβλ. σχετικώς Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», ό.π., σελ. 725 επ.

³⁵⁴ Ενδεικτικά, ΔΕφΠερ Α2113, Α2114, Α2115 και Α2119/2022.

Ενδεχομένως πάντως θα ήταν δυνατόν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 130 Ν. 4412/2016 περί πρόβλεψης ειδικών όρων εκτέλεσης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης (διακήρυξη), να καθορίζονται σε αυτά εκ των προτέρων, ρητώς και με σαφήνεια και άλλες περιπτώσεις μονομερούς λύσης της σύμβασης (άλλοι λόγοι καταγγελίας) εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, οι οποίοι να περιλαμβάνονται και στο σχετικό συμφωνητικό που υπογράφεται μεταξύ αναθέτουσας αρχής και αναδόχου. Οι ανωτέρω ειδικοί όροι κατά την εκτέλεση, προβλεπόμενοι είτε συμβατικά είτε με παραπομπή στην εφαρμογή ειδικής τομεακής νομοθεσίας (εφόσον υπάρχει), πρέπει να συνάδουν/είναι συμβατοί και να μην αντιτίθενται σε διατάξεις του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου, καθώς και να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας.

Παράδειγμα:

- Σε σύμβαση παροχής υπηρεσιών μεταφοράς μαθητών, θα μπορούσε να προβλέπεται εκ των προτέρων στα έγγραφα της σύμβασης, ως ειδικός όρος κατά την εκτέλεση³⁵⁵:

- Η αντικατάσταση προσωπικού που εκτελεί τη σύμβαση: Σε περίπτωση που, κατά την εκτέλεση της σύμβασης, συντρέξει στο πρόσωπο των οδηγών και συνοδηγών των οχημάτων που χρησιμοποιεί ο ανάδοχος, μία από τις καταστάσεις που περιγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης (μέθη, ανάρμοστη συμπεριφορά προς μαθητές και γονείς,

³⁵⁵ Πρβλ. υπόδειγμα τεύχους διακήρυξης της ΕΑΔΗΣΥ, για σύμβαση παροχής υπηρεσιών μεταφοράς μαθητών, άνω των ορίων, μέσω Δυναμικού Συστήματος Αγορών (ΔΣΑ) στην ιστοσελίδα της Αρχής www.eaadhsy.gr

κλπ), η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητά την αντικατάσταση του προσωπικού που εκτελεί τη σύμβαση (οδηγού, συνοδού), με άλλον, ο οποίος να πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις που έχουν τεθεί με τα έγγραφα της σύμβασης και ο ανάδοχος υποχρεούται να το πράξει. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του, η αναθέτουσα αρχή δύναται να καταγγείλει τη σύμβαση και να απευθυνθεί στον/ους επόμενο/ους μειοδότη/ες από την προηγουμένως διεξαχθείσα διαγωνιστική διαδικασία.

- Η διακοπή σύμβασης: Η αναθέτουσα αρχή διατηρεί τη δυνατότητα διακοπής σύμβασης, κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, λόγω κατάργησης δρομολογίου/ων. Στην περίπτωση διακοπής της σύμβασης, λόγω κατάργησης δρομολογίου, εφαρμόζονται τα σχετικά οριζόμενα στις οικείες διατάξεις (Κεφάλαιο Γ') της ΚΥΑ για τη μεταφορά μαθητών, ως ισχύει.

12.4.4 Η μονομερής λύση της δημόσιας σύμβασης, εκ μέρους του αναδόχου

Στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, ο ν. 4412/2016 δεν προβλέπει δικαίωμα του αναδόχου για μονομερή λύση της σύμβασης με δική του πρωτοβουλία. Από το συνολικό πλέγμα των σχετικών διατάξεων του Ν. 4412/2016, οι οποίες δεν προβλέπουν το δικαίωμα αυτό για τα συγκεκριμένα είδη δημοσίων συμβάσεων που εξετάζονται εν προκειμένω (προμήθειες και υπηρεσίες), καθώς και από το γεγονός ότι το άρθρο 203 Ν. 4412/2016 προβλέπει μόνο την κήρυξη του αναδόχου (προμηθευτή ή παρόχου υπηρεσιών) ως εκπτώτου σε περίπτωση παραβίασης συγκεκριμένων υποχρεώσεών του από τη σύμβαση, συνάγεται, όπως προαναφέρθηκε, ότι δικαίωμα μονομερούς λύσης της δημόσιας σύμβασης επιφυλάσσεται αποκλειστικά στην

αναθέτουσα αρχή και, ως εκ τούτου, δεν επιτρέπεται, μέσω της συμπληρωματικής εφαρμογής διατάξεων του Αστικού Κώδικα (λχ. άρθρα 383, 385, 672 και 766 ΑΚ), η λύση της σύμβασης με πρωτοβουλία του αναδόχου, είτε με καταγγελία αυτής είτε με υπαναχώρηση εξ αυτής χωρίς την επιβολή των κυρώσεων που του αναλογούν (με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 8 του άρθρου 105 Ν. 4412/2016, σύμφωνα με τις οποίες εάν η αναθέτουσα αρχή δεν απευθύνει στον ανάδοχο την πρόσκληση για υπογραφή του συμφωνητικού εντός 60 ημερών από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, ο τελευταίος μπορεί να υπαναχωρήσει νόμιμα)³⁵⁶.

12.4.5 Η σύμπτωση βούλησης των αντισυμβαλλομένων

Σύμφωνα με όσα προειπώθηκαν, δεν επιτρέπεται η μονομερής λύση της δημόσιας σύμβασης προμήθειας και υπηρεσίας από συμβαλλόμενο μέρος των συμβάσεων αυτών, πλην των περιπτώσεων που προβλέπεται ρητώς. Ομοίως, δεν θα μπορούσε ευκόλως να υποστηριχθεί ότι επιτρέπεται η πρόωρη λύση της δημόσιας σύμβασης πριν την ολοκλήρωσή της, απλώς και μόνο διότι διαπιστώνεται σύμπτωση βούλησης των αντισυμβαλλομένων (αναθέτουσας αρχής – αναδόχου), ακριβώς επειδή κάτι σχετικό δεν προβλέπεται στο ν. 4412/2016, ενώ η παραπομπή σε συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων του ΑΚ, ως προς το σημείο αυτό (ότι δηλαδή τα συμβαλλόμενα μέρη θα είχαν δικαίωμα, οποτεδήποτε το θελήσουν, να λύσουν τη σύμβαση, λόγω σύμπτωσης

³⁵⁶ Άρθρο 105 παρ. 8 Ν. 4412/2016: "Εάν η αναθέτουσα αρχή δεν απευθύνει την πρόσκληση της παρ. 4 εντός χρονικού διαστήματος εξήντα (60) ημερών από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, με την επιφύλαξη της ύπαρξης επιτακτικού λόγου δημόσιου συμφέροντος ή αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, ο ανάδοχος δικαιούται να απέχει από την υπογραφή του συμφωνητικού, χωρίς να εκπέσει η εγγύηση συμμετοχής του, καθώς και να αναζητήσει αποζημίωση ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ". Πρβλ. περαιτέρω, σχετικά Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», όπ.π., σελ. 731, καθώς και προαναφερθείσα νομολογία.

βουλήσεώς τους), δεν θα ήταν ευχερής. Σημειώνεται δε ότι δεν ανευρέθη σχετική προς τούτο νομολογία, βάσει της οποίας να έχει γίνει δεκτή η λύση της δημόσιας σύμβασης λόγω σύμπτωσης βούλησης των συμβαλλομένων.

Περαιτέρω, ειδικός όρος εκτέλεσης που -ενδεχομένως- θα περιλαμβανόταν σε διακήρυξη, σύμφωνα με τον οποίο η δημόσια σύμβαση μπορεί να λυθεί οποτεδήποτε και για οποιονδήποτε λόγο, με αμοιβαία συμφωνία/σύμπτωση βουλήσεως των συμβαλλομένων μερών δεν αποτελεί ρητό και σαφή όρο που διατυπώνεται εκ των προτέρων στα έγγραφα της σύμβασης, ως οφείλει να πράξει η αναθέτουσα αρχή. Και τούτο, καθώς δεν προσδιορίζει με σαφήνεια το αντικείμενο και το πεδίο/έυρος που θα μπορούσε να καταλάβει, αλλά εισάγει έναν αόριστο όρο, γενικόλογα διατυπωμένο, τον οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν κατά βούληση να ερμηνεύουν κατά την εκτέλεση της σύμβασης.

12.4.6 Η περίπτωση της απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης

Στην πράξη, οι συνθήκες εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, κυρίως σε πολυετείς συμβάσεις προμηθειών ή παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών, μπορούν να μεταβληθούν αιφνιδίως και δραματικά μετά την κατάρτιση της σύμβασης και κατά τον χρόνο εκτέλεσής της, κατά τρόπο που να τεθεί σε κίνδυνο η εκτέλεση της

σύμβασης, αφού μπορεί να διαταραχθεί ή ανατραπεί η οικονομική της ισορροπία ή να καταστεί αδύνατη η εκτέλεσή της³⁵⁷.

Περιπτώσεις απρόοπτης μεταβολής συνθηκών, κατά τη νομολογία, συνιστούν, υπό προϋποθέσεις, ιδίως, η μεγάλη αύξηση της αξίας των υλικών ή των ημερομισθίων³⁵⁸, οι έκτακτες νομισματικές ή νομοθετικές μεταβολές³⁵⁹, η αλλαγή των υλικών ή των τεχνικών μέσων³⁶⁰, η ανάκληση της άδειας λατομείου³⁶¹, τα απρόβλεπτα καιρικά φαινόμενα (που δεν φτάνουν στην εξαιρετική περίπτωση της συνδρομής ανωτέρας βίας)³⁶², κ.α. Στο ανωτέρω πλαίσιο, έχει κριθεί ότι η οικονομική κρίση, δηλαδή η σοβαρή και έκτακτη φύσης επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας καταρχήν δεν συνιστά αφ' εαυτής απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης³⁶³. Θα μπορούσε μόνο κατ' εξαίρεση να συνιστά τέτοια μεταβολή, υπό προϋποθέσεις και κρινόμενη σε σχέση με τις λοιπές συνθήκες³⁶⁴.

Εν προκειμένω, εξετάζεται εάν η απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη χρήση

³⁵⁷ Για την όλη προβληματική σε σχέση με την απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών στην εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης, πρβλ. «Δημόσιες Συμβάσεις – Κρίσιμα θέματα και νεότερες εξελίξεις, Πρακτικά Συνεδρίου της 21-23 Νοεμβρίου 2019» στην Αθήνα, μεταξύ της ΕΑΔΗΣΥ και της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νίκη 2021, και ειδικότερα την εισήγηση της Κλεοπάτρας Καλλικάκη, Εφέτη Διοικητικών Δικαστηρίων, με θέμα «Η απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης», σελ. 425 επ.

³⁵⁸ ΣτΕ 1098/2013, 2625/2014, ΔΕφΠατρών 1013/2017, ΔΕφΛάρισας 40/2018.

³⁵⁹ ΣτΕ 1136/1999, 2702/2011, ΣτΕ 1613/2015, ΑΠ 733/2017, ΔΕφΑθ 3002/2014.

³⁶⁰ ΔΕφΠατρών 656/2017.

³⁶¹ ΣτΕ 379/2014.

³⁶² ΔΕφΑθ 656/2011.

³⁶³ ΔΕφΘες 186/2019, 219/2016.

³⁶⁴ ΑΠ 566/2018.

των γενικών αρχών της καλής πίστης, των συναλλακτικών ηθών και της επιείκειας, όπως αυτές εκφράζονται νομοθετικά στα άρθρα 288 και 388 του Αστικού Κώδικα (ΑΚ) με συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων αυτού³⁶⁵, μέσω δε αυτών να επιδιωχθεί δικαστικά η πρόωρη λύση της σύμβασης, με αίτηση κάποιου εκ των συμβαλλομένων -και πολλώ δε μάλλον- στην περίπτωση που τυχόν υπάρχει σύμπτωση βουλήσεως αυτών για πρόωρη λύση.

Οι διατάξεις του άρθρου 388 ΑΚ, όπως άλλωστε και οι διατάξεις των άρθρων 200 και 288 ΑΚ περί ερμηνείας της σύμβασης και εκπλήρωσης της παροχής σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, απηχούν γενικές αρχές του δικαίου. Κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 388 ΑΚ, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες παρέχεται στον έναν εκ των συμβαλλομένων το διαπλαστικό δικαίωμα να ζητήσει από το δικαστήριο την αναγωγή της οφειλόμενης παροχής στο προσήκον μέτρο ή και τη λύση ολόκληρης της σύμβασης, εφόσον η τελευταία δεν έχει ακόμη εκτελεστεί, είναι :

- α) η μεταβολή των περιστατικών στα οποία κυρίως, με βάση την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, τα μέρη στήριξαν τη σύναψη της αμφοτεροβαρούς σύμβασης,
- β) η μεταβολή να είναι μεταγενέστερη από την κατάρτιση της σύμβασης και να οφείλεται σε λόγους που ήταν έκτακτοι και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν και
- γ) από τη μεταβολή αυτή, η παροχή του οφειλέτη, ενόψει και της αντιπαροχής, να καθίσταται υπέρμετρα επαχθής.

³⁶⁵ Ως προς το περιεχόμενο των άρθρων 288 και 388 ΑΚ, πρβλ. σχετική υποσημείωση σε προηγούμενη υποενότητα. Τα ως άνω άρθρα του ΑΚ εφαρμόζονται συμπληρωματικά κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 129 του ν. 4412/2016.

Παρέχεται έτσι στο δικαστήριο η δυνατότητα, με βάση αντικειμενικά κριτήρια που αντλούνται από την έννομη τάξη και τις αντιλήψεις που κρατούν στις συναλλαγές, να αποκλίνει από τα συμφωνηθέντα και να επαναπροσδιορίσει τις οφειλόμενες παροχές, αυξάνοντας ή ανάλογα μειώνοντας το συμφωνημένο μέγεθός τους, ώστε αυτές να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της συναλλακτικής καλής πίστης κατά το χρόνο της εκπλήρωσής τους³⁶⁶.

Μελέτες περίπτωσης, βάσει γνωμοδοτήσεων του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ) και σχετικής νομολογίας των διοικητικών δικαστηρίων:

1. Μολονότι η επίκληση της απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης γίνεται -κατά κανόνα- από τον ανάδοχο, δεν αποκλείεται να επικαλεσθεί τέτοια μεταβολή και η αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να απαλλαγεί από τις συμβατικές υποχρεώσεις της έναντι του αναδόχου. Το ζήτημα αυτό αντιμετώπισε το ΝΣΚ όταν κλήθηκε να απαντήσει στο ερώτημα εάν μετά τη συγχώνευση με απορρόφηση των ΗΣΑΠ ΑΕ και ΤΡΑΜ ΑΕ από την Α.Μ.Ε.Λ. ΑΕ και τον μετασχηματισμό των εταιριών αυτών στη νέα εταιρία ΣΤΑΣΥ ΑΕ, ήταν δυνατή η λύση σύμβασης προμήθειας που είχε συνάψει το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας για την κάλυψη των αναγκών του προσωπικού της ΗΣΑΠ ΑΕ σε στολές, κατ' επίκληση απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών, ήτοι κατ' εφαρμογή των άρθρων 388 και 288 ΑΚ. Με την αριθμ. 276/2012 γνωμοδότησή του το ΝΣΚ, χωρίς να αποκλείει εκ προοιμίου τη δυνατότητα επίκλησης της απρόοπτης μεταβολής συνθηκών δημόσιας σύμβασης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής,

³⁶⁶ Πρβλ. ΟΛΑΠ 9/1997, ΑΠ 660/2019, ΑΠ 398/2008.

γνωμοδότησε ομόφωνα ότι, στην προκειμένη περίπτωση, δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 388 και 288 του ΑΚ³⁶⁷. Κατά την ίδια γνωμοδότηση, **μπορούσε να επιδιωχθεί η λύση της εν λόγω σύμβασης προμήθειας με την έκδοση μονομερούς εκτελεστής πράξης της αναθέτουσας αρχής, εάν διαπιστωνόταν ότι, υπό τις διαμορφωθείσες συνθήκες, η ικανοποίηση του επιδιωκόμενου με τη σύμβαση δημοσίου σκοπού είχε καταστεί πλέον ατελέσφορη και αντίθετη με το δημόσιο συμφέρον**, η οποία μονομερής λύση, εφόσον δεν στηριζόταν σε αντισυμβατική συμπεριφορά της προμηθεύτριας αναδόχου εταιρίας, ήταν δυνατό να οδηγήσει στην καταβολή χρηματικής αποζημίωσης.

Τη μη εφαρμογή της ρήτρας καλόπιστης και σύμφωνης με τα συναλλακτικά ήθη εκπλήρωσης των παροχών (άρθρα 388 και 288 ΑΚ) δέχτηκε και το ΔΕΦΑθηνών, με την αριθμ. 2420/2015 απόφασή του επί αγωγής αποζημίωσης που άσκησε η ανωτέρω προμηθεύτρια εταιρία κατά του Ελληνικού Δημοσίου, μετά τη μονομερή λύση της επίμαχης σύμβασης προμήθειας, κρίνοντας ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται, καταρχάς, να αποζημιώσει την ενάγουσα προμηθεύτρια για την αποδεδειγμένη -από τη μη εκτέλεση- ζημία της. Τελικά, στην πράξη το Δικαστήριο απέρριψε τα επί μέρους αιτούμενα κονδύλια αποζημίωσης, τα μεν αναφερόμενα στη θετική ζημία της ενάγουσας ως αναπόδεικτα, ενώ αυτά που αντιστοιχούσαν στο διαφυγόν κέρδος και

³⁶⁷ Η μεταβολή στη νομική υπόσταση του αρχικού φορέα δεν συνιστούσε έκτακτο και απρόβλεπτο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 388 ΑΚ, το οποίο μπορούσε να διαταράξει σε ικανό βαθμό την οικονομική ισορροπία της υπό εξέταση σύμβασης προμήθειας, άποψη που ενισχυόταν και από την υποκατάσταση του νέου φορέα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εταιριών που απορροφήθηκαν, το οποίο υποδείκνυε την πρόθεση του νομοθέτη να μη διαταραχθεί η ισορροπία των υφισταμένων έννομων σχέσεων, ενώ κρίθηκε ότι δεν συνέτρεχαν ούτε οι προϋποθέσεις του άρθρου 288 ΑΚ.

στη χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη, λόγω μη συνδρομής των απαιτούμενων προϋποθέσεων του άρθρου 105 Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (ΕισΝΑΚ).

2. Ομοίως, υπέρ της μη εφαρμογής της ρήτρας της καλής πίστης τάχθηκε και η πλειοψηφία στην αριθμ. 298/2015 γνωμοδότηση του ΝΣΚ, κατά την οποία το συμβαλλόμενο Δημόσιο δεν μπορούσε να καταγγείλει και να επιφέρει τη λύση των συμβάσεων καθαρισμού μονομερώς, πριν από τη λήξη της συμφωνημένης διάρκειάς τους, κατ' επίκληση των αρχών της καλής πίστης και της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης (άρθρο 288 ΑΚ), εκτός αν υφίστατο αντίστοιχη συμβατική πρόβλεψη. Η γνώμη αυτή στηρίχθηκε στο ότι η εφαρμογή του άρθρου 288 ΑΚ αναφερόταν σε περιπτώσεις τροποποίησης και όχι λύσης της σύμβασης και στο ότι το Δημόσιο δεν μπορούσε να στοιχειοθετήσει σπουδαίο λόγο μονομερούς λύσης της σύμβασης με την επίκληση -εις βάρος του αντισυμβαλλομένου του- των περιστατικών που το ίδιο προκάλεσε (νομοθέτηση επαναφοράς προσωπικού καθαριότητας). Κατά την άποψη πάντως της μειοψηφίας στην ανωτέρω γνωμοδότηση, ήταν δυνατή η μονομερής λύση της σύμβασης κατ' επίκληση του άρθρου 288 ΑΚ, χωρίς καταβολή αποζημίωσης και χωρίς να ενδιαφέρει η υπαιτιότητα του αντισυμβαλλομένου του καταγγέλλοντος.

3. Περαιτέρω, το ΔΕφΘΕσ/νίκης με την αριθμ. 186/2019 απόφασή του δέχθηκε ότι δεν συνέτρεχε απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης της σύμβασης παροχής υπηρεσιών μεταφοράς μαθητών, που να δικαιολογεί την κατ' άρθρο 388 ΑΚ μείωση της συμφωνηθείσας αμοιβής, λόγω της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, όπως υποστήριζε η αναθέτουσα αρχή (Περιφέρεια), αφού η κατάσταση αυτή ήταν γνωστή σε αυτήν κατά την κατάρτιση της σύμβασης (συγκεκριμένα κατά την υπογραφή παρατάσεων και τροποποιητικών συμβάσεων).

4. Τέλος, στην πρόσφατη απόφαση 757/2024 Διοικητικού Εφετείου Θεσ/νίκης, επί κήρυξης του αναδόχου ως εκπώτου από σύμβαση προμήθειας, έγινε δεκτό ότι: Κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 388 ΑΚ, η οποία, απηχούσα γενική αρχή του δικαίου, είναι, κατά το μέρος που αφορά, μεταξύ άλλων, την παροχή αποζημίωσης, αναλόγως εφαρμοστέα και επί διοικητικών συμβάσεων, εάν, λαμβανομένης υπόψη της

καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, τα περιστατικά που αποτέλεσαν το θεμέλιο καταρτίσεως διοικητικής σύμβασης μεταβλήθηκαν μετά την κατάρτισή της, από λόγους έκτακτους και απρόβλεπτους, εξαιτίας δε της συνδρομής των λόγων αυτών η εκπλήρωση της παροχής, ενόψει και της αντιπαροχής, κατέστη υπερμέτρως επαχθής, το δικαστήριο μπορεί, παρεμβαίνοντας διορθωτικώς στα της συμβάσεως, να αναγάγει, κατ' απόκλιση των συμφωνηθέντων, την παροχή στο προσήκον μέτρο ή να αποφασίσει τη λύση της σύμβασης εξ ολοκλήρου ή κατά το μέρος που δεν έχει ακόμη εκτελεσθεί. Ειδικώς δε η αναπροσαρμογή της παροχής έναντι της αντιπαροχής, αποβλέπouσα στη διατήρηση της ισορροπίας της σύμβασης, συνιστά αποζημίωση, η οποία, κατά νόμο, περιορίζεται στο προσήκον μέτρο. Όπως, όμως, γίνεται ομοίως δεκτό, σε περίπτωση μη συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 388 ΑΚ, το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί, βάσει των άρθρων 200 και 288 ΑΚ, τα οποία εφαρμόζονται επίσης και επί διοικητικών συμβάσεων, καθόσον αποδίδουν γενική αρχή του δικαίου, να παρεμβαίνει διορθωτικώς και να καθορίζει, ακόμη και κατά παρέκκλιση των συμφωνηθέντων, την παροχή και την αντιπαροχή στο μέτρο που επιβάλλεται από την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, όταν, συνεπεία εξαιρετικού γεγονότος, μεταβλήθηκαν απρόβλεπτα οι τιμές, κατά τρόπο ώστε, και αν δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 388 ΑΚ, να καθίσταται, εντούτοις, για κάποιον από τους αντισυμβαλλομένους υπερμέτρως επαχθής η εκ μέρους του εκπλήρωση της οφειλόμενης παροχής, και μάλιστα σε βαθμό που να υπερβαίνει τον, κατά την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, κίνδυνο που μπορεί να αναληφθεί από αυτόν³⁶⁸. Εντούτοις, στη συγκεκριμένη υπόθεση κρίθηκε ad hoc ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 388 και 288 ΑΚ.

³⁶⁸ Πρβλ., σχετικώς, αποφάσεις ΔΕφΑθ 319/2023, 2525/2022, 1451/2021, ΣτΕ 2033/2018, 2426/2017,

Συμπέρασμα: Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, καθίσταται κατανοητό ότι σε περίπτωση εκτελούμενης σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, το ανέφικτο νόμιμης υλοποίησης αυτής και η ανάγκη απόκλισης από τα συμφωνηθέντα, όπως και επαναπροσδιορισμού των συμφωνημένων παροχών, λόγω απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών, είναι πιθανό να διαπιστωθούν και να πρέπει να ρυθμιστούν δικαστικώς. Οι όποιες διορθωτικές παρεμβάσεις επί μιας σύμβασης που επιβάλλει υποχρεώσεις στα μέρη, οι οποίες είναι δυσβάστακτες ή ανέφικτες και ούτως καταλήγουν σε αντίθεση με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, μπορεί –τελικώς- να οδηγήσουν στη λύση αυτής, μέσω της λήψης σχετικής δικαστικής απόφασης. Οι σχετικές επιλογές πρέπει να αιτιολογούνται δεόντως και να εντάσσονται στο πλαίσιο νομιμότητας που θέτει ο ν. 4412/2016 και οι οικείες διατάξεις στις οποίες παραπέμπει, όπως των άρθρων 200, 288 και 388 Α.Κ.

Με βάση τα προαναφερθέντα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι είναι δυνατή, υπό προϋποθέσεις, -και πάντως εκ των προτέρων δεν μπορεί να αποκλεισθεί- η επίκληση απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας³⁶⁹ για τη δικαστική επιδίωξη της πρόωρης λύσης αυτής, με αίτηση -πρωτοβουλία ενός εκ των συμβαλλομένων (αναδόχου ή αναθέτουσας αρχής).

2702/2011, 1582/2009, 550, 552/2004, βλ. και ΣτΕ 4673, 3320-1, 2084, 822, 555, 379, 355, 344/2014, 1751/2013 κ.α.

³⁶⁹ Όπως υποστηρίζεται, «[...] η ρήτρα του άρθρου 288 ΑΚ εφαρμόζεται και μάλιστα πολύ περισσότερο όταν από υπαιτιότητα των μερών, κοινή ή μόνο του αναδόχου ή της αναθέτουσας αρχής, δεν προβλέφθηκε η μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης της σύμβασης, ενώ η ανυπαίτια έλλειψη πρόβλεψης επισύρει την εφαρμογή του άρθρου 388 ΑΚ με τη συνδρομή και των λοιπών προϋποθέσεων που το άρθρο αυτό απαιτεί. Δηλαδή το άρθρο 288ΑΚ εφαρμόζεται όταν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της ειδικότερης διάταξης του άρθρου 388ΑΚ, που απαιτεί η μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης της σύμβασης στις οποίες από κοινού τα μέρη στήριζαν τη σύναψή της, να είναι απρόβλεπτη χωρίς υπαιτιότητα των μερών, προκειμένου να μπορεί να αναπροσαρμοστεί».

13 Η ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

13.1 Εισαγωγή

Όπως έχει ήδη καταστεί κατανοητό, με βάση τα αναφερόμενα σε προηγούμενη ενότητα, η αθέτηση οποιασδήποτε κύριας ή παρεπόμενης υποχρέωσης, συμβατικής ή που απορρέει από το νόμο, στο στάδιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, είναι δυνατό να γεννά δευτερογενείς υποχρεώσεις (λχ. προς αποζημίωση) και να καταλήγει στην επιβολή κυρώσεων στον ανάδοχο (λχ., υπό προϋποθέσεις, η έκπτωση του αναδόχου με σοβαρές παρεπόμενες κυρώσεις, η επιβολή προστίμων, ποινικών ρητρών, κλπ). Η ως άνω επιβολή κυρώσεων στον ανάδοχο, κατά τα ανωτέρω, στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης οδηγεί συχνά στην ανάγκη επίλυσης των διαφορών που προκύπτουν εξ αυτού του λόγου.

Και τούτο, δεδομένου ότι είναι πιθανό να εμφανιστούν διαφορές κατά την εκτέλεση της σύμβασης, ακόμα και αν η αναθέτουσα αρχή διατηρεί μια καλή σχέση συνεργασίας με τον ανάδοχο. Για τον ανωτέρω λόγο, είναι σημαντικό να έχουν προβλεφθεί οι εφαρμοζόμενοι τρόποι επίλυσης διαφορών, η κλιμάκωση, όπως και οι διαδικασίες

Πρβλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Γ' Εκδ. όπ.π., σελ. 698-706. Περαιτέρω, πρβλ. «Δημόσιες Συμβάσεις – Κρίσιμα θέματα και νεότερες εξελίξεις, Πρακτικά Συνεδρίου της 21-23 Νοεμβρίου 2019» στην Αθήνα, μεταξύ της ΕΑΔΗΣΥ και της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νίκη 2021, και ειδικότερα την εισήγηση της Κλεοπάτρας Καλλικάκη, Εφέτη Διοικητικών Δικαστηρίων, με θέμα «Η απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης», σελ. 438-439.

εφαρμογής τους, στους όρους της εκτέλεσης, όπως έχουν αποτυπωθεί στα έγγραφα της σύμβασης και εν συνεχεία, στο συμφωνητικό.

Στην πράξη, αναφερόμαστε στο ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο που διέπει τις έννομες σχέσεις και διαφορές μεταξύ αναθέτουσας αρχής και αναδόχου, όπως προκύπτουν κατά την εκτέλεση και ερμηνεία των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και από πράξη ή παράλειψη οργάνου της αναθέτουσας αρχής που σχετίζεται με την οικεία σύμβαση.

Σημειωτέον ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν αναπτύξει πλούσια νομολογία στα εν λόγω ζητήματα, προερχόμενη κυρίως από τις δημόσιες συμβάσεις έργων, οι οποίες, ακριβώς επειδή έχουν συνήθως μακρά διάρκεια εκτελέσεως, “ευνοούν” περισσότερο την ανάπτυξη διαφορών μεταξύ αναδόχου και διοίκησης του έργου κατά την εν λόγω περίοδο. Πρόκειται αφενός για τις συνήθεις συμβατικές διαφορές και αφετέρου για εκείνες που μπορεί να οφείλονται σε απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών, όπως αναλυτικώς αναφέρθηκε στην προηγούμενη Ενότητα.

13.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της παρούσας διδακτικής ενότητας δεν είναι να προβεί σε λεπτομερή και εξαντλητική παράθεση των ειδών και των μέσων της παρεχόμενης έννομης προστασίας στο στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, αλλά να θέσει συνοπτικά υπόψη των επιμορφούμενων την ύπαρξη του σχετικού θεσμικού πλαισίου περί διοικητικής και δικαστικής επίλυσης των διαφορών, στο βαθμό που αφορά στις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν και να εφαρμόσουν, όπως και στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους κατά το εν λόγω στάδιο της δημόσιας σύμβασης.

Ειδικότερα, στόχος είναι να γίνουν κατανοητές οι προϋποθέσεις, οι τηρούμενες διαδικασίες, οι προβλεπόμενες προθεσμίες και οι έννομες συνέπειες, σε περίπτωση που στο στάδιο της εκτέλεσης, ο ανάδοχος αποφασίσει να ασκήσει διοικητική προσφυγή κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις. Περαιτέρω, στόχευση αποτελεί το να εντοπιστούν τα βασικά - ουσιώδη ζητήματα που πρέπει να έχουν υπόψη

τους οι επιμορφούμενοι κατά το στάδιο της δικαστικής επίλυσης των διαφορών που προκύπτουν από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας, ιδίως, το ασκούμενο ένδικο βοήθημα, το αρμόδιο δικαστήριο, η υποχρεωτική τήρηση του προηγούμενου σταδίου της διοικητικής επίλυσης διαφορών και οι επερχόμενες έννομες συνέπειες.

13.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Προσδοκώμενα αποτελέσματα της παρούσας διδακτικής ενότητας είναι να δύνανται οι επιμορφούμενοι να διακρίνουν τα είδη και τα μέσα της παρεχόμενης έννομης προστασίας στο στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης (διοικητικής - προδικαστικής, καθώς και δικαστικής) και να τηρούν όλες τις σχετικές, κατά περίπτωση, υποχρεώσεις που απορρέουν από την κείμενη νομοθεσία, εφαρμόζοντας τις σχετικές διατάξεις.

Ειδικότερα, επιχειρείται μια βασική διάκριση των ειδών και των μέσων της παρεχόμενης έννομης προστασίας στο στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας και υπηρεσίας, τόσο προδικαστικής - διοικητικής όσο και δικαστικής, υπό την κάτωθι οπτική: Δεδομένου ότι η έννομη προστασία κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων συνιστά ένα διακριτό - σύνθετο πλέγμα διατάξεων (με λεπτομερείς διαδικασίες, προϋποθέσεις, προθεσμίες, κλπ), για τις ανάγκες της παρούσας ενότητας χρειάζεται να καταστεί σαφές στους επιμορφούμενους ότι η έννομη προστασία στο στάδιο της εκτέλεσης (πρβλ. κατωτέρη ανάλυση) διαφοροποιείται πλήρως από την προβλεπόμενη έννομη προστασία -προδικαστική και δικαστική- κατά τη διαδικασία σύναψης / ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης η οποία (η τελευταία) διέπεται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV (άρθρων 345 έως 373) και του άρθρου 127 του Ν. 4412/2016.

13.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Ο ν. 4412/2016, στο Βιβλίο I, περιλαμβάνει ειδικούς κανόνες εκτέλεσης για τη διοικητική, δικαστική ή/και διαιτητική επίλυση των διαφορών, οι οποίοι διακρίνονται και διαφέρουν αναλόγως του είδους της δημόσιας σύμβασης (διακριτοί ειδικοί κανόνες εκτέλεσης για προμήθειες, υπηρεσίες, έργα, μελέτες).

Ειδικότερα στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, προβλέπεται **διοικητική και δικαστική επίλυση των διαφορών** (όχι διαιτητική επίλυση των διαφορών).

Συγκεκριμένα, οι σχετικές διατάξεις για την έννομη προστασία στο στάδιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμήθειας αγαθών & παροχής υπηρεσιών, εντοπίζονται στα εξής άρθρα του Ν. 4412/2016:

- Άρθρο 205 Διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των συμβάσεων (Διοικητική Επίλυση των διαφορών)
- Άρθρο 205Α Δικαστική Επίλυση Διαφορών

Τα άρθρα 205 και 205Α υπάγονται -συστηματικά- στις κοινές ειδικές διατάξεις της εκτέλεσης που εφαρμόζονται τόσο σε συμβάσεις προμηθειών όσο και σε συμβάσεις υπηρεσιών³⁷⁰.

13.2 Διοικητική επίλυση διαφορών κατά την εκτέλεση - Διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 205 Ν. 4412/2016, που ουσιαστικά επαναλαμβάνουν τις αντίστοιχες διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 15 του προϊσχύσαντος π.δ. 118/2007, προβλέπεται η δυνατότητα να ασκήσει ο ανάδοχος

³⁷⁰ Για τις κοινές ειδικές διατάξεις της εκτέλεσης που εφαρμόζονται εξίσου σε συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, πρβλ. άρθρα 200 έως 205Α του Ν. 4412/2016.

διοικητική προσφυγή κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις κατά την εκτέλεση της σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, κατά πρώτον, κατ' εφαρμογή των άρθρων 203, 206, 207, 208, 213, 218, 219 και 220 του Ν. 4412/2016, δηλαδή σε περιπτώσεις κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, εκπρόθεσμης παράδοσης, απόρριψης παραδοτέου, επιβολής ποινικών ρητρών ή προστίμων, κ.α.).

Περαιτέρω, η ανωτέρω διοικητική προσφυγή μπορεί να ασκηθεί από τον ανάδοχο **και κατά των αποφάσεων που του επιβάλλουν κυρώσεις “κατ' εφαρμογή των συμβατικών όρων”**, οι οποίες δηλαδή προβλέπονται στα συμβατικά τεύχη. Από το ανωτέρω συνάγεται ευθέως ότι υπάρχει δυνατότητα πρόβλεψης κυρώσεων στα έγγραφα της σύμβασης, οι οποίες δηλαδή να προβλεφθούν συμβατικά (και όχι ευθέως από τον Ν. 4412/2016).

Πρόκειται για το στάδιο διοικητικής επίλυσης διαφορών που προκύπτουν κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, το οποίο προηγείται υποχρεωτικώς του σταδίου της δικαστικής επίλυσης των εν λόγω διαφορών, όπως εξηγείται κατωτέρω.

13.2.1 Προϋποθέσεις – Τηρούμενες Διαδικασίες – Προθεσμίες

- Κατά τα οριζόμενα στις εν λόγω διατάξεις, η διοικητική προσφυγή **ασκείται ενώπιον του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης** (δεν αναφέρεται ρητώς «ενώπιον της αναθέτουσας αρχής»). Όπως προειπώθηκε στην προηγούμενη Ενότητα, σε αρκετές περιπτώσεις, στην πράξη, οι δύο έννοιες ταυτίζονται, καθώς ο φορέας που εκτελεί τη σύμβαση είθισται να είναι η αναθέτουσα αρχή. Ωστόσο,

υπάρχουν και περιπτώσεις όπου οι δύο ρόλοι είναι σαφώς διακριτοί³⁷¹, οπότε και στην περίπτωση αυτή η διοικητική προσφυγή θα πρέπει να ασκηθεί ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση. Για τις ανάγκες του παρόντος, η «αναθέτουσα αρχή» νοείται ως «ο φορέας εκτέλεσης της σύμβασης», λαμβάνονται δε υπόψη οι περιπτώσεις όπου οι δύο έννοιες ταυτίζονται/συντρέχουν στον ίδιο φορέα.

- Η διοικητική προσφυγή ασκείται εντός ανατρεπτικής προθεσμίας 30 ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης ή πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης επιβολής κυρώσεων. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, προϋπόθεση για την άσκηση της εν λόγω διοικητικής προσφυγής είναι η προηγούμενη έκδοση απόφασης που επιβάλλει στον ανάδοχο κυρώσεις, η οποία να του έχει κοινοποιηθεί ή -σε κάθε περίπτωση- να έχει λάβει πλήρη γνώση αυτής (με κάθε πρόσφορο τρόπο, που θα πρέπει να μπορεί να αποδειχτεί). Περαιτέρω και όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενη Ενότητα, ο υπολογισμός των προθεσμιών αρχίζει από την επόμενη της ημέρας εκείνης που έλαβε χώρα το γεγονός που αποτελεί την αφετηρία τους³⁷². Όταν πρόκειται για «εργάσιμες» ημέρες,

³⁷¹ Για παράδειγμα, όπως προαναφέρθηκε, σε περίπτωση συμφωνίας – πλαίσιο, είναι δυνατόν το ρόλο της αναθέτουσας αρχής να έχει αναλάβει μια Κεντρική Αρχή Αγορών (Κ.Α.Α.) ή Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών (Ε.Κ.Α.Α.), η οποία συνάπτει τη συμφωνία – πλαίσιο για λογαριασμό άλλων φορέων του Δημοσίου (λ.χ. η Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας του Καταναλωτή να έχει συνάψει συμφωνία – πλαίσιο προμήθειας οθονών και εκτυπωτών για λογαριασμό κάποιων Υπουργείων), ενώ ως φορέας που εκτελεί τη σύμβαση να έχει οριστεί το κάθε Υπουργείο χωριστά για τις δικές του ανάγκες. Κάτι αντίστοιχο ισχύει και στην περίπτωση των περιστασιακών από κοινού διαδικασιών σύναψης συμβάσεων του άρθρου 42 Ν. 4412/2016 (“joint procurement”), όπου και μεν δύο ή περισσότερες αναθέτουσες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν να διεξάγουν συγκεκριμένες διαδικασίες σύναψης συμβάσεων από κοινού, αλλά ως φορέας εκτέλεσης εκάστης σύμβασης θα μπορούσε να οριστεί καθεμία εξ αυτών χωριστά για την κάλυψη/εκτέλεση των δικών της αναγκών.

³⁷² Πρβλ. και τα οριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΚ) 1182/1971.

αναφέρεται ρητώς στις σχετικές διατάξεις (γίνεται ρητή αναφορά σε «εργάσιμες ημέρες»). Άλλως, νοούνται «ημερολογιακές» ημέρες. Λχ. εν προκειμένω, η αναφορά σε «30 ημέρες» παραπέμπει σε προθεσμία 30 ημερολογιακών ημερών οι οποίες αρχίζουν να υπολογίζονται από την επόμενη της ημερομηνίας κοινοποίησης ή πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης επιβολής κυρώσεων.

- Η διοικητική προσφυγή ασκείται **για λόγους νομιμότητας και ουσίας**.

- Σε ό,τι αφορά την **επίκληση λόγων νομιμότητας**, ο ανάδοχος μπορεί λχ. να επικαλεστεί ότι δεν τηρήθηκαν ορθώς και σύμφωνα με το νόμο/κατά τις σχετικές προβλέψεις του Ν. 4412/2016 οι διατάξεις για την επιβολή κυρώσεων σε βάρος του, ιδίως ότι δεν τηρήθηκαν οι σχετικές προθεσμίες, η απαιτούμενη διαδικασία, οι σχετικές προβλεπόμενες προϋποθέσεις, κλπ.

Παραδείγματα: Στην περίπτωση κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, ο ανάδοχος μπορεί να προσβάλει με διοικητική προσφυγή, ενώπιον του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης, τη σχετική απόφαση κήρυξής του εκπτώτου, για λόγους νομιμότητας, επικαλούμενος ότι δεν προηγήθηκε κάποια ειδική όχληση προς αυτόν, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, η οποία να μνημονεύει τις ενέργειες στις οποίες όφειλε να προβεί, θέτοντας του εύλογη προθεσμία για συμμόρφωση, πριν την έκδοση της απόφασης περί κήρυξης ως εκπτώτου.

Επίσης, θα μπορούσε να έχει επικαλεστεί ότι η προθεσμία που του τέθηκε για συμμόρφωση ήταν μικρότερη από την ελάχιστη προβλεπόμενη από τον Ν. 4412/2016 προθεσμία των 15 ημερών. Ότι κηρύχθηκε έκπτωτος κατόπιν παρέλευσης μεγάλου και δυσανάλογου χρονικού διαστήματος από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας που του τέθηκε για συμμόρφωση με την ειδική όχληση (πχ. μετά την παρέλευση 5 μηνών), ενώ υπάρχει ορισμένη νόμιμη προθεσμία (30 ημερών) για την αναθέτουσα αρχή να κηρύξει τον ανάδοχο ως έκπτωτο, προθεσμία που εκκινεί από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας συμμόρφωσης που του χορηγήθηκε.

Περαιτέρω, σε ό,τι αφορά στην απόφαση επιβολής παρεπόμενων κυρώσεων της έκπτωσης (κατάπτωση εγγυητικής επιστολής, έντοκη είσπραξη προκαταβολής, καταλογισμός διαφέροντος, κλπ), ο ανάδοχος θα μπορούσε να επικαλεστεί ότι, πριν την αθροιστική επιβολή των παρεπόμενων κυρώσεων, δεν κλήθηκε προηγουμένως για παροχή εξηγήσεων, ως όφειλε να έχει κάνει προηγουμένως η αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να ασκήσει ο ανάδοχος το συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμά του περί προηγούμενης ακρόασης.

- Σε ό,τι αφορά την επίκληση λόγων ουσίας, ο ανάδοχος μπορεί λχ. να επικαλεστεί ότι δεν εκτιμήθηκαν ορθώς από την αναθέτουσα αρχή τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στην έκδοση απόφασης επιβολής κυρώσεων σε βάρος του.

Παραδείγματα: Ο ανάδοχος θα μπορούσε να επικαλεστεί ότι δεν έγινε ορθή εκτίμηση από την αναθέτουσα αρχή ως προς τα υλικά ή τα παραδοτέα που υπέβαλε και γι' αυτό απερρίφθησαν (ή αποφασίστηκε μεν η παραλαβή τους αλλά με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας), ενώ κάλυπταν πλήρως τις τεχνικές προδιαγραφές και τις απαιτήσεις από τη σύμβαση και το νόμο.

Επίσης, ότι δεν εκτέλεσε πλημμελώς τη σύμβαση ούτε ήταν εκπρόθεσμος ως προς την παράδοση των υλικών, αλλά ότι τήρησε στο ακέραιο τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Ότι εσφαλμένως δεν αποδέχθηκε η αναθέτουσα αρχή ότι συνέτρεχε περίπτωση ανωτέρας βίας, αν και το επικαλέστηκε εμπροθέσμως και προσηκόντως ο ανάδοχος μέσα σε 20 ημέρες προσκομίζοντας τα -κατά την κρίση του- απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία, διότι η πλημμελής εκπλήρωση των υποχρεώσεών του από τη σύμβαση, που οδήγησε στην έκπτωσή του, οφειλόταν ακριβώς πχ. στις εκτεταμένες καταστροφικές πλημμύρες που έλαβαν χώρα προ ολίγων ημερών στην ευρύτερη περιοχή που εκτελούνταν η υπό εξέταση σύμβαση.

Αυτονόητο ότι κεντρικό ρόλο για την επιτυχή έκβαση της ασκηθείσας διοικητικής προσφυγής ενώπιον του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης, **κατέχει η απόδειξη επί των ανωτέρω επικαλούμενων λόγων νομιμότητας και ουσίας**, οι οποίοι -μάλιστα- θα πρέπει να συνδέονται αιτιωδώς με την ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης και δη

με την επιβολή της προσβαλλόμενης κύρωσης³⁷³, το δε σχετικό βάρος απόδειξης φέρει αυτός που τους επικαλείται, ήτοι εν προκειμένω ο ανάδοχος.

Για παράδειγμα, -κατά πάσα πιθανότητα- δεν θα γίνει δεκτή η διοικητική προσφυγή κατά απόφασης που επιβάλλει στον ανάδοχο κυρώσεις στο στάδιο της εκτέλεσης, εφόσον αυτός επικαλεστεί λόγο ουσίας μεν, ο οποίος όμως αναφέρεται στην αδυναμία εμπρόθεσμης και προσηκούσας ανταπόκρισης στις συμβατικές του υποχρεώσεις λόγω του ότι πρόσωπο από το στενό οικογενειακό του περιβάλλον εισήχθη εσπευσμένως στο νοσοκομείο την προηγούμενη εβδομάδα από τη λήξη της προθεσμίας που διέθετε για την παράδοση των υλικών. Ότι διαπληκτίσθηκε εντόνως με τον/ην σύντροφό του και εξ αυτού του λόγου δεν ήταν σε πνευματική διαύγεια ούτε σε τέτοια συναισθηματική και ψυχική κατάσταση ώστε να ανταποκριθεί προσηκόντως στα παραδοτέα του από τη σύμβαση νομικών υπηρεσιών, κλπ.

- Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, για το παραδεκτό της άσκησης της διοικητικής προσφυγής κατά τις διατάξεις του άρθρου 205 Ν. 4412/2016, **δεν προβλέπεται η προσκόμιση παραβόλου.**
- **Ο ενδικοφανής χαρακτήρας της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205:** Η εν λόγω διοικητική προσφυγή είναι ενδικοφανής, δηλαδή προτού προσφύγει ο ανάδοχος στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο για τη δικαστική επίλυση της διαφοράς και προκειμένου να είναι παραδεκτό το ένδικο βοήθημα που θα

³⁷³ Πρβλ. προηγούμενη Ενότητα σχετικά με την κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου και τις διακρίσεις για την περίπτωση υπαιτιότητας του αναδόχου ή της αναθέτουσας αρχής ή την επίκληση κατάστασης ανωτέρας βίας και τον αιτιώδη σύνδεσμο με την ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης.

ασκήσει ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, πρέπει προηγουμένως να έχει ασκήσει την εν λόγω διοικητική προσφυγή του αρ. 205 ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση, μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης. Υπό την ανωτέρω έννοια, ο ανάδοχος δεν μπορεί να προσβάλει απευθείας την εν λόγω απόφαση που του επέβαλε κυρώσεις ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου, γιατί το ασκηθέν ένδικο βοήθημα θα απορριφθεί ως απαράδεκτο και το διοικητικό δικαστήριο δεν θα εξετάσει την ουσία της υπόθεσης. Και τούτο, διότι είναι αναγκαίο να έχει προηγηθεί η προπεριγραφείσα επονομαζόμενη “ενδικοφανής διαδικασία” του άρθρου 205 Ν. 4412/2016³⁷⁴.

Παράδειγμα: Ο ανάδοχος στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών συμβούλου επικοινωνίας του Υπουργείου Ω προσβάλλει απευθείας με προσφυγή, ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου, την απόφαση με την οποία του υποβλήθηκαν ποινικές ρήτρες λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης των παραδοτέων του, χωρίς προηγουμένως να ασκήσει διοικητική προσφυγή ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση. Το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο θα απορρίψει την προσφυγή του ως απαράδεκτη και δεν θα εξετάσει την υπόθεση στην ουσία της, γιατί δεν τηρήθηκε η απαιτούμενη ενδικοφανής προδικασία του άρθρου 205 Ν. 4412/2016, ήτοι δεν ασκήθηκε προηγουμένως η

³⁷⁴ Πρβλ. κατωτέρω στην ανάλυση του άρθρου 205Α Ν. 4412/2016, για τη μόνη περίπτωση όπου δεν απαιτείται η προηγούμενη τήρηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 Ν. 4412/2016 ενδικοφανούς διαδικασίας (δηλαδή δεν απαιτείται η προηγούμενη άσκηση διοικητικής προσφυγής ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση κατά της πράξης που επιβάλλει κυρώσεις στον ανάδοχο) πριν από το στάδιο της δικαστικής επίλυσης των διαφορών: Είναι η περίπτωση όπου ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης.

προβλεπόμενη διοικητική προσφυγή ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση. Θα έπρεπε πρώτα ο ανάδοχος να ασκήσει εμπροθέσμως και προσηκόντως την εν λόγω διοικητική προσφυγή, και μόνο εφόσον αυτή απορριφθεί (ρητώς ή σιωπηρώς), να προσφύγει στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο.

Εξυπακούεται ότι, ακριβώς επειδή αναλύεται η έννομη προστασία στο στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, δεν προβλέπεται ούτε νοείται η άσκηση προδικαστικής προσφυγής στην Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ), η οποία δεν έχει αρμοδιότητα στο παρόν στάδιο, εφόσον -κατά κανόνα- η αρμοδιότητά της αναφέρεται στο προσυμβατικό στάδιο της διαδικασίας σύναψης / ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης διεπόμενη από τις διατάξεις του Βιβλίου IV (άρθρων 345 έως 373) του Ν. 4412/2016, με την επιφύλαξη τυχόν άσκησης προδικαστικής προσφυγής για την κήρυξη ακυρότητας της σύμβασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 368 του ίδιου νόμου³⁷⁵.

- **Η λήψη απόφασης επί της ασκηθείσας διοικητικής προσφυγής:**

Επί της ασκηθείσας διοικητικής προσφυγής αποφασίζει το αρμοδίως αποφαινόμενο όργανο, κατόπιν γνωμοδότησης του αρμόδιου συλλογικού οργάνου του τελευταίου εδαφίου της περ. β' (εφόσον πρόκειται για σύμβαση προμήθειας) ή της περ. δ' (εφόσον πρόκειται για σύμβαση υπηρεσίας) της παρ. 11 του άρθρου 221 Ν. 4412/2016. **Το ανωτέρω ειδικό γνωμοδοτικό όργανο, τριμελές ή πενταμελές, είναι η Επιτροπή αξιολόγησης ενστάσεων/προσφυγών κατά την εκτέλεση**, τα μέλη του οποίου είναι

³⁷⁵ Δηλαδή εάν ζητηθεί η κήρυξη ακυρότητας της σύμβασης που έχει παρανόμως συναφθεί, κατά τις διατάξεις των άρθρων 368 – 371 Ν. 4412/2016.

διαφορετικά από τα μέλη του γνωμοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο για τα υπόλοιπα θέματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία εκτέλεσης (Επιτροπή Παρακολούθησης ή/και Παραλαβής). Επομένως, το συλλογικό όργανο που -κατά λόγο αρμοδιότητας- γνωμοδοτεί στην αναθέτουσα αρχή κατά την εξέταση των διοικητικών προσφυγών που υποβάλλονται σε αυτήν κατά το στάδιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών είναι η Επιτροπή αξιολόγησης ενστάσεων/προσφυγών κατά την εκτέλεση (όχι η Επιτροπή Παρακολούθησης ή/και Παραλαβής, ούτε η Επιτροπή διενέργειας διαγωνισμού).

Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενες Ενότητες, η προηγούμενη γνώμη του αρμοδίου συλλογικού οργάνου (της Επιτροπής αξιολόγησης ενστάσεων/προσφυγών κατά την εκτέλεση) είναι -και στην περίπτωση αυτή- απλή (όχι σύμφωνη). Το ανωτέρω σημαίνει ότι, σε κάθε περίπτωση, πριν την έκδοση της απόφασης επί της υποβληθείσας διοικητικής προσφυγής, πρέπει να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, η οποία και να μνημονεύεται στο προοίμιο (στα «έχοντας υπόψη») της σχετικής απόφασης. Ωστόσο, η απόφαση του αποφαινομένου οργάνου δεν απαιτείται να ταυτίζεται με την προαναφερθείσα γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου (λχ. είναι δυνατόν το γνωμοδοτικό όργανο να εισηγείται να γίνει δεκτή η διοικητική προσφυγή, ενώ το αποφαινόμενο όργανο να αποφασίσει το αντίθετο). Αρκεί να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση, έστω και με διαφορετικό περιεχόμενο. Στην τελευταία περίπτωση (εφόσον διαφοροποιείται η απόφαση από τη γνωμοδότηση), καθίσταται σαφές ότι η αιτιολογία, που ούτως ή άλλως θα πρέπει να εμπεριέχεται στην απόφαση του αποφαινομένου οργάνου για την κρίση επί της διοικητικής προσφυγής, θα πρέπει να είναι δεόντως τεκμηριωμένη.

Η απόφαση του αρμοδίως αποφαινομένου οργάνου εκδίδεται εντός προθεσμίας 30 ημερών από την άσκηση της διοικητικής προσφυγής, άλλως αυτή θεωρείται ως σιωπηρώς απορριφθείσα.

13.2.2 Έννομες Συνέπειες

- Κατά της απόφασης του αρμοδίου αποφαινομένου οργάνου της αναθέτουσας αρχής επί της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205 Ν. 4412/2016 **δεν χωρεί η άσκηση άλλης, οποιασδήποτε φύσης, διοικητικής προσφυγής**. Επομένως, η εν λόγω απόφαση δεν προσβάλλεται με οποιαδήποτε άλλη διοικητική προσφυγή που τυχόν προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, πχ. με την ειδική διοικητική προσφυγή ενώπιον του Συντονιστή – και πλέον Γραμματέα- της Αποκεντρωμένης Διοίκησης του άρθρου 227 του Ν. 3852/2010, ως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- **Εάν ο ανάδοχος επιθυμεί, σε συνέχεια της (ρητής ή σιωπηρής) απόρριψης της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205, να προβεί στη δικαστική επίλυση της διαφοράς που έχει προκύψει, μπορεί να στραφεί κατά αυτής της ρητής ή σιωπηρής απόρριψης ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου** (πρβλ. κατωτέρω Ενότητα για τη δικαστική επίλυση των διαφορών που έχουν προκύψει από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας).
- **Ανασταλτικό αποτέλεσμα της εμπρόθεσμης άσκησης της διοικητικής προσφυγής ως προς τις επιβαλλόμενες κυρώσεις:** Η εμπρόθεσμη άσκηση της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205 Ν. 4412/2016 ενώπιον του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης επιφέρει αναστολή των επιβαλλόμενων κυρώσεων (λχ. της επιβολής ποινικών ρητρών, προστίμων, της απόρριψης των παραδοτέων, της επιβολής έκπτωσης επί της συμβατικής τιμής των υλικών λόγω απόκλισης από τους όρους της σύμβασης, της κήρυξης του αναδόχου ως εκπτώτου, κλπ). Αν κατά της απόφασης της αναθέτουσας αρχής που επιβάλλει κυρώσεις δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα η προαναφερθείσα διοικητική προσφυγή του άρθρου 205 ή αν απορριφθεί αυτή από το αποφαινόμενο αρμοδίως όργανο, η απόφαση επιβολής κυρώσεων καθίσταται οριστική. Αν ασκηθεί εμπρόθεσμα προσφυγή,

αναστέλλονται οι συνέπειες της απόφασης αυτής (ήτοι δεν επέρχονται) μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί / να καταστεί οριστική.

Υπό την ανωτέρω έννοια, η απόφαση της αναθέτουσας αρχής που επιβάλλει στον ανάδοχο κυρώσεις, κατά το στάδιο της εκτέλεσης δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, **καθίσταται οριστική, όχι άμεσα με την έκδοσή της, αλλά εφόσον κατά της απόφασης αυτής δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα η διοικητική προσφυγή του άρθρου 205 Ν. 4412/2016, για λόγους νομιμότητας ή/και ουσίας, ενώπιον του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης, ή αν απορριφθεί η διοικητική προσφυγή από το αρμοδίως αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής.**

13.3 Δικαστική επίλυση διαφορών κατά την εκτέλεση - Παρεχόμενη δικαστική προστασία (Προϋποθέσεις - Τηρούμενες Διαδικασίες - Προθεσμίες – Έννομες συνέπειες)

13.3.1 Η κύρια δικαστική προστασία

13.3.1.1 Εισαγωγή

Στις διατάξεις του άρθρου 205Α του Ν. 4412/2016 με τίτλο «Δικαστική επίλυση διαφορών», όπως αυτό προστέθηκε με τις διατάξεις της παρ. 24α του άρθρου 43 του Ν. 4605/2019 (ΦΕΚ Α' Α' 52/01.04.2019) και τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 56 του Ν. 5172/2025 (ΦΕΚ Α' 10/29.01.2025), ορίζεται ότι κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής **στο Διοικητικό Πρωτοδικείο της Περιφέρειας, στην οποία εκτελείται η σύμβαση, το οποίο κρίνει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό.**

Πρόκειται για επιγενόμενη νομοθετική μεταβολή, με την οποία προστέθηκε το άρθρο 205Α στο ν. 4412/2016 και -στην πράξη- ενοποιήθηκε η δικαιοδοσία των δικαστηρίων, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής της αναθέτουσας αρχής (ανεξαρτήτως του χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου), **προσδιορίζοντας ως αρμόδιο δικαστήριο το Διοικητικό Πρωτοδικείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση**. Μάλιστα, η ως άνω επελθούσα μεταβολή της καθ' ύλην αρμοδιότητας επί διοικητικών διαφορών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για διαφορές από συμβάσεις προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών, έλαβα χώρα με το άρθρο 56 του Ν. 5172/2025, με το οποίο μεταφέρθηκε η σχετική αρμοδιότητα, από το Διοικητικό Εφετείο (που ήταν έως τότε αρμόδιο), **στο Διοικητικό Πρωτοδικείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση**.

13.3.1.2 Δικαιοδοσία και αρμοδιότητα

Ο νομοθέτης μερίμνησε για την παροχή δικαστικής έννομης προστασίας και για τις διαφορές που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης προμηθειών και υπηρεσιών. Ως διαφορές περί την εκτέλεση νοούνται εκείνες οι οποίες έχουν ως αιτία τη σύμβαση και ανάγονται ειδικότερα στο κύρος, την ερμηνεία και την εκτέλεση αυτής, καθώς και σε οποιαδήποτε αξίωση παρεπόμενη της σύμβασης.

Υπό το προϋσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, ο καθορισμός της δικαιοδοσίας, της αρμοδιότητας και της διαδικασίας επίλυσης των εν λόγω διαφορών σχετιζόταν με τη φύση της διαφοράς, ως ιδιωτικού ή δημοσίου (διοικητικού) δικαίου.

Εν συνεχεία, ο ν. 4412/2016, αξιοποιώντας τη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 3 του Συντάγματος προς τον σκοπό του ενιαίου της επίλυσης όλων των σχετικών διαφορών, ενοποίησε σταδιακά τη δικαιοδοσία επί των διαφορών από την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων. Ειδικότερα, με τη νομοθετική παρέμβαση μέσω της εισαγωγής του άρθρου 205Α ν. 4412/2016, έπαυσε πλέον να διαμοιράζεται η δικαιοδοσία ανάμεσα στα διοικητικά και τα πολιτικά δικαστήρια, ανάλογα με τη φύση της σύμβασης, όταν πρόκειται για διαφορές που ανακύπτουν από την εκτέλεση σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας, προβλέφθηκε δε, γι' αυτές, ότι **το Διοικητικό Πρωτοδικείο της**

Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση³⁷⁶ αποτελεί πλέον το αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο κρίνει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, σε σχέση με τις διαφορές που έχουν ως αιτία τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στην ερμηνεία, την εκτέλεση, την τροποποίηση ή τη λύση αυτής.

Παρέκταση αρμοδιότητας, πχ. με συμφωνία των συμβαλλομένων, δεν επιτρέπεται.

Αν η σύμβαση εκτελείται στην Περιφέρεια δύο ή περισσότερων Διοικητικών Πρωτοδικείων, αρμόδιο καθίσταται αυτό που θα επιλέξει ο προσφεύγων ή ο ενάγων.

13.3.1.3 Η προηγούμενη τήρηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 Ν. 4412/2016 ενδικοφανούς διαδικασίας

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη υποενότητα, πριν από το στάδιο δικαστικής επίλυσης των διαφορών, πρέπει να προηγηθεί από τον ανάδοχο η άσκηση διοικητικής προσφυγής ενώπιον του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 205.

³⁷⁶ Επομένως, για τις εν λόγω διαφορές, δεν είναι πλέον αρμόδια τα Πολιτικά δικαστήρια (όπως συνέβαινε στο παρελθόν για τις διαφορές ιδιωτικού δικαίου, ανάλογα με τη νομική μορφή της αναθέτουσας αρχής). Δεδομένου μάλιστα ότι, όλως προσφάτως, όπως προαναφέρθηκε, με το άρθρο 56 του Ν. 5172/2025, μεταβλήθηκε η καθ' ύλην αρμοδιότητα επί διοικητικών διαφορών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για διαφορές από συμβάσεις προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών και τροποποιήθηκε το άρθρο 205Α ν. 4412/2016, αρμοδιότητα δεν έχει πλέον το Διοικητικό Εφετείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση. Επισημαίνεται, περαιτέρω, ότι το Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής έχει αρμοδιότητα για την εκδίκαση διαφορών κατά το προσυμβατικό στάδιο ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης, κατά το οποίο, όποιος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και υφίσταται ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από ενδεχόμενη παραβίαση της νομοθεσίας περί δημόσιων συμβάσεων, μπορεί, με το ίδιο δικόγραφο, να ασκήσει αίτηση αναστολής εκτέλεσης και ακύρωσης των αποφάσεων της ΕΑΔΗΣΥ (πρβλ. Βιβλίο IV του Ν. 4412/2016).

Ειδικότερα, στην παρ. 2 του άρθρου 205Α προβλέπεται ότι, πριν από την άσκηση **προσφυγής** στο αρμόδιο Διοικητικό Πρωτοδικείο, προηγείται υποχρεωτικά η τήρηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 ενδικοφανούς διαδικασίας, διαφορετικά η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη. **Δεν απαιτείται η τήρηση ενδικοφανούς διαδικασίας, εάν ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης.** Κατά τη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων, στην τελευταία περίπτωση, «η απευθείας αγωγή κατατίθεται παραδεκτά, ελλείψει εκτελεστής διοικητικής πράξης»³⁷⁷.

- **Η προσβολή της βλαπτικής πράξης ή παράλειψης:**

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, όταν εκδίδεται από την αναθέτουσα αρχή πράξη βλαπτική για τον ανάδοχο (προμηθευτή ή πάροχο υπηρεσιών), αυτός οφείλει, επί ποινή απαραδέκτου, πρώτα να ακολουθήσει την προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία διαδικασία της διοικητικής επίλυσης των διαφορών (άσκηση της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205) και κατόπιν να ασκήσει προσφυγή στο αρμόδιο -κατά τα ανωτέρω- Διοικητικό Πρωτοδικείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση, είτε κατά της ρητής πράξης που εκδόθηκε (ρητής απόφασης της αναθέτουσας αρχής περί απόρριψης της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205) είτε κατά της παράλειψης έκδοσής της (σιωπηρής απόρριψης της διοικητικής προσφυγής). Επομένως, στην περίπτωση που έχει προηγηθεί συμπεριφορά της αναθέτουσας αρχής, η οποία έχει περιληφθεί σε εκτελεστή διοικητική πράξη ή παράλειψη, που είναι δυσμενής –

³⁷⁷ Πρβλ. Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή, σελ. 571επ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019.

βλαπτική για τα δικαιώματα ή τα έννομα συμφέροντα του αναδόχου από τη σύμβαση, πρέπει ο θιγόμενος ανάδοχος να διέλθει του σταδίου της διοικητικής επίλυσης της διαφοράς και στη συνέχεια, εφόσον δεν δικαιωθεί ολικώς ή μερικώς, να ασκήσει **προσφυγή** ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου κατά των απορριπτικών, ρητών ή σιωπηρών, πράξεων της αναθέτουσας αρχής.

Παράδειγμα - Διαφορά που ανακύπτει από σύμβαση προμηθειών κατά την εκτέλεση και προσβάλλεται με προσφυγή στο Διοικητικό Πρωτοδικείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση:

Η Περιφέρεια Αττικής (αναθέτουσα αρχή) κήρυξε τον προμηθευτή ως έκπτωτο κατά το άρθρο 203 Ν. 4412/2016 και του επέβαλε ως παρεπόμενη κύρωση, την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής συμμετοχής, επειδή δεν προσήλθε μέσα στον χρόνο που ορίστηκε για την υπογραφή του συμφωνητικού, κατόπιν κοινοποίησης και οριστικοποίησης της κατακυρωτικής απόφασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 105 Ν. 4412/2016. Κατόπιν προηγούμενης τήρησης της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 ενδικοφανούς διαδικασίας και (ρητής ή σιωπηρής) απόρριψης της διοικητικής προσφυγής, η αμφισβήτηση του σύννομου της έκπτωσης από τον ανάδοχο, επικαλούμενος λχ. ότι συντρέχουν αντικειμενικοί λόγοι ανωτέρας βίας που τον εμπόδισαν να προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό ή ότι δεν του τέθηκε, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, η νόμιμη προθεσμία των 15 ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης ειδικής πρόσκλησης (του άρθρου 105) για να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, προσβάλλεται από τον ανάδοχο με το ένδικο βοήθημα **της προσφυγής** ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση (εν προκειμένω, Αθηνών).

13.3.1.4 Το εισαγωγικό ένδικο βοήθημα: προσφυγή ή αγωγή

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, το κρίσιμο κριτήριο για την επιλογή του ενδίκου βοηθήματος (προσφυγή ή αγωγή) στις διαφορές από συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών είναι η ύπαρξη ή μη εκτελεστής διοικητικής πράξης. Εφόσον υπάρχει τέτοια πράξη, η οποία έχει προηγηθεί και έχει λάβει επιβλαβή θέση για τα συμβατικά

δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις του αναδόχου έναντι της αναθέτουσας αρχής, αυτός δεν έχει άλλη επιλογή από το να ασκήσει το ένδικο βοήθημα **της προσφυγής**, προκειμένου να ανατρέψει τη νομιμότητά της και να επιτύχει την ικανοποίηση των αξιώσεών του.

Διαφορετικά, μπορεί να κινηθεί δικαστικά με το ένδικο βοήθημα της «ευθείας αγωγής προς αποζημίωση».

Ως εκ τούτου, στις διαφορές που ανακύπτουν από την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, διευκρινίζεται, συνοπτικά και για τις ανάγκες του παρόντος εγχειριδίου, ότι το ένδικο βοήθημα που ασκείται, για την επίλυση των εν λόγω διαφορών, είναι³⁷⁸:

Α) Η προσφυγή, η οποία ασκείται, όταν εκδίδεται από την αναθέτουσα αρχή πράξη βλαπτική για τον ανάδοχο ή όταν στοιχειοθετείται σχετική παράλειψη αυτής. Για παράδειγμα, κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου με ρητή απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή παράλειψη της προηγούμενης ειδικής όχλησης πριν την κήρυξη της έκπτωσης ή παράλειψη της προηγούμενης κλήσης του αναδόχου να παρέχει εξηγήσεις πριν την επιβολή των παρεπόμενων κυρώσεων της έκπτωσης. Εν προκειμένω, όπως προειπώθηκε, ο ανάδοχος οφείλει, επί ποινή απαραδέκτου, πρώτα να ακολουθήσει την προβλεπόμενη ενδικοφανή διαδικασία του άρθρου 205 ν. 4412/2016 (στάδιο διοικητικής επίλυσης των διαφορών), και μόνο κατόπιν αυτής, να ασκήσει προσφυγή στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο, είτε κατά της πράξης που εκδόθηκε (ρητή

³⁷⁸ Πρβλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, *όπ.π.*, σελ. 919 επ, όπως και Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., *ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή*, σελ. 571επ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019.

απόρριψη της διοικητικής προσφυγής του άρθρου 205) είτε κατά της παράλειψης έκδοσής της (σιωπηρή απόρριψη της διοικητικής προσφυγής).

Β) Η αγωγή, με την οποία επιδιώκεται η ικανοποίηση χρηματικής αξίωσης, και που ασκείται, για παράδειγμα, όταν δεν πρόκειται περί βλαπτικής για τον ανάδοχο πράξης (ή παράλειψης) της αναθέτουσας αρχής, αλλά για πράξη της οποίας ο ανάδοχος επιδιώκει την υλοποίηση³⁷⁹. Για παράδειγμα, ο ανάδοχος επιδιώκει να εκδοθεί απόφαση του αποφαινομένου οργάνου της αναθέτουσας αρχής περί έγκρισης παραδοτέου του αναδόχου, κατόπιν έκπτωσης επί της συμβατικής τιμής του, λόγω αποκλίσεων του παραδοτέου από τους συμβατικούς όρους, η οποία απόφαση -εφόσον εκδοθεί- θα αποτελεί την «πιστοποίηση» για την πληρωμή του αναδόχου. Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή αρνείται να ικανοποιήσει τη σχετική απαίτηση του αναδόχου και να εκδώσει τη σχετική πράξη, το ένδικο βοήθημα με το οποίο ο ανάδοχος μπορεί δικαστικά να διεκδικήσει την απαίτηση είναι η ευθεία αγωγή για αποζημίωση, η οποία κρίνεται, όπως προειπώθηκε, σε πρώτο και τελευταίο βαθμό από το Διοικητικό Πρωτοδικείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση.

Περαιτέρω, έχει κριθεί ότι είναι παραδεκτή **η σώρευση προσφυγής και αγωγής**³⁸⁰.

³⁷⁹ ΣτΕ 1591/2007, ΑΠ 1038/2017. Πρβλ. και Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογική Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή, ό.π., σελ. 572.

³⁸⁰ Παραδείγματος χάριν, για την καταβολή του μη καταβληθέντος, εξαιτίας της εκδόσεως της προσβαλλόμενης απόφασης, εργολαβικού ανταλλάγματος ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Δικαστηρίου - πρβλ. ΔΕφΑθ 1194/2014.

13.3.1.5 Ίδιοι λόγοι της προσφυγής ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου με τους λόγους που υποβλήθηκαν στην προηγούμενη ενδικοφανή προδικασία του άρθρου 205 Ν. 4412/2016:

Το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο εξετάζει την προσφυγή, τόσο κατά τον νόμο όσο και κατά την ουσία, δυνάμενο είτε να ακυρώσει είτε να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη.

Επισημαίνεται ότι η προσφυγή που ασκείται ενώπιον αυτού **απαιτείται να περιέχει τους ίδιους λόγους που είχαν προηγουμένως προβληθεί**, σαφώς και ορισμένως, με τη διοικητική (ενδικοφανή) προσφυγή του άρθρου 205 του ν. 4412/2016³⁸¹. Λόγοι που είτε δεν προβλήθηκαν, εν όλω ή εν μέρει, με τη διοικητική προσφυγή, είτε προβλήθηκαν με αυτήν αορίστως (οπότε και θεωρείται ότι προβλήθηκαν για πρώτη φορά με την ασκηθείσα ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή), απορρίπτονται ως απαράδεκτοι, καθ' όσον ως προς αυτούς δεν έχει τηρηθεί η νόμιμη προδικασία (εκτός -προφανώς- της περίπτωσης που οι λόγοι αυτοί προέκυψαν όντως για πρώτη φορά μετά την τήρηση της -κατά τα ανωτέρω αναφερθείσας- ενδικοφανούς διαδικασίας, οπότε και μπορούν να προβληθούν για πρώτη φορά με την προσφυγή ενώπιον του δικαστηρίου).

Στην περίπτωση δε που οι σχετικοί λόγοι είχαν μεν προβληθεί από τον ανάδοχο με τη διοικητική προσφυγή του άρθρου 205, αλλά απορρίφθηκαν σιωπηρώς με την πάροδο άπρακτης της προβλεπόμενης σχετικής προθεσμίας για την έκδοση απόφασης εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, εξυπακούεται ότι μπορούν να προβληθούν εκ νέου με την προσφυγή του άρθρου 205Α ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου.

³⁸¹ ΔΕφΘεσ 757/2024, ΣτΕ 3131/2015, 3198/2015, 2811, 2814/2014,

Μελέτη Περίπτωσης (υποθετικό παράδειγμα):

Κατά της απόφασης με την οποία έγινε οριστική απόρριψη μέρους της συμβατικής ποσότητας των παραδοθέντων αγαθών, ο ανάδοχος άσκησε διοικητική προσφυγή ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, η οποία και απορρίφθηκε με σχετική (ρητή) απόφαση αυτής. Εν συνεχεία, ο ανάδοχος προσέβαλε με προσφυγή ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού δικαστηρίου την απόφαση απόρριψης της ασκηθείσας διοικητικής προσφυγής. Κάποιοι λόγοι που επικαλείται ο ανάδοχος προβάλλονται για πρώτη φορά με την ασκηθείσα ενώπιον του δικαστηρίου προσφυγή, οι οποίοι δεν είχαν προβληθεί - ενώ ήδη συνέτρεχαν- με την διοικητική προσφυγή του άρθρου 205 ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση. Στην περίπτωση αυτή, το διοικητικό δικαστήριο δεν μπορεί να εξετάσει στην ουσία αυτούς τους λόγους που προβάλλονται για πρώτη φορά. Τουναντίον, οι λόγοι αυτοί της προσφυγής θα απορριφθούν από το διοικητικό δικαστήριο ως απαράδεκτοι, γιατί δεν είχαν προβληθεί προηγουμένως με τη διοικητική προσφυγή, αν και συνέτρεχαν στο χρονικό σημείο άσκησής της.

Μελέτη περίπτωσης (από την πρόσφατη νομολογία: απόφαση 757/2024 του Διοικητικού Εφετείου Θεσ/νίκης – Έκπτωση αναδόχου από σύμβαση προμήθειας): Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η εν λόγω απόφαση εκδόθηκε από το Διοικητικό Εφετείο (και όχι από το Διοικητικό Πρωτοδικείο) της Περιφέρειας, στην οποία εκτελέστηκε η σύμβαση, προτού επέλθει -με το άρθρο 56 Ν. 5172/2025- η αλλαγή της καθ' ύλην αρμοδιότητας επί διοικητικών διαφορών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για διαφορές από συμβάσεις προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών.

Πρόκειται για περίπτωση όπου ο ανάδοχος κηρύχθηκε έκπτωτος από τη σύμβαση προμήθειας με τίτλο «*Προμήθεια και τοποθέτηση υλικών επιστρώσεων διαδρομής επισκεπτών στο σπήλαιο [...]*», διότι δεν προσκόμισε τα υλικά εμπροθέσμως και προσηκόντως σύμφωνα με τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι, για το παραδεκτό της προσφυγής που ασκείται ενώπιόν του, προς επίλυση διαφοράς η οποία ανέκυψε από σύμβαση προμήθειας, απαιτείται η τήρηση της προβλεπόμενης από τις διατάξεις του άρθρου 205 του ν. 4412/2016

προδικασίας, και επομένως απαιτείται η διοικητική (ενδικοφανής) προσφυγή του άρθρου 205 να περιέχει τους ίδιους λόγους που περιέχει η προσφυγή ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου. Εκ των ανωτέρω, παρέπεται ότι λόγοι που δεν προβλήθηκαν με την ενδικοφανή προσφυγή, αλλά προβλήθηκαν πρώτη φορά με την ασκηθείσα ενώπιον του δικαστηρίου προσφυγή, είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι, λόγω έλλειψης προδικασίας (πρβλ. ΣτΕ 3131/2015, 3198/2015, 2811, 2814/2014, 3076/2013, 2188/2009 κ.α.).

[...] Η προσφεύγουσα ανάδοχος εταιρία προέβαλε, με τον 5ο λόγο της προσφυγής της ενώπιον του δικαστηρίου, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση της κήρυξης της σε έκπτωση είναι μη νόμιμη και πρέπει να ακυρωθεί, διότι: α) η ανάδοχος κηρύχθηκε έκπτωτη, με τη με αριθμό .../23.6.2022 απόφαση της αναθέτουσας αρχής, μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου, και β) η με α.π. .../5.5.2022 ειδική όχληση της αναθέτουσας αρχής είναι μη νόμιμη, διότι εκδόθηκε και κοινοποιήθηκε μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου, και πέραν τούτου, είναι και παντελώς καταχρηστική, αν ληφθεί υπόψη ότι η αναθέτουσα αρχή δεν εξέτασε το 6ο δείγμα πλάκας που νομίμως, κατά τους ισχυρισμούς της αναδόχου, προσκόμισε στην υπηρεσία. Οι ως άνω αιτιάσεις, οι οποίες αποτελούν αυτοτελείς και ανεξάρτητους λόγους προσφυγής, **δεν προβλήθηκαν** με την διοικητική (ενδικοφανή) προσφυγή που άσκησε η προσφεύγουσα κατά της προσβαλλόμενης απόφασης.

Το Δικαστήριο έκρινε, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην προηγούμενη σκέψη, από το συνδυασμό των περί ενδικοφανούς διαδικασίας διατάξεων των παρ. 3 και 4 του άρθρου 63 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του άρθρου 205Α παρ. 2 του ν.4412/2016, ότι οι εν λόγω ισχυρισμοί είναι απορριπτέοι ως απαραδέκτως προβαλλόμενοι με την προσφυγή, λόγω της μη προηγούμενης τήρησης, ως προς αυτούς, της κατά νόμο απαιτούμενης ενδικοφανούς προδικασίας. Ανεξαρτήτως τούτων, και υπό την εκδοχή ότι τα προβαλλόμενα περί μη τήρησης της νομιμότητας της διαδικασίας έκπτωσης, για τον λόγο ότι είχε ήδη εκπνεύσει ο αρχικός συμβατικός χρόνος, παραδεκτώς προβάλλονται με την προσφυγή ως λόγοι με τους οποίους τίθενται αμιγώς νομικά ζητήματα, ήτοι ζητήματα τα οποία ανάγονται στην ισχύ και το κύρος ή στην ερμηνεία διατάξεων νόμου

ή γενικών αρχών του ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου, δίχως να προϋποθέτουν έρευνα κρίσιμου πραγματικού, σε κάθε περίπτωση είναι και απορριπτέα, διότι από τις διατάξεις του άρθρου 203 του ν. 4412/2016 δεν τίθεται ως προϋπόθεση για τη νομιμότητα της κήρυξης της έκπτωσης, η απόφαση αυτή όπως και η ειδική όχληση να έχουν εκδοθεί εντός του αρχικώς συμφωνηθέντος συμβατικού χρόνου³⁸².

13.3.1.6 Διαδικασία για την εξέταση του ενδίκου βοηθήματος ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου

Κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις παρ. 3 έως 6 του άρθρου 205Α, όσον αφορά στην τηρούμενη διαδικασία, η υπόθεση συζητείται σε δικάσιμο που ορίζεται όσο το δυνατόν συντομότερα. Αν ο φάκελος της υπόθεσης δεν αποσταλεί στο Διοικητικό Πρωτοδικείο από τη Διοίκηση, η συζήτηση αναβάλλεται σε νέα δικάσιμο, κατά την οποία η υπόθεση συζητείται με βάση τα στοιχεία που προσκομίζει ο προσφεύγων ή ο ενάγων, αν το ζητήσει ο ίδιος.

Η συζήτηση και η διεξαγωγή της απόδειξης ολοκληρώνονται σε μία (1) δικάσιμο. Ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον συμβολαιογράφου ή προξένου λαμβάνονται υπόψη, μόνο αν έχουν δοθεί ύστερα από κλήτευση του αντιδίκου τρεις (3) τουλάχιστον εργάσιμες

³⁸² Πρβλ. πάντως και ΔΕφΑθ 1194/2014, όπου κρίθηκε ότι, από τις διατάξεις του προϊσχύσαντος άρθρου 34 του πδ 118/2007, κατ' εφαρμογή των οποίων κηρύχθηκε έκπτωτος ο ανάδοχος, συνάγεται ότι η έκπτωση του αναδόχου συνεπάγεται τη λύση της σύμβασης, και συνεπώς δεν νοείται η κήρυξη εκπτώσεως μετά την, κατά νόμιμο τρόπο, επελθούσα διάλυση της εργολαβικής σύμβασης, γενομένη δε, παρά ταύτα, δεν είναι νόμιμη. Κατά συνέπεια, κρίθηκε ότι μη νόμιμα, με την προσβαλλόμενη απόφαση κηρύχθηκε έκπτωτος ο προσφεύγων - ενάγων μετά τη λήξη της ένδικης σύμβασης, κατά παράβαση των ανωτέρω διατάξεων και ότι δεν νοείται κήρυξη σε έκπτωση μετά τη λήξη της σύμβασης, παρά μόνο ενόσο διαρκεί ακόμα η εκτέλεση αυτής.

ημέρες πριν από τη βεβαίωση και, αν πρόκειται να δοθούν στην αλλοδαπή, οκτώ (8) τουλάχιστον ημέρες πριν από αυτή. Η απόφαση εκδίδεται το ταχύτερο. **Οι αποφάσεις του Διοικητικού Πρωτοδικείου είναι αμέσως εκτελεστές.**

Αν ο ανάδοχος της σύμβασης είναι κοινοπραξία, λχ. συσταθείσα για την εκτέλεση αυτής, ως φορέας εννόμων σχέσεων που πηγάζουν από τη νομοθεσία για την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και νομιμοποιούμενη ενεργητικά για την άσκηση των σχετικών ενδίκων βοηθημάτων, τότε η προσφυγή ασκείται είτε από την ίδια την κοινοπραξία είτε από όλα τα μέλη της, που μεταξύ τους, στην περίπτωση αυτή, υπάρχει αναγκαστική ομοδικία. Για την ταυτότητα του νομικού λόγου, το ίδιο ισχύει και για την άσκηση αίτησης αναίρεσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας³⁸³, η οποία αναλύεται αμέσως κατωτέρω.

13.3.1.7 Η άσκηση αίτησης αναίρεσως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και η παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας στην εν λόγω περίπτωση

Η δικαστική επίλυση των διαφορών εκτέλεσης από σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας δεν περατώνεται -σε κάθε περίπτωση- με την έκδοση της απόφασης του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου, καθώς προβλέπεται, σε συμφωνία με το άρθρο 95 του Συντάγματος, η ανααιρετική διαδικασία κατά αυτής ενώπιον του ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, ήτοι του Συμβουλίου της Επικρατείας.

³⁸³ Πρβλ. Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή, σελ. 579-580, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019. Πρβλ. και ΔΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-145/2008 και C-149/2008, Club Hotel Loutraki, απόφαση της 6.5.2010, Συλλογή 2010, σκ. 80.

Ειδικότερα στην παρ. 5 του άρθρου 205Α, ορίζεται ότι κατά των αποφάσεων των Διοικητικών Πρωτοδικείων που εκδίδονται σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου αυτού, μπορεί να ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά τις ισχύουσες διατάξεις. Αν από την εκτέλεση της απόφασης πιθανολογείται κίνδυνος βλάβης δυσχερώς επανορθώσιμης, μπορεί να διαταχθεί με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους η ολική ή η εν μέρει αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης, με τον όρο παροχής ανάλογης εγγύησης ή και χωρίς εγγύηση ή να εξαρτηθεί η εκτέλεση της απόφασης από την παροχή εγγύησης από τον διάδικο που έχει νικήσει. Για την αίτηση αποφαινεται, συνεδριάζοντας ως συμβούλιο, χωρίς υποχρεωτική κλήτευση των διαδίκων, το αρμόδιο τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο συγκροτείται από τρία (3) μέλη, στα οποία περιλαμβάνεται υποχρεωτικά ο εισηγητής της υπόθεσης. Η απόφαση της αναστολής μπορεί κατά τον ίδιο τρόπο να ανακληθεί, με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους, έως και κατά την πρώτη συζήτηση της αναίρεσης.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω και παρά το ότι:

- η απόφαση του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου της Περιφέρειας, στην οποία εκτελείται η σύμβαση, είναι αμέσως εκτελεστή κατά τα προβλεπόμενα στην παρ. 4 του άρθρου 205Α, και επομένως
- η άσκηση αίτησης αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας - καταρχάς- δεν αναστέλλει την εκτέλεση της προσβαλλόμενης απόφασης,

εντούτοις, ο νομοθέτης προβλέπει -στην αμέσως επόμενη παράγραφο (5)- τη δυνατότητα, σε περίπτωση άσκησης αίτησης αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, να επέλθει αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης, μόνο εάν από την εκτέλεση της απόφασης πιθανολογείται κίνδυνος βλάβης δυσχερώς επανορθώσιμης (όχι, όμως, εάν λχ. απλώς πιθανολογείται η παραδοχή της αίτησης αναίρεσης) και η εν λόγω ολική ή μερική αναστολή διαταχθεί από το αρμόδιο τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατόπιν αίτησης κάποιου από τους διαδίκους, και με τον όρο παροχής ανάλογης εγγύησης ή και χωρίς εγγύηση ή να εξαρτηθεί η εκτέλεση της απόφασης από την παροχή εγγύησης από τον διάδικο που έχει νικήσει.

13.3.2 Η προσωρινή δικαστική προστασία εν γένει

Με τρόπο ανάλογο με την κύρια δικαστική προστασία διαμορφώνεται και η προσωρινή δικαστική προστασία στις διαφορές που αναφύονται κατά την εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης προμήθειας ή υπηρεσίας³⁸⁴.

13.3.2.1 Προσωρινή δικαστική προστασία επί άσκησης προσφυγής ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου

Στις διαφορές που ανακύπτουν κατά την ερμηνεία και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών, η παρεχόμενη προσωρινή δικαστική προστασία ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 200επ του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), ενώ δεν περιλαμβάνονται σχετικές ειδικές διατάξεις στο Ν. 4412/2016.

Συγκεκριμένα και συνοπτικά, για τις ανάγκες του παρόντος συγγράμματος, επισημαίνεται ότι ο έχων έννομο συμφέρον και υπό την προϋπόθεση ότι έχει ασκήσει προηγουμένως το οικείο ένδικο βοήθημα κύριας δικαστικής προστασίας (προσφυγή), μπορεί να επιδιώξει τη χορήγηση από το αρμόδιο δικαστήριο την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης (άρθρα 200 – 202 ΚΔΔ) ή την προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης (άρθρο 210 ΚΔΔ) ή την προσωρινή επιδίκαση της απαίτησης (άρθρο 211 ΚΔΔ), κατά τις οικείες διατάξεις. Περαιτέρω, δύναται, με την κατάθεση της προσφυγής, να ζητήσει την έκδοση προσωρινής διαταγής αναστολής εκτέλεσης, υπό τους όρους που θέτει το άρθρο 204 παρ. 3 ΚΔΔ.

³⁸⁴ Πρβλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, όπ.π., σελ. 931 επ.

Όσον αφορά στις προϋποθέσεις χορήγησης της αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης ή παράλειψης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 202 ΚΔΔ, η αίτηση αναστολής γίνεται δεκτή μόνο εφόσον ο αιτών επικαλεσθεί και αποδείξει ότι η άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης θα του προκαλέσει ανεπανόρθωτη βλάβη ή αν το δικαστήριο εκτιμά ότι το ένδικο βοήθημα είναι προδήλως βάσιμο. Σε κάθε περίπτωση, η αίτηση απορρίπτεται, εάν η προσφυγή είναι προδήλως απαράδεκτη ή αβάσιμη, ακόμη και αν η βλάβη του αιτούντος από την άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης είναι ανεπανόρθωτη, ή εάν κατά τη στάθμιση της βλάβης του αιτούντος, των συμφερόντων τρίτων και του δημόσιου συμφέροντος, κρίνεται ότι οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή θα είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος (άρθρο 202 ΚΔΔ). Η χορήγηση αναστολής αποκλείεται κατά το μέρος που η προσβαλλόμενη πράξη έχει ήδη εκτελεσθεί.

Αρμόδιο για τη χορήγηση της αναστολής είναι το δικαστήριο στο οποίο εκκρεμεί το κύριο ένδικο βοήθημα (η προσφυγή), εφόσον αυτό είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της κύριας υπόθεσης. Σε περίπτωση αναρμοδιότητας, η αίτηση αναστολής παραπέμπεται στο αρμόδιο δικαστήριο, υποχρεωτικά μαζί με την κύρια υπόθεση (άρθρο 201 ΚΔΔ).

13.3.2 Προσωρινή δικαστική προστασία επί άσκησης αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας

Κατά τρόπο ανάλογο, όπως προαναφέρθηκε, ρυθμίζεται από τον νομοθέτη και η παρεχόμενη προσωρινή δικαστική προστασία επί άσκησης αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά της απόφασης του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου που εκδίδεται επί διαφοράς των συμβαλλομένων που προκύπτει από τη σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσίας (πρβλ. άρθρο 205Α παρ. 5 του Ν. 4412/2016 και άρθρα 206επ ΚΔΔ).

13.3.3 Αποζημίωση για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις κατά την εκτέλεση της σύμβασης

Αστική ευθύνη της αναθέτουσας αρχής προς αποζημίωση θεμελιώνεται, εφόσον συντρέχουν οι όροι των άρθρων 104 -106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού

Κώδικα (ΕισΝΑΚ)³⁸⁵ και στην περίπτωση που οι παράνομες και ζημιογόνες πράξεις ή παραλείψεις της αναθέτουσας αρχής (νομικές ή υλικές) λαμβάνουν χώρα στο στάδιο της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης³⁸⁶. Και εν προκειμένω, για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας και της αρμοδιότητας του δικαστηρίου, τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του άρθρου 205Α ν. 4412/2016. Συνακόλουθα, το οικείο ένδικο βοήθημα (προσφυγή ή αγωγή) ασκείται ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση.

Μελέτη περίπτωσης επί δικαστικής επίλυσης της διαφοράς που προέκυψε κατά την εκτέλεση της σύμβασης προμήθειας (από την πρόσφατη νομολογία - απόφαση 757/2024 Διοικητικού Εφετείου Θεσ/νίκης). Προσφυγή του άρθρου 205Α ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου για λόγους νομιμότητας και ουσίας, κατόπιν προηγούμενης τήρησης της προβλεπόμενης ενδικοφανούς διαδικασίας του άρθρου 205 Ν. 4412/2016:

³⁸⁵ Κατά το άρθρο 104 του ΕισΝΑΚ: «Για πράξεις και παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου, που ανάγονται σε έννομες σχέσεις του ιδιωτικού δικαίου ή σχετικές με την ιδιωτική του περιουσία, το δημόσιο ευθύνεται κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα για τα νομικά πρόσωπα. Σύμφωνα με το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ: «Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

Κατά το άρθρο 106 του ΕισΝΑΚ: «Οι διατάξεις των δύο προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους.»

³⁸⁶ Πρβλ. Δημήτριος Γ. Ράικος, όπ.π., σελ. 962.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, πρόκειται για περίπτωση όπου ο ανάδοχος κηρύχθηκε έκπτωτος από τη σύμβαση προμήθειας με τίτλο «*Προμήθεια και τοποθέτηση υλικών επιστρώσεων διαδρομής επισκεπτών στο σπήλαιο [...]»*, διότι δεν προσκόμισε τα υλικά εμπροθέσμως και προσηκόντως σύμφωνα με τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

Συγκεκριμένα, κατόπιν ρητής απόρριψης της διοικητικής προσφυγής που άσκησε ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με το άρθρο 205 Ν. 4412/2016, κατά της απόφασης κήρυξης του ως εκπτώτου κατά το άρθρο 203, ο ανάδοχος άσκησε την προσφυγή του άρθρου 205Α στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο, επικαλούμενος:

1^{ος} λόγος προσφυγής: αρμοδιότητα γνωμοδοτικού οργάνου

Με τον 1ο λόγο της προσφυγής, ο ανάδοχος προέβαλε ότι εσφαλμένα με την προσβαλλόμενη απόφαση της αναθέτουσας αρχής απορρίφθηκε η διοικητική (ενδικοφανής) προσφυγή του, διότι κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 205 και 221 παρ. 11 του ν. 4412/2016, και κατά παραβίαση της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της διαφάνειας, μη νομίμως λήφθηκε υπόψη και υιοθετήθηκε η γνώμη τρίτου οργάνου (η από Αναφορά των επιβλεπόντων την προμήθεια), πέραν της αρμόδιας Επιτροπής. Όμως, η προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία απορρίφθηκε η ως άνω διοικητική προσφυγή, εκδόθηκε κατόπιν γνωμοδότησης επί της προσφυγής του προβλεπόμενου από τις διατάξεις του ως άρθρου 221 παρ. 11 περ. β' γνωμοδοτικού οργάνου, όπως αυτή διατυπώθηκε στο σχετικό Πρακτικό της ως άνω Επιτροπής (Επιτροπής αξιολόγησης Ενστάσεων/προσφυγών κατά την εκτέλεση), με το οποίο κρίθηκαν όλες οι αιτιάσεις του αναδόχου αβάσιμες. Δεν ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης η αναφορά στην ως άνω γνωμοδότηση της από [...] Αναφοράς των επιβλεπόντων της προμήθειας, ούτε προκύπτει ότι εκ του λόγου αυτού, περιεστάλη η αποκλειστική προς τούτο αρμοδιότητα της ως άνω Επιτροπής και ότι υποκαταστάθηκε αυτή από τρίτο όργανο, όπως αβασίμως προβλήθηκε με την προσφυγή. Ως εκ των ανωτέρω, ο λόγος αυτός της προσφυγής απορρίφθηκε ως αβάσιμος.

2^{ος} λόγος προσφυγής: αφορά, επίσης, στην αρμοδιότητα του γνωμοδοτικού οργάνου

Με τον 2ο λόγο της προσφυγής, ο ανάδοχος επανέφερε τον προβληθέντα με την διοικητική προσφυγή ισχυρισμό του ότι η απόφαση της αναθέτουσας αρχής, με την οποία κηρύχθηκε έκπτωτος, εκδόθηκε μη νομίμως, κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 203 και 221 του Ν. 4412/2016, διότι δεν προηγήθηκε αυτής γνωμοδότηση της Επιτροπής Διενέργειας Διαγωνισμού, αλλά εκδόθηκε το από [...] Πρακτικό της Επιτροπής για την παραλαβή προμηθειών, υπηρεσιών ή έργων. Όμως, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 203 του ν. 4412/2016, και ορίζεται ρητά στη σύμβαση, αρμόδια για την γνωμοδότηση επί της έκπτωσης του αναδόχου είναι η ως άνω Επιτροπή για την παραλαβή προμηθειών, υπηρεσιών ή έργων, και τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα. Και ο λόγος αυτός της προσφυγής απορρίφθηκε ως αβάσιμος.

3ος λόγος προσφυγής: ως προς την προηγούμενη ειδική όγληση της κήρυξης εκπτώτου

Με τον 3^ο λόγο της προσφυγής, η προσφεύγουσα ανάδοχος προέβαλε ότι η ειδική όγληση που της κοινοποιήθηκε πριν την έκπτωση είναι μη νόμιμη, διότι η προθεσμία που της χορηγήθηκε με αυτήν δεν είναι ούτε εύλογη, ούτε ανάλογη της διάρκειας της σύμβασης και του πλήθους των εργασιών που της ανατέθηκαν, επικαλούμενη ότι η αναθέτουσα αρχή αγνόησε πλήρως ότι η διάρκεια της σύμβασης ήταν 12 μήνες και ότι η εκτέλεση των ανωτέρω εργασιών απαιτούσε χρονικό διάστημα τουλάχιστον 4 συνολικά μηνών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι και ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, διότι η προθεσμία των 25 ημερών που χορηγήθηκε στον ανάδοχο με την ως άνω ειδική όγληση είναι μεγαλύτερη του ελάχιστου χρόνου των 15 ημερών που τίθεται από τη διάταξη του άρθρου 203 του ν. 4412/2016 και δεν προκύπτει ότι αυτή δεν ήταν εύλογη, καθόσον από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι ο ανάδοχος θα ήταν δυνατόν να ανταποκριθεί σε περίπτωση χορήγησης μεγαλύτερης προθεσμίας, καθόσον ουδέν έπραξε για να ανταποκριθεί σε αυτήν. Εξάλλου, με την απάντηση που

υπέβαλε στην αναθέτουσα αρχή, ο ανάδοχος δεν αντέτεινε ότι η ως άνω προθεσμία δεν ήταν εύλογη, αλλά δήλωσε ότι είναι αδύνατον, μεταξύ άλλων, λόγω οικονομικής αδυναμίας, να προβεί στις εργασίες που του ζητήθηκαν με την ως άνω ειδική όχληση, ενώ ουδέποτε ζήτησε παράταση της σύμβασης.

4^{ος} λόγος προσφυγής: επίκληση υπαιτιότητας της αναθέτουσας αρχής

Με τον 4ο λόγο της προσφυγής, ο ανάδοχος προέβαλε ότι δεν υφίσταται υπαιτιότητά του για τη μη παράδοση των υπό προμήθεια ειδών, και για τον λόγο αυτόν, ότι η απόφαση της έκπτωσης είναι καταχρηστική και ότι εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της χρηστής διοίκησης. Προς τούτο επικαλέσθηκε ο ανάδοχος ότι δεν μπορούσε να εκτελέσει τις αναφερόμενες στην ειδική όχληση εργασίες, χωρίς καμία δική του υπαιτιότητα, καθώς η μη εκτέλεση οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής, η οποία παντελώς αναιτιολόγητα απέρριπτε επανειλημμένα τα υποβληθέντα εκ μέρους του δείγματα, και μάλιστα την τελευταία φορά παντελώς αντισυμβατικά και παράνομα δεν εξέτασε καθόλου το σχετικό δείγμα. Προς απόδειξη των ως άνω ισχυρισμών του, ο ανάδοχος επικαλέσθηκε και προσκόμισε τις νομοτύπως ληφθείσες ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον συμβολαιογράφου του [...], Πολιτικού Μηχανικού και μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου της αναδόχου εταιρείας [...] Α.Ε., 2) [...], Πολιτικού Μηχανικού και υπαλλήλου της αναδόχου, 3) του [...], Εργοδηγού-τεχνίτη και υπαλλήλου της αναδόχου, το περιεχόμενο των οποίων εκτιμάται ελευθέρως από το δικαστήριο (άρθρο 148 του Κ.Δ.Δ.). Όμως, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας, παρότι η αναθέτουσα αρχή ενημέρωσε πολλακίς τον ανάδοχο ότι τα δείγματα που προσκόμισε βρίσκονταν εκτός των προδιαγραφών, και, εξάλλου, οι επιβλέποντες την προμήθεια παρείχαν οδηγίες για την εκτέλεση της προμήθειας, ο ανάδοχος ουδεμία προμήθεια παρείχε και ουδεμία εργασία εκτέλεσε, πλην μέρους των πρόδρομων εργασιών για την διαμόρφωση του χώρου. Εξάλλου, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι ο ανάδοχος δεν αμφισβήτησε με οιονδήποτε τρόπο την απόρριψη των δειγμάτων (π.χ. τυχόν προσφεύγοντας στη δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής της περ. β' της παρ. 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016), αντιθέτως, με σχετικά έγγραφα προς την αναθέτουσα αρχή διαβεβαίωνε ότι

επρόκειτο να παραδώσει εμπροθέσμως τα προς προμήθεια είδη. Σε κάθε περίπτωση, η αδυναμία της αναδόχου να τα προσκομίσει, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι οφείλεται σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής, και τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την προσφυγή είναι απορριπτέα. Ως εκ τούτου, απορρίφθηκε ως αβάσιμος και ο τελευταίος υπό εξέταση λόγος της προσφυγής.

14 ΤΡΟΠΟΙ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΜΗ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΠΛΗΡΩΜΗΣ. ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ

14.1 Εισαγωγή

Το τελικό στάδιο της εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών, αφορά στην συγκέντρωση από την αρμόδια υπηρεσία της αναθέτουσας αρχής που διενήργησε την σχετική διαδικασία της εκτέλεσης της σύμβασης, όλων των δικαιολογητικών που απαιτούνται για την πληρωμή του αναδόχου και την διαβίβασή τους στις οικονομικές υπηρεσίες προς εξόφληση.

Τα δικαιολογητικά που συγκεντρώνονται θα πρέπει να τεκμηριώνουν ότι τα αγαθά ή οι παρεχόμενες υπηρεσίες παρασχέθηκαν από τον ανάδοχο της σύμβασης και παραλήφθηκαν οριστικά, ποιοτικά και ποσοτικά από τα αρμόδια όργανα της αναθέτουσας αρχής.

Επίσης τα δικαιολογητικά που συγκεντρώνει η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει να τεκμηριώνουν, την αντιμετώπιση, τυχόν αθέτησης οποιασδήποτε κύριας ή παρεπόμενης υποχρέωσης του αναδόχου, συμβατικής ή απορρέουσας από το νόμο, με την επιβολή συγκεκριμένων κυρώσεων εις βάρος του. Παραδείγματος χάριν, υπό προϋποθέσεις μπορούν να επιβάλλονται στον ανάδοχο πρόστιμα και ποινικές ρήτρες, έκπτωση επί της συμβατικής τιμής, κ.α., όπως αυτά αναλύθηκαν σε προηγούμενες ενότητες.

Σύμφωνα με το άρθρο 202 μια σύμβαση θεωρείται ότι ολοκληρώθηκε/εκτελέστηκε εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις :

- παραλήφθηκε οριστικά ποσοτικά και ποιοτικά το αντικείμενό της
- έγινε η αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος, αφού προηγουμένως επιβλήθηκαν τυχόν κυρώσεις ή εκπτώσεις επί αυτού
- εκπληρώθηκαν και οι τυχόν λοιπές συμβατικές υποχρεώσεις και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη και αποδεσμεύθηκαν οι σχετικές εγγυήσεις κατά τα προβλεπόμενα από τη σύμβαση.

Από τις διατάξεις του ανωτέρω άρθρου συνάγεται ότι μια από τις προϋποθέσεις ολοκλήρωσης/εκτέλεσης της σύμβασης είναι και η εκπλήρωση των υποχρεώσεων της αναθέτουσας αρχής έναντι του αναδόχου ήτοι η αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος από τις οικονομικές υπηρεσίες της αναθέτουσας αρχής.

Σημειώνεται ότι οι οικονομικές υπηρεσίες πριν την αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος πραγματοποιούν έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης ελέγχοντας όχι μόνον τα δικαιολογητικά που τεκμηριώνουν την ολοκλήρωση/εκτέλεση της σύμβασης αλλά και την διαδικασία ανάθεσης που προηγείται αυτής.

Επίσης παρακρατούν από το συμβατικό τίμημα τυχόν πρόστιμα ή ποινές που επιβλήθηκαν στον ανάδοχο κατά την εκτέλεση της σύμβασης καθώς και τυχόν τόκους προκαταβολής σε περίπτωση που ο ανάδοχος επέλεξε ως τρόπο πληρωμής του, την χορήγηση σε αυτόν προκαταβολής για την εκτέλεση της σύμβασης.

Τέλος μεταξύ των υποχρεώσεων της αναθέτουσας αρχής είναι και η αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος εντός του χρονικού διαστήματος που ορίζεται στην σύμβαση ή στον νόμο (παρ. Ζ του ν. 4152/2013 (Α' 107)). Τυχόν αθέτηση της εν λόγω υποχρέωσης της αναθέτουσας αρχής επιφέρει τις εκ του νόμου προβλεπόμενες κυρώσεις.

14.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της παρούσας ανάλυσης είναι να μπορούν οι επιμορφούμενοι να κατανοήσουν το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος μιας σύμβασης προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών καθώς και τις διαδικασίες που ακολουθούνται από τις κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες προκειμένου να συντελεστεί η αποπληρωμή του.

14.1.2 Προσδωκόμενα Αποτελέσματα

Κατανοώντας το σχετικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει την αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος μιας σύμβασης προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών και γνωρίζοντας τις σχετικές διαδικασίες, οι επιμορφωμένοι/ες θα είναι σε θέση να εντοπίζουν την ορθότητα ή τις ελλείψεις των δικαιολογητικών πληρωμής της σύμβασης, λαμβάνοντας υπόψη την διαδικασία παραλαβής που προβλέπεται στα έγγραφα της και τυχόν κυρώσεις που επιβλήθηκαν στον ανάδοχο κατά την εκτέλεσή της. Επίσης θα μπορούν να εφαρμόζουν τον κατά περίπτωση συμβατικό τρόπο πληρωμής, να υπολογίζουν τις κατά περίπτωση κρατήσεις, και φόρους και να συντάσσουν τα κατάλληλα έγγραφα διαβίβασης στις οικονομικές υπηρεσίες του φακέλου της δαπάνης της σύμβασης.

Τέλος θα γνωρίζουν τις εκ του νόμου τιθέμενες προθεσμίες αποπληρωμής του συμβατικού τιμήματος και θα έχουν κατανοήσει την σημασία της έγκαιρης συγκέντρωσης και διαβίβασης των δικαιολογητικών πληρωμής μιας σύμβασης στην οικονομική υπηρεσία προς αποφυγήν καθυστερήσεων στην πληρωμή του αναδόχου και της συνακόλουθης επιβολής κυρώσεων εις βάρος της αναθέτουσας αρχής.

14.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να γίνει η αποπληρωμή μιας δημόσιας σύμβασης, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, η διαδικασία διαβίβασης τους στις οικονομικές υπηρεσίες της αναθέτουσας αρχής, τα βασικά δημοσιονομικά στοιχεία που είναι απαραίτητα κατά τον έλεγχο νομιμότητας και

κανονικότητας της δαπάνης και τέλος οι εκ του νόμου τιθέμενες προθεσμίες αποπληρωμής του συμβατικού τιμήματος.

14.2 Τρόπος πληρωμής - απαιτούμενα δικαιολογητικά για πληρωμή αναδόχου

14.2.1 Τρόπος πληρωμής

Σύμφωνα με τις παρ. 1-3 του άρθρου 200 του ν. 4412/2016, στις δημόσιες συμβάσεις προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών οι αναθέτουσες αρχές καθορίζουν στα έγγραφα της σύμβασης τον τρόπο πληρωμής του αναδόχου της σύμβασης καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα σχετικό με την πληρωμή του. Αν δεν προβλέπεται κάποιος άλλος, αναλόγως της φύσης του αντικειμένου της σύμβασης, τρόπος πληρωμής του αναδόχου στα έγγραφα της σύμβασης, η πληρωμή της αξίας των υλικών ή της υπηρεσίας στον ανάδοχο μπορεί να γίνει με ένα από τους παρακάτω τρόπους:

- α)** Με την εξόφληση του 100% της συμβατικής αξίας μετά την οριστική παραλαβή των υλικών ή της υπηρεσίας.
- β)** Με την χορήγηση έντοκης προκαταβολής μέχρι ποσοστού 50% της συμβατικής αξίας χωρίς ΦΠΑ έναντι ισόποσης εγγύησης και την καταβολή του υπολοίπου μετά την οριστική παραλαβή των υλικών.
- γ)** Με την χορήγηση έντοκης προκαταβολής μέχρι ποσοστού 50% της συμβατικής αξίας χωρίς ΦΠΑ έναντι ισόποσης εγγύησης, την πληρωμή ποσοστού 20% της συμβατικής αξίας χωρίς ΦΠΑ με το πρωτόκολλο παραλαβής κατόπιν του μακροσκοπικού ελέγχου και την εξόφληση της υπόλοιπης συμβατικής αξίας με τον συνολικό ΦΠΑ μετά την οριστική παραλαβή των υλικών.

Οι παραπάνω τρόποι πληρωμής μπορούν να εφαρμόζονται και στις τμηματικές παραδόσεις εφόσον αυτές προβλέπονται από την σύμβαση.

Από την γραμματική διατύπωση των ανωτέρω συνάγεται ότι :

ο τρόπος α) δηλαδή με την πληρωμή του 100% της αξίας της σύμβασης μετά την οριστική παραλαβή των υλικών ή της υπηρεσίας, εφαρμόζεται τόσο σε δημόσιες συμβάσεις προμήθειας αγαθών όσο και σε δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών.

Περαιτέρω όσον αφορά τους ανωτέρω β) και γ) τρόπους πληρωμής, που προβλέπουν την χορήγηση προκαταβολής έως το 50% της αξίας του συμβατικού αντικειμένου, ισχύουν σωρευτικά οι δύο κατωτέρω προϋποθέσεις :

- Η χορήγηση της προκαταβολής συνοδεύεται με την κατάθεση από τον ανάδοχο της σύμβασης στην αναθέτουσα αρχή, εγγυητικής επιστολής ίσης αξίας με την προκαταβολή που του χορηγείται.
- Η προκαταβολή που χορηγείται στον ανάδοχο της σύμβασης είναι έντοκη, από την ημερομηνία καταβολής της έως την σύνταξη του πρωτοκόλλου οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής των υλικών ή του πρωτοκόλλου οριστικής παραλαβής όταν πρόκειται για δημόσια σύμβαση υπηρεσιών.

Ο μαθηματικός τύπος που εφαρμόζεται για τον υπολογισμό των τόκων επί της προκαταβολής είναι ο ακόλουθος :

Τόκος προκαταβολής = Αξία υλικών ή υπηρεσιών X Επιτόκιο X Αριθμός ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής έως την σύνταξη του πρωτόκολλου οριστικής παραλαβής των υλικών /365.

Αξία υλικών ή υπηρεσιών : η αξία των υλικών ή των υπηρεσιών που αντιστοιχεί στο ποσοστό της προκαταβολής που χορηγείται στον ανάδοχο.

Επιτόκιο : Το επιτόκιο με το οποίο υπολογίζονται οι τόκοι που επιβαρύνουν την προκαταβολή που χορηγείται στον ανάδοχο.

Το ύψος του επιτοκίου με το οποίο επιβαρύνεται η προκαταβολή καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών. Σύμφωνα με την αριθ. 2/51557/0026/10-09-01 (ΦΕΚ 1209/Β/01) Απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ισούται με το ύψος του

επιτοκίου των έντοκων γραμματίων του Δημοσίου 12μηνης διάρκειας που θα ισχύει κατά την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής προσαυξημένο κατά 0,25 ποσοστιαίες μονάδες.

Αριθμός ημερολογιακών ημερών : Ο συνολικός αριθμός των ημερών που μεσολαβούν από την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής έως την σύνταξη του πρωτόκολλου οριστικής παραλαβής.

Για τον υπολογισμό του συνολικού αριθμού των ημερών με τις οποίες επιβαρύνεται η προκαταβολή, ως καταληκτική ημερομηνία υπολογισμού λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία σύνταξης του πρωτοκόλλου οριστικής παραλαβής, γιατί συνήθως από την ημερομηνία παράδοσης των υλικών/παροχής των σχετικών υπηρεσιών/παραδοτέων μέχρι την σύνταξή του, μεσολαβεί ο έλεγχος της συμμόρφωσης με τις τεχνικές προδιαγραφές των εγγράφων της σύμβασης.

Το περιεχόμενο της εγγυητικής επιστολής προκαταβολής και τα ιδρύματα ή οι επιχειρήσεις που την εκδίδουν καθώς και το περιεχόμενό της καθορίζονται στις παρ. 11 και 12 του άρθρου 72 «Εγγυήσεις» του ν. 4412/16 και αναλύονται στο Κεφάλαιο 2 του παρόντος.

Στις δημόσιες συμβάσεις προμήθειας αγαθών όταν τα αγαθά παραδοθούν εκπρόθεσμα και ο ανάδοχος της σύμβασης έχει λάβει προκαταβολή, εκτός από το προβλεπόμενο πρόστιμο της εκπρόθεσμης παράδοσης που του καταλογίζεται, καταλογίζεται σε βάρος του και τόκος επί του ποσού της προκαταβολής, που υπολογίζεται από την επόμενη της λήξης του συμβατικού χρόνου, μέχρι την προσκόμιση του συμβατικού υλικού, με το ισχύον κάθε φορά ανώτατο όριο του ποσοστού του τόκου υπερημερίας (άρθρο 207 παρ. 4).

Ο μαθηματικός τύπος που εφαρμόζεται για τον υπολογισμό των τόκων υπερημερίας επι της προκαταβολής είναι ο ακόλουθος :

Τόκος Υπερημερίας = αξία υλικών x Επιτόκιο Υπερημερίας x Ημέρες Καθυστερήσης / 365

Αξία υλικών : η αξία των υλικών που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα και αντιστοιχεί στο ποσοστό της προκαταβολής που χορηγείται στον ανάδοχο .

Επιτόκιο υπερημερίας: Το επιτόκιο με το οποίο υπολογίζονται οι τόκοι υπερημερίας που επιβαρύνουν την αξία των υλικών που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα και αντιστοιχεί στο ποσοστό της προκαταβολής που χορηγήθηκε στον ανάδοχο.

Το επιτόκιο υπερημερίας δημοσιεύεται από την τράπεζα της Ελλάδος και για τον υπολογισμό των τόκων υπερημερίας λαμβάνεται υπόψη το ισχύον κατά την ημερομηνία σύνταξης του πρωτοκόλλου οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής.

Η είσπραξη των τόκων επί της προκαταβολής και υπερημερίας, γίνεται με παρακράτηση από το ποσό πληρωμής του αναδόχου ή, σε περίπτωση ανεπάρκειας ή έλλειψης αυτού, με ισόποση κατάπτωση της εγγύησης προκαταβολής, εφόσον ο ανάδοχος δεν καταθέσει το απαιτούμενο ποσό. Σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, οι τόκοι επιβάλλονται αναλόγως σε όλα τα μέλη της ένωσης (άρθρο 207 παρ. 5-6).

Οι ανωτέρω προϋποθέσεις και όροι χορήγησης προκαταβολής θα πρέπει να περιλαμβάνονται στα έγγραφα της σύμβασης. Στα έγγραφα επίσης της σύμβασης περιλαμβάνεται συνήθως και υπόδειγμα με το περιεχόμενο της εγγυητικής επιστολής προκαταβολής, χωρίς, ωστόσο να είναι υποχρεωτικό για την αναθέτουσα αρχή.

Η προκαταβολή απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί για δαπάνες που δεν σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με το αντικείμενο της σύμβασης.

14.2.2 Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα υπολογισμού τόκων επί της προκαταβολής)

Δεδομένα σύμβασης

Σύμβαση προμήθειας 4.000 ζευγαριών Ελαστικών Αυτοκινήτων, διαφόρων τύπων, συνολικής αξίας 800.000,00 ευρώ, πλέον ΦΠΑ 24%, με χρόνο παράδοσης εννέα (9) μήνες από την υπογραφή της σύμβασης.

Υπογραφή σύμβασης 01-02-24.

Εκτέλεση σύμβασης

- Ο ανάδοχος αιτείται και λαμβάνει προκαταβολή το 50% της αξίας της σύμβασης ήτοι 400.000 **την 01-03-2024.**
- Το ύψος του επιτοκίου των εντόκων γραμματίων του δημοσίου 12μηνιας διάρκειας την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής υποθέτουμε ότι ανέρχεται σε 2,75% πλέον 0,25 = 3%.
- Το ύψος του επιτοκίου υπερημερίας την περίοδο εκτέλεσης της σύμβασης ανέρχεται σε 7,5%
- Ο ανάδοχος παραδίδει εμπρόθεσμα 3500 ζευγάρια Ελαστικών την 01-11-2024 αξίας 700.000 ευρώ και εκπρόθεσμα 500 ζευγάρια ελαστικά την 01-12-2024 αξίας 100.000 ευρώ.
- Το πρωτόκολλο οριστικής ποιοτικής παραλαβής συντάσσεται την 15-11-2024 για τα ελαστικά που παραδόθηκαν εμπρόθεσμα και την 15 -12-2024 για τα ελαστικά που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα.

α) Τόκοι προκαταβολής για τα ελαστικά που παραδόθηκαν εμπρόθεσμα την 01-11-2024 και παραλήφθηκαν οριστικά την 15-11-2024.

Για τον υπολογισμό των τόκων προκαταβολής ισχύει ο ακόλουθος τύπος:

Τόκος προκαταβολής = $\frac{1}{2}$ αξία υλικών X Επιτόκιο X ημέρες από την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής έως το πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής /365.

$$350.000 \times 3\% \times 260/365 = 7.479,45 \text{ ευρώ}$$

β) Τόκοι προκαταβολής για τα ελαστικά που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα την 01-12-2024 και παραλήφθηκαν οριστικά την 15-12-2024.

$$50.000 \times 3\% \times 290/365 = 1.191,78 \text{ ευρώ}$$

γ) Τόκος υπερημερίας για τα ελαστικά που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα την 01-12-2024 και παραλήφθηκαν οριστικά την 15-12-2024.

Για τον υπολογισμό των τόκων υπερημερίας ισχύει ο ακόλουθος τύπος:

Τόκος Υπερημερίας = $\frac{1}{2}$ αξίας υλικών που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα x Επιτόκιο Υπερημερίας x Ημέρες Καθυστέρησης / 365

$50.000 \times 7,5\% \times 44 / 365 = 452,05$ ευρώ

δ) Πρόστιμο εκπρόθεσμης παράδοσης σύμφωνα με το άρθρο 207 «Κυρώσεις για εκπρόθεσμη παράδοση προμήθειας»

$100.000 \times 5\% = 5.000$ ευρώ

14.3 Δικαιολογητικά πληρωμής αναδόχου σε δημόσιες συμβάσεις αγαθών

Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 200 του ν. 4412/16 στις συμβάσεις προμήθειας αγαθών τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την πληρωμή του αναδόχου της σύμβασης είναι κατ' ελάχιστον τα εξής:

- Πρωτόκολλο οριστικής ποσοτικής και ποιοτικής παραλαβής, σύμφωνα με το άρθρο 208 περί παραλαβής υλικών (δεν απαιτείται έγκριση ή απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου προκειμένου να πληρωθεί η σύμβαση).
- Αποδεικτικό εισαγωγής του υλικού στην αποθήκη του φορέα.
- Τιμολόγιο του προμηθευτή.
- Πιστοποιητικά φορολογικής ενημερότητας και ασφαλιστικής ενημερότητας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (επίκαιρα κατά το χρόνο της πληρωμής).

14.3.1 Πρωτόκολλα που απαιτούνται αναλόγως του τρόπου παραλαβής των υλικών, σύμφωνα με το άρθρο 208 περί παραλαβής υλικών.

α) Όταν η σύμβαση δεν προβλέπει άλλους ελέγχους πέραν της μακροσκοπικής εξέτασης :

- Πρωτόκολλο οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής

Στο πρωτόκολλο πέραν του κυρίως υλικού αναφέρονται και τα τυχόν παρελκόμενά του σύμφωνα με την σύμβαση π.χ. σε σύμβαση προμήθειας ηλεκτρονικών υπολογιστών : 10 τεμάχια Ηλεκτρονικών υπολογιστών, 10. τεμάχια πληκτρολόγια, 10. τεμάχια «ποντίκια», 10 τεμάχια πολύμπριζα ασφαλείας, τεχνικά φυλλάδια και οδηγίες χρήσης.

β) Όταν η σύμβαση προβλέπει, εκτός από την μακροσκοπική εξέταση, και άλλους ελέγχους, ιδίως χημική εξέταση, μηχανική εξέταση, πρακτική δοκιμασία :

- Πρωτόκολλο μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας
- Πρωτόκολλο οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής

Εάν, λόγω της φύσης του είδους, όλοι οι προβλεπόμενοι από την σύμβαση έλεγχοι γίνονται από την Επιτροπή Παραλαβής και δεν μεσολαβούν εργαστηριακοί και λοιποί έλεγχοι τότε συντάσσεται Πρωτόκολλο οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής στο οποίο αναφέρονται αναλυτικά όλοι οι έλεγχοι που από την σύμβαση ήταν υποχρεωμένη να διενεργήσει η Επιτροπή παραλαβής με τα αποτελέσματά τους.

γ) Ως προς το περιεχόμενό τους τα πρωτόκολλα οριστικής ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής θα πρέπει να περιέχουν όλα εκείνα τα στοιχεία που τεκμηριώνουν ότι παραλήφθηκαν αρμοδίως και εκτελέστηκαν όλοι οι όροι της σύμβασης.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα :

- Η Απόφαση συγκρότησης της Επιτροπής Παραλαβής
- Ο αριθμός της σύμβασης
- Το Πρωτόκολλο Μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας (αν απαιτείται)
- Οι ημερομηνίες παράδοσης των υλικών που παραλαμβάνονται με τα αποδεικτικά στοιχεία παράδοσης τους (Δελτία Αποστολής).
- Η διαπίστωση ότι τα υλικά παραλήφθηκαν εμπρόθεσμα ή εκπρόθεσμα κατά περίπτωση.

- Η διαπίστωση ότι τα παραληφθέντα υλικά πληρούν τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης.
- Η διαπίστωση ότι εκτελέστηκαν όλοι οι όροι της σύμβασης
- Γενικά κάθε αντικείμενο ή παρελκόμενο που προβλέπεται στην σύμβαση να παραδοθεί μαζί με το κυρίως υλικό (εγχειρίδια χρήσης, πιστοποιητικά κ.α).
- Στην περίπτωση του Πρωτόκολλου Μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας, όλα τα δεδομένα του δείγματος (ημερομηνίες λήψης, ποσότητα κλπ.) τους εργαστηριακούς ελέγχους που υποβλήθηκε και τα αποτελέσματά του, το εργαστήριο στο οποίο στάλθηκε, την πρακτική δοκιμασία στην οποία υποβλήθηκε και γενικά όλα τα δεδομένα που ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης με τα αποτελέσματα των σχετικών ελέγχων.

14.3.2 Πρωτόκολλο Παραλαβής με παρατηρήσεις (άρθρο 208 «Παραλαβή υλικών»)

Όταν στο Πρωτόκολλο Παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις σχετικές με αποκλίσεις που παρουσιάζουν τα παραλαμβανόμενα υλικά από τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από τις δέουσες ενέργειες της αναθέτουσας αρχής για την αντιμετώπιση των παρατηρήσεων.

Ειδικότερα στο πρωτόκολλο παραλαβής θα πρέπει :

- να αναφέρονται με σαφήνεια οι αποκλίσεις που παρουσιάζει το υλικό από τους όρους της σύμβασης με παραπομπή στους αντίστοιχους όρους ή και τις τεχνικές προδιαγραφές της διακήρυξης.
- να διατυπώνεται αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής για το ζήτημα αν το υλικό είναι κατάλληλο ή όχι για τη χρήση που προορίζεται.

Στις περιπτώσεις αυτές για την οριστική ποιοτική και ποσοτική παραλαβή των υλικών της σύμβασης απαιτείται και αιτιολογημένη Απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, με την οποία εγκρίνεται η παραλαβή του υλικού, με ή χωρίς έκπτωση επί της συμβατικής τιμής.

Τυχόν πρόστιμα που επιβάλλονται σε εφαρμογή του άρθρου 208 «Παραλαβή υλικών» ν. 4412/16» παρακρατούνται κατά την πληρωμή της σύμβασης.

Πέραν των ανωτέρω δικαιολογητικών, οι αρμόδιες υπηρεσίες που διενεργούν τον έλεγχο και την πληρωμή, μπορούν να ζητήσουν και οποιοδήποτε άλλο δικαιολογητικό, εφόσον προβλέπεται στην κείμενη νομοθεσία ή στα έγγραφα της σύμβασης.

Στην περίπτωση των παρ. 9 και 9^α του άρθρου 53, για την πληρωμή του επί πλέον ποσού που προκύπτει μετά την αναπροσαρμογή της συμβατικής τιμής, δεν απαιτείται σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης.

Για την παρακολούθηση και παραλαβή συμβάσεων προμηθειών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118 (30.000 ευρώ), δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας, για την οποία προορίζονται τα αγαθά ή της υπηρεσίας που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτόν με την απόφαση ανάθεσης.

Συνεπώς στην εν λόγω κατηγορία δημοσίων συμβάσεων, κατά την πληρωμή του αναδόχου, η ανωτέρω Βεβαίωση, αντικαθιστά το Πρωτόκολλο Οριστικής Ποιοτικής και Ποσοτικής Παραλαβής, ως δικαιολογητικό πληρωμής.

14.4 Δικαιολογητικά πληρωμής αναδόχου σε δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών

Στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών για την πληρωμή του τιμήματος απαιτούνται κατ' ελάχιστον τα εξής δικαιολογητικά:

- Πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής του τιμήματος που αφορά η πληρωμή ή του συνόλου του συμβατικού αντικείμενου, σύμφωνα με το άρθρο 219.
- Τιμολόγιο του αναδόχου.
- Πιστοποιητικά φορολογικής ενημερότητας και ασφαλιστικής ενημερότητας σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (επίκαιρα κατά το χρόνο της πληρωμής).

14.4.1 Πρωτόκολλο παραλαβής χωρίς παρατηρήσεις.

Εφόσον καλύπτονται οι απαιτήσεις της σύμβασης και δεν υφίστανται παρατηρήσεις στο Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής των υπηρεσιών δεν απαιτείται έγκριση ή απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου προκειμένου να πληρωθεί η σύμβαση.

Λοιπά δικαιολογητικά που κατά περίπτωση το συνοδεύουν :

- Εισηγήσεις στο αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο για όλα τα ζητήματα που αφορούν στην προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, στη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης συμβατικών όρων και ιδίως για ζητήματα που αφορούν σε τροποποίηση του αντικειμένου και παράταση της διάρκειας της σύμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 132. (Υπηρεσία Διοίκησης της σύμβασης)
- Οδηγίες και εντολές προς τον ανάδοχο που αφορούν στην εκτέλεση της σύμβασης.
- Αποφάσεις του αρμοδίου οργάνου (επιβολή ποινικών, παρατάσεις, τροποποιήσεις, ορισμός επόπτη)
- Η πιστοποίηση της εκτέλεσης του αντικειμένου της σύμβασης από τον Επόπτη (αν έχει οριστεί)
- Ημερολόγιο, αν απαιτείται, υπογεγραμμένο από τον επόπτη και τον ανάδοχο (οι καταγραφές του αποτελούν στοιχείο για την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης από την επιτροπή παραλαβής.)

14.4.2 Πρωτόκολλο παραλαβής με παρατηρήσεις (άρθρο 219 Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής υπηρεσιών)

Όταν κατά την παραλαβή των υπηρεσιών ή των παραδοτέων, η Επιτροπή διαπιστώσει παρεκκλίσεις από τις προδιαγραφές της σύμβασης συντάσσει Πρωτόκολλο Προσωρινής Παραλαβής, που αναφέρει τις παρεκκλίσεις που διαπιστώθηκαν από τους όρους της σύμβασης και γνωμοδοτεί αν οι αναφερόμενες παρεκκλίσεις επηρεάζουν την

καταλληλότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ή των παραδοτέων και συνεπώς αν μπορούν να καλύψουν τις σχετικές ανάγκες της αναθέτουσας αρχής.

Στην περίπτωση αυτή η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να προβεί στην αντιμετώπιση των παρατηρήσεων που περιλαμβάνονται στο Πρωτόκολλο Προσωρινής Παραλαβής, προκειμένου στην συνέχεια να εκδοθεί το Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής του αντικειμένου της σύμβασης ή άλλως να απορριφθούν οι υπηρεσίες ή τα παραδοτέα της σύμβασης.

Ειδικότερα:

α) Για την παραλαβή του συμβατικού αντικειμένου απαιτείται η έκδοση αιτιολογημένης απόφασης του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, με την οποία εγκρίνεται η παραλαβή των εν λόγω παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων, με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας, η οποία θα πρέπει να είναι ανάλογη προς τις διαπιστωθείσες παρεκκλίσεις.

Μετά την έκδοση της ως άνω απόφασης, η επιτροπή παραλαβής υποχρεούται να προβεί στην οριστική παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων της σύμβασης και να συντάξει σχετικό Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην απόφαση.

Στην περίπτωση αυτή δικαιολογητικά πληρωμής αποτελούν :

- Το Πρωτόκολλο Προσωρινής Παραλαβής
- Η απόφαση έγκρισης της παραλαβής των υπηρεσιών ή των παραδοτέων
- Το πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής του αντικειμένου της σύμβασης

Η έκπτωση επι της συμβατικής αξίας παρακρατείται κατά την πληρωμή του αναδόχου.

β) Σε περίπτωση που με την ανωτέρω Απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου απορριφθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα, ή εξ αρχής η Επιτροπή Παραλαβής απορρίψει οριστικά ολόκληρο ή μέρος των παρεχόμενων υπηρεσιών ή /και

παραδοτέων, με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας, με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση της επιτροπής παραλαβής, μπορεί να εγκριθεί η αντικατάσταση των υπηρεσιών ή/και παραδοτέων αυτών με άλλα, που να είναι, σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή (άρθρο 220 ν.4412/16).

Στην περίπτωση αυτή ως πρόσθετα δικαιολογητικά απαιτούνται:

- Η απόφαση αντικατάστασης των παρεχόμενων υπηρεσιών ή /και παραδοτέων, με νέα.
- Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής των υπηρεσιών ή των παραδοτέων που αντικατέστησαν αυτές/α που απορρίφθηκαν.

Τυχόν πρόστιμα που επιβάλλονται κατά την διαδικασία αντικατάστασης των υπηρεσιών ή των παραδοτέων που απορρίφθηκαν αρχικά, σύμφωνα με το άρθρο 220 του ν. 4412/16, όπως εκπρόθεσμης παράδοσης, παρακρατούνται κατά την πληρωμή της σύμβασης και οι πράξεις και τα στοιχεία επιβολής τους αποτελούν μέρος των δικαιολογητικών πληρωμής του αναδόχου.

Πέραν των ανωτέρω δικαιολογητικών, οι αρμόδιες υπηρεσίες που διενεργούν τον έλεγχο και την πληρωμή, μπορούν να ζητήσουν και οποιοδήποτε άλλο δικαιολογητικό, εφόσον προβλέπεται στην κείμενη νομοθεσία ή στα έγγραφα της σύμβασης.

Στην περίπτωση της παρ. 10α του άρθρου 53, για την πληρωμή του επί πλέον ποσού που προκύπτει μετά την αναπροσαρμογή της συμβατικής τιμής, δεν απαιτείται σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης.

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 219, για την παραλαβή συμβάσεων υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης (30.000 ευρώ), δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με **βεβαίωση**, που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες ή της υπηρεσίας, που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό με την απόφαση ανάθεσης.

Συνεπώς στην εν λόγω κατηγορία δημοσίων συμβάσεων, κατά την πληρωμή του αναδόχου, η ανωτέρω Βεβαίωση, αντικαθιστά το Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής, ως δικαιολογητικό πληρωμής.

14.5 ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ

14.5.1 Έντυπη Διακίνηση Δικαιολογητικών Δαπανών (πληρωμής)

Σύμφωνα με το άρθρο 75 του ν. 4446/16 «Έλεγχος δαπανών από τις οικονομικές υπηρεσίες των φορέων» :

«Τα οριζόμενα δικαιολογητικά για κάθε δαπάνη συγκεντρώνονται με ευθύνη των αρμοδίων υπηρεσιών και διαβιβάζονται στην αρμόδια για τον έλεγχο υπηρεσία του φορέα με έγγραφο, στο οποίο αναγράφεται:

- το όνομα του δικαιούχου,
 - ο αριθμός της πράξης ανάληψης υποχρέωσης,
 - ο ειδικός φορέας και ο Κωδικός Αριθμός Εξόδου (ΚΑΕ),
 - το ποσό για το οποίο ζητείται η έκδοση του σχετικού χρηματικού εντάλματος (ΧΕ)
- και
- πλήρης κατάλογος με τα συνημμένα δικαιολογητικά.

Κατά τη διενέργεια του ελέγχου δύναται η αρμόδια για τον έλεγχο υπηρεσία του φορέα να ζητεί κάθε αναγκαία πληροφορία ή στοιχείο.

Πέραν των ανωτέρω διατάξεων οι οποίες καθορίζουν το περιεχόμενο του «διαβιβαστικού» με το οποίο οι αρμόδιες υπηρεσίες διαβιβάζουν, τον φάκελο με τα δικαιολογητικά για την πληρωμή μιας δημόσιας σύμβασης στις οικονομικές υπηρεσίες, το Υπουργείο Οικονομικών έχει εκδώσει το αριθ. 2/45136/0026/1-6-2017 έγγραφό του με θέμα: «Παροχή οδηγιών για τον έλεγχο, εκκαθάριση και πληρωμή δημοσίων δαπανών» στο οποίο προβλέπεται ότι :

«Η κατά περίπτωση αρμόδια υπηρεσία που πραγματοποιεί τη δαπάνη (π.χ. η Διεύθυνση Προμηθειών για δαπάνες προμηθειών), συγκεντρώνει το σύνολο των απαιτούμενων δικαιολογητικών, **συντάσσει την κατάσταση πληρωμής δαπάνης** η οποία υπογράφεται από τον αρμόδιο Διατάκτη και διαβιβάζεται μαζί με όλα τα δικαιολογητικά με έγγραφο για έλεγχο, εκκαθάριση, ενταλματοποίηση και πληρωμή στην οικονομική υπηρεσία του φορέα».

Στην κατάσταση δαπάνης, η αρμόδια για την δαπάνη υπηρεσία υπολογίζει το **πληρωτέο ποσό, πλέον το Φ.Π.Α.** που καταβάλλονται στον ανάδοχο της σύμβασης, μετά τον υπολογισμό και την αφαίρεση από το συμβατικό τίμημα (τιμολόγιο), των κάτωθι :

- των κρατήσεων που επιβαρύνουν την σύμβαση,
- τυχόν προστίμων/ποινών που επιβλήθηκαν στον ανάδοχο κατά την εκτέλεση της σύμβασης,
- τόκων προκαταβολής και τυχόν τόκων υπερημερίας στην περίπτωση χορήγησης στον ανάδοχο προκαταβολής και
- του φόρου εισοδήματος (4/% για υλικά και 8% για υπηρεσίες).

Για την καλύτερη κατανόηση του τρόπου υπολογισμού του πληρωτέου ποσού μιας σύμβασης παραθέτουμε το κατωτέρω παράδειγμα :

14.5.2 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (παράδειγμα κατάστασης δαπάνης)

Κατάσταση Δαπάνης για την πληρωμή του Α τριμήνου παροχής υπηρεσιών αναβάθμισης και λειτουργικής υποστήριξης της πλατφόρμας e-katanolotis της αριθ. XXXXXX σύμβασης, συνολικής αξίας € 100.440 συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ 24%.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΤΙΜΟΛΟΓΙΟ	0,10% ΕΑΔΗΣΥ	3% ΧΑΡΤ/ΜΟ	20% ΕΠΙ ΧΑΡΤ/ΜΟΥ	8% Φόρος	ΦΠΑ 24%	ΠΛΗΡΩΤΕ Ο ΠΟΣΟ ΜΕ ΦΠΑ ΜΕΙΟΝ ΚΡΑΤΗΣΕ ΙΣ & ΦΟΡΟ
XXXXXXXXXX	36/17.05.21	27	0,81	0,16	2.157,76	6.480,00	31.294,27

α) Υπολογισμός κρατήσεων:

Υπολογίζονται στην αξία του τιμολογίου χωρίς τον Φ.Π.Α.

$$27.000 \times 010\% = 27,00\text{€}$$

$$27 \times 3\% \text{ Χαρτόσημο} = 0,81\text{€}$$

$$0,81 \times 20\% \text{ ΟΓΑ επι Χαρτοσήμου} = 0,16 \text{ €}$$

β) Υπολογισμός φόρου εισοδήματος υπηρεσιών:

Ο φόρος 8% υπολογίζεται αφού αφαιρεθούν οι κρατήσεις από την αξία του Τιμολογίου χωρίς ΦΠΑ .

$$27.000 - (27 + 0,81 + 0,16) = 26.972,03 \times 8\% = 2.157,76$$

γ) Υπολογισμός Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α)

$$27.000 \times 24\% = 6.480,00\text{€}$$

δ) Πληρωτέο ποσό :

Το Πληρωτέο ποσό με τον Φ.Π.Α. προκύπτει αφού αφαιρέσουμε από την αξία του Τιμολογίου χωρίς τον ΦΠΑ, τις κρατήσεις και τον φόρο και στο αποτέλεσμα προσθέσουμε τον ΦΠΑ :

$$27.000 - (27 + 0,81 + 0,16 \text{ ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ}) - 2.157,76 \text{ (Φόρος 8\%)} = 24.814,27$$

$$\text{ΦΠΑ 24\% : } 27.000 \times 24\% = \underline{6.480,00}$$

ΠΛΗΡΩΤΕΟ ΠΟΣΟ

31.294,27

Επισημαίνεται ότι :

α) τυχόν τόκοι επί προκαταβολής / τόκοι υπερημερίας /ποινές /πρόστιμα αφαιρούνται από την αξία του τιμολογίου χωρίς τον Φ.Π.Α. και περιλαμβάνονται σε πρόσθετες στήλες της κατάστασης πληρωμών προκειμένου να προσδιοριστεί το τελικό πληρωτέο ποσό.

β) Σύμφωνα με τον ν. 5135/2024 «Ψηφιακό τέλος συναλλαγής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 147/16-09-2024), **αντικαθίσταται το τέλος χαρτοσήμου** με ενιαίο φόρο επί των συναλλαγών, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 αυτού. Το Ψηφιακό Τέλος Συναλλαγής καθιερώνεται επί των συναλλαγών εκείνων που απαριθμούνται περιοριστικά στα άρθρα 7 έως 30 του νόμου. Ειδικότερα, δηλώνεται και αποδίδεται ψηφιακά και επιβάλλεται σε πράξεις, συμβάσεις και συγκεκριμένες κατηγορίες συναλλαγών, όπως ορίζονται στα ως άνω άρθρα του νόμου, οι οποίες καταρτίζονται ή διενεργούνται από την 1η Δεκεμβρίου 2024.

Συνεπώς συμβάσεις που συνάπτονται μετά την 1η Δεκεμβρίου 2024 δεν επιβαρύνονται με τέλος χαρτοσήμου ή ψηφιακό τέλος συναλλαγής³⁸⁷.

³⁸⁷ Βλ. και σχετικό ενημερωτικό έγγραφο ΕΑΔΗΣΥ με αριθμ. πρωτ. 11446/ 29-11-2024 (ΑΔΑ: 635ΗΟΞΤΒ-1ΑΓ).

γ) στις περιπτώσεις που την σύμβαση βαρύνουν τόκοι προκαταβολής, τόκοι υπερημερίας, ποινές, τότε η κατάσταση πληρωμής εμπλουτίζεται με τις αντίστοιχες στήλες.

14.5.3 Ηλεκτρονική Διακίνηση Δικαιολογητικών Δαπανών (πληρωμής)

(οικ. 188204 ΕΞ 2022/ 01-12-2022 - ΦΕΚ Β' 6607/21.12.2022)

Πεδίο Εφαρμογής: Οι διατάξεις της ανωτέρω απόφασης, εφαρμόζονται στη διακίνηση δικαιολογητικών δαπανών κρατικού προϋπολογισμού, καθώς και των προϋπολογισμών των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, οι οποίες εκκαθαρίζονται και εντέλλονται προς πληρωμή μέσω των οικείων πληροφοριακών συστημάτων συμπεριλαμβανομένων όσων εξοφλούνται μέσω της Ενιαίας Αρχής Πληρωμών (ΕΑΠ), όσων τακτοποιούνται συμψηφιστικά και όσων έχουν προπληρωθεί – προκαταβληθεί

Ηλεκτρονική Διακίνηση Δικαιολογητικών (ΗΔΔ) είναι η διαδικασία που επιτρέπει την εισαγωγή σε «ηλεκτρονικούς φακέλους», την υποβολή προς έλεγχο και την αρχειοθέτηση των δικαιολογητικών και όλων των σχετικών εγγράφων των δαπανών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

Για τον σκοπό της ΗΔΔ αναπτύσσεται και λειτουργεί κατάλληλο σύστημα που συνδέεται μέσω ηλεκτρονικής διεπαφής με το ΟΠΣΔΠ ή οποιοδήποτε άλλο σύστημα υποστηρίζει την οικονομική διαχείριση του φορέα.

Ο «Ηλεκτρονικός φάκελος» περιέχει ηλεκτρονικά αρχεία των δικαιολογητικών καθώς και λοιπά αρχεία σχετικά με τη δαπάνη (πχ αρχεία τύπου.xml για δαπάνες αποδοχών) και λαμβάνει μοναδικό αριθμό καταχώρισης.

Δικαιολογητικά σε ηλεκτρονική μορφή που εισάγονται στους ηλεκτρονικού φακέλους είναι τα προβλεπόμενα από την κείμενη νομοθεσία δικαιολογητικά εκκαθάρισης και εξόφλησης των δαπανών με μία από τις κάτωθι μορφές:

- Έγγραφα που παράγονται πρωτογενώς από το οικείο πληροφοριακό σύστημα του φορέα

- Έγγραφα που εκδίδονται, διακινούνται και αρχειοθετούνται σε συστήματα ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων (ΣΗΔΕ) των φορέων
- Ηλεκτρονικοί σύνδεσμοι (link) με ακριβείς θέσεις σε διαδικτυακούς τόπους, στους οποίους αναρτώνται δικαιολογητικά δαπανών, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις
- Άλλα έγγραφα ή παραστατικά τα οποία για να ενταχθούν στον ηλεκτρονικό φάκελο έχουν ψηφιοποιηθεί μέσω σαρωτή (scanner) και έχει τεθεί σε αυτά ψηφιακή υπογραφή. Η ψηφιακή υπογραφή μπορεί να τίθεται είτε σε ομάδα αρχείων είτε σε κάθε αρχείο ξεχωριστά, καθώς και
- Κάθε άλλο ρητώς προβλεπόμενο στον νόμο ηλεκτρονικό αρχείο όπως π.χ. το ηλεκτρονικό τιμολόγιο.

Τα δικαιολογητικά της δαπάνης συγκεντρώνονται και αποθηκεύονται σε φάκελο. Μετά την αποθήκευση των δικαιολογητικών, παράγονται από το σύστημα, σε μορφή ηλεκτρονικού αρχείου.pdf, κατάσταση πληρωμής δαπάνης και σχετικό διαβιβαστικό, τα οποία υπογράφονται ψηφιακά από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα και αποθηκεύονται στο φάκελο.

Η υπογραφή του διαβιβαστικού επέχει και θέση βεβαίωσης για την πληρότητα του φακέλου και την ταύτιση τυχόν φυσικού αρχείου δικαιολογητικών (περίπτωση 4η των ως άνω οριζόμενων δικαιολογητικών) με τον αντίστοιχο ηλεκτρονικό φάκελο. Νόμος 4152/2013 παρ. Ζ'.

Επισήμανση: Ως παράρτημα της Απόφασης Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων περιλαμβάνεται ένα υπόδειγμα διαβιβαστικού δικαιολογητικών πληρωμής και μια Κατάσταση Πληρωμής Δαπάνης. Τα υποδείγματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναλόγως και στην έντυπη διακίνηση των δικαιολογητικών πληρωμής δημοσίων συμβάσεων.

14.5.4 Λοιπές διατάξεις Δημοσίου Λογιστικού

14.5.4.1 Έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης

Σύμφωνα με το άρθρο 75 του ν. 4446/2016 ο έλεγχος δαπανών από τις οικονομικές υπηρεσίες των φορέων αποβλέπει στη διακρίβωση του κατά πόσον η δαπάνη:

α) προβλέπεται από διάταξη νόμου ή εξυπηρετεί λειτουργικές ανάγκες της Υπηρεσίας ή συντελεί στην εκπλήρωση των σκοπών της, όπως αυτοί προσδιορίζονται από τις καταστατικές και οργανωτικές διατάξεις του φορέα και υπάρχει για αυτή διαθέσιμη πίστωση (έλεγχος νομιμότητας), και

β) έχει νόμιμα αναληφθεί η σχετική απαίτηση δεν έχει παραγραφεί και επισυνάπτονται τα νόμιμα δικαιολογητικά (έλεγχος κανονικότητας)

Στο πλαίσιο των ανωτέρω διατάξεων ως νόμιμα δικαιολογητικά θεωρούνται τα προβλεπόμενα, κατά περίπτωση, από τις κείμενες διατάξεις, τις εκδιδόμενες κανονιστικές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και τις οδηγίες του Υπουργού Οικονομικών. Τα εν λόγω δικαιολογητικά πρέπει να είναι πρωτότυπα και χωρίς αλλοιώσεις προκειμένου να διασφαλίζεται η μοναδικότητα της πληρωμής.

Κατ' εξαίρεση όταν τα πρωτότυπα υποβάλλονται υποχρεωτικά ή φυλάσσονται σε άλλη δημόσια αρχή, γίνονται δεκτά αντίγραφα επικυρωμένα από την αρχή αυτή.

Κατά τον έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης από τις οικονομικές υπηρεσίες μπορεί να προκύψουν οι ακόλουθες καταστάσεις :

α) να διαπιστωθούν θεραπεύσιμες ελλείψεις, όπως η εκ παραδρομής μη προσκόμιση κάποιου δικαιολογητικού, η ανυπόγραφη κατάσταση πληρωμής, τυχόν αριθμητικό σφάλμα στην κατάσταση δαπάνης, παράλειψη συμπλήρωσης κράτησης κ.ά.

Στην περίπτωση αυτή καλείται η κατά περίπτωση αρμόδια υπηρεσία που τα απέστειλε,

να τις συμπληρώσει σε εύλογη προθεσμία.

β) αν η δαπάνη κριθεί μη νόμιμη ή και μη κανονική, η οικονομική υπηρεσία οφείλει να αρνηθεί την εκτέλεσή της ενημερώνοντας εγγράφως τον Διατάκτη. Αν ο Διατάκτης εμμένει στις απόψεις του και δίνει εκ νέου έγγραφη εντολή για την πληρωμή της δαπάνης τότε η οικονομική υπηρεσία οφείλει να την εκτελέσει, επαναλαμβάνοντας όμως εγγράφως την αντίρρησή της στον Διατάκτη, την οποία και κοινοποιεί στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Επιπλέον αποστέλλει σχετική έκθεση με αντίγραφα του φακέλου και τις αντιρρήσεις της στην αρμόδια Διεύθυνση (Δ26) του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

γ) Αν κατά τον ασκούμενο έλεγχο γεννηθούν βάσιμες αμφιβολίες ως προς το ουσιαστικό μέρος της δαπάνης, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 86 και 88 του ν.4446/2016.

Ειδικότερα η οικονομική υπηρεσία προβαίνει :

- σε αναστολή της πληρωμής, εκτός αν δοθεί εντολή για την πληρωμή της από τον αρμόδιο Υπουργό, ή αντιστοίχως από το κατά νόμο αρμόδιο όργανο διοίκησης για τους λοιπούς φορείς της Κεντρικής Διοίκησης και Γενικής Κυβέρνησης, με αιτιολογημένη απόφασή του.
- σε εκκίνηση των διαδικασιών άσκησης επιτόπου ελέγχου. Ο επιτόπιος έλεγχος για δαπάνες Προμηθειών/Υπηρεσιών, αφορά την διαπίστωση αν αυτές έχουν πράγματι παραληφθεί και εάν είναι σύμφωνες με τις τεχνικές προδιαγραφές και τους όρους της σχετικής σύμβασης.

Επισημαίνεται ότι οι αμφιβολίες των οικείων οικονομικών υπηρεσιών θα πρέπει να στηρίζονται σε αξιολόγηση εν γένει στοιχείων που οδηγούν εύλογα στο συμπέρασμα ότι η επίμαχη δαπάνη δεν είναι πραγματική ή δεν έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους / προϋποθέσεις που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις, τη σύμβαση κ.λπ.

14.5.4.2 Απόφαση Ανάληψης Υποχρέωσης - Πολυετής Υποχρεώσεις

Βασικό στοιχείο του ελέγχου νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης είναι η ύπαρξη δεσμευμένης διαθέσιμης πίστωσης για την πληρωμή των δημόσιων συμβάσεων προμηθειών αγαθών και υπηρεσιών.

Ειδικότερα σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 4 του Π.Δ. 80/2016 :

Οι διακηρύξεις, οι αποφάσεις ανάθεσης και οι συμβάσεις που συνάπτονται για λογαριασμό όλων των φορέων Γενικής Κυβέρνησης αναφέρουν απαραίτητα:

- τον αριθμό και τη χρονολογία της **απόφασης ανάληψης υποχρέωσης**, εφόσον η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει το τρέχον οικονομικό έτος,
- τον αριθμό καταχώρησής της στα λογιστικά βιβλία του οικείου φορέα,
- τον αριθμό της **απόφασης έγκρισης της πολυετούς ανάληψης**, σε περίπτωση που η δαπάνη εκτείνεται σε περισσότερα του ενός οικονομικά έτη, συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος.
- Σε περίπτωση που η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει αποκλειστικά και μόνον το επόμενο ή τα επόμενα οικονομικά έτη, οι διακηρύξεις, οι αποφάσεις ανάθεσης και οι συμβάσεις της παρούσας φέρουν τον αριθμό της πολυετούς έγκρισης

Α) Απόφαση Ανάληψης Υποχρέωσης (Άρθρο 66 ν. 4270/2014 ως αντικαταστάθηκε με άρθρο 10 ν. 4337/2015).

Η ανάληψη υποχρέωσης είναι η διοικητική πράξη με την οποία γεννάται ή βεβαιώνεται υποχρέωση του Δημοσίου και των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης έναντι τρίτων (νομική δέσμευση).

Προκειμένου να αναληφθεί εγκύρως οποιαδήποτε δέσμευση ή να εκτελεσθεί οποιαδήποτε δαπάνη, εκδίδεται απόφαση ανάληψης υποχρέωσης υπογεγραμμένη από τον διατάκτη η οποία περιέχει βεβαίωση του προϊστάμενου οικονομικών υπηρεσιών του

φορέα, περί ύπαρξης και δέσμευσης της αναγκαίας πίστωσης στον προϋπολογισμό του φορέα. (δημοσιονομική δέσμευση).

Το ποσό παραμένει δεσμευμένο μέχρι την καταβολή του ή μέχρι την ανάκληση της δέσμευσης της πίστωσης κατόπιν αιτήματος του διατάκτη.

Σημειώνεται ότι οι οικονομικές υπηρεσίες υποχρεούνται με την έναρξη κάθε οικονομικού έτους, πριν από την ανάληψη οποιασδήποτε νέας υποχρέωσης, **να δεσμεύσουν στον προϋπολογισμό του φορέα**, πιστώσεις ισόποσες με το ανεξόφλητο μέρος των αναλήψεων υποχρεώσεων του προηγούμενου οικονομικού έτους, δεσμεύσεις πιστώσεων.

Β) Πολυετείς Υποχρεώσεις (παρ. 8 του άρθρου 67 ν. 4270/2014 ως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 66 του ν. 4811/2021)

Εφόσον οι αναλαμβανόμενες υποχρεώσεις αφορούν σε προμήθεια, παροχή υπηρεσιών, μισθώσεις και εκτέλεση δημοσίων έργων του Τακτικού Προϋπολογισμού και προβλέπεται να βαρύνουν τμηματικά ή εξ ολοκλήρου αποκλειστικά το επόμενο οικονομικό έτος ή τα επόμενα οικονομικά έτη, δεν απαιτείται η έκδοση απόφασης ανάληψης υποχρέωσης για το τρέχον έτος .

Στις περιπτώσεις αυτές, **μετά την έκδοση της πολυετούς έγκρισης** και πριν από τη διενέργεια των σχετικών διαγωνιστικών διαδικασιών, εκδίδεται βεβαίωση του προϊστάμενου οικονομικών υπηρεσιών του οικείου φορέα, κατόπιν τεκμηριωμένου αιτήματος του διατάκτη, η οποία περιλαμβάνει κατ' αναλογία με τις αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης, τις διατάξεις των νόμων ή κανονιστικών πράξεων, με τις οποίες επιτρέπεται η πραγματοποίηση της συγκεκριμένης δαπάνης, καθώς και το είδος, πλήρη αιτιολόγηση της δαπάνης με σαφή αναφορά στη συγκεκριμένη δραστηριότητα που εξυπηρετείται από την πραγματοποίησή της και στο χρόνο υλοποίησής της.

Με την έναρξη του οικονομικού έτους εντός του οποίου επιβαρύνεται ο προϋπολογισμός του φορέα για την πραγματοποίηση της δαπάνης που αφορά η

πολυετής έγκριση, εκδίδεται άμεσα και κατά προτεραιότητα η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης.

Επισημαίνεται ότι :

α) για την πραγματοποίηση προμηθειών, παροχή υπηρεσιών, διενέργεια μισθώσεων και εκτέλεση δημοσίων έργων, **η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης εκδίδεται πριν από την υπογραφή της σχετικής διακήρυξης** όπου απαιτείται εφόσον η προκαλούμενη δαπάνη από τις ανωτέρω αιτίες πρόκειται να βαρύνει εν όλω ή εν μέρει το τρέχον οικονομικό έτος. Άλλως εκδίδεται απόφαση έγκρισης πολυετούς υποχρέωσης (άρθρο 2 παρ. 4 Π.Δ. 80/2016)

β) καμία ατομική διοικητική πράξη που προκαλεί δαπάνη σε βάρος του προϋπολογισμού φορέα της Γενικής Κυβέρνησης δεν ισχύει εάν δεν αναγράφεται στο προοίμιο αυτής ο αριθμός της σχετικής Απόφασης Ανάληψης Υποχρέωσης.

Ειδικά για τις δαπάνες του ΠΔΕ, τίτλο ανάληψης υποχρέωσης αποτελεί η Συλλογική Απόφαση. (Άρθρο 66ν. 4270/2014 ως αντικαταστάθηκε με άρθρο 10 ν. 4337/2015).

γ) Η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης, με τη σχετική βεβαίωση του Προϊσταμένου Οικονομικών Υπηρεσιών, αναρτάται στο διαδίκτυο (πρόγραμμα «ΔΙΑΥΓΕΙΑ») και λαμβάνει μοναδικό αριθμό διαδικτυακής ανάρτησης (ΑΔΑ) που αναγράφεται επί του σώματος αυτής. Στην πράξη το ίδιο ακολουθείται και για τις Πολυετής Υποχρεώσεις

δ) Η βεβαίωση του προϊσταμένου οικονομικών υπηρεσιών του οικείου φορέα, που εκδίδεται στο πλαίσιο Πολυετών Υποχρεώσεων αναρτάται στον διαδικτυακό χώρο «ΔΙΑΥΓΕΙΑ», λαμβάνει μοναδικό αριθμό διαδικτυακής ανάρτησης (ΑΔΑ) που αναγράφεται στο σώμα αυτής και μνημονεύεται στο προοίμιο κάθε διοικητικής πράξης, που σχετίζεται με την πραγματοποίηση της δαπάνης. Η παράλειψη μνείας της βεβαίωσης στο ανωτέρω προοίμιο επιφέρει ακυρότητα των σχετικών διοικητικών πράξεων.

Τα ανωτέρω σχετικά αναφερόμενα για την ύπαρξη δεσμευμένης διαθέσιμης πίστωσης (Απόφαση Ανάληψης Υποχρέωσης/Πολυετής Υποχρεώσεις/Βεβαιώσεις Σ.Α.Ε.), **ισχύουν και κατά την εκτέλεση των Συμφωνιών Πλαίσιο**. Ειδικότερα πριν την έκδοση απόφασης ανάθεσης εκτελεστικής της συμφωνίας πλαίσιο σύμβασης, όταν η συμφωνία πλαίσιο έχει συναφθεί με έναν οικονομικό φορέα και πριν την προκήρυξη νέου διαγωνισμού, όταν η συμφωνία πλαίσιο έχει συναφθεί με περισσότερους από έναν οικονομικούς φορείς και προβλέπει την προκήρυξή του, απαιτείται η κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα ύπαρξη δεσμευμένης διαθέσιμης πίστωσης.

14.6 Υποχρεώσεις ως προς τον χρόνο πληρωμής του αναδόχου

Πολλές πληρωμές στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των οικονομικών φορέων ή μεταξύ των οικονομικών φορέων και των δημόσιων αρχών γίνονται αργότερα από την ημερομηνία που έχει συμφωνηθεί στη σύμβαση ή που καθορίζεται στους γενικούς εμπορικούς όρους. Παρά το γεγονός ότι τα αγαθά έχουν παραδοθεί ή οι υπηρεσίες έχουν παρασχεθεί, πολλά από τα αντίστοιχα τιμολόγια πληρώνονται πολύ αργότερα από την προθεσμία τους. Αυτού του είδους οι καθυστερήσεις πληρωμών επηρεάζουν αρνητικά τη ρευστότητα και περιπλέκουν τη χρηματοοικονομική διαχείριση των επιχειρήσεων. Επηρεάζουν, επίσης, την ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητά τους, όταν ο πιστωτής υποχρεώνεται να ζητήσει εξωτερική χρηματοδότηση λόγω των καθυστερήσεων πληρωμών.

Με σκοπό την διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρών και μεσαίων (ΜΜΕ) ψηφίστηκε η Οδηγία 2011/7/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 2011 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές.

Η Ελληνική νομοθεσία προσαρμόστηκε στην εν λόγω Οδηγία με την παρ. Ζ του ν. 4152/2013 (Α' 107).

14.6.1 Προθεσμίες πληρωμής δημοσίων συμβάσεων προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών

Στην υπό παράγραφο Ζ.5 της παρ. Ζ του ν. 4152/2013 ορίζεται ότι κατά τις εμπορικές συναλλαγές στις οποίες ο οφειλέτης είναι δημόσια αρχή, **ο δανειστής δικαιούται, νόμιμο τόκο υπερημερίας, χωρίς να απαιτείται όχληση, εφόσον:**

- έχει εκπληρώσει τις συμβατικές και νομικές του υποχρεώσεις
- δεν έχει λάβει το οφειλόμενο ποσό εμπρόθεσμα, εκτός εάν ο οφειλέτης δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση
- εκπνεύσουν οι κάτωθι προθεσμίες πληρωμής:

i. Προθεσμίες σε δημόσιες συμβάσεις που δεν προβλέπουν διαδικασία αποδοχής ή επαλήθευσης του συμβατικού αντικειμένου σε σχέση με τεχνικές προδιαγραφές.

α) τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία παραλαβής από τον οφειλέτη, του τιμολογίου ή άλλου ισοδύναμου για πληρωμή εγγράφου·

β) εφόσον η ημερομηνία παραλαβής του τιμολογίου ή ισοδύναμου για πληρωμή εγγράφου **δεν είναι βέβαιη**, τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία παραλαβής των αγαθών ή παροχής των υπηρεσιών·

γ) εφόσον ο οφειλέτης παραλάβει το τιμολόγιο ή άλλο ισοδύναμο για πληρωμή έγγραφο πριν από τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία παραλαβής των αγαθών ή την παροχή των υπηρεσιών·

ii. Προθεσμίες σε δημόσιες συμβάσεις που προβλέπουν διαδικασία αποδοχής ή επαλήθευσης του συμβατικού αντικειμένου σε σχέση με τεχνικές προδιαγραφές.

Εφόσον προβλέπεται από το νόμο ή τη σύμβαση διαδικασία αποδοχής ή επαλήθευσης, με την οποία διαπιστώνεται η αντιστοιχία των παραλαμβανομένων αγαθών ή υπηρεσιών με τα οριζόμενα στη σύμβαση, και εάν ο οφειλέτης παραλάβει το τιμολόγιο ή άλλο ισοδύναμο για πληρωμή έγγραφο νωρίτερα από την ημερομηνία ή την ίδια

ημερομηνία κατά την οποία συντελείται η αποδοχή ή η επαλήθευση, τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία αυτή.

Η μέγιστη διάρκεια της διαδικασίας αποδοχής ή επαλήθευσης δεν υπερβαίνει τις τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία παραλαβής των αγαθών ή των υπηρεσιών, **εκτός εάν ρητά συμφωνήθηκε διαφορετικά στο κείμενο της σύμβασης** και σε οποιαδήποτε έγγραφα υποβολής προσφοράς και με την προϋπόθεση ότι δεν είναι κατάφωρα καταχρηστική για τον δανειστή.

Κατ' εξαίρεση η προθεσμία πληρωμής για :

α) κάθε δημόσια αρχή που ασκεί οικονομική δραστηριότητα βιομηχανικής ή εμπορικής φύσης, με την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά, και η οποία υπόκειται, ως δημόσια επιχείρηση, στις απαιτήσεις διαφάνειας της Οδηγίας 2006/111/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Νοεμβρίου 2006 για τη διαφάνεια των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών - μελών και των δημόσιων επιχειρήσεων, καθώς και για τη χρηματοοικονομική διαφάνεια εντός ορισμένων επιχειρήσεων.

β) Νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα, υπό την έννοια της περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α' 143), που παρέχουν υγειονομική μέριμνα και είναι κατάλληλα αναγνωρισμένα για τον σκοπό αυτόν, καθώς και ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. (άρθρο 18 του ν. 3918/2011) και η Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (Ε.Κ.Α.Π.Υ.).

(Όπως τροποποιήθηκε με το Άρθρο 32 Νόμος 5102/2024 με ισχύ την 13/4/2024)

Ορίζεται σε εξήντα (60) ημερολογιακές ημέρες όταν :

- η ημερομηνία παραλαβής από τον οφειλέτη του τιμολογίου ή άλλου ισοδύναμου για πληρωμή εγγράφου είναι βέβαιη και
- προσκομίστηκε στην αναθέτουσα αρχή κατά ή μετά την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης και δεν προβλέπεται διαδικασία αποδοχής ή επαλήθευσης του συμβατικού αντικειμένου της.

Γενικά η προθεσμία πληρωμής που ορίζεται στη σύμβαση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από τα ανωτέρω χρονικά όρια, εκτός εάν ρητά συμφωνήθηκε διαφορετικά στο κείμενο της σύμβασης και με την προϋπόθεση ότι τούτο δικαιολογείται αντικειμενικά από την ιδιαίτερη φύση ή τα χαρακτηριστικά της σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση η προθεσμία δεν υπερβαίνει τις εξήντα (60) ημερολογιακές ημέρες.

14.6.2 Συνέπειες καθυστέρησης πληρωμών

- Νόμιμος τόκος υπερημερίας, ήτοι ο απλός τόκος για την καθυστερημένη πληρωμή με επιτόκιο το οποίο είναι ίσο προς το σύνολο του επιτοκίου αναφοράς της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, για τις πλέον πρόσφατες βασικές της πράξεις αναχρηματοδότησης συν οκτώ επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες (αναζήτηση στην Τράπεζα της Ελλάδος).
- Αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης
- Αγωγές ή αιτήσεις ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής που αφορούν μη αμφισβητούμενες απαιτήσεις.

15 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ

15.1 Εισαγωγή

Η πληθώρα διαφορετικών, μη διαλειτουργικών, προτύπων ηλεκτρονικών τιμολογίων που χρησιμοποιούνταν στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προκαλούσε υπερβολική πολυπλοκότητα, έλλειψη ασφάλειας δικαίου και πρόσθετο κόστος λειτουργίας για τους οικονομικούς φορείς που χρησιμοποιούσαν ηλεκτρονικά τιμολόγια σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Δεδομένου ότι κατάσταση αυτή αποθάρρυνε τους οικονομικούς φορείς στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων διασυνοριακών δημόσιων συμβάσεων, καθώς οι αποκλίνουσες νομικές και τεχνικές απαιτήσεις που αφορούν τα ηλεκτρονικά τιμολόγια συνιστούσαν φραγμούς πρόσβασης στην αγορά διασυνοριακών δημόσιων συμβάσεων, τον Απρίλιο του 2014, ψηφίστηκε η Οδηγία 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων.

Η Ελληνική νομοθεσία προσαρμόστηκε στην εν λόγω Οδηγία με τον ν.4601/2019, ο οποίος, μεταξύ άλλων, εισήγαγε την υποχρέωση φορέων που εκτελούν δημόσιες συμβάσεις οι οποίες υπάγονται στους ν. 3978/2011 (Α.137), 4412/2016 (Α.147) και 4413/2016 (Α.148) και η αξία των οποίων είναι ίση ή ανώτερη από τα κατώτατα κοινοτικά όρια, όπως αυτά ορίζονται σε κάθε περίπτωση, να παραλαμβάνουν και να διαχειρίζονται ηλεκτρονικά τιμολόγια που είναι σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό ή/και εθνικό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων. Εξαίρεση αποτελούν οι συμβάσεις του ν. 3978/2011 η σύναψη και η εκτέλεση των οποίων έχουν χαρακτηριστεί απόρρητες ή πρέπει να συνοδεύονται από ειδικά μέτρα ασφαλείας.

Ακολούθησε η έκδοση των προβλεπόμενων Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων εφαρμογής του ν.4601/2019 καθώς και οι σχετικές εγκύκλιοι εφαρμογής τους.

Οι διατάξεις του ν. 4601/2019 που αφορούν την ηλεκτρονική τιμολόγηση τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις των άρθρων 158-160 του ν. 4972 /2022 που επέκτειναν την χρήση ηλεκτρονικών τιμολογίων κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων ανεξαρτήτου αξίας και προβλέπουν την υποχρέωση των οικονομικών φορέων για έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων προς τους Φορείς του Δημοσίου Τομέα.

Τέλος οι διατάξεις του ν. 4601/2019 τροποποιήθηκαν και με τον ν. 5104/2024 και εισήχθησαν κάποιες πρόσθετες κατηγορίες δημοσίων συμβάσεων που εξαιρούνται της υποχρεωτικής χρήσης ηλεκτρονικού τιμολογίου κατά την εκτέλεσή τους.

15.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της παρούσας ανάλυσης είναι να μπορούν οι επιμορφούμενοι να κατανοήσουν το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την υποχρεωτική έκδοση και διακίνηση του ηλεκτρονικού τιμολογίου μεταξύ των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν σε διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και τις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, καθώς και τις διαδικασίες παραλαβής και διαχείρισής του από τις τελευταίες προκειμένου να προωθηθεί στις οικονομικές τους υπηρεσίες και να πληρωθεί.

15.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Κατανοώντας τις σχετικές έννοιες και διαδικασίες του σχετικού θεσμικού πλαισίου, οι επιμορφωμένοι/ες θα είναι σε θέση να :

- Γνωρίζουν τις διατάξεις του θεσμικού πλαισίου βάσει των οποίων οι οικονομικοί φορείς που συμμετέχουν σε διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, υποχρεούνται να εκδίδουν ηλεκτρονικά τιμολόγια, κατά την εκτέλεση των συμβάσεων, για την πληρωμή τους, καθώς και τις προβλεπόμενες περιπτώσεις εξαίρεσης τους από την υποχρέωση αυτή.
- Γνωρίζουν τις υποχρεώσεις των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων σχετικά με την παραλαβή και διαχείριση του ηλεκτρονικού τιμολογίου.
- Διακρίνουν τα κατά περίπτωση πληροφοριακά συστήματα στα οποία οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς αναζητούν και παραλαμβάνουν τα ηλεκτρονικά τιμολόγια.
- Αναγνωρίζουν τα λάθη στην συμπλήρωση των ηλεκτρονικών τιμολογίων που οδηγούν την θέση του σε κατάσταση διόρθωσης, αμφισβήτησης ή απόρριψης.
- Προωθούν το ηλεκτρονικό τιμολόγιο προς πληρωμή στις αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες.
 - Διακρίνουν τις περιπτώσεις εξαίρεσης της υποχρέωσης των οικονομικών φορέων να εκδίδουν ηλεκτρονικά τιμολόγια.

Ειδικότερα, θα μπορούν να παραλαμβάνουν να ελέγχουν και να επεξεργάζονται τα ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδουν οι οικονομικοί φορείς στα κατά περίπτωση πληροφοριακά συστήματα αναλόγως της πηγής χρηματοδότησης της σύμβασης (τακτικός προϋπολογισμός/ Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων). Επίσης θα μπορούν να εντοπίζουν τυχόν σφάλματα στα πεδία συμπλήρωσής τους, να αιτούνται την διόρθωσή τους και εν τέλει να τα προωθούν στις οικονομικές υπηρεσίες για την πληρωμή τους.

15.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται το θεσμικό πλαίσιο από το οποίο απορρέει η υποχρέωση των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν σε διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, να εκδίδουν ηλεκτρονικά τιμολόγια σύμφωνα με τον ελληνικό μορφότυπο για την πληρωμή τους, καθώς και η υποχρέωση των αναθετουσών αρχών/αναθετότων να δέχονται στις εν λόγω διαδικασίες μόνον ηλεκτρονικά τιμολόγια. Επίσης αναλύεται ο ελληνικός μορφότυπος του ηλεκτρονικού τιμολογίου, οι διαδικασία διακίνησής του από τον εκδότη στις αναθέτουσες αρχές/ αναθέτοντες φορείς, καθώς και η διαδικασία παραλαβής και διαχείρισής του από τις τελευταίες, ως και την προώθησή του στις αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες τους προκειμένου να πληρωθεί.

15.2 Ορισμός Ηλεκτρονικού Τιμολογίου (ΗΤ)

Στο άρθρο 149 του ν.4601/2019 ως ΗΤ ορίζεται :

« Το τιμολόγιο που έχει εκδοθεί, διαβιβαστεί και παραληφθεί σε διαρθρωμένη ηλεκτρονική μορφή, η οποία επιτρέπει την αυτόματη και ηλεκτρονική επεξεργασία του».

Βάσει του ορισμού και σε συνδυασμό με τα διαλαμβανόμενα στις αριθ.: οικ. 98979 ΕΞ 2021 «Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων δυνάμει του ν. 4601/2019 (Α΄ 44)» και 63446/31-05-2021 «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων» Κ.Υ.Α. δεν αποτελούν ηλεκτρονικά τιμολόγια για τις δημόσιες συμβάσεις, τιμολόγια τα οποία:

- i. δεν έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τους κανόνες του εθνικού/ευρωπαϊκού προτύπου και
- ii. δεν έχουν δρομολογηθεί μέσω του «Κέντρου Διαλειτουργικότητας (ΚΕΔ) της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ.)

Συνεπώς δεν αποτελούν ΗΤ για τις δημόσιες συμβάσεις, τιμολόγια τα οποία:

- i. αποτελούν απλό αρχείο εικόνας, αρχείο pdf κ.λπ..
- ii. έχουν εκδοθεί μέσω της εφαρμογής "timologio" της ΑΑΔΕ.

Τα Η.Τ. είναι αρχεία τύπου xml τα οποία για να είναι αναγνώσιμα από τον τελικό χρήστη στα πληροφοριακά συστήματα που εμπλέκονται στην διακίνησή τους μπορούν να «οπτικοποιηθούν» (εικόνα 3).

Επισημαίνεται ότι :

- Το πρωτότυπο ΗΤ, είναι ένα αρχείο τύπου xml. Η οπτικοποίηση του ΗΤ δεν αποτελεί πρωτότυπο τιμολόγιο.
- Το πρωτότυπο ΗΤ είναι σε ηλεκτρονική μορφή, βάσει του Ευρωπαϊκού ή Εθνικού Μορφότυπου και μόνο και περιέχει υποχρεωτικά στοιχεία, τα οποία δεν περιέχονται στα έγχαρτα τιμολόγια. Τα στοιχεία αυτά είναι η συμβολοσειρά αυθεντικοποίησης (##AUTHCODE##) καθώς και η ηλεκτρονική διεύθυνση (URL) για την άμεση επισκόπηση του ΗΤ και διαφοροποιούν την εκτύπωση ενός ΗΤ από ένα έγχαρτο.
- Το ΗΤ και το σύνολο των δεδομένων που πιστοποιούν τη διακίνησή του, καθώς και των μηνυμάτων που ενημερώνουν για την αλλαγή κατάστασής του αποθηκεύονται στο ΚΕΔ και είναι άμεσα διαθέσιμα για χρονικό διάστημα πέντε (5) ετών. Μετά την παρέλευση των πέντε (5) ετών, είναι διαθέσιμα έως πέντε (5) επιπλέον έτη σε όποιον έχει έννομο συμφέρον, κατόπιν σχετικού αιτήματός του, εντός δύο (2) εργάσιμων ημερών, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 93 του ν.4129/2013 (ΚΥΑ αριθ. οικ.98979ΕΞ2021/10-8-2021 «Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων)

Ανεξάρτητα της αποθήκευσης των ΗΤ και των στοιχείων τους στο ΚΕΔ αυτά θα πρέπει να τηρούνται στα οικεία πληροφοριακά συστήματα των αρμοδίων υπηρεσιών που τα παραλαμβάνουν και τα διακινούν για την εξόφλησή τους, καθόσον αποτελούν δικαιολογητικό πληρωμής, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

9/9/24, 9:51 π.μ.

800511139_31_07_2024_0_2_1_ΤΠΥ_01_117.xml

This XML file does not appear to have any style information associated with it. The document tree is shown below.

```
<Invoice xmlns="urn:oasis:names:specification:ubl:schema:xsd:Invoice-2"
xmlns:cac="urn:oasis:names:specification:ubl:schema:xsd:CommonAggregateComponents-2"
xmlns:cbc="urn:oasis:names:specification:ubl:schema:xsd:CommonBasicComponents-2"
xmlns:xs="http://www.w3.org/2001/XMLSchema" xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance">
  <cbc:CustomizationID
xmlns="">urn:cen.eu:en16931:2017#compliant#urn:fdc:peppol.eu:2017:poacc:billing:3.0</cbc:CustomizationID>
  <cbc:ProfileID xmlns="">urn:fdc:peppol.eu:2017:poacc:billing:01:1.0</cbc:ProfileID>
  <cbc:ID xmlns="">800511139|31/07/2024|0|2.1|ΤΠΥ:01|117</cbc:ID>
  <cbc:IssueDate xmlns="">2024-07-31</cbc:IssueDate>
  <cbc:InvoiceTypeCode xmlns="">380</cbc:InvoiceTypeCode>
  <cbc:DocumentCurrencyCode xmlns="">EUR</cbc:DocumentCurrencyCode>
  <cbc:BuyerReference xmlns="">ΤΕΛΩΝΕΙΟ ΡΟΔΟΥ (Α -ΚΥΠΙΟ)</cbc:BuyerReference>
  <cac:ContractDocumentReference xmlns="">
    <cbc:ID>24SYMV014179457</cbc:ID>
  </cac:ContractDocumentReference>
  <cac:AdditionalDocumentReference xmlns="">
    <cbc:ID>400006604041128</cbc:ID>
    <cbc:DocumentDescription>##M.AR.K##</cbc:DocumentDescription>
  </cac:AdditionalDocumentReference>
  <cac:AdditionalDocumentReference xmlns="">
    <cbc:ID>865245929FD9292150AD7778B085DAFC1802A78E</cbc:ID>
    <cbc:DocumentDescription>##AUTHCODE##</cbc:DocumentDescription>
  </cac:AdditionalDocumentReference>
  <cac:AdditionalDocumentReference xmlns="">
    <cbc:ID>INVOICE URL</cbc:ID>
    <cbc:DocumentDescription>##INVOICE|URL##</cbc:DocumentDescription>
  <cac:Attachment>
    <cac:ExternalReference>
      <cbc:URI>https://e-invoicing.gr/edocuments/ViewInvoice?
contentType=PDF&id=865245929FD9292150AD7778B085DAFC1802A78E </cbc:URI>
    </cac:ExternalReference>
  </cac:Attachment>
  </cac:AdditionalDocumentReference>
  <cac:ProjectReference xmlns="">
    <cbc:ID>1|6EΞΙ46ΠΙ3Ζ-ΚΙΠ</cbc:ID>
  </cac:ProjectReference>
  <cac:AccountingSupplierParty xmlns="">
    <cac:Party>
      <cbc:EndpointID schemeID="9933">800511139</cbc:EndpointID>
      <cbc:PartyName>
        <cbc:Name>ΝΗΡΗΙΔΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΙΚΕ</cbc:Name>
      </cbc:PartyName>
      <cbc:PostalAddress>
        <cbc:StreetName>Α. Μεσογείων</cbc:StreetName>
        <cbc:AdditionalStreetName>469</cbc:AdditionalStreetName>
        <cbc:CityName>Αγία Παρασκευή</cbc:CityName>
        <cbc:PostalZone>15343</cbc:PostalZone>
      </cbc:PostalAddress>
      <cbc:AddressLine>
        <cbc:Line>ΧΩΛΑΡΓΟΥ</cbc:Line>
      </cbc:AddressLine>
      <cbc:Country>
        <cbc:IdentificationCode>GR</cbc:IdentificationCode>
      </cbc:Country>
      </cbc:PostalAddress>
      <cbc:PartyTaxScheme>
        <cbc:CompanyID>EL800511139</cbc:CompanyID>
        <cbc:TaxScheme>
          <cbc:ID>VAT</cbc:ID>
        </cbc:TaxScheme>
      </cbc:PartyTaxScheme>
      <cbc:PartyLegalEntity>
        <cbc:RegistrationName>ΝΗΡΗΙΔΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΙΚΕ</cbc:RegistrationName>
      </cbc:PartyLegalEntity>
      <cbc:Contact>
        <cbc:ElectronicMail>info@nereid.eu</cbc:ElectronicMail>
      </cbc:Contact>
    </cac:Party>
  </cac:AccountingSupplierParty>
  <cac:AccountingCustomerParty xmlns="">
    <cac:Party>
      <cbc:EndpointID schemeID="9933">997073525</cbc:EndpointID>
      <cbc:PartyIdentification>
```

file:///C:/Users/s.perdikari/Downloads/800511139_31_07_2024_0_2_1_ΤΠΥ_01_117.xml

1/3

Οπτικοποίηση Ηλεκτρονικού Τιμολογίου

Ημερομηνία έκδοσης τιμολογίου
2024-07-31
Καταληκτική ημερομηνία πληρωμής

Αριθμός τιμολογίου
800511139(31/07/2024)02.1| ΠΠΥ.01|117
Εντολή αγοράς

Στοιχείο αναφοράς
Αγοραστή
ΤΕΛΩΝΕΙΟ ΡΟΔΟΥ (Α - ΚΥΡΙΟ)
Πληρωτέο ποσό
2 689.67 EUR

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ Ε-
"ΑΑΔΕ" ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ Δ.Ο.Υ.
ΡΟΔΟΥ
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΟΡΑΣΤΗ
Καβαλιερή Σερβίας 10, Αθήνα
-
ΤΚ: 10562 ΑΘΗΝΑ
GR
Κωδικός Ανακοίνωσης Αρχής
№: 1024.8010431300.0002
Επωνυμία: ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΕΣΟΔΩΝ "ΑΑΔΕ" ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ Δ.Ο.Υ. ΡΟΔΟΥ
ΑΦΜ: Ε.997073525

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣΤΗ - ΔΔΑΜ σύμβασης: 245ΥΜΝ014179457
mail: n.theocharis@aaade.gr,tel.rodou@aaade.gr

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ
ΤΕΛΩΝΕΙΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΛΙΜΑΝΙ-ΡΟΔΟΣ
0
ΤΚ: 85132 Ρόδος
GR

ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
Στοιχείο αναφοράς: 400006604041120 - #ΑΙΛΗ017#
Στοιχείο αναφοράς: B65245929FD929215DAD7778BD650AFC1B02A78E -
#ΑΙΛΗ0006#
Στοιχείο αναφοράς: INVOICE URL - #ΑΙΛΗ017#
- Τοποθεσία εμπερικλειόμενου εγγράφου: [https://e-invoicing.greekdocuments.gov.gr/ViewInvoice?](https://e-invoicing.greekdocuments.gov.gr/ViewInvoice?contentIdType=PO&id=B65245929FD929215DAD7778BD650AFC1B02A78E)
contentIdType=PO&id=B65245929FD929215DAD7778BD650AFC1B02A78E

Τύπος Στοιχείο αναφοράς προϋπολογισμού: 1|6ΕΞ46ΜΠ32-ΚΠ

Α/Α	Κωδικός είδους από τον πωλητή	Όνομα είδους	Τιμολογηθείσα ποσότητα	Καθαρή τιμή είδους	Κωδικός κατηγορίας ΦΠΑ	Επιβαρύνσεις Μειώσεις τιμής	Καθαρό ποσό
1	1	Παροχή υπηρεσιών καθαριότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων των Τελωνίων Ρόδου, Κιά, Καλόμικου, Πάτσι, Σίλης και Κορτσίου της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων για το χρονικό διάστημα από 01/06/2024 έως 30/06/2024 σύμφωνα με την σύμβαση με αριθμό πρωτοκόλλου : 591/25-01-2024	1.000 Η87 (Μονάδα μέτρησης: piece)	2 169,09000 EUR	S, 24%		2 169,09
Όνομα ιδιοσημασιωτικού είδους: MeasurementUnit = ΤΜΑΧΑ Όνομα ιδιοσημασιωτικού είδους: TotalAmount = 2689.67 Κωδικός CPV είδους: 90011200-8 (ΣΡ)							

Συνολικό καθαρό ποσό:	2 169,09 EUR
Συνολικές παρακρατήσεις:	0,00 EUR
Συνολικές επιβαρύνσεις:	0,00 EUR

ΑΝΑΛΥΣΗ ΦΠΑ

Κωδικός κατηγορίας ΦΠΑ	Απία απαλλαγής από ΦΠΑ	Συνολική Υποκειμενη αξία σε ΦΠΑ	Ποσό φόρου κατηγορίας ΦΠΑ
VAT: S (Κανονικός συντελεστής ΦΠΑ), 24%		2 169,09	520,58

Συνολικό ποσό ΦΠΑ τιμολογίου: 520,58 EUR

Συνολικό ποσό τιμολογίου χωρίς ΦΠΑ: 2 169,09

Συνολικό ποσό τιμολογίου με ΦΠΑ: 2 689,67

Πληρωθέν ποσό: 0,00

Πληρωτέο ποσό: 2 689.67 EUR

Όροι πληρωμής:
100% Σε 30 Ημέρες

Εικόνα 3 – Οπτικοποίηση Ηλεκτρονικού Τιμολογίου

15.3 Υποχρεώσεις αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και οικονομικών φορέων, στην έκδοση, παραλαβή και διακίνηση ηλεκτρονικών τιμολογίων, στις δημόσιες συμβάσεις αγαθών υπηρεσιών και έργων

Με τα άρθρα 158-160 του ν.4972/2022 (Α. 181) και 94 και 95 του ν. 5104/2024 τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του δεύτερου Τμήματος (άρθρα 148-154) του ν.4601/2019 (Α.44) που αφορά στην εναρμόνιση του εθνικού πλαισίου με την οδηγία 2014/55/ΕΕ σχετικά με την έκδοση Η.Τ. στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων.

Ειδικότερα :

α) επεκτάθηκε η υποχρέωση των αναθετουσών αρχών και των αναθετόντων φορέων να παραλαμβάνουν και να επεξεργάζονται Η.Τ. που εκδίδονται στο πλαίσιο δημοσίων συμβάσεων των ν. 4412/2016, 4413/2016 και 3978/2011, ανεξαρτήτως εκτιμώμενης αξίας,

β) εισάγεται η υποχρέωση των οικονομικών φορέων να υποβάλλουν Η.Τ. στο πλαίσιο δημοσίων συμβάσεων των ν. 4412/2016, 4413/2016 και 3978/2011

γ) επεκτείνεται η υποχρέωση για υποβολή Η.Τ. από τους οικονομικούς φορείς και η αποδοχή αυτών από τις/τους αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς και στην περίπτωση δαπανών που δεν εκτελούνται βάσει του προαναφερόμενου νομοθετικού πλαισίου.

δ) προστίθενται περιπτώσεις που οι οικονομικοί φορείς εξαιρούνται από την υποχρέωση να υποβάλλουν Η.Τ.

Το ανωτέρω νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει την σταδιακή εφαρμογή των ανωτέρω υποχρεώσεων ανάλογα με το νομικό πλαίσιο της σύμβασης και το φορέα που αφορά.

Σε εφαρμογή των ανωτέρω εκδόθηκε η αριθ. 52445 ΕΞ2023/4-4-2023 Κ.Υ.Α., με την οποία προσδιορίζονται:

- **ο χρόνος** έναρξης της υποχρέωσης των οικονομικών φορέων για υποβολή Η.Τ. ανάλογα με το νομικό πλαίσιο της σύμβασης και το φορέα που αφορά και
- **οι εξαιρέσεις** εφαρμογής για συγκεκριμένες κατηγορίες συμβάσεων και λοιπών δαπανών.

α) Χρόνος έναρξης υποχρέωσης των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων για παραλαβή Η.Τ.

Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς υποχρεούνται να παραλαμβάνουν και να επεξεργάζονται Η.Τ. ήδη από την 23η-09-2022, ημερομηνία έναρξης ισχύος των άρθρων 158-160 του ν.4972/2022, με τα οποία τροποποιήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 148-154 του ν.4601/2019.

β) Χρόνος έναρξης υποχρέωσης υποβολής Η.Τ. από τους οικονομικούς φορείς

Η υποχρέωση των οικονομικών φορέων, ως προμηθευτών των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων, να υποβάλλουν Η.Τ. στο πλαίσιο εκτέλεσης συμβάσεων των ν.3978/2011, ν.4412/2016 και ν.4413/2016 εξαρτάται από το χρονικό σημείο εκκίνησης των διαδικασιών σύναψης των συμβάσεων, που προκηρύσσουν οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, όπως ρητά αναφέρεται στις σχετικές διατάξεις της ΚΥΑ.

Κατά συνέπεια, οι κατωτέρω αναφερόμενες ημερομηνίες από τις οποίες άρχεται η υποχρέωση των οικονομικών φορέων να υποβάλλουν Η.Τ. κατά την εκτέλεση των συμβάσεων που θα συναφθούν, **αφορούν στην ημερομηνία έναρξης της διαδικασίας σύναψης της σχετικής σύμβασης σύμφωνα με το άρθρο 66 του ν. 4412/16.**

Οι προθεσμίες από τις οποίες άρχεται η υποχρέωση υποβολής Η.Τ. για τους οικονομικούς φορείς βάσει της αριθ. 52445 ΕΞ2023/4-4-2023 Κ.Υ.Α. είναι οι εξής:

- i. για συμβάσεις που συνάπτονται και εκτελούνται από τα Υπουργεία Υποδομών και Μεταφορών, Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Μετανάστευσης και Ασύλου, το Δήμο Αθηναίων, την Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (Ε.Κ.Α.Π.Υ.), την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, την Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε., το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, την «Αττικό Μετρό Α.Ε.», την ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και την Εγνατία Οδό ΑΕ μετά την πάροδο πέντε (5) μηνών από την δημοσίευση της αριθ. 52445 ΕΞ2023/4-4-2023 Κ.Υ.Α. ήτοι για συμβάσεις που οι διαδικασίες σύναψής τους εκκινούν μετά τις 12-09-2023
- ii. για συμβάσεις που συνάπτονται ή/και εκτελούνται από αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς της Κεντρικής Διοίκησης **μετά την 1η.1.2024 (ημερομηνία εκκίνησης της διαδικασίας σύναψης των συμβάσεων αυτών)**
- iii. για συμβάσεις που συνάπτονται ή/και εκτελούνται από λοιπές/ους πλην Κεντρικής Διοίκησης, αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς **μετά την 01.06.2024 (ημερομηνία εκκίνησης της διαδικασίας σύναψης των συμβάσεων αυτών)**

15.3.1 Μελέτη Περίπτωσης (παράδειγμα)

Έστω ότι η τιθέμενη ημερομηνία από την οποία άρχεται η υποχρέωση των οικονομικών φορέων να υποβάλλουν Η.Τ. είναι η **12-09-2023 (ανωτέρω περίπτωση i)**.

Ένας οικονομικός φορέας που έχει υποβάλλει προσφορά σε διαγωνισμό αναθέτουσας αρχής της ανωτέρω περίπτωσης i, που η διαδικασία σύναψης της σύμβασης εκκίνησε (δημοσιεύτηκε) πριν την 12-09-2023, δεν έχει υποχρέωση κατά την εκτέλεση της σύμβασης που τυχόν του ανατεθεί, να υποβάλλει Η.Τ. προκειμένου να πληρωθεί, **ακόμα και αν η σύμβαση του ανατεθεί μετά την 12-09-2023.**

Αντίθετα ένας οικονομικός φορέας που υποβάλλει προσφορά σε διαγωνιστική διαδικασία της ίδιας αναθέτουσας αρχής που εκκίνησε (δημοσιεύτηκε) μετά την 12η-

09-2023, είναι υποχρεωμένος, αν τυχόν του ανατεθεί η σύμβαση, να υποβάλει Η.Τ. κατά την εκτέλεσή της προκειμένου να πληρωθεί.

Αυτό προκύπτει, περαιτέρω, από το γεγονός ότι οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς με την έλευση της τιθέμενης ημερομηνίας που καθιστά υποχρεωτική για τους οικονομικούς φορείς την υποβολή ηλεκτρονικού τιμολογίου στην εκτέλεση των συμβάσεων υποχρεούνται να περιλαμβάνουν την υποχρέωση αυτή ως όρο στα έγγραφα της σύμβασης.

15.4 Κατηγορίες συμβάσεων που εξαιρούνται της υποχρεωτικής ηλεκτρονικής τιμολόγησης, συμπεριλαμβανομένων των κατηγοριών συμβάσεων που εξαιρέθηκαν με τις διατάξεις του ν. 5104/2024

α) Εξαιρέσεις του ν. 4601/2019, άρθρο 148

Συμβάσεις του ν. 3978/2011 που χαρακτηρίζονται απόρρητες ή πρέπει να συνοδεύονται από ειδικά μέτρα ασφαλείας

β) Εξαιρέσεις του ν. 4601/2019, άρθρο 151 μετά την τροποποίησή του με το ν. 5104/2024

- Συμβάσεις και συναλλαγές που εκτελούνται αποκλειστικά στο εξωτερικό.
- Συναλλαγές που διέπονται από ειδικούς διαδικαστικούς κανόνες διεθνούς οργανισμού ή διεθνούς συνθήκης ή διακρατικής συμφωνίας ειδικών συμβάσεων ή συμφωνιών στρατιωτικών πωλήσεων εξωτερικού.

γ) Εξαιρέσεις Κ.Υ.Α. αριθ. 52445/4-4-2023

- δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 148 του ν. 4601/2019 και συνάπτονται βάσει των άρθρων 117Α και 327Α του ν. 4412/2016, ήτοι συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή κατώτερης

του ποσού των 2.500€ χωρίς ΦΠΑ, όπως ορίζεται το όριο αυτό στο άρθρο 2, παρ. (30α) του ανωτέρω νόμου,

- δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα, οι οποίες ανατίθενται βάσει των άρθρων 12 και 247 του ν. 4412/2016 και 16 του ν. 4413/2016.

Οι περιπτώσεις αυτές, αφορούν σε συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου, όπου αυτοί συμπράττουν μη ανταγωνιστικά και εκτός οποιασδήποτε διαδικασίας που απευθύνεται στην αγορά και όχι τις περιπτώσεις που φορείς του δημοσίου λαμβάνουν ρόλο οικονομικών φορέων και ανταγωνίζονται άλλους οικονομικούς φορείς στην αγορά (Γνώμη Γ4 της ΕΑΔΗΣΥ της 27-12-2022),

- λοιπών δαπανών των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων, το ύψος των οποίων είναι έως 2.500€ και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ν. 3978/2011, ν. 4412/2016 και ν. 4413/2016.

15.5 Απαιτούμενες ενέργειες αναθετουσών αρχών /αναθετόντων φορέων για την ηλεκτρονική τιμολόγηση (Εγκύκλιος οικ.42465 ΕΞ 2022/30-03-2022 παρ. Δ. ΑΔΑ: 6ΠΠΨΗ-4Ω1)

Προκειμένου να είναι εφικτή η ηλεκτρονική δρομολόγηση του Η.Τ. στις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς θα πρέπει οι τελευταίοι να έχουν προβεί στις ακόλουθες ενέργειες :

α) Εγγραφή στο Μητρώο Αναθετουσών Αρχών της Ενιαίας Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ) [ν. 4605/2019, άρθρο 53 (υπο-άρθρο 11)] το οποίο και καταρτίζεται βάσει των στοιχείων που αποστέλλουν οι Γενικές Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών (ΓΔΟΥ) των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων αναφορικά με τις ίδιες αλλά και για τυχόν επιμέρους αναθέτουσες αρχές του φορέα τους ή και των εποπτευόμενων φορέων τους.

β) Εγγραφή στο Μητρώο Αναθετούσων Αρχών για το ΗΤ (ΜΑΑΗΤ), της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Επισημαίνεται ότι : Στο ΜΑΑΗΤ όλες οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, λαμβάνουν μοναδικό κωδικό αριθμό και συσχετίζονται με την αρμόδια οικονομική υπηρεσία. Βάσει του αριθμού αυτού, ο οποίος υποχρεωτικά περιλαμβάνεται σε συγκεκριμένο πεδίο του ηλεκτρονικού τιμολογίου, το κάθε τιμολόγιο διατίθεται αποκλειστικά στην/ον αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέα που είναι αρμόδια/ος για την παραλαβή και έλεγχο του και στην αντίστοιχη οικονομική υπηρεσία που είναι αρμόδια για τον έλεγχο και πληρωμή της δαπάνης.

Ο μοναδικός κωδικός περιλαμβάνεται υποχρεωτικά στα έγγραφα της σύμβασης (άρθρο 53 παρ. 2 περ. α του ν. 4412/2016) και θα πρέπει να επισημαίνεται σε κάθε επικοινωνία με τους οικονομικούς φορείς, για την ορθή συμπλήρωση του σχετικού υποχρεωτικού πεδίου στο Η.Τ.

γ) Εξουσιοδότηση των αρμόδιων υπαλλήλων στην εφαρμογή ΕΔΗΤ προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης και διαχείρισης των ΗΤ (<https://www.gsis.gr/polites-epiheiriseis/pliromes-kai-eispraxeis/einvoice#EDHT>) και παράλληλα ανάπτυξη ηλεκτρονικής διεπαφής του Πληροφοριακού Συστήματος (ΠΣ) της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα του φορέα με το ΚΕΔ για την παραλαβή Η.Τ. (<https://www.gsis.gr/polites-epiheiriseis/pliromes-kai-eispraxeis/e-invoice#KED>)

Τη διαδικασία εξουσιοδοτήσεων εκκινούν οι υπάλληλοι των φορέων Κεντρικής Διοίκησης (ΚΔ), λοιπής Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) ή των φορέων εκτός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) που διαθέτουν τους κωδικούς taxisnet που αντιστοιχούν στον ΑΦΜ του φορέα τους.

Μέσω της διαδικασίας εξουσιοδοτήσεων της εφαρμογής, ορίζονται οι «Διαχειριστές Φορέα», οι οποίοι μετά την ολοκλήρωση αποδοχής της εξουσιοδότησης έχουν άμεσα

πρόσβαση στην εφαρμογή ΕΔΗΤ για να ορίσουν τους αρμόδιους υπαλλήλους των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων τους και να τους αποδώσουν το ρόλο «Διαχειριστή Αναθέτουσας Αρχής». Οι υπάλληλοι που έχουν οριστεί ως «Διαχειριστές Αναθέτουσας Αρχής» εντέλλονται να καθορίσουν τους τελικούς χρήστες που θα διαχειρίζονται τα τιμολόγια για λογαριασμό της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα (χρήστες Αναθέτουσας Αρχής, Υπόλογοι ΧΕΠ, Διαχειριστές Π.Π και Ελεγκτές Αναθέτουσας Αρχής).

δ) Υποβολή αίτησης απόκτησης του ρόλου «Υπεύθυνος Διαχείρισης Ηλεκτρονικού Τιμολογίου» στο e-ΠΔΕ (www.epde.gr / Αίτηση Δημιουργίας χρήστη e-ΠΔΕ) από αρμόδιους υπαλλήλους της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα προκειμένου να είναι δυνατή η πρόσβαση και διαχείριση των Η.Τ. που αφορούν σε έργα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

ε) Χρήση των προσαρμοσμένων υποδειγμάτων εγγράφων σύμβασης (σχέδια διακηρύξεων, συμβάσεων) της ΕΑΔΗΣΥ στις τροποποιήσεις των άρθρων 53 & 281 του ν.4412/2016, ώστε να παρέχεται κάθε αναγκαία πληροφορία προς τους προμηθευτές σε περίπτωση ηλεκτρονικής τιμολόγησης.

Επισημαίνεται ότι τα προσαρμοσμένα υποδείγματα εγγράφων της σύμβασης της ΕΑΔΗΣΥ περιλαμβάνουν πέραν του όρου περι υποχρεωτικής υποβολής Η.Τ. από τους οικονομικούς φορείς κατά την εκτέλεση της σύμβασης, κρίσιμες πληροφορίες/ στοιχεία των άρθρων 53 του & 281 ν.4412/2016 για την δρομολόγηση του ΗΤ. Ενδεικτικά αναφέρεται η υποχρέωση αναγραφής του μοναδικού κωδικού αριθμού της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα για την ηλεκτρονική τιμολόγηση που έλαβε ως ανωτέρω από το ΜΑΑΗΤ της ΓΓΠΣΔΔ.

15.6 «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων»

(Υ.Α. αριθ. 63446/31-5-2021 (Β.2338/2021) όπως τροποποιήθηκε με την αριθ. 31781ΕΞ2022/9-3-2022 (Β.1202) ΚΥΑ (Β.1202)

Ο εθνικός μορφότυπος του Η.Τ. καθορίζει τη δομή και το περιεχόμενο του Η.Τ.

Το Η.Τ συμπληρώνεται και εκδίδεται από τους οικονομικούς φορείς και διαβιβάζεται, μέσω ιδιωτικού παρόχου ηλεκτρονικής τιμολόγησης και μέσω των εμπλεκόμενων ΠΣ που αναφέρονται κατωτέρω, στις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς για την εξόφλησή του.

Από τον οικονομικό φορέα συμπληρώνονται υποχρεωτικά στο Η.Τ. όλα τα στοιχεία τα οποία :

α) είναι υποχρεωτικά βάσει των ισχυουσών φορολογικών διατάξεων και

β) είναι απαραίτητα για τη σωστή δρομολόγηση και στη συνέχεια τη διαχείριση του από τα ΠΣ του Δημοσίου και του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα.

Ορισμένα από τα σημαντικότερα στοιχεία του Μορφότυπου του ΗΤ, που ελέγχονται και από τις αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς κατά την παραλαβή του είναι τα κάτωθι:

- i. Στοιχείο αναφοράς Αγοραστή (BT-10):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται, βάσει οδηγιών της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα, η περιγραφή της οργανικής μονάδας που είναι αποδέκτης των αγαθών/υπηρεσιών και χρησιμοποιείται για σκοπούς εσωτερικής δρομολόγησης
- ii. Στοιχείο αναφοράς αγαθού/ υπηρεσίας/ μελέτης/ έργου (BT-11):** Το πεδίο αυτό παίρνει τις εξής δυνατές τιμές:

«1| ΑΔΑ Ανάληψης», όταν η αναθέτουσα αρχή είναι φορέας της Κεντρικής Διοίκησης και οι δαπάνες της βαρύνουν τον τακτικό προϋπολογισμό,

«2| Κωδικοποιημένος Ενάριθμος», όταν οι δαπάνες βαρύνουν τον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων,

«3| ΑΔΑ Ανάληψης», όταν οι δαπάνες δεν βαρύνουν τους ανωτέρω προϋπολογισμούς.

Με το πρώτο συνθετικό προσδιορίζεται εάν η δαπάνη βαρύνει τον Τακτικό Προϋπολογισμό, τον ΠΔΕ ή τον προϋπολογισμό του φορέα λοιπής Γενικής Κυβέρνησης οπότε το ΗΤ δρομολογείται αντίστοιχα στο ΟΠΣΔΠ, e-ΠΔΕ, ΠΣ Φορέα ή στο ΕΔΗΤ.

Με το δεύτερο συνθετικό παρέχεται σημαντική πληροφόρηση η οποία ανάλογα με τις υλοποιήσεις στα ΠΣ, δίνει τη δυνατότητα συσχέτισης ενός ΗΤ με συγκεκριμένη δαπάνη (ανάληψη υποχρέωσης/έργο ΠΔΕ).

- iii. **Στοιχείο αναφοράς σύμβασης (BT-12):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται ο ΑΔΑΜ της σύμβασης και σε περίπτωση που δεν υπάρχει ΑΔΑΜ, η τιμή 0 (μηδέν).
- iv. **Στοιχείο αναφοράς εντολής αγοράς (BT-13):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται ο αριθμός της εντολής αγοράς/παραγγελίας.
- v. **Στοιχείο αναφοράς κωδικός αγοραστή (BT-46):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται ο κωδικός της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα που της έχει αποδοθεί κατά την εγγραφή της στο Μητρώο Αναθετουσών Αρχών Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης (ΜΑΑΗΤ) της ΓΓΠΣ του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Με τον κωδικό αυτό γίνεται η δρομολόγηση του τιμολογίου στο πληροφοριακό σύστημα της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα
- vi. **Αναγνωριστικό ταξινόμησης στοιχείου (BT-158) :** Συμπληρώνεται ο κωδικός CPV του αγαθού/ υπηρεσίας/μελέτης/ έργου όπως αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης.

vii. **Μοναδικός Αριθμός Καταχώρησης (Μ.ΑΡ.Κ.) (BT-122) & (BT-123)** ο οποίος λαμβάνεται από το σύστημα myData της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ).

Η συμβολοσειρά αυθεντικοποίησης & η ηλεκτρονική διεύθυνση (URL) της απεικόνισης του Η.Τ. στην ιστοσελίδα του παρόχου.

Άλλα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο Η.Τ. είναι τα ατομικά στοιχεία του αναδόχου της σύμβασης, όπως η επωνυμία, ο Α.Φ.Μ., η ταχυδρομική του διεύθυνση, στοιχεία της αξίας του τιμολογίου κ.α

Σημειώνεται ότι :

α) από τα παραπάνω στοιχεία τα ii. v. vi. αναγράφονται απαραίτητα στα έγγραφα της σύμβασης σύμφωνα με τα άρθρα 53 & 281 του ν.4412/2016,

β) η περιγραφή και το ύψος των κρατήσεων που επιβαρύνουν την σύμβαση δύναται να συμπληρώνονται προαιρετικά ως επιπλέον πληροφορίες σε πληροφοριακά πεδία του ΗΤ. Σε κάθε περίπτωση όμως ο τελικός προσδιορισμός του ύψους των κρατήσεων υπέρ τρίτων /παρακρατήσεων και η παρακράτηση και απόδοσή τους είναι αρμοδιότητα και ευθύνη του φορέα και πραγματοποιείται κατά την εκκαθάριση και πληρωμή της δαπάνης από την οικονομική υπηρεσία.

Λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο συμπλήρωσης των πεδίων του ΗΤ είναι διαθέσιμες στον «Οδηγό Μορφότυπου» που έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της ΓΓΠΣΔΔ στη διαδρομή <https://www.gsis.gr/polites/epiheiriseis/pliromes-kai-eispraxeis/e-invoice>.

15.7 «Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων»

α) ΚΥΑ αριθ. οικ.98979ΕΞ2021/10-8-2021 όπως τροποποιήθηκε με την αριθ. 13005ΕΞ2022/1-2-2022 όμοια (Β.438)

β) Εγκύκλιος οικ.42465 ΕΞ 2022/30-03-2022 «Παροχή οδηγιών για τη διαχείριση ηλεκτρονικών τιμολογίων (ΗΤ) στο πλαίσιο εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων» (ΑΔΑ 6ΠΠΨΗ – 4Ω1)

Με την ανωτέρω Κ.Υ.Α. καθορίζεται ο τρόπος διακίνησης των ΗΤ, οι διαδικασίες παραλαβής, επεξεργασίας και πληρωμής τους καθώς και οι απαιτήσεις διαλειτουργικότητας και διασύνδεσης των πληροφοριακών συστημάτων του Δημοσίου.

15.7.1 Διακίνηση Ηλεκτρονικού Τιμολογίου

Η διακίνηση των ΗΤ μεταξύ οικονομικών φορέων και φορέων του Δημοσίου Τομέα γίνεται μέσω δικτύου eDelivery στο οποίο συνδέονται μεταξύ τους τα πιστοποιημένα σε αυτό σημεία πρόσβασης.

Κέντρο Διαλειτουργικότητας (ΚΕΔ)

Το Κέντρο Διαλειτουργικότητας (ΚΕΔ) της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ.) είναι το ενιαίο Σημείο Πρόσβασης του Δημοσίου.

Το ΚΕΔ υποδέχεται το Η.Τ. που αποστέλλεται προς της αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς από τους πιστοποιημένους παρόχους ηλεκτρονικής τιμολόγησης των οικονομικών φορέων και αφού το ελέγξει τεχνικά, το αποθηκεύει και το δρομολογεί, με τη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών, σε όποιο ΠΣ απαιτείται, προκειμένου να το παραλάβουν οι κατά περίπτωση αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς.

Το ΚΕΔ, πριν τη διάθεση των Η.Τ. στα ΠΣ των αναθετουσών αρχών/αναθετότων φορέων, διενεργεί τεχνικούς ελέγχους ορθότητάς των Η.Τ. που αφορούν:

- α) τη δομή και την ορθότητα/ακεραιότητα των πεδίων
- β) τη συμβατότητα με τον ευρωπαϊκό ή/και τον εθνικό μορφότυπο,
- γ) την εγκυρότητα της αποστολής τους και

δ) την φορολογική εγκυρότητα του Η.Τ. μέσω διεπαφής του ΚΕΔ με την ΑΑΔΕ.

Στην συνέχεια τα Η.Τ. διατίθενται από το ΚΕΔ στα κατωτέρω πληροφοριακά συστήματα:

- i. *Στα πληροφοριακά συστήματα (ΠΣ) των αναθετουσών αρχών αναθετόντων φορέων που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση και την εκτέλεση των συμβάσεων καθώς και για έλεγχο και πληρωμή των δαπανών τους (εκτός δαπανών ΠΔΕ), εφόσον έχει αναπτυχθεί ηλεκτρονική διεπαφή των συστημάτων αυτών με το ΚΕΔ, μέσω web services που διατίθενται από την ΓΓΠΣΔΔ.*
- ii. *Στην Εφαρμογή Διάθεσης Ηλεκτρονικών Τιμολογίων (ΕΔΗΤ) η οποία έχει δημιουργηθεί από τη ΓΓΠΣΔΔ, προκειμένου οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς να έχουν μεταβατικά πρόσβαση στα ΗΤ που τους αφορούν, στις περιπτώσεις που είτε δεν έχουν ολοκληρώσει τις απαιτούμενες προσαρμογές στα ΠΣ είτε υφίσταται προσωρινή τεχνική αδυναμία παραλαβής Η.Τ. Επιπλέον μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από φορείς που δεν διαθέτουν ΠΣ. Η εφαρμογή αυτή δεν αντικαθιστά τα υφιστάμενα ΠΣ ελέγχου -πληρωμής των δαπανών των φορέων του Δημοσίου Τομέα αλλά μέσω της εφαρμογής αυτής παρέχεται η δυνατότητα λήψης, προβολής και διαχείρισης ΗΤ σε εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων στους οποίους αποδίδονται συγκεκριμένοι ρόλοι βάσει των αρμοδιοτήτων τους.
Σημειώνεται ότι μέσω της εφαρμογής ΕΔΗΤ διακινούνται ηλεκτρονικά τιμολόγια που βαρύνουν είτε τον τακτικό προϋπολογισμό είτε τους προϋπολογισμούς των φορέων.*
- iii. *Στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΟΠΣΔΠ) μέσω του οποίου εκδίδονται τα χρηματικά εντάλματα για την πληρωμή των δαπανών της Κεντρικής Διοίκησης. Μέσω ηλεκτρονικής διεπαφής του συστήματος αυτού με το ΚΕΔ, τα ηλεκτρονικά τιμολόγια λαμβάνονται άμεσα και καθίστανται διαθέσιμα προς διαχείριση από τους υπαλλήλους των αρμόδιων κατά περίπτωση οικονομικών υπηρεσιών.*

- iv. Στο *e-ΠΔΕ* το οποίο αποτελεί το πληροφοριακό σύστημα στο οποίο πραγματοποιείται, βάσει του κωδικού της αναθέτουσας αρχής και της συσχέτισής της με την αρμόδια οικονομική υπηρεσία στο ΜΑΑΗΤ της ΓΓΠΣΔΔ, η παραλαβή, έλεγχος, κατάταξη, δρομολόγηση και πληρωμή των ηλεκτρονικών τιμολογίων, που αφορούν στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) μέσω κατάλληλων ρόλων που έχουν δημιουργηθεί σε αυτό.

15.7.2 Διαχείριση ηλεκτρονικών τιμολογίων όταν πηγή χρηματοδότησης της σύμβασης είναι είτε ο τακτικός προϋπολογισμός είτε οι προϋπολογισμοί των φορέων

Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς λαμβάνουν από το ΚΕΔ τα ΗΤ είτε στα πληροφοριακά τους συστήματα είτε λόγω τεχνικής αδυναμίας στο ΕΔΗΤ είτε στο e ΠΔΕ εφόσον η σύμβαση βαρύνει το ΠΔΕ.

Στην περίπτωση που η δαπάνη της σύμβασης βαρύνει τον τακτικό προϋπολογισμό ή τους προϋπολογισμούς των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων, το ΚΕΔ αποστέλλει τα Η.Τ. είτε στα ΠΣ αυτών ή σε περίπτωση αδυναμίας αυτών στο ΕΔΗΤ από όπου τα παραλαμβάνουν οι εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι τους με το ρόλο «χρήστης Αναθέτουσας Αρχής».

15.7.2.1 Καταστάσεις Ηλεκτρονικού τιμολογίου

Τα Η.Τ. κατά την διακίνηση και διαχείρισή τους περιέρχονται σε διαδοχικές καταστάσεις (στάδια) για τις οποίες οι οικονομικοί φορείς ενημερώνονται με σχετικά μηνύματα. Οι καταστάσεις αλλάζουν αυτόματα, βάσει ενεργειών των αρμόδιων κατά περίπτωση υπαλλήλων της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα, στα εμπλεκόμενα πληροφοριακά συστήματα.

Οι καταστάσεις αυτές είναι: «ΛΗΨΗ ΑΠΟ ΙΤ», «ΥΠΟ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ», «ΑΙΤΗΜΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ», «ΑΠΟΡΡΙΨΗ», «ΑΠΟΔΟΧΗ», «ΠΛΗΡΩΜΗ» «ΜΕΡΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ».

Από τις ανωτέρω καταστάσεις οι καταστάσεις «ΥΠΟ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ», «ΑΠΟΡΡΙΨΗ», «ΑΙΤΗΜΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ» οφείλονται σε ενέργειες υπαλλήλων της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα που έχουν τον ρόλο «χρήστης Αναθέτουσας Αρχής», **παραλαμβάνουν τα Η.Τ. και** είναι αρμόδιοι για την συγκέντρωση και αποστολή των δικαιολογητικών πληρωμής στις οικονομικές υπηρεσίες για την πληρωμή των συμβάσεων. Είναι συνήθως υπάλληλοι που ασχολούνται με την διενέργεια διαγωνισμών προμήθειών, υπηρεσιών ή έργων και την εκτέλεση των συναφθέντων συμβάσεων, τοποθετημένοι συνήθως σε Διευθύνσεις Προμηθειών ή Τεχνικών Υπηρεσιών.

Η κατάσταση «ΑΠΟΔΟΧΗ» αφορά πιστωτικά τιμολόγια που εκδίδονται από τον οικονομικό φορέα και ο «χρήστης Αναθέτουσας Αρχής» προβαίνει στην αποδοχή τους (ενέργεια «Αποδοχή Π.Τ» που εμφανίζεται μόνο σε πιστωτικά Η.Τ) σε συνεννόηση με την οικονομική υπηρεσία.

Οι καταστάσεις «ΠΛΗΡΩΜΗ» και «ΜΕΡΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ» είναι αποτέλεσμα ενεργειών υπάλληλων που ασχολούνται με την πληρωμή των συμβάσεων, τοποθετημένοι σε Διευθύνσεις Οικονομικής Διαχείρισης.

Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει η κατάσταση : «ΛΗΨΗ ΑΠΟ ΙΤ»

Αφορά στην τεχνικά επιτυχή παραλαβή του Η.Τ. από το πληροφοριακό σύστημα της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα (είτε αυτό είναι το πληροφοριακό σύστημα του φορέα είτε το ΕΔΗΤ είτε το e-ΠΔΕ).

Η παραλαβή αυτή χρονοσημαίνεται και γνωστοποιείται στον οικονομικό φορέα με αυτοματοποιημένο μήνυμα μέσω του ΚΕΔ και η ημερομηνία αυτή είναι μία από τις ημερομηνίες που προσδιορίζουν την έναρξη της υποχρέωσης για πληρωμή όπως

αναφέρθηκε ανωτέρω στην ενότητα 4.1. (υποπαρ. Ζ5 του ν. 4152/2013 Περί καθυστερήσεων των πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές).

Επισημαίνεται ότι :

α) Η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας οφείλει να εξασφαλίσει ότι το ΠΣ και ο αρμόδιος εξουσιοδοτημένος υπάλληλός τους, θα αναζητούν στο ΚΕΔ και στο ΕΔΗΤ αντίστοιχα, αν δεν έχει δικό του πληροφοριακό σύστημα, σε καθημερινή τουλάχιστον βάση τα Η.Τ. που τους αφορούν για την αποφυγή καθυστερήσεων στις πληρωμές. Για τον σκοπό αυτό έχει υλοποιηθεί και η αποστολή ενημερωτικού email προς τους εξουσιοδοτημένους χρήστες της εφαρμογής ΕΔΗΤ, ώστε να υπάρχει άμεση ενημέρωσή τους για την ύπαρξη νέου διαθέσιμου Η.Τ. κάθε φορά.

β) Προκειμένου να διασφαλιστούν τα ανωτέρω κατά την διαδικασία χορήγησης των εξουσιοδοτήσεων στην σχετική εφαρμογή ο εξουσιοδοτημένος υπάλληλος με τον ρόλο ««Διαχειριστής Αναθέτουσας Αρχής» όταν καθορίζει τον τελικό χρήστη που θα παραλαμβάνει τα Η.Τ. (ρόλος «χρήστης Αναθέτουσας Αρχής») θα πρέπει στην φόρμα καταχώρησης των στοιχείων του, να καταχωρήσει το email του και στο πεδίο με την ένδειξη «ΛΗΨΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΝΕΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΤΙΜΟΛΟΓΙΟ ΜΕΣΩ email» να επιλέξει τον όρο ΝΑΙ (εικόνα 4).

15.7.2.2 Αναζήτηση – Επεξεργασία - Έλεγχος, Η.Τ.

α) Αναζήτηση - Επεξεργασία - Έλεγχος

Η αρμόδια για την συγκέντρωση των δικαιολογητικών και την δημιουργία του φακέλου της δαπάνης, υπηρεσία της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα, μέσω του εξουσιοδοτημένου υπαλλήλου της λαμβάνει το Η.Τ. στο πληροφοριακό της σύστημα ή στο ΕΔΗΤ.

Στην περίπτωση που λάβει το Η.Τ. στο ΕΔΗΤ, μπορεί να εντοπίσει και να επεξεργαστεί το τιμολόγιο που την αφορά, μέσω της σχετικής οθόνης αναζητήσεων (εικόνα 5).

Η εφαρμογή δίνει την δυνατότητα αναζήτησης του Η.Τ. με πολλαπλά κριτήρια αναζήτησης. Οι χρήστες πρέπει να επιλέξουν τουλάχιστον ένα εκ των υποχρεωτικών κριτηρίων αναζήτησης και συγκεκριμένα **είτε τον αριθμό του Η.Τ., είτε το χρονικό διάστημα ημερομηνιών έκδοσης (εύρος μέχρι 1 έτος) του Η.Τ., είτε τον ΑΔΑΜ της σύμβασης που αφορά.**

ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΔΗΤ

govgr | Εφαρμογή Διάθεσης Ηλεκτρονικών Τιμολογίων (ΕΔΗΤ) | ΒΑΣΙΛΙΚΗ 17

- Χρήσης
 - Αποστολές
- Διαχείριση
 - Επιχειρήσεις
 - Εξουσιοδοτήσεις

Εξουσιοδοτών

Αναθέτουσα Αρχή	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	Χρήστης	ΒΑΣΙΛΙΚΗ 17
-----------------	------------------	---------	-------------

Εξουσιοδοτούμενος

Αναθέτουσα Αρχή: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
 Ρόλος: Υπόλογος ΧΕΠ Αναθέτουσας
 ΑΦΜ:
 Επωνυμία: ΕΙΡΗΝΗ
 Email: @gmail.com
 Προβολή εντρυγιών: 🔍

Λήψη ενημερώσεων για κάθε νέο ηλεκτρονικό τιμολόγιο μέσω email:
 ΝΑΙ

Πρόσβαση στα στοιχεία αναφοράς σύμβασης (ΑΔΑΜ) του πίνακα:

ΝΑΙ

Στοιχείο αναφοράς σύμβασης (ΑΔΑΜ)	Να/Ναί Έγκρισης Ιατρίας	Να/Ναί Λόγος Ιατρίας	Ενεργοποιημένο	Επίλογος
Δεν βρέθηκαν εγγραφές				

Εικόνα 4 - Δημιουργία νέας εξουσιοδότησης από Διαχειριστή Αναθέτουσας Αρχής

Μόλις το «ανοίξουν» και το θέσουν σε «επεξεργασία» (εικόνα 6) έχουν πλήρη πρόσβαση στα στοιχεία του Η.Τ. και μπορούν να το ελέγξουν.

Επισημαίνεται ότι έλεγχος επικεντρώνεται στα πεδία του Η.Τ. που αναλύσαμε ανωτέρω σχετικά με τα σημαντικότερα πεδία του Μορφότυπου (περιεχόμενο του Η.Τ.)

Μόλις ολοκληρωθεί ο έλεγχος ο εξουσιοδοτημένος υπάλληλος που έχει παραλάβει το ΗΤ μπορεί να το αποθηκεύσει σε αρχείο xml ή σε αναγνώσιμη μορφή («οπτικοποίηση») και να προβεί στις ακόλουθες ενέργειες (εικόνα 7):

- 1. Αποστολή στην οικονομική υπηρεσία :** επιλέγεται όταν ο έλεγχος αποβεί θετικός, δηλαδή τα στοιχεία του Η.Τ. που ελέγχθηκαν είναι σωστά.
- 2. Αμφισβήτηση :** επιλέγεται όταν ο εξουσιοδοτημένος υπάλληλος θέλει κάποιες συμπληρωματικές πληροφορίες ή όπως για παράδειγμα όταν απαιτείται η υποβολή και πιστωτικού τιμολογίου.
- 3. Απόρριψη:** εξαιρετικά δεσμευτική ενέργεια. Σε περίπτωση που ένα ΗΤ απορριφθεί δεν επιδέχεται καμίας άλλης ενέργειας και δεν πληρώνεται. Η κατάστασή "Απόρριψη του Η.Τ." είναι τελική. Επιλέγεται συνήθως όταν διαπιστωθούν σφάλματα στην συμπλήρωση πεδίων του Η.Τ. που αφορούν **φορολογικά στοιχεία του.**
- 4. Αίτημα Διόρθωσης :** επιλέγεται όταν κάποιο από τα στοιχεία του Η.Τ. που ελέγχθηκαν, πλην των στοιχείων « vi. Αναγνωριστικό ταξινόμησης στοιχείου (BT-158)» και « vii. Μοναδικός Αριθμός » και (Μ.ΑΡ.Κ.) (BT-122) & (BT-123)» είναι λάθος. Η ενέργεια αυτή οδηγεί στην επιστροφή του Η.Τ. στον ανάδοχο της σύμβασης προκειμένου να διορθώσει σφάλματα που διαπιστώθηκαν κατά τον έλεγχο και να το επανυποβάλλει.

ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΔΗΤ

 Εφαρμογή Διάθεσης Ηλεκτρονικών Τιμολογίων (ΕΔΗΤ) ΣΤΕΦΑΝΙΑ

Χρήστης
Αποσύνδεση

Τιμολόγια
Λίστα

Στοιχεία Τιμολογίου

Το τιμολόγιο δεν έχει δρομολογηθεί σε οικονομική υπηρεσία μέσω ΕΔΗΤ

[Α. Βασικά Στοιχεία Τιμολογίου](#) | [Β. Στοιχεία Σύμβασης](#) | [Γ. Στοιχεία Πωλητή](#) | [Δ. Στοιχεία Αγοραστή](#) | [Ε. Στοιχεία Φορολογικού Αντιπροσώπου](#) | [ΣΤ. Στοιχεία Παράδοσης](#) | [Ζ. Συσχετιζόμενα τιμολόγια](#) | [Η. Προηγούμενες εκδόσεις τιμολογίου](#)

Είδος Παραστατικού: Χρεωστικό

Αριθμός Τιμολογίου:

Συνολικό ποσό τιμολογίου με ΦΠΑ: 4.650,00

Ημ/νία Έκδοσης: 21/03/2024

Κατάσταση Τιμολογίου: ΛΗΨΗ ΑΠΟ IT

Ιστορικό Ενέργειών:

[Επιξεργασία από Χρήστη](#) | [Αρχείο HTML](#) | [Αρχείο XML](#) | [Πίσω στη Λίστα](#)

Εικόνα 6 - Άνοιγμα Τιμολογίου - επεξεργασία από Χρήστη

Εικόνα 7 «Επεξεργασία από υπάλληλο»

The screenshot shows the top navigation bar of the govgr application. On the left, there is the govgr logo and the text "Εφαρμογή Διάθεσης Ηλεκτρονικών Τιμολογίων (ΕΔΗΤ)". On the right, there is the "ΣΤΕΦΑΝΙΑ" logo. Below the navigation bar, there is a user profile dropdown menu with the text "Χρήστης" and "Αποσύνδεση". In the center, there is a search bar with the text "Στοιχεία Τιμολογίου". On the right side of the page, there is an information icon and a message: "ΟΚ Το τιμολόγιο τέθηκε σε επεξεργασία από το χρήστη."

β) «Αίτημα Διόρθωσης»

Η δυνατότητα του εκδότη (οικονομικού φορέα), μετά από αίτημα της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα να διορθώσει το Η.Τ. που έχει υποβάλλει αφορά μόνον, τα πέντε (5) παρακάτω, μη φορολογικά, συγκεκριμένα πεδία:

- i. **Στοιχείο αναφοράς Αγοραστή (BT-10):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται, βάσει οδηγιών της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα η περιγραφή της οργανικής μονάδας που είναι αποδέκτης των αγαθών/υπηρεσιών και χρησιμοποιείται για σκοπούς εσωτερικής δρομολόγησης (μπορεί να αναφέρεται σε Τμήμα, ή/και ρόλο Υπαλλήλου, όπως υπόλογος Χρηματικού Εντάλματος Προπληρωμής ή Διαχειριστή πάγιας προκαταβολής).
- ii. **Στοιχείο αναφοράς αγαθού/ υπηρεσίας/ μελέτης/ έργου (BT-11):** Το πεδίο αυτό παίρνει τις εξής δυνατές τιμές:
«1| ΑΔΑ Ανάληψης», όταν η αναθέτουσα αρχή είναι φορέας της Κεντρικής Διοίκησης και οι δαπάνες της βαρύνουν τον τακτικό προϋπολογισμό,
«2| κωδικοποιημένος Ενάριθμος», όταν οι δαπάνες βαρύνουν τον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων,
«3| ΑΔΑ Ανάληψης», όταν οι δαπάνες δεν βαρύνουν τους ανωτέρω προϋπολογισμούς.
- iii. **Στοιχείο αναφοράς σύμβασης (BT-12):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται ο ΑΔΑΜ της σύμβασης και σε περίπτωση που δεν υπάρχει ΑΔΑΜ, η τιμή 0 (μηδέν).
- iv. **Στοιχείο αναφοράς εντολής αγοράς (BT-13):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται ο αριθμός της εντολής αγοράς/παραγγελίας.
- v. **Κωδικός αγοραστή (BT-46):** Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται ο κωδικός της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα που τους έχει αποδοθεί κατά την εγγραφή της στο Μητρώο Αναθετουσών Αρχών Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης (ΜΑΑΗΤ) της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Διαδικασία για αίτημα διόρθωσης:

Ο εξουσιοδοτημένος υπάλληλος της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα θέτει το Η.Τ. σε κατάσταση «Αίτημα διόρθωσης», ορίζοντας και το/τα πεδίο/α το/τα οποίο/α έχει/ουν συμπληρωθεί εσφαλμένα καθώς και τις ορθές τιμές, που πρέπει να συμπληρωθούν. Ο εκδότης ενημερώνεται σχετικά με αυτοματοποιημένο μήνυμα που περιλαμβάνει τη συνολική πληροφορία περί του αιτήματος διόρθωσης μέσω ΚΕΔ.

Ο εκδότης προβαίνει στις απαιτούμενες ενέργειες και το διορθωμένο πλέον Η.Τ. διαβιβάζεται εκ νέου στην εφαρμογή ΕΔΗΤ ή στο ΠΣ του Φορέα (ΕΔΗΤ/ΠΣ). Ο εκδότης ειδοποιείται για τη λήψη του διορθωμένου Η.Τ. από το ΕΔΗΤ/ΠΣ, μέσω αυτοματοποιημένου ηλεκτρονικού μηνύματος. Το διορθωμένο τιμολόγιο, με την λήψη του από το ΕΔΗΤ/ΠΣ τίθεται σε κατάσταση «ΛΗΨΗ ΑΠΟ IT» και η διαδικασία διαχείρισής του ξεκινά από την αρχή.

Επισημαίνεται ότι:

Η δυνατότητα διόρθωσης του Η.Τ. παρέχεται μόνο σε μη φορολογικά στοιχεία του.

Το διορθωμένο ΗΤ δεν αποτελεί διαφορετικό παραστατικό σε σχέση με το αρχικό, αφού αφορά στην ίδια συναλλαγή, έχει τον ίδιο μοναδικό αριθμό και ΜΑΡΚ, και το περιεχόμενό του ταυτίζεται με αυτό του αρχικού, με εξαίρεση τις πληροφορίες των υπόψη πέντε πεδίων για τις οποίες δύναται να ζητηθεί διόρθωση από τον λήπτη.

Η ανωτέρω ημερομηνία λήψης του διορθωμένου ΗΤ από το ΕΔΗΤ/ΠΣ του Φορέα αποτελεί τη μία (1) εκ των τριών (3) ημερομηνιών που λαμβάνονται υπόψη για την έναρξη της προθεσμίας πληρωμής, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις της υποπαρ. Ζ.5 της παρ. Ζ του άρθρου πρώτου του ν. 4152/20213 (Α.107).

Η δυνατότητα διόρθωσης των πεδίων BT-10, BT-12, BT-13 και BT-46 παρέχεται όχι μόνον για τα χρεωστικά ΗΤ, αλλά και για τα πιστωτικά με εξαίρεση το πεδίο «Στοιχείο αναφοράς αγαθού/ υπηρεσίας/ μελέτης/ έργου (BT-11)», καθόσον αυτό δεν περιλαμβάνεται στο ηλεκτρονικό αρχείο του πιστωτικού ΗΤ.

Τελικές ενέργειες : Κατά την δημιουργία του φακέλου δαπάνης, η αρμόδια για την συγκέντρωση των δικαιολογητικών πληρωμής υπηρεσία της αναθέτουσα αρχής/αναθέτοντος φορέα, αναγράφει στην κατάσταση δαπάνης τον μοναδικό αριθμό του Η.Τ., βάσει του οποίου η οικονομική υπηρεσία θα το αναζητήσει στο πληροφοριακό της σύστημα. Σε περίπτωση φορέα Κεντρικής Διοίκησης που εφαρμόζεται η Ηλεκτρονική Διακίνηση Δικαιολογητικών (ΗΔΔ), το ηλεκτρονικό αρχείο του ΗΤ(τύπου xml) εισάγεται στον ηλεκτρονικό φάκελο της δαπάνης.

γ) Διαφορές των ενεργειών «Απόρριψη», «Αίτημα Διόρθωσης» και «Αμφισβήτηση»

1. Όταν επιλεγθεί η ενέργεια «**Αίτημα Διόρθωσης**», η διαχείριση του διορθωμένου ΗΤ θα συνεχιστεί από την ίδια ή άλλη αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέα στο ίδιο ή διαφορετικό Π.Σ. ανάλογα με το πεδίο στο οποίο έχει καταχωριστεί εσφαλμένη πληροφορία.

Για παράδειγμα το διορθωμένο Η.Τ. θα δρομολογηθεί σε άλλη αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέα, εάν η διόρθωση αφορά στο πεδίο Κωδικός αγοραστή (BT-46), ενώ θα δρομολογηθεί σε άλλο ΠΣ, διαφορετικό από το αρχικά επιλεγθέν, εάν η διόρθωση αφορά στον τύπο προϋπολογισμού που συμπληρώνεται στο πεδίο «Στοιχείο αναφοράς αγαθού/ υπηρεσίας/ μελέτης/ έργου (BT-11)».

Εάν η διόρθωση αφορά στα πεδία (BT-46) και (BT-11) το ΗΤ θα δρομολογηθεί τόσο σε διαφορετική αναθέτουσα αρχή, όσο και σε διαφορετικό ΠΣ, σε σχέση με τις εσφαλμένες αρχικές επιλογές.

Επισημαίνεται ότι ο οικονομικός φορέας δεν εκδίδει πιστωτικό Η.Τ. αλλά διορθώνει το χρεωστικό Η.Τ. και το επαναδιαβιβάζει στην αρμόδια αναθέτουσα αρχή/αναθέτονα φορέα και στο κατάλληλο ΠΣ με την ίδια διαδικασία.

Στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται εκ νέου διαβίβαση του τιμολογίου αυτού στην πλατφόρμα myData και κατά συνέπεια δεν αποδίδεται νέο ΜΑΡΚ στο Η.Τ.

2. Εάν επιλεγθεί η ενέργεια «**ΑΠΟΡΡΙΨΗ**», το Η.Τ. βρίσκεται σε τελική κατάσταση και η διαχείρισή του έχει ολοκληρωθεί. Ο οικονομικός φορέας, εφόσον αναγνωρίσει το λάθος στην έκδοση του χρεωστικού Η.Τ., εκδίδει πιστωτικό Η.Τ. Μετά την απόρριψη του χρεωστικού τιμολογίου, η αναθέτουσα αρχή προχωρά σε αποδοχή του αντίστοιχου πιστωτικού.

3. Σε περίπτωση επιλογής της ενέργειας «**ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ**», το Η.Τ. δεν βρίσκεται σε τελική κατάσταση και απλά ο εκδότης ενημερώνεται ότι υπάρχει μία εκκρεμότητα, η οποία πρέπει να τακτοποιηθεί από μέρος του, προκειμένου να προχωρήσει η αναθέτουσα αρχή στην πληρωμή του Η.Τ.

15.7.3 Διαχείριση ηλεκτρονικών τιμολογίων όταν πηγή χρηματοδότησης της σύμβασης είναι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.)

Όταν πηγή χρηματοδότησης της σύμβασης είναι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς λαμβάνουν μέσω του ΚΕΔ τα ΗΤ που τις αφορούν στο πληροφοριακό σύστημα e-ΠΔΕ.

Για να έχει η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέα πρόσβαση στο e-ΠΔΕ θα πρέπει να εξουσιοδοτήσει κάποιον υπάλληλό της να αιτηθεί στο εν λόγω πληροφοριακό σύστημα (www.epde.gr / Αίτηση Δημιουργίας χρήστη στο e-ΠΔΕ) την απόκτηση του ρόλου «Υπεύθυνος Διαχείρισης ΗΤ». Αφού λάβει αυτόν τον ρόλο θα μπορεί να παραλαμβάνει και να επεξεργάζεται τα Η.Τ. που αφορούν τον φορέα του και σχετίζονται με συμβάσεις που πηγή χρηματοδότησης είναι το ΠΔΕ.

Παραλαβή - Επεξεργασία – Έλεγχος, Η.Τ. - Διαδικασία

Αρχικά, το Η.Τ. παραλαμβάνεται από το ΚΕΔ - Κατάσταση: ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΚΕΔ (0). Στη συνέχεια, το Η.Τ. παραλαμβάνεται από το e-ΠΔΕ - Κατάσταση: ΛΗΨΗ ΑΠΟ e-ΠΔΕ (1) και γίνεται ορατό στον ρόλο «Υπεύθυνος διαχείρισης Η.Τ.» της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα. Το χρονικό αυτό σημείο αποτελεί την έναρξη της δημιουργίας υποχρέωσης για την πληρωμή του Η.Τ. σύμφωνα με τις προθεσμίες πληρωμής που αναλύθηκαν ανωτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις της υποπαρ. Ζ.5 της παρ. Ζ του άρθρου πρώτου του ν. 4152/20213 (Α.107) περί καθυστερήσεων των πληρωμών στις δημόσιες συμβάσεις.

Με την προβολή του ΗΤ από τον Υπεύθυνο Διαχείρισης ΗΤ, η κατάστασή του αλλάζει ΣΕ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ (3) και ο χρήστης έχει πρόσβαση στο σύνολο των στοιχείων του Η.Τ. τα οποία και αναγράφονται σε διακριτές καρτέλες.

Ακολουθεί ο έλεγχος του Η.Τ. στα πεδία του Η.Τ. που αναλύθηκαν ανωτέρω.

Ανάλογα με τα αποτελέσματα του ελέγχου ο Υπεύθυνος Διαχείρισης Η.Τ. μπορεί στην συνέχεια να προβεί σε ενέργειες που μεταβάλλουν την κατάσταση του Η.Τ. στις ακόλουθες:

«ΥΠΟ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ», «ΑΙΤΗΜΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ», «ΑΠΟΡΡΙΨΗ», «ΑΠΟΔΟΧΗ ΑΠΟ Α.Α.»),

Για τις ενέργειες/καταστάσεις «ΥΠΟ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ», «ΑΙΤΗΜΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ», και «ΑΠΟΡΡΙΨΗ» ισχύουν τα αναφερόμενα στην Ενότητα 15.7.2. που αφορούν την διαχείριση των αντίστοιχων ενεργειών/καταστάσεων στην εφαρμογή του ΕΔΗΤ.

Η ενέργεια/κατάσταση «ΑΠΟΔΟΧΗ ΑΠΟ Α.Α.», επιλέγεται από τον «Υπεύθυνο Διαχείρισης Η.Τ.» είτε όταν από τον έλεγχο του Η.Τ. προκύψει ότι όλα τα επιμέρους πεδία είναι ορθά συμπληρωμένα, είτε όταν κάποια από τα επιμέρους πεδία είναι λανθασμένα αλλά διορθωθούν από τον εκδότη του Η.Τ. μετά από αίτημα του «Υπεύθυνου Διαχείρισης Η.Τ.», με την διαδικασία που αναλύθηκε ανωτέρω στην ενότητα «Αίτημα Διόρθωσης» για την εφαρμογή του ΕΔΗΤ.

Με την επιλογή της ενέργειας «ΑΠΟΔΟΧΗ ΑΠΟ Α.Α.», ο «Υπεύθυνος Διαχείρισης Η.Τ.» κατατάσσει το Η.Τ. σε Συλλογική Απόφαση έργο, υποέργο και νομική δέσμευση (Νο.Δε.) και το Η.Τ. δρομολογείται στον Φορέα – Υπόλογο για να ακολουθήσει η επεξεργασία του και πληρωμή του.

15.8 Παροχή διευκρινίσεων- portal

Για θέματα σχετικά με την ηλεκτρονική τιμολόγηση στις δημόσιες συμβάσεις έχει υλοποιηθεί και λειτουργεί στην ηλεκτρονική διεύθυνση της ΓΓΠΣ του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (www.gsis.gr/e-invoice) ηλεκτρονική πύλη στην οποία μπορούν να ανατρέχουν όλοι οι φορείς στο πλαίσιο εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων.

Επιπλέον παρέχεται δυνατότητα αποστολής ερωτημάτων, ως εξής:

- i. για τεχνικά θέματα: - του Μητρώου Αναθετουσών Αρχών, ΕΔΗΤ και ΟΠΣΔΠ στο email: anathetouses@gsis.gr - του Κέντρου Διαλειτουργικότητας ΚΕΔ στο email: kedsupport@gsis.gr - του ΠΔΕ στο url: <http://www.epde.gr/liferay-portal/web/guest/9>
- ii. για θέματα πολιτικής Ηλεκτρονικού Τιμολογίου και PEPPOL στο email: peppol@gsis.gr
- iii. για θεσμικά και επιχειρησιακά θέματα διαδικασιών εκκαθάρισης και πληρωμής του ΗΤ στο email: dd26@glk.gr (σύμφωνα με τις εγκυκλίους ΑΔΑ:6ΞΣΜΗ-ΧΓΕ και 6ΘΗ6Η-Σ0Η)

16 ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

16.1 Εισαγωγή

Η δημοσιότητα κατά την εκτέλεση μίας δημόσιας σύμβασης σηματοδοτεί μια ακόμη κομβική στιγμή της σχετικής διαδικασίας, η οποία πέραν της καταγραφής των στοιχείων μιας συναφθείσας σύμβασης στοχεύει πρωτίστως στην επίτευξη μίας από τις βασικές σχετικές τομεακές αρχές, ήτοι αυτή της διαφάνειας των δημοσίων συμβάσεων. Η αρχή της δημοσιότητας επιτυγχάνεται σε αυτό το στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης μέσω ηλεκτρονικής γνωστοποίησης, ελεύθερα προσβάσιμης μέσω του Διαδικτύου, η οποία δηλώνει επί της ουσίας το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας σύναψης σύμβασης, προσδιορίζοντας το τελικά συμφωνηθέν αντικείμενο και τίμημα με τον ανάδοχο αυτής. Σκοπός είναι μέσω της ενημέρωσης των οικονομικών φορέων, και ιδίως των υποψήφιων αναδόχων συμμετεχόντων στη διαδικασία σύναψης, καθώς και άλλων ενδιαφερόμενων ή εμπλεκόμενων μερών (όπως ενδεικτικά ελεγκτικοί φορείς, πολίτες, δημοσιογράφοι) να γίνουν προσηκόντως γνωστά τα όσα αφορούν μία συναφθείσα σύμβαση, διότι αυτό προάγει τη λογοδοσία και την αποτελεσματικότητα όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες, σκοπός ευθυγραμμιζόμενος με τις γενικότερες αρχές και κανόνες που ορίζονται από το σχετικό θεσμικό πλαίσιο.

16.1.1 Σκοπός

Το παρόν κεφάλαιο του εκπαιδευτικού υλικού εκπονήθηκε με σκοπό, μέσω επίδειξης και μελέτης εφαρμογών, την επιμόρφωση των εκπαιδευομένων που ασχολούνται με το στάδιο της εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων και ειδικότερα με τη δημοσιότητα, προκειμένου για την ορθή εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου καθώς και την αποτελεσματική χρήση των ηλεκτρονικών μέσων σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο για την ανάρτηση των σχετικών στοιχείων πράξεων ή/και αποφάσεων.

Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει και μία συνοπτική εισαγωγή σε χρήσιμες για τον τομέα των δημοσίων συμβάσεων ταξινομίες, αυτή του Κοινού Λεξιλογίου για τις Δημόσιες

Συμβάσεις (common procurement vocabulary - CPV) και αυτή της Ονοματολογίας Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων (γαλλικά: Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques – NUTS).

16.1.2 Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του κεφαλαίου αυτού είναι οι αναγνώστες του να είναι σε θέση να:

- αντιληφθούν τις βασικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τους κανόνες του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζουν τις απαιτήσεις δημοσιότητας σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών
- γνωρίζουν τις πράξεις, τις πληροφορίες και τα στοιχεία που δημοσιεύονται υποχρεωτικά σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο κατά το στάδιο της εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών
- χειρίζονται την πλατφόρμα eNotices2 της ΕΕ ώστε να αναρτούν στο TED, ήτοι σε ενωσιακό επίπεδο, γνωστοποιήσεις που αφορούν στο στάδιο εκτέλεσής τους και συγκεκριμένα γνωστοποιήσεις συμβάσεων και τροποποιήσεων αυτών.
- χειρίζονται το υποσύστημα ΚΗΜΔΗΣ του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ ώστε να καταχωρίζουν σε εθνικό επίπεδο πράξεις, στοιχεία και μεταδεδομένα πράξεων ή αποφάσεων δημοσίων συμβάσεων, κατά το στάδιο εκτέλεσής τους, και συγκεκριμένα καταχωρίσεις συμβάσεων (συμφωνητικών) και εντολών πληρωμών.

16.1.3 Σύντομη περιγραφή

Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου κεφαλαίου περιλαμβάνει:

- μία επισκόπηση των σχετικών θεσμικών κανόνων και των ηλεκτρονικών μέσων δημοσιότητας δημοσίων συμβάσεων, όπως eNotices2/TED2 και ΚΗΜΔΗΣ του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ

- τις αναγκαίες ενέργειες των αναθετουσών αρχών για δημοσιότητα της δημόσιας σύμβασης σε ενωσιακό επίπεδο
- τις πληροφορίες που πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στις γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων και τροποποιήσεων αυτών σε ενωσιακό επίπεδο
- τις καταχωριστέες πράξεις και πληροφορίες τους (μεταδεδομένα) που πρέπει να δημοσιεύονται στο στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης (συμφωνητικά συμβάσεων και τροποποιήσεις αυτών καθώς και εντολές πληρωμής) σε εθνικό επίπεδο (ΚΗΜΔΗΣ)
- στοιχεία που αφορούν την εξοικείωση με το υποσύστημα ΚΗΜΔΗΣ καθώς και την πρακτική επίδειξη καταχώρισης σχετικών πράξεων, ήτοι ειδικότερα στοιχείων και μεταδεδομένων στο ΚΗΜΔΗΣ που αφορούν στο στάδιο εκτέλεσης δημόσιας σύμβασης (συμφωνητικά συμβάσεων και τροποποιήσεις αυτών καθώς και εντολές πληρωμής) καθώς και τον τρόπο συσχέτισης πράξεων ή αποφάσεων που καταχωρίστηκαν σε προηγούμενα στάδια
- στοιχεία που αφορούν στην εξοικείωση με την πλατφόρμα eNotices2 καθώς και την πρακτική επίδειξη χρήσης αυτής για την ανάρτηση στο TED2 της γνωστοποίησης και τροποποίησης της σύμβασης (ενδεικτικά: ρυθμίσεις εντύπων, ρυθμίσεις κύριου αγοραστή κλπ.), ήτοι ειδικότερα τη συμπλήρωση των υποχρεωτικών (σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο) πεδίων στην πλατφόρμα eNotices2 για γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης καθώς και για την τροποποίηση αυτής

16.2 Δημοσιότητα σε εθνικό επίπεδο

16.2.1 Θεσμικό πλαίσιο

Σε εθνικό επίπεδο η εξειδίκευση και η εφαρμογή των σχετικών με τα ηλεκτρονικά μέσα διατάξεων των Οδηγιών μετουσιώθηκαν επί της ουσίας στις σχετικές εθνικές διατάξεις για το ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ. Συγκεκριμένα, ως «Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα - Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημόσιων Συμβάσεων (ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ)» νοείται το ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα, το οποίο περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία υποσυστήματα για τον προγραμματισμό, τη σύναψη και την εκτέλεση Δημόσιων συμβάσεων και Συμβάσεων, καθώς και για τη συλλογή, δημοσιοποίηση και ανάλυση στοιχείων σχετικών με τις εν λόγω συμβάσεις, με τη χρήση και εφαρμογή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).³⁸⁸

Ειδικότερα, όσον αφορά τη **συλλογή και δημοσιοποίηση στοιχείων** που αφορούν στις δημόσιες συμβάσεις και τις συμβάσεις³⁸⁹ έχει θεσμοθετηθεί σε εθνικό επίπεδο το πληροφοριακό σύστημα «**Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)**»³⁹⁰, το οποίο αποτελεί μέρος και υποσύστημα του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ.

Βασικοί στόχοι της λειτουργίας του ΚΗΜΔΗΣ είναι η αξιοποίησή του ως εργαλείου διαφάνειας αλλά και παρακολούθησης και ελέγχου, ιδίως όσον αφορά τη συλλογή στατιστικών στοιχείων, καθώς και χάραξης πολιτικής και στρατηγικής στον

³⁸⁸ βλ. περ. 32 άρθρου 2 του Ν.4412/2016

³⁸⁹ βλ. περ. 34 άρθρου 2 του Ν.4412/2016

³⁹⁰ σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 4013/2011 (Α' 204) και το άρθρο 38 του Ν. 4412/2016 (βλ. [κωδικοποιημένο](#) Ν.4412/2016 στον ιστότοπο της ΕΑΔΗΣΥ)

τομέα των Δημοσίων Συμβάσεων, δημιουργίας αποτελεσματικών Κεντρικών Αρχών Αγορών (ΚΑΑ) και σχεδιασμού και υλοποίησης συγκεντρωτικών αγορών μέσω ειδικών τεχνικών και εργαλείων, όπως π.χ. Συμφωνιών-Πλαίσιο (framework agreements), Δυναμικών Συστημάτων Αγορών (dynamic purchasing systems), Ηλεκτρονικούς Καταλόγους (eCatalogues), κ.α. Μετά την **κατάργηση του Φύλλου των Προκηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2017) υπέρ του ΚΗΜΔΗΣ**,³⁹¹ αυτό αποτελεί τη **βασική πηγή πρωτογενών στοιχείων για τις δημόσιες συμβάσεις που τροφοδοτεί και το πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ**. Σκοπός είναι να αναδειχθεί σε αξιόπιστο και έγκυρο σύστημα Ανοικτής Διακυβέρνησης που υποστηρίζει τις σχετικές αξίες Συμμετοχή, Διαφάνεια, Λογοδοσία και Αποτελεσματικότητα στον τομέα των Δημοσίων Συμβάσεων και να εξελιχθεί σε κεντρικό σημείο αναφοράς των Οικονομικών Φορέων όσον αφορά διαφανή πρόσβαση σε στοιχεία και λεπτομέρειες δημοσίων συμβάσεων, εύκολη και αξιόπιστη αναζήτηση ευκαιριών αλλά και έγκυρο και έγκαιρο προγραμματισμό της αγοράς.

Στα πλαίσια των δράσεων της Εθνικής Στρατηγικής Δημοσίων Συμβάσεων 2021 - 2025 και των σχετικών υποχρεώσεων της χώρας στον τομέα αυτό, προβλέπεται η διεύρυνση και βελτίωση επιχειρησιακών και τεχνικών πτυχών του συστήματος, απόρροια εκτενούς ανασχεδιασμού (**business process re-engineering – BPR**), ο οποίος σχεδιάζεται να περιλαμβάνει μεταξύ άλλων

³⁹¹ σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 38 του Ν.4412/2016

- τεχνολογική αναβάθμιση των υποδομών υλικού και λογισμικού, και ιδίως την αναμόρφωση του γραφικού περιβάλλοντος διεπαφής του χρήστη (**GUI – graphical user interface re-design**),
- αφαίρεση περιττών και εισαγωγή πρόσθετων στοιχείων πληροφόρησης για την εξαγωγή δεικτών (**KPI – key performance indicators**)
- προσθήκη καταχωρίσεων με στοιχεία για την Ολοκλήρωση της Σύμβασης ή/και Ηλεκτρονικών Τιμολογίων
- χρήση και εφαρμογή μοντέλου δεδομένων (**data model**) που να συνάδει με διεθνή πρότυπα και πρακτικές στη βάση του **eProcurement Ontology** και ιδίως του προτύπου **eForms EDM XML** της ΕΕ
- εξέλιξη του σε διαδικτυακή εφαρμογή δομημένων και διασυνδεδεμένων ανοικτών δεδομένων (**5* open linked data**) καθώς και οργάνωση και παροχή ανοικτών δεδομένων σύμφωνα με διεθνή πρότυπα, όπως ενδεικτικά το **Open Contracting Data Standard (OCDS)**.
- οπτικοποιημένη και αυτοματοποιημένη παραγωγή αναφορών και στατιστικών επιτελικής πληροφόρησης (**business intelligence reports**)

16.2.1.1 Γενικοί θεσμικοί κανόνες του ΚΗΜΔΗΣ

Το **Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)** είναι προσβάσιμο³⁹² μέσω της σχετικής διαδικτυακής πύλης του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και αποτελεί

³⁹² Πρόσβαση μέσω της Διαδικτυακής Πύλης Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων - «Προμηθεύς» (www.eprocurement.gov.gr ή www.promitheus.gov.gr) ή απευθείας μέσω στο URL <https://cerpp.eprocurement.gov.gr/upgkimdis/unprotected/home.xhtml>, όσον αφορά τις καταχωρισμένες

το πληροφοριακό σύστημα υποχρεωτικής καταχώρισης στοιχείων δημοσίων συμβάσεων από Αναθέτουσες Αρχές / Αναθέτοντες Φορείς με σκοπό τη συλλογή, επεξεργασία και δημοσίευση στοιχείων που αφορούν τις δημόσιες συμβάσεις στο σύνολο τους, ήτοι **προμήθειες, υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων των μελετών και των τεχνικών, επιστημονικών και λοιπών συναφών υπηρεσιών) και έργα εκτιμώμενης αξίας 2.500€ και άνω, άνευ ΦΠΑ**. Ουσιαστικά αποτελεί ένα σύστημα δημοσιότητας και πληροφόρησης μέσω της ανάρτησης εγγράφων και μεταδεδομένων (metadata) αποφάσεων ή/και πράξεων σχετικά με δημόσιες συμβάσεις, αντίστοιχο και παράλληλο του Προγράμματος ΔΙΑΥΓΕΙΑ και συνιστά ένα εκτεταμένο, εθνικό αντίστοιχο του Tenders Electronic Daily (TED).

Οι θεσμικοί κανόνες για το ΚΗΜΔΗΣ καθορίζονται από το **άρθρο 38 του ν.4412/2016**, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, και τη σχετική **ΚΥΑ³⁹³ για τη λειτουργία και διαχείριση του**, εφεξής ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με τους οποίους

Η καταχώριση (ανάρτηση) στοιχείων δημοσίων συμβάσεων από Αναθέτουσες Αρχές και Αναθέτοντες Φορείς είναι υποχρεωτική και αφορά πλέον τις δημόσιες συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας 2.500€ και άνω, άνευ ΦΠΑ.

Επιπρόσθετα, **βρίσκουν εφαρμογή διατάξεις του νόμου για την Ψηφιακή Διακυβέρνηση³⁹⁴**, ιδίως οι σχετικές με τα ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα όσον

πράξεις, και στο URL <https://cerpp.eprocurement.gov.gr/upgkimdis/protected/home.xhtml>, όσον αφορά την εφαρμογή καταχωρίσεων.

³⁹³ υπ' αριθ. 76928 ΚΥΑ ([ΦΕΚ 3075/Β'/13.07.2021](#)) για τη «Ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων λειτουργίας και διαχείρισης του Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)»

αφορά τα αναρτητέα («καταχωριστέα») έγγραφα καθώς και την υποχρέωση πρωτογενούς ανάρτησης αυτών στο ΚΗΜΔΗΣ σε σχέση με τις αναρτήσεις στο πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ.

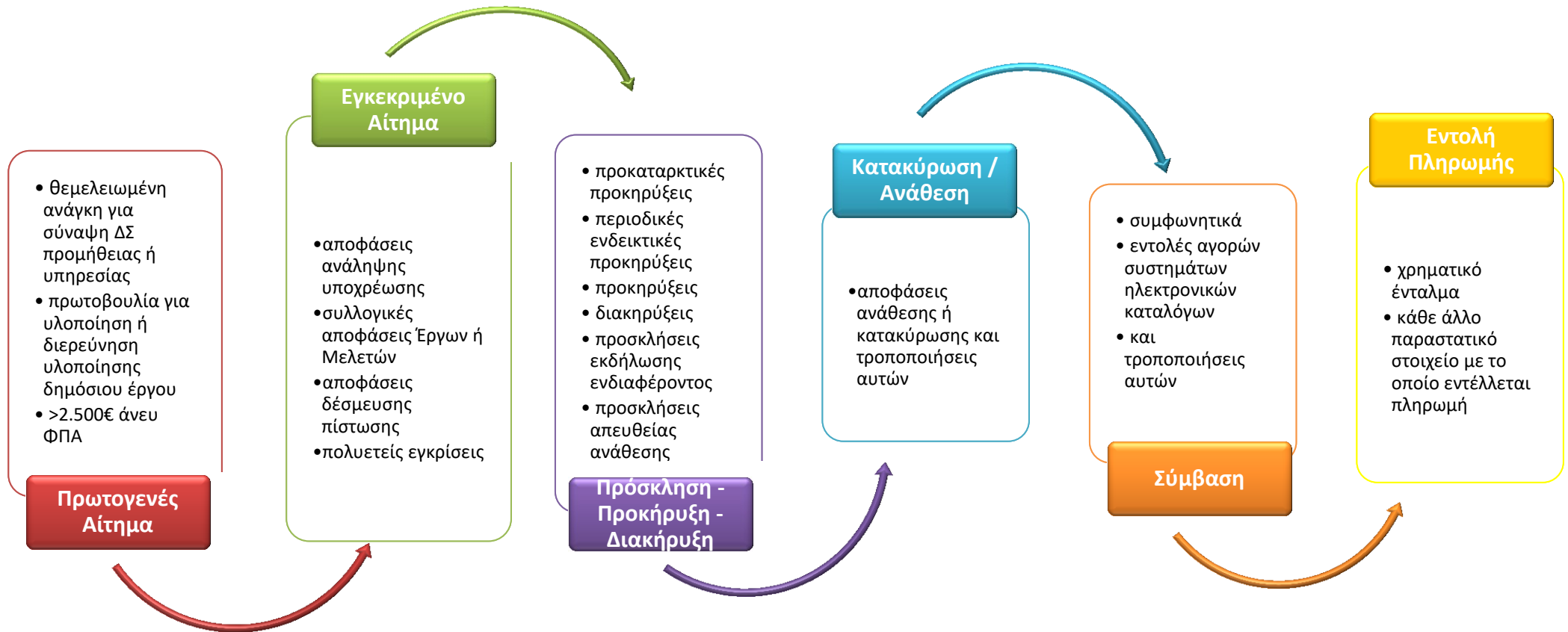
16.2.1.1.1 Καταχωριστέα στοιχεία και έγγραφα³⁹⁵

Τα καταχωριστέα στο ΚΗΜΔΗΣ στοιχεία και έγγραφα αφορούν πράξεις ή αποφάσεις που αντικατοπτρίζουν τις διάφορες φάσεις της εξέλιξης μίας δημόσιας σύμβασης. Ειδικότερα, τα έγγραφα καταχωρίζονται ως ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα³⁹⁶, τα οποία φέρουν **εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή σφραγίδα** και αποτελούν είτε πρωτότυπα ηλεκτρονικά έγγραφα ή ηλεκτρονικά ακριβή αντίγραφα ή ψηφιοποιημένα ηλεκτρονικά αντίγραφα. Το είδος ή οι κατηγορίες των καταχωριστέων πράξεων αποτυπώνονται στα διαγράμματα που ακολουθούν.

³⁹⁴ βλ. άρθρο 13 και παρ. 4 του άρθρου 76 του Ν.4727 ([ΦΕΚ 184/Α'/2020](#)) για τη «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις».

³⁹⁵ άρθρο 5 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

³⁹⁶ σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 13 του Ν.4727/2020

Εικόνα 8 : Καταχωριστές πράξεις και αποφάσεις στο ΚΗΜΔΗΣ

Πίνακας 10 : Καταχωριστές πράξεις ή αποφάσεις στο ΚΗΜΔΗΣ

	Απευθείας Ανάθεση ¹	Έργα τεχνικής βοήθειας ²	Διαγωνιστικές διαδικασίες άνω των ορίων	Διαγωνιστικές διαδικασίες κάτω των ορίων	Συμφωνία-Πλαίσιο		Δυναμικό Σύστημα Αγορών	
					Συμφωνία Πλαίσιο	Εκτελεστική σύμβαση	Πρόκληση αίτησης συμμετοχής	Συγκεκριμένη σύμβαση
Πρωτογενές Αίτημα	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Εγκεκριμένο Αίτημα	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Πρόσκληση	✓ ³							
Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος		✓						
Προκήρυξη			✓ ⁴		✓ ⁶		✓	
Διακήρυξη			✓ ⁴	✓ ⁴	✓		✓	
Ανάθεση ή Κατακύρωση	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Σύμβαση	✓	✓ ⁵	✓	✓	✓	✓		✓
Εντολή Πληρωμής	✓	✓	✓	✓		✓		✓

¹ του άρθρου 120 και 330 του ν.4412/2016, ² της παρ. 2 και 3 των άρθρων 119 και 329 του ν.4412/2016, ³ ≥ 5 ημέρες πριν την κοινοποίηση απόφασης ανάθεσης, άρθρο 120 του ν.4412/2016, ⁴ εκτός της διαγωνιστικής διαδικασίας του άρθρου 32 του ν.4412/2016, ⁵ προϋπολογισθείσας αξίας >10.000 €, ⁶ αν η προϋπολογισθείσα αξία είναι άνω των ορίων

16.2.1.1.2 Εξαιρέσεις

Από την καταχώριση στο ΚΗΜΔΗΣ εξαιρούνται³⁹⁷ για λόγους εθνικής ασφάλειας:

- οι Ένοπλες Δυνάμεις – καταχώριση σε διαβαθμισμένο πληροφοριακό σύστημα
- η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ)
- οι Υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών – καταχώριση σε διαβαθμισμένο πληροφοριακό σύστημα για απόρρητες δημόσιες συμβάσεις μόνο

Ωστόσο, οι σχετικές ΚΥΑ για τον τρόπο υποβολής και την πρόσβαση στα σχετικά στοιχεία ή/και για τα θέματα εφαρμογής των εξαιρέσεων, δεν έχουν εκδοθεί ακόμη.

16.2.1.1.3 Ισχύς καταχωριστέων πράξεων ή αποφάσεων³⁹⁸

Οι πράξεις ή αποφάσεις καταχωρίζονται **αμελλητί** στο ΚΗΜΔΗΣ, με **ευθύνη του προσώπου ή του οργάνου που έχει εκδώσει** την πράξη ή απόφαση και με **μέριμνα του εισηγητή/συντάκτη**, και **ισχύουν από την καταχώρισή τους σε αυτό**. Η καταχώριση και η αναφορά του σχετικού, - διακριτού για κάθε πράξη ή απόφαση -, **Αριθμού Διαδικτυακής Ανάρτησης Μητρώου (ΑΔΑΜ)**, αποτελούν στοιχεία της κανονικότητας της δαπάνης, ενώ αρκεί η επίκληση του ΑΔΑΜ για την αυτεπάγγελτη αναζήτηση της πράξης ή απόφασης. Ειδικότερα, η δημοσίευση της **προκήρυξης** στο

³⁹⁷ παρ. 5 του άρθρου 38 του ν.4412/2006, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει

³⁹⁸ παρ. 7, 8 και 9 του ν.4412/2016 και το άρθρο 11 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

ΚΗΜΔΗΣ αντικαθιστά από το 2017³⁹⁹ την υποχρέωση δημοσίευσης στο **Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως**.

Εφόσον υπάρχουν λάθη στην καταχώριση οι αναγκαίες διορθώσεις όσον αφορά:

- **τα μεταδεδομένα**, πραγματοποιούνται εντός χρονικού διαστήματος εβδομήντα δύο (72) ωρών από την καταχώριση
- **το αναρτημένο ηλεκτρονικό έγγραφο ή τα μεταδεδομένα μετά από εβδομήντα δύο (72) ώρες**, συνίστανται στη συστημική ακύρωση της αρχικής καταχώρισης, και στην εκ νέου καταχώριση της πράξης ή απόφασης. Ως ημερομηνία έναρξης ισχύος νοείται η ημερομηνία της αρχικής καταχώρισής της.

Σημειώνεται ότι αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ

- των μεταδεδομένων και του εγγράφου, που έχουν καταχωριστεί κατισχύει το κείμενο του εγγράφου
- του εγγράφου που έχει καταχωριστεί και του πρωτοτύπου εγγράφου της πράξης ή απόφασης **κατισχύει το κείμενο του πρωτοτύπου εγγράφου**.

16.2.1.1.4 Καταχώριση τροποποιήσεων πράξεων ή αποφάσεων

Οι τροποποιήσεις των προκηρύξεων, των διακηρύξεων, των προσκλήσεων, των αποφάσεων κατακύρωσης ή ανάθεσης, των συμφωνητικών και των εντολών αγοράς καθώς και οι αποφάσεις μετάθεσης της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής

³⁹⁹ βλ. παρ.9 του άρθρου 38 και παρ. 4 του άρθρου 376 του Ν.4412/2016

προσφορών και της επακόλουθης αποσφράγισης, καταχωρίζονται στο ΚΗΜΔΗΣ⁴⁰⁰ και λαμβάνουν νέο ΑΔΑΜ⁴⁰¹.

16.2.1.1.5 Ματαίωση πράξεων ή αποφάσεων

Σε περίπτωση ματαίωσης της διαδικασίας απαιτείται η συστημική αποτύπωση της ματαίωσης μέσω της συμπλήρωσης των σχετικών πεδίων της ηλεκτρονικής διαδικτυακής φόρμας.⁴⁰²

16.2.1.2 Καταχωριστέες πράξεις Συμβάσεων

16.2.1.2.1 Κατηγορίες καταχωριστέων (συμφωνητικών) συμβάσεων

Στο ΚΗΜΔΗΣ καταχωρίζονται υποχρεωτικά οι Συμβάσεις, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς, προφορικά ή με ηλεκτρονικά μέσα από Αναθέτουσες Αρχές και Κεντρικές Αρχές Αγορών, εκτιμώμενης αξίας ανώτερης του ποσού των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ και ανεξαρτήτως διαδικασίας ανάθεσης, και στο στάδιο της εκτέλεσης αυτή η υποχρέωση αφορά στα **συμφωνητικά**, στις **εντολές αγορών** καθώς και στις **τροποποιήσεις** αυτών.⁴⁰³

Τα συμφωνητικά των συμβάσεων αφορούν συμβάσεις που έχουν προκύψει από **Απευθείας Ανάθεση**⁴⁰⁴, **Συμβάσεις Τεχνικής Βοήθειας**⁴⁰⁵, **Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων άνω και κάτω των ορίων**⁴⁰⁶, **Συμφωνίες-Πλαίσιο**, **Εκτελεστικές Συμβάσεις Συμφωνίας-Πλαίσιο**, **Συγκεκριμένες Συμβάσεις Δυναμικού**

⁴⁰⁰ βλ. άρθρα 5 και 6 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴⁰¹ βλ. άρθρα 7 και 8 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴⁰² βλ. άρθρο 9 ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴⁰³ βλ. περ. ε της παρ. 1 του άρθρου 5 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴⁰⁴ βλ. παρ.3 άρθρου 118 του Ν.4412/2016

⁴⁰⁵ βλ. παρ. 2 και 3 των άρθρων 119 και 329 του Ν.4412/2016

⁴⁰⁶ βλ. άρθρα 64 και 66 του Ν.4412/2016

Συστήματος Αγορών⁴⁰⁷ και καταχωρίζονται αμέσως μετά την υπογραφή⁴⁰⁸ τους και πριν την εκτέλεση οποιασδήποτε δαπάνης.

Συγκεκριμένα και ειδικότερα:

- **στις Απευθείας Αναθέσεις**, απαιτείται η υπογραφή συμφωνητικού όταν η **εκτιμώμενη αξία υπερβαίνει το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων ευρώ (2.500 €)**, με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου 105 του Ν.4412/2016. Ωστόσο για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που αφορούν σε **ενέργειες τεχνικής βοήθειας** των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή/και ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), το ανωτέρω ποσό ορίζεται σε δέκα χιλιάδες ευρώ (**10.000 €**).⁴⁰⁹
- **στις διαγωνιστικές διαδικασίες**, με **εκτιμώμενη αξία σύμβασης άνω των ενωσιακών ορίων⁴¹⁰**, καταχωρίζονται στο ΚΗΜΔΗΣ αμέσως μετά την δημοσίευση της γνωστοποίησης στο TED⁴¹¹, και πριν την εκτέλεση οποιασδήποτε δαπάνης
- **στις διαγωνιστικές διαδικασίες**, με **εκτιμώμενη αξία σύμβασης κάτω των ενωσιακών ορίων**, καταχωρίζονται στο ΚΗΜΔΗΣ αμέσως μετά την υπογραφή τους και πριν την εκτέλεση οποιασδήποτε δαπάνης

⁴⁰⁷ βλ. άρθρο 12 ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴⁰⁸ για τις Εντολές Αγοράς η ηλεκτρονική έκδοση τους μέσω σχετικού συστήματος ισοδυναμεί επί της ουσίας με υπογραφή

⁴⁰⁹ βλ. παρ. 3 του άρθρου 118 του Ν.4412/2016

⁴¹⁰ βλ. άρθρο 5 και 235 του Ν.4412/2016

⁴¹¹ βλ. άρθρο 64 και 294 και σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 66 και την παρ. 2 του άρθρου 296 του Ν.4412/2016

- στις **Εντολές Αγοράς**⁴¹² στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης σύμβασης με **χρήση Ηλεκτρονικών Καταλόγων**⁴¹³, ήτοι είτε **Εκτελεστικής Σύμβασης** σε Συμφωνία-Πλαίσιο ή **Συγκεκριμένης Σύμβασης** Δυναμικού Συστήματος Αγορών (eShops) είτε **Απευθείας Ανάθεσης μέσω Συστήματος Ηλεκτρονικών Αγορών (eMarketplace)**. Στις περιπτώσεις αυτές η Εντολή Αγοράς **επέχει θέση εγγράφου συμφωνητικού** με την έννοια του άρθρου 130 του ν. 4270/2014 (Α' 143).

16.2.1.2.2 Ελάχιστα καταχωριστέα στοιχεία (συμφωνητικών) συμβάσεων

Τα ελάχιστα καταχωριστέα στοιχεία για τα συμφωνητικά (συμβάσεις) και τις εντολές αγοράς είναι αυτά που καταχωρίζονται και προβλέπονται στην περίπτωση των αποφάσεων ανάθεσης ή κατακύρωσης, ήτοι:

- προϋπολογισμός
- αξία ανάθεσης / κατακύρωσης
- κωδικός CPV αντικειμένου
- είδος της σύμβασης, ήτοι προμήθεια, υπηρεσία, έργο, μελέτη ή τεχνική ή λοιπή συναφή επιστημονική υπηρεσία
- κωδικός NUTS του τόπου εκτέλεσης και ο ταχυδρομικός της κώδικας
- κωδικός NUTS της έδρας της Αναθέτουσας Αρχής / του Αναθέτοντα Φορέα
- Αριθμός Ανάληψης Υποχρέωσης
- διαδικασία ανάθεσης σύμβασης
 - και τις ειδικότερες περιστάσεις εκ των οριζόμενων στα άρθρα 26, 32 και 269 που δικαιολογούν τη χρήση ανταγωνιστικής διαδικασίας με

⁴¹² βλ. παρ. 6 του άρθρου 105 του Ν.4412/2016

⁴¹³ βλ. άρθρο 35 του Ν.4412/2016

διαπραγμάτευση, ανταγωνιστικού διαλόγου ή διαδικασίας
διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση

- είδος Αναθέτουσας Αρχής ή του Αναθέτοντος Φορέα,
- κριτήριο ανάθεσης ή κατακύρωσης,
- σχετική ένδειξη αν αφορά Συμφωνία-Πλαίσιο, Δυναμικό Σύστημα Αγορών, Ηλεκτρονικό Κατάλογο ή Ηλεκτρονικό Πλειστηριασμό
- πηγή χρηματοδότησης
- αν είναι άνω ή κάτω των ορίων των άρθρων 5 και 235
- αν αφορά το Βιβλίο Ι ή ΙΙ του ν.4412/2016
- επωνυμία του Οικονομικού Φορέα
- ΑΦΜ Οικονομικού Φορέα
- χώρα καταγωγής/ εγκατάστασης Οικονομικού Φορέα αναδόχου
- ΑΦΜ Αναθέτουσας Αρχής / Αναθέτοντα Φορέα
- Κωδικός Μητρώου Αναθέτουσας Αρχής / Αναθέτοντα Φορέα Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης (ΑΑΗΤ)
- Εάν πρόκειται για Πράσινη Δημόσια Σύμβαση και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για αυτό τον χαρακτηρισμό
- εάν πρόκειται για σύμβαση κοινωνικής αναφοράς
- εάν πρόκειται για σύμβαση καινοτομίας

Σημείωση:

- Στις διαδικασίες άνω και κάτω των ορίων (ανοικτές, κλειστές, ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση, ανταγωνιστικό διάλογο, σύμπραξη καινοτομίας, διαπραγμάτευση χωρίς δημοσίευση

προκήρυξης) η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της πρόσκλησης για υπογραφή του συμφωνητικού.⁴¹⁴

- Στις απευθείας αναθέσεις η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της Απόφασης Ανάθεσης.⁴¹⁵
- Η υπογραφή του σχετικού συμφωνητικού έχει αποδεικτικό χαρακτήρα.⁴¹⁶
- Στην περίπτωση καταχώρησης των τροποποιήσεων των συμφωνητικών ή των εντολών αγοράς που καταχωρήθηκαν, πέραν των ανωτέρω καταχωρίζεται ο ΑΔΑΜ του συμφωνητικού ή της εντολής αγοράς που τροποποιείται.

16.2.1.3 Καταχωριστέες πράξεις Εντολών Πληρωμής

16.2.1.3.1 Κατηγορίες καταχωριστέων εντολών πληρωμής συμβάσεων

Ως **Εντολή Πληρωμής** νοείται κάθε πράξη ή απόφαση που αφορά **χρηματικό ένταλμα ή άλλο παραστατικό στοιχείο**, με την οποία το αρμόδιο όργανο, **εντέλλεται την πληρωμή** συγκεκριμένης δαπάνης στο δικαιούχο της σύμφωνα με τις ισχύουσες κείμενες κατά περίπτωση διατάξεις⁴¹⁷ και η οποία καταχωρίζεται στο ΚΗΜΔΗΣ μετά την υπογραφή της.⁴¹⁸ **Για κάθε σύμβαση δύναται να εκδίδονται περισσότερες από μία εντολές πληρωμής και απαιτείται διακριτή καταχώριση τους στο ΚΗΜΔΗΣ.**

⁴¹⁴ Άρθρο 105 παρ. 5 του ν. 4412/2016, με την επιφύλαξη των περιπτώσεων που αναφέρονται στην παρ. 6

⁴¹⁵ Άρθρο 118 παρ. 3 του ν. 4412/2016

⁴¹⁶ Βλ. και άρθρο 118 παρ. 3 του ν. 4412/2016

⁴¹⁷ βλ. περ. στ της παρ. 1 του άρθρου 5 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴¹⁸ βλ. περ. θ της παρ. 1 του άρθρου 19 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

Επίσης καταχωρίζονται στο ΚΗΜΔΗΣ οι Εντολές Πληρωμές για κάθε εκτελεστική σύμβαση που ανατίθεται δυνάμει Συμφωνίας-Πλαίσιο καθώς και για κάθε συγκεκριμένη σύμβαση που ανατίθεται δυνάμει Δυναμικού Συστήματος Αγορών.⁴¹⁹

16.2.1.3.2 Ελάχιστα καταχωριστέα στοιχεία εντολών πληρωμών συμβάσεων

Για τα χρηματικά εντάλματα ή άλλα παραστατικά που αντιστοιχούν σε αυτά για τους φορείς που δεν εμπύπτουν στο ν. 4270/2014 (Α'143), τα **ελάχιστα στοιχεία που καταχωρίζονται** είναι⁴²⁰:

- το ποσό πληρωμής
- στοιχεία των σχετικών τιμολογίων (ιδίως ο αριθμός τιμολογίου, η ημερομηνία, ο οικονομικός φορέας που εκδίδει το τιμολόγιο)
- κωδικός CPV αντικειμένου
- είδος της σύμβασης, ήτοι προμήθεια, υπηρεσία, έργο, μελέτη ή τεχνική ή λοιπή συναφή επιστημονική υπηρεσία
- κωδικός NUTS της έδρας της Αναθέτουσας Αρχής / του Αναθέτοντα Φορέα
- Αριθμός Ανάληψης Υποχρέωσης
- είδος Αναθέτουσας Αρχής ή του Αναθέτοντος Φορέα,
- σχετική ένδειξη αν αφορά Συμφωνία-Πλαίσιο, Δυναμικό Σύστημα Αγορών, Ηλεκτρονικό Κατάλογο ή Ηλεκτρονικό Πλειστηριασμό
- πηγή χρηματοδότησης
- αν η σχετική σύμβαση είναι άνω ή κάτω των ορίων των άρθρων 5 και 235
- αν η σχετική σύμβαση αφορά το Βιβλίο Ι ή ΙΙ του ν.4412/2016
- επωνυμία του Οικονομικού Φορέα

⁴¹⁹ βλ. περ. α και β αντίστοιχα του άρθρου 12 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

⁴²⁰ βλ. περ. ε της παρ. 1 του άρθρου 6 της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ

- ΑΦΜ Οικονομικού Φορέα
- ΑΦΜ Αναθέτουσας Αρχής / Αναθέτοντα Φορέα
- Κωδικός Μητρώου Αναθέτουσας Αρχής / Αναθέτοντα Φορέα Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης (ΑΑΗΤ)

16.2.2 Πρακτική εφαρμογή

16.2.2.1 Επιχειρησιακές πτυχές και εξοικείωση με το ΚΗΜΔΗΣ

16.2.2.1.1 Γενικές επιχειρησιακές πτυχές

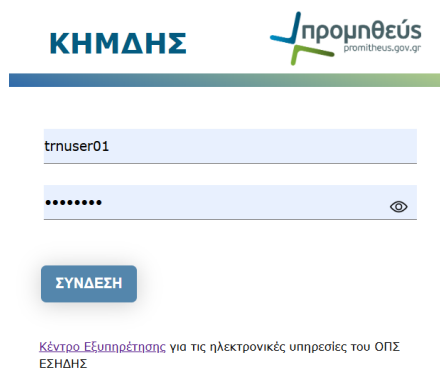
Το παραγωγικό σύστημα του ΚΗΜΔΗΣ είναι προσβάσιμο μέσω της **Διαδικτυακής Πύλης Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων - «Προμηθεύς»**⁴²¹ στις ενότητες

- «**ΕΙΣΟΔΟΣ ΧΡΗΣΤΩΝ**» και ειδικότερα στη διεύθυνση URL <https://cerpp.eprocurement.gov.gr/upgkimdis/protected/home.xhtml>, όσον αφορά τη σύνδεση χρηστών Αναθετουσών Αρχών / Αναθετόντων Φορέων προκειμένου για την καταχώριση και διαχείριση καταχωριστέων πράξεων ή αποφάσεων, και
- «**Αναζήτηση – Δημοσιότητα Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)**», όσον αφορά την ελεύθερη πρόσβαση για αναζήτηση πράξεων ή αποφάσεων που έχουν καταχωριστεί στο ΚΗΜΔΗΣ

⁴²¹ www.eprocurement.gov.gr ή www.promitheus.gov.gr

Εικόνα 9 : Αρχική οθόνη Διαδικτυακή Πύλη Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων – «Προμηθεύς»

Εικόνα 10 : Οθόνη σύνδεσης (login) ΚΗΜΔΗΣ

Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων

Αιτήματα Προσκλήσεις - Προκηρύξεις - Διακηρύξεις Κατακυρώσεις - Αναθέσεις Συμβάσεις Εντολές Πληρωμών

Αναζήτηση Συμβάσεων
 Για την αναζήτηση στοιχείων καταχωρισμένων πράξεων στο ΚΗΜΔΗΣ απαιτείται να συμπληρώσετε τουλάχιστον ένα από τα κάτωθι κριτήρια αναζήτησης

Κριτήρια Αναζήτησης

Τίτλος

Εισάγετε μέρος (ΑΙΕ ή Λακτώ) του τίτλου της καταχωρισμένης πράξης

Περιγραφή με όρους CPVS **Μοναδικός Κωδικός - ΑΔΑΜ**

Εισάγετε μέρος της περιγραφής του αντικείμενου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό Εισάγετε το μοναδικό Αριθμό Διαδικαστικής Ανάληψης Μητρώου (ΑΔΑΜ) της καταχωρισμένης πράξης

Φορέας **Υπογράφων**

Εισάγετε μέρος της επωνυμίας (ΑΙΕ ή Λακτώ) του Φορέα έκδοσης της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε το επιθυμητό Εισάγετε μέρος του επωνύμου του υπογράφοντος της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε τον

Ημερομηνία καταχώρισης της πράξης στο ΚΗΜΔΗΣ
 Από Έως

Συνολικό Κόστος Χωρίς ΦΠΑ
 Από Έως

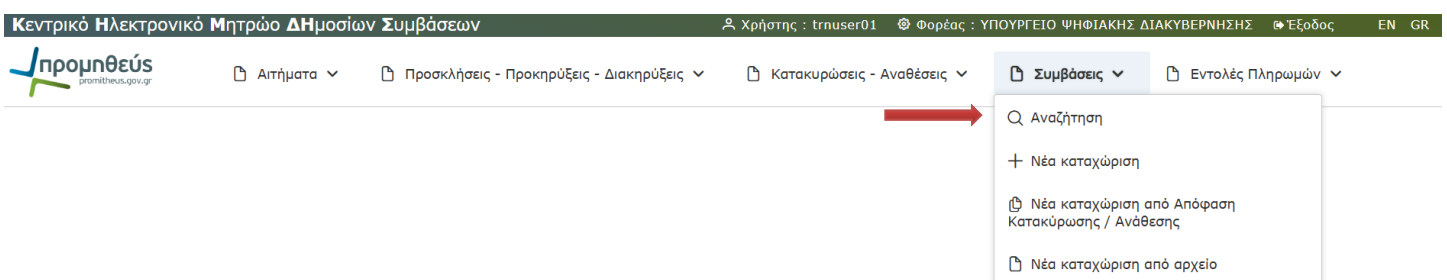
Α.Φ.Μ. **Επωνυμία Εταιρείας**

Εισάγετε τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) του αναδόχου (εταιρείας) Εισάγετε την επωνυμία του αναδόχου

Εικόνα 11 : Οθόνη ελεύθερης αναζήτησης καταχωρισμένων Συμβάσεων (συμφωνητικών) στο ΚΗΜΔΗΣ

16.2.2.1.2 Επιχειρησιακές πτυχές καταχώρισης συναφθείσας σύμβασης

Προκειμένου για τη διαχείριση ήδη καταχωρισμένων (συμφωνητικών) συμβάσεων, ο χρήστης του ΚΗΜΔΗΣ, σε συνέχεια της σύνδεσης (login) του στο σύστημα, επιλέγει από το βασικό μενού και το υπο-μενού «Συμβάσεις» την επιλογή «Αναζήτηση» για να προχωρήσει πρώτα στη ανεύρεση (αναζήτηση) της καταχωρισμένης σύμβασης (συμφωνητικού) που θέλει να διαχειριστεί.

Εικόνα 12 : Υπο-μενού «Συμβάσεις» – Επιλογή «Αναζήτηση»

Η διακριτή οθόνη/φόρμα «Αναζήτησης Συμβάσεων» παρέχει τη δυνατότητα αναζήτησης των σχετικών καταχωριστέων πράξεων ή αποφάσεων βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων αναζήτησης. **Σημειώνεται, ότι η αναζήτηση πραγματοποιείται εφόσον έχει προσδιοριστεί τουλάχιστον ένα κριτήριο αναζήτησης, π.χ. στην προκειμένη περίπτωση η επωνυμία / κωδικός ΔΙΑΥΓΕΙΑ του Φορέα.**

Αναζήτηση Συμβάσεων

Για την αναζήτηση στοιχείων καταχωρισμένων πράξεων στο ΚΗΜΔΗΣ απαιτείται να συμπληρώσετε τουλάχιστον ένα από τα κάτωθι κριτήρια αναζήτησης

Κριτήρια Αναζήτησης

Τίτλος

Εισάγετε μέρος (λέξη ή λεκτικά) του τίτλου της καταχωρισμένης πράξης

Περιγραφή με όρους CPVS

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικείμενου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Μοναδικός Κωδικός - ΑΔΑΜ

Εισάγετε το μοναδικό Αριθμό Διαδικτυακής Ανάρτησης Μητρώου (ΑΔΑΜ) της καταχωρισμένης πράξης

Φορέας

Εισάγετε μέρος της επωνυμίας (λέξη ή λεκτικά) του Φορέα έκδοσης της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε το επιθυμητό

Υπογράφων

Εισάγετε μέρος του επωνύμου του υπογράφοντος της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε τον

Ημερομηνία καταχώρισης της πράξης στο ΚΗΜΔΗΣ

Από Έως

Συνολικό Κόστος Χωρίς ΦΠΑ

Από Έως

Α.Φ.Μ.

Εισάγετε τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) του αναδόχου (εταιρείας)

Επωνυμία Εταιρείας

Εισάγετε την επωνυμία του αναδόχου

Εικόνα 13 : Οθόνη αναζήτησης καταχωρισμένων «Συμβάσεων»

Τα αποτελέσματα της σχετικής αναζήτησης, ήτοι οι καταχωρίσεις που ικανοποιούν τα σχετικά κριτήρια αναζήτησης, παρουσιάζονται στην ίδια οθόνη/φόρμα σε μορφή πίνακα, ο οποίος εφόσον απαιτείται είναι οργανωμένος και σε επιμέρους σελίδες.

Αποτελέσματα	
Σύνολο: 671	«« « Σελίδα 1 / 14 » »» <input type="text" value="50"/>
Προμήθεια υλικών και την παροχή υπηρεσιών μεταφοράς RACK, για την κάλυψη των αναγκών της Γενικής Γρα 24SYMV015712587 Στοιχεία Σύμβασης Επέκταση Σύμβασης Τροποποίηση Σύμβασης Ακύρωση/Ματαίωση Αναρτήθηκε 05/11/2024 12:10 Τελευταία ανανέωση Έναρξη 05/11/2024 Λήξη 04/01/2025 Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ 5.830,00 Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
Προμήθεια καρεκλών γραφείου για τις ανάγκες των οργανικών μονάδων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνηση 24SYMV015704046 Στοιχεία Σύμβασης Επέκταση Σύμβασης Τροποποίηση Σύμβασης Ακύρωση/Ματαίωση Αναρτήθηκε 04/11/2024 11:47 Τελευταία ανανέωση Έναρξη 04/11/2024 Λήξη 03/01/2025 Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ 29.830,00 Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
Σύμβαση αρ. 2/2024 μεταξύ του ΥΨηΔ και ΗΔΙΚΑ Α.Ε. σε εφαρμογή της ΚΥΑ αρ. 1001/05.08.2024 (4612/Β) 24SYMV015699756 Στοιχεία Σύμβασης Επέκταση Σύμβασης Τροποποίηση Σύμβασης Ακύρωση/Ματαίωση Αναρτήθηκε 01/11/2024 14:51 Τελευταία ανανέωση Έναρξη 04/10/2024 Λήξη Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ 467.543,00 Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
Για την παροχή υπηρεσιών α) Τεχνικού Ασφαλείας στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (ΤΜΗΜΑ 1) και β) 24SYMV015669882 Στοιχεία Σύμβασης Επέκταση Σύμβασης Τροποποίηση Σύμβασης Ακύρωση/Ματαίωση Αναρτήθηκε 29/10/2024 10:52 Τελευταία ανανέωση Έναρξη 29/10/2024 Λήξη 28/10/2025	

Εικόνα 14 : Οθόνη αποτελεσμάτων αναζήτησης «Συμβάσεων»

Για κάθε μία από τις καταχωρίσεις, πέραν από κάποιες βασικές πληροφορίες που τη χαρακτηρίζουν, διατίθενται, αναλόγως τα δικαιώματα πρόσβασης του χρήστη, σε κάθε μία από αυτές, ορισμένες εκ των εξής επιλογών διαχείρισης:

- «**Στοιχεία Σύμβασης**», ήτοι μόνο προβολή της καταχώρισης για το σύνολο των μεταδεδομένων καθώς και του σχετικού ηλεκτρονικού αρχείου

Επισήμανση: Επιλέγοντας την επιλογή «Στοιχεία Σύμβασης» στη σχετική οθόνη προβολής της καταχώρισης σύμβασης (συμφωνητικού) διατίθεται δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης της καταχωρισμένης πράξης ή απόφασης.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

- ⊖ Επιστροφή
- ✎ Επεξεργασία
Μεταδεδομένων
- ⊕ Επέκταση Σύμβασης
- ↪ Τροποποίηση Σύμβασης
- ✕ Ακύρωση/Ματαίωση

Εικόνα 15 : Δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης καταχωρισμένης σύμβασης (συμφωνητικού)

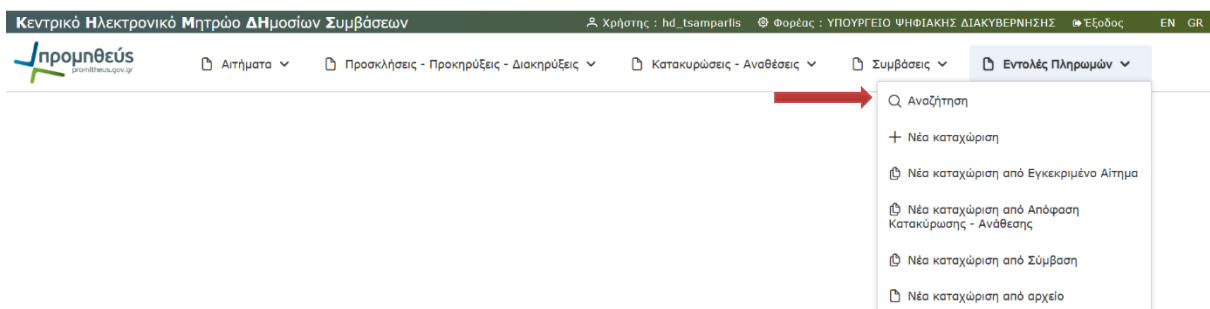
- «**Επέκταση Σύμβασης**», ήτοι λειτουργικότητα που δεν έχει θεσμικό αντίκρισμα σήμερα
- «**Τροποποίηση Σύμβασης**», ήτοι λειτουργικότητα δημιουργίας πλήρης προσυμπληρωμένου προσχεδίου νέας καταχώρισης, ήτοι νέας πράξης/απόφασης τροποποίησης της σύμβασης και συσχέτιση του ΑΔΑΜ της καταχώρισης της τροποποίησης με αυτόν της τροποποιούμενης
- «**Επεξεργασία Μεταδεδομένων**», ήτοι λειτουργικότητα που διατίθεται μόλις για 72 ώρες από την πρωταρχική καταχώριση για τη δημιουργία προσχεδίου πλήρης προ-συμπληρωμένου προσχεδίου προκειμένου για τη διόρθωση λαθών των μεταδεδομένων της αρχικής καταχώρισης. Το αρχικά καταχωρισμένο αρχείο και ο σχετικός ΑΔΑΜ δεν αλλάζουν!
- «**Ακύρωση/Ματαίωση**», ήτοι λειτουργικότητα για την, κατά περίπτωση, ματαίωση καθώς και ακύρωση της καταχωρισμένης πράξης ή απόφασης.

Επισημαίνονται ορισμένοι σχετικοί γενικοί επιχειρησιακοί κανόνες για τις καταχωρίσεις πράξεων ή αποφάσεων συμβάσεων (συμφωνητικών) στο ΚΗΜΔΗΣ:

- Η καταχώριση «Σύμβασης» συσχετίζεται κατά κανόνα με τη σχετική καταχώριση «Απόφασης Ανάθεσης/Κατακύρωσης», ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα «Νέας Καταχώρισης» χωρίς συσχέτιση για τις περιπτώσεις «εκκρεμών» ως προς τις καταχωρίσεις στο ΚΗΜΔΗΣ συμβάσεων.
- Από μια διαγωνιστική διαδικασία δύναται να προκύψουν πολλαπλές συμβάσεις, ήτοι αυτό συνεπάγεται αντίστοιχες σε αριθμό καταχωρίσεις «Συμβάσεων» (συμφωνητικών) στο ΚΗΜΔΗΣ.
- Κάποια από τα στοιχεία της οθόνης/φόρμας καταχώρισης εμφανίζονται, κατά περίπτωση, προ-συμπληρωμένα από άλλη συσχετιζόμενη καταχώριση, προς διευκόλυνση του χρήστη. Στις περιπτώσεις αυτές απαιτείται προσοχή από τον χρήστη, και αποτελεί ευθύνη του, να πραγματοποιήσει τις ορθές αλλαγές ή/και να συμπληρώσει ορθά τα στοιχεία όπου αυτό απαιτείται.

16.2.2.1.3 Επιχειρησιακές πτυχές καταχώρισης εντολής πληρωμής

Προκειμένου για τη διαχείριση ήδη καταχωρισμένων εντολών πληρωμών, ο χρήστης του ΚΗΜΔΗΣ, σε συνέχεια της σύνδεσης (login) του στο σύστημα, επιλέγει από το βασικό μενού και το υπο-μενού «**Εντολές Πληρωμών**» την επιλογή «**Αναζήτηση**» για να προχωρήσει πρώτα στη ανεύρεση (αναζήτηση) της καταχωρισμένης εντολής πληρωμής που θέλει να διαχειριστεί.

Εικόνα 16 : Υπο-μενού «Εντολές Πληρωμών» – Επιλογή «Αναζήτηση»

Η διακριτή οθόνη/φόρμα «Αναζήτησης Εντολών Πληρωμής» παρέχει τη δυνατότητα αναζήτησης των σχετικών καταχωριστέων πράξεων ή αποφάσεων βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων αναζήτησης. **Σημειώνεται, ότι η αναζήτηση πραγματοποιείται εφόσον έχει προσδιοριστεί τουλάχιστον ένα κριτήριο αναζήτησης, π.χ. στην προκειμένη περίπτωση η επωνυμία και κωδικός ΔΙΑΥΓΕΙΑ του Φορέα.**

Αναζήτηση Εντολών Πληρωμής

Για την αναζήτηση στοιχείων καταχωρισμένων πράξεων στο ΚΗΜΔΗΣ απαιτείται να συμπληρώσετε τουλάχιστον ένα από τα κάτωθι κριτήρια αναζήτησης

Κριτήρια Αναζήτησης

Τίτλος

Εισάγετε μέρος (λέξη ή λεκτικό) του τίτλου της καταχωρισμένης πράξης

Περιγραφή με όρους CPVS

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικειμένου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Μοναδικός Κωδικός - ΑΔΑΜ

Εισάγετε το μοναδικό Αριθμό Διαδικτυακής Ανάτρησης Μητρώου (ΑΔΑΜ) της καταχωρισμένης πράξης

Φορέας

Εισάγετε μέρος της επωνυμίας (λέξη ή λεκτικό) του Φορέα έκδοσης της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε το επιθυμητό

Υπογράφων

Εισάγετε μέρος του επωνύμου του υπογράφοντος της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε τον

Ημερομηνία καταχώρισης της πράξης στο ΚΗΜΔΗΣ

Από Έως

Συνολικό Κόστος Χωρίς ΦΠΑ

Από Έως

Α.Φ.Μ.

Εισάγετε τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) του αναδόχου (εταιρείας)

Επωνυμία Εταιρείας

Εισάγετε την επωνυμία του αναδόχου

Εικόνα 17 : Οθόνη αναζήτησης καταχωρισμένων «Εντολών Πληρωμής»

Τα αποτελέσματα της σχετικής αναζήτησης, ήτοι οι καταχωρίσεις που ικανοποιούν τα σχετικά κριτήρια αναζήτησης, παρουσιάζονται στην ίδια οθόνη/φόρμα σε μορφή πίνακα, ο οποίος, εφόσον απαιτείται λόγω μεγάλου πλήθους των αποτελεσμάτων, είναι οργανωμένος και σε επιμέρους σελίδες.

Αποτελέσματα	
Σύνολο: 1076	<input type="button" value="<<"/> <input type="button" value="<"/> Σελίδα 1 / 22 <input type="button" value=">"/> <input type="button" value=">>"/> <input type="button" value="50"/>
ΧΕ 178037	24ΡΑΥ015778510
Στοιχεία Εντολής Πληρωμών Ακύρωση/Ματαίωση Επεξεργασία Μεταδεδομένων Αναρτήθηκε 15/11/2024 10:16 Τελευταία ανανέωση Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
ΧΕ 178036	24ΡΑΥ015778378
Στοιχεία Εντολής Πληρωμών Ακύρωση/Ματαίωση Επεξεργασία Μεταδεδομένων Αναρτήθηκε 15/11/2024 10:09 Τελευταία ανανέωση Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
Υπηρεσίες Συμβούλου Τεχνικής Υποστήριξης για τη Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστ	24ΡΑΥ015761207
Στοιχεία Εντολής Πληρωμών Ακύρωση/Ματαίωση Αναρτήθηκε 13/11/2024 11:06 Τελευταία ανανέωση Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
ΧΕ 173440	24ΡΑΥ015745078
Στοιχεία Εντολής Πληρωμών Ακύρωση/Ματαίωση Αναρτήθηκε 11/11/2024 11:55 Τελευταία ανανέωση Φορέας ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	
ΧΦ 173436	24ΡΑΥ015744836

Εικόνα 18 : Οθόνη αποτελεσμάτων αναζήτησης «Εντολών Πληρωμών»

Για κάθε μία από τις καταχωρίσεις, πέραν από κάποιες βασικές πληροφορίες που τη χαρακτηρίζουν, διατίθενται, αναλόγως τα δικαιώματα πρόσβασης του χρήστη, σε κάθε μία από αυτές, ορισμένες εκ των εξής επιλογών διαχείρισης:

- «**Στοιχεία Εντολής Πληρωμών**», ήτοι μόνο προβολή της καταχώρισης για το σύνολο των μεταδεδομένων καθώς και το σχετικό ηλεκτρονικό αρχείο
Επισήμανση: Επιλέγοντας την επιλογή «Στοιχεία Σύμβασης» στη σχετική οθόνη προβολής της καταχώρισης εντολής πληρωμής διατίθεται δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης της καταχωρισμένης πράξης ή απόφασης.

Ενέργειες

↶ Επιστροφή

✎ Επεξεργασία
Μεταδεδομένων

✕ Ακύρωση/Ματαίωση

Εικόνα 19 : Δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης καταχωρισμένης εντολής πληρωμής

- «**Ακύρωση/Ματαίωση**», ήτοι λειτουργικότητα για την, κατά περίπτωση, ματαίωση καθώς και ακύρωση της καταχωρισμένης πράξης ή απόφασης
- «**Επεξεργασία Μεταδεδομένων**», ήτοι λειτουργικότητα που διατίθεται μόλις για 72 ώρες από την πρωταρχική καταχώριση για τη δημιουργία προσχεδίου πλήρης προ-συμπληρωμένου προσχεδίου προκειμένου για τη διόρθωση λαθών των μεταδεδομένων της αρχικής καταχώρισης. Το αρχικά καταχωρισμένο αρχείο και ο σχετικός ΑΔΑΜ δεν αλλάζουν!

Επισημαίνονται ορισμένοι σχετικοί γενικοί επιχειρησιακοί κανόνες για τις καταχωρίσεις πράξεων ή αποφάσεων εντολών πληρωμής στο ΚΗΜΔΗΣ:

- Η καταχώριση «Εντολής Πληρωμής» συσχετίζεται κατά κανόνα με τη σχετική καταχώριση «Σύμβασης» (συμφωνητικό) και μέσω της επιλογής «Νέα καταχώριση από Σύμβαση» ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα
 - «Νέας Καταχώρισης» χωρίς συσχέτιση για τις περιπτώσεις «εκκρεμών» ως προς τις καταχωρίσεις στο ΚΗΜΔΗΣ συμβάσεων
 - «Νέα καταχώριση από Εγκεκριμένο Αίτημα» προκειμένου για τη συσχέτιση των συγκεκριμένων καταχωρίσεων, στις περιπτώσεις που δεν

υφίσταται απόφαση κατακύρωσης-ανάθεσης ή/και συμφωνητικό σύμβασης

- ο «Νέα καταχώριση από Απόφαση Κατακύρωσης - Ανάθεσης», προκειμένου για τη συσχέτιση των συγκεκριμένων καταχωρίσεων, στις περιπτώσεις που δεν υφίσταται συμφωνητικό σύμβασης
- Από μια σύμβαση (συμφωνητικό) δύναται να προκύψουν πολλαπλές εντολές πληρωμής, ήτοι αυτό συνεπάγεται αντίστοιχες σε αριθμό καταχωρίσεις «Εντολών Πληρωμής» στο ΚΗΜΔΗΣ, και σε κάθε μία από αυτές αποδίδεται διακριτός ΑΔΑΜ.
- Κάποια από τα στοιχεία της οθόνης/φόρμας καταχώρισης εμφανίζονται, κατά περίπτωση, προ-συμπληρωμένα από άλλη συσχετιζόμενη καταχώριση, προς διευκόλυνση του χρήστη. Στις περιπτώσεις αυτές απαιτείται προσοχή από τον χρήστη, και αποτελεί ευθύνη του, να πραγματοποιήσει τις ορθές αλλαγές ή/και να συμπληρώσει ορθά τα στοιχεία όπου αυτό απαιτείται.
- **Η καταχώριση μίας εντολής πληρωμής στο ΚΗΜΔΗΣ προηγείται της καταχώρισής τους στο Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ.**⁴²², ήτοι ως στοιχεία και έγγραφο αποτελεί αντικείμενο ανάρτησης στο «Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ», και έτσι δεν καταχωρίζεται πρωτογενώς στο «Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ» αλλά αντλείται αυτόματα από το ΚΗΜΔΗΣ. Ωστόσο, ελλείπει της σχετικής διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων ΚΗΜΔΗΣ και ΔΙΑΥΓΕΙΑ απαιτείται, μετά την καταχώριση στο ΚΗΜΔΗΣ, η εκ νέου χειρωνακτική και πρωτογενής ανάρτηση της εντολής πληρωμής και στο ΔΙΑΥΓΕΙΑ.
- **Δεν υφίσταται η έννοια και η δυνατότητα τροποποίησης μίας καταχωρισμένης εντολής πληρωμής.**

⁴²² βλ. άρθρο 38 παρ. 4 του Ν.4412/2016 και άρθρο 77 παρ. 6 στον Ν. 4727/2020

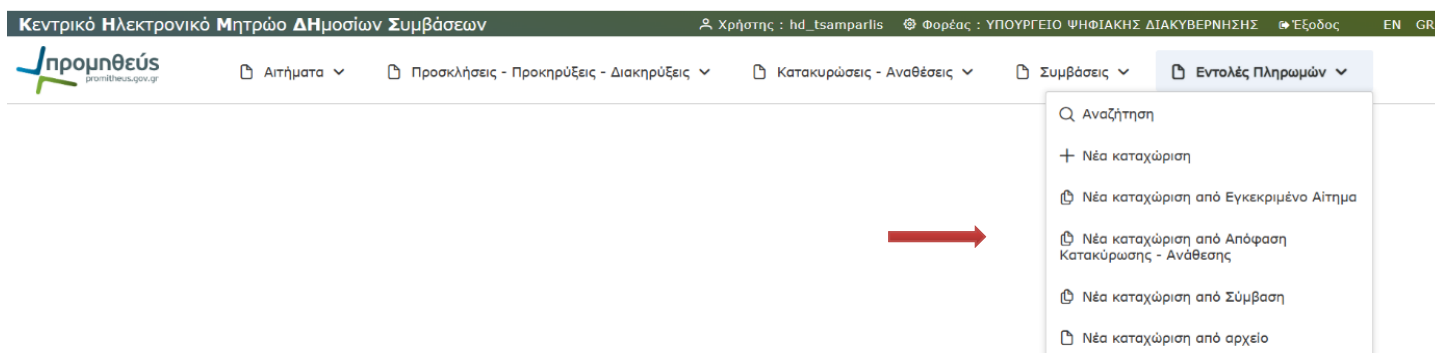
- **Υφίσταται** η δυνατότητα **ακύρωσης** καταχώρισης εντολής πληρωμής.

16.2.2.2 Μελέτη περίπτωσης: Πρακτική καταχώριση συναφθείσας σύμβασης καθώς και τροποποίησή της

Η μελέτη περίπτωσης, όσον αφορά την επίδειξη πρακτικής καταχώρισης συναφθείσας σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ, σχετίζεται με **μία υποθετική Ανοικτή Διαγωνιστική Διαδικασία με κριτήριο κατακύρωσης της βέλτιστη σχέση ποιότητας-τιμής για την προμήθεια 1.000 ηλεκτρονικών υπολογιστών καθώς και την παροχή υπηρεσιών σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης αυτών για δύο χρόνια**. Ο αρχικός υποτιθέμενος συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 650.000€ άνευ ΦΠΑ (600.000€ για τους υπολογιστές και 50.000€ για τις υπηρεσίες) ενώ η προσφορά του αναδόχου ανέρχεται σε συνολικά 605.000€ άνευ ΦΠΑ (560.000€ για τους υπολογιστές και 45.000€ για τις υπηρεσίες). Οι υποτιθέμενοι αντισυμβαλλόμενοι της σύμβασης είναι η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης (ΓΓΠΣΨΔ) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και η εταιρεία *A Ελλάς*.

16.2.2.2.1 Συσχέτιση καταχώρισης με προηγούμενή της

Ο χρήστης του ΚΗΜΔΗΣ, σε συνέχεια της σύνδεσης (login) του στο σύστημα, επιλέγει από το βασικό μενού και το υπομενού «Συμβάσεις» την επιλογή «**Νέα Καταχώριση από Απόφαση Κατακύρωσης/Ανάθεσης**» προκειμένου να προχωρήσει στην καταχώριση μιας νέας σύμβασης (συμφωνητικού).

Εικόνα 20 : Υπο-μενού "Συμβάσεις"

Η συσχέτιση της νέα καταχώρισης συμφωνητικού σύμβασης, και κατ' επέκταση του νέου ΑΔΑΜ που θα αποδοθεί σε αυτή, με τη σχετική προηγηθείσα και καταχωρισμένη απόφαση κατακύρωσης, πραγματοποιείται με την καταχώρηση του σχετικού ΑΔΑΜ της τελευταίας στην ενδιάμεση οθόνη που εμφανίζεται.

[Νέα Σύμβαση από Απόφαση Κατακύρωσης - Ανάθεσης](#)

Κατακυρώσεις - Αναθέσεις

*Τα πεδία με * είναι υποχρεωτικά.*

Κατακυρώσεις - Αναθέσεις *

Προσθέστε τον ΑΔΑΜ Απόφασης Κατακύρωσης - Ανάθεσης που έχετε από το σύστημα για την συγκεκριμένη Σύμβαση που θέλετε να δημιουργήσετε.

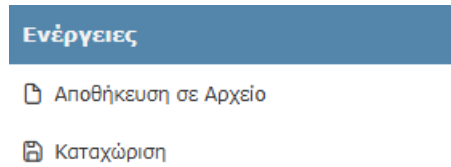
Εικόνα 21 : Ενδιάμεση οθόνη συσχέτισης καταχώρισης "Κατακύρωσης/Ανάθεσης" με "Σύμβασης" μέσω ΑΔΑΜ

Η επόμενη οθόνη αποτελεί την φόρμα καταχώρισης των στοιχείων της σύμβασης (συμφωνητικού), η οποία αποτελείται από **οκτώ (8) επιμέρους ενότητες** και είναι προ-συμπληρωμένη με στοιχεία που αντλήθηκαν από την καταχώριση της απόφασης κατακύρωσης, και ιδίως αυτά που σχετίζονται με το(τα) αντικείμενο(α) της σύμβασης.

Σημειώνεται ότι στην εν λόγω φόρμα καταχώρισης ανά πάσα στιγμή είναι διαθέσιμες δύο ενέργειες στο σχετικό **δευτερεύον μενού** (δεξιά της φόρμας καταχώρισης):

- **«Αποθήκευση σε Αρχείο»** που αφορά στην προσωρινή αποθήκευση, τοπικά στον υπολογιστή του χρήστη, τα στοιχεία που έχει συμπληρώσει σε αρχείο με μορφότυπο SER, προκειμένου να συνεχίσει την επεξεργασία των στοιχείων καταχώρισης σε δεύτερο χρόνο

- «Καταχώριση» που αφορά την οριστική καταχώριση και απόδοση ΑΔΑΜ σε συνέχεια εφαρμογής βασικών κανόνων επικύρωσης των στοιχείων

Εικόνα 22 : Δευτερεύον μενού καταχώρισης "Σύμβασης"

16.2.2.2.2 Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου

Στην ενότητα «Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου» της φόρμας καταχώρισης απαιτείται η συμπλήρωση μιας σειράς στοιχείων που αφορούν το ίδιο το διοικητικό έγγραφο της καταχωριστέας πράξης (στην προκειμένη περίπτωση το συμφωνητικό της σύμβασης), το είδος και το νομικό πλαίσιο της διαδικασίας που επιλέχθηκε καθώς και στοιχεία που αφορούν την Αναθέτουσα Αρχή. Τα πεδία που σημαίνονται με «*» **είναι υποχρεωτικά**, ωστόσο **συνίσταται η συμπλήρωση του συνόλου των πεδίων**, ενώ οι τιμές συγκεκριμένων πεδίων είναι προκαθορισμένης επιλογής και ορίζονται από σχετικές **κωδικολιστές τιμών**. Σημειώνεται ότι σε αυτή την ενότητα της φόρμας η αυτόματη συμπλήρωση στοιχείων από την προηγούμενη καταχωρισμένη πράξη είναι περιορισμένη, προς αποφυγή της άκριτης υιοθέτησης προσυμπληρωμένων στοιχείων διότι τα συγκεκριμένα πεδία διαφέρουν σε κάθε περίπτωση από πράξη σε πράξη.

Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου

*Τα πεδία με * είναι υποχρεωτικά.*

Τίτλος *

Η/νία Υπογραφής * **Έναρξη ***

Δεν έχει Ημ/νία Λήξης * **Λήξη**

Αριθμός Πρωτοκόλλου * **Email Συντάκτη ***

Είδος Σύμβασης * **Προϋπολογισμός Σύμβασης**

Είδος διαδικασίας * **Διαδικασία Σύναψης Σύμβασης**

Κριτήρια Ανάθεσης **Είδος Αναθέτουσας Αρχής & Κύριες Δραστ.**

Αναθέτουσες Αρχές Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης (ΑΑΗΤ)

Εικόνα 23 : «Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»

16.2.2.2.3 Σχετικοί ΑΔΑ Σύμβασης

Στην ενότητα «Σχετικοί ΑΔΑ Σύμβασης» της φόρμας καταχώρισης ζητείται η συμπλήρωση μιας σειράς ΑΔΑ πράξεων που σχετίζονται με την καταχωριστέα πράξη. Ειδικότερα το στοιχείο «ΑΔΑ Ανάλιψης Υποχρέωσης» είναι υποχρεωτικό.

Σχετικοί ΑΔΑ Σύμβασης

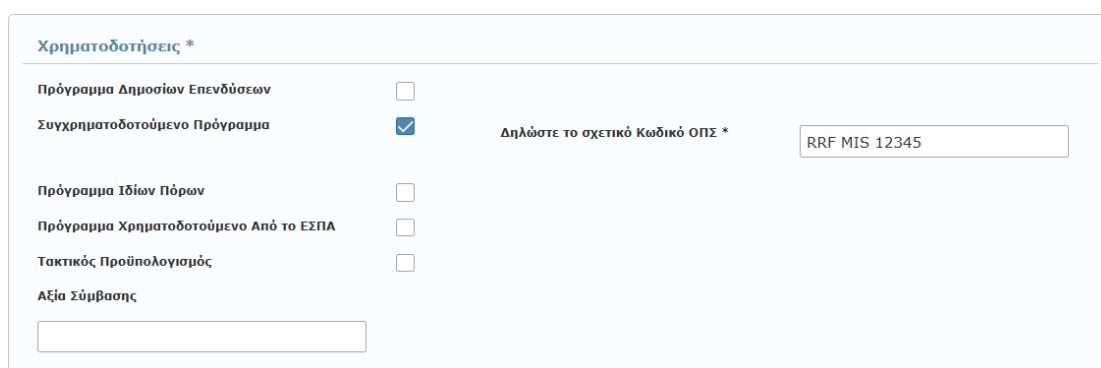
Οι ΑΔΑ Σύμβασης που πρέπει να προσθέσετε στο σημείο αυτό προέρχονται από τη Διάγνωση. Πρέπει να είναι ενεργοί ΑΔΑ σε διαφορετική περίπτωση δεν μπορείτε να προχωρήσετε

Σχετικός ΑΔΑ Κατακύρωσης	Σχετικός ΑΔΑ Ανάθεσης	ΑΔΑ ανάλιψης υποχρέωσης *
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text" value="Ω3Π1465ΧΘΛ-ZPK"/>

Εικόνα 24 : «Σχετικοί ΑΔΑ Σύμβασης» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»

16.2.2.2.4 Χρηματοδοτήσεις

Στην ενότητα «Χρηματοδοτήσεις» της φόρμας καταχώρισης ζητείται η **υποχρεωτική** συμπλήρωση τουλάχιστον μίας πηγής χρηματοδότησης. Κατά την επιλογή μιας πηγής χρηματοδότησης **απαιτείται η καταχώριση πρόσθετων στοιχείων** για την χρηματοδότηση.

Χρηματοδοτήσεις *

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Συγχρηματοδοτούμενο Πρόγραμμα Δηλώστε το σχετικό Κωδικό ΟΠΣ *

Πρόγραμμα Ιδίων Πόρων

Πρόγραμμα Χρηματοδοτούμενο Από το ΕΣΠΑ

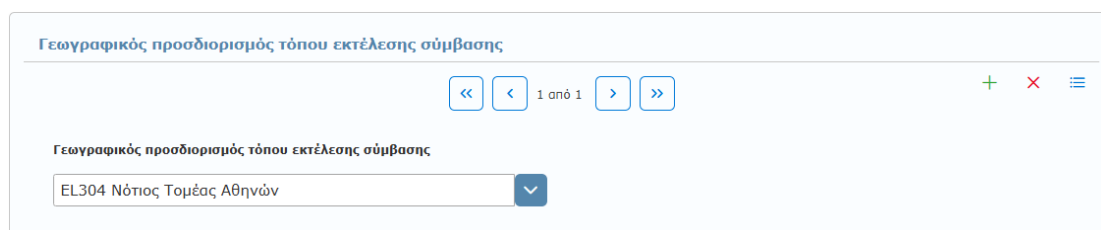
Τακτικός Προϋπολογισμός

Αξία Σύμβασης

Εικόνα 25 : «Χρηματοδοτήσεις» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»

16.2.2.2.5 Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης

Στην ενότητα «Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης» της φόρμας καταχώρισης καταχωρίζεται η γεωγραφική περιοχή εκτέλεσης του αντικειμένου **βάσει κωδικοποίησης NUTS**. Διατίθεται η δυνατότητα προσθήκης («+») και διαγραφής («x») επιμέρους καρτελών καθώς και προβολής αυτών («☰») προκειμένου για τον προσδιορισμό και τη διαχείριση περισσότερων σχετικών γεωγραφικών περιοχών.

Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης

<< < 1 από 1 > >> + x ☰

Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης

EL304 Νότιος Τομέας Αθηνών ▼

Εικόνα 26: «Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»

16.2.2.2.6 Στοιχεία συμβαλλομένων φορέων

Στην ενότητα «Στοιχεία συμβαλλομένων φορέων» της φόρμας καταχώρισης καταχωρίζονται στοιχεία σχετικά με τους αντισυμβαλλόμενους της σύμβασης, ήτοι στοιχεία της Αναθέτουσας Αρχής και του Οικονομικού Φορέα αναδόχου. Διατίθεται η δυνατότητα προσθήκης («+») και διαγραφής («x») επιμέρους καρτελών καθώς και προβολής αυτών («☰») προκειμένου για τον προσδιορισμό και τη διαχείριση περισσότερων αναδόχων.

Στοιχεία συμβαλλομένων φορέων

Στοιχεία Φορέα

Ελληνικό ΑΦΜ

ΑΦΜ Φορέα * 997001671

Γεωγραφική Περιοχή Φορέα (NUTS) * EL304 Νότιος Τομέας Αθηνών

Οργανωτική Μονάδα Φορέα * 100060816 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡ

Υπογράφων/ουσα * 100047844 ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ - Γενικός Γρα

ΑΔΑ Ανάληψης Υποχρέωσης

Τεχνικές Συγκεντρωτικών & Ηλεκτρονικών Αγορών

Νομικό Πλαίσιο 4 Διαδικασίες του Βιβλίου Ι του ν. 441

Στοιχεία Αναδόχου

Ελληνικό ΑΦΜ

ΑΦΜ Αναδόχου * 094282035

Όνομα * Α Ελλάς

Χώρα* GR Ελλάδα

Εικόνα 27 : «Στοιχεία συμβαλλόμενων φορέων» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»

16.2.2.2.7 Στοιχεία αντικειμένου(ων)

Στην ενότητα «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» της φόρμας καταχώρισης εμφανίζονται προ-συμπληρωμένα σχεδόν το σύνολο των σχετικών στοιχείων με πληροφορίες προερχόμενες από την προηγηθείσα καταχώριση της πράξης κατακύρωσης με την οποία είχε γίνει νωρίτερα η σχετική συσχέτιση. Ο χρήστης επιβεβαιώνει ή/και καταχωρίζει αλλαγές για στοιχεία σχετικά με το προς εκτέλεση αντικείμενο. Διατίθεται

η δυνατότητα προσθήκης («+») και διαγραφής («x») επιμέρους καρτελών καθώς και προβολής αυτών («☰») προκειμένου για τον προσδιορισμό και τη διαχείριση περισσότερων αντικειμένων, π.χ. για την αποτύπωση επιμέρους αντικειμένων μιας σύμβασης, όπως στην προκειμένη περίπτωση της μελέτης περίπτωσης, ήτοι ξεχωριστά του αντικειμένου της προμήθειας σε σχέση με αυτό της υπηρεσίας. Σημειώνεται ότι διατίθεται επίσης η δυνατότητα προσθήκης («+») και διαγραφής («x») επιμέρους καρτελών καθώς και προβολής αυτών («☰») προκειμένου για τον προσδιορισμό και τη διαχείριση περισσότερων CPV ανά καταχώριση αντικειμένου.

Στοιχεία Αντικειμένου(ων)

«☰» «☰» 1 από 2 «+» «x» «☰»

Ποσότητα * 1.000,00 Μονάδες Μέτρησης * C62 Τεμάχιο

Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ * 560.000,00 ΦΠΑ * 24 Νόμισμα * EUR Ευρώ

Διεύθυνση Παράδοσης Χανδρή Αριθμός 1 ΤΚ 18345

Πόλη Παράδοσης Μοσχάτο Χώρα Κατασκευής CN Κίνα Χώρα Παράδοσης

Περιληπτική περιγραφή *

Προμήθεια επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών και οθονών για τις ανάγκες της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης

250 χαρακτήρες.

Περιγραφή με όρους CPVS *

«☰» «☰» 1 από 2 «+» «x» «☰»

30213300-8 Επιτραπέζιοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικειμένου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις (ΦΕΚ Β 466 /2021) * 1 Δεν εμπίπτει στο ΕΣΔ Κατηγορία Αγαθών/Υπηρεσιών/Έργων του ΕΣΔ *

Κωδικός Προϋπολογισμού Φορέα

Εικόνα 28 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - Αντικείμενο 1

Περιγραφή με όρους CPVS *

<< < 2 από 2 > >>
+ × ☰

30231310-3 Επίπεδες οθόνες ▼

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικειμένου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Εικόνα 29 : Επιμέρους καρτέλα προσδιορισμού πρόσθετου CPV ανά αντικείμενο

Περιγραφή με όρους CPVS ×		
Α/Α ↑↓	Περιγραφή CPV	Διαγραφή
1	Επιτραπέζιοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές	
2	Επίπεδες οθόνες	

<< < (1 of 1) > >>

Εικόνα 30 : Οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών προσδιορισμού των CPV ανά αντικείμενο

Στοιχεία Αντικειμένου(ων)

2 από 2

Ποσότητα *

Μονάδες Μέτρησης *

Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ *

ΦΠΑ *

Νόμισμα *

Διεύθυνση Παράδοσης

Αριθμός

ΤΚ

Πόλη Παράδοσης

Χώρα Κατασκευής

Χώρα Παράδοσης

Περιληπτική περιγραφή *

Παροχή υπηρεσιών συντήρησης και τεχνικής υποστήριξης των προσφερόμενων επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών για δύο έτη.

279 χαρακτήρες.

Περιγραφή με όρους CPVS *

1 από 1

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικειμένου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις (ΦΕΚ Β 466 /2021) *

Κατηγορία Αγαθών/Υπηρεσιών/Έργων του ΕΣΔ *

Κωδικός Προϋπολογισμού Φορέα

Εικόνα 31 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - Αντικείμενο 2

Στοιχεία Αντικειμένου(ων)								
A/A ↓	Ποσότητα	Μονάδες Μέτρησης	Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ	ΦΠΑ	Νόμισμα	Περιληπτική περιγραφή	Περισσότερα	Διαγραφή
1	1000.00	Τεμάχιο	560000.00	24	Ευρώ	Προμήθεια επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών και οθονών για τις ανάγκες της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης	>	
2	1.00	Υπηρεσία	45000.00	24	EUR	Παροχή υπηρεσιών συντήρησης και τεχνικής υποστήριξης των προσφερόμενων επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών για δύο έτη.	>	

« < (1 of 1) > »

Εικόνα 32 : Οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών προσδιορισμού αντικειμένων

16.2.2.2.8 Αριθμός Προκήρυξης

Στην ενότητα «Αριθμός Προκήρυξης» της φόρμας καταχώρισης καταχωρίζεται ο ΑΔΑΜ της σχετικής προκήρυξης, εφόσον υφίσταται.

Αριθμός Προκήρυξης

Αριθμός Προκήρυξης

Εικόνα 33 : «Αριθμός Προκήρυξης» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης»

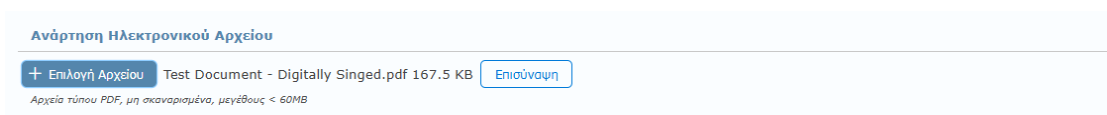
16.2.2.2.9 Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου

Στην ενότητα «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» ο χρήστης προχωρά σε πρώτη φάση σε μία **προσωρινή επισύναψη** του σχετικού ηλεκτρονικού αρχείου / εγγράφου του συμφωνητικού της σύμβασης στη φόρμα καταχώρισης, επιλέγοντας το κουμπί ενέργειας «**+Επιλογή Αρχείου**». Ο χρήστης επισυνάπτει ένα αρχείο ψηφιακά υπογεγραμμένο σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, σε μορφότυπο PDF και μεγέθους <60MB. Στη συνέχεια για την οριστική επισύναψη επιλέγει το κουμπί ενέργειας «Επισύναψη». Τέλος, διατίθενται οι δυνατότητες μεταφόρτωσης μέσω του κουμπιού

ενέργειας «Λήψη Αρχείου» καθώς και διαγραφής («X») του ηλεκτρονικού αρχείου που επισυνάφθηκε.

Εικόνα 34 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - αρχική

Εικόνα 35 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - ενδιάμεση

Εικόνα 36 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - τελική

Με την επιτυχή καταχώριση (σε συνέχεια της επιλογής «Καταχώριση» από το δευτερεύον μενού και την επικύρωση της συμπληρωμένης φόρμας) αποδίδεται στην καταχώριση ένας μοναδικός ΑΔΑΜ της μορφής XXSYMVYYYYYYYYYY (ενδεικτικό

παράδειγμα: 24SYMV015663665) όπου XX=τα δύο ψηφία του έτους καταχώρισης και YYYYYYYYYY=ένας κωδικός εννέα ψηφίων, ο οποίος και αποτυπώνεται στο σχετικό συνημμένο ηλεκτρονικό αρχείο/έγγραφο της καταχώρισης.

24SYMV015663665 2024-10-25

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
Ταχ. Δ/ση: Φραγκούδη 11 & Αλ. Πάντου
Τ.Κ.: 17671, Καλλιθέα
Πληροφορίες: Ερμής Φερεντίνος
Τηλέφωνο: 210 9098489
Ηλε/κο Ταχ/μείο: e.ferentinos@mindigital.gr

ΣΥΜΒΑΣΗ
ΥΠ. ΑΡΙΘ. 84/2024

Εικόνα 37 : Αποτύπωση ΑΔΑΜ καταχώρισης σύμβασης σε σχετικό έγγραφο συμφωνητικού

16.2.2.2.10 Καταχώριση τροποποίησης σύμβασης

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα το παρόντος, προκειμένου για τη διαχείριση ήδη καταχωρισμένων (συμφωνητικών) συμβάσεων, ο χρήστης του ΚΗΜΔΗΣ, σε συνέχεια της σύνδεσης (login) του στο σύστημα, επιλέγει από το βασικό μενού και το υπο-μενού «Συμβάσεις» την επιλογή «Αναζήτηση» για να προχωρήσει πρώτα στη **ανεύρεση (αναζήτηση) της καταχωρισμένης σύμβασης (συμφωνητικού) που τροποποιείται.**

Η επιλογή «Τροποποίηση Σύμβασης» είτε στα αποτελέσματα αναζήτησης είτε στο δευτερεύον μενού επιλογών διαχείρισης της καταχωρισμένης πράξης ή απόφασης της σχετικής οθόνης προβολής της καταχώρισης παρέχει την εξής

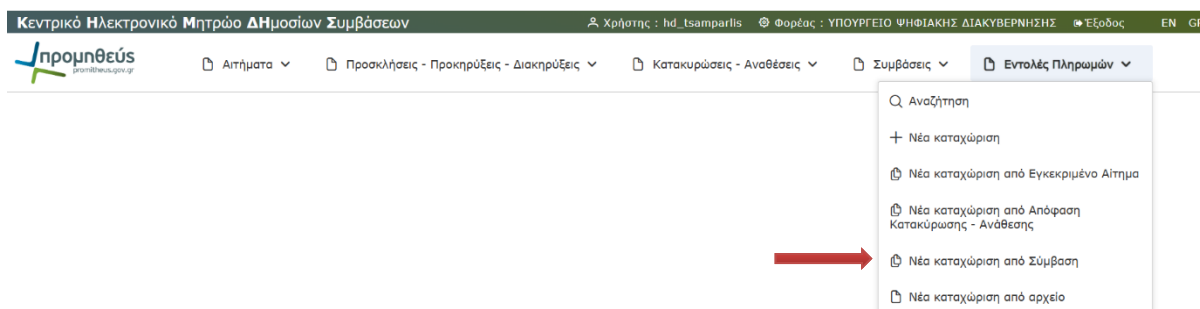
λειτουργικότητα: Δημιουργία πλήρης προ-συμπληρωμένου προσχεδίου νέας καταχώρισης, ήτοι νέας πράξης/απόφασης τροποποίησης της σύμβασης και συσχέτιση του ΑΔΑΜ της καταχώρισης της τροποποίησης με αυτόν της τροποποιούμενης. Σημειώνεται ότι σε αυτή την ενότητα της φόρμας η αυτόματη συμπλήρωση στοιχείων από την τροποποιούμενη καταχωρισμένη πράξη αφορά όλα τα στοιχεία και συνίσταται η προσοχή του χρήστη για την ορθή επικαιροποίηση των στοιχείων που προσδιορίζουν ή αφορούν την τροποποίηση καθαυτή.

16.2.2.3 Μελέτη περίπτωσης: Πρακτική καταχώριση εντολής πληρωμής

Η μελέτη περίπτωσης, όσον αφορά την επίδειξη πρακτικής καταχώρισης εντολής πληρωμής στο ΚΗΜΔΗΣ, αφορά **μία υποθετική Ανοικτή Διαγωνιστική Διαδικασία με κριτήριο κατακύρωσης της βέλτιστη σχέση ποιότητας-τιμής για την προμήθεια 1.000 ηλεκτρονικών υπολογιστών καθώς και την παροχή υπηρεσιών σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης αυτών για δύο χρόνια**. Ο αρχικός υποτιθέμενος συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 650.000€ άνευ ΦΠΑ (600.000€ για τους υπολογιστές και 50.000€ για τις υπηρεσίες) ενώ η προσφορά του αναδόχου ανέρχεται σε συνολικά 605.000€ άνευ ΦΠΑ (560.000€ για τους υπολογιστές και 45.000€ για τις υπηρεσίες). Οι υποτιθέμενοι αντισυμβαλλόμενοι της σύμβασης είναι η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης (ΓΓΠΣΨΔ) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και η εταιρεία *A Ελλάς*. Η υποτιθέμενη εντολή πληρωμής αφορά την πληρωμή μόνο του αντικειμένου της αγοράς των σχετικών υπολογιστών, ήτοι δεν περιλαμβάνει την πληρωμή των υπηρεσιών.

16.2.2.3.1 Συσχέτιση καταχώρισης με προηγούμενή της

Ο χρήστης του ΚΗΜΔΗΣ, σε συνέχεια της σύνδεσης (login) του στο σύστημα, επιλέγει από το βασικό μενού και το υπομενού «Εντολές Πληρωμών» την επιλογή «**Νέα καταχώριση από Σύμβαση**» προκειμένου να προχωρήσει στην καταχώριση μιας εντολής πληρωμής.

Εικόνα 38 : Υπο-μενού "Εντολές Πληρωμών"

Η συσχέτιση της νέα καταχώρισης εντολής πληρωμής, και κατ' επέκταση του νέου ΑΔΑΜ που θα αποδοθεί σε αυτή, με τη σχετική προηγηθείσα και καταχωρισμένη σύμβαση (συμφωνητικό), πραγματοποιείται με την καταχώρηση του σχετικού ΑΔΑΜ της τελευταίας στην ενδιάμεση οθόνη που εμφανίζεται.

[Νέα Εντολή Πληρωμής από Σύμβαση](#)

Επιλογή Σύμβασης προς πληρωμή

*Τα πεδία με * είναι υποχρεωτικά.*

Μοναδικός Αριθμός σύμβασης ή αριθμός πρωτοκόλλου
*

Εικόνα 39 : Ενδιάμεση οθόνη συσχέτισης καταχώρισης "Σύμβασης" με "Εντολή Πληρωμής" μέσω ΑΔΑΜ

Η επόμενη οθόνη αποτελεί την φόρμα καταχώρισης των στοιχείων της σύμβασης (συμφωνητικού), η οποία αποτελείται από **έξι (6) επιμέρους ενότητες** και είναι προσυμπληρωμένη με στοιχεία που αντλήθηκαν από την καταχώριση της απόφασης κατακύρωσης και ιδίως αυτά που σχετίζονται με το(τα) αντικείμενο(α) της σύμβασης.

Σημειώνεται ότι στην εν λόγω φόρμα καταχώρισης ανά πάσα στιγμή είναι διαθέσιμες δύο ενέργειες στο σχετικό **δευτερεύον μενού** (δεξιά της φόρμας καταχώρισης):

- **«Αποθήκευση σε Αρχείο»** που αφορά στην προσωρινή αποθήκευση, τοπικά στον υπολογιστή του χρήστη, τα στοιχεία που έχει συμπληρώσει σε αρχείο με μορφότυπο SER, προκειμένου να συνεχίσει την επεξεργασία των στοιχείων καταχώρισης σε δεύτερο χρόνο
- **«Καταχώριση»** που αφορά την οριστική καταχώριση και απόδοση ΑΔΑΜ σε συνέχεια εφαρμογής βασικών κανόνων επικύρωσης των στοιχείων

Ενέργειες

 Αποθήκευση σε Αρχείο

 Καταχώριση

Εικόνα 40 : Δευτερεύον μενού καταχώρισης "Εντολής Πληρωμής"

16.2.2.3.2 Σχετικός ΑΔΑ Απόφασης Εντολής Πληρωμής

[Νέα Εντολή Πληρωμής](#)

Σχετικός ΑΔΑ Απόφασης Εντολής Πληρωμής

Σχετικός ΑΔΑ Απόφασης Εντολής Πληρωμής

Εικόνα 41 : «Σχετικός ΑΔΑ Απόφασης Εντολής Πληρωμής» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής»

Στην ενότητα «Σχετικός ΑΔΑ Απόφασης Εντολής Πληρωμής» συμπληρώνεται προαιρετικά ο ΑΔΑ της ανάρτησης σχετικής προγενέστερης πράξης εντολής πληρωμής.

16.2.2.3.3 Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου

Στην ενότητα «Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου» της φόρμας καταχώρισης απαιτείται η συμπλήρωση μιας σειράς στοιχείων που αφορούν το ίδιο το διοικητικό έγγραφο της καταχωριστέας πράξης (στην προκειμένη περίπτωση της εντολής πληρωμής), το είδος και το νομικό πλαίσιο της διαδικασίας που επιλέχθηκε καθώς και στοιχεία που αφορούν την Αναθέτουσα Αρχή. Τα πεδία που σημαίνονται με «*» **είναι υποχρεωτικά**, ωστόσο **συνίσταται η συμπλήρωση του συνόλου των πεδίων**, και οι τιμές συγκεκριμένων πεδίων είναι προκαθορισμένης επιλογής και ορίζονται από

σχετικές **κωδικολίστες τιμών**. Σημειώνεται ότι σε αυτή την ενότητα της φόρμας η αυτόματη συμπλήρωση στοιχείων από την προηγούμενη καταχωρισμένη πράξη είναι περιορισμένη, προς αποφυγή της άκριτης υιοθέτησης προσυμπληρωμένων στοιχείων διότι τα συγκεκριμένα πεδία διαφέρουν σε κάθε περίπτωση από πράξη σε πράξη.

Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου

*Τα πεδία με * είναι υποχρεωτικά.*

Τίτλος *
Εντολή πληρωμής προμήθειας ηλεκτρονικών υπολογιστών της ΓΓΠΣΨΔ

Η/νία Υπογραφής * **Κωδικός Ανάληψης Υποχρέωσης**
17/11/2024 1234234

Αριθμός Πρωτοκόλλου * **Email Συντάκτη *** **Περιλαμβάνει πιστώσεις (Τα ποσά των πιστωτικών αντικειμένων δηλώνονται με [-])**
1234 trnuser02@mindigital.gr

Οργανωτική Μονάδα Φορέα * **Υπογράφων/ουσα ***
100034330 ΤΜΗΜΑ ΕΝΤΟΛΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 100059448 ΟΛΓΑ ΛΟΥΚΑΝΙΔΟΥ - Υπηρεσιακός Γραμματέα

Εισάγετε μέρος της επωνυμίας (λέξη ή λεκτικό) του Φορέα έκδοσης της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε το επιθυμητό Εισάγετε μέρος του επωνύμου του υπογράφοντος της καταχωρισμένης πράξης και επιλέξτε τον

Αξία σύμβασης **ΑΔΑ Ανάληψης Υποχρέωσης ***
605.000,00 Ω3Π1465ΧΘΛ-ZPK

Είδος Αναθέτουσας Αρχής **Είδος Σύμβασης ***
1 Υπουργείο ή άλλη εθνική αρχή 13 Προμήθειες

Ελληνικό ΑΦΜ **ΑΦΜ Φορέα ***
 997001671

Γεωγραφική Περιοχή Φορέα (NUTS) * **Τεχνικές Συγκεντρωτικών & Ηλεκτρονικών Αγορών**
EL304 Νότιος Τομέας Αθηνών

Νομικό Πλαίσιο
4 Διαδικασίες του Βιβλίου Ι του ν. 4412/16 άνω των ορίων

Εικόνα 42 : «Βασικά Στοιχεία Διοικητικού Εγγράφου» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής»

Επισημαίνονται ειδικότερα:

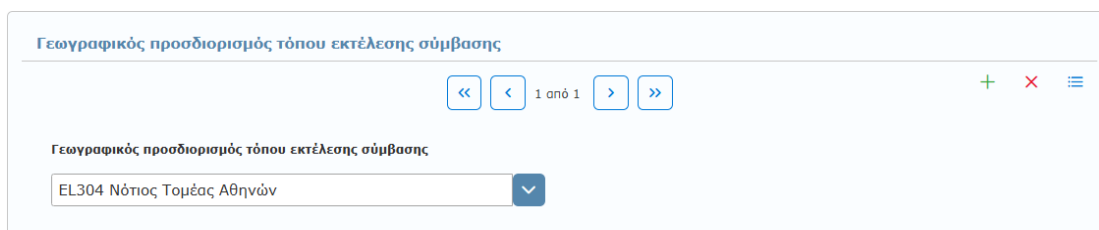
- Στο πεδίο «**Κωδικός Ανάληψης Υποχρέωσης**» καταχωρίζεται ο αριθμός καταχώρισης στο Βιβλίο Εγκρίσεων και Εντολών Πληρωμής που συμπληρώνεται από τις ΥΔΕ στις Αποφάσεις Ανάληψης Υποχρέωσης των φορέων όταν ο προϋπολογισμός του αντικείμενου του αιτήματος εμπίπτει στο

ΠΔ 113/10. Άλλως καταχωρίζεται ο ΑΔΑ της ανάρτησης στο ΔΙΑΥΓΕΙΑ της απόφασης ένταξης ή έγκρισης σε αντίστοιχο προϋπολογισμό (άρθρο 8 ΠΔ 113/10) ή ΣΑΕ ή ανάλογη διαδικασία.

- Το πεδίο «Περιλαμβάνει πιστώσεις (Τα ποσά των πιστωτικών αντικειμένων δηλώνονται με [-])» επιλέγεται στη περίπτωση καταχώρισης και πιστωτικών τιμολογίων, προκειμένου σημαίνεται η ύπαρξη και πιστωτικών τιμολογίων καθώς και η δυνατότητα της καταχώρισης αρνητικού ποσού σε κάποιο αντικείμενο.

16.2.2.3.4 Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης

Στην ενότητα «Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης» της φόρμας καταχώρισης καταχωρίζεται η γεωγραφική περιοχή εκτέλεσης του αντικειμένου **βάσει κωδικοποίησης NUTS**. Διατίθεται η δυνατότητα προσθήκης («+») και διαγραφής («x») επιμέρους καρτελών καθώς και προβολής αυτών («☰») προκειμένου για τον προσδιορισμό και τη διαχείριση περισσότερων σχετικών γεωγραφικών περιοχών.

Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης

«<<» «<» 1 από 1 «>» «>>» + x ☰

Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης

EL304 Νότιος Τομέας Αθηνών ▼

Εικόνα 43: «Γεωγραφικός προσδιορισμός τόπου εκτέλεσης σύμβασης» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής»

16.2.2.3.5 Χρηματοδοτήσεις

Στην ενότητα «Χρηματοδοτήσεις» της φόρμας καταχώρισης ζητείται η **υποχρεωτική** συμπλήρωση τουλάχιστον μίας πηγής χρηματοδότησης. Κατά την επιλογή μιας πηγής χρηματοδότησης **απαιτείται η καταχώριση πρόσθετων στοιχείων** για την χρηματοδότηση.

Χρηματοδοτήσεις *

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
 Συγχρηματοδοτούμενο Πρόγραμμα Δηλώστε το σχετικό Κωδικό ΟΠΣ *

Πρόγραμμα Ιδίων Πόρων
 Πρόγραμμα Χρηματοδοτούμενο Από το ΕΣΠΑ
 Τακτικός Προϋπολογισμός
 Αξία Σύμβασης

Εικόνα 44 : «Χρηματοδοτήσεις» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής»

16.2.2.3.6 Στοιχεία αντικειμένου(ων)

Στην ενότητα «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» της φόρμας καταχώρισης εμφανίζονται προσυμπληρωμένα σχεδόν το σύνολο των σχετικών στοιχείων με πληροφορίες προερχόμενες από την προηγηθείσα καταχώριση της πράξης κατακύρωσης με την οποία είχε γίνει ωριότερα η σχετική συσχέτιση. Ο χρήστης επιβεβαιώνει ή/και καταχωρίζει αλλαγές για στοιχεία σχετικά με το προς εκτέλεση αντικείμενο. Διατίθεται η δυνατότητα προσθήκης («+») και διαγραφής («x») επιμέρους καρτελών καθώς και προβολής αυτών («☰») προκειμένου για τον προσδιορισμό και τη διαχείριση **περισσότερων αντικειμένων**. Στην προκειμένη περίπτωση της μελέτης περίπτωσης, και για την καταχώριση της συγκεκριμένης εντολής πληρωμής που αφορά την πληρωμή μόνο της προμήθειας των υπολογιστών και των σχετικών οθονών, **θα πρέπει να διαγραφεί η καρτέλα του αντικειμένου που αφορά το αντικείμενο των υπηρεσιών, είτε επιλέγοντας διαγραφή («x») μέσα από την ίδια την καρτέλα του αντικειμένου ή επιλέγοντας διαγραφή («) από την οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών αντικειμένων αντίστοιχα.**

Στοιχεία Αντικειμένου(ων)

1 από 2

Ποσότητα * 1.000,00

Μονάδες Μέτρησης * C62 Τεμάχιο

Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ * 560.000,00

ΦΠΑ * 24

Νόμισμα * EUR EUR

Ελληνικό ΑΦΜ

ΑΦΜ * 094282035

Όνομα * Α Ελλάδα

Χώρα * GR Ελλάδα

Αρ. Τιμολογίου * 234651038934

Διεύθυνση Παράδοσης * Χανδρή 1

Αριθμός * 1

ΤΚ * 18345

Πόλη Παράδοσης * Μοσχάτο

Χώρα Παράδοσης * GR Ελλάδα

Χώρα Κατασκευής CN Κίνα

Κωδ. Ανάληψης Υποχρέωσης

Περιληπτική περιγραφή *

Προμήθεια επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών και οθονών για τις ανάγκες της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης

250 χαρακτήρες.

Περιγραφή με όρους CPVS *

1 από 2

30213300-8 Επιτραπέζιοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικειμένου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Κωδικός Προϋπολογισμού Φορέα

Εικόνα 45 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Εντολής Πληρωμής» - Αντικείμενο 1

Περιγραφή με όρους CPVS *

2 από 2

30231310-3 Επίπεδες οθόνες

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικειμένου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Εικόνα 46 : Επιμέρους καρτέλα προσδιορισμού πρόσθετου CPV ανά αντικείμενο

Στοιχεία Αντικειμένου(ων)

2 από 2

+

×

Ποσότητα *

1,00

Μονάδες Μέτρησης *

E48 Υπηρεσία

Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ *

45.000,00

ΦΠΑ *

24

Νόμισμα *

EUR EUR

Ελληνικό ΑΦΜ

ΑΦΜ *

094282935

Όνομα *

A Ελλάδα

Χώρα *

GR Ελλάδα

Αρ. Τιμολογίου *

Διεύθυνση Παράδοσης *

Αριθμός *

1

TK *

18345

Πόλη Παράδοσης *

Μοσχάτο

Χώρα Παράδοσης *

GR Ελλάδα

Χώρα Κατασκευής

CN Κίνα

Κωδ. Ανάληψης Υποχρέωσης

Περιληπτική περιγραφή *

Παροχή υπηρεσιών συντήρησης και υποστήριξης των προσφερόμενων επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών για δύο έτη.

288 χαρακτήρες.

Περιγραφή με όρους CPVS *

1 από 1

72611000-6 Υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης ηλεκτρονικών υπολογιστών

Εισάγετε μέρος του κωδικού CPV ή μέρος της περιγραφής του αντικείμενου της δημόσιας σύμβασης και επιλέξτε το επιθυμητό.

Κωδικός Προϋπολογισμού Φορέα

Εικόνα 47 : «Στοιχεία αντικειμένου(ων)» φόρμας καταχώρισης «Εντολή Πληρωμής» - Διαγραφή Αντικειμένου 2

A/A ↑↓	Ποσότητα	Μονάδες Μέτρησης	Συνολικό Κόστος χωρίς ΦΠΑ	ΦΠΑ	Νόμισμα	Περιληπτική περιγραφή	Περισσότερα	Διαγραφή
1	1000.00	Τεμάχιο	560000.00	24	Ευρώ	Προμήθεια επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών και οθονών για τις ανάγκες της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	>	
2	1.00	Υπηρεσία	45000.00	24	EUR	Παροχή υπηρεσιών συντήρησης και τεχνικής υποστήριξης των προσφερόμενων επιτραπέζιων ηλεκτρονικών υπολογιστών για δύο έτη.	>	

<< < (1 of 1) > >>

Εικόνα 48 : Οθόνη διαχείρισης επιμέρους καρτελών προσδιορισμού αντικειμένων – Διαγραφή Αντικειμένου 2

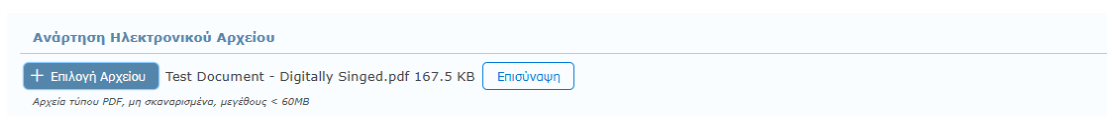
Επισημαίνεται ειδικότερα για το πεδίο «Αρ. Τιμολογίου*» ότι μπορούν να καταχωριστούν περισσότερα του ενός τιμολόγια υπό την προϋπόθεση ότι αφορούν την ίδια εντολή πληρωμής.

16.2.2.3.7 Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου

Στην ενότητα «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» ο χρήστης προχωρά σε πρώτη φάση σε μία **προσωρινή επισύναψη** του σχετικού ηλεκτρονικού αρχείου / εγγράφου της εντολής πληρωμής στη φόρμα καταχώρισης, επιλέγοντας το κουμπί ενέργειας «**+Επιλογή Αρχείου**». Ο χρήστης επισυνάπτει ένα αρχείο ψηφιακά υπογεγραμμένο σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, σε μορφότυπο PDF και μεγέθους <60MB. Στη συνέχεια για την οριστική επισύναψη επιλέγει το κουμπί ενέργειας «Επισύναψη». Τέλος, διατίθεται η δυνατότητα μεταφόρτωσης μέσω του κουμπιού ενέργειας «Λήψη Αρχείου» καθώς και διαγραφής («**x**») του ηλεκτρονικού αρχείου που επισυνάφθηκε.

Εικόνα 49 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - αρχική

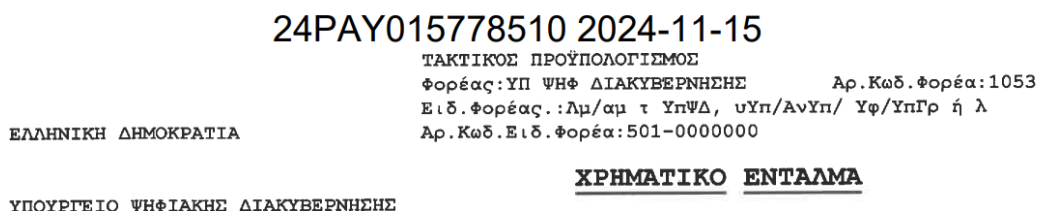

Εικόνα 50 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - ενδιάμεση

Εικόνα 51 : «Ανάρτηση Ηλεκτρονικού Αρχείου» φόρμας καταχώρισης «Σύμβασης» - τελική

Με την επιτυχή καταχώριση (σε συνέχεια της επιλογής «Καταχώριση» από το δευτερεύον μενού και την επικύρωση της συμπληρωμένης φόρμας) αποδίδεται στην καταχώριση ένας μοναδικός ΑΔΑΜ της μορφής ΧΧΡΑΥΥΥΥΥΥΥΥΥΥ (ενδεικτικό παράδειγμα: 24SYMV015778510) όπου ΧΧ=τα δύο ψηφία του έτους καταχώρισης και ΥΥΥΥΥΥΥΥΥΥ=έννας κωδικός εννέα ψηφίων, ο οποίος και αποτυπώνεται στο σχετικό συνημμένο ηλεκτρονικό αρχείο/έγγραφο της καταχώρισης.

Εικόνα 52 : Αποτύπωση ΑΔΑΜ καταχώρισης εντολής πληρωμής σε έγγραφο πράξης ή απόφασης

16.3 Δημοσιότητα σε ενωσιακό επίπεδο

16.3.1 Θεσμικό πλαίσιο

16.3.1.1 Γενικοί κανόνες για προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις

Η προβλεπόμενη δημοσιότητα και διαφάνεια των δημοσίων συμβάσεων άνω των ενωσιακών ορίων επιτυγχάνεται με τη σύνταξη και τη δημοσίευση προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων, όπως προκαταρκτικές προκηρύξεις⁴²³, προκηρύξεις σύμβασης⁴²⁴, γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων⁴²⁵ και γνωστοποίησης για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής⁴²⁶, σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες σύνταξης και λεπτομερειών δημοσιότητας⁴²⁷:

- **περιλαμβάνουν συγκεκριμένες πληροφορίες**⁴²⁸ υπό τη μορφή τυποποιημένων εντύπων, συμπεριλαμβανομένων και των τυποποιημένων εντύπων για τα διορθωτικά

⁴²³ Βλ. «Άρθρο 62 - Προκαταρκτικές προκηρύξεις (άρθρο 48 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και «Άρθρο 291 - Περιοδικές ενδεικτικές προκηρύξεις (άρθρο 67 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)» του Ν. 4412/2016

⁴²⁴ Βλ. «Άρθρο 63 - Προκηρύξεις σύμβασης (άρθρο 49 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) και «Άρθρο 293 - Προκήρυξη σύμβασης (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)» του Ν. 4412/2016

⁴²⁵ Βλ. «Άρθρο 64 - Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» και «Άρθρο 294 - Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)» του Ν. 4412/2016

⁴²⁶ Βλ. «Άρθρο 292 - Γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής (άρθρο 68 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)» του Ν. 4412/2016

⁴²⁷ Βλ. «Άρθρο 64 - Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)», «Άρθρο 66 Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο (άρθρο 52 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη», «Άρθρο 294 Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)» και «Άρθρο 296 Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 72 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)»

⁴²⁸ Βλ. το Παράρτημα V του Προσαρτήματος Α' για το Βιβλίο II αντίστοιχα τα Παραρτήματα VI Μέρος Α', VI Μέρος Β', X, XI και XII του Προσαρτήματος Β' για το Βιβλίο II του Ν.4412/2016

- **συντάσσονται, διαβιβάζονται με ηλεκτρονικά μέσα στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης (EU Publication Office) και δημοσιεύονται, σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες⁴²⁹**
- **δημοσιεύονται εξ ολοκλήρου στην επίσημη(-ες) γλώσσα(-ες) των θεσμικών οργάνων της Ένωσης που επιλέγεται από την Αναθέτουσα Αρχή/τον Αναθέτων Φορέα, και αυθεντικό θεωρείται μόνο το (τα) κείμενο(-α) που δημοσιεύεται (-ονται) στη γλώσσα αυτή ή στις γλώσσες αυτές, ενώ μία περίληψη των σημαντικότερων στοιχείων κάθε προκήρυξης/γνωστοποίησης δημοσιεύεται και στις λοιπές επίσημες γλώσσες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης**
- **απαιτείται να αποδεικνύεται η ημερομηνία αποστολής τους και ως εκ τούτου η Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης (EU Publication Office) χορηγεί βεβαίωση, η οποία συνιστά απόδειξη της πραγματοποίησης της δημοσίευσης, όσον αφορά την παραλαβή και τη δημοσίευση των πληροφοριών που διαβιβάστηκαν, επισημαίνοντας την ημερομηνία της εν λόγω δημοσίευσης**
- **δεν δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο πριν από την ημερομηνία δημοσίευσης σε ενωσιακό επίπεδο, εκτός και αν δεν έχει υπάρξει ενημέρωση για τη δημοσίευση εντός 48 ωρών από τη βεβαίωση παραλαβής της προκήρυξης/γνωστοποίησης**
- **σε δημοσιεύσεις σε εθνικό επίπεδο δεν θα πρέπει να περιλαμβάνονται πληροφορίες άλλες από εκείνες που αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης (EU Publication Office) ή δημοσιεύονται στο «προφίλ αγοραστή» αλλά αναφέρουν την ημερομηνία αποστολής ή δημοσίευσης**

⁴²⁹ Βλ. το [Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Α΄](#) για το Βιβλίο I και αντίστοιχα το [Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β΄](#) για το Βιβλίο II του Ν. 4412/2016

Σημειώσεις:

- Οι Αναθέτουσες Αρχές/Αναθέτοντες Φορείς δύναται να δημοσιεύουν προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις για δημόσιες συμβάσεις που δεν υπόκεινται στην υποχρεωτική δημοσίευση που απευθύνεται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης (EU Publication Office), με την προϋπόθεση ότι αποστέλλονται με ηλεκτρονικά μέσα, με το μορφότυπο και, σύμφωνα με συγκεκριμένες διαδικασίες διαβίβασης⁴³⁰
- Οι προκαταρκτικές προκηρύξεις ή οι περιοδικές ενδεικτικές προκηρύξεις δεν δημοσιεύονται στο «προφίλ αγοραστή» πριν από την αποστολή στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης (EU Publication Office) της προκήρυξης/γνωστοποίησης με την οποία ανακοινώνεται η δημοσίευσή τους υπό τη μορφή αυτή, αναφέρουν δε την ημερομηνία αυτής της αποστολής.

16.3.1.2 Ειδικοί κανόνες για γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης

Επιπρόσθετα και ειδικότερα όσον αφορά τη γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης ισχύουν οι εξής κανόνες⁴³¹:

- **αποστέλλεται το αργότερο 30 ημέρες μετά τη σύναψη σύμβασης ή Συμφωνίας-Πλαίσιο, σε συνέχεια της σχετικής απόφασης ανάθεσης ή σύναψης, και περιέχει συγκεκριμένες προβλεπόμενες πληροφορίες⁴³²**

⁴³⁰ Βλ. [Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Α΄](#) για το Βιβλίο I και αντίστοιχα το [Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β΄](#) για το Βιβλίο II του Ν.4412/2016.

⁴³¹ Βλ. «Άρθρο 64 Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)»

- περιέχει **σχετική επισήμανση** εφόσον η προκήρυξη διαγωνισμού για τη σχετική σύμβαση είχε γίνει υπό τη μορφή προκαταρκτικής προκήρυξης και η Αναθέτουσα Αρχή **αποφασίσει να μην αναθέσει περαιτέρω συμβάσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτεται από την προκαταρκτική προκήρυξη**
- **δεν απαιτείται** η αποστολή γνωστοποίησης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης **στην περίπτωση εκτελεστικών συμβάσεων Συμφωνίας-Πλαίσιο**
- **στην περίπτωση Δυναμικού Συστήματος Αγορών αποστέλλεται το αργότερο 30 ημέρες μετά την ανάθεση κάθε συγκεκριμένης σύμβασης ή μετά τη λήξη εκάστου τριμήνου συγκεντρώνοντας τις συγκεκριμένες συμβάσεις σε τριμηνιαία βάση**

Σημείωση:

- Ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη σύναψη της σύμβασης ή της Συμφωνίας-Πλαίσιο μπορούν να μη δημοσιεύονται, όταν η γνωστοποίησή τους μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων, να είναι αντίθετη, καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο, προς το δημόσιο συμφέρον ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένων δημόσιων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων ή να βλάψει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των Οικονομικών Φορέων.
- Ειδικότερα όσον αφορά Αναθέτοντες Φορείς (Βιβλίο II) και στην περίπτωση συμβάσεων υπηρεσιών έρευνας και ανάπτυξης («υπηρεσίες E και A»), οι

⁴³² Βλ. Μέρος Δ' [Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α'](#) για το Βιβλίο I και αντίστοιχα [Παράρτημα XII του Προσαρτήματος Β'](#) για το Βιβλίο II του Ν.4412/2016

πληροφορίες σχετικά με τη φύση και την ποσότητα των υπηρεσιών μπορούν να περιοριστούν: α) στην ένδειξη «υπηρεσίες Ε και Α» αν η σύμβαση έχει ανατεθεί με διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προκήρυξη διαγωνισμού, λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της ανάθεσης, β) σε πληροφορίες οι οποίες είναι τουλάχιστον τόσο αναλυτικές όσο αναφέρονται στη προκήρυξη που χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για την προκήρυξη του διαγωνισμού.

- Ειδικότερα όσον αφορά Αναθέτοντες Φορείς (Βιβλίο ΙΙ) οι πληροφορίες που παρέχονται, σύμφωνα με το Παράρτημα ΧΙΙ του Προσαρτήματος Β΄ και δηλώνονται ως μη δημοσιεύσιμες, δημοσιεύονται μόνο σε απλουστευμένη μορφή και, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΧ του Προσαρτήματος Β΄, για στατιστικούς λόγους.

16.3.1.3 Πληροφορίες γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης

Οι πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στις γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων⁴³³ είναι:

1. Επωνυμία, αριθμός ταυτοποίησης (εφόσον προβλέπεται στην εθνική νομοθεσία), διεύθυνση συμπεριλαμβανομένου του κωδικού NUTS, τηλέφωνο, αριθμός τηλεομοιοτυπίας, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και διεύθυνση διαδικτύου της αναθέτουσας αρχής και, εάν διαφέρουν, της υπηρεσίας από την οποία μπορούν να λαμβάνονται πρόσθετες πληροφορίες.

2. Τύπος αναθέτουσας αρχής και κύρια δραστηριότητα που ασκεί.

⁴³³ Βλ. Ν. 4412/2016 Προσάρτημα Α΄ - Παράρτημα V - Μέρος Δ΄ «Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στις γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων»

3. Κατά περίπτωση, διευκρίνιση ότι η αναθέτουσα αρχή είναι ΚΑΑ ή ότι πρόκειται για άλλη μορφή από κοινού διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης.
4. Κωδικοί CPV.
5. Κωδικός NUTS για τον κύριο τόπο εκτέλεσης των έργων σε περίπτωση συμβάσεων έργων ή ο κωδικός NUTS για τον κύριο τόπο παράδοσης ή εκτέλεσης σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών.
6. Περιγραφή της δημόσιας σύμβασης: φύση και έκταση των έργων, φύση και ποσότητα ή αξία των προμηθειών, φύση και έκταση των υπηρεσιών. Εάν η σύμβαση διαιρείται σε τμήματα, οι σχετικές πληροφορίες παρέχονται για κάθε τμήμα. Κατά περίπτωση, περιγραφή τυχόν προαιρέσεων.
7. Είδος διαδικασίας ανάθεσης· σε περίπτωση διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, αιτιολόγηση της επιλογής αυτής.
8. Κατά περίπτωση, διευκρίνιση του αν: α) πρόκειται για συμφωνία-πλαίσιο· β) πρόκειται για δυναμικό σύστημα αγορών.
9. Κριτήρια προβλεπόμενα στο άρθρο 86 τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την ανάθεση της σύμβασης ή των συμβάσεων. Όπου ενδείκνυται, διευκρίνιση σχετικά με το αν πρόκειται για ηλεκτρονικό πλειστηριασμό (στην περίπτωση των ανοικτών ή των κλειστών διαδικασιών ή των ανταγωνιστικών διαδικασιών με διαπραγμάτευση).
10. Ημερομηνία της σύναψης της σύμβασης ή των συμβάσεων ή της συμφωνίας ή συμφωνιών-πλαίσιο κατόπιν απόφασεως για την ανάθεση ή τη σύναψή της.
11. Αριθμός των προσφορών που ελήφθησαν για κάθε ανάθεση, στον οποίο περιλαμβάνεται: α) ο αριθμός των προσφορών που ελήφθησαν από οικονομικούς φορείς που είναι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις· β) ο αριθμός των προσφορών που ελήφθησαν από άλλο κράτος μέλος ή από τρίτη χώρα· γ) ο αριθμός των προσφορών που ελήφθησαν ηλεκτρονικά.
12. Για κάθε ανάθεση, επωνυμία, διεύθυνση συμπεριλαμβανομένου του κωδικού NUTS, τηλέφωνο, αριθμός τηλεομοιοτυπίας, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και διεύθυνση διαδικτύου του αναδόχου ή των αναδόχων, συμπεριλαμβανομένων: α)

πληροφοριών σχετικά με το αν ο ανάδοχος είναι μικρομεσαία επιχείρηση· β) πληροφοριών σχετικά με το αν η σύμβαση ανατέθηκε σε ένωση οικονομικών φορέων (σύμπραξη, κοινοπραξία ή άλλο).

13. Αξία της (των) επιλεγείσας(-ών) προσφοράς(-ών) ή υψηλότερη και χαμηλότερη προσφορά που ελήφθησαν υπόψη για την ανάθεση της σύμβασης ή των συμβάσεων.

14. Κατά περίπτωση, για κάθε ανάθεση, αξία και ποσοστό της σύμβασης που ενδέχεται να ανατεθεί με υπεργολαβία σε τρίτους.

15. Πληροφορίες σχετικά με το αν η σύμβαση σχετίζεται με έργο και/ή πρόγραμμα που χρηματοδοτείται με πόρους της Ένωσης.

16. Επωνυμία και διεύθυνση του αρμοδίου οργάνου για τις διαδικασίες προσφυγής και, κατά περίπτωση, διαμεσολάβησης. Ακριβείς πληροφορίες όσον αφορά την προθεσμία υποβολής των προσφυγών ή, ενδεχομένως, επωνυμία, διεύθυνση, αριθμός τηλεφώνου και τηλεομοιοτυπίας καθώς και διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της υπηρεσίας από την οποία μπορούν να λαμβάνονται αυτές οι πληροφορίες.

17. Ημερομηνία ή ημερομηνίες και αναφορά των στοιχείων προηγούμενων δημοσιεύσεων στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με τη σύμβαση ή τις συμβάσεις που δημοσιοποιείται με την παρούσα.

18. Ημερομηνία αποστολής της γνωστοποίησης.

19. Οποιοσδήποτε άλλες σχετικές πληροφορίες.

16.3.1.4 Πληροφορίες γνωστοποίησης τροποποίησης συναφθείσας σύμβασης

Οι πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στις γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων⁴³⁴ είναι:

1. Επωνυμία, αριθμός ταυτοποίησης (εφόσον προβλέπεται στην εθνική νομοθεσία), διεύθυνση συμπεριλαμβανομένου του κωδικού NUTS, τηλέφωνο, αριθμός τηλεομοιοτυπίας, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και διεύθυνση διαδικτύου της αναθέτουσας αρχής και, εάν διαφέρουν, της υπηρεσίας από την οποία μπορούν να λαμβάνονται πρόσθετες πληροφορίες.
2. Κωδικοί CPV.
3. Ο κωδικός NUTS για τον κύριο τόπο εκτέλεσης των έργων σε περίπτωση συμβάσεων έργων ή ο κωδικός NUTS για τον κύριο τόπο παράδοσης ή εκτέλεσης σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών.
4. Περιγραφή της δημόσιας σύμβασης πριν και μετά την τροποποίηση: φύση και έκταση των έργων, φύση και ποσότητα ή αξία των προμηθειών, φύση και έκταση των υπηρεσιών.
5. Κατά περίπτωση, αύξηση της τιμής που προκλήθηκε από την τροποποίηση.
6. Περιγραφή των περιστάσεων που κατέστησαν αναγκαία την τροποποίηση.
7. Ημερομηνία της απόφασης ανάθεσης της σύμβασης.

⁴³⁴ Βλ. Ν. 4412/2016 Προσάρτημα Α' - Παράρτημα V - Μέρος Ζ' «Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στις γνωστοποιήσεις τροποποίησης σύμβασης κατά τη διάρκειά της (όπως αναφέρεται στην παρ. 1 του άρθρου 132)»

8. Κατά περίπτωση, επωνυμία, διεύθυνση συμπεριλαμβανομένου του κωδικού NUTS, τηλέφωνο, αριθμός τηλεομοιοτυπίας, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και διεύθυνση διαδικτύου του νέου οικονομικού φορέα ή των νέων οικονομικών φορέων.
9. Πληροφορίες σχετικά με το αν η σύμβαση σχετίζεται με έργο και/ή πρόγραμμα που χρηματοδοτείται με πόρους της Ένωσης.
10. Επωνυμία και διεύθυνση οργάνου επίβλεψης και του αρμοδίου οργάνου για τις διαδικασίες προσφυγής και, κατά περίπτωση, διαμεσολάβησης. Ακριβείς πληροφορίες όσον αφορά τις προθεσμίες υποβολής των προσφυγών ή, ενδεχομένως, επωνυμία, διεύθυνση, αριθμός τηλεφώνου και τηλεομοιοτυπίας καθώς και διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της υπηρεσίας από την οποία μπορούν να λαμβάνονται αυτές οι πληροφορίες.
11. Ημερομηνία ή ημερομηνίες και αναφορά των στοιχείων προηγούμενων δημοσιεύσεων στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με τη σύμβαση ή τις συμβάσεις της παρούσας γνωστοποίησης.
12. Ημερομηνία αποστολής της γνωστοποίησης.
13. Οποιοσδήποτε άλλες σχετικές πληροφορίες.

16.3.2 Πρακτική εφαρμογή

16.3.2.1 Επιχειρησιακές πτυχές και εξοικείωση με eNotices2/TED2

16.3.2.1.1 SIMAP και Εκτελεστικός Κανονισμός eForms

Το πληροφοριακό σύστημα δημοσιότητας και διαφάνειας της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU Publication Office) για τις Δημόσιες Συμβάσεις **SIMAP** (fr.: **systeme d'information pour les marchés publics**) παρέχει δυνατότητες καταχώρησης και πρόσβασης πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων που διεξάγονται από Αναθέτουσες Αρχές και Αναθέτοντες Φορείς στην **Ευρωπαϊκή Ένωση**, του **Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου** ή/και

πέραν αυτού, στο πλαίσιο εφαρμογής του **Εκτελεστικού Κανονισμού της ΕΕ για τα eForms**⁴³⁵, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Εικόνα 53 : SIMAP (fr.: système d'information pour les marchés publics)

Βασικός στόχος είναι μέσω των **έξι (6)** θεσμοθετημένων **ηλεκτρονικών εντύπων (eForms)** που επιτρέπουν τη δημοσίευση **σαράντα (40)** διαφορετικών

⁴³⁵ βλ. EUR-lex [Ενοποιημένο κείμενο Εκτελεστικού Κανονισμού \(ΕΕ\) 2019/1780](#) «Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1780 της Επιτροπής, της 23ης Σεπτεμβρίου 2019, για την κατάρτιση τυποποιημένων εντύπων για τη δημοσίευση προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων και για την κατάργηση του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2015/1986 (ηλεκτρονικά έντυπα) (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ»

προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων να καλυφθούν οι σχετικές υποχρεώσεις που προβλέπονται από τις αντίστοιχες Οδηγίες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις του κλασικού τομέα⁴³⁶, των εξαιρούμενων τομέων (ύδατος, ενέργειας, μεταφορών και ταχυδρομικών υπηρεσιών)⁴³⁷, των παραχωρήσεων⁴³⁸, της ασφάλειας και άμυνας⁴³⁹ και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ⁴⁴⁰. Ωστόσο, με τον εν λόγω Εκτελεστικό Κανονισμό επιχειρείται ένας εκτενής θεσμικός, επιχειρησιακός και τεχνολογικός ανασχεδιασμός με την υιοθέτηση ενός εμπειριστατωμένου μοντέλου δεδομένων (eForms EDM XML), που σκοπεύει στη περαιτέρω διευκόλυνση και απλοποίηση της πρόσβασης σε σχετικές επιχειρηματικές ευκαιρίες των επιχειρήσεων (Οικονομικών Φορέων) αλλά και την αποτελεσματικότερη και εμπειριστατωμένη πληροφόρηση ή/και παρακολούθηση των δημοσίων συμβάσεων ή/και της εφαρμογής σχετικών ή σχετιζόμενων πολιτικών.

⁴³⁶ βλ. EUR-lex [Ενοποιημένο κείμενο Οδηγίας 2014/24/ΕΕ](#) «Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ»

⁴³⁷ βλ. EUR-lex [Ενοποιημένο κείμενο Οδηγίας 2014/25/ΕΕ](#) «Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ»

⁴³⁸ βλ. EUR-lex [Ενοποιημένο κείμενο Οδηγίας 2014/23/ΕΕ](#) «Οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ»

⁴³⁹ βλ. EUR-lex [Οδηγία 2009/81/ΕΚ](#) «Οδηγία 2009/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας καθώς και την τροποποίηση των οδηγιών 2004/17/ΕΚ και 2004/18/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)»

⁴⁴⁰ βλ. EUR-lex Ενοποιημένο κείμενο Κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) «Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 2018, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης, την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1296/2013, (ΕΕ) αριθ. 1301/2013, (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) αριθ. 1304/2013, (ΕΕ) αριθ. 1309/2013, (ΕΕ) αριθ. 1316/2013, (ΕΕ) αριθ. 223/2014, (ΕΕ) αριθ. 283/2014 και της απόφασης αριθ. 541/2014/ΕΕ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012»

Πίνακας 11 : Λίστα eForms της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ

eForms	Προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις κλασικού τομέα δημοσίων συμβάσεων (Οδηγία 2014/24/ΕΕ)
Τροποποίηση	38 - Τροποποίηση σύμβασης - Γνωστοποίηση τροποποίησης σύμβασης – γενική οδηγία
Προγραμματισμός (Σχεδιασμός)	1 - Σχεδιασμός - Γνωστοποίηση της δημοσίευσης προκαταρκτικής προκήρυξης στο «προφίλ αγοραστή» – γενική οδηγία Άρθρο 48 παράγραφος 1 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	4 - Σχεδιασμός - Προκαταρκτική προκήρυξη που χρησιμοποιείται μόνο για πληροφορίες – γενική οδηγία Άρθρο 48 παράγραφος 1 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	7 - Σχεδιασμός - Προκαταρκτική προκήρυξη που χρησιμοποιείται για τη σύντμηση των προθεσμιών για την παραλαβή των προσφορών – γενική Άρθρο 27 παράγραφος 2 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ, Άρθρο 28 παράγραφος 3 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
Διαγωνιστική Διαδικασία	10 - Ανταγωνισμός - Προκαταρκτική προκήρυξη που χρησιμοποιείται ως προκήρυξη διαγωνισμού – γενική οδηγία, τυποποιημένο καθεστώς Άρθρο 48 παράγραφος 2 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	12 - Ανταγωνισμός - Προκαταρκτική προκήρυξη που χρησιμοποιείται ως προκήρυξη διαγωνισμού – γενική οδηγία, απλοποιημένο καθεστώς Άρθρο 75 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	16 - Ανταγωνισμός - Προκήρυξη σύμβασης – γενική οδηγία, τυποποιημένο καθεστώς Άρθρο 49 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	20 - Ανταγωνισμός - Προκήρυξη σύμβασης – γενική οδηγία, απλοποιημένο καθεστώς Άρθρο 75 παράγραφος 1 στοιχείο α) της οδηγίας 2014/24/ΕΕ

	23 - Ανταγωνισμός - Προκήρυξη διαγωνισμού μελετών – γενική οδηγία, διαγωνισμός μελετών Άρθρο 79 παράγραφος 1 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
Εκούσια Διαφάνεια	25 - Προκοινοποίηση απευθείας ανάθεσης - Προκήρυξη για εκούσια εκ των προτέρων διαφάνεια – γενική οδηγία Άρθρο 3α της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ
Γνωστοποίηση Αποτελέσματος	29 - Αποτέλεσμα - Γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης – γενική οδηγία, τυποποιημένο καθεστώς Άρθρο 50 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	33 - Αποτέλεσμα - Γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης – γενική οδηγία, απλοποιημένο καθεστώς Άρθρο 75 παράγραφος 2 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
	36 - Αποτέλεσμα - Γνωστοποίηση αποτελέσματος διαγωνισμού μελετών – γενική οδηγία Άρθρο 79 παράγραφος 2 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ
Αλλαγή	Γνωστοποίηση αλλαγής σε οποιαδήποτε από τις προκηρύξεις που αναφέρονται ανωτέρω

16.3.2.1.2 TED (*Tenders Electronic Daily*)

Η βάση δεδομένων TED⁴⁴¹, μέρος του SIMAP, είναι η ηλεκτρονική έκδοση του Συμπληρώματος της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αφορά στην κατά νόμο δημοσιότητα Δημοσίων Συμβάσεων. Όλες οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων άνω των ορίων⁴⁴² πρέπει να δημοσιεύονται σε όλη την ΕΕ, δωρεάν και αποκλειστικά ηλεκτρονικά μέσω του TED (σειρά S, Επίσημη Εφημερίδα S ή ΕΕ S). Εκτός από τις τρέχουσες διαδικασίες, η βάση δεδομένων του TED επιτρέπει την πρόσβαση στα αρχεία της σειράς S σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, μέσω

- **ενιαίας διεπαφής σύνθετης αναζήτησης** με δυνατότητες εισαγωγής πολλαπλών κριτηρίων αναζήτησης, όπως ενδεικτικά γεωγραφικά δεδομένα, αντικείμενο ή/και αξία της σύμβασης, είδος διαδικασίας, λέξεις-κλειδιά, προθεσμία υποβολής, κ.α.
- **εξειδικευμένης αναζήτησης** που επιτρέπει τη **σύνθεση εμπειριστατωμένων ερωτημάτων αναζήτησης** σε συγκεκριμένες περιοχές πληροφορίας συνδυάζοντας τα κριτήρια με συντελεστές (ενδεικτικά AND, OR, >=, SORT BY, κ.α.)
- **πλοήγησης ανά θέμα**, όπως

⁴⁴¹ βλ. ελληνική εκδοχή του [ιστότοπου](#) του TED

⁴⁴² βλ. άρθρο 5 και 235 του Ν.4412/2016

- **επιχειρηματικές ευκαιρίες** (οργανωμένες ανά ομάδες ή/και είδη)
- **επιχειρηματικό τομέα** (μέσω της ιεραρχικής αποτύπωσης στη βάση της κατηγοριοποίησης CPV)
- **τόπο εκτέλεσης** (μέσω της ιεραρχικής αποτύπωσης και της οπτικοποίησης σε εικονικό χάρτη στη βάση της κωδικοποίησης NUTS)

16.3.2.1.3 eNotices 2

Η ηλεκτρονική εφαρμογή [eNotices2](#), μέρος του SIMAP, δίνει τη δυνατότητα της ηλεκτρονικής πρόσβασης, συμπλήρωσης, διαχείρισης και υποβολής στο TED των προκηρύξεων ή/και γνωστοποιήσεων στη βάση των ηλεκτρονικών εντύπων (eForms) που θεσμοθετήθηκαν με τον σχετικό Εκτελεστικό Κανονισμό. Η εφαρμογή εφαρμόζει ορισμένους κανόνες επιχειρηματικής και τεχνικής επικύρωσης στις προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις συμβάσεων, αλλά αποτελεί ευθύνη των Αναθετουσών Αρχών να διασφαλίζουν ότι το περιεχόμενο των προκηρύξεων είναι ορθό και ότι συμμορφώνεται με τη σχετική νομοθεσία και τις κατευθυντήριες γραμμές.

Σημειώνεται ότι σε εθνικό επίπεδο, ως **αναγνωριστικό οργανισμού της Αναθέτουσας Αρχής** χρησιμοποιείται υποχρεωτικά ο **κωδικός του φορέα στο Μητρώο ΑΑΗΤ** (Αναθετουσών Αρχών Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης⁴⁴³, ενώ ως **αναγνωριστικό για τους Οικονομικούς Φορείς** χρησιμοποιείται ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ).

⁴⁴³ βλ. [ιστότοπο](#) του Μητρώου ΑΑΗΤ

Συνοπτικά επισημαίνονται και τα εξής:

- από **31.01.2024** καθίσταται υποχρεωτική η αποκλειστική χρήση της εφαρμογής **eNotices 2** και καταργήθηκε η παλαιά εφαρμογή eNotices
- τα επιμέρους στοιχεία καταχώρησης (**πεδία**) στα τυποποιημένα ηλεκτρονικά έγγραφα (eForms) στο eNotices 2 διακρίνονται σε **υποχρεωτικά** και **προαιρετικά**, σύμφωνα με τον σχετικό Εκτελεστικό Κανονισμό
- το eNotices 2 **δεν λαμβάνει υπόψη του και δεν ελέγχει αν εθνικές θεσμικές επιλογές** καθιστούν υποχρεωτικά σε εθνικό επίπεδο συγκεκριμένα προαιρετικά πεδία του Εκτελεστικού Κανονισμού

16.3.2.1.4 eSenders

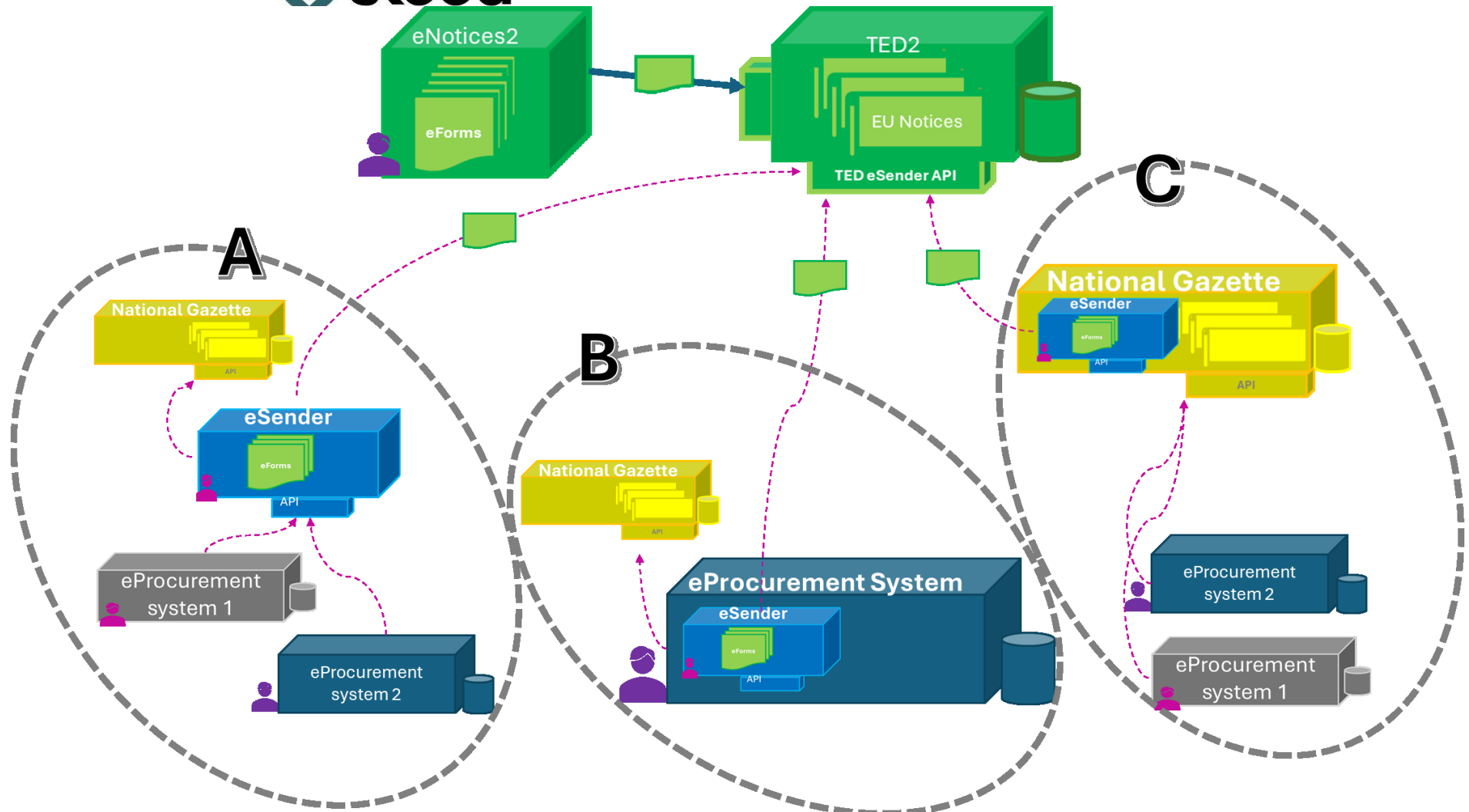
Οι eSenders είναι **δημόσιοι ή ιδιωτικοί οργανισμοί** που ενεργούν ως **ενδιάμεσοι πάροχοι υπηρεσιών για την υποβολή προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων** συμβάσεων με τον απαιτούμενο μορφότυπο (**eForms EDM XML**) στη διεπαφή δεδομένων (API) του TED προκειμένου να πραγματοποιηθεί η σχετική δημοσίευση στο TED. Οι σχετικές υπηρεσίες ή εφαρμογές που προσφέρουν, πέραν της συμπλήρωσης και υποβολής των ηλεκτρονικών εντύπων, περιλαμβάνουν

- προσαρμογή στις εθνικές ανάγκες και θεσμικές επιλογές όσον αφορά κανόνες συμπλήρωσης, ιδίως όσον αφορά τα υποχρεωτικά στοιχεία
- άντληση στοιχείων από συστήματα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων δημοσίων συμβάσεων (eProcurement)
- ενσωμάτωση σε συστήματα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων (eProcurement)

Οι φορείς eSenders

- πολλές φορές αποτελούν εθνικές επίσημες εφημερίδες
- δύναται να είναι είτε δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς που ενεργούν για λογαριασμό των Αναθετουσών Αρχών ή των διαχειριστών συστημάτων eProcurement
- κατά περίπτωση, και αναλόγως το εθνικό θεσμικό πλαίσιο, είναι φορείς κεντρικής κυβέρνησης με αποκλειστική αρμοδιότητα παροχής υπηρεσιών eSender, ενώ σε άλλες χώρες μπορεί να υπάρχουν περισσότεροι δημόσιοι ή εμπορικοί πάροχοι σχετικών υπηρεσιών

Σημειώνεται ότι σε χώρες όπου δεν υπάρχει eSender ή όπου θεσμικά η Αναθέτουσα Αρχή δεν είναι υποχρεωμένη να επιλέξει τη χρήση του, η Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ (EU Publication Office) παρέχει τη διαδικτυακή εφαρμογή eNotices 2 από τον Νοέμβριο του 2022 για τη συμπλήρωση, επικύρωση και υποβολή προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων με τη μορφή ηλεκτρονικών εντύπων (eForms). Επί του παρόντος δεν υφίσταται εθνικός eSender, ωστόσο προβλέπεται η υλοποίηση του στο πλαίσιο του έργου New eProcurement System του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Fund - RRF) που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Εικόνα 54 : Επιχειρησιακές επιλογές υλοποίησης eSender

16.3.2.1.5 eTendering

Το eTendering⁴⁴⁴ αποτέλεσε την ηλεκτρονική πλατφόρμα μέρος του SIMAP και επέκταση του TED για διαχείριση στοιχείων τεκμηρίωσης και διεργασιών διαγωνιστικών διαδικασιών από Αναθέτουσες Αρχές / Αναθέτοντες Φορείς και Οικονομικούς Φορείς, η οποία **καταργήθηκε 30.09.2024**.

16.3.2.1.6 Πρόσβαση και βασικές ρυθμίσεις eNotices²

Το SIMAP είναι προσβάσιμο μέσω συγκεκριμένης διαδικτυακής διεύθυνσης⁴⁴⁵. Στην αρχική οθόνη του συγκεκριμένου διαδικτυακού ιστοτόπου διατίθενται μεταξύ άλλων οι ενότητες «Αναζήτηση δημόσιων διαγωνισμών στο TED», «SIMAP» που περιλαμβάνει σχετικές γενικές πληροφορίες, «Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας της ΕΕ» και «Πρόσβαση σε άλλους ιστοτόπους της οικογένειας TED».

⁴⁴⁴ <https://etendering.ted.europa.eu/>

⁴⁴⁵ Επίσημο URL alias <http://simap.europa.eu> – νέο URL για την ελληνική εκδοχή του ιστοτόπου <https://ted.europa.eu/el/index>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πώς το γνωρίζετε; ▼

Ευρωπαϊκή Ένωση Σύνδεση Ελληνικά

Ανάδοχοι στην ΕΕ
Ted • tenders electronic daily Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας της ΕΕ

Αναζήτηση δημοσίων διαγωνισμών στο TED Αναζήτηση

Περισσότερες επιλογές αναζήτησης: Σύνθετη αναζήτηση Εξειδικευμένη αναζήτηση Πλοήγηση ανά θέμα ▼

TED-together #TEDTogether2024
Joint meeting for eSender, Reuser, eProcurement Ontology and ESPD communities

<p>SIMAP ⓘ</p> <p>Γενικές πληροφορίες</p> <p>Ευρωπαϊκές δημόσιες συμβάσεις</p> <p>Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις προκηρύξεις του TED</p>	<p>Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας της ΕΕ</p> <p>Τελευταία έκδοση: S228/2024 την 22/11/2024</p> <p>Επόμενη έκδοση: 25/11/2024</p>	<p>Πρόσβαση σε άλλους ιστότοπους της οικογένειας TED</p> <p>eNotices2 ↗ ↖</p> <p>TED Developer Docs ↗</p> <p>TED Developer Portal ↗</p>
---	---	---

Εικόνα 55 : Αρχική οθόνη ιστοτόπου SIMAP/TED

Ειδικότερα όσον αφορά το σύστημα eNotices2 διατίθεται σύνδεσμος⁴⁴⁶ για μετάβαση στην αρχική οθόνη του εν λόγω συστήματος, όπου πέραν από χρήσιμες πληροφορίες (ενδεικτικά: Εκτελεστικός Κανονισμός 2019/1780 της Επιτροπής, Βοήθεια μέσω

⁴⁴⁶ URL eNotices2 <https://enotices2.ted.europa.eu/home>

συχνών ερωτήσεων και απαντήσεων, καθώς και δυνατότητα υποβολής αιτήματος HelpDesk, πρόσβαση σε περιβάλλον προεπισκόπησης⁴⁴⁷⁾ παρέχει σύνδεσμο για τη «Σύνδεση με EU Login»⁴⁴⁸⁾ στο eNotices2.

Εικόνα 56 : Οθόνη σύνδεσης eNotices2

⁴⁴⁷ URL eNotices2 preview <https://enotices2.preview.ted.europa.eu/home>

⁴⁴⁸ προϋποθέτει την ύπαρξη προσωπικού σχετικού λογαριασμού EU Login, πρώην λογαριασμό European Commission Authentication Service (ECAS)

Μετά την καταχώρηση των σχετικών διαπιστευτηρίων σύνδεσης, ο συνδεδεμένος χρήστης του eNotices2 έχει πρόσβαση στο **βασικό μενού** της εφαρμογής με τις εξής λειτουργικές ενότητες:

- **«Οι προκηρύξεις μου»** που αφορά
 - στη διαχείριση προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων που έχει ήδη δημιουργήσει και ανεξάρτητα την «Κατάσταση» τους
 - στη δυνατότητα καταχώρησης συσχετιζόμενης ανάρτησης («συνέχεια της διαδικασίας») ή/και διόρθωση υπάρχουσας καταχώρησης («τροποποίηση/αλλαγή»)
 - στην εισαγωγή και αποθήκευση προκήρυξης ή γνωστοποίησης από αρχείο μορφότυπου eForms EDM XML
 - στην εισαγωγή και αποθήκευση δημοσιευμένης προκήρυξης ή γνωστοποίησης απευθείας από το TED
- **«Οι ρυθμίσεις των ηλεκτρονικών εντύπων μου»** που αφορά
 - στις **«Ρυθμίσεις εντύπων»**, ήτοι τον προσδιορισμό βασικών επαναλαμβανόμενων παραμέτρων, όπως ενδεικτικά νομική βάση, είδη εντύπων, προεπιλογές ή ρυθμίσεις πεδίων σε επίπεδο εντύπου
 - στις **«Προεπιλεγμένες τιμές πεδίων»**, ήτοι τις προεπιλογές συγκεκριμένων πεδίων που αφορούν στοιχεία ενδεικτικά του αγοραστή, της τοποθεσίας εκτέλεσης του αντικειμένου και της γλώσσας διάθεσης των εγγράφων της δημόσιας σύμβασης
 - στις **«Ρυθμίσεις κύριου αγοραστή»**, ήτοι αναλυτικά στοιχεία που αφορούν τον οργανισμό του αγοραστή
- **«Ευρετήριο διευθύνσεων»**, ήτοι την καταχώρηση οργανισμών που αναφέρονται σε προκηρύξεις ή γνωστοποιήσεις του χρήστη, και τα αναλυτικά στοιχεία αυτών που απαιτούνται ή χρησιμεύουν στη συμπλήρωση μιας προκήρυξης ή γνωστοποίησης

- «**Οι ομάδες εργασίας μου**», ήτοι η δημιουργία και διαχείριση ομάδων χρηστών με σκοπό συνεργασία/συνδιαχείριση/διαμοιρασμό προκηρύξεων ή/και γνωστοποιήσεων
- «**Δημιουργία προκήρυξης**» που αφορά στη δημιουργία νέας προκήρυξης ή γνωστοποίησης από μηδενική βάση.

16.3.2.2 Μελέτη περίπτωσης: Πρακτική συμπλήρωση eForm γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης

Η μελέτη περίπτωσης, όσον αφορά την επίδειξη πρακτικής καταχώρησης συναφθείσας σύμβασης στο TED μέσω του eNotices2, σχετίζεται με **μία υποθετική Ανοικτή διαγωνιστική διαδικασία με κριτήριο κατακύρωσης της βέλτιστη σχέση ποιότητας-τιμής για την προμήθεια 1.000 ηλεκτρονικών υπολογιστών καθώς και την παροχή υπηρεσιών σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης αυτών για δύο (2) χρόνια, και συγκεκριμένα:**

Η συνολική εκτιμώμενη αξία ανέρχεται σε 650.000€ άνευ ΦΠΑ (600.000€ για τους υπολογιστές και 50.000€ για τις υπηρεσίες) ενώ η προσφορά του αναδόχου ανέρχεται σε συνολικά 605.000€ άνευ ΦΠΑ (560.000€ για τους υπολογιστές και 45.000€ για τις υπηρεσίες). Οι υποτιθέμενοι αντισυμβαλλόμενοι της σύμβασης είναι το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης και η εταιρεία *A Ελλάς*. Επίσης υποτίθεται ότι κατέθεσαν προσφορές και οι εταιρείες *Beta AE* (625.000€ άνευ ΦΠΑ) και *S Hellas* (δεν αποσφραγίστηκε η οικονομική προσφορά διότι η εταιρεία αποκλείστηκε από τη διαδικασία κατά την αξιολόγηση των τεχνικών προσφορών). Η *Beta AE* υπέβαλε προδικαστική προσφυγή στην ΕΑΔΗΣΥ επικαλούμενη ελλείψεις της σχετικής τεχνικής προσφοράς της *A Ελλάς*, ενώ η *S Hellas* υπέβαλε προδικαστική προσφυγή στην ΕΑΔΗΣΥ κατά της απόφασης αποκλεισμού της. Αμφότερες προσφυγές απορρίφθηκαν από την ΕΑΔΗΣΥ. Η *S Hellas* λογίζεται ως μεσαία επιχείρηση.

16.3.2.2.1 Καταχώρηση συμμετεχόντων Οικονομικών Φορέων στο Ευρετήριο διευθύνσεων

Προκειμένου για την αποτελεσματικότερη καταχώρηση στο eNotices2 και την ανάρτηση στο TED μιας γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, προτείνεται να προηγηθεί από το χρήστη η καταχώρηση στο eNotices2 του Αναδόχου Οικονομικού Φορέα και στοιχείων αυτού στο «Ευρετήριο διευθύνσεων».

Εικόνα 57 : Ευρετήριο διευθύνσεων – αρχική οθόνη

Επιλέγοντας το κουμπί «Προσθήκη νέας διεύθυνσης» και στο σχετικό παράθυρο διαλόγου ο χρήστης προσδιορίζει το όνομα του οργανισμού.

Δημιουργία νέας διεύθυνσης ✕

Όνομα

Α Ελλάς

Ακύρωση

Προσθήκη νέας διεύθυνσης

Εικόνα 58 : Δημιουργία νέας διεύθυνσης (νέου οργανισμού) στο Ευρετήριο

Ειδικότερα για την καταχώρηση ενός οργανισμού προτείνεται να συμπληρωθούν στη σχετική φόρμα το σύνολο, τουλάχιστον των υποχρεωτικών, πεδίων που θα χρησιμοποιηθούν στη γνωστοποίηση και σχετίζονται με τον ίδιο τον «Οργανισμό», τη «Διεύθυνση» του, το «Πρόσωπο επικοινωνίας» ή/και τα «Ειδικά Πρόσωπα επικοινωνίας», τα οποία τον εκπροσωπούν για λόγους επικοινωνίας.

▼ Οργανισμός (GR-Company)

Επίσημη ονομασία (BT-500-Organization-Company) ⓘ

EL Α Ελλάς

[Όλα | Τρέχον](#)

[+ Προσθήκη νέου](#)

▼ Νομικό αναγνωριστικό της εταιρείας (GR-Organisation-Identifier)

Αριθμός καταχώρισης (BT-501-Organization-Company) ⓘ

094282035

Τμήμα (BT-16-Organization-Company) ⓘ

Ηλεκτρονική διεύθυνση (BT-505-Organization-Company) ⓘ

www.ibm.com/gr

Τελικό σημείο ανταλλαγής πληροφοριών (URL) (BT-509-Organization-Company) ⓘ

Εικόνα 59 : Στοιχεία ενότητας «Οργανισμός (GR-Company)» στο «Ευρετήριο διευθύνσεων»

Σημείωση: Το πεδίο «Νομικό αναγνωριστικό της εταιρείας (GR-Organisation-Identifier)» αφορά τον ΑΦΜ του Αναδόχου.

▼ Διεύθυνση (GR-Company-Address)

Ταχυδρομική διεύθυνση (BT-510(a)-Organization-Company) ⓘ

Λεωφόρος Κηφισίας 284

Ταχυδρομική διεύθυνση (BT-510(b)-Organization-Company) ⓘ

Ταχυδρομική διεύθυνση (BT-510(c)-Organization-Company) ⓘ

Πόλη (BT-513-Organization-Company) ⓘ

Χαλάνδρι

Ταχυδρομικός κώδικας (BT-512-Organization-Company) ⓘ

15232

Υποδιαίρεση χώρας (NUTS) (BT-507-Organization-Company) ⓘ

Βόρειος Τομέας Αθηνών ✕

Χώρα (BT-514-Organization-Company) ⓘ

Ελλάδα ▼

Εικόνα 60 : Στοιχεία ενότητας «Διεύθυνση (GR-Company-Address)» στο «Ευρετήριο διευθύνσεων»

▼ Πρόσωπο επικοινωνίας (GR-Company-Contact)

Πρόσωπο επικοινωνίας (BT-502-Organization-Company) ⓘ

Γεώργιος-Δημήτρης Παπαθανασίου

Email (BT-506-Organization-Company) ⓘ

direct@gr.ibm.com

Τηλέφωνο (BT-503-Organization-Company) ⓘ

+302106881111

Φαξ (BT-739-Organization-Company) ⓘ

8001168220

Εικόνα 61 : Στοιχεία ενότητας «Πρόσωπο επικοινωνίας (GR-Company-Contact)» στο «Ευρετήριο διευθύνσεων»

Για την αποθήκευση των καταχωρημένων στοιχείων του Αναδόχου στο eNotices2, ο χρήστης επιλέγει το κουμπί ενέργειας «Αποθήκευση διεύθυνσης».

Σημείωση: Στο σημείο αυτό προτείνεται να πραγματοποιείται και η καταχώρηση στο «Ευρετήριο διευθύνσεων» των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία Οικονομικών Φορέων, ήτοι στην προκειμένη περίπτωση των εταιρειών *Beta AE* και *S Hellas*.

16.3.2.2.2 Δημιουργία ηλεκτρονικής φόρμας γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης

Για την καταχώρηση στο eNotices2 και ανάρτηση στο TED μιας γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, προτείνεται ο χρήστης να χρησιμοποιήσει τη **δημοσιευμένη** σχετική προκήρυξη της διαγωνιστικής διαδικασίας, προκειμένου να προ-συμπληρωθούν τα πολυάριθμα στοιχεία που σχετίζονται με αυτήν και είναι υποχρεωτικά για στο ηλεκτρονικό έντυπο της γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να μεταβεί στη λειτουργική ενότητα «Οι προκηρύξεις μου» μέσω του βασικού μενού. Εκεί αναζητά τη σχετική δημοσιευμένη προκήρυξη προκειμένου από το μενού «Ενέργειες» αυτής να προχωρήσει σε «Συνέχιση της διαδικασίας».

Οι προκηρύξεις μου Οι ρυθμίσεις των ηλεκτρονικών εντύπων μου Ευρετήριο διευθύνσεων Οι ομάδες εργασίας μου **Δημιουργία προκήρυξης**

eNotices2 > Οι προκηρύξεις μου

Οι προκηρύξεις μου ?

Σε αυτή τη σελίδα μπορείτε να συμβουλευτείτε τις διαδικασίες/ομάδες προκηρύξεων και τις προκηρύξεις που υπάρχουν μέσα σε αυτές. Εδώ μπορείτε επίσης να συνεχίσετε μια διαδικασία ή να δημιουργήσετε μια αλλαγή για τις ήδη δημοσιευμένες προκηρύξεις σας. Οι επιλογές αυτές βρίσκονται στο κουμπί δράσης που αντιστοιχεί στις γραμμές των ειδοποιήσεων.

Εισαγωγή από TED Εισαγωγή μιας ειδοποίησης Αναζήτηση προκηρύξεων

Μαζικές ενέργειες ▾ Εξαγωγή ως ▾ Εμφάνιση αρχειοθετημένων διαδικασιών και προκηρύξεων

0 επιλεγμένες

☐	Αναγνωριστικός κωδικός	Έκδοση	Διαδικασία/Προκήρυξη	Ημερομηνία επικαρτοποίησης	Ημερομηνία υποβολής	Αναμενόμενη ημερομηνία δημοσίευσης	Κατάσταση	Ενέργειες
☐	> 08850963		Διαδικασία ΥΓΗΔ - Προμήθεια Η/Υ και παροχή υπηρεσιών υποστήριξης	23/11/2024	-	-	-	Ενέργειες ▾
	33410be6	01	Ανταγωνισμός Προκήρυξη σύμβασης ή σύμβασης παραχώρησης – τυποποιημένο καθεστώς	06/11/2024	05/11/2024	-	Δημοσιεύθηκε	Ενέργειες ▾

Εικόνα 62 : Αναζήτηση δημοσιευμένης προκήρυξης στη λειτουργική ενότητα "Οι προκηρύξεις μου" του eNotices2

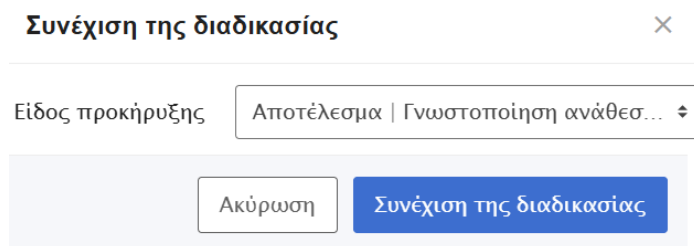
Δημοσιεύθηκε Ενέργειες ▾

- Συνέχιση της διαδικασίας
- Δημιουργία προκήρυξης αλλαγής
- Αντιγραφή προκήρυξης
- Προεπισκόπηση προκήρυξης ▶
- Εξαγωγή
- Εμφάνιση λεπτομερειών
- Διαγραφή προκήρυξης

Εικόνα 63 : Μενού ενεργειών επί δημοσιευμένης προκήρυξης

Στο παράθυρο διαλόγου που εμφανίζεται, ο χρήστης προβαίνει στην επιλογή του είδους προκήρυξης ή γνωστοποίησης με την οποία θέλει να «συνεχίσει τη

διαδικασία», ήτοι στην προκειμένη περίπτωση «**Αποτέλεσμα | Γνωστοποίηση ανάθεσης σύμβασης - τυποποιημένο καθεστώς**».

Εικόνα 64 : Παράθυρο διαλόγου «συνέχιση της διαδικασίας» με γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης

Στη συνέχεια εμφανίζεται στο χρήστη η φόρμα καταχώρισης της γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, **προ-συμπληρωμένη** όσον αφορά:

- τους «**Οργανισμούς**» με στοιχεία της Αναθέτουσας Αρχής, της ΕΑΔΗΣΥ, του Publication Office της ΕΕ
- τις «**Ενότητες προκήρυξης**» με στοιχεία σχετικά με
 - την Αναθέτουσα Αρχή και το Publication Office της ΕΕ («Συμβαλλόμενο μέρος και πάροχος υπηρεσιών»),
 - την διαγωνιστική διαδικασία («Διαδικασία»),
 - το/τα Τμήμα/τα της διαγωνιστικής διαδικασίας («Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και παροχή σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης (LOT-001)»), στην προκειμένη περίπτωση θεωρείται ότι το συνολικό αντικείμενο αποτελεί ένα Τμήμα

Ως εκ τούτου, όσον αφορά τη συμπλήρωση του ηλεκτρονικού εντύπου της γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης αρκεί ο χρήστης

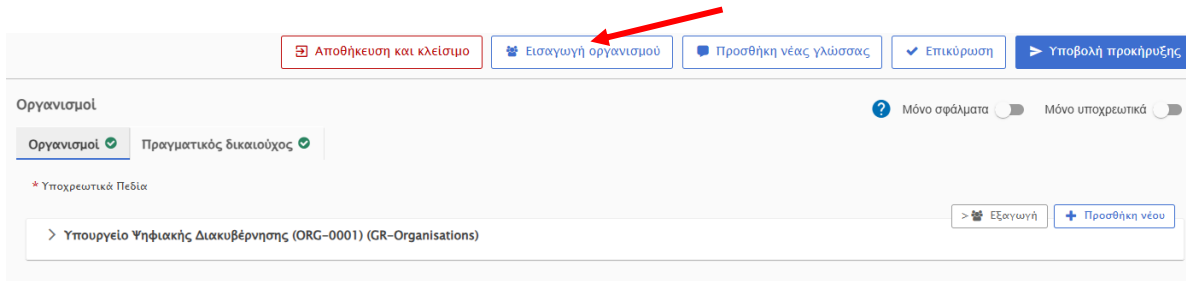
- ο στους «Οργανισμούς» να προσθέσει όλους τους συμμετέχοντες Οικονομικούς Φορείς ως «Οργανισμούς» και να ορίσει για τον Ανάδοχο τον «Πραγματικό δικαιούχο»
- ο στις «Ενότητες προκήρυξης» να συμπληρώσει τις καρτέλες μόνο της ενότητας «Αποτέλεσμα»

Ενότητες προκήρυξης	Οργανισμοί
☐ Προειδοποίηση ☐ Σφάλματα	
<input type="text" value="Ενότητα φίλτρων"/>	
☒ Συμβαλλόμενο μέρος και πάροχος υπηρεσιών	
<input type="text" value="Διαδικασία"/>	
<div style="border: 1px solid #ccc; padding: 5px;"> ☒ Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και παροχή σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης (LOT-0001) + Προσθήκη νέου </div>	
☒ GLO-0001 + Προσθήκη νέου	
☒ Αποτέλεσμα	

Εικόνα 65 : Μενού ηλεκτρονικού εντύπου με «Ενότητες» και «Οργανισμούς»

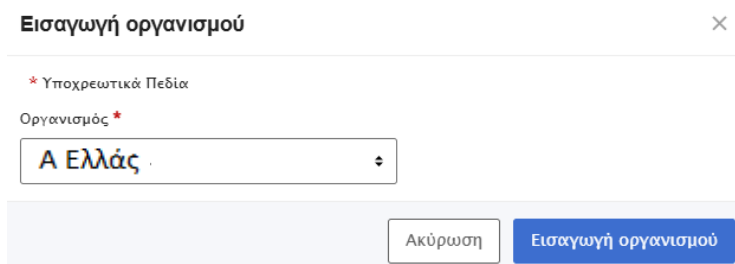
16.3.2.2.3 Προσθήκη στοιχείων συμμετεχόντων Οικονομικών Φορέων («Οργανισμοί» και «Πραγματικοί δικαιούχοι»)

Για την καταχώρηση των στοιχείων συμμετέχοντα Οικονομικού Φορέα ο χρήστης επιλέγει το κουμπί ενέργειας «**Εισαγωγή οργανισμού**» στο μενού της ενότητας «Οργανισμοί» της ηλεκτρονικής φόρμας γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης.

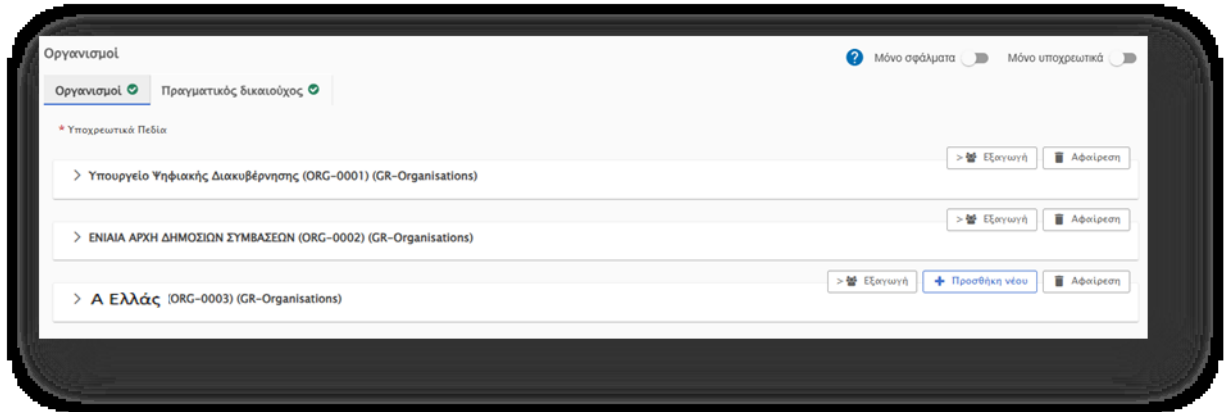

Εικόνα 66 : Ενότητα και μενού διαχείρισης «Οργανισμών»

Στο παράθυρο διαλόγου που εμφανίζεται, ο χρήστης επιλέγει από το «Ευρετήριο διευθύνσεων» το συγκεκριμένο Οικονομικό Φορέα ανάδοχο, π.χ. στην προκειμένη περίπτωση την *A Ελλάς*, ώστε να τον προσθέσει ως «Οργανισμό» στην ηλεκτρονική φόρμα της γνωστοποίησης. Επαναλαμβάνει το εν λόγω βήμα για κάθε έναν από τους λοιπούς συμμετέχοντες στη διαδικασία Οικονομικούς Φορείς, π.χ. στην προκειμένη περίπτωση για τις εταιρείες *S Hellas* και *Beta AE*.

Εικόνα 67 : Παράθυρο διαλόγου για επιλογή «Οργανισμού» από «Ευρετήριο διευθύνσεων»

Εικόνα 68 : Καρτέλα «Οργανισμοί» μετά την προσθήκη ενός συμμετέχοντα Οικονομικού Φορέα

Στη συνέχεια ο χρήστης αποτυπώνει για τον Ανάδοχο Οικονομικό Φορέα στην καρτέλα «Πραγματικό δικαιούχος», τον πραγματικό δικαιούχο του, π.χ. στην προκειμένη περίπτωση για την *A Ελλάς* τη μητρική εταιρεία *A International Limited Company*.

Οργανισμοί

Οργανισμοί Πραγματικός δικαιούχος

* Υποχρεωτικά πεδία

UBO-0001 (GR-UBO) + Προσθήκη νέου

Επίσημη ονομασία (BT-500-UBO) 385
A International Limited Company

Τελικός ενεργητικός κάτοχος (OPT-160-UBO) 382
ISIN: US4592001014

Email (BT-506-UBO) 385
contact@ibm.com

Τηλέφωνο (BT-503-UBO) 15
+1-303-939-1414

Φαξ (BT-739-UBO) 15
+1-303-939-1414

Ταχυδρομική διεύθυνση (BT-510(a)-UBO) 382
1 New Orchard Road

Ταχυδρομική διεύθυνση (BT-510(b)-UBO) 400

Ταχυδρομικός κώδικας (BT-512-UBO) 395
10504

Πόλη (BT-513-UBO) 384
Armonk, New York

Χώρα (BT-514-UBO) 395
Ηνωμένες Πολιτείες

> Εθνικότητα του πραγματικού δικαιούχου (GR-UBO-Winner) + Προσθήκη νέου

Εικόνα 69 : Συμπλήρωση καρτέλας «Πραγματικός δικαιούχος»

16.3.2.2.4 Καταχώρηση στοιχείων ενότητας «Αποτέλεσμα»

Η καταχώρηση στοιχείων στην ενότητα «Αποτέλεσμα» αφορά τη συμπλήρωση στοιχείων σχετικών με το αποτέλεσμα της διαδικασίας σε **πέντε (5) υπο-καρτέλες**, ήτοι «Αποτέλεσμα», «Προσφέροντες», «Συμβάσεις», «Προσφορές», «Αποτελέσματα παρτίδων».

- Η υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα» αφορά την καταχώρηση της **αξίας** της σύμβασης

Αποτελέσματα Μόνο σφάλματα Μόνο υποχρεωτικά

Αποτελέσματα Προσφέροντες Συμβάσεις Προσφορές Αποτελέσματα παρτίδων

* Υποχρεωτικά Πεδία

Αξία όλων των συμβάσεων που ανατέθηκαν με αυτήν την ειδοποίηση (BT-161-NoticeResult)* ?

Ευρώ

Μέγιστη αξία των συμφωνιών-πλασιών στην παρούσα διαδικασία (BT-118-NoticeResult) ?

Ευρώ

Κατά προσέγγιση αξία των συμφωνιών-πλασιών (BT-1118-NoticeResult) ?

Ευρώ

[+ Προσθήκη νέου](#)

Μέγιστη αξία ομάδας παρτίδων (GR-GroupFramework)

Μέγιστη αξία των συμφωνιών-πλασιών σε αυτήν την ομάδα παρτίδων (BT-156-NoticeResult) ?

Ευρώ

Επανεκτιμηθείσα αξία των συμφωνιών-πλασιών εντός ομάδας παρτίδων (BT-1561-NoticeResult) ?

Ευρώ

Εικόνα 70 : Υπο-καρτέλα «Αποτελέσματα» της ενότητας «Αποτελέσματα»

- Η υπο-καρτέλα «Προσφέροντες» αφορά την καταχώρηση του συνόλου των συμμετεχόντων Οικονομικών Φορέων. Κατά την καταχώρηση των στοιχείων ο χρήστης δύναται να αξιοποιήσει τη δυνατότητα εισαγωγής «Οργανισμού», τον οποίο είχε προσθέσει σε προηγούμενο βήμα στην ηλεκτρονική φόρμα της γνωστοποίησης, προκειμένου να καταχωρήσει τους συμμετέχοντες Οικονομικούς Φορείς.

Αποτέλεσμα ? Μόνο σφάλματα Μόνο υποχρεωτικά

Αποτέλεσμα Προσφέροντες Συμβάσεις Προσφορές Αποτελέσματα παρτίδων

* Υποχρεωτικά Πεδία

Αφαίρεση

▼ Α ΤΡΑ-0003) (GR-TenderingParty)

Όνομα του μέρους που προσφέρει (OPT-211-Tenderer) ⓘ

A

+ Προσθήκη νέου

▼ Προσφέροντες (GR-Tenderer)

Οργάνωση που εκπληρώνει αυτόν τον ρόλο (OPT-300-Tenderer)* ⓘ ⓘ

A Ελλάδα ×

+ Προσθήκη νέου

▼ Υπεργολάβος (GR-Subcontractor)

Οργάνωση που εκπληρώνει αυτόν τον ρόλο (OPT-301-Tenderer-SubCont) ⓘ

Επιλογή...

Αφαίρεση

> Beta (ΤΡΑ-0005) (GR-TenderingParty)

+ Προσθήκη νέου Αφαίρεση

> S Hellas (ΤΡΑ-0006) (GR-TenderingParty)

< >

Εικόνα 71 : Υπο-καρτέλα «Προσφέροντες» της ενότητας «Αποτέλεσμα»

- Η υπο-καρτέλα «Συμβάσεις» αφορά την καταχώρηση στοιχείων της σύμβασης, της προσφοράς από την οποία προέκυψε η σύμβαση και της σχετικής (συ)χρηματοδότησης.

Αποτέλεσμα ? Μόνο σφάλματα Μόνο υποχρεωτικά

Αποτέλεσμα Προσφέροντες Συμβάσεις Προσφορές Αποτελέσματα παρτίδων

* Υποχρεωτικά Πεδία + Προσθήκη νέου

▼ **Αρ.6-2024 (CON-0001) (GR-SettledContract)** + Προσθήκη νέου

▼ **Σύμβαση (GR-SettledContract-1)**

Αναγνωριστικός κωδικός της σύμβασης (BT-150-Contract)* ?

Αρ.6-2024

Ημερομηνία επιλογής του νικητή (BT-1451-Contract) ?

23/11/2024 Europe/Athens

Ημερομηνία σύναψης της σύμβασης (BT-145-Contract)* ?

23/11/2024 Europe/Athens

Τίτλος (BT-721-Contract) ?

EL Σύμβαση προμήθειας ηλεκτρονικών υπολογιστών και σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης της ΓΠΣΨΔ 311

Διεύθυνση για τη σύμβαση (BT-151-Contract) ?

400

Εικόνα 72 : Υπο-κάρτελα «Συμβάσεις» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - Στοιχεία σύμβασης

▼ **Διαγωνισμός που οδήγησε στη σύμβαση (GR-SettledContractTenderReference)** + Προσθήκη νέου

Αναγνωριστικό προσφοράς σύμβασης (BT-3202-Contract)* ?

AA-321568-ΕΣΗΔΗΣ-ΠΚΥ x

▼ **Υπογράφων του συμβολαίου (GR-Contract-Signatory)** + Προσθήκη νέου

Οργάνωση που εκπληρώνει αυτόν τον ρόλο (OPT-300-Contract-Signatory) ?

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης x

Εικόνα 73 : Υπο-κάρτελα «Συμβάσεις» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - Στοιχεία συμβασιολογημένης προσφοράς

[+ Προσθήκη νέου](#)

▼ Κονδύλια της ΕΕ που χρησιμοποιούνται στη σύμβαση (GR-SettledContract-2)

Αναγνωριστικός κωδικός των ταμείων της ΕΕ (BT-5011-Contract) ⓘ

RRF MIS 123456

Όνομασία του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ έργου ή προγράμματος (BT-722-Contract) ⓘ

Μέσο Ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EURI) (2021/2027) ▼

Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τα ταμεία ΕΕ (BT-6110-Contract) ⓘ

EL	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (TAA) - Ελλάδα 2.0
----	--

Εικόνα 74 : Υπο-καρτέλα «Συμβάσεις» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - Στοιχεία (συγ)χρηματοδότησης σύμβασης

- Η υπο-καρτέλα **«Προσφορές»** αφορά την καταχώρηση στοιχείων των **προσφορών** που κατατέθηκαν **από όλους** τους συμμετέχοντες Οικονομικούς Φορείς, όπως ενδεικτικά το **αναγνωριστικό αυτής**, κατάταξη, αξία, οργανισμό/ΟΦ, κ.α..

Αποτελέσματα

Αποτελέσματα Προσφέροντες Συμβάσεις Προσφορές Αποτελέσματα παρτίδων

AA-321568-ΕΣΗΔΗΣ-ΠΚΥ (TEN-0002) (GR-LotTender)

Προσφορά (GR-Tender)

Αναγνωριστικό προσφοράς (BT-3201-Tender)*
AA-321568-ΕΣΗΔΗΣ-ΠΚΥ

Η προσφορά κατατάχθηκε (BT-1711-Tender)
 Ναι Όχι

Κατάταξη στον κατάλογο των νικητών (BT-171-Tender)
1

> Κατάταξη στον κατάλογο των νικητών (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-171)

Η προσφορά αποτελεί παραλλαγή (BT-193-Tender)
 Ναι Όχι

> Η προσφορά είναι εναλλακτική προσφορά (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-193)

Αξία της προσφοράς (BT-720-Tender)*
605.000 Ευρώ

> Αξία του αποτελέσματος (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-720)

Αναγνωριστικά διαγωνισμού (GR-LotTender-1)

Αναγνωριστικό παρτίδας ή ομάδας παρτίδων (BT-13714-Tender)*
Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και παροχή σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης

Μέρος που προσφέρει (OPT-310-Tender)*
A

> Υπεργολαβίες (GR-LotTender-Subcontracting)

Εικόνα 75 : Υπο-κάρτέλα «Προσφορές» της ενότητας «Αποτελέσματα» - στοιχεία προσφοράς αναδόχου

- Η υπο-κάρτέλα «Αποτελέσματα παρτίδων» αφορά την καταχώρηση στοιχείων των Τμημάτων της διαδικασίας (στην προκειμένη περίπτωση είναι ένα Τμήμα) και αφορά πληροφορίες όπως ενδεικτικά κατά πόσο έγινε κατακύρωση και βάσει ποιων προσφορών προέκυψε ποια σύμβαση, ποιοι φορείς αποτελούν τον οργανισμό πληρωμής ή/και χρηματοδότησης, στοιχεία για τις αξίες των προσφορών καθώς και στατιστικά στοιχεία για προδικαστικές προσφυγές και συμμετοχές.

Αποτελέσματα ? Μόνο σφάλματα Μόνο υποχρεωτικά

Αποτελέσματα Προσφέροντες Συμβάσεις Προσφορές **Αποτελέσματα παρτίδων**

* Υποχρεωτικά πεδία

[+ Προσθήκη νέου](#)

▼ LOT-0001 (RES-0001) (GR-LotResult)

▼ Νικητής (GR-Winner)

Κατάσταση επιλογής του νικητή (BT-142-LotResult)* ?

Επιλέχθηκε τουλάχιστον ένας νικητής/ ανάδοχος. ▼

> Κατάσταση επιλογής του νικητή (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-142)

> Λόγος για τον οποίο δεν επιλέχθηκε ο νικητής (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-144)

Εικόνα 76 : Υπο-κάρτελα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στοιχεία κατακύρωσης

▼ Αναγνωριστικά αποτελέσματος παρτίδας (GR-LotResult-1)

Αποτέλεσμα — αναγνωριστικό παρτίδας (BT-13713-LotResult)*

Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και παροχή σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης ✕

[Αφαίρεση](#)

▼ Διαγωνισμός που λαμβάνεται υπόψη για την απόφαση κατακύρωσης (GR-LotResult-Tender-Id-Ref)

Τεχνικό ID ενός ληφθέντος προσφοράς (OPT-320-LotResult)* ?

AA-321568-ΕΣΗΔΗΣ-ΠΙΚΥ ✕

[Αφαίρεση](#)

▼ Διαγωνισμός που λαμβάνεται υπόψη για την απόφαση κατακύρωσης (GR-LotResult-Tender-Id-Ref)

Τεχνικό ID ενός ληφθέντος προσφοράς (OPT-320-LotResult)* ?

AA-321569-ΕΣΗΔΗΣ-ΠΙΚΥ ✕

[+ Προσθήκη νέου](#) [Αφαίρεση](#)

▼ Διαγωνισμός που λαμβάνεται υπόψη για την απόφαση κατακύρωσης (GR-LotResult-Tender-Id-Ref)

Τεχνικό ID ενός ληφθέντος προσφοράς (OPT-320-LotResult)* ?

AA-321570-ΕΣΗΔΗΣ-ΠΙΚΥ ✕

[+ Προσθήκη νέου](#)

▼ Σύμβαση μετά από απόφαση κατακύρωσης (GR-LotResult-Contract-Id-Ref)

Αναφορά στο συμβόλαιο (OPT-315-LotResult)* ?

Αρ.6-2024 ✕

Εικόνα 77 : Υπο-κάρτελα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - συσχέτιση προσφορών και σύμβασης με την κατακύρωση

> Τεχνικές αποτελέσματος παρτίδας (GR-LotResult-2)

▼ Μέρη (GR-LotResult-Parties)

▼ Οργανισμός χρηματοδότησης (GR-LotResult-Financing-Party) + Προσθήκη νέου

Οργάνωση που εκπληρώνει αυτόν τον ρόλο (OPT-301-LotResult-Financing) ⓘ

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης ✕

▼ Οργανισμός πληρωμής (GR-LotResult-Payer-Party) + Προσθήκη νέου

Οργάνωση που εκπληρώνει αυτόν τον ρόλο (OPT-301-LotResult-Paying) ⓘ

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης ✕

▼ Αξία της προσφοράς (GR-LotResult-TenderValue)

Αξία της χαμηλότερης αποδεκτής προσφοράς (BT-710-LotResult)* ⓘ

605.000 Ευρώ ▼

> Αξία της χαμηλότερης προσφοράς (δημοσιεύτηκε αργότερα) (GR-Unpublish-BT-710)

Αξία της υψηλότερης αποδεκτής προσφοράς (BT-711-LotResult) ⓘ

625.000 Ευρώ ▼

> Αξία της υψηλότερης προσφοράς (δημοσιεύτηκε αργότερα) (GR-Unpublish-BT-711)

Εικόνα 78 : Υπο-καρτέλα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - φορέας πληρωμής/χρηματοδότησης και αξίες προσφορών

Αφαίρεση

▼ Στατιστικές σχετικά με τις προδικαστικές προσφυγές (GR-LotResult-ReviewRequests)

Είδος εικαζόμενης παρατυπίας (BT-636-LotResult) ⓘ

Αδικαιολόγητος αποκλεισμός προσφερόντων ή υποψηφίων

▼

> Είδος παρατυπιών στο πλαίσιο προδικαστικών προσφυγών (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-636-LotResult)

Αριθμός προδικαστικών προσφυγών κατά αγοράστη (BT-635-LotResult)* ⓘ

1

> Αριθμός παρατυπιών στο πλαίσιο προδικαστικών προσφυγών (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-635-LotResult)

+ Προσθήκη νέου
Αφαίρεση

▼ Στατιστικές σχετικά με τις προδικαστικές προσφυγές (GR-LotResult-ReviewRequests)

Είδος εικαζόμενης παρατυπίας (BT-636-LotResult) ⓘ

Αδικαιολόγητη μη εφαρμογή των κανόνων για τις δημόσιες συμβάσεις

▼

> Είδος παρατυπιών στο πλαίσιο προδικαστικών προσφυγών (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-636-LotResult)

Αριθμός προδικαστικών προσφυγών κατά αγοράστη (BT-635-LotResult)* ⓘ

1

> Αριθμός παρατυπιών στο πλαίσιο προδικαστικών προσφυγών (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-635-LotResult)

▼ Προδικαστικές προσφυγές (GR-LotResult-ReviewComplainants)

Αριθμός καταγγελλόντων (BT-712(a)-LotResult) ⓘ

Καταγγέλλοντες

▼

Αριθμός καταγγελλόντων (BT-712(b)-LotResult)* ⓘ

2

> Αριθμός προσφευγόντων (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-712)

Εικόνα 79 : Υπο-κάρτελα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στατιστικά επί προδικαστικών προσφυγών

Αφαίρεση

▼ Στατιστικές σχετικά με τις προσφορές που παραλήφθηκαν (GR-LotResult-ReceivedSubmissions)

Τύπος παραληφθεισών προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής (BT-760-LotResult)* ? ?

Προσφορές που υποβλήθηκαν με ηλεκτρονικά μέσα

> Είδος προσφορών που παραλήφθηκαν (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-760)

Αριθμός προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής που παραλήφθηκαν (BT-759-LotResult)* ? ?

3

> Αριθμός προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής που παραλήφθηκαν (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-759)

Αφαίρεση

▼ Στατιστικές σχετικά με τις προσφορές που παραλήφθηκαν (GR-LotResult-ReceivedSubmissions)

Τύπος παραληφθεισών προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής (BT-760-LotResult)* ? ?

Προσφορές από μεσαίους προσφέροντες

> Είδος προσφορών που παραλήφθηκαν (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-760)

Αριθμός προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής που παραλήφθηκαν (BT-759-LotResult)* ? ?

1

> Αριθμός προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής που παραλήφθηκαν (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-759)

Προσθήκη νέου Αφαίρεση

▼ Στατιστικές σχετικά με τις προσφορές που παραλήφθηκαν (GR-LotResult-ReceivedSubmissions)

Τύπος παραληφθεισών προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής (BT-760-LotResult)* ? ?

Προσφορές που έχουν ελεγχθεί και είναι μη αποδεκτές

> Είδος προσφορών που παραλήφθηκαν (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-760)

Αριθμός προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής που παραλήφθηκαν (BT-759-LotResult)* ? ?

1

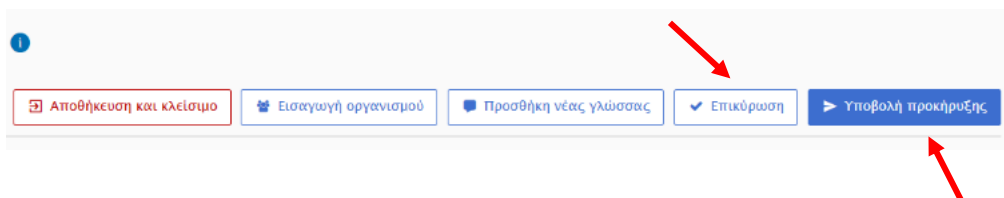
> Αριθμός προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής που παραλήφθηκαν (δημοσίευση αργότερα) (GR-Unpublish-BT-759)

Εικόνα 80 : Υπο-κάρτελα «Αποτέλεσμα παρτίδων» της ενότητας «Αποτέλεσμα» - στατιστικά επί υποβληθεισών προσφορών

16.3.2.2.5 Επικύρωση και υποβολή

Η πλατφόρμα eNotices2, πέραν των ελέγχων που εφαρμόζει κατά την καταχώρηση του εκάστοτε πεδίου, παρέχει επιπρόσθετες δυνατότητες επικύρωσης της ορθότητας και ιδίως των συσχετίσεων των καταχωρημένων στοιχείων. Για

την επικύρωση των στοιχείων καταχώρησης επιλέξτε το κουμπί ενέργειας «Επικύρωση» και στη συνέχεια προβείτε στη διόρθωση των στοιχείων σύμφωνα με τις επισημάνσεις της εφαρμογής, εφόσον υπάρχουν τέτοιες. Μετά την επίλυση των όποιων ζητημάτων επικύρωσης ο χρήστης προχωρά στην υποβολή της γνωστοποίησης επιλέγοντας το κουμπί ενέργειας «Υποβολή προκήρυξης». Στην περίπτωση της υποβολής διενεργούνται πρόσθετοι έλεγχοι επικύρωσης, και ως εκ τούτου ενδέχεται να απαιτούνται και άλλες διορθώσεις, σύμφωνα με τις επισημάνσεις της εφαρμογής, στα καταχωρημένα στοιχεία προκειμένου να είναι εφικτή η υποβολή. Με την επιτυχή υποβολή ο χρήστης λαμβάνει στην προσωπική διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (eMail address) του, που έχει και δηλώσει στο eNotices2, σχετική ειδοποίηση εν είδει αποδεικτικού αποστολής της γνωστοποίησης προς δημοσίευση στο TED.

Εικόνα 81 : Μενού ενεργειών για «Επικύρωση» και «Υποβολή προκήρυξης»

16.3.2.2.6 Δημιουργία ηλεκτρονικής φόρμας τροποποίησης γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης

Στη σχετική μελέτη περίπτωσης η τροποποίηση της σύμβασης σχετίζεται με τη μεταβολή της διάρκειας της, η οποία υποτίθεται ότι επεκτείνεται από τα δύο στα τρία χρόνια λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων εξαιτίας της πανδημίας COVID-19.

Για την καταχώρηση στο eNotices2 και ανάρτηση στο TED μιας τροποποίησης γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, προτείνεται ο χρήστης να χρησιμοποιήσει

τη **δημοσιευμένη** σχετική γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης, προκειμένου να προ-συμπληρωθούν τα πολυάριθμα στοιχεία που σχετίζονται με αυτήν και είναι υποχρεωτικά στο ηλεκτρονικό έντυπο της τροποποίησης γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης.

Για τον σκοπό αυτό ο χρήστης θα ακολουθήσει παρόμοια βήματα όπως περιγράφηκαν σε προηγούμενη ενότητα του παρόντος:

- θα πρέπει να μεταβεί στη λειτουργική ενότητα **«Οι προκηρύξεις μου»** μέσω του βασικού μενού. Εκεί αναζητά τη σχετική δημοσιευμένη προκήρυξη προκειμένου από το μενού **«Ενέργειες»** αυτής να προχωρήσει σε **«Συνέχιση της διαδικασίας»**.
- στο παράθυρο διαλόγου που εμφανίζεται, προβαίνει στην επιλογή του είδους προκήρυξης ή γνωστοποίησης με την οποία θέλει να «συνεχίσει τη διαδικασία», ήτοι στην προκειμένη περίπτωση **«Τροποποίηση σύμβασης | Τροποποίηση γνωστοποίησης σύμβασης»**.

Παρομοίως, όπως περιγράφηκε σε προηγούμενη ενότητα, εμφανίζεται στο χρήστη η φόρμα καταχώρισης της τροποποίησης γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, **προ-συμπληρωμένη** όσον αφορά τις **Ενότητες Προκήρυξης**:

- τους **«Οργανισμούς»** με στοιχεία της Αναθέτουσας Αρχής, της ΕΑΔΗΣΥ, του Publication Office της ΕΕ, του Αναδόχου και του Πραγματικού Δικαιούχου, των συμμετεχόντων Οικονομικών Φορέων
- τις **«Ενότητες προκήρυξης»** με στοιχεία σχετικά με
 - ο την Αναθέτουσα Αρχή και το Publication Office της ΕΕ (**«Συμβαλλόμενο μέρος και πάροχος υπηρεσιών»**),

- ο την διαγωνιστική διαδικασία («**Διαδικασία**»),
- ο το/τα Τμήμα/τα της διαγωνιστικής διαδικασίας («**Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και παροχή σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης (LOT-001)**»), στην προκειμένη περίπτωση θεωρείται ότι το συνολικό αντικείμενο αποτελεί ένα Τμήμα
- ο το «**Αποτέλεσμα**» που αφορά στοιχεία σχετικά με το αποτέλεσμα της διαδικασίας σε πέντε (5) υπο-καρτέλες, ήτοι «Αποτέλεσμα», «Προσφέροντες», «Συμβάσεις», «Προσφορές», «Αποτελέσματα παρτίδων».

Ως εκ τούτου ο χρήστης απαιτείται να προχωρήσει

α) Στην «Ενότητα προκήρυξης» που αφορά στο Τμήμα της διαγωνιστικής διαδικασίας («Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και παροχή σχετικών υπηρεσιών υποστήριξης (LOT-001)») και ειδικότερα στην καρτέλα «Διαδικασία υποβολής προσφορών, στην αλλαγή της τιμής του πεδίου που αφορά στη διάρκεια της σύμβασης, η οποία επεκτείνεται από δύο σε τρία χρόνια.

β) Στη συμπλήρωση της «Ενότητας προκήρυξης» με τίτλο «Τροποποίηση», η οποία περιλαμβάνει στοιχεία συσχέτισης με τη σχετική αρχική γνωστοποίηση της σύμβασης, τον λόγο της τροποποίησης και περιγραφή των τροποποιούμενων στοιχείων (βλ. κάτωθι εικόνα).

Τροποποίηση ? Μόνο σφάλματα Μόνο υποχρεωτικά

Αναγνωριστικό της προηγούμενης ειδοποίησης ανάθεσης σύμβασης (BT-1501(n)-Contract) ⓘ
56686-2024

Αναγνωριστικό του τροποποιημένου συμβολαίου (BT-1501(c)-Contract) ⓘ
Αρ.6-2024 ✖

▼ Λόγος τροποποίησης της σύμβασης (GR-ContractModification-ModificationReason)

Λόγος τροποποίησης (BT-200-Contract) ⓘ
Ανάγκη τροποποιήσεων λόγω περιστάσεων που δεν θα ήταν δυνατό να προβλέψει ένας επιμελής αγοραστής. ▼

Περιγραφή (BT-201-Contract) ⓘ
EL Χρονική παράταση λόγω COVID-19 5971

▼ Τροποποίηση της σύμβασης (GR-ContractModification-Modification)

▼ Τμήμα που πρέπει να τροποποιηθεί (GR-ModificationSectionsIdentifiers) + Προσθήκη νέου

Αναγνωριστικό της επιχειρηματικής οντότητας στην προηγούμενη ειδοποίηση (BT-1501(p)-Contract) ⓘ ⓘ
LOT-0001 ✖

Περιγραφή των τροποποιήσεων (BT-202-Contract) ⓘ
EL Διάρκεια σύμβασης επεκτείνεται κατά ένα έτος, ήτοι η συνολική διάρκεια είναι 3 έτη 5918

◀ ▶

Εικόνα 82: Ενότητα προκήρυξης «Τροποποίηση»

Στη συνέχεια ο χρήστης επικυρώνει και υποβάλει τη φόρμα τροποποίησης γνωστοποίησης σύμβασης με παρόμοια βήματα, όπως περιγράφηκαν σε προηγούμενη ενότητα του παρόντος.

17 Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ)

17.1 Εισαγωγή

Τόσο η συμφωνία- πλαίσιο όσο και ο τρόπος που υλοποιούνται οι εκτελεστικές συμβάσεις που βασίζονται σε αυτή αποτελεί μέρος μιας τεχνικής και ενός σημαντικού εργαλείου συγκεντρωτικής διαδικασίας σύναψης συμβάσεων, του οποίου η λειτουργία πρέπει να γίνει ευρύτερα κατανοητή στις αναθέτουσες αρχές ούτως ώστε να τύχει ευρύτερης χρήσης από τους αγοραστές του δημόσιου τομέα.

17.1.1 Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Με τη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα επιδιώκεται η ανάλυση της λειτουργίας των συμφωνιών πλαίσιο / εκτελεστικών συμβάσεων και του τρόπου που αυτές υλοποιούνται από τους αγοραστές του δημοσίου, με σκοπό να τις περιγράψει με τρόπο εύληπτο και κατανοητό, αναδεικνύοντας τις πρακτικές πτυχές της εφαρμογής τους, σε συνδυασμό με τον τρόπο λειτουργίας των συμφωνιών πλαίσιο από την ΕΚΑΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης, αλλά και τον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και το πεδίο εφαρμογής του τελευταίου στις συμφωνίες-πλαίσιο.

17.1.2 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Ως προσδοκώμενα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ενότητας αναμένεται τόσο η βελτίωση της κατανόησης από τους αγοραστές του δημοσίου όσο και η αύξηση του εργαλείου χρήσης των συμφωνιών πλαίσιο αλλά και του ποσοστού κάλυψης αυτών μέσω των σχετικών εκτελεστικών συμβάσεων που υλοποιούνται με σαφή όμως κατανόηση των όρων και προϋποθέσεων που καταλαμβάνουν τον προληπτικό έλεγχο

νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ειδικότερα οι επιμορφούμενοι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να:

- διακρίνουν τους διαφορετικούς τύπους Συμφωνίας Πλαίσιο, τους ρόλους, τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η επιλογή του κάθε τύπου,
- σχεδιάζουν και να υλοποιούν τις διαδικασίες εκτέλεσης μιας συμφωνίας πλαίσιο, αναλόγως του τρόπου ανάθεσης της όπως προβλέφθηκε στα αρχικά έγγραφα της,
- γνωρίζουν τις απαιτούμενες ενέργειες και υποχρεώσεις των αναθετουσών αρχών που αποτελούν αγοραστές συμφωνιών πλαίσιο που αναθέτουν οι ΕΚΑΑ, κατά την εκτέλεση τους,
- γνωρίζουν πότε οι εκτελεστικές συμβάσεις υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

17.1.3 Σύντομη Περιγραφή

Στην συγκεκριμένη διδακτική ενότητα θα αναδειχθεί τόσο η τεχνική της συμφωνίας πλαίσιο και οι τρόποι που αυτή ανατίθεται όσο και το πως αυτή εκτελείται με κύριο εργαλείο τις εκτελεστικές συμβάσεις που υλοποιούν είτε οι αναθέτουσες αρχές μόνες τους είτε αυτές που υλοποιεί η ΕΚΑΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης μέσω των προβλέψεων του νόμου για κεντροποίηση των δημοσίων συμβάσεων βάσει του άρθρου 41 του ν. 4412/2016. Σε κάθε περίπτωση αναλύονται και τα σχετικά άρθρα που ρυθμίζουν την υπαγωγή εκτελεστικών συμβάσεων στον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αναφέρονται συνοπτικά σε αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου που σχετίζονται α) με τον έλεγχο νομιμότητας εκτελεστικών συμβάσεων οι οποίες βασίζονται σε Συμφωνία πλαίσιο και β) με την τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους.

17.2 Η τεχνική της συμφωνίας πλαίσιο και των τρόπων ανάθεσής της - Θεσμικό πλαίσιο

Ο ορισμός της Συμφωνίας Πλαίσιο ορίζεται στην περίπτωση 10 της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016 ως κατωτέρω :

Ως «**συμφωνία - πλαίσιο**» νοείται μία συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων, η οποία αποσκοπεί στον καθορισμό των όρων που διέπουν τις συμβάσεις που πρόκειται να συναφθούν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου, ιδίως όσον αφορά τις τιμές και, όπου ενδείκνυται, τις προβλεπόμενες ποσότητες.

Οι συμφωνίες πλαίσιο σχεδιάζονται και υλοποιούνται κυρίως μέσω ανοικτών διαγωνιστικών διαδικασιών, χωρίς να αποκλείεται και η χρήση άλλων τύπων διαδικασιών σύναψης συμβάσεων (π.χ. κλειστή διαδικασία, ανταγωνιστική με διαπραγμάτευση κ.λπ). Οι αγοραστές μιας συμφωνίας πλαίσιο μπορούν να μην προσφεύγουν υποχρεωτικά σε αυτή για την κάλυψη των αναγκών τους με εξαίρεση τους αγοραστές μιας συμφωνίας πλαίσιο που έχει συναφθεί από την ΕΚΑΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης οι οποίοι, στα πλαίσια της κεντροκοποίησης των διαγωνιστικών διαδικασιών⁴⁴⁹, είναι υποχρεωμένοι να υποβάλουν παραγγελίες για αγορά αγαθών ή υπηρεσιών εφόσον υφίστανται οι σχετικές ανάγκες. Επίσης οι οικονομικοί φορείς οφείλουν, εφόσον τους ζητηθεί, να υλοποιήσουν την συμφωνία

⁴⁴⁹ Βάσει του άρθρου 41 του ν.4412/2016, των σχετικών Υ.Α των παρ.3 και 4, και της σχετικής εγκυκλίου- οδηγίας της ΕΚΚΑ όπως αναλύεται κατωτέρω

πλαίσιο και να παραδώσουν στους αγοραστές αγαθά ή υπηρεσίες ενώ μπορεί να τίθεται στα έγγραφα της διακήρυξης όρος σχετικά με την προσκόμιση εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης της συμφωνίας πλαίσιο, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι 0,5% επί της συνολικής αξίας της συμφωνίας πλαίσιο ή του τμήματος της συμφωνίας πλαίσιο που του έχει ανατεθεί η οποία επιστρέφεται στο σύνολό της μετά από τη λήξη της ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο ή παρατάσεών της.

1. Η συμφωνία πλαίσιο ανήκει στις τεχνικές και εργαλεία για συγκεντρωτικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων και σύμφωνα με τα άρθρο 39 και 273 του ν.4412/2016 (άρθρο 33 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρο 51 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) και οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να συνάπτουν συμφωνίες-πλαίσιο εφόσον εφαρμόζουν τις διατάξεις που προβλέπονται στο Βιβλίο I & II του νόμου 4412/2016. Η διάρκεια μιας συμφωνίας-πλαίσιο δεν υπερβαίνει τα τέσσερα έτη, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, δεόντως δικαιολογημένων, ιδίως λόγω του αντικειμένου της συμφωνίας πλαίσιο.

2. Οι συμφωνίες – πλαίσιο οι οποίες συνάπτονται για χρονικό διάστημα μικρότερο των τεσσάρων ετών μπορεί να παραταθούν χωρίς όμως αυτές να υπερβούν το ανώτατο διάστημα των τεσσάρων ετών του προηγούμενου εδαφίου, εφόσον υπάρχει η σχετική πρόβλεψη παρατάσεως στα έγγραφα της σύμβασης. Η διάρκεια εκτέλεσης των επιμέρους συμβάσεων, που συνάπτονται εντός του χρόνου υλοποίησης της συμφωνίας – πλαίσιο, μπορεί να υπερβαίνουν το χρόνο λήξης της συμφωνίας-πλαίσιο.

3. Οι συμβάσεις που βασίζονται σε συμφωνία-πλαίσιο ανατίθενται, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα παράγραφο, καθώς και στις παρ. 4 και 5. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να εφαρμόζονται μόνο μεταξύ των αναθετουσών αρχών που ορίζονται με σαφήνεια για το σκοπό αυτόν στην προκήρυξη διαγωνισμού ή την πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας-πλαίσιο που έχει συναφθεί. Οι συμβάσεις

που βασίζονται σε συμφωνία-πλαίσιο δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να συνεπάγονται ουσιώδεις τροποποιήσεις στους όρους της συμφωνίας-πλαίσιο, ιδίως στην περίπτωση που αναφέρεται στην παράγραφο 4.

4. Όταν συνάπτεται συμφωνία-πλαίσιο με ένα μόνο οικονομικό φορέα, οι συμβάσεις που βασίζονται σε αυτή τη συμφωνία-πλαίσιο ανατίθενται, σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας-πλαίσιο. Για την ανάθεση των συμβάσεων αυτών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διαβουλεύονται γραπτώς με τον οικονομικό φορέα που είναι συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία-πλαίσιο, ζητώντας του, εάν χρειάζεται, να συμπληρώσει την προσφορά του.

5. Όταν συνάπτεται συμφωνία-πλαίσιο με περισσότερους του ενός οικονομικούς φορείς, η εν λόγω συμφωνία-πλαίσιο εκτελείται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

α) σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας-πλαίσιο, χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, εφόσον αναφέρονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και προμηθειών, και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για τον προσδιορισμό του συμβαλλόμενου στη συμφωνία-πλαίσιο οικονομικού φορέα που θα τις εκτελέσει· οι εν λόγω όροι αναγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο,

β) όταν στη συμφωνία-πλαίσιο αναφέρονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών, εν μέρει χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, σύμφωνα με την περίπτωση α', και εν μέρει με την προκήρυξη νέου διαγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας-πλαίσιο, σύμφωνα με την περίπτωση γ', εφόσον προβλέπεται τέτοια δυνατότητα από τις αναθέτουσες αρχές στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο. Η επιλογή αν συγκεκριμένα έργα, αγαθά ή υπηρεσίες αγοράζονται κατόπιν προκήρυξης νέου διαγωνισμού ή άμεσα, σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται στη συμφωνία-πλαίσιο, γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο. Τα έγγραφα της σύμβασης

προσδιορίζουν επίσης τους όρους του νέου διαγωνισμού. Οι δυνατότητες που προβλέπονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται επίσης σε οποιαδήποτε τμήμα μιας συμφωνίας-πλαίσιο για την οποία έχουν τεθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών, ανεξαρτήτως αν έχουν τεθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών για τα λοιπά τμήματα,

γ) αν στη συμφωνία-πλαίσιο δεν έχουν καθορισθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή έργων, υπηρεσιών και αγαθών, με νέο διαγωνισμό μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας - πλαίσιο.

6. Οι διαγωνισμοί που αναφέρονται στις περιπτώσεις β' και γ' της παραγράφου 5 βασίζονται στους ίδιους όρους με αυτούς που ίσχυαν για την ανάθεση της συμφωνίας-πλαίσιο, και, όπου κριθεί απαραίτητο, σε ακριβέστερα διατυπωμένους όρους και, όπου ενδείκνυται, σε άλλους όρους που αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο, σύμφωνα με την ακόλουθη διαδικασία:

α) για κάθε σύμβαση που πρόκειται να συναφθεί, οι αναθέτουσες αρχές διαβουλεύονται γραπτώς με τους οικονομικούς φορείς που είναι ικανοί να εκτελέσουν τη σύμβαση,

β) οι αναθέτουσες αρχές ορίζουν επαρκή προθεσμία για την υποβολή προσφορών για κάθε συγκεκριμένη σύμβαση, λαμβανομένων υπόψη παραμέτρων όπως η πολυπλοκότητα του αντικειμένου της σύμβασης και ο απαραίτητος χρόνος για την αποστολή των προσφορών,

γ) οι προσφορές υποβάλλονται γραπτώς και δεν ανοίγονται έως τη λήξη της προβλεπόμενης προθεσμίας απάντησης,

δ) οι αναθέτουσες αρχές αναθέτουν κάθε σύμβαση στον προσφέροντα που υπέβαλε την καλύτερη προσφορά, βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που έχουν καθοριστεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο.

7. Όταν το αντικείμενο της συμφωνίας - πλαίσιο με περισσότερους οικονομικούς φορείς υποδιαιρείται σε περισσότερα τμήματα, καλούνται σε διαβούλευση μόνο οι οικονομικοί φορείς των τμημάτων που ανταποκρίνονται στο εκάστοτε αντικείμενο της εκτελεστικής σύμβασης.

8. Στην περίπτωση των συμφωνιών – πλαίσιο με περισσότερους οικονομικούς φορείς, στο πλαίσιο των διαγωνισμών που αναφέρονται στις περιπτώσεις β΄ και γ΄ της παραγράφου 5:

α) κατά την υποβολή των προσφορών, εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 79, προκειμένου οι οικονομικοί φορείς να αποδείξουν ότι εξακολουθούν να πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις, όπως έχουν καθοριστεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο,

β) πριν από την ανάθεση κάθε σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον/τους προσφέροντα/ες στον/στους οποίους έχει αποφασίσει να αναθέσει τη σύμβαση να υποβάλει/ουν ενημερωμένα σχετικά δικαιολογητικά, σύμφωνα με τα άρθρα 79 και 80, και κατά περίπτωση, το άρθρο 82 του ν. 4412/2016. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται το άρθρο 79 του ν. 4412/2016.

9. Οι συμφωνίες - πλαίσιο αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τις οικείες διατάξεις, ενώ οι εκτελεστικές αυτών συμβάσεις μόνο εφόσον η αξία τους υπερβαίνει αυτοτελώς τα εκάστοτε ισχύοντα όρια.

Εν συνεχεία παρατίθεται ενδεικτικά κείμενα Συμφωνίας - Πλαισίου

α) χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού και β) με προκήρυξη νέου διαγωνισμού ενώ σχετικό υπόδειγμα για την σύναψη συμφωνίας πλαισίου έχει αναρτηθεί και στην ιστοσελίδα της ΕΑΔΗΣΥ⁴⁵⁰

⁴⁵⁰ <https://eadhsy.gr/anathetouses-arches/protypa-tefchi-ypodeigmata/>

17.2.1 Χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΤΕΑ ΣΤΟ ΚΗΜΔΗΣ

Αθήνα ,

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ (ΕΚΑΑ)

Αριθμός Συμφωνίας Πλαίσιο: /ΓΓΕ/

Σχετικά:

1. Η με αριθ.διακήρυξη (ΑΔΑΜ
2. Η με αριθ. πρωτ. απόφαση κατακύρωσης (ΑΔΑΜ:
3. Η με αριθ. πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου
4. Οι από υπεύθυνες δηλώσεις περί μη επέλευσης οπιγενών μεταβολών.
5. Η με αριθ. πρόσκληση για υπογραφή συμφωνίας πλαίσιο
6. Οι από υπεύθυνες δηλώσεις του ν. 1599/1986, των νόμιμων εκπροσώπων της εταιρείας, ότι δεν έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 3 του ν. 3310/2005 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 3414/2005, σύμφωνα με τη με αριθ. 20977/23.08.2007 (Β'1673) κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας «Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του ν. 3310/2005, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3414/2005».

Τίτλος συμφωνίας πλαίσιο

Συμφωνία πλαίσιο διάρκειας ενός (1) έτους για την προμήθεια 862.195 δεσμίδων των 500 φύλλων φωτοαντιγραφικού χαρτιού (μεγέθους Α4) για την κάλυψη αναγκών φορέων του δημοσίου/αγοραστών (όπως αυτοί περιγράφονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α της παρούσας).

Αναθέτουσα Αρχή

Η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης ως Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών (ΕΚΑΑ) βάσει της παρ. 1β του άρθρου 41 του ν. 4412/2016.

Η σύναψη της παρούσας συμφωνίας πλαίσιο πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4412/2016. Τα άρθρα που ακολουθούν διατυπώνουν τους όρους που διέπουν τις διαδικασίες, τα αιτήματα προμήθειας και τις παραδόσεις των αγαθών που αιτούνται οι φορείς του δημοσίου/αγοραστές κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο και των εκτελεστικών συμβάσεων αυτής.

Άρθρο 1^ο

Συμβαλλόμενα Μέρη

Η συμφωνία πλαίσιο συνάπτεται μεταξύ της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης, (εφεξής καλούμενη ΕΚΑΑ), η οποία εκπροσωπείται από τον Γενικό Γραμματέα Εμπορίου, σύμφωνα με τη με αριθ.απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, και της κάτωθι επιχείρησης (εφεξής καλούμενη οικονομικός φορέας):

Η, εκπροσωπούμενη από τον ειδικό πληρεξούσιο της εταιρίαςμε Α.Δ.Τ.βάσει του Πληρεξουσίου με αριθ. 4.686/04-07-2023.

Άρθρο 2^ο

Περιεχόμενο της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η συμφωνία πλαίσιο αποτελείται από το παρόν κείμενο, το σώμα της διακήρυξης με αριθ..... και τα παραρτήματα αυτής, αποτελώντας έτσι την πλήρη και μοναδική συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

Άρθρο 3^ο

Σκοπός και αντικείμενο της Συμφωνίας Πλαίσιο

Σκοπός της συμφωνίας πλαίσιο είναι να καθορίσει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους ο οικονομικός φορέας θα παρέχει στους αγοραστές (δημόσιοι φορείς) συγκεκριμένα αγαθά (σύμφωνα με το *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι* της διακήρυξης).

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της με αριθ. πρωταπόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Ρυθμίσεις για την παροχή κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών δημοσίων, συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών από την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών της περ. β της παρ. 1 του άρθρου 41 του ν. 4412/2016» ως ισχύει, οι αγοραστές της συμφωνίας πλαίσιο προσφεύγουν υποχρεωτικά στην ΕΚΑΑ για την κάλυψη των αναγκών τους ως προς τα είδη αγαθών του *Παραρτήματος Ι* της παρούσας, υπό τους όρους της συμφωνίας πλαίσιο.

Η συμφωνία πλαίσιο δεν παράγει καμία υποχρέωση για τους αγοραστές να προμηθευτούν αγαθά οποιασδήποτε αξίας και ποσότητας, εάν δεν υφίστανται οι σχετικές ανάγκες.

Η σύναψη εκτελεστικών συμβάσεων κατά τη διάρκεια της συμφωνίας πλαίσιο, θα πραγματοποιείται μόνο εφόσον κρίνεται σκόπιμο από την αναθέτουσα αρχή.

Σε περίπτωση μη σύναψης οποιασδήποτε εκτελεστικής σύμβασης, ο συμβαλλόμενος στη συμφωνία πλαίσιο οικονομικός φορέας δεν δικαιούται αποζημίωσης.

Επίσης ο συμβαλλόμενος στη συμφωνία πλαίσιο οικονομικός φορέας δεν δικαιούται αποζημίωσης, σε περίπτωση μη προμήθειας του συνόλου των ποσοτήτων που καθορίζονται στη διακήρυξη.

Άρθρο 4^ο

Υποχρεώσεις των μερών

Ο οικονομικός φορέας με τον οποίο συνάπτεται η παρούσα συμφωνία πλαίσιο, για τον διαγωνισμό με α.α. ΕΣΗΔΗΣ της οικείας διακήρυξης, που του κατακυρώθηκαν, υποχρεούται να προσυπογράψει το συμφωνητικό και να εκτελέσει την εκτελεστική σύμβαση που του ανατίθεται ενώ ο φορέας που εκτελεί τη σύμβαση (αγοραστής) υποχρεούται να καταβάλει στον οικονομικό φορέα το συμφωνημένο τίμημα, όπως θα προκύψει μετά την υπογραφή της εκτελεστικής της συμφωνίας πλαίσιο σύμβασης, η οποία τιμή σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί την ενδεικτική (προσφερόμενη ανά μονάδα) τιμή με την οποία ο οικονομικός φορέας συμμετέχει στη συμφωνία πλαίσιο.

Κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων από τον ανάδοχο και τους υπεργολάβους του ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση της σύμβασης και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.

Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις των παραγράφων 3 και 5 του άρθρου 11 ή και του άρθρου 14 του ν. 4819/2021.

Η τήρηση των ανωτέρω υποχρεώσεων εκ μέρους του αναδόχου, η οποία βεβαιώνεται από την ένταξή του στο Εθνικό Μητρώο Παραγωγών Συσκευασιών και άλλων Προϊόντων (ΕΜΠΑ), ελέγχθηκε από την ΕΚΑΑ.

Ο αριθμός ΕΜΠΑ του οικονομικού φορέα είναι ο

Άρθρο 5^ο

Έναρξη και διάρκεια της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η συμφωνία πλαίσιο τίθεται σε ισχύ ως κάτωθι:

Η διάρκεια της συμφωνίας πλαίσιο ορίζεται σε ένα (1) έτος, ως κάτωθι:

- Για τους αγοραστές: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας, Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, Γενικό Επιτελείο Στρατού, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας (Α.Π.Σ και Γ. Γ. Πολιτικής Προστασίας) από την

- Για τους λοιπούς αγοραστές του Παραρτήματος Α της παρούσας: με έναρξη εκτέλεσης από την υπογραφή της, ήτοι από

Όλοι οι όροι και προϋποθέσεις της συμφωνίας πλαίσιο είναι ισχυροί κατά τη διάρκεια ισχύος τόσο της ίδιας της συμφωνίας πλαίσιο όσο και των εκτελεστικών συμβάσεων που συνάπτονται δυνάμει αυτής.

Μετά τη λήξη της ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο, οποιαδήποτε εκτελεστική σύμβαση βρίσκεται στη φάση της εκτέλεσης, πρέπει να ολοκληρώνεται, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας πλαίσιο.

Άρθρο 6^ο

Εκτέλεση της Συμφωνίας Πλαίσιο

6.1. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, με απόφασή της, να αναθέτει εκτελεστικές συμβάσεις στον οικονομικό φορέα με τον οποίο έχει συνάψει συμφωνία πλαίσιο

σύμφωνα με τους όρους που έχουν καθοριστεί με τη σύναψη της συμφωνίας πλαίσιο εφόσον ο τελευταίος υποβάλλει, έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση, που υπογράφεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 79Α του ν. 4412/2016, στην οποία θα δηλώνεται ότι, δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 του ν. 4412/2016. Η αναθέτουσα αρχή κατόπιν της έκδοσης της ανωτέρω απόφασης απευθύνει πρόσκληση στον οικονομικό φορέα να υπογράψει το σχετικό συμφωνητικό σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των παρ. 4 και 5 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016.

6.2. Για την ανάθεση των εκτελεστικών συμβάσεων, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να διαβουλευέται γραπτώς με τον εκάστοτε οικονομικό φορέα που είναι συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία πλαίσιο, ζητώντας του, εάν χρειάζεται, να συμπληρώσει την προσφορά του σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας πλαίσιο, βάσει των δεδομένων της εκάστοτε εκτελεστικής σύμβασης (τιμές αγοράς, δημοσιονομικές συνθήκες, ανάγκες φορέα κλπ.).

6.3. Η αναθέτουσα αρχή, κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο, διατηρεί το δικαίωμα να υποβάλλει στον οικονομικό φορέα αίτημα για την προμήθεια των ποσοτήτων που επιθυμεί και, κατόπιν, να προβαίνει στην έκδοση σχετικής απόφασης ανάθεσης της εκτελεστικής σύμβασης.

6.4. Κάθε παραγγελία που υποβάλουν στην ΕΚΑΑ οι αγοραστές αφορά σε ποσότητα όχι μικρότερη από το 25% της ετήσιας ποσότητας που τους αντιστοιχεί από τη συμφωνία πλαίσιο. Κατ' εξαίρεση γίνεται αποδεκτό από την ΕΚΑΑ αίτημα για μικρότερη ποσότητα εφόσον συντρέχει επείγουσα ανάγκη προμήθειας.

6.5. Σε κάθε εκτελεστική σύμβαση θα αναφέρονται αναλυτικά οι κρατήσεις που ισχύουν για κάθε αγοραστή καθώς και τα απαραίτητα δικαιολογητικά πληρωμής.

6.6. Η υπογραφή των εκτελεστικών συμβάσεων γίνεται από την αναθέτουσα αρχή και η εκτέλεση τους ανατίθεται στους αγοραστές, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 41 του ν. 4412/2016. Μετά την ολοκλήρωση κάθε εκτελεστικής σύμβασης οι αγοραστές

θα αποστέλλουν στην ΕΚΑΑ βεβαίωση σχετικά με την πλήρη και κανονική εκτέλεση αυτής.

6.7. Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της συμφωνίας πλαίσιο, υπάρξει μετονομασία ενός δημόσιου φορέα/αγοραστή, η εκτελεστική σύμβαση θα συνάπτεται για λογαριασμό του από την ΕΚΑΑ με την νέα ονομασία αυτού.

6.8. Μέχρι το πέρας της χρονικής ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο, ποσότητες αγαθών που δεν έχουν αγορασθεί από ένα δημόσιο φορέα (αγοραστή) που συμμετέχει σε ένα τμήμα της συμφωνίας πλαίσιο, δύναται να αγοραστούν από άλλον δημόσιο φορέα (αγοραστή) που συμμετέχει στο ίδιο τμήμα της συμφωνίας πλαίσιο. Η δυνατότητα αυτή των δημόσιων φορέων (αγοραστών) που συμμετέχουν στη συμφωνία πλαίσιο τελεί υπό την έγκριση της αναθέτουσας αρχής.

6.9. Οι αγοραστές υποχρεούνται, πριν την υπογραφή κάθε εκτελεστικής σύμβασης, να έχουν εκδώσει τις προβλεπόμενες από τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 4 του π.δ. 80/2016 αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης δαπάνης.

6.10. Η συμφωνία πλαίσιο, οι εκτελεστικές αυτής συμβάσεις και οποιεσδήποτε τροποποιήσεις αυτών αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 39 του ν. 4412/2016.

6.11. Το κείμενο των επί μέρους εκτελεστικών συμβάσεων (σχέδιο) επισυνάπτεται στην διακήρυξη ως *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI*.

6.12. Τα παρεχόμενα αγαθά θα πρέπει να είναι σύμφωνα με το *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II* - Τεχνικές προδιαγραφές της οικείας διακήρυξης.

Άρθρο 7^ο

Συνολική αξία της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η μέγιστη εκτιμώμενη αξία της συμφωνίας πλαίσιο ανέρχεται σε δύο εκατομμύρια πεντακόσιες επτά χιλιάδες πεντακόσια ογδόντα δύο ευρώ και τριάντα πέντε λεπτά (€

2.507.582,35), συμπεριλαμβανομένων των προβλεπόμενων κρατήσεων, χωρίς ΦΠΑ, και τρία εκατομμύρια εκατόν εννέα χιλιάδες τετρακόσια δύο ευρώ και έντεκα λεπτά (€ 3.109.402,11) συμπεριλαμβανόμενης της επιβάρυνσης με τον ισχύοντα ΦΠΑ (24%).

Άρθρο 8^ο

Εγγυητική Επιστολή Καλής Εκτέλεσης Συμφωνίας Πλαίσιο

Για την καλή εκτέλεση των όρων της συμφωνίας πλαίσιο ο συμβαλλόμενος οικονομικός φορέας κατέθεσε τη με αριθ. εγγύηση καλής εκτέλεσης της, σύμφωνα με το άρθρο 72 παρ. 6 του ν. 4412/2016, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε€), που αντιστοιχεί σε ποσοστό **0,5%** επί της συνολικής αξίας της συμφωνίας πλαίσιο που του κατακυρώθηκε, εκτός ΦΠΑ.

Σε περίπτωση τροποποίησης της συμφωνίας πλαίσιο, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να καταθέσει πριν την τροποποίηση, συμπληρωματική εγγύηση το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό 0,5% επί του ποσού της αύξησης, εκτός ΦΠΑ.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης καταπίπτει σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας πλαίσιο, όπως αυτή ειδικότερα ορίζεται από τους όρους της παρούσας και της οικείας διακήρυξης.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης επιστρέφεται στον ανάδοχο της συμφωνίας πλαίσιο με την ολοκλήρωση της διάρκειάς της ή των παρατάσεων της.

Άρθρο 9^ο

Κήρυξη Οικονομικού Φορέα Έκπτωτου από τη Συμφωνία Πλαίσιο

Ο αντισυμβαλλόμενος στη συμφωνία πλαίσιο κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος από αυτή, με απόφαση του αρμοδίου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, στην περίπτωση που κηρυχθεί έκπτωτος από εκτελεστική σύμβαση που συνάπτεται

δυνάμει της συμφωνίας πλαίσιο, εφόσον είναι ο μοναδικός προσφέρων στη διαγωνιστική διαδικασία ανάθεσης που προηγήθηκε.

Στον οικονομικό φορέα που κηρύσσεται έκπτωτος από τη συμφωνία πλαίσιο επιβάλλεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από σχετική γνώμη του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου, το οποίο υποχρεωτικά καλεί τον ανάδοχο προς παροχή εξηγήσεων, η ολική κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης της συμφωνίας πλαίσιο που έχει συνάψει με την αναθέτουσα αρχή.

Επιπρόσθετα μπορεί να επιβληθεί ο προβλεπόμενος από τις διατάξεις του άρθρου 74 του ν. 4412/2016 αποκλεισμός του αναδόχου από τη συμμετοχή του σε διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων.

Άρθρο 10^ο

Ανωτέρα Βία

Ο αντισυμβαλλόμενος στη συμφωνία πλαίσιο δεν κηρύσσεται έκπτωτος όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας.

Ο ανάδοχος που επικαλείται ανωτέρα βία υποχρεούται, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία, να αναφέρει εγγράφως αυτά και να προσκομίσει στην ΕΚΑΑ τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία.

Άρθρο 11^ο

Δικαίωμα μονομερούς λύσης της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, με τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, να καταγγείλει τη συμφωνία πλαίσιο κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον:

α) η συμφωνία πλαίσιο έχει υποστεί ουσιώδη τροποποίηση, κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016, που θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης συμφωνίας πλαίσιο

β) ο ανάδοχος, κατά το χρόνο της ανάθεσης της συμφωνίας πλαίσιο, τελούσε σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 2.2.3.1 και, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης της συμφωνίας πλαίσιο,

γ) η συμφωνία πλαίσιο δεν έπρεπε να ανατεθεί στον ανάδοχο λόγω σοβαρής παραβίασης των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες και την Οδηγία 2014/24/ΕΕ, η οποία έχει αναγνωριστεί με απόφαση του Δικαστηρίου της Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

Άρθρο 12°

Τροποποίηση Συμφωνίας Πλαίσιο κατά τη διάρκειά της

Η συμφωνία πλαίσιο μπορεί να τροποποιείται κατά τη διάρκειά της, χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης συμφωνίας πλαίσιο, μόνο σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 και κατόπιν γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου της ΕΚΑΑ (Επιτροπή Διαγωνισμού).

Άρθρο 13°

Γλώσσα

Η Ελληνική ορίζεται ως η γλώσσα της συμφωνίας πλαίσιο.

Άρθρο 14°

Λοιποί όροι

Ο οικονομικός φορέας δεν δύναται να απαιτήσει οποιοδήποτε ποσό πέραν του ορίου των ποσών που οφείλονται σε αυτόν για αγαθά για τα οποία έχει συνταχθεί πρωτόκολλο ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής, ούτε δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για οποιαδήποτε απώλεια ή ζημία που υποστεί ως αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης ή της λύσης της συμφωνίας πλαίσιο.

Άρθρο 15^ο

Συμβατικό πλαίσιο – Εφαρμοστέα νομοθεσία

Κατά την εκτέλεση των εκτελεστικών συμβάσεων που συνάπτονται δυνάμει της συμφωνίας πλαίσιο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β΄ του Βιβλίου Ι (άρθρα 134 έως 221) του ν. 4412/2016, οι όροι της διακήρυξης και συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας.

Η συμφωνία πλαίσιο συντάσσεται σε δύο (2) πρωτότυπα. Ένα προορίζεται για την ΕΚΑΑ και ένα για τον αντισυμβαλλόμενο οικονομικό φορέα.

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Για την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών (ΕΚΑΑ) Για τον Οικονομικό Φορέα

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ Ο ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΠΛΑΙΣΙΟ –

Αγοραστές (Φορείς του Δημοσίου)

Οι αγοραστές που παρατίθενται κατωτέρω έχουν το δικαίωμα, για τη σύναψη εκτελεστικών συμβάσεων με τον οικονομικό φορέα, υπό τους όρους της συμφωνίας πλαίσιο, για όλα τα τμήματα του διαγωνισμού με α/α.185459 ΕΣΗΔΗΣ, που του κατακυρώθηκαν.

ΑΓΟΡΑΣΤΕΣ (Φορείς του Δημοσίου)

ΤΜΗΜΑ 1	Προϋπολογισθείσα δαπάνη:
ΓΕΑ , ΓΕΝευρώ χωρίς Φ.Π.Α

ΤΜΗΜΑ 2 ΕΟΠΥΥ , ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΑΡΧΕΣ	Προϋπολογισθείσα δαπάνη: ευρώ χωρίς Φ.Π.Α
ΤΜΗΜΑ 3 ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΑΠΣ, ΑΡΕΤΑΙΕΙΟ, ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ, ΕΚΑΠΥ, ΚΕΘΕΑ, ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΥΠΕΘΑ, ΓΕΕΘΑ, ΓΕΣ, ΕΛΑΣ, ΥΠ. ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	Προϋπολογισθείσα δαπάνη:ευρώ χωρίς Φ.Π.Α

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΠΛΑΙΣΙΟ–

Οικονομικός Φορέας και Αγαθά

Ακολούθως αναφέρονται τα τμήματα της με αριθ. 01/2023 διακήρυξης που κατακυρώθηκαν στον οικονομικό φορέα και για τα οποία συμμετέχει στη Συμφωνία Πλαίσιο.:

ΤΜΗΜΑ 1

ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (δεσμίδες)	ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΟΣ ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	ΑΞΙΑ ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	ΦΠΑ 24%	ΑΞΙΑ ΜΕ ΦΠΑ
94.000	ΓΕΑ - ΓΕΝ				

ΤΜΗΜΑ 2

ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (δεσμίδες)	ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΟΣ ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	ΑΞΙΑ ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	ΦΠΑ 24%	ΑΞΙΑ ΜΕ ΦΠΑ
34.300	ΕΟΠΥΥ – ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΑΡΧΕΣ				

ΤΜΗΜΑ 3

ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΤΟΣ (δεσμίδες)	ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΟΣ ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	ΑΞΙΑ ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	ΦΠΑ 24%	ΑΞΙΑ ΜΕ ΦΠΑ
231.920	ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΑΠΣ ΑΡΕΤΑΙΕΙΟ ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ				
225.775	ΕΚΑΠΥ ΚΕΘΕΑ				

	ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ				
130.200	ΥΠΕΘΑ ΓΕΕΘΑ ΓΕΣ				
146.000	ΕΛΑΣ ΥΠ. ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ				
Σύνολο:					

17.2.2 Με προκήρυξη νέου επαναδιαγωνισμού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ Β΄ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΤΕΑ ΣΤΟ ΚΗΜΔΗΣ

Αθήνα,

Αριθμός Συμφωνίας Πλαίσιο:

Σχετικά:

1. Διακήρυξη (ΑΔΑΜ:)

1. Η αριθ..... Απόφαση κατακύρωσης των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού διακήρυξης, κατά το μέρος που αφορά την Ομάδα Β- εκτυπωτές
2. Η αριθ.Απόφαση μερικής ανάκλησης της με αριθ.Απόφασης, κατά το μέρος που αφορά την Ομάδα Α- σαρωτές και Ομάδα Γ- πολυμηχανήματα
3. ΗΠράξη του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου
4. Οι από και υπεύθυνες δηλώσεις των οικονομικών φορέων, περί μη επέλευσης οψιγενών μεταβολών κατά την έννοια του άρθρου 104 του ν. 4412/2016 καθώς και το σχετικό πρακτικό 8/2-11-22 της αρμόδιας Επιτροπής περί ελέγχου αυτών
5. Οι υπ' αριθμ.Προσκλήσεις για υπογραφή Συμφωνίας Πλαίσιο και
6. Οι απόυπεύθυνες δηλώσεις των οικονομικών φορέων ότι δεν έχει εκδοθεί εις βάρος τους καταδικαστική απόφαση, κατά την έννοια του άρθρου 3 του ν. 3310/2005, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 3414/2005.

1. Τίτλος Συμφωνίας Πλαίσιο:

Συμφωνία Πλαίσιο τριετούς (3) διάρκειας, για την προμήθεια Εκτυπωτών για κάλυψη των αναγκών των Φορέων του Δημοσίου/Αγοραστών (όπως αυτοί περιγράφονται στο συνημμένο Παράρτημα Ι).

Αναθέτουσα Αρχή : Εθνική Κεντρική Αναθέτουσα Αρχή - ΕΚΑΑ

Η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Η σύναψη της παρούσας Συμφωνίας Πλαίσιο πραγματοποιείται σύμφωνα με το Ν. 4412/2016.

Οι Παράγραφοι και οι ορισμοί που ακολουθούν διατυπώνουν τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα διέπουν τις διαδικασίες, τα αιτήματα προμήθειας και τις παραδόσεις των αγαθών που θα απαιτούνται από τους Φορείς του Δημοσίου/Αγοραστές.

Η ερμηνεία της παρούσας Συμφωνίας Πλαίσιο θα υπόκειται στις ακόλουθες πρόνοιες:

- i. Λέξεις στον ενικό θεωρούνται ότι σημασιολογικά συμπεριλαμβάνουν και τον αντίστοιχο όρο στον πληθυντικό και αντίστροφα.
- ii. Αναφορές σε πρόσωπα περιλαμβάνουν φυσικά και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή κοινοπραξίες φυσικών ή/και νομικών προσώπων.
- iii. Αναφορές σε οποιοδήποτε νόμο, ρύθμιση, κανονισμό ή άλλο κανόνα δικαίου θα ερμηνεύονται σαν αναφορές σε νόμο, ρύθμιση, κανονισμό ή άλλο κανόνα δικαίου όπως αυτός έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- iv. Οι τίτλοι/επικεφαλίδες συμπεριλαμβάνονται στη Συμφωνία Πλαίσιο αποκλειστικά για τη διευκόλυνση των αναφορών σε σημεία της Συμφωνίας Πλαίσιο και δεν έχουν στόχο να επηρεάσουν την ερμηνεία της αυτής με κανένα τρόπο.
- v. Αναφορές σε οποιαδήποτε Παράγραφο ή Παράρτημα χωρίς περαιτέρω χαρακτηρισμό θα ερμηνεύονται ως αναφορές σε Παράγραφο ή Παράρτημα της Συμφωνίας Πλαίσιο με την αντίστοιχη αρίθμηση.
- vi. Αναφορά σε Παράγραφο ή Παράρτημα αποτελεί αναφορά στο σύνολό του, εκτός εάν καθορίζεται διαφορετικά.

ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Συμβαλλόμενα Μέρη

Η Συμφωνία Πλαίσιο συνάπτεται μεταξύ της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων (εφεξής καλούμενη ΕΚΑΑ) και των κατωτέρω Οικονομικών φορέων:

Α., εκπροσωπούμενου από τον, με Α.Δ.Τ.), βάσει του απόΠρακτικού του Δ.Σ.

Β., εκπροσωπούμενου από τον, βάσει του από 1..... πιστοποιητικού εκπροσώπησης (ΓΕΜΗ)

Γ., εκπροσωπούμενου από τονβάσει του απόπιστοποιητικού εκπροσώπησης (ΓΕΜΗ)

Δ.εκπροσωπούμενου από τον, βάσει του απόπιστοποιητικού εκπροσώπησης (ΓΕΜΗ).

2. Περιεχόμενο της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η Συμφωνία Πλαίσιο αποτελείται από αυτό το κυρίως κείμενο, το σώμα της Διακήρυξης και τα Παραρτήματα αυτών, αποτελώντας έτσι την πλήρη και μοναδική συμφωνία μεταξύ των Συμβαλλομένων Μερών.

3. Σκοπός και αντικείμενο της Συμφωνίας Πλαίσιο

Σκοπός της Συμφωνίας Πλαίσιο είναι να καθορίσει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους οι Οικονομικοί Φορείς θα παρέχουν στους Αγοραστές/Φορείς του Δημοσίου συγκεκριμένα αγαθά (σύμφωνα με το Παράρτημα VII της Διακήρυξης), ύστερα από την ολοκλήρωση των νέων διαγωνισμών για τις εκτελεστικές της Συμφωνίας Πλαίσιο συμβάσεις.

Κάθε νέος διαγωνισμός θα διενεργείται μετά από πρόσκληση της ΕΚΑΑ προς τους Οικονομικούς Φορείς βάσει των αγαθών του τμήματος ή των τμημάτων για τα οποία συμμετέχουν στη Συμφωνία Πλαίσιο, προκειμένου να υποβάλουν σφραγισμένη οικονομική προσφορά για τα προς προμήθεια αγαθά. Η προσφερόμενη τιμή για τα αγαθά της πρόσκλησης από τους Οικονομικούς Φορείς δεν μπορεί να υπερβεί την ενδεικτική (προσφερόμενη ανά μονάδα) τιμή με την οποία αυτοί συμμετέχουν στη Συμφωνία Πλαίσιο. Με την επιφύλαξη του άρθρου 5 της υπ' αριθμ. 137954/22-12-2016 απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης (Β' 4515), οι Αγοραστές/Φορείς του Δημοσίου της Συμφωνίας Πλαίσιο προσφεύγουν υποχρεωτικά για την κάλυψη των αναγκών τους και είναι υποχρεωμένοι να υποβάλουν

αιτήματα προμήθειας στην ΕΚΑΑ για τα αγαθά του Παραρτήματος Ι της Διακήρυξης υπό τους όρους της Συμφωνίας Πλαίσιο.

Η Συμφωνία Πλαίσιο δεν παράγει καμία υποχρέωση για τους Αγοραστές να προμηθευτούν αγαθά οποιασδήποτε αξίας και ποσότητας, εάν δεν υφίστανται οι σχετικές ανάγκες.

Η σύναψη εκτελεστικών συμβάσεων κατά τη διάρκεια της Συμφωνίας Πλαίσιο, θα πραγματοποιείται μόνο εφόσον κρίνεται σκόπιμο από την ΕΚΑΑ. Σε περίπτωση μη σύναψης οποιασδήποτε εκτελεστικής σύμβασης, οι συμβαλλόμενοι στη Συμφωνία Πλαίσιο Οικονομικοί Φορείς δεν δικαιούνται αποζημίωσης. Επίσης, οι συμβαλλόμενοι στη Συμφωνία Πλαίσιο Οικονομικοί Φορείς δεν δικαιούνται αποζημίωσης, σε περίπτωση μη προμήθειας του συνόλου των ποσοτήτων που καθορίζονται στη διακήρυξη.

4. Υποχρεώσεις

Σύμφωνα με τους όρους της Συμφωνίας Πλαίσιο, οι Αγοραστές μπορούν να υποβάλουν αίτημα προμήθειας, όπως περιγράφεται στα σχετικά άρθρα της παρούσας, και ο Οικονομικός Φορέας υποχρεούται να παρέχει τα αγαθά (Παράρτημα ΙΙ) του αιτήματος, ενώ οι Αγοραστές υποχρεούνται να καταβάλουν στον Οικονομικό Φορέα το συμφωνημένο τίμημα, όπως έχει προκύψει μετά την υπογραφή της εκτελεστικής της Συμφωνίας Πλαίσιο σύμβασης.

Ένα αίτημα θεωρείται έγκυρο μόνο εφόσον η ΕΚΑΑ απευθύνει σχετική πρόσκληση προς τους Οικονομικούς Φορείς για υποβολή νέων προσφορών.

Κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α' του ν.4412/2016. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων από τον ανάδοχο και τους υπεργολάβους του ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση της σύμβασης και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.

Επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις των παραγράφων 3 και 5 του άρθρου 11 ή και του άρθρου 14 του ν. 4819/2021. Η τήρηση των ανωτέρω υποχρεώσεων εκ μέρους του αναδόχου, η οποία βεβαιώνεται από το Πιστοποιητικό Εγγραφής στο Εθνικό Μητρώο Παραγωγών Συσκευασιών και άλλων Προϊόντων (ΕΜΠΑ), ελέγχθηκε από την ΕΚΑΑ:

Οικονομικός Φορέας	Αριθμός ΕΜΠΑ
.....
.....
.....
.....

5. Έναρξη και διάρκεια

Η Συμφωνία πλαίσιο τίθεται σε ισχύ από την υπογραφή της και είναι έγκυρη για σύναψη εκτελεστικών συμβάσεων μέχρι και τρία (3) έτη από την υπογραφή της.

Όλοι οι όροι και προϋποθέσεις της Συμφωνίας Πλαίσιο παραμένουν σε πλήρη ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια αυτής και των εκτελεστικών συμβάσεων καθώς και για όλα τα αιτήματα προμήθειας κατά την περίοδο ισχύος της.

Μετά τη λήξη της ισχύος της Συμφωνίας Πλαίσιο, οποιαδήποτε εκτελεστική σύμβαση βρίσκεται στη φάση της εκτέλεσης, πρέπει να ολοκληρώνεται, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της Συμφωνίας Πλαίσιο.

6. Εκτέλεση της Συμφωνίας Πλαίσιο

6.1 Η ΕΚΑΑ για την εκτέλεση της Συμφωνίας Πλαίσιο διενεργεί νέο ή νέους διαγωνισμούς για τους Αγοραστές που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα VII της Διακήρυξης 07/2020 και για τις αιτούμενες από αυτούς ποσότητες.

6.2 Για τη σύναψη των εκτελεστικών της Συμφωνίας Πλαίσιο συμβάσεων, η ΕΚΑΑ απευθύνει σχετική πρόσκληση προς τους Οικονομικούς Φορείς, ζητώντας τους να υποβάλουν οικονομική προσφορά με τιμή ίση ή μικρότερη της τιμής στην κατηγορία και στο είδος για το οποίο έχουν υπογράψει τη Συμφωνία Πλαίσιο. Η μείωση αφορά την προσφερόμενη τιμή μονάδας των Οικονομικών Φορέων, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει την προσφερόμενη τιμή μονάδας με την οποία συμμετέχουν στη Συμφωνία Πλαίσιο. Οι Οικονομικοί Φορείς υποχρεούνται να υποβάλουν προσφορά ανταποκρινόμενοι στην ανωτέρω πρόσκληση.

6.3 Κατά την υποβολή των προσφορών, εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 79 του ν. 4412/2016, προκειμένου οι Οικονομικοί Φορείς να αποδείξουν ότι εξακολουθούν να πληρούν τις σχετικές

προϋποθέσεις, όπως έχουν καθοριστεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη σύναψη της Συμφωνίας Πλαίσιο.

6.4 Πριν από την ανάθεση κάθε εκτελεστικής σύμβασης που συνάπτεται δυνάμει της Συμφωνίας Πλαίσιο, η ΕΚΑΑ απαιτεί από τον Οικονομικό Φορέα να υποβάλει ενημερωμένα δικαιολογητικά, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 79 και 80 του ν. 4412/2016, και κατά περίπτωση, του άρθρου 82 του ν.4412/2016.

6.5 Σε κάθε εκτελεστική σύμβαση θα αναφέρονται αναλυτικά οι κρατήσεις που ισχύουν για κάθε Αγοραστή καθώς και τα απαραίτητα δικαιολογητικά πληρωμής.

6.6 Η υπογραφή των εκτελεστικών συμβάσεων διενεργείται από την ΕΚΑΑ και η εκτέλεση αυτών διενεργείται από τους Αγοραστές σύμφωνα με το άρθρο 41, παρ. 6 του ν. 4412/2016. Επίσης, μετά την ολοκλήρωση κάθε εκτελεστικής σύμβασης οι Αγοραστές θα αποστέλλουν στην ΕΚΑΑ βεβαίωσησχετικά με την πλήρη και κανονική εκτέλεση αυτής.

6.7 Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της Συμφωνίας Πλαίσιο υπάρξει μετονομασία ενός Αγοραστή, ο εν λόγω Αγοραστής θα συνάπτει την εκτελεστική σύμβαση με τη νέα ονομασία.

6.8 Η ΕΚΑΑ, κατά τη διάρκεια της Συμφωνίας Πλαίσιο, διατηρεί το δικαίωμα να συμπεριλάβει στους νέους διαγωνισμούς ποσότητες αγαθών, τις οποίες οι Αγοραστές δεν προμηθεύτηκαν τα προηγούμενα έτη που καταλαμβάνονται από τη Συμφωνία Πλαίσιο.

6.9 Οι Αγοραστές υποχρεούνται να υποβάλουν στην ΕΚΑΑ τις προβλεπόμενες από τις διατάξεις του Π.Δ. 80/2016 αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης δαπάνης και τις απαιτούμενες ποσότητες ανάετος προκειμένου να προκηρυχθούν οι νέοι διαγωνισμοί.

6.10 Η Συμφωνία Πλαίσιο, οι εκτελεστικές αυτής συμβάσεις και οποιεσδήποτε τροποποιήσεις αυτών αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο κατά τις οικείες διατάξεις, σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 39 του ν. 4412/2016.

6.11 Το κείμενο των επί μέρους εκτελεστικών συμβάσεων (σχέδιο) επισυνάπτεται στη Διακήρυξη 07/2020 ως Παράρτημα VI.

6.12 Τα παρεχόμενα αγαθά θα πρέπει να είναι σύμφωνα με το Παράρτημα II - Τεχνικές προδιαγραφές της με αρ.Διακήρυξης.

7. Συνολική αξία της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η μέγιστη εκτιμώμενη αξία της Συμφωνίας Πλαίσιο για την Ομάδα των Εκτυπωτών, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται αναλυτικά στο Παράρτημα II της παρούσης, ανέρχεται σε ποσό επτά εκατομμυρίων

τετρακοσίων τριάντα τεσσάρων χιλιάδων εννιακοσίων ενενήντα οκτώ ευρώ και ενενήντα τριών λεπτών (7.434.998,93 €), συμπεριλαμβανομένων των προβλεπόμενων κρατήσεων, χωρίς ΦΠΑ, και εννέα εκατομμυρίων διακοσίων δεκαεννιά χιλιάδων τριακοσίων ενενήντα οκτώ ευρώ και εξήντα επτά λεπτών (9.219.398,67 €) συμπεριλαμβανόμενης της επιβάρυνσης με τον ισχύοντα ΦΠΑ (24%). Ο ΦΠΑ που αναλογεί ανέρχεται σε ποσό ενός εκατομμυρίου επτακοσίων ογδόντα τεσσάρων χιλιάδων τριακοσίων ενενήντα εννέα ευρώ και εβδομήντα τεσσάρων λεπτών (1.784.399,74 €).

8. Εγγυητική Επιστολή Καλής Εκτέλεσης Συμφωνίας Πλαίσιο

Για την καλή εκτέλεση της Συμφωνίας Πλαίσιο, οι Οικονομικοί Φορείς είναι υποχρεωμένοι να καταθέσουν εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης της Συμφωνίας Πλαίσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 72 ν. 4412/2016, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό ίσο με το 0,5% επί της συνολικής αξίας της Συμφωνίας Πλαίσιο ή του/των τμήματος/τμημάτων στα οποία συμμετέχουν, χωρίς ΦΠΑ, η οποία θα αποδεσμεύεται ισόποσα και αναλόγως, σε ετήσια βάση, μέχρι την ολοκλήρωση της διάρκειας της Συμφωνίας Πλαίσιο:

- i. Ο οικονομικός φορέας κατέθεσε την υπ' αριθ εγγυητική επιστολή της Εθνικής Τράπεζας - Κατάστημα Λ. Αθηνών (044), ποσού 37.174,99 €.
- ii. Ο οικονομικός φορέας κατέθεσε την υπ' αριθ εγγυητική επιστολή της Εθνικής Τράπεζας -Κατάστ. Ιπποκράτους (132), ποσού 17.061,19 €.
- iii. Ο οικονομικός φορέαςκατέθεσε το υπ' αριθγραμμάτιο συστάσεως χρηματικής παρακαταθήκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων-Υποκατάστημα Θεσσαλονίκης, ποσού 4.545,35 €.
- iv. Ο οικονομικός φορέαςκατέθεσε το υπ' αριθγραμμάτιο συστάσεως παρακαταθήκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων- Υποκατάστημα Ηρακλείου Κρήτης, ποσού 1.960,28 €.

9. Ανωτέρα Βία

Οι Οικονομικοί Φορείς δύνανται να μην υποβάλουν προσφορά σε έναν ή περισσότερους νέους διαγωνισμούς για λόγους ανωτέρας βίας. Στην περίπτωση αυτή, οι Οικονομικοί Φορείς υποχρεούνται, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από τότε που έλαβαν χώρα τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία,

να αναφέρουν εγγράφως και να προσκομίσουν τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία στην ΕΚΑΑ, η οποία αποφασίζει σχετικά και τους ειδοποιεί εγγράφως μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

10. Τροποποίηση Συμφωνίας Πλαίσιο κατά τη διάρκειά της

Η Συμφωνία Πλαίσιο μπορεί να τροποποιείται κατά τη διάρκειά της, χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης Συμφωνίας Πλαίσιο, μόνο σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 και κατά τα οριζόμενα στις παρ.4.5 και 5.3 της Διακήρυξης 07/2020 και κατόπιν γνωμοδότησης του αρμοδίου οργάνου της ΕΚΑΑ.

11. Δικαίωμα μονομερούς λύσης της Συμφωνίας Πλαίσιο

Η Αναθέτουσα Αρχή μπορεί, με τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, να καταγγείλει τη Συμφωνία Πλαίσιο κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον:

α) η Συμφωνία Πλαίσιο έχει υποστεί ουσιώδη τροποποίηση, κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016, που θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης Συμφωνίας Πλαίσιο,

β) ο ανάδοχος, κατά το χρόνο σύναψης της Συμφωνίας Πλαίσιο, τελούσε σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016 και, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης αυτής,

γ) η Συμφωνία Πλαίσιο δεν έπρεπε να ανατεθεί στον ανάδοχο λόγω σοβαρής παραβίασης των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες και την Οδηγία 2014/24/ΕΕ, η οποία έχει αναγνωριστεί με απόφαση του Δικαστηρίου της Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

12. Γλώσσα

Η Ελληνική ορίζεται ως η γλώσσα της Συμφωνίας Πλαίσιο.

13. Λοιποί όροι

Μετά την ολοκλήρωση ή τη λύση της Συμφωνίας Πλαίσιο, ο Οικονομικός Φορέας υποχρεούται να ολοκληρώσει οποιαδήποτε εκτελεστική σύμβαση βρίσκεται σε ισχύ, σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις της Συμφωνίας Πλαίσιο.

Ο Οικονομικός Φορέας δεν δύναται να απαιτήσει οποιοδήποτε ποσό πέραν του ορίου των ποσών που οφείλονται σε αυτόν για αγαθά για τα οποία έχει συνταχθεί πρωτόκολλο ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής, ούτε δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για οποιαδήποτε απώλεια ή ζημία υποστεί ως αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης ή της λύσης της Συμφωνίας Πλαίσιο.

14. Συμβατικό πλαίσιο – Εφαρμοστέα νομοθεσία

Κατά την εκτέλεση των εκτελεστικών συμβάσεων που συνάπτονται δυνάμει της Συμφωνίας Πλαίσιο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Μέρους Β' του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, οι όροι της Διακήρυξης και συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας.

Η παρούσα βεβαιώθηκε και υπογράφεται ηλεκτρονικά από τους νόμιμους εκπροσώπους των συμβαλλομένων.

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Για την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών(ΕΚΑΑ)

Για τους Οικονομικούς Φορείς

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ

Παράρτημα Ι. Αγοραστές (Φορείς του Δημοσίου)

Οι αγοραστές που παρατίθενται κατωτέρω και οι εποπτευόμενοι φορείς αυτών, σύμφωνα με το Παράρτημα VII της Διακήρυξης 07/2020, έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν αιτήματα προμήθειας αγαθών για τη διενέργεια νέου διαγωνισμού υπό τους όρους της Συμφωνίας Πλαίσιο προκειμένου να συναφθούν οι σχετικές εκτελεστικές συμβάσεις δυνάμει αυτής:

- Υπουργείο Οικονομικών
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων
- Υπουργείο Εξωτερικών
- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου
- Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
- Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Υπουργείο Εσωτερικών
- Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης
- Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών
- Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- Υπουργείο Τουρισμού
- Υπουργείο Υγείας

- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
- Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων

Παράρτημα II – Οικονομικοί Φορείς και Αγαθά

Το Παράρτημα αυτό περιέχει τα αγαθά για τα οποία οι Οικονομικοί Φορείς συμμετέχουν στη Συμφωνία Πλαίσιο. Μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με την ομαδοποίηση των ειδών, τις τιμές τους ανά μονάδα, τις ποσότητες ζετίας κλπ.

Η κατανομή των ποσοτήτων ανά έτος και ανά είδος για τους Αγοραστές των ακόλουθων Τμημάτων αποτυπώνεται αναλυτικά στους σχετικούς Πίνακες του Παραρτήματος VII της με αρ. 07/2020 Διακήρυξης.

ΟΜΑΔΑ Β': Εκτυπωτές

Τμήμα 1 – Σύνολο Περιφέρειας Αττικής

		ΑΞΙΕΣ ΑΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΦΟΡΕΑ (€) ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ			
ΕΙΔΟΣ ΕΚΤΥΠΩΤΗ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΖΕΤΙΑΣ - Τμχ				
		ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ
A4 A/M	5.533				
A3 A/M	514				
A4 ΕΓΧΡΩΜΟΣ	1.225				
A3 ΕΓΧΡΩΜΟΣ	379				
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ (€)					

Μέγιστη αξία κατακύρωσης Τμήματος: 5.497.999,34 €, συμπεριλαμβανομένων των νόμιμων κρατήσεων, χωρίς Φ.Π.Α.

Τμήμα 4– Σύνολο Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

		ΑΞΙΕΣ ΑΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΦΟΡΕΑ (€) ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ			
ΕΙΔΟΣ ΕΚΤΥΠΩΤΗ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΖΕΤΙΑΣ - Τμχ				
		ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ
A4 A/M	1.696				
A3 A/M	73				
A4 ΕΓΧΡΩΜΟΣ	142				
A3 ΕΓΧΡΩΜΟΣ	64				
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ (€)					

Μέγιστη αξία κατακύρωσης Τμήματος: 1.276.999,69 €, συμπεριλαμβανομένων των νόμιμων κρατήσεων, χωρίς Φ.Π.Α.

Τμήμα 6– Σύνολα Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

		ΑΞΙΕΣ ΑΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΦΟΡΕΑ (€) ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ			
ΕΙΔΟΣ ΕΚΤΥΠΩΤΗ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΖΕΤΙΑΣ - Τμχ				
		ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ
A4 A/M	531				
A3 A/M	29				
A4 ΕΓΧΡΩΜΟΣ	219				
A3 ΕΓΧΡΩΜΟΣ	53				
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ (€)			392.055,00		659.999,90

Μέγιστη αξία κατακύρωσης Τμήματος: 659.999,90 €, συμπεριλαμβανομένων των νόμιμων κρατήσεων, χωρίς Φ.Π.Α.

17.3 Σχεδιασμός και υλοποίηση διαδικασίας εκτέλεσης της συμφωνίας πλαισίου.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση εκτέλεσης μιας Συμφωνίας Πλαίσιο διαφέρει ανάλογα με τον τύπο της Συμφωνίας Πλαίσιο που υλοποιείται.

Ι. Στην περίπτωση που είναι ήδη σε ισχύ Συμφωνία Πλαίσιο, η οποία περιλαμβάνει την διαδικασία του νέου διαγωνισμού, απαιτείται από την αναθέτουσα αρχή ή από την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών (ΕΚΑΑ), πριν την πρόσκληση υποβολής προσφοράς να υπάρχει σαφής εικόνα των ποσοτήτων των αγαθών και να έχουν εκδοθεί οι προβλεπόμενες από τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ.4 του π.δ.80/2016 αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης δαπάνης.

Οι νέοι διαγωνισμοί βασίζονται στους ίδιους όρους με αυτούς που ίσχυαν για την ανάθεση της συμφωνίας-πλαίσιο, ή εαν χρειάζεται σε όρους ακριβέστερα διατυπωμένους και ίσως σε άλλους όρους, οι οποίοι επισημάνθηκαν στα έγγραφα της σύναψης σύμβασης για τη συμφωνία πλαίσιο.

Κάθε νέος διαγωνισμός διενεργείται μετά από πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής ή της ΕΚΑΑ προς τους οικονομικούς φορείς, μέσω ΕΣΗΔΗΣ, βάσει των αγαθών του τμήματος ή των τμημάτων για τα οποία συμμετέχουν στη Συμφωνία Πλαίσιο, προκειμένου να υποβάλουν ηλεκτρονική προσφορά για τα προς προμήθεια αγαθά και ορίζεται επαρκής προθεσμία για την υποβολή προσφορών για κάθε συγκεκριμένη σύμβαση, αφού, ασφαλώς, ληφθεί υπόψη η πολυπλοκότητα του αντικειμένου της σύμβασης και ο απαραίτητος χρόνος για την αποστολή των προσφορών όπως και άλλες σχετικές παράμετροι.

Η προσφερόμενη τιμή για τα αγαθά της πρόσκλησης από τους οικονομικούς φορείς δεν μπορεί να υπερβεί την ενδεικτική (προσφερόμενη ανά μονάδα) τιμή με την οποία αυτοί συμμετέχουν στη Συμφωνία Πλαίσιο. Οι οικονομικοί φορείς υποχρεούνται να υποβάλουν προσφορά ανταποκρινόμενοι στην ανωτέρω πρόσκληση. Να σημειωθεί πως σε κάθε περίπτωση τυγχάνει εφαρμογής η υποχρεωτική ρήτρα αναπροσαρμογής της τιμής για τις συμφωνίες-πλαίσιο σύμφωνα με τις παρ. 9 έως 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 και την με Α.Π.: 95213 /05-10-2022 εγκύκλιο του Υπουργού Ανάπτυξης σύμφωνα με όσα αναλυτικά αναφέρονται στο Κεφάλαιο 11 του παρόντος.

Κατά την υποβολή των προσφορών, εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 79 του ν. 4412/2016, προκειμένου οι Οικονομικοί Φορείς να αποδείξουν ότι εξακολουθούν να πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις, όπως έχουν καθοριστεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη σύναψη της Συμφωνίας Πλαίσιο. Εν συνεχεία η διαδικασία στην περίπτωση:

α) ανοικτής διαδικασίας με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα, από οικονομική άποψη, προσφορά, βάσει τιμής (εφαρμόζεται το άρθρο 100 του ν. 4412/2016 και η ΚΥΑ ΕΣΗΔΗΣ, ανάλογα με το είδος της διαδικασίας και το κριτήριο ανάθεσης) έχει συνοπτικά ως εξής:

-Υποβολή προσφορών από Οικονομικούς φορείς και ηλεκτρονική αποσφράγιση του (υπό)φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής-Τεχνική Προσφορά» και του (υποφακέλου) «Οικονομική Προσφορά».

-Έλεγχος Δικαιολογητικών Συμμετοχής (ΕΕΕΣ & εγγύηση συμμετοχής, εάν ζητείται) & Τεχνικής Προσφοράς (1ο πρακτικό επιτροπής νέου διαγωνισμού)

-Έλεγχος Οικονομικής Προσφοράς (2ο πρακτικό επιτροπής νέου διαγωνισμού)

-Έκδοση απόφασης αναθέτουσας αρχής που αφορά την έγκριση του 1ου και 2ου πρακτικού της επιτροπής νέου διαγωνισμού, η οποία ,όμως, δεν κοινοποιείται στους προσφέροντες (εσωτερική απόφαση) και ενσωματώνεται στην απόφαση κατακύρωσης.

-Πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής στους/ον προσωρινούς/ο αναδόχους/ο για κατάθεση των δικαιολογητικών κατακύρωσης.

-Έλεγχος των δικαιολογητικών κατακύρωσης (3ο πρακτικό επιτροπής νέου διαγωνισμού)

-Έκδοση της απόφαση κατακύρωσης αποτελεσμάτων νέου διαγωνισμού από την αναθέτουσα αρχή, η οποία επικυρώνει το 3ο πρακτικό και ενσωματώνει την προηγούμενη (εσωτερική) απόφαση της αναθέτουσα αρχής. Η απόφαση κατακύρωσης της εκτελεστικής σύμβασης, υπόκειται σε άσκηση προδικαστικής προσφυγής.

-Κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης σε όλους τους προσφέροντες στον νέο διαγωνισμό, συμπεριλαμβανομένου και του προσωρινού αναδόχου, για την άσκηση, τυχόν, προδικαστικής προσφυγής.

-Διαβίβαση φακέλου για έλεγχο νομιμότητας στο Ελεγκτικό συνέδριο και έκδοση πράξης προσυμβατικού ελέγχου (εφόσον η εκτελεστική σύμβαση υπόκειται αυτοτελώς στα χρηματικά όρια του προσυμβατικού ελέγχου, όπως αναλυτικά αναφέρονται στην Ενότητα 17.5 του παρόντος).

-Αποστολή πρόσκλησης στον προσωρινό ανάδοχο να υπογράψει το σχετικό συμφωνητικό, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των παρ.4 και 5 του άρθρου 105 του ν.4412/2016 εντός 15 ημερών

-Κατάθεση υπεύθυνης δήλωσης (ν. 1599/1986) των/ου προσωρινών/ου αναδόχων/ου περί μη οψιγενών μεταβολών, (σε περίπτωση προσυμβατικού ελέγχου ή άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης) και αν είναι η οικεία σύμβαση είναι άνω του 1.000.000 ευρώ υποβολή υπεύθυνης δήλωσης ότι δεν έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση, κατά την έννοια του άρθρου 3 του ν. 3310/2005 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 3414/2005, σύμφωνα με τη με αρ. πρωτ. 20977/23.08.2007 (Β'1673) κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας

«Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του ν. 3310/2005, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3414/2005».

-Ανάρτηση απόφασης κατακύρωσης σε ΚΗΜΔΗΣ και ΔΙΑΥΓΕΙΑ, μετά από την οριστικοποίησή της, κατά το άρθρο 105 του ν. 4412/2016.

-Αποστολή πρόσκλησης υπογραφής συμφωνητικού της εκτελεστικής σύμβασης στον ανάδοχο εντός 15 ημερών.

Παραλαβή εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης από τον ανάδοχο και έλεγχος εγκυρότητας εγγυητικής.

-Υπογραφή (του συμφωνητικού) της εκτελεστικής σύμβασης και καταχώρηση του συμφωνητικού στο ΚΗΜΔΗΣ

β) ανοικτής διαδικασίας με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα, από οικονομική άποψη προσφορά, βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας τιμής, έχει συνοπτικά ως εξής:

-Υποβολή προσφορών από Οικονομικούς φορείς και ηλεκτρονική αποσφράγιση καταρχάς του (υπό)φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής-Τεχνική Προσφορά».

-Έλεγχος Δικαιολογητικών Συμμετοχής & Τεχνικής Προσφοράς (1ο πρακτικό επιτροπής νέου διαγωνισμού)

-Έκδοση πρώτης απόφασης αναθέτουσας αρχής που αφορά στην έγκριση του 1ου πρακτικού της επιτροπής νέου διαγωνισμού, η οποία κοινοποιείται στους προσφέροντες, για την οποία υπάρχει η δυνατότητα άσκησης προδικαστικής προσφυγής

-Ηλεκτρονική αποσφράγιση του (υπό)φακέλου «Οικονομική Προσφορά».

-Έλεγχος Οικονομικής Προσφοράς (2ο πρακτικό επιτροπής νέου διαγωνισμού)

-Έκδοση δεύτερης απόφασης αναθέτουσας αρχής που αφορά στην έγκριση του 2ου πρακτικού της επιτροπής νέου διαγωνισμού, η οποία, όμως, δεν κοινοποιείται στους προσφέροντες (εσωτερική απόφαση) και ενσωματώνεται στην απόφαση κατακύρωσης.

-Πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής στους/ον προσωρινούς/ο αναδόχους/ο για κατάθεση των δικαιολογητικών κατακύρωσης

-Έλεγχος των δικαιολογητικών κατακύρωσης (3ο πρακτικό επιτροπής νέου διαγωνισμού)

-Έκδοση της απόφασης κατακύρωσης αποτελεσμάτων νέου διαγωνισμού από την αναθέτουσα αρχή, η οποία επικυρώνει το 3ο πρακτικό και ενσωματώνει την προηγούμενη (εσωτερική) απόφαση της αναθέτουσα αρχής. Η απόφαση κατακύρωσης της εκτελεστικής σύμβασης υπόκειται σε άσκηση προδικαστικής προσφυγής.

-Κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης σε όλους τους προσφέροντες στον νέο διαγωνισμό, συμπεριλαμβανομένου και του προσωρινού αναδόχου, για την άσκηση τυχόν προδικαστικής προσφυγής.

-Διαβίβαση φακέλου για έλεγχο νομιμότητας στο Ελεγκτικό συνέδριο και έκδοση πράξης προσυμβατικού ελέγχου (εφόσον η εκτελεστική σύμβαση υπόκειται αυτοτελώς στα χρηματικά όρια του προσυμβατικού ελέγχου, όπως, αναλυτικά, αναφέρονται στην Ενότητα 17.5 του παρόντος).

- Αποστολή πρόσκλησης στον ανάδοχο να υπογράψει το σχετικό συμφωνητικό, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των παρ.4 και 5 του άρθρου 105 του ν.4412/2016 εντός 15 ημερών.

-Κατάθεση υπεύθυνης δήλωσης των/ου προσωρινών/ου αναδόχων/ου περί μη οψιγενών μεταβολών, (μόνο σε περίπτωση προσυμβατικού ελέγχου ή άσκησης προδικαστικής προσφυγής) και αν είναι η οικεία σύμβαση είναι άνω του 1.000.000 ευρώ υποβολή

υπεύθυνης δήλωσης ότι δεν έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 3 του ν. 3310/2005 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 3414/2005, σύμφωνα με τη με αρ. πρωτ. 20977/23.08.2007 (Β'1673) κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας «Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του ν. 3310/2005, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3414/2005».

-Ανάρτηση απόφασης κατακύρωσης σε ΚΗΜΔΗΣ και ΔΙΑΥΓΕΙΑ, μετά από την οριστικοποίησή της, κατά το άρθρο 105 του ν. 4412/2016.

-Αποστολή πρόσκλησης υπογραφής του συμφωνητικού της εκτελεστικής σύμβασης στον ανάδοχο εντός 15 ημερών.

Παραλαβή εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης από τον ανάδοχο και έλεγχος εγκυρότητας εγγυητικής.

-Υπογραφή συμφωνητικού της εκτελεστικής σύμβασης και καταχώρηση του στο ΚΗΜΔΗΣ

II. Στην περίπτωση, λοιπόν, που είναι ήδη σε ισχύ Συμφωνία Πλαίσιο, χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, απαιτείται από την αναθέτουσα αρχή ή από την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών (ΕΚΑΑ), για την προετοιμασία της σχετικής εκτελεστικής σύμβασης, να υπάρχει σαφής εικόνα των ποσοτήτων των αγαθών και να έχουν εκδοθεί οι προβλεπόμενες, από τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ.4 του π.δ.80/2016, αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης δαπάνης. Η εκτελεστική σύμβαση δημιουργεί συμβατική δέσμευση για την αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών συγκεκριμένου όγκου ή αξίας. Οι συμβάσεις αυτές διαμορφώνονται, κατά κανόνα, μέσω συγκεκριμένης παραγγελίας, για την αγορά μίας ποσότητας προϊόντων ή υπηρεσιών, σύμφωνα με τους όρους που ισχύουν στην αντίστοιχη συμφωνία-πλαίσιο.

Ο οικονομικός/οι φορέας/-εις, με τον/τους οποίο/ους έχει συναφθεί η συμφωνία πλαίσιο, υποχρεούται/νται να προσυπογράψει/ουν το συμφωνητικό και να

707

εκτελέσει/ουν την εκτελεστική σύμβαση που του/ς ανατίθεται, ενώ η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να καταβάλει το συμφωνημένο τίμημα ,όπως θα προκύψει μετά την υπογραφή της εκτελεστικής, της συμφωνίας- πλαίσιο σύμβασης, η οποία τιμή σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί την ενδεικτική (προσφερόμενη ανά μονάδα) τιμή με την οποία ο οικονομικός φορέας συμμετέχει στη συμφωνία πλαίσιο. Να σημειωθεί πως σε κάθε περίπτωση τυγχάνει εφαρμογής η υποχρεωτική ρήτρα αναπροσαρμογής της τιμής για τις συμφωνίες- πλαίσιο σύμφωνα με τις παρ. 9 έως 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 και την με Α.Π: 95213 /05-10-2022 εγκύκλιο του Υπουργού Ανάπτυξης όπως αναπτύσσεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 11 του παρόντος.

Οι εκτελεστικές συμβάσεις των συμφωνιών πλαίσιο μπορούν να υπογράφονται έως και την ημερομηνία λήξης της συμφωνίας πλαίσιο, με την οποία σχετίζονται, ενώ σε κάθε περίπτωση οι Συμφωνίες- Πλαίσιο και οι εκτελεστικές συμβάσεις μπορούν να τροποποιούνται, κατά τη διάρκειά τους, χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης συμφωνίας πλαίσιο ή σύμβασης, μόνο σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 και κατόπιν γνωμοδότησης της επιτροπής διαγωνισμού.

Μετά τη λήξη της ισχύος της συμφωνίας πλαίσιο , οποιαδήποτε εκτελεστική σύμβαση βρίσκεται στη φάση της εκτέλεσης, πρέπει να ολοκληρώνεται, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας πλαίσιο.

Επίσης η συμφωνία πλαίσιο και οι εκτελεστικές αυτής συμβάσεις και οποιεσδήποτε τροποποιήσεις αυτών αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο σύμφωνα με την παρ.9 του άρθρου 39 του ν.4412/2016, όπως αναφέρεται αναλυτικά και στην Ενότητα 17.5 του παρόντος.

17.4 Εκτέλεση συμφωνίας πλαίσιο από Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών

Ως κεντρικές δραστηριότητες αγορών νοούνται δραστηριότητες που διεξάγονται σε μόνιμη βάση με μία από τις παρακάτω μορφές:

α) της απόκτησης αγαθών ή/και υπηρεσιών που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές β) της ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων ή της σύναψης συμφωνιών πλαίσιο για έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές.

Ως Κεντρική Αρχή Αγορών (ΚΑΑ) νοείται μία αναθέτουσα αρχή που παρέχει κεντρικές δραστηριότητες αγορών και, ενδεχομένως, επικουρικές δραστηριότητες αγορών ενώ ως Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών (ΕΚΑΑ) νοούνται οι ΚΑΑ οι οποίες, πέραν των ανωτέρω, είναι επιπλέον αρμόδιες για τον εθνικό σχεδιασμό, προγραμματισμό, καθώς και συντονισμό κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών όλων των λοιπών ΚΑΑ.

Σύμφωνα με το άρθρο 41 λειτουργούν ως Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών (ΕΚΑΑ):

α) η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, με την επιφύλαξη της περ. γ',

β) η Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (Ε.Κ.Α.Π.Υ.) του Υπουργείου Υγείας για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας ιατροτεχνολογικών, υγειονομικών, φαρμακευτικών αγαθών και συναφών υπηρεσιών.

γ) η Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών

Όσον αφορά την Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων οι κανονιστικές διατάξεις που αφορούν σε κεντρικές δραστηριότητες αγορών της ΓΔΔΣ είναι α) Η με αρ.

140372/22-12-2021 (Β' 6225) απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων με θέμα «Ρυθμίσεις για την παροχή κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών δημοσίων, συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών από την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών της παρ. β της παρ. 1 του άρθρου 41 του ν. 4412/2016» και β) Η με αρ. 1975/2024 (Β' 226) απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης με θέμα « Συμβάσεις/Συμφωνίες πλαίσιο προγραμματικής περιόδου 2024-2025 που συνάπτονται από την Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών της παρ. 1β του άρθρου 41 του ν. 4412/2016.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 7 του ν. 4782/2021 που τροποποίησε το άρθρο 41 του ν. 4412/2016, προβλέπεται πλέον διετής προγραμματισμός για την Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του ΥΠΙΑΝ ενώ όσον αφορά τον όγκο κεντροποίησης που αυτή διενεργεί ακολουθεί σχετική αποτύπωση των Συμφωνιών πλαίσιο και των εκτελεστικών συμβάσεων που αυτή έχει υπογράψει ως κατωτέρω :

Πίνακας 12 - Αποτύπωση των συμφωνιών πλαίσιο και των εκτελεστικών συμβάσεων της ΕΚΑΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης

A/A	Αρ. ΣΠ	Αξία ΣΠ	Πλήθος ΑΔΑΜ Εκτελεστικών	Αξία Εκτελεστικών
1	5/ΓΓΕ/2018	56.220.109	125	51.363.575,18
2	2/ΓΓΕ/2018	38.839.711	80	3.036.325,94
3	8/ΓΓΕ/2022	27.137.003	73	26.370.959,78
4	3/ΓΓΕ/2020	12.864.550	35	12.049.460,87
5	1/ΓΓΕ/2017	2.097.984	33	978.888,54
6	6/ΓΓΕ/2021	10.783.909	27	3.497.908,66
7	17/ΓΓΕ/2023	12.089.098	16	1.444.118,57
8	10/ΓΓΕ/2022	18.525.112	15	6.948.026,60
9	21/ΓΓΕ/2023	6.443.180	15	4.738.426,00
10	4/ΓΓΕ/2018	1.672.392	15	139.808,91

11	15/ΓΓΕ/2022	4.239.232	15	732.412,23
12	7/ΓΓΕ/2021	909.033	15	836.640,20
13	16/ΓΓΕ/2022	7.434.999	13	779.587,71
14	9/ΓΓΕ/2019	2.358.529	12	954.745,10
15	23/ΓΓΕ/2024	2.507.583	10	477.546,55
16	19/ΓΓΕ/2023	411.258	9	313.989,10
17	1/ΓΓΕ/2020	469.360	9	360.800,00
18	18/ΓΓΕ/2023	1.931.689	8	1.202.586,27
19	9/ΓΓΕ/2022	896.740	7	949.289,97
20	11/ΓΓΕ/2022	66.235	6	16.576,70
21	22/ΓΓΕ/2024	66.119.303	4	2.611.290,32
22	13/ΓΓΕ/2020	3.103.365	4	2.411.602,80
23	5/ΓΓΕ/2021	1.236.925	4	265.799,00
24	13/ΓΓΕ/2022	43.358	4	10.021,00
25	2/ΓΓΕ/2020	3.746.478	3	251.890,55
26	14/ΓΓΕ/2022	391.668	1	9.251,00
27	20/ΓΓΕ/2023	489.900	1	489.900,00
28	12/ΓΓΕ/2022	61.000	1	26.729,45

Γενικό Άθροισμα	283.089.703	560	123.268.157,00
--------------------	-------------	-----	----------------

Ο πλέον πρόσφατος απολογισμός είναι προσβάσιμος από τον παρακάτω σύνδεσμο:

https://public.tableau.com/app/profile/kimdis8078/viz/SP-Relational_Final_Two/Dashboard1

Σύμφωνα με την αριθμ. 120369/ 14-12-23 εγκύκλιο - οδηγία (ΑΔΑ : 6ΞΕΟ46ΝΛΣΞ-ΛΓΖ) προς τις αναθέτουσες αρχές που εντάσσονται ως αγοραστές στις συμφωνίες πλαίσιο της ΕΚΚΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης οι αγοραστές, που προσφεύγουν υποχρεωτικά για την κάλυψη των αναγκών τους στις συμφωνίες πλαίσιο που συνάπτει η ΕΚΑΑ, ορίζονται στην υπουργική απόφαση της παρ. 4 του άρθρου 41 του ν.4412/2016. Η επιλογή των αγοραστών εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής (ΕΚΑΑ) και γίνεται υπό την πλήρωση των όρων ομαδοποίησης που προβλέπονται στην υπουργική απόφαση της παρ. 3 του ίδιου άρθρου.

Η διενέργεια κεντρικών διαδικασιών σύναψης συμβάσεων, που έχει απονεμηθεί, ως αρμοδιότητα, στις ΕΚΑΑ από τον εθνικό νομοθέτη, σκοπεί στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των δημοσίων συμβάσεων με ταχύτερη ολοκλήρωση των διαδικασιών ανάθεσης, συμφέρουσες τιμές κατακύρωσης λόγω όξυνσης του ανταγωνισμού και γενικότερη εξοικονόμηση δημόσιων πόρων, μέσω επίτευξης οικονομικών κλίμακας και μείωσης του συνολικού διαχειριστικού κόστους συμβάσεων.

Με τη σύναψη της συμφωνίας πλαίσιο από την ΕΚΑΑ , οι αγοραστές υποχρεούνται να καλύπτουν τις ανάγκες τους στο αντικείμενο της συμφωνίας πλαίσιο, προσφεύγοντας

αποκλειστικά σε αυτήν. Η μη τήρηση της ανωτέρω υποχρέωσης, ήτοι η κάλυψη αναγκών του αγοραστή εκτός συμφωνίας πλαίσιο, συνιστά παραβίαση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου. Αγοραστής που με δική του υπαιτιότητα, εντάσσεται σε διακήρυξη και συμφωνία πλαίσιο της ΕΚΑΑ με μηδενικές ή μικρότερες από τις αναγκαίες για την ικανοποίηση των αναγκών του ποσότητες, δεν απαλλάσσεται των υποχρεώσεων του, που απορρέουν από το κανονιστικό πλαίσιο, και ως εκ τούτου, σύμφωνα με την ανωτέρω εγκύκλιο - οδηγία του Υπουργείου Ανάπτυξης, η διενέργεια ιδίων διαδικασιών για την κάλυψη των σχετικών αναγκών του, πραγματοποιείται παρανόμως. Να σημειωθεί πως είχαν παρατηρηθεί περιπτώσεις ένταξης αγοραστών στην Συμφωνία Πλαίσιο με μηδενικές ποσότητες κυρίως λόγω λαθών στην διοικητική διαδικασία συλλογής των αναγκών όμως η ΕΚΑΑ μπορεί ακόμη και σε αυτή την περίπτωση να καλύψει και τις πραγματικές ανάγκες αυτής της αναθέτουσα αρχής μέσω της χρήσης τυχόν αδιάθετων ποσοτήτων άλλων αγοραστών που ήδη υπάρχουν στην Συμφωνία Πλαίσιο.

Οι υπηρεσίες οικονομικής διαχείρισης/πληρωμών των αγοραστών, ως αρμόδιες για τον έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας της δαπάνης, οφείλουν να εξετάζουν και είναι υπεύθυνες για την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις κείμενες κανονιστικές διατάξεις.

Επισημαίνεται ότι, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του αγοραστή με το ρυθμιστικό πλαίσιο, η ΕΚΑΑ οφείλει να ενημερώσει τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα και αρχές (Ελεγκτικό Συνέδριο, ΕΑΔΗΣΥ, ΕΑΔ κ.λπ.) για τις ενέργειες τους που αφορούν στη διαφύλαξη της νομιμότητας και την άσκηση τυχόν διοικητικού και πειθαρχικού ελέγχου. Η ανωτέρω ενημέρωση σκοπεί και στην προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των αναδόχων των συμφωνιών- πλαίσιο που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή, οι οποίοι, ενδεχομένως έχουν έννομο συμφέρον προσφυγής κατά της μη νόμιμης συνέχισης της διαδικασίας ανάθεσης που προκηρύσσεται από αγοραστές που

εντάσσονται στις συμφωνίες πλαίσιο, καθώς και δικαίωμα για αναζήτηση αποζημιώσεων από το Δημόσιο, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 197 και 198ΑΚ.

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των με αρ. 140372/22-12-2021 (Β' 6225) και 1975/2024 αποφάσεων του Υπουργού Ανάπτυξης, ως ισχύουν, προκύπτει ότι, η δυνατότητα ενός αγοραστή να διενεργεί ίδιες διαγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης σύμβασης ιδίου αντικειμένου με αυτό των συμφωνιών πλαίσιο που προκηρύσσει η αναθέτουσα αρχή, προβλέπεται ρητά έως και τη σύναψη των οικείων συμφωνιών-πλαίσιο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, με τη σύναψη της συμφωνίας-πλαίσιο από την αναθέτουσα αρχή, ο αγοραστής προσφεύγει υποχρεωτικά σε αυτήν για την κάλυψη των σχετικών αναγκών του, ενώ σε περίπτωση που έχει εκκινήσει διαγωνιστική διαδικασία, αυτή –με την επιφύλαξη επίκλησης λόγων δημόσιου συμφέροντος και αποδοχής αυτών από την ΕΚΑΑ –ματαιώνεται.

Προσέτι, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 6 της με αρ. 140372/2021 απόφασης, ένας δημόσιος φορέας έχει τη δυνατότητα να εξαιρεθεί από κεντρικές δραστηριότητες αγορών που παρέχει η ΕΚΑΑ εφόσον (αποδεικνύει ότι) το αντικείμενο της συμφωνίας πλαίσιο που θα προκηρυχθεί από αυτήν είναι ίδιο με αυτό που έχει ενταχθεί σε συγχρηματοδοτούμενο έργο. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, ο εν λόγω φορέας δεν θα περιληφθεί ως αγοραστής στη διακήρυξη σύναψης της συμφωνίας πλαίσιο της ΕΚΑΑ και μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες του στο είδος με τη διενέργεια ίδιας διαγωνιστικής διαδικασίας.

Ωστόσο, εάν έχει ήδη ενταχθεί ως αγοραστής στην σχετική διακήρυξη, ισχύει –όπως για τους λοιπούς αγοραστές –η υποχρέωση της αποκλειστικής προσφυγής στις συμφωνίες πλαίσιο που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή και τυχόν διαγωνιστική διαδικασία που έχει εκκινήσει ματαιώνεται.

Επισημαίνεται πως έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις αναθετουσών αρχών οι οποίες ενώ δεσμεύονται ήδη από την συμμετοχή τους σε Συμφωνίες πλαίσιο παρατηρείται να

διεξάγουν διαγωνιστικές διαδικασίες για τα ίδια ή παραπλήσια είδη με αυτά της Συμφωνίας Πλαισίου με αποτέλεσμα να επέλθει ματαίωση των σχετικών διαγωνιστικών διαδικασιών.

Σε περίπτωση που συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας, η προμήθεια αγαθών και η παροχή υπηρεσιών εκτός των συμφωνιών πλαίσιο που συνάπτει η ΕΚΑΑ δικαιολογείται και δεν συνιστά παράβαση του ρυθμιστικού πλαισίου. Ειδικότερα, ως ανωτέρα βία νοείται κάθε ανυπαίτιο και απρόβλεπτο γεγονός εξαιρετικής φύσεως, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν αναμενόταν και ούτε ήταν δυνατόν να προληφθεί ή να αποτραπεί ακόμη και με μέτρα άκρας επιμέλειας και σύνεσης σύνεσης, όπως η έννοια αυτή έχει αναπτυχθεί και εξειδικευθεί από τη νομολογία του ΔΕΕ και των εθνικών Δικαστηρίων (βλ. αναλυτικά σε προηγούμενα Κεφάλαια)

Αν συντρέχει ανωτέρα βία, και ένας αγοραστής έχει πρόσθετες ανάγκες, σε σχέση με εκείνες που προβλέπονται στη συμφωνία πλαίσιο, πριν την προσφυγή στη διαδικασία του άρθρου 32 του ν. 4412/2016, οφείλει να ενημερώσει την ΕΚΑΑ σχετικά, ώστε να διερευνηθεί το ζήτημα ικανοποίησης των αναγκών από την ήδη συναφθείσα συμφωνία πλαίσιο. Αν δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, τότε δύναται να διεξαγάγει τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση για την ικανοποίηση των αναγκών του.

Σε καμία περίπτωση δε συνιστά ανωτέρα βία η αμέλεια ενός αγοραστή να προγραμματίσει και να δηλώσει τις ανάγκες του, που αντιστοιχούν σε κανονικές/συνήθεις συνθήκες. Στις περιπτώσεις αυτές, η ικανοποίηση των αναγκών ενός αγοραστή, εκτός των συμφωνιών πλαίσιο που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή, εγείρει ζητήματα νομιμότητας.

Σχετικά με την διαδικασία εκτέλεσης συμφωνίας πλαίσιο, δια της σύναψης εκτελεστικών συμβάσεων, από τον χρόνο έναρξης εκτέλεσης της συμφωνίας πλαίσιο, οι αγοραστές μπορούν να αποστέλλουν στην ΕΚΑΑ, αποκλειστικά στη διεύθυνση

ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ektelestikes@mindev.gov.gr, αίτημα για παραγγελία/παροχή υπηρεσίας το οποίο περιλαμβάνει αριθμό τεμαχίων, τόπο παράδοσης, κωδικό ηλεκτρονικής τιμολόγησης κ.λ.π συνοδευόμενο από την απαιτούμενη ανάληψη πίστωσης η οποία αφορά στο συνολικά πληρωτέο ποσό (αξία προμήθειας/υπηρεσίας με ΦΠΑ και τυχόν προβλεπόμενες κρατήσεις).

Αν η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης που εκδίδεται, υπολείπεται του απαιτούμενου ποσού, η ΕΚΑΑ συνάπτει τη σύμβαση για τις ποσότητες εκείνες που αντιστοιχούν στην πίστωση και ειδοποιεί σχετικά τον αγοραστή.

Οι αγοραστές φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για τον έγκαιρο προγραμματισμό και την ενημέρωση της ΕΚΑΑ σχετικά τις ανάγκες τους για προμήθεια ή παροχή υπηρεσιών μέσω της σύναψης εκτελεστικών συμβάσεων. Ιδιαίτερη μέριμνα για την έγκαιρη ικανοποίηση των αναγκών των αγοραστών, απαιτείται ειδικά στην περίπτωση που οι προς συμβασιοποίηση ανάγκες τους υπερβαίνουν τα όρια του προληπτικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δοθέντος ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις, ο χρόνος διενέργειας του προληπτικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι τουλάχιστον ένας (1) μήνας.

Επισημαίνεται ότι, από τη στιγμή που ο αγοραστής αιτείται τη σύναψη της εκτελεστικής σύμβασης μέχρι το τελικό στάδιο, ήτοι τη σύναψή της, μεσολαβούν διάφορα στάδια/ενέργειες εκ μέρους της ΕΚΑΑ (, έκδοση απόφασης ανάθεσης, προσυμβατικός έλεγχος, τυχόν υπεύθυνη δήλωση αναδόχου περί μη επέλευσης οψιγενών μεταβολών πρόσκληση προς υπογραφή της σύμβασης, υπογραφή συμφωνητικού). Σε κάθε περίπτωση, οι αγοραστές οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και τον απαιτούμενο χρόνο παράδοσης των αγαθών, ως αυτός ορίζεται σε κάθε συμφωνία πλαίσιο/σύμβαση.

Με την ορθή αποστολή του αιτήματος και της πίστωσης, η ΕΚΑΑ εκδίδει την σχετική απόφαση ανάθεσης και κατόπιν –με την επιφύλαξη διενέργειας προσυμβατικού ελέγχου

από το Ελεγκτικό Συνέδριο –αποστέλλεται στον ανάδοχο η πρόσκληση υπογραφής της οικείας σύμβασης. Είναι προφανές ότι, στην περίπτωση που προβλέπεται η διενέργεια επαναδιαγωνισμού για τη σύναψη της εκτελεστικής σύμβασης, ο συνολικός χρόνος που απαιτείται για τη σύναψη αυτής επιμηκώνεται, καθώς περιλαμβάνει ενέργειες της ΕΚΑΑ πλέον των ανωτέρω (ιδίως, συγκέντρωση και έλεγχος αιτημάτων και πιστώσεων από πληθώρα αγοραστών, προετοιμασία και προκήρυξη του επαναδιαγωνισμού, αξιολόγηση των σχετικών υποβληθέντων δικαιολογητικών, έκδοση σχετικών αποφάσεων κλπ.).

Η υπογραφή της (εκτελεστικής) σύμβασης που συνάπτεται δυνάμει της συμφωνίας πλαίσιο, γίνεται από την ΕΚΑΑ, ενώ η εκτέλεσή της, μπορεί να ανατίθεται στον αγοραστή σε εφαρμογή της παρ. 6 του άρθρου 41 του ν. 4412/2016 (ο σχετικός όρος ενσωματώνεται στη διακήρυξη).

Οι αγοραστές οφείλουν να ενημερώνουν αμελλητί την ΕΚΑΑ σχετικά με όλα τα ζητήματα που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση των συμβάσεων και ιδίως σχετικά με τη μη εκπλήρωση από τον ανάδοχο των συμβατικών του υποχρεώσεων (παραδόσεις εκτός συμβατικού χρόνου κλπ.). Στην περίπτωση συμφωνιών πλαίσιο με αντικείμενο την παροχή υπηρεσίας (π.χ. ταχυδρομικές υπηρεσίες), η έγκαιρη ενημέρωση της ΕΚΑΑ από τον αγοραστή αφορά και στην τυχόν πρόωρη (νωρίτερα δηλαδή από την προβλεπόμενη δήλη προθεσμία λήξης ισχύος της σύμβασης) εξάντληση του συμβατικού αντικειμένου.

Επιπλέον, οι αγοραστές ενημερώνουν την ΕΚΑΑ και για την ολοκλήρωση της εκτέλεσης των εκτελεστικών συμβάσεων και μεριμνούν για την αποστολή σχετικής βεβαίωσης.

Αναφορικά με ζητήματα τροποποίησης εκτελεστικών συμβάσεων, όπως ενδεικτικά, αλλαγές εργοστασίου παραγωγής ειδών, αντικατάσταση μοντέλων προμηθευόμενων ειδών, παρατάσεις/μεταθέσεις χρόνου παράδοσης κλπ. αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο

είναι -δυνάμει των διατάξεων της περ. στ της παρ. 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016 -η Επιτροπή Διαγωνισμού και όχι οι εκάστοτε επιτροπές παραλαβής.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι εκτελεστικές συμβάσεις δύνανται να συνάπτονται έως την ημερομηνία λήξης της οικείας συμφωνίας πλαίσιο και μπορούν να εκτελούνται και μετά από τη λήξη της διάρκειας της συμφωνίας- πλαίσιο.

17.5 Υπαγωγή εκτελεστικών συμβάσεων στον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τον έλεγχο σχεδίων δημοσίων συμβάσεων και των οικείων διοικητικών πράξεων για την ανάδειξη αναδόχου ερευνά προς το σκοπό της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος και της εμπέδωσης της αρχής της διαφάνειας εάν τα όργανα της διοίκησης, ερμηνεύοντας και εφαρμόζοντας τη νομοθεσία που διέπει τον διαγωνισμό και την οικεία σύμβαση κινήθηκαν εντός της δυνατής ερμηνείας του νόμου, δηλαδή εάν είναι νομικώς υποστηρίξιμη η ερμηνευτική εκδοχή, επί της οποίας βασίστηκαν οι διοικητικές πράξεις και το σχέδιο σύμβασης, καθώς και εάν στις πράξεις που εκδόθηκαν εμφιλοχώρησαν ουσιώδεις πλημμέλειες, δηλαδή πλημμέλειες που πλήττουν τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων ή επηρέασαν στις συγκεκριμένη περίπτωση το αποτέλεσμα του διαγωνισμού.

Κατά την άσκηση της αρμοδιότητας του το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν υποκαθιστά τα αρμόδια διοικητικά όργανα στην ουσιαστική εκτίμηση των πραγμάτων καθώς εκφεύγουν του διενεργούμενου ελέγχου οι ουσιαστικές τεχνικές ή επιστημονικές κρίσεις των ελεγχόμενων αρχών καθώς και οι κρίσεις σκοπιμότητας αυτών, αρκούμενο στον έλεγχο της αιτιολογίας των σχετικών κρίσεων, καθώς και στον έλεγχο της υπέρβασης ή μη από τα διοικητικά όργανα των άκρων ορίων της διακριτικής τους

ευχέρειας, ούτε άλλωστε επιλύει διαφορές υποκαθιστώντας τα αρμόδια δικαστήρια στην αντίστοιχη δικαιοδοσία τους.

Ο ν. 4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις» (Α' 127) ορίζει, στο άρθρο 324, ότι:

1. *“Στις συμβάσεις έργων προμηθειών και υπηρεσιών..... που συνάπτονται από το Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά τους πρόσωπα, τα λοιπά νομικά, πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τις δημόσιες επιχειρήσεις ή οργανισμούς, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό του ενός εκατομμυρίου επτακοσίων χιλιάδων (1.700.000) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας, πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.*
2. *Στις συμβάσεις έργων προμηθειών και υπηρεσιών..... που συνάπτονται από το Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά τους πρόσωπα, καθώς και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό των τριακοσίων χιλιάδων (300.000,00) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, και μέχρι το όριο της παρ. 1, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας πριν από τη σύναψή τους από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου που είναι αρμόδιος για τον κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των υπηρεσιών ή φορέων αυτών. (...).*
3. *Ειδικά για τις συμβάσεις των παρ. 1 και 2, που συγχρηματοδοτούνται από ενωσιακούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων των συμβάσεων που συνάπτονται στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και αυτών που συγχρηματοδοτούνται από πόρους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου,*

εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, υπερβαίνει το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) ευρώ.

4. Στον έλεγχο των παρ. 1 έως 3 συμπεριλαμβάνονται:γ) οι συμφωνίες πλαίσιο και οι εκτελεστικές αυτών συμβάσεις, σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 39 και την παρ. 3 του άρθρου 273 του ν. 4412/2016.....

5. Σε προσυμβατικό έλεγχο υπάγονται οι τροποποιήσεις των συμβάσεων των παρ. 1 έως και 4 όταν:

α) η αρχική σύμβαση υποβλήθηκε σε έλεγχο, εφόσον η τροποποίηση είναι ουσιώδης,

β) η αρχική σύμβαση δεν υποβλήθηκε σε έλεγχο λόγω ποσού, εφόσον με την τροποποίηση προσ αυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο, ώστε η προκύπτουσα συνολική δαπάνη της σύμβασης υπερβαίνει το όριο των παρ.1 και 2.”

Περαιτέρω, στο **άρθρο 39 παρ. 9** του ν. 4412/2016 ορίζεται ότι:

«9. Οι συμφωνίες -πλαίσιο αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τις οικείες διατάξεις, ενώ οι εκτελεστικές αυτών συμβάσεις μόνο εφόσον η αξία τους υπερβαίνει αυτοτελώς τα εκάστοτε ισχύοντα όρια».

Σε αυτό το σημείο αναφέρονται περιληπτικά κάποιες αποφάσεις του ΣτΕ που σχετίζονται α) με τον έλεγχο νομιμότητας εκτελεστικών συμβάσεων οι οποίες βασίζονται σε Συμφωνία πλαίσιο και β) με την τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους

Η 1504/2024 ΣτΕ

Δημόσιες συμβάσεις. Διαγωνισμός για τη σύναψη συμφωνίας-πλαίσιο, με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών παρασκευής, μεταφοράς και διανομής γευμάτων σε δομές φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών που έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία.

Η υπό κρίση διαφορά ανεφύη κατά τη διαδικασία ανάθεσης «εκτελεστικής» σύμβασης και είναι ακυρωτική. Όταν ένα σχέδιο αγοράς μπορεί να οδηγήσει σε ταυτόχρονη σύναψη χωριστών συμβάσεων υπηρεσιών κατά τμήματα, για την εφαρμογή των περι της καθ' ύλην αρμοδιότητας των δικαστηρίων διατάξεων υπολογίζεται η συνολική εκτιμώμενη αξία. Αν και αρμόδιο για την εκδίκαση της αιτήσεως είναι το Διοικητικό Εφετείο, συντρέχει εξαιρετικός λόγος για την εκδίκαση αυτής από το ΣτΕ, λόγω του κινδύνου καταργήσεως της δίκης. Δεν τίθεται ζήτημα κατάργησης της δίκης διότι δεν προκύπτει ότι η εκτέλεση των επίδικων συμβάσεων ολοκληρώθηκε πριν από τη συζήτηση της υπόθεσης. Η υπογραφή εκ μέρους της αιτούσας ένωσης των επίδικων «εκτελεστικών» συμβάσεων δεν της στερεί το έννομο συμφέρον προς άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως, διότι τις υπέγραψε με επιφύλαξη. Οι αποφάσεις των αρμοδίων σχηματισμών του ΕΣ, που εκδίδονται στο πλαίσιο του προληπτικού ελέγχου των δημοσίων συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας, δεν αποτελούν αποφάσεις δικαστικές. Οι πράξεις της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, οι οποίες εκδίδονται σε συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του ΕΣ, προσβάλλονται παραδεκτά ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου, το οποίο δεν δεσμεύεται από όσα έκρινε το ΕΣ. Το ίδιο ισχύει και για την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., η οποία οφείλει να εκφέρει ίδια αιτιολογημένη κρίση επί όλων των τιθέμενων ενώπιόν της ζητημάτων. Μη νόμιμα η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. δεν εξέφερε ίδια κρίση επί του υπολογισμού της συμβατικής αξίας των επίδικων συμβάσεων με την προσαύξηση ή μη ποσοστού 15% επί της αρχικής τιμής προσφοράς, υπολαμβάνοντας ότι δεσμεύεται από την πράξη του Κλιμακίου του ΕΣ. Δεκτή η αίτηση ακύρωσης της αριθμ. 802,803/2024 απόφασης της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ.

Η 1503/2024 ΣτΕ

Δημόσιες συμβάσεις. Διαγωνισμός για τη σύναψη συμφωνίας-πλαίσιο, με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών παρασκευής, μεταφοράς και διανομής γευμάτων σε δομές φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών που έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία.

Η υπό κρίση διαφορά ανεφύη κατά τη διαδικασία ανάθεσης «εκτελεστικής» σύμβασης και είναι ακυρωτική. Όταν ένα σχέδιο αγοράς μπορεί να οδηγήσει σε ταυτόχρονη σύναψη χωριστών συμβάσεων υπηρεσιών κατά τμήματα, για την εφαρμογή των περι της καθ' ύλην αρμοδιότητας των δικαστηρίων διατάξεων υπολογίζεται η συνολική εκτιμώμενη αξία. Αν και αρμόδιο για την εκδίκαση της αιτήσεως είναι το Διοικητικό Εφετείο, συντρέχει εξαιρετικός λόγος για την εκδίκαση αυτής από το ΣτΕ, λόγω του κινδύνου καταργήσεως της δίκης. Ο Υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου είναι κύριος διάδικος, ως παθητικώς νομιμοποιούμενος στην δίκη. Οι αποφάσεις των αρμοδίων σχηματισμών του ΕΣ, που εκδίδονται στο πλαίσιο του προληπτικού ελέγχου των δημοσίων συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας, δεν αποτελούν αποφάσεις δικαστικές. Οι πράξεις της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, οι οποίες εκδίδονται σε συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του ΕΣ, προσβάλλονται παραδεκτά ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου, το οποίο δεν δεσμεύεται από όσα έκρινε το ΕΣ. Το ίδιο ισχύει και για την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., η οποία οφείλει να εκφέρει ίδια αιτιολογημένη κρίση επί όλων των τιθέμενων ενώπιόν της ζητημάτων. Μη νόμιμα η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. δεν εξέφερε ίδια κρίση επί του υπολογισμού της συμβατικής αξίας των επίδικων συμβάσεων με την προσαύξηση ή μη ποσοστού 15% επί της αρχικής τιμής προσφοράς, υπολαμβάνοντας ότι δεσμεύεται από την πράξη του Κλιμακίου του ΕΣ. Δεκτή η αίτηση ακύρωσης της αριθμ. 802,803/2024 απόφασης της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ.

1607/2022 ΕΣ (ΤΜΗΜΑ VII)

Δημόσιες συμβάσεις. Το υποβληθέν σχέδιο της ΕΣ (Εκτελεστικής Σύμβασης) έρχεται σε αντίθεση με τους όρους της ΣΠ (Συμφωνίας Πλαίσιο) με αποτέλεσμα να κωλύεται η υπογραφή του. Με την εισαγωγή το πρώτον στην ελεγχόμενη ΕΣ όρων περί αναπροσαρμογής τιμών παραβιάζονται προδήλως οι διατάξεις του άρθρου 39 παρ. 4 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με τις οποίες επί μοναδικού αντισυμβαλλόμενου ΣΠ, οι ΕΣ που βασίζονται σε αυτήν ανατίθενται, σύμφωνα με τους όρους της. Οι ΕΣ δεν

παρουσιάζουν αυτοτέλεια σε σχέση με τις προηγούμενες αυτών ΣΠ, αλλά αντιθέτως, συνάπτονται με βάση τα ήδη συμφωνηθέντα σε αυτές. Επομένως της υποβολής σχεδίου της ΕΣ έπρεπε να έχει προηγηθεί η υποβολή προς έλεγχο στο αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχεδίου τροποποίησης της ΣΠ. Τούτο θα έπρεπε να ελέγξει πρωτογενώς τις προϋποθέσεις για την επιτρεπτή τροποποίηση της ΣΠ, λαμβάνοντας υπόψη, πέραν των εγκυκλίων οδηγιών ανεξάρτητων αρχών, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και τους όρους αυτής. Δεν είναι δυνατή η παραπομπή του σχεδίου της ΕΣ προς έλεγχο στο αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεδομένου ότι στην Επίτροπο δεν υποβλήθηκε προς έλεγχο σχέδιο τροποποίησης της ΣΠ, αλλά σχέδιο της πρώτης ΕΣ αυτής. Απόρριψη προσφυγής ανάκλησης και της υπέρ αυτής ασκηθείσας παρέμβασης.

103/2022 ΔΕΦ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αίτηση ακύρωσης κατά απόφασης της Ενιαίας Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ.). Διαγωνισμός για την ανάδειξη αναδόχου για τη συντήρηση και λειτουργία των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων Πανεπιστημιούπολης. Κατακύρωση. Οριστική η απόφαση κατακύρωσης, εφόσον έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, εφόσον απαιτείται, και ο προσωρινός ανάδοχος έχει υποβάλει έπειτα από σχετική πρόσκληση υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 του ν. 4412/2016. Μέχρι την έκδοση απόφασης επί αίτησης ακύρωσης κατά απόφασης που απέρριψε προσφορά, δεν μπορεί να ολοκληρωθεί ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, ώστε να υποχρεούται η αναθέτουσα αρχή να αιτηθεί την υπεύθυνη δήλωση περί οψιγενών μεταβολών και να προχωρήσει στην υπογραφή της σύμβασης. Ματαίωση διαγωνισμού. Ισχυρισμός περί παραβίασης των αρχών του ελεύθερου ανταγωνισμού, της διαφάνειας, αναλογικότητας και ίσης μεταχείρισης των υποψηφίων. Εκτίμηση πραγματικών περιστατικών. Παράταση στη διάρκεια εκτέλεσης της προηγούμενης σύμβασης που συνάφθηκε

μεταξύ της ανταγωνίστριας της αιτούσας εταιρείας και του Πανεπιστημίου. Δεν παραβιάζει τις ανωτέρω αρχές, όταν χορηγήθηκε λόγω της καθυστέρησης ολοκλήρωσης του διαγωνισμού και για την κάλυψη των αναγκών από την καθυστέρηση αυτή. Απορρίπτει την αίτηση ακύρωσης.

18 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

18.1 Ελληνική Βιβλιογραφία

Δημήτριος Γ. Ράικος, «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Γ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσ/νικη, 2019.

Κίτσος Ι., Κουλουμπίνη Ε., Μάζος Η., «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ - Ν 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», Νομική Βιβλιοθήκη, 2019.
ΕΑΑΔΗΣΥ (νυν ΕΑΔΗΣΥ) - Ένωση Διοικητικών Δικαστών, «Δημόσιες Συμβάσεις – Κρίσιμα θέματα και νεότερες εξελίξεις, Πρακτικά Συνεδρίου της 21-23 Νοεμβρίου 2019», Αθήνα, , Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νίκη 2021.

Π. Δέγλερης, «Οι δημόσιες συμβάσεις στην ενωσιακή έννομη τάξη», Εκδ. Σάκκουλα, 2019.

Β.Α. Χριστιανός - Θ.Κ. Πανάγος, «Δημόσιες Συμβάσεις Ερμηνεία κατ' άρθρο Ν. 4412/2016 και 4413/2016», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νικη.

18.2 Κανονιστικό Πλαίσιο

- 1) Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των

- μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ
- 2) Οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ
 - 3) Οδηγία 2009/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009 , σχετικά με τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας καθώς και την τροποποίηση των οδηγιών 2004/17/ΕΚ και 2004/18/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)
 - 4) Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 2018, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης, την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1296/2013, (ΕΕ) αριθ. 1301/2013, (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) αριθ. 1304/2013, (ΕΕ) αριθ. 1309/2013, (ΕΕ) αριθ. 1316/2013, (ΕΕ) αριθ. 223/2014, (ΕΕ) αριθ. 283/2014 και της απόφασης αριθ. 541/2014/ΕΕ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012
 - 5) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS)
 - 6) ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2019/1780 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 23ης Σεπτεμβρίου 2019 για την κατάρτιση τυποποιημένων εντύπων για τη δημοσίευση προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων στον τομέα των δημόσιων

- συμβάσεων και για την κατάργηση του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2015/1986 («ηλεκτρονικά έντυπα»)
- 7) Νόμος 4412 (ΦΕΚ 147/Α'/08.08.2016 για τις «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)»
 - 8) Υπ' αριθ. 76928 ΚΥΑ (ΦΕΚ 3075/Β'/13.07.2021) για τη «Ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων λειτουργίας και διαχείρισης του Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)»
 - 9) Νόμος 4727 (ΦΕΚ 184/Α'/2020) για τη «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις».
 - 10) Νόμος 4965/2022 «Ρήτρα αναπροσαρμογής των τιμών στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών Τροποποίηση άρθρου 53 του ν. 4412/2016» του ν. 4965/2022
 - 11) Νόμος 4412/2016 «Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης»
 - 12) Νόμος 4446/2016 «Έλεγχος δαπανών από τις οικονομικές υπηρεσίες των φορέων»
 - 13) Νόμος 4270/2014 «Υποχρεώσεις των προϊσταμένων οικονομικών υπηρεσιών Υπουργείων και λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης» όπως ισχύει
 - 14) Νόμος 4152/2013 (Α' 107) «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην οδηγία 2011/7 της 16ης Φεβρουάριου 2011 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές» (Παράγραφος Ζ)
 - 15) Ν.4601/2019 «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση

- ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημοσίων συμβάσεων και λοιπές διατάξεις» (Α.44), όπως τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 158-160 του Ν.4972/2022 (Α.181) & το άρθρο 95 του ν.5104/2024 (Α.58)
- 16) Π.Δ. 80/2016 «Ανάληψη Υποχρέωσης» όπως ισχύει
- 17) Κ.Υ.Α. αριθ. οικ.98979ΕΞ2021/10-8-2021 «Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων δυνάμει του ν.4601/2019 (Α.44)» (Β.3766/2021) όπως τροποποιήθηκε με τις αριθ. 13005ΕΞ2022/1-2-2022 (Β.438) & 46901 ΕΞ2024/1-4-2024 (Β.2120) όμοιες.
- 18) Υ.Α. αριθ. 63446/31-5-2021 «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων» (Β.2338/2021) όπως τροποποιήθηκε με την αριθ. 31781ΕΞ2022/9-3- 2022 (Β.1202) Κ.Υ.Α.
- 19) Κ.Υ.Α. αριθ. 52445/4-4-2023 «Υποχρέωση υποβολής ηλεκτρονικών τιμολογίων από τους οικονομικούς φορείς (Β.2385)
- 20) Αριθ. 95213/ 05-10-2022 «Εγκύκλιος εφαρμογής των παρ. 9 έως 10α του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 περί εφαρμογής της ρήτρας αναπροσαρμογής των τιμών στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών»
- 21) Εγκύκλιος αριθ. οικ. 78366 ΕΞ 2023/19-05-2023 «Κοινοποίηση διατάξεων σχετικά με την υποχρέωση υποβολής ηλεκτρονικών τιμολογίων από τους οικονομικούς φορείς» (ΑΔΑ: 6ΑΒΡΗ-Ι08)
- 22) Εγκύκλιος οικ.42465 ΕΞ 2022/30-03-2022 «Παροχή οδηγιών για τη διαχείριση ηλεκτρονικών τιμολογίων (ΗΤ) στο πλαίσιο εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων» (ΑΔΑ 6ΠΠΨΗ – 4Ω1)

- 23) Εγκύκλιος 66297/14-05-2024 «Κοινοποίηση διατάξεων κοινής υπουργικής απόφασης σχετικά με τις διαδικασίες παραλαβής, επεξεργασίας ηλεκτρονικών τιμολογίων και πληρωμής». (ΑΔΑ ΨΓΡΡΗ-ΤΦΡ)
- 24) Εγκύκλιος οικ. 82240 ΕΞ 2024/11-06-2024 “Παροχή οδηγιών για την εφαρμογή των διατάξεων της κοινής υπουργικής απόφασης (Κ.Υ.Α.) 46901 ΕΞ 2024/01.04.2024 «Τροποποίηση της υπό στοιχεία οικ. 98979 ΕΞ 2021/10.08.2021 κοινής υπουργικής απόφασης “Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων δυνάμει του ν. 4601/2019 (Α’ 44)” (Β’ 3766)»(Β.2120)” (ΑΔΑ: 9Ε3ΚΗ-4ΕΧ)
- 25) οικ. 188204 ΕΞ 2022/ 01-12-2022 - ΦΕΚ Β’ 6607/21.12.2022 Κ.Υ.Α. «Ηλεκτρονική διακίνηση δικαιολογητικών δαπανών».

18.3 Έγγραφο της ΕΕ

- 1) Έγγραφο καθοδήγησης για επαγγελματίες για την αποφυγή των συχνότερων σφαλμάτων κατά τις δημόσιες συμβάσεις έργων που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2018.
- 2) «Οι δημόσιες συμβάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση - Οδηγός σχετικά με το κοινό λεξιλόγιο για τις δημόσιες συμβάσεις (CPV)», Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 3) «CPV 2008 ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ», Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 4) «ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ 2008 ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ», Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 5) «FINAL REPORT REVIEW OF THE FUNCTIONING OF THE CPV CODES/SYSTEM», European Commission, DG Internal Market and Services, 2012

- 6) «Geographic Information System of the European Commission (GISCO)»,
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/gisco>

18.4 Λοιπά Κείμενα αναφοράς (π.χ. δημοσιεύματα, ετήσιες εκθέσεις του ΣτΠ)

Διευκρινιστικό έγγραφο ΕΑΑΔΗΣΥ (και νυν ΕΑΔΗΣΥ) με α.π. 2040/13.04.2022 «Διευκρινίσεις ως προς την αύξηση των τιμών και τα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα λόγω της ενεργειακής κρίσης, της κρίσης στην Ουκρανία και των συνεχιζόμενων συνεπειών του COVID-19» (ΑΔΑ: Ψ9Γ5ΟΞΤΒ-ΣΤΕ)

Εγχειρίδιο Χρήσης e – ΠΔΕ «Υπεύθυνος Διαχείρισης Ηλεκτρονικού Τιμολογίου» της Διεύθυνσης Δημοσίων Επενδύσεων της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Επενδύσεων της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, Σεπτέμβριος 2024.

Οδηγός Χρήσης Εφαρμογής Διάθεσης Ηλεκτρονικού Τιμολογίου (ΕΔΗΤ) του Υπουργείου Οικονομικών Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης ΓΓΠΣΨΔ (Ημ. Έκδοσης: 06/06/2024 VERSION: 3.4).